

သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တမေးပွဲ

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မြန်မာပြန် မြို့ချချက်

(တတိယဆင့်)

အရှင်ပဏ္ဍိတ (ကထိက)
သာသနာတက္ကသိုလ်မဟာဓမ္မာစရိယ (M.A; Buddhism)
အဘိဓမ္မပိဋကမဟာဌာန
နိုင်ငံတော်ပရိယတ္တိသာသနာ့တက္ကသိုလ်(ရန်ကုန်)

သာသနာ - ၂၅၅၁

ကောဇာ - ၁၃၆၉

ခရစ် - ၂၀၀၇

မြန်မာကျမ်းပစ် “သာသနာ့ပုဂ္ဂိုလ်”
ဘာသာရေးညီအကိုမောင်နှမများမှ စကန်ဖတ်၍ ဒါနပြုသည်

မြန်မာကျူးပစ် “သာသနာ့ပါလ” ဘာသာရေးညီအကို မောင်နှမများ

ဗုဒ္ဓ ဟောကြား၊ မြတ်တရားကို
သစ္စာမြဲခိုင်၊ လက်စွဲကိုင်ပြီး
ဗုဒ္ဓ သာသနာ၊ ထွန်းလင်းဖြာအောင်
ကြံဆောင်ကြမည်၊ စိတ်ကြည်ကြည် ..

တို့ သာသနာအား၊ ရန်စစ်ကား
ထိပါးလာသူ၊ ရှိခဲ့ပါလျှင်
အစဉ်သွက်လက်၊ ထက်သောဓါးသဖွယ်
ကာကွယ်ကြမည်၊ တွဲညီညီ ..

သာသနာ့ပါလ၊ ညီနောင်တစု
အလေးဂရု၊ မိဋ္ဌာန်ပြုသည်
တို့ အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာတွက်
ညီညာဖြဖြ၊ နိုးထအားမာန်
စိတ်ရည်သန်လျက်၊ စွမ်းဆောင်ကြမည်
မြဲစည်စည် ..... ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မြန်မာပြန် ပို့ချချက်

(တတိယဆင့်)

အရှင်ပဏ္ဍိတ(ကထိက)

သာသနတက္ကသိုလ်မဟာဓမ္မစရိယ(M.A;Buddhism)

အဘိဓမ္မပိဋကမဟာဌာန

နိုင်ငံတော်ပရိယတ္တိသာသနာ့တက္ကသိုလ်(ရန်ကုန်)

သာသနာ-၂၅၅၁၊

ကောဇာ-၁၃၆၉၊

ခရစ်-၂၀၀၇

အဗ္ဗာဓကား

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းသည် သံယုတ္တနိကာယ်၊ သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဒေဝတာသံယုတ်လာ “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော” စသော ဂါထာတော်ကို ပဓာနပြု၍ ယင်းဂါထာတော်လာ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ တရားသုံးမျိုးကို နိဒ္ဒေသပေါင်း ၂၃-ခန်းဖြင့် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းရေးသားထားသည့် နိဗ္ဗာန်လမ်းညွှန် ကျမ်းမြတ် တစ်ဆူ ဖြစ်၏။ ယင်းကျမ်း၌ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတရားတို့ကို ဖော်ပြရာ၌-

သီလအကြောင်းကို သီလနိဒ္ဒေသ၊ ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသဟူသော နိဒ္ဒေသ ၂-ခန်းဖြင့် ဖွင့်ပြ၏။ သီလနိဒ္ဒေသတွင် သီလနှင့်ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာများကို မခြွင်းမချန် အပြည့်အစုံ ဖော်ပြထား၏။ ထို့နောက် ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသဖြင့် သီလအကျင့် ပိုမိုခိုင်မြဲရေးအတွက် ဓုတင်္ဂအကျင့်များကို စနစ်တကျ ဖွင့်ပြသွား၏။

သမာဓိအကြောင်းကို ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသ၊ ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသ၊ သေသကသိဏနိဒ္ဒေသ၊ အသုဘနိဒ္ဒေသ၊ ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသ၊ အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ၊ အာရပ္ပနိဒ္ဒေသ၊ သမာဓိနိဒ္ဒေသ-ဟူသော နိဒ္ဒေသ ၉-ခန်းဖြင့် ဖွင့်ပြ၏။ ကမ္မဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏနိဒ္ဒေသဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းယူပုံ၊ ဆောက်တည်ပုံများနှင့် ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်စသည်များကို အပြည့်အစုံ ဖော်ပြထား ၏။ ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသစသော ၈-ခန်းတို့ဖြင့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ဆိုင်ရာ သမာဓိထူထောင်ပုံများကို ဖွင့်ပြသွားသည်။

ထို့နောက် ထူထောင်ထားသည့် သမာဓိတရား ပိုမိုခိုင်မြဲစေရန်နှင့် ယင်း သမာဓိကို အကျိုးရှိရှိ အသုံးချတတ်စေရန်၊ ပညာဘာဝနာကို ဆက်လက် အားထုတ် ရာ၌ လွယ်ကူချမ်းသာစွာ အားထုတ်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ဣဒ္ဓိဝိဓနိဒ္ဒေသနှင့် အဘိညာနိဒ္ဒေသဟူသော နိဒ္ဒေသ ၂-ခန်းကို ပညာအကြောင်းကို မပြဆိုမီ ကြားဖြတ် ၍ ဖွင့်ပြထား၏။ တန်ခိုးဣဒ္ဓိ ၁၀-မျိုးအကြောင်း၊ တန်ခိုးဖန်ဆင်းပုံအမျိုးမျိုးနှင့် ဝတ္ထုသာဓကများ အပြည့်အစုံ ပါဝင်သည်။

ပညာအကြောင်းကို ခန္ဓနိဒ္ဒေသ၊ အာယတနဓာတုနိဒ္ဒေသ၊ ဣန္ဒြိယသစ္စ နိဒ္ဒေသ၊ ပညာဘူမိနိဒ္ဒေသ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ မဂ္ဂါ-မဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ ပညာဘာဝနာနိသံသနိဒ္ဒေသ-ဟူသော နိဒ္ဒေသ ၁၀-ခန်းတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။ ခန္ဓနိဒ္ဒေသဖြင့် ခန္ဓာ ၅-ပါးအကြောင်း၊ အာယတနဓာတုနိဒ္ဒေသဖြင့်

အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါးအကြောင်း၊ ဣန္ဒြိယသစ္စနိဒ္ဒေသဖြင့် ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၊ သစ္စာ ၄-ပါးအကြောင်းတို့ကို ဖွင့်ပြထား၏။ ပညာဘူမိနိဒ္ဒေသဖြင့် ခက်ခဲနက်နဲလှသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်အကြောင်းကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် အပြည့်အစုံ ဖွင့်ပြထားပြီး ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသမှစ၍ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသအထိ ဉာဏ်စဉ်၁၆-ပါးအကြောင်းကို ရှုမှတ်ပုံများနှင့်တကွ ပြဆိုသွားသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ပညာဘာဝနာနိသံသနိဒ္ဒေသဖြင့် ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်များကို ဖော်ပြ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကြီးကို နိဂုံးကမ္မတ် အဆုံးသတ်ထားလေသည်။

ဤ “ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မြန်မာပြန်ပို့ချချက်(တတိယဆင့်)” သည် ပညာအကြောင်းများကိုချည်း ဖော်ပြထားသောအပိုင်း ဖြစ်၏။ ပညာဆိုသည်မှာလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုပင် ဆိုလိုသဖြင့် ဤတတိယဆင့်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာလုပ်ငန်း၏ အရေးကြီးသည့်အပိုင်း ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာကို အားထုတ်မည့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အနေဖြင့် ဘာဝနာအလုပ် အားထုတ်မီ ကြိုတင်၍ သိရှိနားလည်ထားသင့်သည့် တကယ့်အနှစ်သာရတရားများလည်း ဖြစ်ပေသည်။

အမှန်တော့ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်ရန်မှာ “မိတ်ကောင်းရှိဖို့နှင့် စိတ်ကောင်းရှိဖို့” လွန်စွာအရေးကြီး၏။ ‘မိတ်ကောင်း’ ဆိုသည်မှာ ပရိယတ္တိနှင့်ပတ်သက်၍ နည်းမှန်လမ်းမှန်ကို ညွှန်ပြနိုင်စွမ်းရှိသော ပရိယတ္တိအရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် “ပရိယတ္တိဗဟုလပုဂ္ဂိုလ်” ကို ဆိုလို၏။ ‘စိတ်ကောင်း’ ဆိုသည်မှာ “ဝိနိဝရဏစိတ်” ကို ဆိုလို၏။

တစ်နည်းဆိုရသော်-ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ဖို့ “စည်းကမ်းသိဖို့နှင့် အလုပ်လုပ်ဖို့” လို၏။ စည်းကမ်းဟူသည် ပရိယတ္တိကို ဆိုလို၏။ ပရိယတ္တိတရားတော်က ညွှန်ပြသည့် လမ်းညွှန်ချက်များသည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ တစ်သွေမတိမ်းလိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းများ ဖြစ်၏။ ယင်းတို့ကို လုပ်ငန်းခွင် မဝင်မီ သိနားလည်အောင် ကြိုတင်လေ့လာထားရမည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဝင်သည့်အခါ ယင်းစည်းကမ်းများအတိုင်း စနစ်တကျ ကြိုးကြိုးစားစား အလုပ်လုပ်လျှင် လိုရာပန်းတိုင်သို့ လျင်မြန်စွာ ရောက်ရှိနိုင်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် မိမိတို့လိုရာပန်းတိုင် ရောက်ရှိရေးအတွက် လုပ်ငန်းခွင်မဝင်မီ မိတ်ကောင်းရှိဖို့ လိုအပ်၏။ စည်းကမ်းသိဖို့ လိုအပ်၏။ လုပ်ငန်းခွင်၌မူ စိတ်ကောင်းရှိဖို့ လိုအပ်၏။ တကယ် အလုပ်လုပ်ဖို့ လိုအပ်၏။ သို့ဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ လိုလားတောင့်တသည့် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသောပန်းတိုင်သို့ မုချဧကန်ပင် ရောက်ရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါကြောင်း …။

အရှင်ပဏ္ဍိတ

ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓနေ့။ (၃၀-၄-၂၀၀၇)

မာတိကာ

ပညာဘူမိ နိဒ္ဒေသ

၁။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ နိဒါန်းမှတ်ဖွယ်ရာများ	၁
- အဝိဇ္ဇာစသောတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားဟုခေါ်	၁
- ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားဟုခေါ်	၂
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား၏ ပရိယာယ်အမည်များ	၃
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု သိရှိကြောင်းသာဓကစကားတော်	၃
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ လက္ခဏာစသည်	၄
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ ပရိယာယ်အမည်များ	၄
- ဣဒပစ္စယတာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ	၅
- ကေစိဝါဒအရ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ	၅
- ကေစိဝါဒ မသင့်ခြင်းအကြောင်းများ	၅
(က) သုတ်ပါဠိတော်မရှိခြင်းကြောင့် မသင့်ပုံ	၆
(ခ) ပဒေသဝိဟာရသုတ်နှင့် ဆန့်ကျင်သောကြောင့် မသင့်ပုံ	၆
ကစ္စာနသုတ်နှင့်ဆန့်ကျင်သောကြောင့် မသင့်ပုံ	၇
(ဂ) ဂစ္ဆိရ၊နယ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် မသင့်ပုံ	၈
(ဃ) သဒ္ဓါနည်းပျက်သောကြောင့် မသင့်ပုံ	၈
- ဟောတိသဒ္ဓါထည့်ခြင်း မသင့်ပုံ	၉
- သင်္ခါရဝိကာရကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်းမသင့်ပုံ	၉
- အကြောင်းတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူ၍	
ဟောတော်မူသောစကား မှန်ကန်ပုံ	၁၀
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ ပထမနည်း	၁၀
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ ဒုတိယနည်း	၁၂
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ တတိယနည်း	၁၃
- ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောအနက်	၁၃

- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တော်၏ အတ္တသံဝဏ္ဏနာနှင့်ပတ်သက်၍
ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒ ၁၄
- ဟောပြောရန်ခက်ခဲသည့်တရား ၄-မျိုး ၁၅
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည်နိုင်သောပုဂ္ဂိုလ် ၁၅
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အမှီပြုရာ ၁၅
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သင်ယူလေ့လာခြင်းအကျိုး ၁၅
- ဒေသနာတော် ၄-မျိုးအကြောင်း ၁၆
- (၁) အစမှအဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ ၁၆
- (၂) အလယ်မှအဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ ၁၆
- (၃) အဆုံးမှအစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ ၁၇
- (၄) အလယ်မှအစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ ၁၈
- ဒေသနာ(၄)မျိုးဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း ၁၉
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အလုံးစုံကောင်းမြတ်ခြင်းအကြောင်း ၁၉
- မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်ကို
ရတော်မူခြင်းအကြောင်း ၁၉
- အဝိဇ္ဇာကို အစထား၍ ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း ၁၉
- ဝဋ္ဋသီသခေါ် ဝဋ္ဋ၏ခေါင်တရားနှစ်ပါး ၁၉
- အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်နိုင်သော မူလအကြောင်း ၂၀
- ဘဝတဏှာ၏ဖြစ်နိုင်သော မူလအကြောင်း ၂၀
- အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကို ဦးခေါင်းတပ်၍ ဟောရခြင်းအကြောင်း ၂၀
- အဝိဇ္ဇာသည် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော
အကုသိုလ်ကံ၏ ထူးခြားသောအကြောင်းဖြစ်ပုံ ၂၀
- တဏှာသည် သုဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော
ကုသိုလ်ကံ၏ ထူးခြားသောအကြောင်းဖြစ်ပုံ ၂၁
- ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာ ၂၁
- ဥဘယမူလိကဒေသနာ ၂၂
- ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာတော်ဖြစ်ပုံ ၂၂
- အဝိဇ္ဇာမည်ပုံ ၂၂
- အဝိဇ္ဇာပစ္စယာဉ် ပစ္စယမည်ပုံ ၂၃

- သင်္ခါရမည်ပုံနှင့် သင်္ခါရအမျိုးအစားများ ၂၄
- သင်္ခါရမှန်သမျှ သိမ်းယူနိုင်သောသင်္ခါရ ၂၅
- ဝိညာဏ်စသည်တို့ မည်ပုံ ၂၅
- သုမ္ဘဝန္တီနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားဖွယ် ၂၇
- ဧဝ-သဒ္ဓါ ညွှန်ပြကြောင်း နိဒဿနအနက် ၂၈
- ဧတဿ-စသည်တို့၏အဖွင့် ၂၈
- အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ လက္ခဏာစသည် ၂၈
- အဝိဇ္ဇာတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ ၃၀
- သင်္ခါရတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ ၃၁
- ဝိညာဏ်တစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ ၃၂
- နာမ်ရုပ်တစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ ၃၂
- သဠာယတနတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ ၃၃
- သောကစသည်တို့ကို ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်း ၃၃
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ(၁၂)ပါး ဖြစ်ပုံ ၃၄

၂။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရ အဖွင့်

- သုတ္တန်နည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်း အဝိဇ္ဇာများ ၃၄
- ၈-ဌာနတို့၌ အဝိဇ္ဇာပုံးလွှမ်းခြင်း၏အပြစ် ၃၅
- သင်္ခါရသုံးပါး အရကောက် ၃၅
- သင်္ခါရသုံးပါးမှ ၂၉-ပါးဖြစ်လာပုံ ၃၅
- တစ်နည်း သင်္ခါရသုံးပါး အရကောက် ၃၆
- ကာယသင်္ခါရနှင့် ဝစီသင်္ခါရ မထိုက်သောစေတနာ ၃၇
- အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ၃၇
- တစ်နည်း အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ၃၈

၃။ ပဌာန်းပစ္စည်း အကြောင်း

- ဟေတုပစ္စည်းအကြောင်း ၄၀
- အာရမ္မဏပစ္စည်းအကြောင်း ၄၄
- အဓိပတိပစ္စည်းအကြောင်း ၄၅
- အနန္တရပစ္စည်း၊ သမနန္တရပစ္စည်းအကြောင်း ၄၇
- သဟဇာတပစ္စည်းအကြောင်း ၅၁

- ၃- အညမညပစ္စည်းအကြောင်း ၅၃
- ၄- နိဿယပစ္စည်းအကြောင်း ၅၃
- ၅- ဥပနိဿယပစ္စည်းအကြောင်း ၅၅
- ၆- ပုရေဇာတပစ္စည်းအကြောင်း ၆၀
- ၇- ပစ္စာဇာတပစ္စည်းအကြောင်း ၆၂
- ၈- အာသေဝနပစ္စည်းအကြောင်း ၆၃
- ၉- ကမ္မပစ္စည်းအကြောင်း ၆၄
- ၁၀- ဝိပါကပစ္စည်းအကြောင်း ၆၅
- ၁၁- အာဟာရပစ္စည်းအကြောင်း ၆၇
- ၁၂- ဣန္ဒြိယပစ္စည်းအကြောင်း ၆၉
- ၁၃- ဈာနပစ္စည်းအကြောင်း ၇၀
- ၁၄- မဂ္ဂပစ္စည်းအကြောင်း ၇၁
- ၁၅- သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းအကြောင်း ၇၂
- ၁၆- ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းအကြောင်း ၇၃
- ၁၇- အတ္ထိပစ္စည်းအကြောင်း ၇၆
- ၁၈- နတ္ထိပစ္စည်းအကြောင်း ၇၇
- ၁၉- ဝိဂတပစ္စည်းအကြောင်း ၇၈
- ၂၀- အဝိဂတပစ္စည်းအကြောင်း ၇၈
- ၂၁- အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံများ ၈၀
- ၂၂- အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၌ စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက်များ ၈၁
- ၂၃- အကြောင်းတစ်ပါး အကျိုးတစ်ပါးစီဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း ၈၂
- ၂၄- အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရအကျိုးတရားတို့၏ ပဓာနအကြောင်း၊ ကြာဓိဇ္ဇာတိ ၈၃
- ၂၅- ပါကဋ္ဌအကြောင်း၊ အသာဓာရဏအကြောင်းဖြစ်ပုံ ၈၅
- ၂၆- အဝိဇ္ဇာက ကုသိုလ်၏အကြောင်းဖြစ်နိုင်ပုံ ၈၆
- ၂၇- အကုသိုလ်အဝိဇ္ဇာက ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဖြစ်ပုံ ၈၈
- ၂၈- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၈၉
- ၂၉- စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေသည်တို့၌ တွေဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ၉၂
- ၃၀- ပြုလုပ်မိခြင်းအကြောင်း ၉၀
- ၃၁- အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ၌ ပစ္စယသည်ပုံ ၉၀

- ၄။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ အဖွင့် ၉၃
- ဝိညာဏံ ၆-ပါးနှင့် အရကောက် ၉၃
- သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ၌ စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၉၄
- သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်အသီးအသီး ဖြစ်ပုံ ၉၄
- ဝိညာဏ်တို့ကို အခါကာလအားဖြင့် ခွဲဝေပုံ ၉၅
- ပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ပဝတ္တိသက်သက်အခါ၌ ၉၆
- ဝိညာဏ်စိတ် ၇-ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၉၆
- အပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ပဝတ္တိသက်သက်အခါ၌ ၉၇
- ဝိညာဏ်စိတ် ၆-ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၉၇
- ပဋိသန္ဓေ-ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိညာဏ်စိတ် ၁၉-ပါးဖြစ်ပေါ်ပုံ ၉၈
- သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၉၉
- ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားနှင့် ဖြစ်ရာဘုံ ခွဲခြားပုံ ၉၉
- ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားနှင့် အာရုံခွဲခြားပုံ ၁၀၀
- ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံကို ပြဆိုချက် ၁၀၁
- ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားများ ၁၀၆
- မိဿပဋိသန္ဓေ၏ ဖြစ်ရာဘဝနှင့် အမျိုးအစားများ၊ ရုပ်ကလာပ်များ ၁၀၇
- ဂတိ-ယောနိ တွဲစပ်ပုံ ၁၀၈
- ပဋိသန္ဓေနှင့်အတူဖြစ်သော ရုပ်များ ၁၀၈
- စုတိပဋိသန္ဓေတို့၏ ခန္ဓာစသည်တို့ဖြင့် ၁၁၀
- ကွဲပြားမှု-မကွဲပြားမှု ထူးခြားချက် ၁၀၉
- ဘဝတစ်ပါးပြောင်းခြင်း ၁၁၀
- စုတိ နှင့် ပဋိသန္ဓေ ၁၁၂
- ပဲ့တင်သံဥပမာစသည် ၁၁၂
- တစ်ယောက်တည်းလည်း မဟုတ်၊ ကွဲပြားခြားနားမှုလည်း မရှိ ၁၁၃
- အရေးပါသော စောဒနာနှင့်ဖြေရှင်းချက် ၁၁၄
- ကံသင်္ခါရတို့၏ ထင်ရှားတည်ရှိမှု-မရှိမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ၁၁၆
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၁၆
- ဝိညာဏ် ၃၂-ပါးလုံးဖြစ်ပုံကို ပေါင်း၍ပြဆိုခြင်း ၁၁၇
- သင်္ခါရနှင့်ဘဝ,ယောနိစသည် တွဲစပ်ပုံ ၁၁၉

- ၅။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ အဖွင့် ၁၂၁
- နာမ်၊ရုပ်တရားကိုယ် ၁၂၁
  - နာမ်၊ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ရာဘဝစသည် ၁၂၁
  - ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်၊ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၁၂၁
  - ပဝတ္တိအခါ၌ တိဇရုပ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၁၂၃
  - ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်ပုံ ၁၂၃
  - ပဝတ္တိအခါ၌ နာမ်၊ရုပ် ၉၉-ပါး အများဆုံးဖြစ်နိုင်ပုံ ၁၂၄
  - ကမ္မဇရုပ်သည် တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်က ထောက်ပံ့မှ ၁၂၅
  - ကြာရှည်တည်တံ့နိုင် ၁၂၄
  - ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်သက်သက်ဖြစ်ပုံ ၁၂၅
  - ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ်သက်သက်ဖြစ်ပုံ ၁၂၅
  - ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံ ၁၂၅
  - ဝိညာဏ် ၂-မျိုး ၁၂၆
  - အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ်သက်သက်ဖြစ်ရာ၌ ၁၂၆
  - စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၂၆
  - ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၂၇
  - ဝိညာဏ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံကို သိရာ၌ ၁၂၈
  - စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၂၈
- ၆။ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ အဖွင့် ၁၂၉
- ဧကသိသ်နာမ်ရုပ်က ဧကသိသ်သဠာယတနအား ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၂၉
  - နာမ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်ပုံ ၁၃၀
  - ရုပ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်ပုံ ၁၃၀
  - နာမ်ရုပ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်ပုံ ၁၃၁
- ၇။ သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော အဖွင့် ၁၃၂
- ဖဿ ၆-ပါး၊ ၃၂-ပါးနှင့် သဠာယတနအရကောက် ၁၃၂
  - အချို့ဆရာတို့ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို ၁၃၂
  - အရကောက်ရခြင်းအကြောင်း ၁၃၂
  - အချို့ဆရာတို့ ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးကို ၁၃၃
  - အရကောက်ရခြင်းအကြောင်း ၁၃၃

- သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော-ဟု ဧကဝုဏ်ဖြင့်ဟောရာ၌
စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၃၃

- သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၄

၈။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ အဖွင့် ၁၃၆

- ဝေဒနာ ၆-ပါး၊ ၃၂-ပါး ၁၃၆

- ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၆

၉။ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ အဖွင့် ၁၃၇

- တဏှာ ၆-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၁၈-ပါး ဖြစ်ပုံ ၁၃၇

- တဏှာ ၃၆-ပါး၊ ၁၀၈-ပါးဖြစ်ပုံ ၁၃၈

- ဝေဒနာက တဏှာကို ဖြစ်စေပုံ ၁၃၈

- ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၉

- တစ်နည်း ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၃၉

- အနုသယကင်းသောသူအား ဝေဒနာကြောင့် တဏှာမဖြစ်နိုင် ၁၄၀

၁၀။ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါန် အဖွင့် ၁၄၁

- ဥပါဒါန်မည်ပုံ ၁၄၁

- ဥပါဒါန် ၄-ပါး ၁၄၁

- ဥပါဒါန် ၄-ပါးအကျဉ်း ၁၄၂

- တဏှာဒဋ္ဌတ္တဟူသည် ၁၄၂

- တဏှာနှင့်ဥပါဒါန် ထူးခြားချက် ၁၄၃

- ဥပါဒါန် ၄-ပါး အကျယ် ၁၄၃

- ဥပါဒါန် ၄-ပါး ဖြစ်စဉ် ၁၄၅

- ဥပါဒါန် ၄-ပါး ပယ်စဉ် ၁၄၅

- ဥပါဒါန် ၄-ပါး ဟောစဉ် ၁၄၆

- တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါန်-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၄၇

၁၁။ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ အဖွင့် ၁၄၈

- ဘဝ ၂-ပါး၊ ကမ္မဘဝ၏တရားကိုယ် ၁၄၈

- ဥပပတ္တိဘဝ၏ တရားကိုယ် ၁၄၉

- ကမ္မဘဝသင်္ခါရကို ထပ်၍ဟောရခြင်းအကြောင်း ၁၅၀

- ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း ၂၄-ပါးတို့ကို
ဘောဒနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ ၁၅၂
- ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း ၁၂-ပါးတို့ကို
သင်္ကဟနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ ၁၅၃
- တစ်နည်း ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝတို့ကို သင်္ကဟနည်းဖြင့်
ရေတွက်ပုံ ၁၅၄
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၅၅
- မယူသင့်ပုံ နှင့် ယူသင့်ပုံ ၁၅၅
- ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပုံကို အကျယ်ပြဆိုခြင်း ၁၅၆
- ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၅၈
- ၁၂။ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိစသည်တို့၏ အဖွင့် ၁၅၉
- ယူရမည့် ဘဝအမျိုးအစား ၁၅၉
- ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၅၉
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၅၉
- ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ၊ သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၁၆၀
- ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ၁၆၀
- သောကစသည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပုံ ၁၆၁
- အာသဝဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပုံ ၁၆၁
- ဘဝစက်လည်ပုံ ၁၆၃
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက် ၁၆၃
- ကာရကပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝေဒကပုဂ္ဂိုလ်မှ ကင်းဆိတ်ပုံ ၁၆၄
- ဓုဝ၊ သုဘ၊ သုခ၊ အတ္တအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်းပုံ ၁၆၅
- တစ်နည်း ဆိတ်သုဉ်းပုံ ၁၆၅
- မူလ ၂-ပါး (ဘဝစက်နှစ်မျိုး) ၁၆၅
- ဘဝစက်နှစ်မျိုး ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်း ၁၆၆
- ကာလ ၃-ပါး ၁၆၇
- အလွှာ ၄-ပါး ၁၆၇
- အစပ် ၃-ပါး ၁၆၇
- အခြင်းအရာ ၂၀ ၁၆၈

- အတိတ်အကြောင်းတရား ၅-ပါး ၁၆၈
- အာယုဟနသင်္ခါရ နှင့် ကမ္မဘဝသင်္ခါရ ထူးခြားချက် ၁၆၈
- ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ၅-ပါး ၁၆၉
- ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ၅-ပါး ၁၇၀
- အနာဂတ်အကျိုးတရား ၅-ပါး ၁၇၀
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိသင့်ပုံများ ၁၇၁
- (၁) သစ္စာအမွန်အစအားဖြင့် သိပုံ ၁၇၁
- (၂) ကိစ္စအားဖြင့် သိပုံ ၁၇၃
- (၃) တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့် သိပုံ ၁၇၄
- (၄) ဥပမာအားဖြင့် သိပုံ ၁၇၅
- (၅) နက်နဲခြင်းအားဖြင့် သိပုံ (နက်နဲခြင်းလေးမျိုး) ၁၇၈
- (၆) နည်းအပြားအားဖြင့် သိပုံ (နည်းလေးမျိုး) ၁၈၁
- ထောက်တည်ရာမရှိခြင်း နှင့် ကျော်လွန်နိုင်ခဲ့ခြင်းအကြောင်း ၁၈၃
- ဘဝစက်ကို မဖြတ်တောက်ဘဲ သံသရာမှ လွတ်မြောက်သူ မရှိနိုင်ပုံ ၁၈၄

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

- ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးနှင့် သိက္ခာ ၃-ပါး ၁၈၅
- ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်ပုံ ၁၈၅
- ၁။ နာမ်မှစ၍ ရှုနည်း ၁၈၆
  - သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ နာမ်ရုပ်ကို အကျဉ်းနည်းဖြင့် ပိုင်းခြားပုံ ၁၈၆
- ၂။ ဓာတ်လေးပါးမှစ၍ ရှုနည်း ၁၈၇
  - ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နာမ်ရုပ်ကို အကျယ်နည်းဖြင့် ပိုင်းခြားပုံ ၁၈၇
  - ကောဋ္ဌာသ ၄၂-ပါးကို သမုဋ္ဌာန်ခွဲပုံနှင့် ရရှိသော ရုပ်ကလာပ်နှင့် ရုပ်များကို အသီးအသီး ရေတွက်ပြခြင်း ၁၈၇
  - ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်နှင့်ရုပ်ပေါင်း ၁၉၁

- ရုပ်ကိုပိုင်းခြားပုံ နှင့် နာမ်ကိုပိုင်းခြားပုံ ၁၉၁
- ၃။ ဓာတ် ၁၈-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း ၁၉၂
  - ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၂
  - နာမ်ဓာတ် ၇-ပါး ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၄
  - ရုပ်, နာမ်ဓာတ်ကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၄
- ၄။ အာယတန ၁၂-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း ၁၉၅
  - ရုပ်အာယတနကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၅
  - နာမ်အာယတနကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၅
  - ရုပ်, နာမ်အာယတနကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၅
- ၅။ ခန္ဓာ ၅-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း ၁၉၆
  - ရုပ်ခန္ဓာကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၆
  - သမ္မသနပဂရုပ်(၁၇)ပါး ၁၉၆
  - အသမ္မသနပဂရုပ်(၁၀)ပါး ၁၉၆
  - ရုပ်ဟုခေါ်ရခြင်းအကြောင်း ၁၉၆
  - နာမ်ခန္ဓာတို့ကို ပိုင်းခြားပုံ ၁၉၇
- ၆။ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း ၁၉၇
  - နာမ်တရားများ အလိုအလျောက် ထင်ရှားပေါ်လာပုံ ၁၉၈
  - ဥပမာများ ၁၉၈
  - ဖဿစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာပုံ ၃-နည်း ၁၉၉
  - ရုပ်သိမ်းဆည်းမှု စင်ကြယ်မှ နာမ်သိမ်းဆည်းမှုကို ပြုလုပ်သင့်ပုံ ၂၀၀
  - နာမ်-ရုပ်နှစ်ပါးသာ ရှိပုံ ၂၀၁
  - သုတ္တန်များစွာတို့နှင့် နှိုင်းနှိုင်းနှိုင်း ၂၀၁
  - နာမ်ရုပ်ကို ဥပမာတို့ဖြင့် ပြခြင်း ၂၀၂
  - အမြင်မှန်ရပုံ (ယထာဘူတဒဿနဉာဏ်ဖြစ်ပုံ) ၂၀၃
  - ဆုပ်လည်းစူး, စားလည်းရူး ၂၀၃
  - မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ ၂၀၄
  - သဿတဒိဋ္ဌိအယူနှင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူတို့၏ နောက်ဆက်တွဲရလဒ် ၂၀၅
  - နာမ်နှင့်ရုပ် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းပုံ နှင့် အားထုတ်မှု ကြောင့်ကြမှု မရှိပုံ ၂၀၅

- နာမ်နှင့်ရုပ်အချင်းချင်း ထောက်ပံ့လျက် မှီနေပုံ ၂၀၆
- နာမ်နှင့်ရုပ် တစ်ခြားစီဖြစ်ပုံ ၂၀၆
- ရှေးဆရာတို့အဆို ၂၀၇
- နာမ်နှင့်ရုပ်တို့ အစွမ်းအစ မရှိဘဲ ကျွန်းကိုင်းမှီ၊ ကိုင်းကျွန်းမှီ ဖြစ်နေကြပုံ ၂၀၈
- ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ခြင်း ၂၀၉
- ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၏ ပရိယာယ်ဉာဏ်အမည်များ ၂၀၉

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

- ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ ၂၁၁
- ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုလျှင် အကြောင်းရှာရမည် ၂၁၁
- ဆင်ခြင်ပုံ ၂၁၁
- ၁။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ပထမနည်း) ၂၁၂
  - ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းတရား ၅-ပါး ၂၁၃
  - နာမ်ဖြစ်ကြောင်း ၂၁၃
  - ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ ၁၆-ပါး ၂၁၄
- ၂။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ဒုတိယနည်း) ၂၁၅
  - နာမ်ဖြစ်ကြောင်း ၂-ပါး(ဆက်ဆံ/မဆက်ဆံသောအကြောင်း) ၂၁၅
  - ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး ၂၁၆
- ၃။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (တတိယနည်း) ၂၁၇
- ၄။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (စတုတ္ထနည်း) ၂၁၇
- ၅။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ပဉ္စမနည်း) ၂၁၈
  - ကံအကြောင်း ၂၁၉
  - ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံအထူးနှင့် ဝိပါက်အထူးကို သိထားသင့်ပုံ ၂၂၁
  - ကံနှင့်ဝိပါက်သာ တွေ့မြင်ပုံ ၂၂၂

- လောကဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း ၂၂၂
- နာမ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ရှုမြင်သိမ်းဆည်းရခြင်းအကျိုးများ ၂၂၂
- ရှေးဆရာတို့အဆို ၂၂၃
- ဉာတပရိညာ ဖြစ်ပုံ ၂၂၄
- အတိတ်ဘဝမှ လိုက်ပါလာသောတရား မရှိပုံ ၂၂၄
- နောက်ဘဝသို့ လိုက်ပါသွားမည့်တရားလည်း မရှိပုံ ၂၂၅
- ဘဝနှစ်ရပ် ဆက်စပ်ပုံ ဥပမာများ ၂၂၅
- စုတိပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ရပ်တရား ထင်ရှားသိခြင်းအကျိုး ၂၂၆
- ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၏ ပရိယာယ်ဉာဏ်အမည်များ ၂၂၆
- ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် ၂၂၇
- ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ အမေး၊ အဖြေများ ၂၂၇
- စူဠသောတာပန် ၂၂၈

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

- ၁။ သမ္မသနဉာဏ်အကြောင်း ၂၂၉
- မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ ၂၂၉
- မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုလျှင်
သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ဦးစွာရှုသင့်ပုံ ၂၂၉
- လောကီပရိညာ ၃-ပါး ၂၃၀
- ပရိညာ ၃-ပါး နယ်ပယ် ၂၃၁
- သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည့် အရှုခံ
အဘိညေယျတရားများ ၂၃၂
- ပေါ်ရာရှု ၂၃၃
- ခန္ဓာငါးပါးကို သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပုံ ၂၃၃
- အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန ၂၃၃

- ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန ၂၃၅
- အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန ၂၃၅
- ပရိယာယ်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ရှုပုံ ၂၃၆
- သင်္ခတံစသည်ကို ထပ်၍ဟောရခြင်း ရည်ရွယ်ချက် ၂၃၇
- ၂။ အခြင်းအရာ(၄၀)တို့ဖြင့် ရှုပုံ ၂၃၇
  - အနိစ္စလက္ခဏာ အခြင်းအရာ ၁၀-ပါး ၂၃၇
  - ဒုက္ခလက္ခဏာ အခြင်းအရာ ၂၅-ပါး ၂၃၉
  - အနတ္တလက္ခဏာ အခြင်းအရာ ၅-ပါး ၂၄၂
  - ခန္ဓာငါးပါးကို သမ္ပသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရာ၌ နယဝိပဿနာ(၂၀၀)ဖြစ်ပုံ ၂၄၃
- ၃။ ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား ၉-ပါး ၂၄၄
- ၄။ ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း ၂၄၅
  - ရုပ်သက် နှင့် စိတ်သက် ၂၄၅
  - အသက်ထက်ဆုံး စဉ်ဆက်မပြတ် စိတ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၂၄၆
  - ရုပ်ချုပ်ပုံ ၂၄၇
  - ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း ၂၄၇
  - စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း ၂၄၉
  - အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း ၂၅၁
  - ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း ၂၅၃
- ၅။ နာမ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း ၂၅၅
  - ပဋိသန္ဓေစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ဖြစ်ပုံ ၂၅၅
  - စက္ခုဝိညာဏ်စသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းများ ၂၅၆
  - စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံကို အကျယ်ပြဆိုခြင်း ၂၅၇
  - ရုပ်နှင့်နာမ် တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်ရှုမှတ်ရခြင်းအကျိုး ၂၅၇
- ၆။ ရူပသတ္တက ရှုနည်း ၂၅၈
  - (၁) အာဒါနနိက္ခေပနနည်းဖြင့် ရှုပုံ ၂၅၈
  - (၂) ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထင်္ဂမနည်းဖြင့် ရှုပုံ ၂၅၉
    - ရုပ်ကိုသုံးသပ်ရာ၌ သိမ်မွေ့ပုံဥပမာ ၂၆၆
  - (၃) အာဟာရမယရုပ်ဖြင့် ရှုပုံ ၂၆၈

- (၄) ဥတုမယရုပ်ဖြင့် ရှုပ် ၂၆၉
- (၅) ကမ္မဇရုပ်ဖြင့် ရှုပ် ၂၆၉
- (၆) စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ဖြင့် ရှုပ် ၂၇၀
- (၇) ဓမ္မတာရုပ်ဖြင့် ရှုပ် ၂၇၁
- ၇။ အရူပသတ္တကရှုနည်း ၂၇၂
- (၁) ကလာပအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၂
- (၂) ယမကအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၃
- (၃) ခဏိကအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၃
- (၄) ပဋိပါဠိအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၄
- (၅) ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌနအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၅
- (၆) မာနသမုဋ္ဌါဋ္ဌနအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၅
- (၇) နိကန္တိပရိယာဒါနအားဖြင့် ရှုပ် ၂၇၆
- ဝိသုဒ္ဓိကထာလာ ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌနစသည် ရှုနည်း ၂၇၆
- ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျေပြန်မှု ၂၇၇
- ၈။ မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါး ၂၇၇
- တိရဏပရိညာအရာ၌ရပြီးဖြစ်သော မဟာဝိပဿနာဉာဏ် ၈-ပါး ၂၇၉
- ၉။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အကြောင်း ၂၈၀
- ဥဒယဗ္ဗယရှုမြင်ပုံ ၂-မျိုး ၂၈၀
- ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဥဒယဗ္ဗယရှုပ်အကျဉ်း ၂၈၀
- ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဥဒယဗ္ဗယရှုပ်အကျယ် ၂၈၂
- နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ရခြင်း အကျိုး ၂၈၅
- သစ္စာ ၄-ပါး ထင်ရှားပုံ ၂၈၅
- ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား ထင်ရှားပုံ ၂၈၆
- နည်း ၄-ပါး ထင်ရှားပုံ ၂၈၆
- လက္ခဏာ ၅-ပါး ထင်ရှားပုံ ၂၈၇
- ယောဂီဉာဏ်၌ သင်္ခါရတရားတို့ ထင်ပေါ်ပုံ အခြင်းအရာ ၂၈၇
- တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် ၂၈၈
- ၁၀။ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းတရား ၁၀-ပါး ၂၈၉
- ဥပက္ကိလေသမဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ၂၈၉
- ဥပက္ကိလေသဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၂၈၉

- (၁) ဩဘာသ ၂၉၀
- (၂) ဉာဏ ၂၉၂
- (၃) ဝိတိ ၂၉၃
- (၄) ပဿဒ္ဓိ ၂၉၃
- (၅) သုခ ၂၉၃
- (၆) အဓိမောက္ခ ၂၉၄
- (၇) ပဂ္ဂဟ ၂၉၄
- (၈) ဥပဋ္ဌာန ၂၉၄
- (၉) ဥပေက္ခာ ၂၉၄
- (၁၀) နိကန္တိ ၂၉၄
- ဥပက္ခိလေသနှင့် ဥပက္ခိလေသဝတ္ထု ၂၉၅
- ဥပက္ခိလေသ အပါး-၃၀ ဖြစ်ပုံ ၂၉၅
- ဥပက္ခိလေသကြောင့် တုန်လှုပ်, ပျံ့လွင့်တတ် ၂၉၅
- ၁၁။ လမ်းမှန်နှင့်လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း ၂၉၆
- ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ် စူးစိုက်ဆင်ခြင်ပုံ ၂၉၆
- လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုပုံ ၂၉၆
- ဥပက္ခိလေသကြောင့် မတုန်လှုပ်, မပျံ့လွင့် ၂၉၇
- မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပုံ ၂၉၇
- သစ္စာ ၃-ပါး ပိုင်းခြားသိပြီး ဖြစ်ပုံ ၂၉၇

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

နိဒ္ဒေသ

- ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ ၂၉၉
- ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၌ ပါဝင်သော ဉာဏ်စဉ် ၉-ပါး ၂၉၉
- ၁။ ဥပက္ခိလေသမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အကြောင်း ၃၀၀
- ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန် အားထုတ်ခြင်းအကျိုး ၃၀၀
- လက္ခဏာရေးသုံးပါး မထင်ပေါ်ခြင်းအကြောင်း ၃၀၀
- လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ပေါ်အောင် ရှုနည်း ၃၀၁

- အနိစ္စ၊ အနိစ္စလက္ခဏာ မည်ပုံ	၃၀၁
- ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ မည်ပုံ	၃၀၁
- အနတ္တ၊ အနတ္တလက္ခဏာ မည်ပုံ	၃၀၂
၂။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း	၃၀၃
- ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၃၀၃
- ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ရှုပ်	၃၀၄
- ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံတရားများ	၃၀၅
- ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာဖွင့် အဓိပ္ပာယ်များ	၃၀၆
- ပဋိသင်္ခါရိပဿနာ	၃၀၉
- ဝယလက္ခဏာဝိပဿနာ	၃၁၁
- အဓိပညာဝိပဿနာ	၃၁၂
- မိစ္ဆာအယူအမျိုးမျိုးကြောင့် မတုန်လှုပ်	၃၁၃
- လောကကို ရှုမြင်တတ်သူကို သေမင်းမမြင်နိုင်	၃၁၄
- အကျိုး ၈-ပါး ခြံရံထားသည့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်	၃၁၅
- မီးလောင်သူပမာ	၃၁၅
၃။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် အကြောင်း	၃၁၆
- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၃၁၆
- ဥပမာများဖြင့် ဖော်ပြခြင်း	၃၁၆
- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်သလော	
မကြောက်တတ်သလော	၃၁၇
- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မည်ပုံ	၃၁၈
- ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် အမေး၊ အဖြေများ၊ အဓိပ္ပာယ်များ	၃၁၈
၄။ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း	၃၂၀
- ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်	၃၂၁
- အာဒိနဝဉာဏ် ၅-ပါး	၃၂၁
- မုချအာရုံနှင့် ပရိယာယ်အာရုံ	၃၂၂
- သန္တိပဒဉာဏ် ၅-ပါး	၃၂၂
- သန္တိပဒဉာဏ်ကို ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း	၃၂၂
- ဒုက္ခ-သာမိသ-သင်္ခါရ ထပ်၍ဟောတော်မူရခြင်း အကြောင်း	၃၂၄

- ၅။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း ၃၂၅
  - နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၂၅
  - ဥပမာများဖြင့် ဖော်ပြခြင်း ၃၂၅
  - အဓိပ္ပာယ်တူပြီး အသံကွဲပြားသော ဉာဏ်သုံးပါး ၃၂၆
- ၆။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် အကြောင်း ၃၂၇
  - မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၂၇
- ၇။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း ၃၂၈
  - အနိစ္စအခြင်းအရာ ၁၄-ပါး ၃၂၈
  - ဒုက္ခအခြင်းအရာ ၂၈-ပါး ၃၂၉
  - အသုဘအခြင်းအရာ ၉-ပါး ၃၃၁
  - အနတ္တအခြင်းအရာ ၉-ပါး ၃၃၂
  - တစ်ဖန်ရှုမှတ်ရခြင်းအကျိုး ၃၃၂
  - လောကဥပမာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း ၃၃၃
  - ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူပုံ ၃၃၄
  - နိမိတ္တံ ပဋိသင်္ခါ-ပုဒ်အဖွင့် ၃၃၅
- ၈။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အကြောင်း ၃၃၆
  - ဒွိကောဋိက-သုညတာနုပဿနာ ၃၃၆
  - စတုကောဋိက-သုညတာနုပဿနာ ၃၃၆
  - ဆ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ ၃၃၈
  - အဋ္ဌ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ ၃၃၈
  - ဒသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ ၃၃၉
  - ဒွါဒသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ ၃၄၀
  - ဒွါစတ္တာလီသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ ၃၄၀
  - လောကကို သုညဆိုက်အောင်ရှု ၃၄၂
  - သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၄၂
  - သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အရပ်မျက်နှာ ထောက်လှမ်းရေး ကျိုးငှက်နှင့် တူပုံ ၃၄၃
  - သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဝိမောက္ခမုဒ်နှင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခွဲခြားခြင်း၏အကြောင်း ၃၄၄

- ၉၄- ဝိမောက္ခမုခတို့သည် လောကမှထွက်မြောက်ရန် အလိုငှာဖြစ် ၃၄၄
- ၉၅- အပိုင်းအခြားနှင့် နယ်ဆုံးအကန့်အသတ် ၃၄၅
- ၉၆- စိတ်ကို ကောင်းစွာထက်စေခြင်း ၃၄၅
- ၉၇- သူစိမ်းအနေဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ကောင်းစွာရှုခြင်း ၃၄၅
- ၉၈- ဝိမောက္ခ ၃-ပါးအကြောင်း ၃၄၆
- ၉၉- ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိမောက္ခနှစ်ပါးသာ ၃၄၆
- ၁၀၀- ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်း ၃၄၇
- ၁၀၁- ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဝိမောက္ခ ၃-ပါးကို ဟောတော်မူပုံ ၃၄၈
- ၁၀၂- အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-မျိုး ၃၄၉
- ၁၀၃- အမည်သုံးမျိုးရသော ဉာဏ် ၃၅၂
- ၁၀၄- ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ ၃၅၂
- ၁၀၅- အဘိနိဝေသ-ဝုဋ္ဌာန အမျိုးအစားများ ၃၅၃
- ၁၀၆- ပုဂ္ဂိုလ်ကွဲပြားပုံ ၃၅၇
- ၁၀၇- ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသောဥပမာ ၁၂-မျိုး ၃၅၈
- ၁၀၈- ပတိလိနစရပုဂ္ဂိုလ် ၃၆၃
- ၁၀၉- ဈာန်၊ မဂ္ဂ၊ ဗောဇ္ဈင် ထူးခြားချက် ၃၆၄
- ၁၁၀- ပထမကေစိဝါဒ ရှင်းလင်းချက် ၃၆၅
- ၁၁၁- ဒုတိယကေစိဝါဒ ရှင်းလင်းချက် ၃၆၆
- ၁၁၂- တတိယကေစိဝါဒ ရှင်းလင်းချက် ၃၆၆
- ၁၁၃- ပဋိပဒါ ၄-ပါး ထူးခြားချက် ၃၆၇
- ၁၁၄- ပဋိပဒါ ကွဲပြားပုံ ၃၆၈
- ၁၁၅- အဓိပတိ ကွဲပြားပုံ ၃၆၈
- ၁၁၆- အရိယမဂ်၏အကြောင်း ၅-မျိုးကြောင့် အမည်ရပုံများ ၃၆၈
- ၉။ အနုလောမဉာဏ်အကြောင်း ၃၇၂
- ၁၁၇- ဇောသုံးမျိုးတို့၏ သာမညအမည်များ ၃၇၃
- ၁၁၈- အနုလောမဉာဏ်၏ လျော်ပုံ ၃၇၃
- ၁၁၉- လောကဥပမာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း ၃၇၄
- ၁၂၀- သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် ၃၇၅
- ၁၀။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြဆိုချက် ၃၇၆

- ဂုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံး ၃၇၆
- အမည်အမျိုးမျိုး ဟောတော်မူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် ၃၇၆
- ဂုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ ပရိယာယ်အမည်များ ၃၇၆

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

- ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်ပုံ ၃၇၉
- ဝိသုဒ္ဓိမခေါ်လောက်သော ဉာဏ် ၃၇၉
- ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၈၀
- ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ ဂုဏ်ရည်များ ၃၈၀
- ဝီထိစဉ်တစ်ခုအတွင်း၌ အနုလောမဉာဏ်နှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ် အာရုံကွဲပြားပုံ ဥပမာ ၃၈၁
- အနုလောမဉာဏ်နှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်ထူးခြားချက် ၃၈၂
- ၁။ ပထမမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း
  - မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၈၄
  - မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းအကျိုး ၃၈၅
  - သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်မည်ပုံ ၃၈၅
  - သောတာပတ္တိဖိုလ်ဇော ၃၈၅
  - ကေစီဝါဒ မသင့်ပုံ ၃၈၆
  - သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃၈၆
  - ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅ ဝီထိဖြစ်ပုံ ၃၈၇
  - ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉- ဝီထိ ၃၈၇
  - ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ် ၃၈၈
- ၂။ ဒုတိယမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း
  - မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၈၉
  - သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် ၃၈၉
- ၃။ တတိယမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း ၃၉၀

- မင်္ဂလာဇာတ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၃၉၀
- အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်	၃၉၀
၄။ စတုတ္ထမင်္ဂလာဇာတ်အကြောင်း	၃၉၁
- မင်္ဂလာဇာတ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၃၉၁
- ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်	၃၉၁
၅။ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး	၃၉၃
- သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး	၃၉၃
- သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး	၃၉၃
- ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး	၃၉၄
- ဣန္ဒြေ ၅-ပါး	၃၉၄
- ဗိုလ် ၅-ပါး	၃၉၅
- ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး	၃၉၅
- မဂ္ဂင် ၈-ပါး	၃၉၅
- အထူးထူးသောစိတ်တို့၌ ဗောဓိပက္ခိယတရားများကို ရနိုင်ပုံ	၃၉၅
- အရိယမဂ်ခဏ၌ သတိတစ်ပါးတည်းက ၄-ပါးဖြစ်ပုံ	၃၉၇
- အရိယမဂ်ခဏ၌ ဝီရိယတစ်ပါးတည်းက ၄-ပါးဖြစ်ပုံ	၃၉၇
- တရားကိုယ်ကောက်ပုံ	၃၉၇
၆။ နိမိတ္တ-ပဝတ္တမှထခြင်း	၃၉၉
- သမထခွန်အားနှင့် ဝိပဿနာခွန်အား	၄၀၀
၇။ အရိယာမဂ်တရားက အကုသိုလ်တရားများကို ပယ်သတ်ပုံ	၄၀၁
- သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး	၄၀၁
- ကိလေသာ ၁၀-ပါး	၄၀၂
- မိစ္ဆတ္တ ၈-ပါး(သို့) ၁၀-ပါး	၄၀၂
- လောကဓံတရား ၈-ပါး	၄၀၂
- မစ္ဆရိယ ၅-ပါး	၄၀၃
- ဝိပလ္လာသ ၁၂-ပါး	၄၀၃
- ဂန္ထ ၄-ပါး	၄၀၄
- အဂတိ ၄-ပါး	၄၀၅
- အာသဝေါတရား ၄-ပါး	၄၀၅

- သြဃ ၄-ပါး၊ ယောဂ ၄-ပါး	၄၀၅
- နိဝရဏ ၅-ပါး	၄၀၆
- ပရာမာသ	၄၀၆
- ဥပါဒါန် ၄-ပါး	၄၀၆
- အနုသယ ၇-ပါး	၄၀၆
- မလခေါ် အညစ်အကြေး ၃-ပါး	၄၀၇
- အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး	၄၀၇
- အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး	၄၀၈
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက်	၄၀၈
- ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဥပ္ပန္န ၄-မျိုး	၄၁၂
- ဝတ္ထမာန-ဥပ္ပန္န	၄၁၂
- ဘူတာပဂတ-ဥပ္ပန္န	၄၁၂
- သြကာသကတ-ဥပ္ပန္န	၄၁၂
- ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပ္ပန္န	၄၁၂
- ဘူမိနှင့်ဘူမိလဒ္ဓ ထူးခြားချက်	၄၁၂
- အာရုံပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ရအပ်သည်မဟုတ်ပုံ	၄၁၃
- တည်ရာဝတ္ထုအစွမ်းဖြင့် ရအပ်သည်ကိုသာ မှတ်သင့်ပုံ	၄၁၃
- အနုသယကိလေသာ၏တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်ပုံ	၄၁၄
- ဘူမိအမည်မရသော ခန္ဓာများ	၄၁၅
- ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ကိလေသာကိန်းအောင်းပုံ	၄၁၅
- ခန္ဓာအစဉ် ငြိမ်းပုံ	၄၁၆
- တစ်နည်း ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဥပ္ပန္န ၄-မျိုး	၄၁၇
- သမုဒါစာရ-ဥပ္ပန္န	၄၁၇
- အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပ္ပန္န	၄၁၇
- အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပ္ပန္န	၄၁၇
- အသမူဟတ-ဥပ္ပန္န	၄၁၇
- အပ္ပဟာတဗ္ဗ ဥပ္ပန္န ၄-မျိုး	၄၁၈
- ပဟာတဗ္ဗ ဥပ္ပန္န ၄ -မျိုး	၄၁၈
၈။ ပရိညာစသောကိစ္စကို ပြဆိုခြင်း	၄၁၉
- သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက်သိပုံ	၄၁၉

- ဆီမီး	၄၂၀
- နေထွက်ခြင်း	၄၂၀
- လှေဖြင့်ကူးခြင်း	၄၂၀
- သစ္စာအနက် ၁၆-ချက်	၄၂၁
- စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက်	၄၂၁
- သစ္စဉာဏ် နှစ်မျိုး ဟောတော်မူပုံ	၄၂၂
- ဒုက္ခသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ	၄၂၂
- သမုဒယသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ	၄၂၃
- နိရောဓသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ	၄၂၄
- မဂ္ဂသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ	၄၂၅
၉။ ပရိညာစသောအပြားကို ပြဆိုခြင်း	၄၂၆
- ပရိညာ ၃-ပါး	၄၂၆
- ဉာတပရိညာ	၄၂၆
- တိရဏပရိညာ	၄၂၇
- ပဟာနပရိညာ	၄၂၇
- အလိုရှိအပ်သော ပရိညာ	၄၂၇
- ပဟာန် ၃-ပါး	၄၂၈
- ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်	၄၂၈
- တဒင်္ဂပဟာန်	၄၂၈
- သမုဇ္ဈေဒပဟာန်	၄၃၀
- အလိုရှိအပ်သောပဟာန်	၄၃၀
- သစ္စိကိရိယာ ၃-ပါး	၄၃၁
- လောကီယ သစ္စိကိရိယာ	၄၃၁
- လောကုတ္တရာ ဒဿနသစ္စိကိရိယာ	၄၃၁
- လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသစ္စိကိရိယာ	၄၃၁
- အလိုရှိအပ်သော သစ္စိကိရိယာ	၄၃၁
- ဘာဝနာ ၂-ပါး	၄၃၂
- လောကီယ ဘာဝနာ	၄၃၂
- လောကုတ္တရာ ဘာဝနာ	၄၃၂

- အလိုရှိအပ်သော ဘာဝနာ

၄၃၂

ပညာဘာဝနာနိဿိသ နိဗ္ဗေသ

- ပညာဘာဝနာ အာနိသင် ၄-ပါး ၄၃၃
- ၁။ အမျိုးမျိုးသော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း ၄၃၄
  - လောကီပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင် ၄၃၄
  - လောကုတ္တရာပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင် ၄၃၄
- ၂။ ဖလသမာပတ်အကြောင်း ၄၃၅
  - ကေစိဝါဒ မသင့်ပုံ ၄၃၃
- ၃။ နိရောဓသမာပတ်အကြောင်း ၄၃၉
  - ပဋ္ဌသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် ဟောတော်မူပုံ ၄၃၉
  - (၁) အား ၂-ပါး ၄၄၀
  - (၂) သင်္ခါရ ၃-ပါးချုပ်ခြင်း ၄၄၂
  - (၃) ဉာဏ် ၁၆-ပါးဖြစ်ခြင်း ၄၄၂
  - (၄) သမာဓိ ၉-ပါးဖြစ်ခြင်း ၄၄၃
  - ဝသီဘော် ၅-ပါး ၄၄၄
  - ပုဗ္ဗကိစ္စ ၄-ပါး ၄၄၆
- ၁။ နာနာဗဒ္ဓအဝိကောပန ၄၄၆
- ၂။ သံဃပဋိမာနန ၄၄၇
- ၃။ သတ္တုပက္ခောသန ၄၄၇
- ၄။ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒ ၄၄၈
  - နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်စိတ် နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ မဖြစ်ခြင်းအကြောင်း ၄၄၈
  - ပုဗ္ဗကိစ္စမပြုဘဲ မဝင်စားနိုင်ပုံ ၄၄၉
  - သေသူနှင့် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ ထူးခြားမှုရှိ/မရှိ ၄၅၀

ပညာတုမိ နိဒ္ဒေသ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ပညာဘူမိ နိဒ္ဒေသ

ပညာဘူမိတရားများ

ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ ဣန္ဒြေ၊ သစ္စာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာပညာ၏ ဖြစ်ပေါ်ရာဖြစ်ပေါ်ကြောင်း အာရုံတရားများဖြစ်သောကြောင့် ‘ပညာဘူမိ’တရားများဟု ခေါ်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကို

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားဟုခေါ်

“ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ? အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ၊ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ၊ သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၊ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ”တိ-ဟူသော နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သုတ် ဒေသနာတော်အရ-

- ပြုပြင်အားထုတ်မှု သင်္ခါရတို့ကိုဖြစ်စေသည့် အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းတရား၊
- ဘဝသစ်ဝိညာဏ်ကိုဖြစ်စေသည့် သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းတရား၊
- နာမ်ရုပ်ကိုဖြစ်စေသည့် ဝိညာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရား၊

- အာယတနခြောက်ပါးကို ဖြစ်စေသည့် နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်းတရား၊
- အာရုံကိုတွေ့ထိမှု ဖဿကိုဖြစ်စေသည့် အာယတနခြောက်ပါးဟူသော အကြောင်းတရား၊
- အကောင်း၊အဆိုးခံစားမှု ဝေဒနာကိုဖြစ်စေသည့် ဖဿဟူသော အကြောင်းတရား၊
- တပ်မက်ဆာလောင်မှု တဏှာကိုဖြစ်စေသည့် ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းတရား၊
- စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကိုဖြစ်စေသည့် တဏှာဟူသော အကြောင်းတရား၊
- ဘဝကိုဖြစ်စေသည့် ဥပါဒါန်ဟူသော အကြောင်းတရား၊
- ဘဝအသစ်ဖြစ်မှု ဇာတိကိုဖြစ်စေသည့် ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်းတရား၊
- အိုခြင်းဇရာ၊ သေခြင်းမရဏ၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းသောက၊ ငိုကြွေးခြင်းပရိဒေဝ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခ၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဒေါမနဿ၊ စိတ်နှလုံးပြင်းစွာပူပန်ခြင်း ဥပါယာသတို့ကို ဖြစ်စေသည့် ဇာတိဟူသောအကြောင်းတရားတို့ကို “ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်” တရားများဟု ခေါ်ပါသည်။

ဇရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့ကို

ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရားဟုခေါ်

“ကတမေ စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ။ ဇရာမရဏံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ။ ဇာတိ ... (ပ) ... ဘဝေါ။ ဥပါဒါနံ။ တဏှာ။ ဝေဒနာ။ ဖဿော။ သဠာယတနံ။ နာမရူပံ။ ဝိညာဏံ။ သင်္ခါရာ။ အဝိဇ္ဇာ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စာ သင်္ခတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ ခယဓမ္မာ ဝယဓမ္မာ ဝိရာဂဓမ္မာ နိရောဓဓမ္မာ။ ဣမေ ဂုစ္စန္တိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ” တိ-ဟူသော နိဒါနဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သုတ် ဒေသနာတော်အရ-

မမြဲသည့် အနိစ္စသဘော၊ အကြောင်းတရားတို့က ညီညွတ်စွာ စုပေါင်း၍ ပြုပြင်အပ်သည့် သင်္ခတသဘော၊ အကြောင်းကိုစွဲ၍ အတူတကွဖြစ်ပေါ်သည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန်သဘော၊ ကုန်ဆုံးခြင်း ခယသဘော၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း ဝယသဘော၊ ပျက်ပြယ်ခြင်း ဝိရာဂသဘော၊ ချုပ်ခြင်း နိရောဓသဘောရှိကုန်သော -

- အိုခြင်း၊သေခြင်း ဇရာမရဏဟူသော အကျိုးတရား၊
- ဘဝအသစ်ဖြစ်မှု ဇာတိဟူသော အကျိုးတရား၊
- ဖြစ်ကြောင်း ကမ္မဘဝဟူသော အကျိုးတရား၊
- စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဟူသော အကျိုးတရား၊
- ဆာလောင်တပ်မက်မှု တဏှာဟူသော အကျိုးတရား၊
- ခံစားမှု ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရား၊

- အာရုံကိုတွေ့ထိမှု ဖဿဟူသော အကျိုးတရား၊
- အာယတနခြောက်ပါး သဠာယတနဟူသော အကျိုးတရား၊
- နာမ်ရုပ်ဟူသော အကျိုးတရား၊
- ဘဝသစ်ဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးတရား၊
- ပြုပြင်အားထုတ်မှု သင်္ခါရဟူသော အကျိုးတရား၊
- မသိမှု အဝိဇ္ဇာဟူသော အကျိုးတရားတို့ကို “ပဋိစ္စသမုပ္ပန်”တရားများဟု ခေါ်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၃-၅)

ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရား၏ ပရိယာယ်အမည်များ

ဤဧရာမရဏစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့ကို မမြဲသောကြောင့် ‘အနိစ္စ’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားတို့က ညီညွတ်စွာ စုပေါင်း၍ ပြုပြင်အပ်သောကြောင့် ‘သင်္ခတ’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ‘ဓယဓမ္မ’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ‘ဝယဓမ္မ’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပျက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ‘ဝိရာဂဓမ္မ’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ‘နိရောဓဓမ္မ’ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၅)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန်-ဟုသိရှိကြောင်း

သာဓကစကားတော်

အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား၊ ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရားဟူ၍ မှတ်သားထားရပါမည်။ အထောက်အထား သာဓကစကားရပ်မှာ -

[“ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ? ဇာတိပစ္စယာ ဘိက္ခဝေ ဧရာမရဏံ၊ ဥပ္ပါဒါ ဝါ တထာဂတာနံ အနုပ္ပါဒါ ဝါ တထာဂတာနံ ဌိတာဝသာ ဓာတု ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ တံ တထာဂတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓိတိ အဘိသမေတိ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓိတွာ အဘိသမေတွာ အာစိက္ခတိ ဒေသေတိ ပညပေတိ ပဋ္ဌပေတိ ဝိဝရတိ ဝိဘဇေတိ ဥတ္တာနိကရေတိ၊ ပဿထာတိ အာဟ။ ... (ပ) ... အယံ ဝုစ္ဆတိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ”တိ။ (သံ၊ ၁။ ၂၆၄။)]

“ရဟန်းတို့...ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသည် အဘယ်နည်း? ရဟန်းတို့... ဇာတိဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဧရာမရဏ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဖြစ်ရာ၌ အကြောင်းတရား၏ တည်သည်၏အဖြစ်၊ အကြောင်းတရား၏ ကျိန်းသေမြဲသည်၏အဖြစ်၊

ဤဧရာမရဏ၏ အကြောင်းအဖြစ်ဟူသော ထိုဓာတ်သဘောသည် မြတ်စွာဘုရားတို့ ပွင့်တော်မူသည်ဖြစ်စေ၊ ပွင့်တော်မမူသည်ဖြစ်စေ တည်ရှိနေသည်သာလျှင်တည်း။ ထိုဓာတ်သဘောကို မြတ်စွာဘုရားသည် မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူ၏။ မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်တော်မူ၏။ မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူပြီး၍၊ မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်တော်မူပြီး၍ ပြောကြားတော်မူ၏။ ဟောကြားတော်မူ၏။ အပြားအားဖြင့်သိစေတော်မူ၏။ သတ္တဝါတို့ဉာဏ်၌ တည်စေတော်မူ၏။ ဖွင့်တော်မူ၏။ ဝေဖန်တော်မူ၏။ ပေါ်လွင်သည်ကို ပြုတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့... ဇာတိကြောင့် ဧရာမရဏဖြစ်ပုံကို ရှုကြကုန်လော့-ဟူ၍လည်း မိန့်တော်မူ၏။

ရဟန်းတို့... ကမ္မဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏။ ....(ပ)....အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ....(ပ)....ရဟန်းတို့ ဤသို့လျှင် ထိုဇာတိကြောင့် ဧရာမရဏတို့ဖြစ်သည် အစရှိသောအရာတို့၌ မှန်ကန်သော တထတာသဘော၊ မချွတ်မယွင်းမှန်ကန်သော အဝိတထတာသဘော၊ တစ်ပါးသောအကြောင်းကြောင့် မဖြစ်သော အနုညထတာသဘော၊ ဤဧရာမရဏစသည်တို့၏အကြောင်း ဣဒပ္ပတ္တိယတာသဘောကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဟု ဆိုအပ်၏။**

(စည်၊ ၄။ ၆-၇)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ လက္ခဏာစသည်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် -

- ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရား၏ အကြောင်းဟူသော ပစ္စယလက္ခဏာ ရှိ၏။
- မပြတ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲဟုဆိုအပ်သော ပဝတ္တိဒုက္ခသို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ခြင်း ဟူသော ဒုက္ခာနုဗန္ဓကိစ္စ ရှိ၏။
- စက်ဆုပ်ဖွယ် သံသရာခရီး (ဝါ)လမ်းမှားဟုသိမြင်ခြင်း ကုမ္မဂ္ဂပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား၏ ပရိယာယ်အမည်များ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို -

- မယုတ်မလွန်ဖြစ်ကုန်သော ထိုထိုသက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့ကြောင့် ထိုထိုသက်ဆိုင်ရာအကျိုးတို့၏ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် 'တထတာ'(မှန်ကန်သောသဘောတရား)ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်လျှင် အကျိုးတရားတို့ မချွတ်အန်ဖြစ်တတ်သောကြောင့် 'အဝိတထတာ'(ကျိန်းသေဖြစ်သည့် မှန်ကန်သောတရား)ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- အခြားအကျိုးတရား၏ အကြောင်းကြောင့် အခြားအကျိုးတရားတစ်မျိုးကို မဖြစ်စေခြင်းကြောင့် 'အနုညထတာ'(အကြောင်းတစ်ခြား အကျိုးတစ်ခြား မဖြစ်သောတရား)ဟူ၍လည်းကောင်း၊

- ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းအပေါင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ‘ဣဒပ္ပန္နယတာ’ (အကျိုးတရားတို့၏အကြောင်းသဘော၊ အကြောင်းအပေါင်း) ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၈-၉)

ဣဒပ္ပန္နယတာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ

- (၁) ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပန္နယာ၊ ဣဒပ္ပန္နယာ ဧဝ ဣဒပ္ပန္နယတာ။
 ဣမေသံ=ဤဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏၊ ပစ္စယာ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣဒပ္ပန္နယာ=ဣဒပ္ပန္နယ မည်၏။ ဣဒပ္ပန္နယာ ဧဝ = ဤဧရာမရဏစသောအကျိုးတို့၏ အကြောင်းတရားတို့သည်ပင်လျှင်၊ ဣဒပ္ပန္နယတာ = ဣဒပ္ပန္နယတာ မည်၏။ (ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းတို့ကို ‘ဣဒပ္ပန္နယတာ’ ဟု ခေါ်သည်။)
- (၂) ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပန္နယာ၊ ဣဒပ္ပန္နယာနံ သမူဟော ဣဒပ္ပန္နယတာ။
 ဣမေသံ=ဤဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏၊ ပစ္စယာ=အကြောင်းတို့သည် ဣဒပ္ပန္နယာ=ဣဒပ္ပန္နယ မည်၏။ ဣဒပ္ပန္နယာနံ= ဤ ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏၊ သမူဟော= အကြောင်းအပေါင်းသည်၊ ဣဒပ္ပန္နယတာ= ဣဒပ္ပန္နယတာ မည်၏။ (ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းအပေါင်းကို ‘ဣဒပ္ပန္နယတာ’ ဟု ခေါ်သည်။)

ကေစိဝါဒအရ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် မည်ပုံ

ကေစိဆရာတို့က တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော ပကတိ၊ ပုရိသစသော အကြောင်းကို မငဲ့ဘဲ အကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ခြင်း(ပဋိစ္စ ဥပ္ပါဒ်)ကိုလည်းကောင်း၊ မှန်ကန်သော ဖြစ်ခြင်း(သမ္မာ ဥပ္ပါဒ်)ကိုလည်းကောင်း ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်’ မည်၏ဟူ၍ ဆိုကြသည်။ (ပဋိစ္စ ဥပ္ပါဒေါ သမ္မာ စ ဥပ္ပါဒေါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ ပဋိစ္စ+သံ+ဥပ္ပါဒံ။)

ဤအဆိုအရ အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်ခြင်း(ပဋိစ္စ ဥပ္ပါဒ်)နှင့် မှန်ကန်သော ဖြစ်ခြင်း(သမ္မာ ဥပ္ပါဒ်)ဟူသော ‘ဥပ္ပါဒ်=ဖြစ်ခြင်း’ မျှကိုသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဟု ဆိုရာရောက်၏။

ကေစိဝါဒ မသင့်ခြင်း အကြောင်းများ

အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်ခြင်းနှင့် မှန်ကန်သောဖြစ်ခြင်းဟူသော ‘ဥပ္ပါဒ်=ဖြစ်ခြင်း’ မျှကိုသာ ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်’ မည်၏-ဟုဆိုသော ကေစိဆရာတို့၏ ထိုအယူဝါဒသည် မသင့်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -

- (က) အထောက်အထား အကိုးအကားပြစ်ရာ သုတ်ပါဠိတော်မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊
- (ခ) ပဒေသဝိဟာရသုတ်၊ ကစ္စာနသုတ်တို့နှင့် ဆန့်ကျင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (ဂ) ဂမ္ဘီရလေးပါး၊ နည်းလေးပါး မဖြစ်သင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (ဃ) သဒ္ဓါစည်းကမ်းနှင့်မညီ၍ သဒ္ဓါနည်းပျက်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပါသည်။

(က) သုတ်ပါဠိတော်မရှိခြင်းကြောင့် မသင့်ပုံ

‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’ကိုသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟုဆိုသော ကေစီဆရာတို့၏ အယူဝါဒကို ထောက်ခံသည့် သက်သေပြစ်ရာ အထောက်အထား အကိုးအကား အာဂမ္မသာဓကစကားသည် ပါဠိတော်၌ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’ ကိုသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် မည်၏-ဟုဆိုသော ကေစီဝါဒမသင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ “ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။” စသည်ဖြင့် ဘုရားဟောပါဠိတော် သာဓကစကားကို ထုတ်ပြနိုင်ရမည်။ ကေစီဆရာတို့က ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံကိုသာ ဆိုပြီး ယင်းအဆို၏ အထောက်အထား သာဓကပြစ်ရာ ပါဠိတော်စကားမရှိခြင်းကြောင့် မပြနိုင်ပေ။ ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ သုတ်ပါဠိတော်မရှိခြင်းကြောင့်-ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(ခ) ပဒေသဝိဟာရသုတ်နှင့် ဆန့်ကျင်သောကြောင့် မသင့်ပုံ

ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- [အထခေါ ဘဂဝါ ရတ္တိယာ ပဌမံ ယာမံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလောမပဋိလောမံ မနသိကာသိ။]

“ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ညဉ့်၏ ပဌမယာမံတစ်ခုလုံး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အနုလုံ၊ ပဋိလုံအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတော်မူလေပြီ။” ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ‘ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓဝိဟာရ’ (ဘုရားဖြစ်စ လက်မွန်မဆွ နှလုံးသွင်းနေခြင်း) မည်၏။

ပဒေသဝိဟာရ ထို ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓဝိဟာရ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော နှလုံးသွင်းနေထိုင်ခြင်းကို ‘ပဒေသဝိဟာရ’ (တစ်စိတ်တစ်ဒေသ နှလုံးသွင်းနေခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

ပဒေသဝိဟာရသုတ်၌ -

[“ယေန သွာဟံ ဘိက္ခဝေ ဝိဟာရေန ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဟရာမိ၊
တဿ ပဒေသေန ဝိဟာသိ။”]

“ရဟန်းတို့...ထိုငါသည် ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီး၍ ရှေးဦးစွာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်
ကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော အကြင်နေခြင်းဖြင့် နေတော်မူ၏။ ထိုနေခြင်း၏
တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြင့် နေခဲ့ပေပြီ။”

ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုဟောတော်မူချက်အရ-မြတ်စွာဘုရား၏ ပဒေသဝိဟာရ
(တစ်စိတ်တစ်ဒေသ နှလုံးသွင်းနေခြင်း)ဆိုသည်မှာ- အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း
ကြောင့် သင်္ခါရတို့ဖြစ်ကြသည် စသည်ဖြင့် ဖြစ်စဉ်အားလျော်စွာ နှလုံးသွင်းမှု
ဟူသော အနုလုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ချုပ်၏
စသည်ဖြင့် ဖြစ်စဉ်နှင့်ဆန့်ကျင်ဘက် နှလုံးသွင်းမှုဟူသော ပဋိလုံအားဖြင့်
လည်းကောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်ပုံ၊ ချုပ်ပုံကို ရှုမြင်ဆင်ခြင်၍ နှလုံးသွင်းနေထိုင်
တော်မူခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဖြစ်ခြင်းကိုသာ ရှုမြင်နေခြင်း မဟုတ်ပေ။

ယင်း ပဒေသဝိဟာရသုတ်၌ပင် မြတ်စွာဘုရားရှင်က “ထိုသို့ ပဒေသ
ဝိဟာရဖြင့်နေတော်မူသော ငါဘုရားသည် ဤသို့ သိတော်မူ၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော
အကြောင်းကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသောအကြောင်းကြောင့်
ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်၏။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဟူသော အကြောင်းကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာ
ဖြစ်၏-ဟု ငါဘုရားသိတော်မူ၏။” ဤသို့စသည်ဖြင့် အကျယ်ဟောတော်မူသော
ကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ပုံစသည်တို့ကိုလည်း ထူးခြားစွာ အကျယ်ရှုမြင်၍ သိတော်မူ
သဖြင့် သာမန်ဖြစ်ခြင်းမျှကိုသာ ရှုမြင်နေခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။

ဤသို့လျှင် အနုလုံ၊ ပဋိလုံအားဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်ပုံ၊ ချုပ်ပုံကို ရှုမြင်
ဆင်ခြင်၍ နေတော်မူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာဖြစ်ပုံစသည်တို့ကို ရှုမြင်
ဆင်ခြင်ရာ၌လည်း ဖြစ်ပုံအကျယ်အားဖြင့် ထူးခြားစွာ ရှုမြင်ဆင်ခြင်၍ သိတော်
မူသောကြောင့်လည်းကောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’မျှသာ ဂုဏ်သော
ကေစီဝါဒသည် ပဒေသဝိဟာရသုတ်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသောကြောင့် မသင့်ခြင်း
ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်၊ ၄။ ၁၂-၁၄)

ကစ္စာနသုတ်နှင့်ဆန့်ကျင်သောကြောင့် မသင့်ပုံ

ကစ္စာနသုတ်၌ -

[“လောကသမုဒယံ ခေါ ကစ္စာန ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော
ယာ လောကေ နတ္ထိတာ၊ သာ န ဟောတိ။”]

“ကစ္ဆည်း...လောက၏ဖြစ်ကြောင်းတရားကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဝိပဿနာ ပညာ၊မဂ်ပညာဖြင့် သိမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေပြီးလျှင် မရှိတော့ဟု ယူဆခြင်းသည် မဖြစ်တော့ပေ။”

ဟု ဟောတော်မူသဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလုံဖြစ်ပုံကို လောက၏အကြောင်းဖြစ် သောကြောင့် ‘လောကသမုဒယ=လောက၏ဖြစ်ကြောင်းတရား’ဟူ၍ ဆို၏။ ထို လောကသမုဒယခေါ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အနုလုံဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာပညာ၊မဂ်ပညာဖြင့် သိမြင်လျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ပယ်နုတ်နိုင်၏-ဟူ၍ မိန့်တော်မူသဖြင့် ဤကစ္ဆာနသုတ်အရ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်ခြင်းကိုသာ ပြတော်မူခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဥစ္ဆေဒ ဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ပယ်နုတ်ပုံကိုလည်း ပြတော်မူကြောင်း ထင်ရှား၏။

မှန်၏။ ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’မျှကိုသာ ပြပါက ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်နုတ်ခြင်းမည်သည် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အကြောင်းတို့၏ မပြတ်စဲခြင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလုံဖြစ်စဉ်ကို ပြမှသာလျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ပယ်နုတ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အကြောင်းတရားတို့ မပြတ်မစဲဖြစ်လတ်သော် အကျိုးတရားတို့ မပြတ်မစဲခြင်းဖြစ်လေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’ဟုသာဆိုသော အဆိုပါ ကေစိဝါဒသည် ကစ္ဆာန သုတ်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသောကြောင့် မသင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၊၄။ ၁၄)

(ဂ) ဂန္တီရ၊ နယ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် မသင့်ပုံ

နက်နဲခြင်းလေးပါးဟူသော ဂန္တီရစတုက္ကသည် ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’မျှ၌ မရှိပေ။ ထို့အတူ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နည်းလေးပါးတို့ဖြင့် အဆန်းတကြယ် တန်ဆာ ဆင်၍ ဟောတော်မူသော နယစတုက္ကသည်လည်း ‘ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်ခြင်း’မျှ၌ မရှိပေ။ ဤသို့ ဂန္တီရစတုက္က၊ နယစတုက္ကမဖြစ်သင့်သောကြောင့် ကေစိဝါဒ မသင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၊၄။ ၁၆)

(ဃ) သဒ္ဓါနည်းပျက်သောကြောင့် မသင့်ပုံ

ပဋိစ္စ-သဒ္ဓါသည် ကတ္တားတူလျှင် ပုဗ္ဗကာလကြိယာဖြစ်၍ ဝါကျ၏အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို လွယ်ကူစွာ နားလည်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိ၏။

ဥပမာ-“စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဒတိ စက္ခုဝိညာဏံ”ဟူသော စကား ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ (စက္ခုဉ္စ=မျက်စိကိုလည်းကောင်း၊ ရူပေ စ=ရုပ်တို့ကိုလည်း ကောင်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲမှီ၍၊ စက္ခုဝိညာဏံ=စက္ခုဝိညာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဒတိ=ဖြစ်၏။)

ဤပါဠိဝါကျ၌ စက္ခုဗိညာဏ်သည် ကတ္တားပုဒ် ဖြစ်၏။ ပဋိစ္စသည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ဖြစ်၏။ ဥပ္ပဇ္ဇတိသည် အပရကာလကြိယာ ဖြစ်၏။ ယင်းကြိယာ နှစ်မျိုးတို့၏ ယှဉ်စပ်ရာကတ္တားမှာ စက္ခုဗိညာဏ်-ဟူသော ကတ္တားတစ်ပုဒ်တည်းသာ ဖြစ်၍ ကတ္တားတူနေသောကြောင့် ဤဝါကျ၌ပါသော ပဋိစ္စ-ဟူသော ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာပုဒ်သည် ဝါကျ၏ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို လွယ်ကူစွာ နားလည်ခြင်း ဟူသောအကျိုးကို ပြီးစေနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကေစိဆရာတို့ ဆိုထားသော ပဋိစ္စနှင့်ယှဉ်သော ဥပ္ပါဒ်-သဒ္ဓါသည် ကတ္တားပုဒ် မဟုတ်ပေ။ ဘာဝသာနေပုဒ် ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စ ဥပ္ပါဒေါ။ (ပဋိစ္စ=စွဲမှီ၍၊ ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်း)ဟုသာ ဖြစ်လေ၏။ ပဋိစ္စ-သဒ္ဓါသည် တွာ-ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဗ္ဗကာလကြိယာဖြစ်သဖြင့် ဥပ္ပါဒေါ-သည် ကတ္တားပုဒ် ဖြစ်နေရမည်။ ကေစိဝါဒ၌ ဆိုထားသော 'ဥပ္ပါဒ်=ဖြစ်ခြင်း'ဟူသော စကားသည် ဘာဝသာနေပုဒ်ဖြစ်နေသဖြင့် ကတ္တားတူခြင်း မရှိဘဲ သဒ္ဓါစည်းကမ်းပျက်နေ၏။ ဤသို့ သဒ္ဓါနည်းပျက်သောကြောင့် ကေစိဝါဒမသင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၄။ ၁၆ -၁၇)

ဟောတိ-သဒ္ဓါထည့်ခြင်း မသင့်ပုံ

အကယ်၍ ဟောတိ-သဒ္ဓါကို ထည့်ပြီး "ပဋိစ္စ ဥပ္ပါဒေါ (ဟောတိ)" ဟု ဆိုပါကလည်း မသင့်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယှဉ်ခြင်း၏မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းသို့ရောက်သော အပြစ်ရှိသောကြောင့်လည်း ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစကားကို ရှင်းပြရသော် -

"ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ၊ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ? ... (ပ) ... အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။" ဟူသော စကားရပ်၌ 'ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ' ဟူသောပုဒ်၏ နောက်၌ ယှဉ်စပ်စရာ 'ဟောတိ' ပုဒ် မရှိပေ။ ထို့ပြင် (ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ) 'ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏' ဟူ၍လည်း မရှိနိုင်ပေ။ အကယ်၍ 'ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏' ဟု ဆိုငြားအံ့ အသေးစိတ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် ဟောတိ-သဒ္ဓါထည့်ခြင်းသည်လည်း မသင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၄။ ၁၈)

သင်္ခါရဝိကာရကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်၏-ဟု

မှတ်ထင်ခြင်း မသင့်ပုံအကြောင်း

"ဣဒပ္ပတ္တယာနံ ဘာဝေါ ဣဒပ္ပတ္တယတာ။ ဣဒပ္ပတ္တယာနံ=ဤသင်္ခါရ စသည်တို့၏၊ ဘာဝေါ=ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာသည်၊ ဣဒပ္ပတ္တယတာ= ဣဒပ္ပတ္တယတာ

မည်၏။” ဟု အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဆိုကြကုန်၏။ ဤအဆို၌ ‘ဘာဝ=အဖြစ်’ ဟူသည်မှာ- အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ သင်္ခါရစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပေးရန် ကျေးဇူးပြုပုံ အခြင်းအရာအထူး(ဝိကာရ)ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာအထူး သင်္ခါရဝိကာရကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်၏-ဟု အချို့သောပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ မှတ်ထင်ခြင်းသည် မသင့်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ အကြောင်းအဖြစ်ကို ဟောတော်မူထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ (စည်း၄။ ၁၉)

**အကြောင်းတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူ၍
ဟောတော်မူသောစကား မှန်ကန်ပုံ**

[“တဿာတိဟ အနန္တ ဇဿေ ဟေတု၊ ဧတံ နိဒါနံ၊ ဇေသ သမုဒယော၊
ဇေသ ပစ္စယော ဇရာမရဏဿ ယဒိဒံ ဇာတိ။ ... (ပ) ...သင်္ခါရာနံ၊
ယဒိဒံ အဝိဇ္ဇာ။”]

“အနန္တာ...ထိုသို့ ဇာတိမရှိလျှင် ဇရာမရဏ မရှိနိုင်သောကြောင့် ဤ အရာ၌ ဇာတိဟူသော ဤသဘောသည် ဇရာမရဏ၏ မူလအကြောင်း (ဟေတု) မည်၏။ ဇာတိဟူသော ဤသဘောသည်သာလျှင် ဇရာမရဏ၏ အပ်နှင်းသော အကြောင်း (နိဒါန)မည်၏။ ဇာတိဟူသော ဤသဘောသည်သာလျှင် ဇရာ မရဏ၏ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း (သမုဒယ)မည်၏။ ဇာတိဟူသော ဤသဘောသည်သာ လျှင် ဇရာမရဏ၏ အထောက်အပံ့အကြောင်း (ပစ္စယ)မည်၏။ .... (ပ) ....

အနန္တာ...အဝိဇ္ဇာဟူသော ဤသဘောသည်သာလျှင် သင်္ခါရတို့၏ မူလအကြောင်း (ဟေတု)မည်၏။...(ပ)...သင်္ခါရတို့၏ အထောက်အပံ့အကြောင်း (ပစ္စယ)မည်၏။” ဟူ၍ ဟောတော်မူသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာစသည်တို့ကိုသာလျှင် အကြောင်းဟု ဟောတော်မူ၏။ အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာအထူး (ဝိကာရ)ကို အကြောင်းဟု ဟောတော်မူပေ။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူ၍ ဟောတော်မူသောစကားသည် မှန်ကန်သောစကား ဖြစ်၏- ဟု မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (စည်း၄။ ၁၉)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ ပထမနည်း

(က) ပဋိစ္စ မည်ပုံ

ပဋိ + ဣစ္စ = ပဋိစ္စ (ပဋိ= မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် + ဣစ္စ= သိထိုက်)

ဇရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့သည် မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် သိမြင်သူ အား လောကုတ္တရာစီးပွားချမ်းသာကို ရရှိခံစားစေနိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဇရာမရဏစသော

အကျိုးတရားတို့ကို ပညာရှိတို့ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် သိမြင်ခြင်းငှာ ထိုက်တန်သောကြောင့် ‘ပဋိစ္စ’ဟု ခေါ်သည်။

[သော ဟိ ယသ္မာ ပတိယမာနော ဟိတာယ သုခါယ စ သံဝတ္တတိ။ တသ္မာ ပစ္စေတုံ အရဟန္တိ နံ ပဏ္ဍိတာတိ ပဋိစ္စော။]

(ခ) သမုပ္ပါဒ် မည်ပုံ

သံ + ဥပ္ပါဒ် = သမုပ္ပါဒ် (သံ= အတူတကွ + ဥပ္ပါဒ်= ဖြစ်သောတရား)

ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်သည်ရှိသော် တစ်ခုစီတစ်ခုစီ ခွဲ၍မဖြစ်ဘဲ အတူတကွ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ပေါ်၏။ အကြောင်းမဲ့ မဆီမလျော် ဖြစ်ခြင်း မဟုတ်၊ သူ့အကြောင်းနှင့်သူ့အကျိုး ဆီလျော်မှန်ကန်စွာလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့သည် ‘သမုပ္ပါဒ်’ မည်ပါသည်။ [ဥပ္ပဇ္ဇမာနော စ သဟ သမ္မာ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န ဧကေကတော၊ နာပိ အဟေတုကတောတိ သမုပ္ပါဒေါ။]

ဤသို့လျှင် ဧရာမရဏစသော အကျိုးတရားတို့သည် ပညာရှိတို့ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် သိမြင်ခြင်းငှာ ထိုက်တန်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်ခုစီတစ်ခုစီ ခွဲ၍မဖြစ်ဘဲ အတူတကွ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ခြင်း၊ သူ့အကြောင်းနှင့် သူ့အကျိုး ဆီလျော်မှန်ကန်စွာဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း “ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်” မည်ပါသည်။

ဖလူပစာရနည်းဖြင့် အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟုခေါ်ပုံ

အဝိဇ္ဇာစသည်တို့သည် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း အကျိုးကို အကြောင်း၌တင်စား၍ခေါ်သော ဖလူပစာရနည်းအားဖြင့် “ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်”ဟု ခေါ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် - အကျိုးဖြစ်သော သလိပ်၏ ‘သလိပ်’ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော တင်လဲ၌တင်စား၍ “သေမှော ဂုဠော= တင်လဲသည် သလိပ် ဖြစ်၏”ဟု ပြောဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အကျိုးဖြစ်သော သုခ၏ ‘သုခ= ချမ်းသာခြင်း’ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားတို့၏ ပွင့်တော်မူခြင်း၌တင်စား၍ “သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏ ပွင့်တော်မူခြင်း သည် ချမ်းသာ၏”ဟု ဟောတော်မူသကဲ့သို့လည်းကောင်း မှတ်ရပါမည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မည်ပုံ တတိယနည်း

ပဋိစ္စ + သမုပ္ပါဒ် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

ပဋိစ္စ = အချင်းချင်းစွဲမှီ၍

သမုပ္ပါဒ် = အကျိုးတရားတို့ကို အညီအညွတ်၊ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်စေတတ်သောတရား သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတို့သည် အချင်းချင်း ချို့တဲ့မှုရှိလျှင် (ဝါ) အကြောင်းအင်္ဂါစုံလင်မှု မရှိလျှင် သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကြသဖြင့် အချင်းချင်းကို မစွဲမှီဘဲ မည်သို့မျှ မဖြစ်နိုင်ကြပေ။ (အကြောင်းအဆက်ဆက် မရှိလျှင် အကျိုးအဆက်ဆက် မဖြစ်နိုင်-ဟုဆိုလို၏။)

သို့ဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းအပေါင်းသည် အချင်းချင်းစွဲမှီ၍သာလျှင် သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားတို့ကို အညီအညွတ်ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်” မည်ပါသည်။ (စည်း၄။ ၂၄-၂၅)

ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော အနက်

ပဋိစ္စသဒ္ဓါ

အကြောင်းတို့၏ ညီညွတ်မှုကိုပြသည့် ပဋိစ္စ-သဒ္ဓါဖြင့် မပြတ်ဖြစ်သော ဝဋ်သုံးပါးတရားတို့၏ အကြောင်းတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော ကြောင့် သဿတဝါဒ၊ အဟေတုကဝါဒ၊ ဝိသမဟေတုဝါဒ၊ ဝသဝတ္တိဝါဒတို့ မရှိခြင်းဟူသော အနက်ကို ညွှန်ပြတော်မူ၏။

- မှတ်ချက်။ - ခန္ဓာကိုယ်ပျက်စီးသွားသော်လည်း အတ္တသည် မပျက်စီးဘဲ တစ်နေရာရာ၌ အမြဲတည်ရှိနေ၏-ဟု ယူဆသောဝါဒသည် သဿတဝါဒ မည်၏။
- ဆင်းရဲမှု၊ ချမ်းသာမှုသည် အကြောင်းမရှိဘဲ သူ့အလိုအလျောက်ဖြစ်လာ သည်ဟု ယူဆပြောဆိုသောဝါဒသည် အဟေတုကဝါဒ မည်၏။
- မှားယွင်းသောအကြောင်းကို ယုံကြည်သောဝါဒသည် ဝိသမဟေတုဝါဒ မည်၏။
- ဖန်ဆင်းရှင်ဝါဒသည် ဝသဝတ္တိဝါဒ မည်၏။

သမုပ္ပါဒ်သဒ္ဓါ

အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်မှုကိုပြသည့် သမုပ္ပါဒ်သဒ္ဓါဖြင့် အကြောင်း တရားတို့၏ ညီညွတ်မှုရှိလတ်သော် အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဝါဒ၊ နတ္ထိကဝါဒ၊ အင်္ဂါရိယဝါဒများ မှားယွင်းသည်ဟူသော အနက်ကို ညွှန်ပြတော်မူ၏။

- မှတ်ချက်။ - သေလျှင်ပြတ်၏။ လုံးဝမရှိ-ဟု ယူဆပြောဆိုသောဝါဒသည် ဥစ္ဆေဒဝါဒ မည်၏။
- ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးမရှိ-ဟု ယူဆပြောဆိုသောဝါဒ သည် နတ္ထိကဝါဒ မည်၏။
- ဒုစရိုက်ပြုသော်လည်း အကုသိုလ်မဖြစ်၊ သုစရိုက်ပြုသော်လည်း ကုသိုလ် မဖြစ်-ဟု ယူဆပြောဆိုသောဝါဒသည် အကိရိယဝါဒ မည်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ သဒ္ဓါ

ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒဟူသော သဒ္ဓါနှစ်ခုအပေါင်းဖြစ်သည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ- သဒ္ဓါဖြင့် အကြောင်းအသီးသီး ညီညွတ်မှုရှိလျှင် ကြောင်းကျိုးစဉ်ဆက်မပြတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးအသီးသီးကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောကြောင့် -

- မဇ္ဈိမပဋိပဒါခေါ် အလယ်အလတ်ကျင့်စဉ်ကို ဖော်ပြခြင်း၊
- ပြုသူပင် ခံစားရ၏-ဟူသော အယူဝါဒမှကင်းခြင်း၊
- ပြုသူကတစ်ခြား၊ ခံစားသူကတစ်ခြား ဖြစ်၏-ဟူသော အယူဝါဒမှကင်းခြင်း၊
- 'မိန်းမစင်စစ်, ယောက်ျားစင်စစ်' ဟူသော အရပ်သုံးစကားအနေဖြင့် မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းမှုမရှိခြင်း၊
- လောကသုံး, အရပ်သုံးစကားများကို မှားယွင်းသည်-ဟု ပယ်မြစ်မှုမရှိခြင်း (အများနှင့်ဆန့်ကျင်မှု မရှိဘဲ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိခြင်း) ဟူသော သိသင့် သိထိုက်သော အကျင့်လမ်းမှန်ကို ညွှန်ပြတော်မူ၏။ (စဉ်၊ ၄။ ၂၆ - ၂၉)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာနှင့်ပတ်သက်၍

ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒ

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူသော “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်မြတ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရာဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော အတ္ထသံဝဏ္ဏနာနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြပါ မူဝါဒ လမ်းစဉ်များကို ချမှတ်၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ -

- (၁) ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဖြစ်တော်မူသော မြတ်ဗုဒ္ဓ၏တပည့်သာဝကသို့ သက်ဝင်ခြင်း၊
- (၂) ရှေးဆရာတို့ကို မစွပ်စွဲခြင်း၊
- (၃) သာသနဓမ္မတည်းဟူသော မိမိအယူဝါဒကို မကျော်လွန်ခြင်း၊
- (၄) သာသနာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အယူဝါဒကို အပြစ်တင်သောအားဖြင့် ကြောင့်ကြ မစိုက်ခြင်း၊

- (၅) သုတ်ပါဠိတော်ကို မပယ်မြစ်၊ မထိခိုက်စေခြင်း၊
- (၆) ဝိနည်းနှင့်ကိုက်ညီမှုရှိစေခြင်း၊
- (၇) မဟာပဒေသလေးပါးကို ကြည့်ခြင်း၊
- (၈) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ဖော်ပြခြင်း၊
- (၉) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကောင်းစွာယူခြင်း၊
- (၁၀) ထိုဖွင့်ဆိုထားသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုပင် ပြောင်းလဲ၍ ပရိယာယ်အမည် တစ်မျိုးဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်၊၄။ ၂၉-၃၁)

ဟောပြောရန်ခက်ခဲသည့်တရား ၄-မျိုး

- (၁) သစ္စာ ၄-ပါး၊
- (၂) သတ္တဝါ၊
- (၃) ပဋိသန္ဓေ၊
- (၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဟူသော ဤတရားလေးမျိုးကို နားလည်အောင် ဟောပြောရန် အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ ထို့ကြောင့် “သစ်ခက်၊ သတ်ခက်၊ ပဋိခက်၊ ပစ်ခက် တစ်ခြား ခက်လေးပါး”ဟူ၍ ဆိုစမှတ်ပြုကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည်နိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားမြတ်ကို လုံးဝဥသည့် နားလည်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ- ပရိယတ်တည်းဟူသော အာဂမနှင့် မဂ်၊ဖိုလ်တည်းဟူသော အဓိဂမသို့ ရောက် တော်မူပြီးကြသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့သာ ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အမှီပြုရာ

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသထေရ်သည် နားလည်ရန်အလွန်ခက်ခဲသော ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်၏ အဖွင့်ဖြစ်သော အတ္တသံဝဏ္ဏနာကို -

- (၁) အထူးထူးသောနည်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်၍ ဟောတော်မူအပ်သည့် ပါဠိတော် တည်းဟူသော သာသနာနှင့်
- (၂) ရှေးဆရာတို့၏ ပို့ချစဉ်စကား (ပုဗ္ဗာစရိယမဂ္ဂ)တို့ကို အမှီပြု၍ ဖွင့်ဆိုထား ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သင်ယူလေ့လာရခြင်း အကျိုး

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားမြတ်ကို စီးပွားရှာသူကဲ့သို့ အရိုးစွဲမြဲအောင် ရိသေ လေးမြတ်စွာ သင်ယူလေ့လာနေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်-

- (၁) လေ့လာသင်ယူသည့် အချိန်မှစ၍ ခဏတိုင်းခဏတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော သုတမယဉာဏ်၊ စိန္တာမယဉာဏ်၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်အထူးကို ရရှိခြင်း၊
- (၂) အားထုတ်သည့် အချိန်မှစ၍ တဒင်္ဂပဟာန်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန် ဖြင့်ပယ်အပ်သော ကိလေသာကုန်ခြင်းဟူသော ဓမ္မအထူးကိုရရှိခြင်း၊
- (၃) သေမင်း၏မမြင်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ခြင်း-ဟူသောအကျိုးတို့ကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၃၂-၃၄)

ဒေသနာတော် ၄-မျိုး အကြောင်း

(၁) အစမှ အဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ

နွယ်ကို အမြစ်ရင်းမှဖြတ်ပြီး အဖျားတိုင်အောင် ဆွဲငင်ယူ၍ အလိုရှိသလို အသုံးချသောယောက်ျားကဲ့သို့ ထို့အတူ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် “ရဟန်းတို့... ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ... (ပ) ...ဇာတိဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်၏”ဟူ၍ အဝိဇ္ဇာဟူသောအစ(အမြစ်ရင်း)မှ ဇရာမရဏ(အဖျား)တိုင်အောင် ဟောတော်မူ၏။ ဤဒေသနာတော်သည် ‘အစမှ အဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ’ မည်၏။

(စည်၊ ၄။ ၃၅)

ဟောတော်မူရခြင်း အကျိုး

သံသရာဝဋ်ဒုက္ခအစဉ်၏ မပြတ်ဖြစ်နေသော အကြောင်းတရားတို့၌ တွေ့ဆုံနေသော သတ္တဝါတို့ကို မြင်တော်မူသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာအကြောင်းအားလျော်စွာ အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတို့ကြောင့် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဝဋ်ဒုက္ခစဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို ထင်ရှားပြခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရစသည်ဖြင့် ဝဋ်ဒုက္ခစဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပုံအစီအစဉ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ဤဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၃၈)

(၂) အလယ်မှ အဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ

နွယ်ကို အလယ်မှဖြတ်ပြီး အဖျားတိုင်အောင် ဆွဲငင်ယူ၍ အလိုရှိသလို အသုံးချသောယောက်ျားကဲ့သို့ ထို့အတူ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် “ခံစားမှုဝေဒနာကို ချိုးမွမ်းပြောဆိုလျက် သိမ်းပိုက်၍တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား နှစ်သက်မှု(နန္ဒိ) ဖြစ်၏။ ခံစားမှုဝေဒနာတို့၌ဖြစ်သော နှစ်သက်မှုနန္ဒိသည် ဥပါဒါန်တည်း။ ထိုဥပါဒါန်ကြောင့်

ဘဝဖြစ်၏။ ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏”ဟူ၍ ဝေဒနာဟူသော အလယ်မှ
ဧရာမရဏ(အဖျား)တိုင်အောင် ဟောတော်မူ၏။ ဤဒေသနာတော်သည် ‘အလယ်မှ
အဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာ’မည်၏။ (စည်၊ ၄။ ၃၅)

ဟောတော်မူရခြင်း အကျိုး

ဝိညာဏ်၊ နာမ်၊ ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊
ကမ္မဘဝဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အခွန်ရှစ်မျိုးတို့၌ အနာဂတ်အခွန်ဖြစ်သည့် ဇာတိ၊ ဧရာ
မရဏတို့၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သော တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝတို့ ဖြစ်သည်
မှစ၍ အနာဂတ် အခွန်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဤဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း
ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၉-၄၀)

(၃) အဆုံးမှ အစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ

နွယ်ကို အဖျားမှ အမြစ်ရင်းတိုင်အောင် ဆွဲငင်လျှင် အလိုရှိသလို အသုံးချ
သောယောက်ျားကဲ့သို့ ထိုအတူ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည်-

“ရဟန်းတို့... ဇာတိဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဧရာမရဏဖြစ်၏-ဟူ၍
ငါဘုရားဟောတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့...ဇာတိဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဧရာ
မရဏဖြစ်လေသလော? မဖြစ်လေသလော? ဤအရာ၌ သင်တို့ မည်သို့
မှတ်ထင်လေသနည်း?”

ဟု မေးတော်မူလေ၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတို့က -

“ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား...ဇာတိဟူသောအကြောင်း
ကြောင့် ဧရာမရဏ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအရာ၌ တပည့်တော်တို့သည် ဇာတိ
ဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဧရာမရဏဖြစ်သည်-ဟူ၍သာလျှင် မှတ်ထင်ပါ
သည်ဘုရား။”

ဟူ၍ လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထို့နောက် မြတ်စွာဘုရားရှင်က မေးတော်မူ၏။

“ရဟန်းတို့ ... (ပ)...ရဟန်းတို့... အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်
သင်္ခါရတို့ ဖြစ်၏-ဟူ၍ငါဘုရားဟောတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့...အဝိဇ္ဇာဟူသော
အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်လေသလော? မဖြစ်လေသလော? ဤ
အရာ၌ သင်တို့ မည်သို့ မှတ်ထင်လေသနည်း?” ဟု မေးတော်မူလေ၏။

“ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား...အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်း
ကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအရာ၌ တပည့်တော်တို့သည် အဝိဇ္ဇာ
ဟူသောအကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ဖြစ်သည်-ဟူ၍သာလျှင် မှတ်ထင်ပါ
သည်ဘုရား။”

ဟူ၍ လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ဤသို့လျှင် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် 'ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်၏' ဟူသော အဆုံး(အဖျား)မှ 'အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်သည်' ဟူသော အစ(အမြစ်ရင်း)တိုင်အောင် ဟောတော်မူ၏။ ဤဒေသနာတော်သည် 'အဆုံးမှ အစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ' မည်၏။ (စည်းငှ။ ၃၆)

ဟောတော်မူရခြင်း အကျိုး

အဖန်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ အဖန်ဖန် အိုရခြင်းစသည်ဖြင့် ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းသို့ရောက်နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကို စဉ်ဆက်မပြတ် ကြည့်ရှုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဘုရားမဖြစ်မီ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်ခဲ့သော ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်ဖြင့် ထိုထိုအိုခြင်း၊ နာခြင်းစသော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင် သိမြင်တော်မူခဲ့သော အကြောင်းကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှာ ဤဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်းငှ။ ၃၈-၃၉)

(၄) အလယ်မှ အစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ

နွယ်ကို အလယ်မှဖြတ်ပြီး အမြစ်ရင်းတိုင်အောင် ဆွဲငင်ယူ၍ အလိုရှိသလို အသုံးချသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ထိုအတူ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည်-

“ရဟန်းတို့... အာဟာရလေးပါးတို့သည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း? အဘယ်လျှင် အစအမွန်ရှိသနည်း? အာဟာရလေးပါးသည် တပ်မက်မှုတဏှာကြောင့် ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့...တပ်မက်မှုတဏှာသည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း? အဘယ်လျှင် အစအမွန်ရှိသနည်း? တပ်မက်မှုတဏှာသည် ဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်၏။... (ပ)...သင်္ခါရတို့သည် အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်သနည်း? အဘယ်လျှင် အစအမွန်ရှိသနည်း? အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာလျှင် အစအမွန်ရှိ၏” ဟူ၍ အာဟာရလေးပါးကို ဖြစ်စေသည့် တဏှာအကြောင်းဟူသော အလယ်မှစ၍ သင်္ခါရတို့ကိုဖြစ်စေသည့် အဝိဇ္ဇာအကြောင်းဟူသော အစ(အမြစ်ရင်း)တိုင်အောင် ဟောတော်မူ၏။ ဤဒေသနာတော်သည် 'အလယ်မှ အစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာ' မည်၏။ (စည်းငှ။ ၃၆-၃၇)

ဟောတော်မူရခြင်း အကျိုး

အာဟာရတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြပြီး အစဉ်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရဟူသော အတိတ်အခွန်တိုင်အောင် ဖော်ပြ၍၊ တစ်ဖန် ထိုအတိတ်အခွန်မှ စ၍ အကြောင်းအကျိုးအစဉ် ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ထင်ရှားပြခြင်းအကျိုးငှာ ဤဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်းငှ။ ၃၉)

ဒေသနာ(၄)မျိုးဖြင့် ဟောတော်မူခြင်း

အကြောင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်မြတ်၏ အလုံးစုံကောင်းမြတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ မြတ်စွာဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်ကလည်း ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စေနိုင်သော ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်သို့ ရောက်တော်မူသောကြောင့် လည်းကောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဒေသနာ(၄)မျိုးဖြင့် ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ [ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သု ယမန္တာဒွကတ္တာ သယဉ္စ ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တတ္တာ။] (စည်၊ ၄။ ၃၇)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အလုံးစုံကောင်းမြတ်ခြင်း အကြောင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်လေးမျိုးတို့တွင် မည်သည့်ဒေသနာတော်၌ မဆို အရိယာမဂ်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းငှာ ဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် အလုံးစုံကောင်းမြတ်ခြင်း(သမန္တာဒွက) ဖြစ်ပါသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်ကို

ရတော်မူခြင်းအကြောင်း

မြတ်စွာဘုရားသည် ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်တော်လေးပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နက်နဲမှုလေးပါးသို့ ဆိုက် ရောက်တော်မူသောကြောင့်လည်းကောင်း ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်သို့ ဆိုက် ရောက်တော်မူခြင်း (ဝါ) ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်ကို ရတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုဉာဏ်တော်ကို ရတော်မူသောကြောင့်သာ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် အထူးထူးသော နည်းတို့ဖြင့် တရားတော်ကို ဟောတော်မူနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၇-၃၈)

အဝိဇ္ဇာကို အစထား၍ ဟောတော်မူခြင်း အကြောင်း

ဝဋ္ဋကထာ ဒေသနာတော်၏ ဦးခေါင်းဖြစ်ခြင်းဟူသော မူရင်းအကြောင်း ကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်၌ အဝိဇ္ဇာကို အစထား၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝဋ္ဋသီသခေါ် ဝဋ္ဋ၏ခေါင်တရား နှစ်ပါး

မြတ်စွာဘုရားသည် ဝဋ္ဋကထာဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူသည်ရှိသော် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ တရားနှစ်ပါးကို ဦးခေါင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာ(ဘဝတဏှာ)တရားနှစ်ပါးသည် 'ဝဋ္ဋသီသ=ဝဋ္ဋ၏ခေါင်တရား' များ မည်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်နိုင်သော မူလအကြောင်း

“ဤကာလမှ ရှေး၌ အဝိဇ္ဇာသည် မဖြစ်ခဲ့သေး၊ ထိုမှ နောက်၌ ဖြစ်လာခဲ့၏- ဟု ဆိုဖွယ်ရာ အဝိဇ္ဇာ၏ရှေ့အစွန်းသည် မထင်ပေ။ ရဟန်းတို့...ဤသို့လျှင် ထိုစကားကို ငါဘုရား မိန့်တော်မူ၏။ သို့သော်လည်း အာသဝဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပေါ်၏-ဟု အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းသည် ထင်သေး၏” ဟု မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်နိုင်သော မူလအကြောင်းမှာ အာသဝတရား ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၄၀-၄၁)

ဘဝတဏှာ၏ဖြစ်နိုင်သော မူလအကြောင်း

“ဤကာလမှ ရှေး၌ ဘဝတဏှာသည် မဖြစ်ခဲ့သေး၊ ထိုမှနောက်၌ ဖြစ်လာခဲ့၏-ဟု ဆိုဖွယ်ရာ ဘဝတဏှာ၏ ရှေ့အစွန်းသည် မထင်ပေ။ ရဟန်းတို့...ဤသို့လျှင် ထိုစကားကို ငါဘုရားမိန့်တော်မူ၏။ သို့သော်လည်း ဝေဒနာဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် ဘဝတဏှာ ဖြစ်ပေါ်၏-ဟု ဘဝတဏှာ၏ အကြောင်းသည် ထင်သေး၏” ဟု မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူသောကြောင့် ဘဝတဏှာ၏ ဖြစ်နိုင်သောမူလအကြောင်းမှာ ဝေဒနာ ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၄၀-၄၁)

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကို ဦးခေါင်းတပ်၍ ဟောရခြင်း

အကြောင်း

အဝိဇ္ဇာသည် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘဝတဏှာသည် သုဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံ၏ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကို ဦးခေါင်းတပ်၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာသည် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်ကံ၏

ထူးခြားသောအကြောင်း ဖြစ်ပုံ

မီးဖြင့်အမြှိုက်ခံရပြီး ဝါးရင်းတုတ်ဖြင့် ထုရိုက်ခံထားရသောကြောင့် အလွန်ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းသို့ ရောက်နေသည့် အသတ်ခံရမည့် နွားသည် မောပန်းသဖြင့် ရေငတ်လွန်းသောကြောင့် သောက်ချင်ဖွယ်မကောင်းသည့်အပြင် မိမိကိုဆိုးကျိုးပေးမည့် ကျိုက်ကျိုက်ဆူပွက်နေသည့် ရေပူကို သောက်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မသိမှုအဝိဇ္ဇာ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်းခံရသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာအပူမီးဖြင့် လောင်မြိုက်ခံနေရသောကြောင့် မက်မောသာယာဖွယ် မရှိသည့်အပြင် မိမိကို ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သည့် မိမိအားဆိုးကျိုးပေးမည့် ပါဏာတိပါတစသော

အကုသိုလ်ကံ အမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာသည် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်းဖြစ်၏-ဟုဆိုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တဏှာသည် သုဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံ၏ ထူးခြားသောအကြောင်း ဖြစ်ပုံ

အနှိပ်စက်ခံထားရသည့် အဆိုပါ အသတ်ခံရမည့် နွားသည် မောပန်း သဖြင့် ရေငတ်လွန်းသောကြောင့် ရေအေးကို ဆာလောင်တောင့်တ၍ မက်မော ကွယ်တာ သာယာဖွယ်ကောင်းသည့်အပြင် မိမိ၏ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်မှုကို ပျောက်ကင်း စေမည့် ရေအေးကို သောက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဘဝတဏှာဖြင့် နှိပ်စက်ခြင်းခံ ရသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာအပူကင်းခြင်းကြောင့် သာယာဖွယ်ကောင်း သည့်အပြင် သုဂတိဘဝသို့လည်း ရောက်စေသည့် မိမိ၏ဒုဂ္ဂတိဘဝဆင်းရဲကိုလည်း ဖယ်ရှားနိုင်သော ပါဏာတိပါတဝေရမဏိသီလစသော ကုသိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဘဝတဏှာသည် သုဂတိဘဝသို့ရောက်စေတတ် သော ကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်းဖြစ်၏-ဟုဆိုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်း၄၊ ၄၂-၄၃)

ဧကဓမ္မမူလိက ဒေသနာ

ဝဋ္ဋကထာ၏ ဦးခေါင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ တရားနှစ်ပါးကို အချို့သောသုတ်၌ တရားတစ်မျိုးသာ မူရင်းအကြောင်းရှိခြင်းဟူသော ဧကဓမ္မမူလိက ဒေသနာအဖြစ် ဟောတော်မူ၏။ သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြရသော်-

(က) [ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇူပနိသာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရူပနိသံ ဝိညာဏံ]
“ရဟန်းတို့...ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတို့သည် အဝိဇ္ဇာလျှင်အကြောင်းရင်း ရှိကုန်၏။ ဘဝသစ်ဟူသော ဝိညာဏ်သည် သင်္ခါရလျှင်အကြောင်းရင်း ရှိ၏။”
မှတ်ချက်။ ဤဒေသနာတော်သည် အဝိဇ္ဇာဟူသော မူရင်းအကြောင်းတစ်မျိုး သာရှိသောကြောင့် ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာ မည်၏။

(ခ) [ဥပါဒါနိယေသု ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေသု အဿာဒါနုပဿိနော ဝိဟရတော တဏှာ ပဝဗတိ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ၊]
“ရဟန်းတို့...ဥပါဒါနံ၏အာရုံဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၌ သာယာဖွယ်ကို ရှုလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား တဏှာသည် တိုးပွား၏။ တဏှာဟူသောအကြောင်း ကြောင့် ဥပါဒါနံ ဖြစ်၏။”
မှတ်ချက်။ ဤဒေသနာတော်သည် တဏှာဟူသော မူရင်းအကြောင်းတစ်မျိုး သာရှိသောကြောင့် ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာ မည်၏။

ဥာယမူလိက ဒေသနာ

[အဝိဇ္ဇာနိဝရဏဿ ဘိက္ခဝေ ဗာလဿ တဏှာယ သမ္ပယုတ္တဿ ဧဝ မယံ ကာယော သမုဒါဂတော။ ဣတိ အယဉ္ဇေဝ ကာယော ဗဟိဒ္ဓါ စ နာမရူပံ ဣတ္ထေတံ ဒွယံ။ ဒွယံ ပဋိစ္စ ဖဿော သဠေဝါယတနာနိ၊ ယေဟိ ဖုဋ္ဌော ဗာလော သုခဒုက္ခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။]

“ရဟန်းတို့...အဝိဇ္ဇာဟူသော အပိတ်အဆို့ရှိသော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော လူမိုက်အား ဤကာယသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဤ ကာယသည်လည်းကောင်း၊ ပြင်ပ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်သည်လည်း ကောင်း ဤအတွင်း၊ အပြင် တရားနှစ်မျိုးသည် ‘ဒွယ=နှစ်ခုပေါင်းတစ်စုံ’ မည်၏။ ဤတရားတစ်စုံကို စွဲ၍ ဖဿသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဖဿ၏အကြောင်းတို့သည် သဠာယတနတည်း။ အကြင်သဠာယတနတို့ဖြင့် တွေ့ထိသော လူမိုက်သည် ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲကို ခံစားရ၏။”

မုတ်ချက်။ ဤဒေသနာတော်သည် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာဟူသော မူရင်းအကြောင်း နှစ်မျိုးရှိသောကြောင့် ဥာယမူလိကဒေသနာ မည်၏။

ဧကဓမ္မမူလိက ဒေသနာတော်ဖြစ်

အဆိုပါ ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာ၊ ဥာယမူလိကဒေသနာ နှစ်မျိုးတို့တွင် ဤပညာဘူမိနိဒ္ဒေသလာ “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” အစရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်သည် အဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းဖြင့် မူရင်းအကြောင်းတစ်မျိုးသာရှိသော ဒေသနာတော်ဖြစ်သောကြောင့် ဧကဓမ္မမူလိကဒေသနာ ဖြစ်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာမည်ပုံ

(၁) - ဆည်းပူးခြင်းငှာ မသင့်သောကြောင့် ကာယဒုစရိုက်အစရှိသည်ကို အဝိန္ဒိယ= မရသင့်သောတရား ဟုခေါ်ပါသည်။

- မရသင့်မရထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်အစရှိသော အဝိန္ဒိယတရားကို ရတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(အဝိန္ဒိယံ ဝိန္ဒတီတိ အဝိဇ္ဇာ။)

(၂) - ဆည်းပူးခြင်းငှာ သင့်သောကြောင့် ကာယသုစရိုက်အစရှိသည်ကို ဝိန္ဒိယ= ရသင့်သောတရား ဟုခေါ်ပါသည်။

- ရသင့်ရထိုက်သော ကာယသုစရိုက်အစရှိသော ဝိန္ဒိယတရားကို မရတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။ (ဝိန္ဒိယံ အဝိန္ဒတီတိ အဝိဇ္ဇာ။)

(၃) ခန္ဓာတို့၏ အစုအပုံဟူသော ရာသဋ္ဌသဘော၊ အာယတနတို့၏ ဖြစ်စေခြင်း ဟူသော အာယတနဋ္ဌသဘော၊ ဓာတ်တို့၏ အတ္တဇီဝမှကင်းဆိတ်ခြင်းဟူသော သုညဋ္ဌသဘော၊ ဣန္ဒြေတို့၏ အစိုးရခြင်းဟူသော အဓိပတိယဋ္ဌသဘော၊ သစ္စာတို့၏ မှန်ကန်ခြင်းဟူသော တထဋ္ဌသဘောကို မသိအောင်ပြုတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(ခန္ဓာနံ ရာသဋ္ဌံ၊ အာယတနာနံ အာယတနဋ္ဌံ၊ ဓာတုနံ သုညဋ္ဌံ၊ ဣန္ဒြိယာနံ အဓိပတိယဋ္ဌံ၊ သစ္စာနံ တထဋ္ဌံ အဝိဒိတံ ကရောတီတိ အဝိဇ္ဇာ။)

(၄) ဒုက္ခသစ္စာအစရှိသည်တို့၌ နိပ်စက်ခြင်းဟူသော ပိဋနစသောအနက်လေးမျိုးကို မသိအောင်ပြုတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(ဒုက္ခာဒိနံ ပိဋနာဒိဝသေန စတုဗ္ဗိခံ အတ္ထံ အဝိဒိတံ ကရောတီတိ အဝိဇ္ဇာ)

(၅) အဆုံးမရှိသောသံသရာ၌ အလုံးစုံသော ယောနိ၊ဂတိ၊ဘဝ၊ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ သတ္တဝါတို့ကို ပြေးသွားစေတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(အန္တဝိရဟိတေ သံသာရေ သဗ္ဗယောနိဂတိဘဝဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသေသု သတ္တေ ဇဝါပေတီတိ အဝိဇ္ဇာ။)

(၆) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိကုန်သော မိန်းမ၊ယောက်ျားအစရှိသော ပညတ်တို့၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိကုန်သော ခန္ဓာစသည်တို့၌ မဖြစ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇာမနေသု ဣတ္ထိပုရိသာဒီသု ဇေတိ၊ ဝိဒ္ဓမာနေသုပိ ခန္ဓာဒီသု န ဇေတီတိ အဝိဇ္ဇာ။)

(၇) စက္ခုဝိညာဏ်အစရှိသည်တို့၏ ဝတ္ထုနှင့်အာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အကြောင်းတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန် အကျိုးတရားတို့ကိုလည်းကောင်း ဖုံးလွှမ်းတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ မည်ပါသည်။

(စက္ခုဝိညာဏာဒိနံ ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာနဉ္စ ဓမ္မာနံ ဆာဒနတောပိ အဝိဇ္ဇာ။)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ၌ ပစ္စယမည်ပုံ

အကြောင်းကို စွဲမှီ၍ အကျိုးဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ စွဲမှီရာအကြောင်းကို 'ပစ္စယ' ဟုခေါ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော အနက်သဘောသည် 'ပစ္စယ' မည်ပါသည်။

သင်္ခါရမည်ပုံနှင့် သင်္ခါရအမျိုးအစားများ

သင်္ခါရမည်ပုံ

အသစ်အသစ်ဖြစ်သော ပြုပြင်အပ်သည့် အကျိုးတရားမှန်သမျှကို ပြုပြင် စီမံတတ်သောကြောင့် ‘သင်္ခါရ’ ဟုခေါ်ပါသည်။

သင်္ခါရအမျိုးအစားများ

ထိုသင်္ခါရတို့သည် အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရနှင့် သင်္ခါရသဒ္ဓါဖြင့် လာသောသင်္ခါရဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိ၏။ ထိုတွင် အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့မှာ-

- (၁) ပုညာဘိသင်္ခါရ
- (၂) အပုညာဘိသင်္ခါရ
- (၃) အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ
- (၄) ကာယသင်္ခါရ
- (၅) ဝစီသင်္ခါရ
- (၆) စိတ္တသင်္ခါရ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဤသင်္ခါရ ခြောက်မျိုးတို့ကို တစ်မျိုးတည်းဖြစ်အောင် စစ်ထုတ်လိုက်ပါက လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာမျှသာ ရှိ၏။

သင်္ခါရသဒ္ဓါဖြင့်လာသော သင်္ခါရတို့မှာ-

- (၁) သင်္ခတသင်္ခါရ
- (၂) အဘိသင်္ခတသင်္ခါရ
- (၃) အဘိသင်္ခရဏကသင်္ခါရ
- (၄) ပယောဂါဘိသင်္ခါရ တို့ဖြစ်ပါသည်။

‘အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ’ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရစသော ဆိုင်ရာအကြောင်းတို့က စုပေါင်း၍ ပြုပြင်အပ်သည့် အကြောင်းရှိသောတရားတို့သည် ‘သင်္ခတသင်္ခါရ’ မည်ပါသည်။

ကံကြောင့်ဖြစ်သည့် တေဘူမကရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ‘အဘိသင်္ခတ သင်္ခါရ’ မည်ပါသည်။ ဤသင်္ခါရတို့လည်း ‘အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ’ ဟူသော ပါဠိ၌ အကျုံးဝင်ကုန်၏။

တေဘူမက ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာတို့သည် အဘိသင်္ခရဏက သင်္ခါရ မည်ပါသည်။ “အဝိဇ္ဇာ ဂတောယံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသပုဂ္ဂလော ပုညဇ္ဇေ သင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတိ= ရဟန်းတို့...အဝိဇ္ဇာရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်

ပုညမည်သောသင်္ခါရကို အကယ်၍ ပြုစီမံငြားအံ့ ** ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောသော ပါဠိစကားရပ်၌ အဘိသင်္ခါရဏကသင်္ခါရ၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှား၏။

ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဝီရိယဟုဆိုအပ်သော ကာယိကဝီရိယ၊ စိတ်၌ဖြစ်သော ဝီရိယဟုဆိုအပ်သော စေတသိကဝီရိယသည် ပယောဂါဘိသင်္ခါရ မည်ပါသည်။
** ယာဝတိကာ အဘိသင်္ခါရဿ ဂတိ၊ တာဝတိကာ ဂန္ဓာ အက္ခာဟတံ မညေ အဋ္ဌာသိ= လက်ဖြင့်တွန်းလှိမ့်ခြင်းဟူသော အားထုတ်မှုအရှိန်ရှိသလောက် လှည်းဘီး သည် လိမ့်သွားပြီးလျှင် အရှိန်ကုန်ရာ၌ ဝင်ရိုးဖြင့် လျှိုထားဘိသကဲ့သို့ ထောင်လျက် တည်နေ၏ ** ဟူသော ပါဠိစကားရပ်၌ ပယောဂါဘိသင်္ခါရ၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှား၏။

သင်္ခါရမှန်သမျှ သိမ်းယူနိုင်သော သင်္ခါရ

ဖော်ပြပါ သင်္ခါရတို့တွင် သင်္ခတသင်္ခါရဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ခြင်းသို့ မရောက်သော သင်္ခါရမည်သည် မရှိပေ-ဟုဆိုသောကြောင့် သင်္ခါရမှန်သမျှ အားလုံးကို ခြုံငုံမိအောင် သိမ်းကျုံးရေတွက်နိုင်သော သင်္ခါရမှာ ‘သင်္ခတသင်္ခါရ’ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိညာဏ်စသည်တို့ မည်ပုံ

- ဝိညာဏ် - အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် ဝိညာဏ် မည်ပါသည်။
(ဝိဇ္ဇာနာတိတိ ဝိညာဏံ။)
- နာမ် - အာရုံဆီသို့ ညွှတ်တတ်သောကြောင့် နာမ် မည်ပါသည်။
(နမတိတိ နာမံ။)
- ရုပ် - ဖောက်ပြန်တတ်သောကြောင့် ရုပ် မည်ပါသည်။
(ရူပ္ပတိတိ ို။)
- အာယတန - ထိုထိုဒွါရအာရုံတို့၌ ဖြစ်တတ်သောစိတ်၊ စေတသိက်တရား တို့ကို ထင်ရှားပေါ်လာအောင် ချဲ့တတ်သောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ ရှည်လျားသော သံသရာဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်ဖြစ် စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အာယတန မည်ပါသည်။
(အာယေ တနောတိတိ အာယတနံ၊ အာယတံ ဝါ နယတိတိ အာယတနံ။)
- ဇဿ - အာရုံကို တွေ့ထိတတ်သောကြောင့် ဇဿ မည်ပါသည်။
(ဖုသတိတိ ဇဿော။)

- ဝေဒနာ - ခံစားတတ်သောကြောင့် ဝေဒနာ မည်ပါသည်။
(ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ။)
- တဏှာ - ဆာလောင်တတ်သောကြောင့် တဏှာ မည်ပါသည်။
(ပရိတဿတိတိ တဏှာ။)
- ဥပါဒါန် - စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ဥပါဒါန် မည်ပါသည်။
(ဥပါဒိယတိတိ ဥပါဒါန်။)
- ဘဝ - ဖြစ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဘဝ မည်ပါသည်။
(ဘဝတိတိ ဘဝေါ၊ ဘာဝယတိတိ ဘဝေါ။)
- ဇာတိ - ဖြစ်ခြင်းသည် ဇာတိ မည်ပါသည်။
(ဇနနံ ဇာတိ။)
- ဇရာ - ရင့်ခြင်းသည် ဇရာ မည်ပါသည်။
(ဇီရဏံ ဇရာ။)
- မရဏ - သေကြောင်းသဘောဖြစ်သောကြောင့် မရဏ မည်ပါသည်။
(မရန္တိ ဧတေနာတိ မရဏံ။)
- သောက - စိုးရိမ်ခြင်း၊ ပူဆွေးခြင်းသည် သောက မည်ပါသည်။
(သောစနံ သောကော။)
- ပရိဒေဝ - ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းသည် ပရိဒေဝ မည်ပါသည်။
(ပရိဒေဝနံ ပရိဒေဝေါ။)
- ဒုက္ခ - ဆင်းရဲစေတတ်သောကြောင့် ဒုက္ခ မည်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နှစ်ပါးသော ဥပါဒိ၊ ဌီတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် တူးဖွဲ့တတ်သောကြောင့် ဒုက္ခ မည်ပါသည်။
(ဒုက္ခယတိတိ ဒုက္ခံ၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိဝသေန ဝါ ဒွိဓာ ခဏတိတိ ဒုက္ခံ။)
- ဒေါမနဿ - နှလုံးမသာမယာ ဖြစ်ခြင်းသည် ဒေါမနဿ မည်ပါသည်။
(ဒမ္မနဘာဝေါ ဒေါမနဿံ။)
- ဥပါယာသ - ပြင်းစွာ စိတ်ပင်ပန်းခြင်းသည် ဥပါယာသ မည်ပါသည်။
(ဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော။)

သမ္ဘဝန္တီနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားဖွယ်

ကတ္တားပုဒ်တိုင်းနှင့်တွဲစပ်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ ပါဠိတော်၌ ‘သမ္ဘဝန္တီ=ဖြစ်ကုန်၏’ဟူသော ကြိယာ ပုဒ်တစ်ခု ပါရှိ၏။ ထိုကြိယာပုဒ်ကို သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ ဟူသော ကတ္တားပုဒ်နှင့်တွဲစပ်၍ ‘သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တီ’ဟု ဟောတော်မူထား၏။ ယင်းကြိယာပုဒ်ကို သောကပရိဒေဝဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ-ဟူသော ကတ္တားပုဒ်နှင့်သာ တွဲစပ်ရမည် မဟုတ်ပါ။ သင်္ခါရာစသော ကတ္တားပုဒ်တိုင်းနှင့်လည်း တွဲစပ်၍ အနက်ပေးရပါမည်။ ဥပမာ-
- အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တီ။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ=အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တီ=ဖြစ်ကုန်၏။

- သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ သမ္ဘဝတိ။

သင်္ခါရပစ္စယာ= သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ= ဖြစ်၏။

- ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တီ။

ဇာတိပစ္စယာ= ဇာတိဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ= ဇရာမရဏသည် လည်းကောင်း၊ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ= သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့သည်လည်းကောင်း၊ သမ္ဘဝန္တီ=ဖြစ်ကုန်၏။ - ဟု ကတ္တားပုဒ်တိုင်းနှင့် တွဲစပ်လျက် သင့်လျော်သော ဧကဝုဏ်၊ ဗဟုဝုဏ်ကိန်း ပြောင်းလဲ၍ အနက်ပေးရပါမည်။

သမ္ဘဝန္တီနှင့်မတွဲစပ်ခြင်း အပြစ်

အကယ်၍ ‘သမ္ဘဝန္တီ’ကြိယာပုဒ်ကို မတွဲစပ်ဘဲ ‘‘အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ’’ (အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ=အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်၊) ဟုသာ ဆိုပါက ‘သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်’ဟူသော ကတ္တားသည် မည်သည့်အရာ ကိုပြုလုပ်သည်ဟူသော လုပ်ဆောင်ချက် မထင်မရှား မပေါ်လွင်ဘဲ ဖြစ်ရာ၏။

သမ္ဘဝန္တီနှင့်တွဲစပ်ခြင်း အကျိုး

‘‘အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တီ’’(အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ= အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တီ=ဖြစ်ကုန်၏)ဟု တွဲစပ်၍ အနက်ပေးပါက အကြောင်းနှင့်အကျိုးကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ပြုအပ်သည်ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၏ ပြုခြင်းကိစ္စသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာခြင်း အကျိုးရှိ၏။

ဧဝ-သဒ္ဓါ ညွှန်ပြကြောင်း နိဒဿနအနက်

ဧဝမေတဿ-ဌ်ရှိသော 'ဧဝ' သဒ္ဓါသည် ပြဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းကို ညွှန်ပြခြင်းဟူသော နိဒဿနအနက် ရှိ၏။ ညွှန်ပြကြောင်း နိဒဿနအနက်ကို ဟောသည့် ဧဝ-သဒ္ဓါဖြင့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတို့ကြောင့်သာဖြစ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ဣဿရခေါ် ဖန်ဆင်းရှင်စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်ခြင်းမဟုတ်-ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြပါသည်။

ဧတဿ-စသည်တို့၏ အဖွင့်

ဧတဿ - ဧတဿ-ကို 'ယထာဂုတ္တဿ=အကြင်အကြင်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော' ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် 'ဧတဿ=ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော' ဟု အနက်ပေးရမည်။

ကေဝလဿ - ကေဝလဿ-ကို 'အသမ္ဘိဿ=မရောမယှက် သက်သက်သော' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'သကလဿ=အလုံးစုံသော' ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် 'ကေဝလဿ=မရောမယှက် သက်သက်သော၊ (ဝါ)အလုံးစုံသော' ဟုအနက်ပေးရမည်။

ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ - ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ-ကို 'ဒုက္ခသမူဟဿ=ဆင်းရဲအပေါင်း၏(ဖြစ်ခြင်း)၊ န သတ္တဿ=သတ္တဝါ၏(ဖြစ်ခြင်း) မဟုတ်၊ န သုခသုဘာဒီနံ=ချမ်းသာခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်းစသည်တို့၏(ဖြစ်ခြင်း)လည်း မဟုတ်' ဟု ဖွင့်၏။

ဤအဖွင့်ကို ရှု၍ သတ္တဝါ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်း စသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းမဟုတ်သော ဆင်းရဲအပေါင်း၏ ဖြစ်ခြင်းကို 'ဒုက္ခက္ခန္ဓ=ဒုက္ခအစု၊ ဒုက္ခအပုံ' ဟုခေါ်ပါသည်။

သမုဒယော - သမုဒယော-ကို 'နိဗ္ဗတ္တိ=ဖြစ်ခြင်း' ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် 'သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်း' ဟု အနက်ပေးရမည်။

ဟောတိ - ဟောတိ-ကို 'သမ္ဘဝတိ=ဖြစ်၏' ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် 'ဟောတိ=ဖြစ်၏' ဟု အနက်ပေးရမည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၅၆)

အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ လက္ခဏာစသည်

အဝိဇ္ဇာသည် -

- မသိခြင်းဟူသော အညာဏလက္ခဏာ ရှိ၏။
- အလွန်တွေဝေစေခြင်းဟူသော သမ္မောဟနက္ခိန္န ရှိ၏။

- ဖုံးလွှမ်းခြင်းလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- အာသဝလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

သင်္ခါရတို့သည် -

- ပြုပြင်ခြင်းဟူသော အဘိသင်္ခါရဏလက္ခဏာ ရှိ၏။
- အားထုတ်ခြင်းဟူသော အာယုဟနကိစ္စ ရှိ၏။
- စေ့ဆော်တိုက်တွန်းခြင်း စေတနာလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- အဝိဇ္ဇာလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ဝိညာဏ်သည် -

- အာရုံကို အထူးသိခြင်းဟူသော ဝိဇ္ဇာနုလက္ခဏာ ရှိ၏။
- ရှေ့သွားခြင်းဟူသော ပုဗ္ဗင်္ဂမကိစ္စ ရှိ၏။
- ပဋိသန္ဓေလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- သင်္ခါရလျှင် နီးသောအကြောင်း (ဝါ) ဝတ္ထုနှင့်အာရုံလျှင် နီးသောအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

နာမ်သည် -

- အာရုံဆီသို့ ညွတ်ခြင်းဟူသော နမနုလက္ခဏာ ရှိ၏။
- အညီအညွတ် အပြားအားဖြင့်ယှဉ်ခြင်းဟူသော သမ္ပယောဂကိစ္စ ရှိ၏။
- အသီးအသီး မခွဲခြားခြင်း အဝိနိဗ္ဗောဂလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- ဝိညာဏ်လျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ရုပ်သည် -

- ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော ရုပ္ပနုလက္ခဏာ ရှိ၏။
- ဖရိဖရဲ ပြန့်ကြဲခြင်းဟူသော ဝိကရဏကိစ္စ ရှိ၏။
- အာရုံကို မယူတတ်၊ မသိတတ်ခြင်း အဗျာကတလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- ဝိညာဏ်လျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

သဗ္ဗာယတနသည် -

- ထိုထိုဒွါရနှင့်ဆိုင်သော တရားတို့ကိုဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်းဟူသော အာယတန လက္ခဏာ ရှိ၏။
- မြင်ခြင်း ဒဿနစသည်ကိစ္စ ရှိ၏။
- ဝတ္ထု၏အဖြစ်၊ ဒွါရ၏အဖြစ်လျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- နာမ်၊ ရုပ်လျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ဖဿသည် -

- အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းဟူသော ဖုသနလက္ခဏာ ရှိ၏။
- ထိခိုက်ခြင်းဟူသော သံဃဋ္ဌနကိစ္စ ရှိ၏။
- ဒွါရ,အာရုံ,ဝိညာဏ်တို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်း သင်္ဂတိတရားလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- သဠာယတနလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ဝေဒနာသည် -

- အာရုံကို ခံစားခြင်းဟူသော အနာဘဝနလက္ခဏာ ရှိ၏။
- အာရုံ၏အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော ဝိသယရသသမ္ဘောဂကိစ္စ ရှိ၏။
- သုခ,ဒုက္ခဟူသော ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- ဖဿလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

တဏှာသည် -

- ဒုက္ခ၏အကြောင်းဟူသော ဒုက္ခဟေတုလက္ခဏာ ရှိ၏။
- နှစ်သက်ခြင်း အဘိနန္ဒနကိစ္စ ရှိ၏။
- မရောင့်ရဲသည်၏အဖြစ်ဟူသော အတိတ္တဘာဝလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- ဝေဒနာလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ဥပါဒါန်သည် -

- ဆုပ်ကိုင်ထားခြင်း (ဝါ) ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်းဟူသော ဂဟဏလက္ခဏာ ရှိ၏။
- မလွတ်ခြင်းဟူသော အမုဉ္ဇနကိစ္စ ရှိ၏။
- မြဲမြံသောတဏှာနှင့် ဒိဋ္ဌိလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- တဏှာလျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

ဘဝသည် -

- ကံ,ကံ၏အကျိုးဟူသော ကမ္မကမ္မဗလ လက္ခဏာ ရှိ၏။
- ဖြစ်စေခြင်း ဘာဝနကိစ္စနှင့် ဖြစ်ခြင်း ဘာဝနကိစ္စ ရှိ၏။
- ကုသိုလ်,အကုသိုလ်,အဗျာကတလျှင် ပစ္စုပ္ပန် ရှိ၏။
- ဥပါဒါန်လျှင် နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏။

(စည်း၄။ ၅၇-၆၀)

အဝိဇ္ဇာတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ

အဝိဇ္ဇာတစ်ပါး - မသိမှု အညာဏ၊ မမြင်မှု အဒဿန၊ မောဟစသည်တို့ဖြင့် ယူလျှင် အဝိဇ္ဇာသည် တစ်ပါးသာ ရှိ၏။ ယင်းကို ဧကဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာ ဟုခေါ်သည်။

အဝိဇ္ဇာနှစ်ပါး - သစ္စာလေးပါးကို အမှန်အတိုင်းမသိခြင်း အပ္ပဋ္ဌိပ္ပတ္တိအဝိဇ္ဇာနှင့် သစ္စာလေးပါးကို ပြောင်းပြန်မှားယွင်းစွာသိခြင်း မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ အဝိဇ္ဇာဟူ၍ အဝိဇ္ဇာနှစ်ပါးရှိ၏။

- သသင်္ခါရအဝိဇ္ဇာနှင့် အသင်္ခါရအဝိဇ္ဇာဟူ၍လည်း နှစ်ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ဒုဝိဓအဝိဇ္ဇာ ဟုခေါ်သည်။

အဝိဇ္ဇာသုံးပါး - သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော အဝိဇ္ဇာဟူ၍ အဝိဇ္ဇာ သုံးပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို တိဝိဓအဝိဇ္ဇာ ဟုခေါ်သည်။

အဝိဇ္ဇာလေးပါး - ဒုက္ခသစ္စာကိုမသိသော အဝိဇ္ဇာ၊ သမုဒယသစ္စာကို မသိသော အဝိဇ္ဇာ၊ နိရောဓသစ္စာကို မသိသောအဝိဇ္ဇာ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို မသိ သော အဝိဇ္ဇာဟူ၍ အဝိဇ္ဇာလေးပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို စတုဗ္ဗိဓ အဝိဇ္ဇာ ဟုခေါ်သည်။

အဝိဇ္ဇာငါးပါး - နိရယဂတိ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သောအဝိဇ္ဇာ၊တိရစ္ဆာန် ဂတိ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ ပေတဂတိ၏ အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ မနုဿဂတိ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ ဒေဝဂတိ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်း တတ်သောအဝိဇ္ဇာဟူ၍ အဝိဇ္ဇာငါးပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ပဉ္စဝိဓအဝိဇ္ဇာ ဟုခေါ်သည်။

အဝိဇ္ဇာခြောက်ပါး - ရူပါရုံ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ ... (ပ) ... ဓမ္မာရုံ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာဟူ၍ အာရုံ၏ အစွမ်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာခြောက်ပါးရှိ၏။

- စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော နာမ်တရားတို့၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ် သော အဝိဇ္ဇာ၊ ... (ပ) ... မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော နာမ်တရား တို့၏ အပြစ်ကိုဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာဟူ၍ ဒွါရ၏အစွမ်း ဖြင့် အဝိဇ္ဇာခြောက်ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ဆဗ္ဗိဓအဝိဇ္ဇာ-ဟု ခေါ်သည်။

သင်္ခါရတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ

သင်္ခါရတစ်ပါး - သင်္ခါရတရားတို့သည် အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ထိုက် သော လောကီတရားဟူသော သာသဝဏ်အဖြစ်၊ ဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊အကုသိုလ်တရားဟူသော ဝိပါက ဓမ္မဓမ္မအားဖြင့် တစ်ပါးသာရှိ၏။ ယင်းကို ဧကဝိဓသင်္ခါရ ဟုခေါ်သည်။

- သင်္ခါရနှစ်ပါး - ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပရိတ္တသင်္ခါရနှင့် မဟဂ္ဂတသင်္ခါရဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဟိနသင်္ခါရနှင့် မဇ္ဈိမသင်္ခါရဟူ၍လည်းကောင်း၊ မိစ္ဆတ္တနိယတသင်္ခါရနှင့် အနိယတသင်္ခါရဟူ၍လည်းကောင်း သင်္ခါရနှစ်ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ဒုဝိဓသင်္ခါရ ဟုခေါ်သည်။
- သင်္ခါရသုံးပါး - ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရဟူ၍ သင်္ခါရသုံးပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို တိဝိဓသင်္ခါရ ဟုခေါ်သည်။
- သင်္ခါရလေးပါး - အဏ္ဏဇယောနိကို ဖြစ်စေသောသင်္ခါရ၊ ဇလာဗုဇယောနိကို ဖြစ်စေသောသင်္ခါရ၊ သံသေဒဇယောနိကို ဖြစ်စေသောသင်္ခါရ၊ ဩပပါတိကယောနိကို ဖြစ်စေသောသင်္ခါရဟူ၍ သင်္ခါရလေးပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို စတုဗ္ဗိဓသင်္ခါရ ဟုခေါ်သည်။
- သင်္ခါရငါးပါး - ဂတိငါးပါးသို့ရောက်စေခြင်းအားဖြင့် သင်္ခါရငါးပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ပဉ္စဝိဓသင်္ခါရ ဟုခေါ်သည်။

ဝိညာဏ်တစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ

- ဝိညာဏ်တစ်ပါး - လောကီဝိပါက်ဝိညာဏ် ဟူသောအမည်အားဖြင့် ဝိညာဏ်တစ်ပါးသာ ရှိ၏။ ယင်းကို ဧကဝိဓဝိညာဏ် ဟုခေါ်သည်။
- ဝိညာဏ်နှစ်ပါး - ဟိတ်ရှိသောဝိညာဏ်နှင့် ဟိတ်မရှိသောဝိညာဏ် ဟူ၍ ဝိညာဏ်နှစ်ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ဒုဝိဓဝိညာဏ် ဟုခေါ်သည်။
- ဝိညာဏ်သုံးပါး - ကာမဘဝ၌ ဖြစ်သောဝိညာဏ်၊ ရူပဘဝ၌ ဖြစ်သောဝိညာဏ်၊ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်သောဝိညာဏ်ဟူ၍လည်း ဝိညာဏ်သုံးပါး၊ သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောဝိညာဏ်ဟူ၍လည်း ဝိညာဏ်သုံးပါး၊ အဟိတ်ဝိညာဏ်၊ ဒွိဟိတ်ဝိညာဏ်၊ တိဟိတ်ဝိညာဏ်ဟူ၍လည်း သုံးပါးရှိ၏။ ယင်းတို့ကို တိဝိဓဝိညာဏ် ဟုခေါ်သည်။
- ဝိညာဏ်လေးပါး - ယောနိလေးပါးတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့် ဝိညာဏ်လေးပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို စတုဗ္ဗိဓဝိညာဏ် ဟုခေါ်သည်။
- ဝိညာဏ်ငါးပါး - ဂတိငါးပါး၌ဖြစ်သောအားဖြင့် ဝိညာဏ်ငါးပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ပဉ္စဝိဓဝိညာဏ် ဟုခေါ်သည်။

နာမ်ရုပ်တစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ

- နာမ်ရုပ်တစ်ပါး - နာမ်ရုပ်သည် ဝိညာဏ်ကိုမှီသော၊ ကံလျှင်အကြောင်းရှိသော အားဖြင့် တစ်ပါးသာရှိ၏။

- နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး - အာရုံကို ယူတတ်ခြင်း၊ အာရုံကို မယူတတ်ခြင်းအားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏။
- နာမ်ရုပ်သုံးပါး - အတိတ်နာမ်ရုပ်၊ အနာဂတ်နာမ်ရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်အားဖြင့် သုံးပါးရှိ၏။
- နာမ်ရုပ်လေးပါး - ယောနိအားဖြင့် လေးပါးရှိ၏။
- နာမ်ရုပ်ငါးပါး - ဂတိအားဖြင့် ငါးပါးရှိ၏။

သဠာယတနတစ်ပါး၊ နှစ်ပါးစသည် တိုးပွားပုံ

သဠာယတနတစ်ပါး - သဠာယတနသည် စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ရာ၊ စုဝေးရာ တည်ရာဌာနအားဖြင့် တစ်ပါးသာရှိ၏။

သဠာယတနနှစ်ပါး - ဘူတရုပ်ကို ကြည်လင်စေတတ်သည်၏အဖြစ် နှင့် ဝိညာဏ်၏ အဖြစ်အားဖြင့် သဠာယတနနှစ်ပါး ရှိ၏။

သဠာယတနသုံးပါး - ရောက်သောအာရုံရှိသော သမ္ပတ္တဂေါစရသဠာယတန၊ မရောက်သောအာရုံရှိသော အသမ္ပတ္တဂေါစရသဠာယတန၊ ရောက်၊ မရောက်သောအားဖြင့် နှစ်ပါးစုံမဟုတ်သော အာရုံရှိသည့် နဉာယဂေါစရသဠာယတန - ဟူ၍ သဠာယတနသုံးပါး ရှိ၏။

သဠာယတနလေးပါး - ယောနိလေးပါး၌ အကျုံးဝင်သောအားဖြင့် သဠာယတနလေးပါး ရှိ၏။

သဠာယတနငါးပါး - ဂတိငါးပါး၌ အကျုံးဝင်သောအားဖြင့် သဠာယတနငါးပါး ရှိ၏။

(စည်း၊ ၄။ ၆၁-၆၄)

သောကစသည်တို့ကို ဟောတော်မူရခြင်း

အကြောင်း

ဘဝစက်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို ပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှာ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း သောကစသည်တို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်၌ ထည့်၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

[“အဿုတဝါ ဘိက္ခုဝေ ပုထုဇ္ဇနော သာရီရိကာယ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ ဖုဋ္ဌော သမာနော သောစတိ ကိလမတိ ပရိဒေဝတိ ဥရတ္တာဠိ ကန္တတိ သမ္မောဟမာပဇ္ဇတိ။ ”]

“ရဟန်းတို့... အကြားအမြင်နည်းသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာကိုယ်နှင့် စပ်ခြင်းရှိသော ဒုက္ခဝေဒနာဖြင့် တွေ့ထိလတ်သော် စိုးရိမ်၏၊ ပင်ပန်း၏၊ ငိုကြွေး၏၊ ရင်ကိုထုလျက် မြည်တမ်း၏၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။ ”

ဟူ၍ ဇရာမရဏတို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်ခြင်းခံနေရသော ပုထုဇဉ်လူမိုက်တို့အား သောကစသည်တို့ဖြစ်ပုံကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ(၁၂)ပါး ဖြစ်ပုံ

သောကစသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်ခြင်းကို သိရ၏။ တစ်ဖန် ယင်းအဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏-စသည်ဖြင့် ဘဝစက်သည် အဆက်မပြတ်ဖြစ်၍ လည်ပတ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် သောကစသည်တို့ကို ဇရာမရဏနှင့် အလွှာတူသောကြောင့် တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါး ရှိ၏-ဟူ၍သိမှတ်ရပါမည်။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ အပ္ပဋ္ဌိ

သုတ္တန်နည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်း၊ အဝိဇ္ဇာများ

အဝိဇ္ဇာဟူသည် သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးအစရှိသည်တို့၌ မသိခြင်းကို ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာသည်-

- (၁) ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၂) သမုဒယသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၃) နိရောဓသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၄) မဂ္ဂသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာဟူ၍ လေးပါးရှိပါသည်။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာဟူသည် သစ္စာလေးပါးနှင့် ပုပ္ဖန္တစသည်တို့၌ မသိခြင်းကို ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာသည်-

- (၁) ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၂) သမုဒယသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၃) နိရောဓသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၄) မဂ္ဂသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၅) ရှေ့အစွန်းဟုခေါ်သော ပုပ္ဖန္တ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၆) နောက်အစွန်းဟုခေါ်သော အပရန္တ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၇) ရှေ့-နောက်အစွန်းဟုခေါ်သော ပုပ္ဖန္တပရန္တ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာ
- (၈) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့်ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တို့၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာဟူ၍ ရှစ်ပါးရှိပါသည်။

ဤအဝိဇ္ဇာဖြစ်ရာ ရှစ်ဌာနတို့တွင် နိရောဓသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာဟူသော လောကုတ္တရာသစ္စာနှစ်ဌာနမှ ကြွင်းသောခြောက်ဌာနတို့၌ အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်လည်း ဖြစ်သေး၏။ သို့သော်လည်း ဖုံးလွှမ်းခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်သာ ဤနေရာ၌ မှတ်ယူရပါမည်။

၈-ဌာနတို့၌ အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းခြင်း၏ အပြစ်

အဝိဇ္ဇာသည် ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းသောအခါ၌ ဒုက္ခသစ္စာ၏ ပင်ကိုယ်ရင်း သဘော(ယာထာဝသရသလက္ခဏာ)ကို ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်ခြင်း အပြစ်ရှိ၏။ ထို့အတူ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းသော အခါ ယင်းသစ္စာတို့၏ ပင်ကိုယ်ရင်းသဘောလက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်ခြင်း အပြစ်ရှိ၏။

ပုဗ္ဗန္တခေါ် အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး၊ အပရန္တခေါ် အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါး၊ ပုဗ္ဗန္တ-ပရန္တခေါ် အတိတ်၊အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းသောအခါ ရုပ်၊နာမ် ခန္ဓာအသီးအသီးတို့၏ ပင်ကိုယ်ရင်းသဘော(ယာထာဝသရသလက္ခဏာ)တို့ကို မသိနိုင်ခြင်း အပြစ်ရှိသည်။

ထို့ပြင် အဝိဇ္ဇာစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အကြောင်းတရား၊ ဇရာမရဏစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့ကို အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းလျှင် ဤကား အဝိဇ္ဇာတည်း၊ ဤကား သင်္ခါရတည်း စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်း၊အကျိုးတို့၏ ပင်ကိုယ်ရင်း သဘော(ယာထာဝသရသလက္ခဏာ)ကို ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်ခြင်း အပြစ်ရှိသည်။

(စည်၄၊ ၆၅-၆၆)

သင်္ခါရသုံးပါး အရကောက်

၁။	ပုညာဘိသင်္ခါရ	ကာမကု-စေတနာ ၈-ပါး ရူပကု-စေတနာ ၅-ပါး	၁၃-ပါး
၂။	အပုညာဘိသင်္ခါရ	အကု-စေတနာ	၁၂-ပါး
၃။	အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ	အရူပကု-စေတနာ	၄-ပါး
သင်္ခါရရာ		လောကီကုသိုလ်၊အကုသိုလ်စေတနာ	၂၉-ပါး

သင်္ခါရသုံးပါးမှ ၂၉-ပါးဖြစ်လာပုံ

သင်္ခါရတို့သည် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ ဟူ၍ အကျဉ်းအားဖြင့် သုံးပါးသာရှိသော်လည်း -

- ပုညာဘိသင်္ခါရသည် ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၈-ပါးနှင့် ဘာဝနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါးဟူ၍ ၁၃-ပါး ဖြစ်လာ၏။
- အပုညာဘိသင်္ခါရသည် ပါဏာတိပါတစသော ဒုစရိုက်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာဟူ၍ ၁၂-ပါး ဖြစ်လာ၏။
- အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရသည် ဘာဝနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာဟူ၍ ၄-ပါး ဖြစ်လာ၏။

ဤသို့လျှင် ဒါန, သီလ, ဘာဝနာနှင့် ပါဏာတိပါတစသော ဒုစရိုက်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော စေတနာတို့၏အဖြစ်ဖြင့် ၂၉-ပါး ဖြစ်လာ၏။ (စည်း၄၊ ၆၇)

တစ်နည်း သင်္ခါရသုံးပါး အရကောက်

၁။	ကာယသင်္ခါရ	ကာမကု-စေတနာ ၈-ပါး အကု-စေတနာ ၁၂-ပါး	၂၀-ပါး
၂။	ဝစီသင်္ခါရ	ကာမကု-စေတနာ ၈-ပါး အကု-စေတနာ ၁၂-ပါး	၂၀-ပါး
၃။	စိတ္တသင်္ခါရ	ကာမကု-အကု-ရူပကု-အရူပကုစေတနာ	၂၉-ပါး

ကာယသင်္ခါရမည်ပုံ

ကာမာဝစရကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါး၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးအားဖြင့် ဤစေတနာ ၂၀-ပါးတို့ကို ကာယဝိညတ်ကိုဖြစ်စေ၍ ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရ-ဟုခေါ်ပါသည်။

ဝစီသင်္ခါရမည်ပုံ

ကာမာဝစရကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါး၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးအားဖြင့် ဤစေတနာ ၂၀-ပါးတို့ကို ဝစီဝိညတ်ကိုဖြစ်စေ၍ ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သောကြောင့် ဝစီသင်္ခါရ-ဟုခေါ်ပါသည်။

စိတ္တသင်္ခါရမည်ပုံ

အလုံးစုံသော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉-ပါးတို့ကို ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်ကို မဖြစ်စေမူ၍ မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တသင်္ခါရ-ဟုခေါ်ပါသည်။

ကာယသင်္ခါရနှင့် ဝစီသင်္ခါရ

မထိုက်သော စေတနာ

ကာယသင်္ခါရ နှင့် ဝစီသင်္ခါရမထိုက်သော စေတနာမှာ အဘိညာဉ်စေတနာ နှင့် ဥဒ္ဓစ္စစေတနာတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း စေတနာနှစ်ပါးတို့တွင် -

(၁) အဘိညာဉ်စေတနာသည် နောက်ဆိုလတ္တံ့သော သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်-၌ ဝိညာဏ်၏အကြောင်း မဖြစ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရ နှင့် ဝစီသင်္ခါရ မထိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ဥဒ္ဓစ္စစေတနာသည်လည်း ထိုအတူ ဝိညာဏ်၏အကြောင်း မဖြစ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရနှင့် ဝစီသင်္ခါရမထိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စဉ်း၊ ၄၊ ၆၈)

မှတ်ချက်။ ဥဒ္ဓစ္စစေတနာသည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း ပဝတ္တိဝိညာဏ်အကျိုးကိုကား ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤနေရာ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးနှင့် ပဝတ္တိဝိညာဏ်အကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရနှင့် ဝစီသင်္ခါရမထိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မှတ်ထားသင့်သည်မှာ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စေတနာမှန်သမျှ အဝိဇ္ဇာကြောင့်သာ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ပုဗ္ဗန္တစသည်နှင့် ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

မသိမှုအဝိဇ္ဇာကို အရိယာမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်ရသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်-လူ၊ နတ်၊ ခန္ဓာစသည့် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ရှေးအတိတ်ဘဝခန္ဓာ (ပုဗ္ဗန္တ) စသည်တို့၌ ဒုက္ခအစစ်အမှန်ဟု မသိခြင်း (အဝိဇ္ဇာ) ကြောင့် ထိုလူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝခန္ဓာစသည့် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကိုပင် ချမ်းသာသုခဟုမှတ်ထင်ကာ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကို ရစေနိုင်သောအကြောင်းတရားဖြစ်သည့် သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဤသည်မှာ ပုဗ္ဗန္တစသည်နှင့် ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

သမုဒယသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

တဏှာလောဘဟူသော သမုဒယသစ္စာကို ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းတရားဟု မသိခြင်း (အဝိဇ္ဇာ) ကြောင့် ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာ၏ အခြံအရံအသိုင်းအဝိုင်းဖြစ်သည့် သင်္ခါရတို့ကို ချမ်းသာသုခ၏အကြောင်းဟု မှတ်ထင်ကာ သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဤသည်မှာ သမုဒယသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

နိရောဓသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာကို မသိခြင်း(အဝိဇ္ဇာ)ကြောင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာမဟုတ်သည့် ဗြဟ္မာဘဝစသည့် ဂတိအထူးကို ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာဌာန ဟုမှတ်ထင်ကာ ထိုဗြဟ္မာဘဝစသည့် ဂတိအထူးသို့ရောက်လိုသဖြင့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ အမရအကျင့်ကိုကျင့်ခြင်းစသော သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဤသည်မှာ နိရောဓသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်းမှန်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို မသိခြင်း(အဝိဇ္ဇာ)ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်းစဉ်မဟုတ်သည့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ အမရအကျင့်ကိုကျင့်ခြင်းစသော သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဤသည်မှာ မဂ္ဂသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၆၉-၇၀)

မှတ်ချက်။ နတ်ဘဝ၊ ဗြဟ္မာဘဝသည် မသေရာဘဝ ဖြစ်၏-ဟုမှတ်ထင်ကာ ထိုဘဝသို့ရောက်လိုသောကြောင့် လွဲမှားသောအယူဖြင့် နွား၊ ဆိတ် စသည်တို့ကိုသတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ အလှူပေးခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်မှုဟူသော အကျင့်ကို 'အမရအကျင့်' ဟု ခေါ်သည်။

တစ်နည်းအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ဇာတိဒုက္ခစသည်ကို မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝပင် ဖြစ်စေကာမူ ဇာတိဒုက္ခ၊ ဇရာဒုက္ခစသော များစွာသောအပြစ်တို့နှင့် ရောပြွမ်းနေသောကြောင့် ထိုဘဝတို့သည် ဆင်းရဲဒုက္ခအစစ် ဖြစ်ပေ၏။ အဝိဇ္ဇာကို မပယ်ရသေးသဖြင့် အဝိဇ္ဇာအမှောင်ဖုံးလွှမ်းခြင်း ခံထားရသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဒုက္ခအစစ်တို့ကို ဒုက္ခဟု မမြင်ဘဲ သုခဟုမှတ်ထင်ကာ လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝစသည်တို့၏ ဇာတိဒုက္ခ၊ ဇရာဒုက္ခ စသောဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ရရန်အတွက် (ကာယ၊ ဝစီ၊ စိတ္တသင်္ခါရဖြစ်သော) ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဥပမာ-နတ်သမီးကိုလိုချင်သောကြောင့် တောင်ထိပ်ပေါ်မှ ခုန်ချသောသူကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ ဇာတိဒုက္ခစသော ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပရိဏာမဒုက္ခကို မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ

ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝစသည်တို့သည် ချမ်းသာသောဘဝများ ဖြစ်သည်-ဟုသတ်မှတ်ထားကြသော်လည်း (သေဆုံးခြင်း၊ မသေမီ စီးပွားပျက်ခြင်း၊ အခြေအရံပျက်ခြင်း၊ ရာထူးဌာနနှုတ်မှု၊ လျှော့ကျခြင်း စသည်)ကောင်းကျိုး၏အဆုံးသို့ ရောက်လျှင် ပြင်းစွာပူလောင်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပရိဏာမဒုက္ခကို ဖြစ်စေ၍ နှစ်သက်စဖွယ်၊ သာယာစဖွယ် မရှိပေ။ အဝိဇ္ဇာလွှမ်းမိုးခြင်းခံထားရသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဝိပရိဏာမဒုက္ခ၏အဖြစ်၊ နှစ်သက်သာယာဖွယ် မရှိသည်၏အဖြစ်ကို မသိခြင်းကြောင့် ထိုဒုက္ခကိုရရန်အတွက် (ကာယ၊ ဝစီ၊ စိတ္တ သင်္ခါရဖြစ်သော) ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဥပမာ- အလွန်ပူလောင်သောမီးကို ဝင်တိုးသော ပိုးဖလံကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဓားသွားထက်က ပျားရည်စက်ကို နှစ်သက်ခံမင်စွာ လျက်သောသူကဲ့သို့လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ နှစ်သက်စဖွယ် သာယာစဖွယ်မကောင်းသော ဝိပရိဏာမဒုက္ခ ဟူသော ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

ကာမဂုဏ်အပြစ်ကို မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် အပုညာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ

နောင်အခါ မကောင်းကျိုးကို ရရှိစေနိုင်သည့် ကာမဂုဏ်မှီဝဲခြင်းစသည်တို့၏ ဆိုးကျိုးကိုမမြင်ဘဲ ချမ်းသာသုခဟု မှတ်ထင်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာအပူမီး လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရသောကြောင့်လည်းကောင်း (ကာယ၊ ဝစီ၊ စိတ္တသင်္ခါရဖြစ်သော) အပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဥပမာ- မိမိ၏ မစင်တို့ဖြင့် ဆော့ကစားနေသော ကလေးသူငယ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သေလိုသဖြင့် အဆိပ်ကိုသောက်သောသူကဲ့သို့လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ ကာမဂုဏ်တို့၏အပြစ် ဟုဆိုအပ်သော ဒုက္ခသစ္စာ၌မသိသော အဝိဇ္ဇာကြောင့် အပုညာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

အရူပဘဝဒုက္ခကို မသိသောအဝိဇ္ဇာကြောင့် အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရဖြစ်ပုံ

အရူပကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော အရူပဗြဟ္မာဘဝတို့၌ သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခများ ရှိ၏။ အဝိဇ္ဇာလွှမ်းမိုးခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းဒုက္ခတို့ကို မသိခြင်း(အဝိဇ္ဇာ)ကြောင့် သဿတအယူအစရှိသော ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသော ဝိပလ္လာသအံဖြင့် (စိတ္တသင်္ခါရဖြစ်သော)အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။ ဥပမာ-မျက်စိလည်၍ ဘီလူးမြို့သို့ ရှေးရှုသွားနေသောသူကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသစ္စာ၌ မသိသော အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

(စည်း၄၊ ၇၃-၇၄)

ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းအကြောင်း

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံကိုပြဆိုရာ၌-အဝိဇ္ဇာက သင်္ခါရအသီးအသီးတို့အား ကျေးဇူးပြုပုံအခြင်းအရာ ပစ္စယသတ္တိများကို ဖော်ပြလိုသောကြောင့် ပဋ္ဌာန်း ၂၄-ပစ္စည်းအကြောင်းကို ဤနေရာ၌ အကျယ်ပြဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ဟေတုပစ္စည်းအကြောင်း

ဟေတုအနက် သုံးမျိုး

ဟေတုသဒ္ဒါသည် -

- (၁) စကား၏ အစိတ်အပိုင်းဟူသော ဝစနာဝယဝအနက်၊
- (၂) အကြောင်းဟူသော ကာရဏအနက်၊
- (၃) အရင်းအမြစ်ဟူသော မူလအနက်တို့ကို ဟောပါသည်။

ဝစနာဝယဝအနက်ကို ဟောပုံ

လောက၌ ခက်ခဲနက်နဲသည့် ပြဿနာတို့ကို ဖြေရှင်းပြရာ၌ဖြစ်စေ၊ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် စကားအချေအတင် ပြောဆို ဆွေးနွေးရာ၌ဖြစ်စေ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ နားလည်ပြီးနှစ်သက်လက်ခံလာအောင် စကားအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများဖြင့် စနစ်တကျ ပြောဆိုကြရ၏။ ယင်း စကားအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများမှာ-

- (၁) ပဋိညာ (ဝန်ခံချက်၊ အဆိုတင်သွင်းခြင်း)
- (၂) ဟေတု (အကြောင်းပြချက်၊ ထောက်ခံခြင်း)
- (၃) ဥဒါဟရဏ (ပုံစံတူထုတ်ပြချက်၊ သာကေပြခြင်း)
- (၄) ဥပနယ (ဥပမာ-ဥပမေယျတို့ကို တိုက်ဆိုင်ပြခြင်း)
- (၅) နိဂမန (အတည်ပြုချက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်၊ အဆုံးသတ်ခြင်း) တို့ဖြစ်သည်။

ဥပမာအဖြစ် ဖော်ပြရသော်-

- (၁) လူသည် သေမျိုး ဖြစ်၏။ (ပဋိညာ)
- (၂) အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဇာတိရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ (ဟေတု)
- (၃) ခန္ဓာငါးပါးဟုဆိုအပ်သော ဇာတိရှိသည့်သတ္တဝါတိုင်း သေကြရသကဲ့သို့ (ဥဒါဟရဏ)
- (၄) ထို့အတူ လူသည်လည်း ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သောဇာတိကို ရရှိထား၏။ (ဥပနယ)
- (၅) ထို့ကြောင့် လူသည် သေမျိုးချည်း ဖြစ်သည်။ (နိဂမန)

ဤသို့ စကားအင်္ဂါအချက်အလက်များဖြင့် ပြောဆိုကြရာတွင် ဟေတု-ဟူသော အရေးကြီးသည့် အကြောင်းပြချက်တစ်ခု ပါဝင်နေသည်။ ယင်းကို

စကား၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ‘ဝစနာဝယဝ’ဟု ခေါ်သည်။
ထို့ကြောင့် ဟေတုသဒ္ဒါသည် ဝစနာဝယဝအနက်ရှိ၏-ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ကာရဏအနက်ကို ဟောပုံ

“ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ= အကြင်တရားတို့သည် အကြောင်းလျှင်
အမွန်အစ ရှိကုန်၏” စသော စကားရပ်တို့၌ ဟေတုသဒ္ဒါသည် ‘ကာရဏ=
အကြောင်း’ ဟူသောအနက်ကို ဟောပါသည်။

မူလအနက်ကို ဟောပုံ

“တယော ကုသလာဟေတူ၊ တယော အကုသလာဟေတူ= သုံးပါးကုန်
သော ကုသိုလ်ဟိတ်တို့သည်၊ သုံးပါးကုန်သော အကုသိုလ်ဟိတ်တို့သည်” စသော
စကားရပ်တို့၌ ဟေတုသဒ္ဒါသည် ‘မူလ=အရင်းအမြစ်’ဟူသောအနက်ကို ဟော
ပါသည်။

ဟေတုပစ္စယော၌ ယူရမည့် ဟေတုအနက်

ဤသို့ ဟေတုသဒ္ဒါ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သုံးမျိုးတို့တွင် ‘ဟေတုပစ္စယော’၌
ပါဝင်သော ဟေတုအရ ‘မူလ=အရင်းအမြစ်’ဟူသောအနက်ကိုသာ ယူရပါမည်။

(စည်း၄၊ ၇၈-၇၉)

ပစ္စယ=ပစ္စည်းမည်ပုံ

အကျိုးတရားများ တည်တံ့အောင်၊ အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင်
ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားကို ‘ပစ္စယ=ပစ္စည်း’ဟု ခေါ်ပါသည်။

[ယော ဟိ ဓမ္မော ယဿ ဓမ္မဿ အပ္ပစ္စက္ခာယ ဌိတိယာ ဝါ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝါ
ဥပကာရကော ဟောတိ သော တဿ ပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၄)]

ပစ္စယ၏ ပရိယာယ်အမည်များ

ပစ္စယ=ပစ္စည်း၏ ပရိယာယ်အမည်များမှာ ဟေတု=ဟိတ်၊ ကာရဏ=
အကြောင်း၊ နိဒါန=နိဒါန်း၊ သမ္ဘဝ=ဖြစ်ကြောင်း၊ ပဘဝ=ဖြစ်ခဲ့ရာအမွန်အစ တို့
ဖြစ်သည်။ ဤပရိယာယ်အမည်များသည် သဒ္ဒါသာ ထူးခြား၏။ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ
ပစ္စယ=ပစ္စည်းနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဟေတုပစ္စယ=ဟေတုပစ္စည်း မည်ပုံ

အကြောင်းရင်းဖြစ်မူလဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ‘ဟေတု’ မည်၏။
ကျေးဇူးပြုတတ်သော အနက်သဘောကြောင့် ‘ပစ္စယ’ မည်၏။ ဤအမည်
နှစ်မျိုးကိုပေါင်း၍ အကျဉ်းအားဖြင့် အကြောင်းရင်းဖြစ်မူလဟူသော အနက်သဘော

အားဖြင့် ကောင်းစွာတည်တံ့အောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို 'ဟေတုပစ္စယ=ဟေတုပစ္စည်း'ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၈၀)

ဟေတုပစ္စယသတ္တိနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးဆရာတို့၏

ယူဆချက်

သလေးမျိုးစေ့သည်တို့သည် သလေးစပါးပင်သည်တို့၏ သလေးဘဝသည်သို့ရောက်အောင် ပြီးမြောက်စေသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပတ္တမြားသည်တို့၏ မူလအရောင်သည် ပတ္တမြားရောင်သည်ထွက်အောင် ပြီးမြောက်စေသကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ အလောဘစသော ဟိတ်ပစ္စည်းတို့သည် မိမိတို့၏အကျိုးပစ္စယပွန်ဖြစ်သည့် ကုသိုလ်စသောတရားတို့ကို ကုသိုလ်သည်အဖြစ်သို့ရောက်အောင် ပြီးမြောက်စေနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိရှိ၏-ဟု (ရေဝတမထေရ်စသော)ရှေးဆရာတို့က ယူဆကြပါသည်။

မှတ်ချက်။ ရှေးဆရာတို့၏ ဆိုလိုချက်မှာ- လောဘမူစိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် လောဘ၊ မောဟတို့ကြောင့် အကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ကြသည်။ မဟာကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် အလောဘသည်တို့ကြောင့် ကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ကြရသည်-ဟုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ရှေးဆရာတို့၏ ယူဆချက် မှားယွင်းပုံ

အမှန်စင်စစ်၊ ထိုရှေးဆရာတို့၏ ယူဆချက်သည် မှားယွင်းသော အယူအဆသာ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -

["ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနန္တ ရူပါနံ ဟေတု-ပစ္စယေန ပစ္စယော။"]

"ဟိတ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ထိုဟိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။"

ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသောကြောင့် ထိုအလောဘစသော ဟိတ်တို့သည် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့ကိုသာမက စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုလည်း ဟေတုပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဟေတုပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုလျှင် ယင်းရုပ်တို့ကို "ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်"ဟုဆိုရမည်လော? အမှန်အားဖြင့် ထိုရုပ်တို့သည် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်မလာဘဲ အဗျာကတရုပ်များသာ ဖြစ်နေလေ၏။ ထို့ကြောင့် (ရေဝတမထေရ်စသော)ရှေးဆရာတို့၏ အယူအဆသည် မှားယွင်းသောယူဆချက်သာ ဖြစ်သည်-ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတဖြစ်ခြင်းသည်

ယှဉ်ဖက်ဟိတ်တို့နှင့် ဆက်စပ်မှု မရှိပုံ

ဟိတ်မရှိသော အဟိတ်စိတ်တို့၌ အဗျာကတဖြစ်ခြင်းသည် ဟိတ်နှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ အဗျာကတ(ဝိပါက၊ ကြိယာ)အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဟိတ်ရှိသော သဟိတ်စိတ်တို့၌လည်း လောဘမူစိတ်၊ စေတသိက် တို့သည် လောဘစသော ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဟိတ်တို့ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း မဟုတ်။ အယောနိသောမနသိကာရ(အယောနိသော=အကုသိုလ်ဖြစ်ရန် အကြောင်း မှန်၊ လမ်းမှန် မဟုတ်သောအားဖြင့်၊ မနသိကာရ=နှလုံးသွင်းခြင်း)စသည်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ မဟာကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် အလောဘစသော ယှဉ် ဖော်ယှဉ်ဖက်ဟိတ်တို့ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်သည် မဟုတ်။ ယောနိသောမနသိကာရ (ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် အကြောင်းမှန်၊ လမ်းမှန်အားဖြင့်၊ မနသိကာရ= နှလုံးသွင်းခြင်း)စသည်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဟိတ်တို့နှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ ကင်းကွာလျက်ရှိသည်။ အကယ်၍ ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု ဆိုပါလျှင် အလောဘဟိတ်သည် ကုသိုလ်ဖြစ်စေ၊ အဗျာကတ ဖြစ်စေ တစ်မျိုးမျိုးသာ ဖြစ်ရမည်။ စင်စစ် ကုသိုလ်ရော၊ အဗျာကတပါ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည် ယှဉ်ဖက်ဟိတ်တို့နှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိကြောင်း မှတ်သားရပါမည်။ (စည်း၄။ ၈၁-၈၂) [အဟေတုကစိတ္တာနန္တ ဝိနာ ဧတေန အဗျာကတဘာဝေါ သိဒ္ဓေါ၊ သဟေတုကာ- နမ္ပိ စ ယောနိသောမနသိကာရာဒိပဋိဗဒ္ဓေါ ကုသလာဒိဘာဝေါ န သမ္ပယုတ္တဟေတု ပဋိဗဒ္ဓေါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၆၅)]

ဟိတ်တို့၏ မူလအနက်ကို မဆန့်ကျင်အောင် ယူပုံ

ဟိတ်တို့၏ မူလ=အရင်းအမြစ်ဟူသော အနက်သဘောကို ကုသိုလ်စသည် တို့၏အဖြစ်ကို ပြီးမြောက်စေခြင်းအဖြစ်ဖြင့် မယူဘဲ ကောင်းစွာတည်တံ့ခြင်း (သုပ္ပတိဋ္ဌိတ)၏အဖြစ်ဖြင့်ယူသော် မည်သည့်အရာနှင့်မျှ ဆန့်ကျင်မှု မရှိတော့ပေ။

အကျိုးတရားတို့ကို ကောင်းစွာတည်တံ့အောင်

ကျေးဇူးပြုပုံ

ရေသောက်အဖြစ်တို့ များပြားသော သစ်ပင်တို့သည် ယင်းရေသောက်မြစ် တို့၏ ကျေးဇူးပြုမှုကြောင့် မြဲမြံခိုင်ခံ့လျက် ကောင်းမွန်စွာ ကြာရှည်တည်တံ့ကုန်

သကဲ့သို့ ထို့အတူ ရေသောက်မြစ်နှင့်တူသော အလောဘစသော ဟိတ်ဂ-ပါး ပစ္စည်းတရားတို့ ကျေးဇူးပြုခံရသော (ဝါ) ဟိတ်ဂ-ပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန် အကျိုးတရားတို့သည် ကောင်းစွာ ကြာရှည်တည်တံ့ကြလေကုန်၏။

ထို့ကြောင့် အကြောင်းရင်းဖြစ် မူလဟူသောအနက်သဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်တံ့အောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို 'ဟောတုပစ္စည်း' မည်၏-ဟူ၍ ရှေ့ခိုခဲခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်၊ ၄။ ၈၂-၈၃)

ဟောတုပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ်

ပစ္စည်း (အကြောင်းတရား)	ပစ္စယုပ္ပန် (အကျိုးတရား)
ဟိတ်ဂ-ပါး	သဟိတ်စိတ် ၇၁၊ (မောဒွေးရှိ မောကြဉ်)စေ ၅၂၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်

၂။ အာရမ္မဏပစ္စည်း အကြောင်း

အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်ပုံ

ဆွဲကိုင်အပ်သော အာရုံ၏အဖြစ်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားသည် အာရမ္မဏပစ္စည်း မည်ပါသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်းမည်ပုံ ဥပမာ

ဥပမာအားဖြင့် အားနည်းသောယောက်ျားသည် တောင်ဝေး၊ သို့မဟုတ် ကြိုးတန်း တစ်ခုခုကိုဆွဲကိုင်ပြီး ထရ၊ ထိုင်ရ၊ ရပ်တည်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကို အာရုံပြုဆွဲကိုင်၍သာလျှင် ဖြစ်ရ၊ တည်ရ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ရ၊ တည်ရအောင် ဆွဲကိုင်အပ်သော အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် အာရမ္မဏပစ္စည်း မည်ပါသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်းမဖြစ်သော တရားမည်သည်မရှိပုံ

“ရူပါယတနံ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ...” (ရူပါယတနသည် စက္ခု ဝိညာဏဓာတ်အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏)-ဟု ဟောတော်မူသည် မှစ၍ “ယံ ယံ ဓမ္မံ အာရဗ္ဗ ယေ ယေ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊

တေ တေ ဓမ္မာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။” (အကြင် အကြင်တရားကို အာရုံပြု၍ အကြင် အကြင် စိတ်, စေတသိက်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထို အာရုံတရားတို့သည် ထိုထို စိတ်, စေတသိက်တရားတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။) - ဟူ၍ နိဂုံးချုပ်အဆုံးသတ် ဟောတော် မူသောကြောင့် အာရမ္မဏပစ္စည်း မဖြစ်သောတရားမည်သည် မရှိတော့ပေ။ တရား အားလုံး အာရမ္မဏပစ္စည်း ဖြစ်ကြသည်ချည်းသာ ဖြစ်၏။

အာရမ္မဏပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ်

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ဓမ္မာရုံ	အာရုံခြောက်ပါးကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော စိတ်-၈၉၊ စေတသိက်-၅၂

၃။ အဓိပတိပစ္စည်းအကြောင်း

အဓိပတိပစ္စည်းမည်ပုံ

အကြီးအမှူး(ဇေဋ္ဌက)အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားသည် အဓိပတိပစ္စည်း မည်ပါသည်။

ယင်း အဓိပတိပစ္စည်းသည် သဟဇာတဓိပတိပစ္စည်းနှင့် အာရမ္မဏာ ဓိပတိပစ္စည်းဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

သဟဇာတဓိပတိပစ္စည်း မည်ပုံ

“ဆန္ဒာဓိပတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော= ကြီးမှူးလွန်ကဲသော ဆန္ဒသည် ဆန္ဒနှင့်ယှဉ်ကုန်သော စိတ်, စေတသိက်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ထိုဆန္ဒကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ရုပ် တို့အားလည်းကောင်း အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏” အစရှိသည်ဖြင့် မြတ်စွာ ဘုရား ဟောတော်မူသောကြောင့် ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီဇ္ဇာ(ပညာ)ဟူသော တရားလေးပါးတို့ကို ‘သဟဇာတဓိပတိပစ္စည်း’ ဟူ၍ မှတ်ရပါမည်။

အဓိပတိဖြစ်ပုံ

ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တ, ဝီဇ္ဇာဟူသော ဤတရားတို့သည် မည်သည့်အခါမျှ လေးပါးလုံး တစ်ပြိုင်နက် အဓိပတိဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ တစ်ပါးချင်းစီသာ

အဓိပတိဖြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆန္ဒကို အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြု၍ စိတ်၊ စေတသိက်တရားများ အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဆန္ဒသာလျှင် အဓိပတိ (အကြီးအကဲ) ဖြစ်၏။ ကျန်သော ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမိသတို့သည် အဓိပတိမဖြစ်ဘဲ နောက်လိုက်များသာ ဖြစ်နေကြ၏။ ထို့အတူ ဝီရိယကို အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြု၍ စိတ်၊ စေတသိက်တရားများ အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဝီရိယသာလျှင် အဓိပတိ ဖြစ်၏။ ကျန်သောတရားများ အဓိပတိမဖြစ်ပေ။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် တစ်ပါးချင်းစီသာ အဓိပတိ ဖြစ်ကြပါသည်။ (စည်း၄။ ၈၅)

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း မည်ပုံ

စိတ်၊ စေတသိက် နာမ်တရားတို့သည် အလေးအမြတ်အာရုံပြု၍ (စွဲစွဲမြဲမြဲ အလေးအနက်ထား၍) အာရုံပြုလောက်အောင် ဆွဲဆောင်မှုစွမ်းရည်ထူးရှိသော အာရုံခြောက်ပါးတရားတို့ကို 'အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း' ဟုခေါ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

“ယံ ယံ ဓမ္မံ ဂရုံ ကတွာ ယေ ယေ ဓမ္မာ ဥပ္ပဒန္တိ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊ တေ တေ ဓမ္မာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။”

“အကြင် အကြင် တရားကို အလေးအမြတ် အာရုံပြု၍ အကြင် အကြင် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထို အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော တရားတို့သည် ထိုထို အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော စိတ်၊ စေတသိက် တရားတို့အား အဓိပတိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။” ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်း၄။ ၈၅-၈၆)

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ်

(အလေးအမြတ်ပြုအပ်) ပစ္စည်း	(အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော) ပစ္စယုပ္ပန်
- ဣန္ဒြဖြစ်သော နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈၊ - (ဒေါ-၂၊ မောဟ-၂၊ ဒု-ကာယ ဝိညာဏ်ကြည့်) စိတ်-၈၄၊ - (ဒေါ၊ ဣသံ၊ မစ်၊ ကုက်၊ ဝိစိကြည့်) စေတသိက် ၄၇-ပါး၊ - နိဗ္ဗာန်	- လော-၈၊ မဟာကု-၈၊ မဟာကြိညဏသမ်ဌ၊ လောကုတ်-၈ ဟူသော စိတ်(၂၈)ပါး၊ - (ဒေါ၊ ဣသံ၊ မစ်၊ ကုက်၊ ဝိစိ၊ အပ္ပမညာကြည့်) စေတသိက် ၄၅-ပါး

သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ်

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီဇ္ဇာ ဟူသော အဓိပတိတရားလေးပါး တို့တွင် တစ်ပါးပါး	အဓိပတိတပ်ခိုက်- (မော-၂၊ ဟသိကြည်)သာမိဇော-၅၂ - ဝီရိယ၊ အဓိပတိတရားကိုယ်ကြည်)စေ-၅၁ - သာမိပတိစိတ္တဇရုပ်

၄-၅။ အနန္တရပစ္စည်း၊ သမနန္တရပစ္စည်းအကြောင်း

အနန္တရပစ္စည်းမည်ပုံ

အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ရှေးရှေးသောစိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် အနန္တရပစ္စည်း မည်ပါသည်။

သမနန္တရပစ္စည်းမည်ပုံ

ကောင်းစွာ အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ရှေးရှေးသော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် သမနန္တရပစ္စည်း မည်ပါသည်။

အနန္တရအဖြစ်၊ သမနန္တရအဖြစ်ဖြင့်

ကျေးဇူးပြုပုံ

ရှေးရှေးသော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျောက်သွားကြသော်လည်း အရှိန်အဟုန် အစွမ်းသတ္တိကင်းမဲ့စွာ၊ ကြောင့်ကြမဲ့စွာဖြင့် ချုပ်ပျောက်သွားကြခြင်း မဟုတ်ပေ။ မိမိတို့၏နောက်၌ တစ်စပ်၊ တစ်ဆက်တည်း နောက်နောက်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် (အကြားမလပ်ရအောင်) ရှေးရှေးစိတ်များက နောက်နောက်စိတ်များကို ကျေးဇူးပြုပြီးမှ ချုပ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ကျေးဇူးပြုခြင်းကို အနန္တရအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း (အနန္တရပစ္စယသတ္တိတပ်ခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

ရှေးရှေးစိတ်များက နောက်နောက်စိတ်များကို ကောင်းစွာအခြားမဲ့ ကျေးဇူးပြုခြင်းကို သမနန္တရအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း (သမနန္တရပစ္စယသတ္တိတပ်ခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

သာဓကအဖြစ်ဖော်ပြရသော်- စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်ဟု သက်တမ်းကုန်၍ ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း မနောဓာတ်ဟူသော သမ္ပဋိစိုင်းစိတ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ သမ္ပဋိစိုင်းစိတ်သည်လည်း ထိုအတူ ချုပ်ပျောက်သွားသော် မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူသော သန္တိရဏစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ ဤသဘောကို စိတ္တနိယာမ(စိတ်ဖြစ်စဉ်)ဟု ခေါ်သည်။ ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “စက္ခုဝိညာဏဓာတု တံသမ္ပယုတ္တကာ စ ဓမ္မာ မနောဓာတုယာ တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အနန္တရပစ္စယေန(သမနန္တရပစ္စယေန) ပစ္စယော”ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်း

အနက်ထူးခြားမှုမရှိ

အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်းတို့သည် သဒ္ဓါ(စကားသံ)မျှသာ ကွဲပြား၏။ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်မူ ထူးခြားမှု မရှိပါ။ ဥပမာ- ဥပစယရုပ်နှင့် သန္တတိရုပ်ဟု အမည်နှစ်မျိုးကွဲပြားသော်လည်း ဇာတိရုပ်တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အဓိဝစနဒုက်နှင့် နိရတ္တိဒုက်ဟု အမည်နှစ်မျိုးကွဲပြားသော်လည်း တရားကိုယ်အနက်တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း မှတ်ရပါမည်။

(စည်၊ ၄။ ၈၈)

အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သမနန္တရပစ္စည်း ထူးခြားမှုရှိကြောင်း

အချို့ဆရာတို့၏ ယူဆချက်

မသင့်ပုံ

အချို့သော ရေဝတမထေရ်စသည် ရှေးဆရာတို့က-ပရမတ်အနက် အကြားမရှိသောကြောင့် အနန္တရပစ္စည်း မည်၏။ အချိန်ကာလ အကြားမရှိသောကြောင့် သမနန္တရပစ္စည်း မည်၏-ဟူ၍လည်း ယူဆပြောဆိုကြပါသည်။ (အတ္ထာနန္တရသည် အနန္တရ-မည်၏။ ကာလာနန္တရသည် သမနန္တရ-မည်၏။)

ထိုဆရာတို့၏ အယူအဆသည် မသင့်ပါ။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- “နိရောဓ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ နေဝသညာနာသညာ ယတနကုသလံ ဖလသမာပတ္တိယာ သမနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော” (နိရောဓသမာပတ်မှထသော အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်၏ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်သည် အနာဂါမိဖလသမာပတ်အား သမနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏)ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်စကားနှင့် ဆန့်ကျင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဆန့်ကျင်ပုံကို ရှင်းပြရသော်- သမနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ အမြဲတမ်း အချိန်ကာလ မခြားဘဲ ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ပုံသေသတ်မှတ်၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ တစ်ခါတစ်ရံ အချိန်ကာလခြားနေပါလျက် ကျေးဇူးပြုသည်လည်း ရှိတတ်၏။ ဥပမာ- နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသည့် အချိန်ကဖြစ်ခဲ့သော နေဝသညာ- နာသညာယတနဈာန်ဇောစိတ်သည် နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအချိန်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်အား သမနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ (၇)ရက်စသော အချိန်ကာလခြားပြီးမှ ကျေးဇူးပြုခြင်း ဖြစ်၏။ ဤသို့ အချိန်ကာလခြားပြီးမှ ကျေးဇူးပြုသည်များလည်းရှိသောကြောင့် “အချိန်ကာလ အကြားမရှိသောကြောင့် သမနန္တရပစ္စည်း မည်၏” ဟုဆိုသော ထိုဆရာတို့၏ အယူအဆသည် မသင့်ခြင်းဖြစ်၏။

(စည်၊ ၄။ ၈၉)

ရှေးဆရာတို့၏ နောက်ထပ် ချေပချက်

ရေဝတမထေရ်စသော ရှေးဆရာတို့သည် နောက်ထပ်တစ်မျိုး ချေပကြသေး၏။ ယင်းချေပချက်မှာ-

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသည့် အချိန်ကဖြစ်ခဲ့သော နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ဇောစိတ်စသည့် ပစ္စည်းတရားတို့သည် အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်စသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အဆက်မပြတ်အောင် သမနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးမပြုလိုက်ရသော်လည်း ယင်းသမနန္တရပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်သတ္တိကား ယုတ်လျော့သွားခြင်း မရှိပေ။ သို့သော်လည်း နိရောဓသမာပတ်ဘာဝနာ၏ အစွမ်းဖြင့် တားမြစ်ထားသောကြောင့်သာ ပစ္စည်းတရားနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်တရား တစ်ဆက်တည်း မဖြစ်ဘဲ ကြားပြတ်၍ လစ်လပ်နေခြင်းဖြစ်သည်-ဟုလည်း ပြန်လည်၍ ချေပစကားကို ပြောကြားကြ၏။

စင်စစ်၊ ထိုချေပစကားသည်လည်း မသင့်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုရှေးဆရာတို့၏ ချေပစကားသည်ပင် ကာလခြားကွယ်မှုကို ဝန်ခံရာရောက်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။

(စည်၊ ၄။ ၈၈)

မှတ်ချက်။

သမနန္တရပစ္စည်းသည် ကာလမခြားဘဲ ကျေးဇူးပြု၏။ တစ်ခါတစ်ရံ ကာလခြားပြီးမှ ကျေးဇူးပြုသည်များလည်း ရှိ၏။

နိရောဓသမာပတ်အရာ၌ နိရောဓသမာပတ်ဘာဝနာက တားဆီးထားသောကြောင့် (၇)ရက်စသည် ကာလခြားပြီးမှ ကျေးဇူးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကာလအကြားမရှိသောကြောင့် သမနန္တရပစ္စည်းမည်၏-ဟု ဆိုခြင်း မသင့်။

အနန္တရနှင့်သမနန္တရ သဒ္ဓါချင်းထူးခြားပုံ

နတ္ထိ အန္တရံ အနန္တရံ။

ဧတေသံ=ဤစိတ်,စေတသိက်တရားတို့အား၊ အန္တရံ=ခြားကွယ်တတ်သော အခြားနာမ်တရားတစ်မျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ အနန္တရံ=အနန္တရ မည်၏။ (န+အန္တရ=အနန္တရ။ အန္တရ=အကြား၊ န=မရှိ၊ အနန္တရ=အကြားမရှိ။)

စိတ်,စေတသိက်နာမ်တရားတို့အား (နာမ်တရားအစဉ်အတန်း အဆက် ပြတ်မှုမရှိအောင်) ခြားကွယ်တတ်သော အခြားနာမ်တရားတစ်မျိုး မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် 'အနန္တရ'မည်၏။

(သဏ္ဌာနာဘာဝတော) သုဋ္ဌ၊ အနန္တရံ သမနန္တရံ။

ဧတေသံ=ဤစိတ်,စေတသိက်တရားတို့အား၊ သဏ္ဌာနာဘာဝတော= ပုံသဏ္ဌာန်မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သုဋ္ဌ=ကောင်းစွာ၊ အနန္တရံ=ခြားကွယ်တတ် သော အခြားနာမ်တရားတစ်မျိုးမရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ သမနန္တရံ=သမနန္တရ မည်၏။ (သံ+အနန္တရ=သမနန္တရ။ သံ=ကောင်းစွာ၊ အနန္တရ= အကြားမရှိ၊ သမနန္တရ=ကောင်းစွာအကြားမရှိ။)

စိတ်,စေတသိက်ဟူသော နာမ်တရားတို့သည် ရုပ်တရားကဲ့သို့ ပုံသဏ္ဌာန် မရှိသောကြောင့် အလွန်အကဲကောင်းစွာ အခြားနာမ်တရားတစ်မျိုး မရှိသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်၏။ ထို့ကြောင့် 'သမနန္တရ'မည်၏။

ဤသို့လျှင် အနန္တရ-မှ သမနန္တရ-ဟု သဒ္ဓါမျှသာ ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်ရပါမည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာမူ ထူးခြားမှု မရှိပေ။

အနန္တရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
(က) စက္ခုဝိညာဏဓာတု စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ တံသမ္ပယုတ္တကာ စ ဓမ္မာ သဗ္ဗစိတ္တစေ ၇-ပါး	မနောဓာတုယာ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး၊ တံသမ္ပယုတ္တကာနန္တ ဓမ္မာနံ (ဆန္ဒ၊ပီ၊ဝီရိကြည်) အညစေ-၁၀
(ခ) မနောဓာတု သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး၊ တံသမ္ပယုတ္တကာ စ ဓမ္မာ (ဆန္ဒ၊ပီ၊ဝီရိကြည်) အညစေ-၁၀	မနောဝိညာဏဓာတုယာ သန္တိရဏ ၃-ပါး၊ တံသမ္ပယုတ္တကာနန္တ ဓမ္မာနံ (ဆန္ဒ၊ဝီရိယကြည်) အညစေ-၁၁

အနုပညာပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ်

ပစ္စည်း	ပစ္စည်းပုံစံ
ရဟန်းတို့၏ စုတိစိတ်ကြည့်သော ရှေးရှေးသောစိတ် ၈၉၊ ၈၉-၅၂	နောက်နောက်သော စိတ်-၈၉၊ ၈၉-၅၂

၆။ သဟဇာတပစ္စည်းအကြောင်း

ဆီမီးသည် ထွန်းညှိဆဲခဏ၌ပင် မိမိနှင့်အတူ အလင်းရောင်ကို တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်စေသကဲ့သို့ ထိုအတူ ပစ္စည်းတရားများဖြစ်ပေါ်ဆဲခဏ၌ပင် ပစ္စည်းတရားဟူသောမိမိနှင့် အတူတကွ တစ်ပေါင်းတည်းပြိုင်တူ ပစ္စည်းပုံစံတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောကြောင့် 'သဟဇာတပစ္စည်း' မည်ပါသည်။ (သဟ= ပစ္စည်းပုံစံတရားတို့နှင့်အတူတကွ + ဇာတ=ဖြစ်သောတရား)

သဟဇာတပစ္စည်းတရား (၆)ပါး

- (၁) နာမ်ခန္ဓာလေးပါးပစ္စည်းတရား
- (၂) မဟာဘူတလေးပါးပစ္စည်းတရား
- (၃) ပဋိသန္ဓေနာမ်နှင့်ရုပ်ပစ္စည်းတရား
- (၄) စိတ်၊ စေတသိက်ပစ္စည်းတရား
- (၅) မဟာဘူတလေးပါးပစ္စည်းတရား
- (၆) ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ပစ္စည်းတရား

သဟဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စည်းပုံစံ
(၁) စက္ကာရော ခန္ဓာ အရုပ်နာ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး (၁-၃-၂)	အညမည် အချင်းချင်း (၃-၁-၂)
(၂) စက္ကာရော မဟာဘူတ မဟာဘူတလေးပါး (၁-၃-၂)	အညမည် အချင်းချင်း (၃-၁-၂)

(၃) ဩက္ခန္တိကုဏေ နာမရူပ ပဉ္စဝေါ-ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ပဋိနာမ်ခန္ဓာ၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်	အညမည် အချင်းချင်း (နာမ် × ရုပ်)
(၄) စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ ပဉ္စဘုံ၌ (အရူပိ-၄၊ ဒွေပဉ္စ-၁၀၊ ရဟန္တာတို့၏စုတိကြဉ်) စိတ်-၇၅၊ စေ-၅၂	စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ စိတ္တဇရုပ် (အဋ္ဌကထာနည်း) ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် (ဆရာနည်း)
(၅) မဟာဘူတာ မဟာဘုတ် ၄-ပါး	ဥပါဒါရူပါနံ ဥပါဒါရုပ် ၂၄-ပါး
(၆) ရူပိနော ဓမ္မာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်	အရူပိနံ ဓမ္မာနံ ပဉ္စ-ပဋိနာမ်ခန္ဓာ ကိစ္ဆိကာလေ ပဋိ-ကာလ၌ ✓ ကိစ္ဆိကာလေ န ပဝတ္တိကာလ၌ ✗

- (၁) နာမ်ခန္ဓာ၄-ပါးပစ္စည်းတရားတို့သည် နာမ်ခန္ဓာအချင်းချင်း ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- ဧကော ခန္ဓော တိဏ္ဍန္တံ ခန္ဓာနံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ (၁×၃)
  - တယော ခန္ဓာ ဧကဿ ခန္ဓဿ ။ ။ (၃×၁)
  - ဒွေ ခန္ဓာ ဒွိန္တံ ခန္ဓာနံ ။ ။ (၂×၂)
- (၂) မဟာဘုတ်၄-ပါးပစ္စည်းတရားတို့သည် မဟာဘုတ်အချင်းချင်း ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၃) ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာလေးပါးဟူသော (နာမ်)နှင့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်(ရုပ်)ဟူသောပစ္စည်းတရားတို့သည် နာမ်,ရုပ်အချင်းချင်းဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၄) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ (အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်၁၀၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်ကြဉ်သော)စိတ်-၇၅ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားတို့သည် စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၅) မဟာဘုတ်၄-ပါးပစ္စည်းတရားတို့သည် ဥပါဒါရုပ် ၂၄-ပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

- (၆) ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားတို့သည် ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေဓာမက္ခန္ဓာဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ မဟုတ်ဘဲ ပဋိသန္ဓေကာလ၌သာ သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (စည်း၊ ၄၊ ၉၁)

၇။ အညမညပစ္စည်းအကြောင်း

အချင်းချင်း ထောက်ပံ့ထားသဖြင့် ထောင်နေသော သစ်သားသုံးချောင်းကဲ့သို့ အချင်းချင်း အပြန်ပြန်အလှန်လှန် ထောက်ပံ့သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် 'အညမညပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

အညမညပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
(၁) စက္ကာရော ခန္ဓာ အရူပိနော နာမက္ခန္ဓာ ၈-ပါး (၁-၃-၂)	အညမည အချင်းချင်း (၃-၁-၂)
(၂) စက္ကာရော မဟာဘူတာ မဟာဘူတ်လေးပါး (၁-၃-၂)	အညမည အချင်းချင်း (၃-၁-၂)
(၃) ဩက္ကန္တိက္ခဏေ နာမရူပံ ပဉ္စဝေါ-ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ပဋိနာမ်ခန္ဓာ၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်	အညမည အချင်းချင်း (နာမ် x ရုပ်)

မှတ်ချက်။ သဟဇာတပစ္စည်း(၁)၊ (၂)၊ (၃)အတိုင်း ကောက်ပါ။

၈။ နိဿယပစ္စည်းအကြောင်း

မြေကြီးစသည်တို့သည် သစ်ပင်စသည်တို့၏ တည်ရာဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ယန်းချိုကားအဝတ်စသည်တို့သည် ယန်းချိုဆေးစသည်တို့၏ မှီရာဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ တည်ရာ၊ မှီရာ အခြင်းအရာအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် 'နိဿယပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ထိုနိဿယပစ္စည်းသည် သဟဇာတနိဿယနှင့် ပုရေဇာတနိဿယ ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

- မှတ်ချက်။
- နိဿယပစ္စည်းကိုလည်း (၆)ပါး ဟောတော်မူ၏။
  - သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို သဟဇာတ ပစ္စည်း၏နံပါတ်(၁)၊ (၂)၊ (၃)၊ (၄)၊ (၅)အတိုင်း မှတ်ရမည်။
  - ပုရေဇာတနိဿယအတွက် နံပါတ်(၆) ဖြစ်သည်။

ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

(၆)	ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
(က)	စက္ခယတနံ ... (ပ) (စက္ခပသာဒ)စက္ခယတန	စက္ခဝိညာဏဓာတုယာ စက္ခဝိညာဏ်ဒွေး၊ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ သဗ္ဗစိတ္တ-စေ ၇ ပါး
(ခ)	ယံ ခူပံ နိဿယ ဟဒယဝတ္ထု	မနောဓာတု စ မနောဝိညာဏဓာတု စ ဝတ္ထန္တိ မနောဓာတ် ၃-ပါး၊ (အရူပဝိ-၄ကြည့်) မနောဝိညာဏဓာတ်-၇၂၊ စေ-၅၂
	တံ ခူပံ ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးအခြားမဲ့စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု	မနောဓာတုယာ စ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ - မနောဓာတ် ၃-ပါး၊ (ဆန္ဒ၊ ဝီ၊ ဝီရိယကြည့်) အညစေ-၁၀၊ - (အရူပဝိ-၄ကြည့်)မနောဝိညာဏဓာတ် စိတ်-၇၂၊ စေ-၅၂

(က) ရူပါရုံနှင့် စက္ခပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်သည်မှစ၍ စက္ခဝိညာဏ်၏မှီရာ ဖြစ်သော စက္ခယတနဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခဝိညာဏ်ဒွေး၊ သဗ္ဗ စိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား (ပုရေဇာတ) နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးအခြားမဲ့စိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု ပစ္စည်းတရားသည် မနောဓာတ် ၃-ပါး၊ (ဆန္ဒ၊ ဝီ၊ ဝီရိယကြည့်သော) စေတသိက် ၁၀-ပါးဟူသော မနောဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ (အရူပဝိပါက

၄-ခု)ကြည့်သော စိတ်ဂျပ-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးဟူသော မနောဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း ဤသို့ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား (ပုရေဓာတ)နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၉။ ဥပနိဿယပစ္စည်းအကြောင်း

ဥပနိဿယပစ္စည်းမည်ပုံ

အကျိုးမည်သည် အကြောင်းနှင့်စပ်သောဖြစ်ခြင်းရှိသောကြောင့် အကြောင်းကို မစွန့်လွှတ်ဘဲ အကြောင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုး၏မှီရာဖြစ်သော အကြောင်းကို 'နိဿယ'ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လွန်ကဲပြင်းထန်သော ပင်ပန်းခြင်းကို 'ဥပါယာသ'ဟုခေါ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ လွန်ကဲပြင်းထန်သော အားကြီးသောအကြောင်းကို 'ဥပနိဿယ'ဟုခေါ်သည်။ (ဥပ=လွန်ကဲပြင်းထန်သော + နိဿယ=မှီရာအကြောင်း)

ဤသို့ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဖြစ်သောကြောင့် 'ဥပနိဿယပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း သုံးမျိုး

ထို ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် -

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်း

(၂) အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း

(၃) ပကတူပနိဿယပစ္စည်း-ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ (က) ဒါနံ ဒတ္တာ (တံ) ပရိစ္စာဂစေတနာ၊ဝိသောဓနစေတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စဓေက္ခတိ၊ ဆင်ခြင်သော ပညာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်
(ခ) သီလံ သမာဒိယိတ္တာ (တံ) သီလစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စဓေက္ခတိ၊ ဆင်ခြင်သော ပညာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်

	(ဂ) ဥပေါသထကမ္မံ ကတ္တာ (တံ) ဥပေါသထစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စေကေတိ၊ ဆင်ခြင်သော ပညာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်
၂။	ပုဗ္ဗေ သုစိတ္တာနိ ရှေး၌ လေ့ကျက်ခဲ့ပြီးသော ဒါန၊ သီလ အဋ္ဌင်္ဂီ၊ ဥပေါသထစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်	။
၃။	ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဈာနံ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်	။
၄။	ဆေက္ခာ ဂေါတြာတုံ သောတာပတ္တိမဂ်၏ ရှေ့၌ဖြစ်သော ဂေါတြဘူတိစ္စတပ်သော မဟာကု ပ-ဒွေ၊ တ-ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စေကေန္တိ၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဆင်ခြင်သော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်
၅။	ခေါဒါနံ သက-မဂ်၊ အနာ-မဂ်၏ ရှေ့၌ ဝေါဒါနိကိစ္စတပ်သော မဟာကု ပ-ဒွေ၊ တ-ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စေကေန္တိ၊ သက၊ အနာ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဆင်ခြင်သော ကာမကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်
၆။	ဆေက္ခာ မဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ မဂ္ဂံ အောက်မဂ်သုံးခု စိတ္တုပ္ပါဒ်	ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စေကေန္တိ၊ အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်သုံးယောက် တို့၏ ဆင်ခြင်သော မဟာ-ကု ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊

မှတ်ချက်။ ဤအရကောကံနည်းအတိုင်း အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းကို အာရမ္မဏာ
ဓိပတိပစ္စည်းနှင့် ထူးခြားမှုမပြုဘဲ ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့်
အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းနှင့် အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်းတို့သည်
အရကောကံ တူညီသည်-ဟု မှတ်ရမည်။

အာရမ္မဏာဓိပတိ နှင့် အာရမ္မဏူပနိဿယ
ထူးခြားချက်

စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့က အလေးအနက်ထား၍ အာရုံပြုခံရသော
အာရုံများသည် အာရမ္မဏာဓိပတိဖြစ်ပါက ထိုအာရုံသည်ပင် အာရမ္မဏူပနိဿယ

ဖြစ်သည်မှာ ကျန်းသေမှုချဖြစ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါအရာများကို အလေးပြုအပ်သည်၏အဖြစ်မျှ (ဂရုကတ္တဗ္ဗမတ္တ)အနက်သဘောကြောင့် ‘အာရမ္မဏာဓိပတိ’မည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အားကြီးသောအကြောင်း(ဗလဝကာရဏ)အနက်သဘောကြောင့် ‘အာရမ္မဏူပနိဿယ’မည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း ပစ္စည်းနှစ်မျိုးထူးခြားပုံကို မှတ်သားထားရပါမည်။ ဥပမာ-အရပ်ပုပု၊ အသားဖြူဖြူ လူတစ်ယောက်တည်းကိုပင် ‘မောင်ပု’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘မောင်ဖြူ’ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်သကဲ့သို့ မှတ်ရမည်။ (စည်း၊ ၉၅-၉၆)

(၂) အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာ အဆုံးစောကြည့်သော ရှေးရှေးသော လောကီကုသိုလ်စော ၁၇ စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမက္ခန္ဓာ	ပစ္စိမာနံ ပစ္စိမာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ -ပ-စောကြည့် နောက်နောက်သော ကာမကု ၃-စောစသည် စိတ္တုပ္ပါဒ် -မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စောစိတ္တုပ္ပါဒ် -မဂ်ကုသိုလ်စောစိတ္တုပ္ပါဒ်

မှတ်ချက်။ အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းသည် အနန္တရပစ္စည်းနှင့် သရုပ်တရားကိုယ်အားလုံး တူ၏။

အနန္တရပစ္စည်း နှင့် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း ထူးခြားချက်

အနန္တရပစ္စည်းနှင့် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းတို့သည် သရုပ်တရားကိုယ်အားဖြင့် တူညီကြသော်လည်း မာတိကာထားပုံ၌ (ဝါ) ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်ကို ဟောတော်မူရာ၌ ထူးခြားချက်ရှိ၏။ ထူးခြားပုံမှာ -

(က) “စက္ခုဝိညာဏဓာတု တံသမ္ပယုတ္တကာ စ ဓမ္မာ မနောဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော” အစရှိသည်ဖြင့် အနန္တရပစ္စည်းကို မာတိကာထား၍ ဟောတော်မူထား၏။

(ခ) “ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာ ပစ္စိမာနံ ပစ္စိမာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော” အစရှိသည်ဖြင့် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းကို မာတိကာထား၍ ဟောတော်မူထား၏။

ဤသို့လျှင် မာတိကာထား၍ ဟောတော်မူပုံချင်း ထူးခြား၏။

ထို့ပြင် ရှေးရှေးစိတ်တည်းဟူသော မိမိ၏အခြားမဲ့၌ သင့်လျော်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းသည် ‘အနန္တရပစ္စည်း’ မည်၏။ ရှေးရှေးသော စိတ်က နောက်နောက်စိတ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ အားကြီးသောမှီရာဖြစ်ခြင်းသည် ‘အနန္တရ-ပနိဿယပစ္စည်း’ မည်၏။ ဤသို့လျှင် ပစ္စည်းနှစ်ပါး ထူးခြားမှုကိုလည်း မှတ်သား ထားရပါမည်။

အနန္တရပနိဿယပစ္စည်း၏ ဗလဝပစ္စည်းဖြစ်ပုံ

အကြောင်း

ဟေတုပစ္စည်းစသည်တို့သည် အခြားသောပစ္စည်းတရားမပါဘဲ စိတ်ဖြစ် နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အနန္တရပစ္စည်း၌ အခြားမဲ့ရှေ့စိတ်(အနန္တရစိတ်)မပါဘဲ နောက်စိတ်ဖြစ်နိုင်ခြင်းမည်သည် လုံးဝမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အနန္တရပနိဿယ ပစ္စည်းသည် အားကြီးသောအကြောင်း (ဗလဝပစ္စည်း) ဖြစ်၏။ (စည်း။ ၉၇-၉၈)

ပကတူပနိဿယ မည်ပုံ

(၁) ပကတူပနိဿယ = ပကတ + ဥပနိဿယ

ပကတ = ကောင်းစွာပြုပြင်ခြင်း

ဥပနိဿယ = အားကြီးသောမှီရာအကြောင်း

ပကတမည်ပုံ

နောင်အခါ မိမိ၏အကျိုးကို မဖြစ်မနေ ဖြစ်ပေါ်ပြီးစီးအောင် ကောင်းစွာ ပြုပြင်ခြင်းကို ‘ပကတ’ဟုခေါ်သည်။ အဘယ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာပြုပြင် သနည်းဟု ဆိုသော်-

(က) သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊

(ခ) ဥတု၊ ဘောဇဉ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ကျောင်း၊ အိပ်ရာ၊ နေရာတို့ကိုလည်းကောင်း ကောင်းစွာပြုပြင်၏။

ပကတူပနိဿမည်ပုံ ပထမနည်း

နောင်အခါ မိမိ၏အကျိုးကို မဖြစ်မနေ ဖြစ်ပေါ်ပြီးစီးအောင် ယခုအခါ မိမိသန္တာန်၌ လွန်ကဲစွာပြုလုပ်ထားသည့် သဒ္ဓါ၊ သီလစသော အကြောင်း တရားများနှင့် မှီဝဲ၊ ပေါင်းသင်းထားသည့် ဥတု၊ ဘောဇဉ်စသော အကြောင်း တရားများသည် သာမန်ရိုးရိုးမဟုတ်ဘဲ အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းတရား များဖြစ်သောကြောင့် ‘ပကတူပနိဿယ’ မည်ပါသည်။

(၂) ပကတူပနိဿယ = ပကတိ + ဥပနိဿယ
 ပကတိ = ပင်ကိုယ်သဘော
 ဥပနိဿယ = အားကြီးသောမှီရာအကြောင်း

ပကတူပနိဿယမည်ပုံ ဒုတိယနည်း

အာရမ္မဏ၊ အနန္တရတို့နှင့် မရောယှက်ဘဲ ပင်ကိုယ်(ပကတိ)သဘော အားဖြင့်ဖြစ်သော အားကြီးသောမှီရာအကြောင်းသည် 'ပကတူပနိဿယ' မည်ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၉၈။)

(၃) ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ သဒ္ဓံ ဥပနိဿယ ကံ,ကံ၏အကျိုး၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၊ တမလွန်ဘဝတို့၌ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်	(က)ဒါနံ ဒေတိ၊ ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကု (ခ)သီလံ သမာဒိယတိ၊ သီလစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကု (ဂ)ဥပေါသထကမ္မံ ကရေတိ၊ ဥပသ်စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ကာမကု (ဃ)ဈာန် ဥပ္ပါဒေတိ၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (င)ဝိပဿနံ ဥပ္ပါဒေတိ ဝိပဿနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု (စ)မဂ္ဂံ ဥပ္ပါဒေတိ မဂ်ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (ဆ)အဘိညံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ကုသိုလ်အဘိညာဉ် ၅-မျိုး (ဇ)သမာပတ္တိံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ကုသိုလ်သမာပတ် ၈-ပါး
၂။ (က) သီလံ ဥပနိဿယ သီလစေတနာပြဋ္ဌာန်း...ကာမကု (ခ) သုတံ ဥပနိဿယ သုတမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်း...ကာမကု	ဒါနံ ဒေတိ၊ ..(ပ).. သမာပတ္တိံ ဥပ္ပါဒေတိ။ (အရကောက်အားလုံးတူ၏။) ။

	(ဂ) စာကံ ဥပနိဿာယ အလောဘပြဋ္ဌာန်း.....ကာမကု (ဃ) ပညံ ဥပနိဿာယ အမောဟပြဋ္ဌာန်း.....ကာမကု	
၃။	(က) သဒ္ဓါ (ခ) သီလံ (ဂ) သုတံ (ဃ) စာဂေါ (င) ပညာ	- သဒ္ဓါယ (သဒ္ဓါအတိုင်းကောက်) - သီလဿ (သီလအတိုင်းကောက်) - သုတဿ (သုတအတိုင်းကောက်) - စာဂဿ (စာဂအတိုင်းကောက်) - ပညာယ (ပညာအတိုင်းကောက်)

(စည်၊ ၄။ ၉၈-၉၉)

၁၀။ ပုရေဇာတပစ္စည်း အကြောင်း

ပုရေဇာတပစ္စည်း မည်ပုံ

ပုရေဇာတ = ပုရေ + ဇာတ

ပုရေ = ရှေးဦး၊ အရင်

ဇာတ = ဖြစ်နှင့်သောပစ္စည်းတရား

ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပြီးလျှင် ဖြစ်ဆဲ၊ ရှိဆဲ၊ တည်ဆဲ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော (နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈-ပါး) ပစ္စည်းတရားသည် 'ပုရေဇာတပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ပုရေဇာတပစ္စည်း ၁၁-ပါး

ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းနှင့် အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် -

(၁) ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်းသည် စက္ခုဝတ္ထုစသောဝတ္ထုရုပ် ၅-ပါး

ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး

(၂) အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းသည် ရူပါရုံစသော အာရုံ ၅-ပါး

ပေါင်း ၁၁-ပါး ရှိ၏။

မှတ်ချက်။ ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်း ၆-ပါး အရကောက်ကို ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း အရကောက်အတိုင်း ကောက်ရမည်။

ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၅၄)၌ ဖော်ပြထားသော ဇယားနှင့် ဆိုရိုးအတိုင်း ဖြစ်သည်။

အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း:	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ (က) ရူပါယတနံ ... (ပ) ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ ... (ပ) (ခ) ... (ပ) ... ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ ... (ပ) ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	- စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ - တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ သဗ္ဗစိတ္တ-စေ ၇ ပါး - ... (ပ) ... ကာယဝိညာဏဓာတုယာ ... (ပ) ... ကာယဝိညာဏ်ဒွေး၊ - တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ သဗ္ဗစိတ္တ-စေ ၇ ပါး
၂။ ရူပါယတနံ .. (ပ) .. ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံစသည် ၅-ပါး	- မနောဓာတုယာ မနောဓာတ် ၃-ပါး - တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ (ဆန္ဒ၊ ပီဝီရိကြည်) အညစေ-၁၀

၁။ (က) ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပညာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်သည်မှစ၍ အတိတာဝင် တစ်ချက်လွန်နှင့် ပြိုင်၍ဖြစ်လာသော စက္ခုဒွါရိကစိတ်၊ စေတသိက်အပေါင်း တို့တွင် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရူပါရုံဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ... (ပ) ... ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယပညာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်သည်မှစ၍ အတိတာဝင်တစ်ချက်လွန်နှင့် ပြိုင်၍ဖြစ်လာသော ကာယဒွါရိကစိတ်၊ စေတသိက်အပေါင်းတို့တွင် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ကာယဝိညာဏ်ဒွေး၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ ရှေးဦးအစ အတိတာဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်၍ဖြစ်ခဲ့သော ပဉ္စဒွါရိကစိတ်၊ စေတသိက် အပေါင်းတို့တွင် မနောဓာတ်သုံးပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရူပါရုံ ... (ပ) ...

ဟောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော အာရုံငါးပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည် မနောဓာတ်သုံးပါး၊ ဆန္ဒ၊ ဝီတိ၊ ဝီရိယကြည့်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁၁။ ပစ္စာဇာတပစ္စည်းအကြောင်း

ပစ္စာဇာတပစ္စည်း မည်ပုံ

ပစ္စာဇာတ = ပစ္စာ + ဇာတ

ပစ္စာ = နောက်မှ

ဇာတ = ဖြစ်လျက်ကျေးဇူးပြုသောတရား

လင်းတကြီးတို့က အစာမကျေးသောကြောင့် နောင်တစ်ချိန် အစာစားရမည် ဟူသော မျှော်လင့်ချက်တောင့်တမှုသည် လင်းတငယ်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ရုပ်အပေါင်း အား ထောက်ပံ့သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ထိုအတူ ပစ္စည်းတရားတို့မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်ကုန်သော (ဧကဇကာယ၊ ဒွိဇကာယ၊ တိဇကာယ၊ စတုဇကာယ) ရုပ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် (အရူပဝိပါက် ၄-ခုကြည့်သော စိတ်၈၅-ခု၊ စေတသိက် ၅၂-ခု ဟုဆိုအပ်သော) နာမ်တရားတို့သည် 'ပစ္စာဇာတပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ကျေးဇူးပြုခံ နာမ်တရားများက ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်ဖြစ်နှင့်နေပြီး ထိုတရားတို့၏နောက်မှ နာမ်တရားတို့က မိမိတို့ဖြစ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ထိုရုပ်တရားတို့အား ကူညီထောက်ပံ့လျက် ကျေးဇူး ပြု၏။

လင်းတဥပမာ၌ အစာစားရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်တောင့်တသော စေတနာသည် နောက်မှ ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း ယင်းမျှော်လင့် တောင့်တမှု စေတနာသည် ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်ဖြစ်နှင့်နေသော လင်းတငယ်၏ ခန္ဓာကိုယ်ရုပ်တရားများ ပျက်မသွားအောင်၊ အစာ ငတ်ပြီး သေမသွားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးထား၏။

လောက၌ ပြောဆိုနေကြသည့် 'အဖေထက် သားတစ်လကြီး' ဟူသော ဥပမာကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ (သား=ရုပ်၊ အဖေ=နာမ်)

ပစ္စာဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ပစ္စာဇာတာ စိတ္တစေတသိကာ မ္ဗော ပဉ္စဝေါဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်၊ ဖြစ်နေ (အရူပဝိပါက် ၄-ခုကြည့်) စိတ်-၈၅ စေတသိက် ၅၂-ပါး	ပုရေဇာတဿ ဣမဿ ကာယဿ ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ် နှင့်အတူပါ၌ ရုပ်၏ဦးသို့ရောက်သော ဧကဧကာယ၊ ဒွိဧကာယ၊ တိဧကာယံ၊ စတုဧကာယ-ဟူသော ရုပ်အပေါင်း

၁၂။ အာသေဝနပစ္စည်းအကြောင်း

အာသေဝနပစ္စည်း မည်ပုံ

စာပေကျမ်းဂန်သင်ယူရာ၌ ရှေးရှေးသောသင်ယူမှုသည် နောက်နောက်
သင်ယူမှုကို အထုံရစေ၊ လွယ်ကူစေသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို
မိမိနှင့်ကုသိုလ်ချင်း၊ အကုသိုလ်ချင်း၊ ကြိယာချင်းတူညီအောင် အဖန်ဖန်ဖြစ်စေခြင်း၊
မှီဝဲစေခြင်း၊ အထုံ စေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် မိမိဟူသောပစ္စည်းတရားတို့၏ နောက်၌
တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို အားကောင်းလာစေရန်၊ တိုးပွား
လာစေရန် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် 'အာသေဝနပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း သုံးပါး

အာသေဝနပစ္စည်းသည် -

- (၁) အဆုံးဇောကြည့်သော ကုသိုလ်ဇောပစ္စည်းတရား
- (၂) အဆုံးဇောကြည့်သော အကုသိုလ်ဇောပစ္စည်းတရား
- (၃) အဆုံးဇောကြည့်သော ကြိယာဇောပစ္စည်းတရား ဟူ၍ သုံးပါးရှိ၏။

အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ မ္ဗော အဆုံးဇောကြည့်သည့် ရှေးရှေးသော လောကီကုဇော ၁၇ နာမက္ခန္ဓာ	ပစ္စိမာနံ ပစ္စိမာနံ ကုသလာနံ မ္ဗောနံ ပ-ဇောကြည့်သည့်နောက်နောက်သော ကုသိုလ်ဇော ၂၁ နာမက္ခန္ဓာ

၂။	ပုရိမာ ပုရိမာ အကုသလာ ဓမ္မာ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော အကုသိုလ်ဇော ၁၂ နာမက္ခန္ဓာ	ပစ္စိမာနံ ပစ္စိမာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပ-ဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော အကုသိုလ်ဇော-၁၂ နာမက္ခန္ဓာ
၃။	ပုရိမာ ပုရိမာ ကြိယာဗျာကတာ ဓမ္မာ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော ကြိယာဇော ၁၈ နာမက္ခန္ဓာ	ပစ္စိမာနံ ပစ္စိမာနံ ကြိယာဗျာကတာနံ ဓမ္မာနံ ပ-ဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော ကြိယာဇော-၁၈ နာမက္ခန္ဓာ

၁။ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ပထမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စည်းတရားသည် ပထမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၃။ အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော ကြိယာနာမက္ခန္ဓာ အဗျာကတပစ္စည်းတရားသည် ပထမဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော ကြိယာနာမက္ခန္ဓာ အဗျာကတပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁၃။ ကမ္မပစ္စည်းအကြောင်း

ကမ္မပစ္စည်းမည်ပုံ

စိတ်၏လုံ့လပယောဂ ဗျာပါရဟူသော ပြုမူအားထုတ်ခြင်း အမူအရာ သဘောဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် 'ကမ္မပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ကမ္မပစ္စည်းနှစ်မျိုး

ကမ္မပစ္စည်းသည် -

- (၁) အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားနှင့် ဖြစ်ချိန်ကာလ ထူးခြားကွဲပြားသော အတိတ်ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၃၃-ပါးဟူသော နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်းတရား၊
- (၂) အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားနှင့် အတူတကွ တစ်ပြိုင်နက် သဟဇာတဖြစ်သော အလုံးစုံသောစေတနာ ၈၉-ပါးဟူသော သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းတရား ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

(၁) နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ကုသလာကုသလံ ကမ္မ ကု-၂၁၊ အကု-၁၂ ဌိရှိသော နာနာကွဏိကစေတနာ ၃၃-ပါး	ဝိပါကာနံ ခန္ဓာနံ ကဋတ္တာ စ ဂူပါနံ ဝိပါကံ-၃၆၊ စေ-၃၈ နာမက္ခန္ဓာ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ် အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်

ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးဌိရှိသော နာနာကွဏိက စေတနာ ၃၃-ပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပါကံစိတ် ၃၆-ပါး၊ စေတသိက် ၃၈-ပါးဟူသော ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ကဋတ္တာရုပ်တို့အားလည်းကောင်း နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၂) သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
စေတနာ စိတ် ၈၉-ပါးဌိရှိသော စေတနာ ၈၉-ပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနန္တ ဂူပါနံ ယှဉ်ဖက်စိတ်-၈၉၊ (စေတနာကြည့်သော) စေ-၅၁၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်

စိတ် ၈၉-ပါးဌိရှိသော စေတနာ ၈၉-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော စေတနာ ပစ္စည်းတရားသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက်ဖြစ်ကုန်သော သမ္ပယုတ္တခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတကမ္မပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁၄။ ဝိပါကပစ္စည်းအကြောင်း

ဝိပါကပစ္စည်း မည်ပုံ

ပစ္စည်းတရားကိုယ်တိုင်က အားထုတ်မှုလုံ့လ ကြောင့်ကြဗျာပါရကင်းပြီး ငြိမ်သက်သည်ဖြစ်၍ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားလည်း မိမိကဲ့သို့ပင် အားထုတ်မှုလုံ့လ ကြောင့်ကြဗျာပါရကင်းပြီး ငြိမ်သက်အောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားသည် “ဝိပါကပစ္စည်း” မည်ပါသည်။

ဝိပါကပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ သုံးမျိုး

ဝိပါကပစ္စည်းသည် -

- (၁) ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိပါကစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အား ကျေးဇူးပြု၏။
- (၂) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကဋတ္တာရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)တို့အား ကျေးဇူးပြု၏။
- (၃) ပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ယှဉ်ဖက်ဝိပါကစိတ်, စေတသိက်ဟူသော သမ္ပယုတ်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြု၏။

ပစ္စည်း		ပစ္စယုပ္ပန်
၁။	ဝိပါကဗျာကတော -	
	(က) ကော ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ တစ်ပါး	တိတ္ထန္တံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုပ္ပါနာနန္တရံ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး၊ စိတ္တဇရုပ်
	(ခ) တယော ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး	ကေဿ ခန္ဓဿ စိတ္တသမုပ္ပါနာနန္တရံ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ တစ်ပါး၊ စိတ္တဇရုပ်
	(ဂ) ဒွေ ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ နှစ်ပါး	ဒွိန္တံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုပ္ပါနာနန္တရံ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ နှစ်ပါး၊ စိတ္တဇရုပ်
၂။	ပဋိသန္ဓိက္ခယောဝိပါကဗျာကတော -	
	(က) ကော ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ တစ်ပါး	တိတ္ထန္တံ ခန္ဓာနံ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး၊ ပဋိ-ကမ္မဇရုပ်
	(ခ) တယော ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ သုံးပါး	ကေဿ ခန္ဓဿ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ တစ်ပါး၊ ပဋိ-ကမ္မဇရုပ်
	(ဂ) ဒွေ ခန္ဓာ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ နှစ်ပါး	ဒွိန္တံ ခန္ဓာနံ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ ဝိ-နာမက္ခန္ဓာ နှစ်ပါး၊ ပဋိ-ကမ္မဇရုပ်
၃။	ခန္ဓာ ပဉ္စဝေါ-ပဋိသန္ဓေကာမက္ခန္ဓာ	ဝတ္ထုဿ ဟဒယဝတ္ထု

၁။ ပဝတ္တိအခါ၌ -

(က) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာတစ်ပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ သုံးပါးအားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဝိပါကပစ္စယုတ္တရားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာသုံးပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ တစ်ပါးအားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဝိပါကပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ) ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာနှစ်ပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ နှစ်ပါးအားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဝိပါကပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ကျေးဇူးပြုပုံ ၃-ချက်ကိုလည်း အထက်ပါအတိုင်း မှတ်ပါ။
ပစ္စယုပ္ပန်အတွက် 'စိတ္တဇရုပ်' အစား 'ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်' ဟု ပြောင်းဆို။

၃။ ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေကမ္မက္ခန္ဓာဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ဟဒယဝတ္ထု ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁၅။ အာဟာရပစ္စည်းအကြောင်း

အာဟာရပစ္စည်း မည်ပုံ

ရုပ်၊ နာမ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ထောက်ပံ့သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော လေးပါးသောအာဟာရတို့သည် 'အာဟာရပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

အာဟာရပစ္စည်း နှစ်မျိုး

အာဟာရပစ္စည်းသည် -

(၁) ကဗဠိကာရာဟာရဟူသော ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းတရားနှင့်

(၂) ဖဿ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်အာဟာရပစ္စည်းတရား-ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

(၁) ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ကဗဠိကာရာ အာဟာရ ကဗဠိကာရာဟာရ ဟူသော စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာ	ဣမဿ ကာယဿ ဩဇာကြည့်သော စတုဇကောယ၊ တိဇကောယ

အလုပ်အလွေ့ကို မပြုသော်လည်း ပြုသကဲ့သို့ ကဗဠိကာရာဟာရ-ဟူသော စတုသမုဋ္ဌာန်ကဩဇာ ပစ္စည်းတရားသည် ကလာပ်တူ, ကလာပ်ပြားဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာန်ကဩဇာကြည်သော စတုကောယ, တိကောယဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၂) နာမ်အာဟာရပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ အရူပိနော အာဟာရာ ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်အာဟာရသုံးပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ စိတ်-စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရား၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်
၂။ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ - ဝိပါကာဗျာကတာ အာဟာရာ ပဋိသန္ဓေဓဇာဉ္စ ပဋိ-စိတ် ၁၉ ၌ရှိသော နာမ်အာဟာရသုံးပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ကဋတ္တာ စ ရူပါနံ ပဋိ-စိတ် ၁၉၊ စေ-၃၅၊ ကဋတ္တာရုပ်

၁။ ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်အာဟာရသုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် စိတ် ၈၉-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးဟူသော သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ ပဉ္စာဝါရဉ္စ-
ပဋိသန္ဓေဓဇာဉ္စ ပဋိသန္ဓေစိတ်၁၉-ပါး၌ရှိသော ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်အာဟာရသုံးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-ပါး၊ စေတသိက်၃၅-ပါးဟူသော သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ဟူသော ကဋတ္တာရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအားလည်းကောင်း အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁။ ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉	ပဋိသန္ဓေ
ကဋတ္တာရုပ် ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉ စေတသိက် ၃၅	ရူပါနံ စိတ် ၈၉ စေတသိက် ၅၂

၁၆။ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းအကြောင်း

ဣန္ဒြိယပစ္စည်းမည်ပုံ

အစိုးရခြင်းသဘောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ တို့မှကြွင်းကုန်သော ဣန္ဒြေနှစ်ဆယ်တို့သည် 'ဣန္ဒြိယပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသုံးမျိုး

ထိုဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် -

(၁) စက္ခုန္ဒြေ၊ သောတိန္ဒြေ၊ ဃာနိန္ဒြေ၊ ဇိဝှိန္ဒြေ၊ ကာယိန္ဒြေဟူသော ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း၊

(၂) ဇီဝိတရုပ်ဟူသော ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း၊

(၃) ဇီဝိတ၊ စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ပညာအားဖြင့် နာမ်ဣန္ဒြေရှစ်ပါးဟူသော သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း-ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။

မှတ်ချက်။ နံပါတ်(၁) ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ပုရေဇာတ နိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ(က)အတိုင်း ၅-ချက် ဟောပါ။
ယင်းကို (စာ-၅၄)၌ ကြည့်ပါ။

(၂) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ	ကဋတ္တာရူပါနံ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြည်သော ကလာပ်တူကမ္မဇရုပ် ၉-ခု

ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြည်သော ကလာပ်တူ ကမ္မဇရုပ်တို့အား ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၃) သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

(က)	အရူပိနော ဣန္ဒြိယာ နာမ်ဣန္ဒြေရှစ်ပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ စိတ်-၈၉၊ စေ-၅၂၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ်
(ခ)	ပဋိသန္တိက္ခဏေ- ဝိပါကာဗျာကတာ ဣန္ဒြိယာ ဝိ-နာမ်ဣန္ဒြေရှစ်ပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ ပဋိစိတ်-၁၉၊ စေ-၃၅၊ ပဋိ-ကမ္မဇရုပ်

- (က) ဇီဝိတ၊ စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ပညာဟူသော နာမ်ကုဏ္ဍေရှစ်ပါးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက် တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ် တရားတို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ပဝတ္တိအခါ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (ခ) ပဋိသန္ဓေခဏဝယ် ဝိပါက်အဗျာကတဖြစ်ကုန်သော နာမ်ကုဏ္ဍေ ရှစ်ပါးပစ္စည်း တရားတို့သည် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၁၁၀-၁၁၁)

၁၇။ ဈာနပစ္စည်းအကြောင်း

ဈာနပစ္စည်းမည်ပုံ

အာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်း (ဝါ) စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုခြင်းသဘောအားဖြင့် ကျေးဇူး ပြုတတ်သောတရားသည် 'ဈာနပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ဈာနပစ္စည်းမထိုက်သောတရား

ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်တစ်ဆယ်၌ရှိသော သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် ဈာနပစ္စည်းမထိုက်သောတရား ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ဤဝေဒနာနှစ်ပါးသည် ဈာနင်အစစ်များ မဟုတ်ကြပေ။ ထို့ပြင် ပဉ္စဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာနှင့် ဧကဂ္ဂတာတို့သည်လည်း ဈာနင်များ မဟုတ်ကြပေ။ သို့သော်လည်း တစ်ရံတစ်ခါ အခြား စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သည့်အခိုက် ဈာနင်ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ယင်းတို့ကို ထည့်၍မဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ဈာနပစ္စည်းထိုက်သော တရား

ဈာနပစ္စည်းမထိုက်သောတရားတို့မှ ကြွင်းကုန်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ အဗျာကတဖြစ်ကုန်သော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သောမနဿ ဝေဒနာ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ခုနစ်ပါးသော ဈာနင်တရားတို့သည် ဈာနပစ္စည်းထိုက်သောတရား မည်ပါသည်။

ဈာနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
(က) ဈာနဂါနိ ဈာနင်တရား ၇-ပါး	ဈာနသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနန္တ ဂ္ဂပါနံ (ဒွေးပဉ္စဝကြည်) စိတ်၇၉၊ စေ-၅၂၊ စိတ္တဇရုပ်၊
(ခ) ပဋိသန္ဓိကုဏေ ဝိပါကာ- ဈာနကာနိ ဈာနဂါနိ ဈာနင်တရား ၇-ပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ကဋတ္တာစ ဂ္ဂပါနံ ပဋိ-စိတ် ၁၉၊ စေ-၃၅၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် (ကဋတ္တာရုပ်)

(က) ပဝတ္တိအခါ၌- ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ဝီတိ၊ သောမနဿဝေဒနာ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ခုနစ်ပါးသောဈာနင်တရားတို့သည် ဈာနသမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သော ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်တစ်ဆယ်ကြည့်သော စိတ်၇၉၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဈာနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဝိပါကအဈာနတစ်ကုန်သော ဈာနင်တရားခုနစ်ပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-ပါး၊ စေတသိက်-၃၅ပါးတို့အားလည်းကောင်း ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ဟူသော ကဋတ္တာရုပ်အားလည်းကောင်း ဈာနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၁၁၃-၁၁၄)

၁၈။ မဂ္ဂပစ္စည်းအကြောင်း

မဂ္ဂပစ္စည်းမည်ပုံ

အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဝါ) မှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ တစ်မျိုးမျိုးဖြင့် ပြီးမြောက်အောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သော သဘောသည် 'မဂ္ဂပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

မဂ္ဂပစ္စည်းမထိုက်သော တရား

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ခု၌ရှိသော ဝိတက်၊ ဝီရိယ၊ ဧကဂ္ဂတာတို့သည် မဂ္ဂပစ္စည်း မထိုက်သောတရားများ ဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂပစ္စည်းထိုက်သောတရား

သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး၌ရှိသော သမ္မာမဂ္ဂင်ရစ်ပါးနှင့် မိစ္ဆာမဂ္ဂင်လေးပါး ပေါင်းမဂ္ဂင်တရား ၁၂-ပါး (တရားကိုယ်အားဖြင့်) ပညာ၊ ဝိတက်၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော မဂ္ဂင်တရား ကိုယ်ကိုးပါးသည် မဂ္ဂပစ္စည်းထိုက်သောတရားများ ဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

	ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
(က)	မဂ္ဂင်္ဂါနိ မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၉-ပါး	မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ သဟိတ်စိတ်၇၁၊ စေ-၅၂၊ စိတ္တဇရုပ်
(ခ)	ပဋိသန္ဓိကူဏေ ဝိပါကာဗျာကတာနိ မဂ္ဂင်္ဂါနိ မဂ္ဂင် ၅-ပါး	သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓန္ဓာနံ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ သဟိတ်ပဋိ-စိတ် ၁၇၊ စေ-၃၅၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် (ကဋတ္တာရုပ်)

(က) ပဝတ္တိအခါ၌ ပညာ၊ ဝိတက်၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၉-ပါး ပစ္စည်းတရားသည် မဂ်နှင့်ယှဉ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ်၇၁-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂ပါး တို့အားလည်းကောင်း၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားလည်းကောင်း မဂ္ဂပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ပညာ၊ ဝိတက်၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ငါးပါး ပစ္စည်းတရားသည် သဟိတ်ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၇-ပါး၊ စေတသိက် ၃၅-ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်ဟူသော ကဋတ္တာရုပ်အားလည်းကောင်း မဂ္ဂပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၁၉။ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းအကြောင်း

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း မည်ပုံ

မှီရာဝတ္ထုရုပ်တူခြင်း၊ အာရုံတူခြင်း၊ အတူဖြစ်ခြင်း၊ အတူချုပ်ခြင်းဟူသော သမ္ပယုတ္တလက္ခဏာအားဖြင့် အချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုတတ်သောစိတ်၊ စေတသိက် ဟူသော နာမ်တရားတို့သည် 'သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
စက္ကရာဇေ ခန္ဓာ အရုပ်နာ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး (၁-၃-၂)	အညမည် နာမက္ခန္ဓာအချင်းချင်း (၃-၁-၂)

စိတ်၈၉-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးဟူသော အလုံးစုံသော ပဝတ္တိ၊ ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည် နာမက္ခန္ဓာအချင်းချင်း ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား သမ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂၀။ ဝိပဿယုတ္တပစ္စည်းအကြောင်း

ဝိပဿယုတ္တပစ္စည်း မည်ပုံ

မိုရာဝတ္ထုရုပ်တူခြင်း-စသော သမ္ပယုတ္တလက္ခဏာလေးပါးတို့ဖြင့် ရောယှက်ယှဉ်တွဲခြင်းမရှိသော နာမ်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော ရုပ်တရား သည်လည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော နာမ်တရားသည် လည်းကောင်း 'ဝိပဿယုတ္တပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

ဝိပဿယုတ္တပစ္စည်းသုံးမျိုး

ထိုဝိပဿယုတ္တပစ္စည်းသည် -

- (၁) သဟဇာတဝိပဿယုတ္တပစ္စည်း
- (၂) ပစ္ဆာဇာတဝိပဿယုတ္တပစ္စည်း
- (၃) ပုရေဇာတဝိပဿယုတ္တပစ္စည်း-ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။

(၁) သဟဇာတဝိပဿယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။ သဟဇာတာ ကုသလာ ခန္ဓာ ပဉ္စ-ဘုံ၌ ကု-၂၁ စေ-၃၈	စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ စိတ္တဇရုပ်
၂။ ပဋိသန္ဓိကုဏေ- (က) ဝိပါကာဗျာကတာ ခန္ဓာ	ကမ္မတ္တာ ရူပါနံ

ပဋိ-ခဏ၌ ပဉ္စ-ဘုံ၌ ပဋိ-စိတ် ၁၅၊ စေ- ၃၅	ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရပ်
(ခ)ခန္ဓာ ပဉ္စဝေါ-ပဋိစိတ် ၁၅၊ စေ-၃၅ နာမက္ခန္ဓာ	ဝတ္ထုဿ ဟဒယဝတ္ထု
(ဂ)ဝတ္ထု ဟဒယဝတ္ထု	ခန္ဓာနံ ပဉ္စဝေါ-ပဋိစိတ် ၁၅၊ စေ-၃၅

၁။ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ပဝတ္ထိအခါဝယ် ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၊ စေတသိက် ၃၈-ပါး၊ သဟဇာတကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည် စိတ္တဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား (သဟဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ ပဋိသန္ဓေအခါ၌-

(က)ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၅-ပါး၊ စေတသိက် ၃၅-ပါးဟူသော ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား (သဟဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ)ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၅-ပါး၊ စေတသိက် ၃၅-ပါးဟူသော ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရားသည် ဟဒယဝတ္ထုရပ် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား (သဟဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဂ)ဟဒယဝတ္ထုရပ် ပစ္စည်းတရားသည် ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၅ပါး၊ စေတသိက် ၃၅-ပါးဟူသော ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား (သဟဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၂) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
ပစ္ဆာဇာတာ ကုသလာ ခန္ဓာ ပဉ္စ-ဘုံ၌ နောက်ဖြစ်သော ကု-၂၁၊ စေ-၃၈	ပုရေဇာတဿ ဣမဿ ကာယဿ တိဇ္ဇကာယ၊ စတုဇ္ဇကာယ

ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သော နောက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၊ စေတသိက် ၃၈-ပါးဟူသော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည်

ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော တိဏေယ၊ စတုဇကောယ-ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား (ပစ္ဆာဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၃) ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

	ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁။	ပုရေဇာတ စက္ခယတနံ...(ပ) စက္ခဝတ္ထု ... .. (ပ)	စက္ခဝိညာဏဿ ... (ပ) ... စက္ခဝိညာဏ်ဒွေး၊ သဗ္ဗ-၇
၂။	ဝတ္ထု ဟဒယဝတ္ထု	ဝိပါကာ- ကြိယာဗျာကတနံ ခန္ဓာနံ ပဉ္စ-ဘုံ၌(အရူဝိ-၄၊ ဒွေးပဉ္စဝကြ၌) ပ-ဘဝင်စသည့် နောက်နောက်သော ဝိပါကံ ၂၂၊ ကြိယာ ၂၀၊ စေ-၃၈
၃။	ဝတ္ထု (က)ဟဒယဝတ္ထု	ကုသလာနံ ခန္ဓာနံ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌- ကုသိုလ် ၂၁၊ စေ-၃၈
	(ခ) ဟဒယဝတ္ထု	ကုသိုလ်မရဏာသန္နဇော ၅-ချက်
၄။	ဝတ္ထု (က)ဟဒယဝတ္ထု	အကုသလာနံ ခန္ဓာနံ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌- အကုသိုလ် ၁၂၊ စေ-၂၇
	(ခ) ဟဒယဝတ္ထု	အကုသိုလ်မရဏာသန္နဇော ၅-ချက်

၁။ ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်းအတိုင်း အရကောက်ရမည်။ (စာ-၅၄ ကြည့်ပါ။)

၂။ ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည် (အရူပဝိပါကံ-၃၊ ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်ဝကြ၌သော)ပထမဘဝင်အစရှိသော နောက်နောက်သော ဝိပါကံစိတ်၂၂-ပါး၊ စေတသိက် ၃၈-ပါး၊ ဝိပါကံနာမက္ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း၊ ကြိယာစိတ် ၂၀၊ စေတသိက် ၃၅ပါး၊ ကြိယာနာမက္ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း (ပုရေဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၃။ (က)ပုဋ္ဌော၊ မနောဒွါရာဇွန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည် နောက်နောက်သော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာတို့အား (ပုရေဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

- (ခ) စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေတွက်သည်ရှိသော် ၁၇-ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့် အတူပေါ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည် ကုသိုလ်မရဏာသန္တတော ၅-ချက်နာမက္ခန္ဓာတို့အား (ပုရေဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- ၄။ (က) ဝုဋ္ဌော၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့် အတူပေါ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည် နောက်နောက်သော အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာတို့အား (ပုရေဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (ခ) စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေတွက်သည်ရှိသော် ၁၇-ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့် အတူပေါ်သော ဟဒယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည် အကုသိုလ်မရဏာသန္တတော ၅-ချက်နာမက္ခန္ဓာတို့အား (ပုရေဇာတ)ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၁၁၆-၁၁၇)

၂။ အတ္ထိပစ္စည်းအကြောင်း

အတ္ထိပစ္စည်းမည်ပုံ

ပစ္စည်းတရားကိုယ်တိုင်က မချုပ်သေးဘဲ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်သဘော လက္ခဏာရှိသောတရားဖြစ်ပြီး၊ ထိုပစ္စည်းတရားကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်သဘောလက္ခဏာရှိသည့် ထင်ရှားရှိနေသော ပစ္စယုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သောသဘောတရားသည် 'အတ္ထိပစ္စည်း' မည်ပါသည်။

အတ္ထိပစ္စည်းတရား(၇)ပါး

ထိုအတ္ထိပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းတရားတို့မှာ-

- (၁) နာမ်ခန္ဓာလေးပါး ပစ္စည်းတရား၊
- (၂) မဟာဘုတ်လေးပါး ပစ္စည်းတရား၊
- (၃) ပဋိသန္ဓေနာမ်၊ ရုပ်ပစ္စည်းတရား၊
- (၄) စိတ်၊ စေတသိက်ပစ္စည်းတရား၊
- (၅) မဟာဘုတ်ပစ္စည်းတရား၊
- (၆) အာယတန ၁၀-ပါးပစ္စည်းတရား၊
- (၇) ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ပစ္စည်းတရား-ဟူ၍ (၇)ပါး ရှိပါသည်။

မှတ်ချက်။ ကျေးဇူးပြုပုံများကို သဟဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံအတိုင်း မှတ်ရမည်။ ယင်းကို (စာ-၅၁)၌ ကြည့်ပါ။

ပဉ္စာဝါရလာ အတ္ထိပစ္စည်း(၅)မျိုး

ပဉ္စာဝါရ၌ ထိုအတ္ထိပစ္စည်းကို (၅)မျိုးဟောတော်မူ၏။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) သဟဇာတတ္ထိ
- (၂) ပုရေဇာတတ္ထိ
- (၃) ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ
- (၄) အာဟာရတ္ထိ
- (၅) ဣန္ဒြိယတ္ထိ တို့ဖြစ်သည်။

- မှတ်ချက်။ - သဟဇာတတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို သဟဇာတအတိုင်း မှတ်ပါ။
 ယင်းကို (စာ-၅၁)၌ ကြည့်ပါ။
- ပုရေဇာတတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ပုရေဇာတအတိုင်း မှတ်ပါ။
 ယင်းကို (စာ ၆၀-၆၁)၌ ကြည့်ပါ။
- ပစ္ဆာဇာတတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ပစ္ဆာဇာတဝိပဿတ္တအတိုင်း မှတ်ပါ။
 ယင်းကို (စာ-၇၄)၌ ကြည့်ပါ။
- အာဟာရတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို အာဟာရပစ္စည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။
 ယင်းကို (စာ ၆၇-၆၈)၌ ကြည့်ပါ။
- ဣန္ဒြိယတ္ထိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယအတိုင်း မှတ်ပါ။
 ယင်းကို (စာ-၆၉)၌ ကြည့်ပါ။

၂၂။ နတ္ထိပစ္စည်းအကြောင်း

နတ္ထိပစ္စည်းမည်ပုံ

မိမိ၏အခြားမဲ့ နောက်ကာလ၌ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော စိတ်၊စေတသိက်နာမ် တရားတို့အား ဖြစ်ခွင့်ပေးသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော ကောင်းစွာ အခြားမဲ့၌ချုပ်လေကုန်ပြီးသော ရှေးရှေးသောစိတ်၊စေတသိက် နာမ်တရားတို့သည် ‘နတ္ထိပစ္စည်း’ မည်ပါသည်။

နတ္ထိပစ္စည်းကို ဟောတော်မူပုံ

နတ္ထိပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူပုံမှာ-

“သမနန္တရနိရုဒ္ဓါ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ ပဋ္ဌပ္ပန္နနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ နတ္ထိပစ္စယေန ပစ္စယော= ကောင်းစွာအခြားမဲ့၌ ချုပ်လေကုန်ပြီးသော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် မိမိသို့ အတူလိုက်၍ဖြစ်ကုန်သော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့အား နတ္ထိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည် ဖြစ်၏။” ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။
မှတ်ချက်။ နတ္ထိပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံကို အနန္တရပစ္စည်းအတိုင်း မှတ်ရမည်။

၂၃။ ဝိဂတပစ္စည်းအကြောင်း

ဝိဂတပစ္စည်းမည်ပုံ

နတ္ထိပစ္စည်းသည်ပင် ကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် ‘ဝိဂတပစ္စည်း’ မည်ပါသည်။

ဝိဂတပစ္စည်းကို ဟောတော်မူပုံ

ဝိဂတပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူပုံမှာ-

“သမနန္တရဝိဂတာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ ပဋ္ဌပ္ပန္နနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ ဝိဂတပစ္စယေန ပစ္စယော= ကောင်းစွာအခြားမဲ့၌ ကင်းကုန်ပြီးသော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် မိမိသို့ အတူလိုက်၍ဖြစ်ကုန်သော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့အား ဝိဂတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည် ဖြစ်၏။” ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။
မှတ်ချက်။ ဝိဂတပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံကို အနန္တရပစ္စည်းအတိုင်း မှတ်ရမည်။

၂၄။ အဝိဂတပစ္စည်းအကြောင်း

အဝိဂတပစ္စည်းမည်ပုံ

အတ္ထိပစ္စည်းတရားသည်ပင်လျှင် မကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် ‘အဝိဂတပစ္စည်း’ မည်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံများ

အဝိဇ္ဇာက ပုညာဘိသင်္ခါရအား ၂-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

အာရမ္မဏပစ္စည်း

- (၁) အဝိဇ္ဇာကို ကုန်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းအားဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်သော ခယ၊ ဝယ သမ္မသန ဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုရာအခါ၌ အဝိဇ္ဇာသည် ကာမာဝစရပုညာဘိသင်္ခါရအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၂) အဘိညာဉ်စိတ်ဖြင့် မိမိ၊ သူတစ်ပါးတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မောဟ(အဝိဇ္ဇာ) နှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ကို သိမြင်ရာအခါ၌ အဝိဇ္ဇာသည် ရူပါဝစရပုညာဘိသင်္ခါရအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်း

- (၁) အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်ရန် ရည်သန်တောင့်တ၍ ဒါနစသော ပုညကြိယဝတ္ထု အစုစုတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း၊ ကသိုဏ်း စသည်တို့ကို ပွားများ၍ ရူပါဝစရဈာန်တို့ကိုရအောင် ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာသည် ကာမ-ရူပါဝစရပုညာဘိသင်္ခါရတို့အား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၂) အဝိဇ္ဇာဖြင့် ပြင်းစွာတွေဝေသောကြောင့် ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝစည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ကို လိုလားတောင့်တသောအားဖြင့် ဒါနစသော ပုညကြိယဝတ္ထု အစုစုတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း၊ ကသိုဏ်းစသည်တို့ကို ပွားများ၍ ရူပါဝစရဈာန်တို့ကိုရအောင် ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာသည် ကာမ-ရူပါဝစရပုညာဘိသင်္ခါရတို့အား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အဝိဇ္ဇာက အပုညာဘိသင်္ခါရအား ပစ္စယသတ္တိများစွာဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

- (၁) အဝိဇ္ဇာကို အာရုံပြု၍ ရာဂစသည်ဖြစ်ရာကာလ၌ အဝိဇ္ဇာသည် အပုညာဘိသင်္ခါရအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၂) အဝိဇ္ဇာကို လွန်ကဲစွာအာရုံပြု၍ သာယာတပ်မက်မှုဖြစ်ရာကာလ၌ အဝိဇ္ဇာသည်

အပညာဘိသင်္ခါရအား အာရမ္မဏာဓိပတိနှင့် အာရမ္မဏူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိ တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

- (၃) အဝိဇ္ဇာဖြင့် ပြင်းစွာတွေဝေလျက် အကုသိုလ်၏အပြစ်ကို မမြင်ဘဲ သူ့အသက် သတ်ခြင်းစသည့် ဒုစရိုက်အမှုတို့ကို ပြုလုပ်ရာကာလ၌ အဝိဇ္ဇာသည် အပညာဘိ သင်္ခါရအား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၄) ရှေးရှေးသော ပထမဇောအဝိဇ္ဇာစသည်တို့သည် နောက်နောင်သော ဒုတိယ ဇောအဝိဇ္ဇာစသည် အပညာဘိသင်္ခါရတို့အား အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ အနန္တရူပ နိဿယ၊ အာသေဝန၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၅) မည်သည့်အကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်မိသည်ဖြစ်စေ အကုသိုလ်ပြုစဉ်၌ဖြစ်သော စိတ္တက္ခဏတစ်ခုချင်းစီ၌ ပါဝင်သော အဝိဇ္ဇာသည် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် စိတ်၊ စေတသိက်ဟူသော အပညာဘိသင်္ခါရတို့အား ဟေတု၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အဝိဇ္ဇာက အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရအား ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့်

ကျေးဇူးပြုပုံ

အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်ရန် ရည်သန်တောင့်တ၍ အရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ရအောင် ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာဖြင့် ပြင်းစွာ တွေဝေသောကြောင့် အရူပဘဝကို လိုလားတောင့်တသောအားဖြင့် အရူပါဝစရဈာန် တို့ကိုရအောင် ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာသည် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရအား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စဉ်းငါး ၁၂၃-၁၂၄)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ-၌ စောဒနာနှင့်

ဖြေရှင်းချက်များ

စောဒနာ

ပထမစောဒနာ - “အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကြသည်” ဟုဆိုရာ၌ အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့အား အဖော်မပါဘဲ တစ်ပါးတည်းသာ ဖြစ်စေလေ သလော ?

- အကယ်၍ တစ်ပါးတည်းသာ ဖြစ်သည် - ဟုဆိုလျှင် အကြောင်းတစ်ခုကြောင့်သာ ဖြစ်၏ - ဟု ပြောဆိုခြင်း (ဧကကာရဏဝါဒ) ဖြစ်နေသည် မဟုတ်ပါလော ?

ဒုတိယစောဒနာ - အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့အား ဖြစ်စေရာ၌ အဝိဇ္ဇာအပြင် အခြား အကူအညီအကြောင်းများ ရှိသေးသလော ?

- အကယ်၍ အခြားအကူအညီ အကြောင်းများရှိသည်-ဟုဆိုလျှင် 'အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ' ဟူ၍ အဝိဇ္ဇာတစ်ပါးတည်းကိုသာ အမည်တပ်၍ ဟောခြင်းသည်-မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော?

ဖြေရှင်းချက်

ပထမစောဒနာ၌-အကြောင်းတစ်ခုကြောင့်သာ ဖြစ်၏-ဟုပြောဆိုခြင်း ဧကကာရဏဝါဒသည် မဖြစ်ပါ။ ဒုတိယစောဒနာ၌- 'အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ' ဟူ၍ အဝိဇ္ဇာတစ်ပါးတည်းကိုသာ အမည်တပ်၍ဟောခြင်းသည် မသင့်သည် မဟုတ်ပါ။ သင့်လျော်ပါသည်။ ဤအဖြေကို ယုတ္တိပြု၍ ရှင်းပြရသော် -

လောက၌ အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ရာ၌ အကြောင်းတစ်မျိုးတည်း ကြောင့် အကျိုးတစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ အကြောင်းတစ်မျိုး တည်းကြောင့် အကျိုးပေါင်း မြောက်မြားစွာဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ အကြောင်းပေါင်း မြောက်မြားစွာကြောင့် အကျိုးတစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သည် ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ စင်စစ် အကြောင်းပေါင်း မြောက်မြားစွာကြောင့်သာ အကျိုး ပေါင်း မြောက်မြားစွာ ဖြစ်နေကြ၏။

ဥပမာအားဖြင့် ဥတု၊ မြေ၊ မျိုးစေ့၊ ရေဟူသော များစွာသောအကြောင်းတို့ ကြောင့် အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာအစရှိသည့် အညွန့်-အညှောက်ဟူသော အကျိုးပေါင်း များစွာ ပေါ်ပေါက်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော်လည်း မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် 'အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ' ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ 'သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ' ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတစ်ပါး၊ အကျိုးတစ်ပါးစီကိုသာ ဟောတော်မူထား၏။ ဤသို့ ဟောတော် မူခြင်းသည် အကြောင်းမဲ့သက်သက် မဟုတ်ပေ။ ရည်ရွယ်အပ်သော အကျိုးရှိသော ကြောင့်သာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အကြောင်းတစ်ပါး-အကျိုးတစ်ပါးစီဖြင့်

ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည်-

(၁) အချို့ဒေသနာတော်၌ ပဓာနအကြောင်း-အကျိုးကို ထင်ရှားပြတော်မူလိုသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ပဓာနတ္တာ)

- (၂) အချို့ဒေသနာတော်၌ ထင်ရှားသော ပါကဋ္ဌအကြောင်း-အကျိုးကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ပါကဋ္ဌတ္တာ)
- (၃) အချို့ဒေသနာတော်၌ အများနှင့်မဆက်ဆံသည့် အသာဓာရဏအကြောင်း-အကျိုးကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ (အသာဓာရဏတ္တာ)
- (၄) ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စေနိုင်သည့် ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်အား သင့်လျော်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ဒေသနာဝိလာသဿ အနုရူပတော)
- (၅) ဝေနေယျသတ္တဝါတို့အား သင့်လျော်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ဝေနေယျနံ အနုရူပတော) အကြောင်းတစ်ပါး-အကျိုးတစ်ပါးကိုသာ ထုတ်ဖော်ဟောကြားတော်မူပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ‘အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်’ ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတစ်ပါး၊ အကျိုးတစ်ပါးစီကိုသာ ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ပဓာနအကြောင်း-အကျိုး ဖြစ်ပုံ

“ဗဿပစ္စယာ ဝေဒနာ” ဟူသောစကားရပ်၌ ဗဿအားလျော်စွာ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်းကြောင့် ဗဿသည် ဝေဒနာ၏အဓိက ပဓာနအကြောင်းဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ဝေဒနာအားလျော်စွာ ဗဿကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာသည် ဗဿ၏အဓိက ပဓာနအကျိုး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဗဿပစ္စယာ ဝေဒနာ” ဟူသောစကားရပ်၌ ပဓာနအကြောင်း၊ ပဓာနအကျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် ဗဿဟူသော အကြောင်းတစ်ပါးတည်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတစ်ပါးတည်းကိုလည်းကောင်း ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ - “သုခဝေဒနီယံ ဘိက္ခဝေ ဖဿံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခါ ဝေဒနာ= ရဟန်းတို့... သုခဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို စွဲမှီ၍ သုခဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်၏” ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောကြောင့် သုခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနီယဖဿကြောင့်သာ ဖြစ်၏။ အခြားသော ဒုက္ခဝေဒနီယဖဿစသည်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အကျိုးဖြစ်သောဝေဒနာကို အခြားမသင့်မလျော် မဆီမဆိုင်သည့် ဒုက္ခဝေဒနီယဖဿစသည်တို့နှင့် ရောယှက်ခြင်းမရှိအောင် သတ်မှတ်ပြခြင်းကို “ယထာဖဿံ ဝေဒနာဝဝတ္ထာန= ဗဿအားလျော်စွာ ဝေဒနာကိုပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း” ဟု ခေါ်သည်။

(ဝေဒ- ၈၂ ခု၊ ၁၅၆) - သုခဝေဒနီယဖဿကြောင့် သုခဝေဒနာသည်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။

အခြားသော ဒုက္ခဝေဒနာစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်သည် မဟုတ်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အခြားမသင့်မလျော် မဆီမဆိုင်သည့် ဒုက္ခဝေဒနာစသည်တို့နှင့် ရောယှက်ခြင်းမရှိအောင် သတ်မှတ်ပြခြင်းကို “ယထာဝေဒနံ ဖဿဝဝတ္ထာန=ဝေဒနာအား လျော်စွာ ဖဿကိုပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း” ဟု ခေါ်သည်။

(ဝိဘင်္ဂမူလဋီ၊ ၁။ ၉၉-၁၀၀)

(၂) ပါကဋ္ဌအကြောင်း-အကျိုး ဖြစ်ပုံ

“သေမှသမုဋ္ဌာနာ အာဗာဓာ= အနာရောဂါတို့သည် သလိပ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏” ဟူသောစကားရပ်၌ အနာရောဂါဖြစ်ပေါ်ရာ၌ သလိပ်သည် ထင်ရှားသော အကြောင်း ဖြစ်၏။ အခြားသော ကံ, အာဟာရ, ဥတု, စိတ်စသည်တို့သည် အနာရောဂါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းများဖြစ်သော်လည်း မထင်ရှားကြပေ။ သလိပ်ကို ကျေပျက်အောင်ကုသခြင်းဖြင့် ထိုအနာရောဂါပျောက်နိုင်သောကြောင့် သလိပ်သည်သာ ထင်ရှားသည့်ပါကဋ္ဌအကြောင်း ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် “သေမှသမုဋ္ဌာနာ အာဗာဓာ” ဟူသောစကားရပ်၌ ထင်ရှားသည့်ပါကဋ္ဌအကြောင်းကို ပြလိုသဖြင့် သလိပ်ဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(၃) အသာဓာရဏအကြောင်း-အကျိုး ဖြစ်ပုံ

“ယေ ကေစိ ဘိက္ခဝေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အယောနိသော မနသိကာရမူလကာ= ရဟန်းတို့...အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အယောနိသောမနသိကာရလျှင် မူလအကြောင်းရှိကုန်၏” ဟူသော စကားရပ်၌ အများနှင့်မဆက်ဆံသော အသာဓာရဏအကြောင်းဖြစ်ပုံကို ပြတော်မူ၏။ မဆက်ဆံသော အသာဓာရဏအကြောင်းဖြစ်ပုံမှာ -

ဝတ္ထု၊ အာရုံစသောအကြောင်းတို့သည် ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းနှင့်လည်း ဆက်ဆံ၏။ အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းနှင့်လည်း ဆက်ဆံ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအကြောင်းများသည် အားလုံးနှင့်ဆက်ဆံသော သာဓာရဏအကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ အယောနိသော မနသိကာရသည် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းနှင့်သာဆက်ဆံသော သီးသန့်အကြောင်းရင်း ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း, အဗျာကတဖြစ်ခြင်းနှင့် လုံးဝမသက်ဆိုင်ပေ။ ဤသို့ ကုသိုလ်, အဗျာကတဖြစ်ခြင်းနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အသာဓာရဏအကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် ဤစကားရပ်၌ ဝတ္ထု၊ အာရုံစသည့်အခြားအကြောင်းများရှိသော်လည်း အယောနိသောမနသိကာရ-ဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်းငှ၊ ၁၂၈-၁၃၀)

အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရအကျိုးတရားတို့၏
ပဓာနအကြောင်း၊ ပါကဋ္ဌအကြောင်း၊ အသာဓာရဏအကြောင်း
ဖြစ်ပုံ

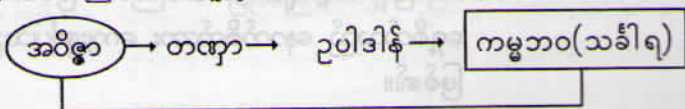
သင်္ခါရအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရာ၌ အဝိဇ္ဇာအကြောင်းတစ်မျိုးတည်းသာ မဟုတ်ပေ။ အခြားသော ဝတ္ထုအကြောင်း၊ အာရုံအကြောင်း၊ အဝိဇ္ဇာနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်စသည့် သဟဇာတ်အကြောင်းတရားများလည်း ရှိနေသေး၏။ သို့သော် ထိုအကြောင်းများစွာတို့တွင် အဝိဇ္ဇာသည်သာလျှင် သင်္ခါရအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေရာ၌ ပဓာနအကြောင်း၊ ပါကဋ္ဌအကြောင်း၊ အသာဓာရဏအကြောင်း ဖြစ်ပေ၏။ ဖြစ်ပုံကို အသီးအသီး ခွဲခြားဖော်ပြရသော် -

အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့၏ ပဓာနအကြောင်း ဖြစ်ပုံ

(က) “အသာဒါနုပဿိနော တဏှာ ပဝဗ္ဗတိ” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသော ပါဠိတော်စကားအရ- အဝိဇ္ဇာပုံးလွမ်းထားသဖြင့် နှစ်သက်သာယာဖွယ် မဟုတ်သည်ကို နှစ်သက်သာယာဖွယ်အဖြစ် ရှုမြင်လေ့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား တဏှာသည် တိုးပွား၏။ ထိုတဏှာကြောင့် ဥပါဒါန် ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ) ဖြစ်၏-ဟုဆိုသဖြင့် တဏှာသည် ဥပါဒါန်၏အကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)တို့၏အကြောင်းလည်း ဖြစ်၏။ ထိုဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာ၏အကြောင်းကို ရှာသော် နှစ်သက်သာယာဖွယ်မဟုတ်သည်ကို နှစ်သက်သာယာဖွယ်အနေဖြင့် ရှုမြင်လေ့ရှိခြင်း အဝိဇ္ဇာကို တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာသည် ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)ကိုဖြစ်စေသည့် အဓိကမူရင်း ပဓာနအကြောင်း ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ အသာဒါနုပဿိနောတိ ဟိ ဝစေန အာဒိနုပဋိစ္ဆာဒနုကိစ္စာ အဝိဇ္ဇာ တဏှာယ ကာရဏန္တိ ဒဿိတာ ဟောတိတိ။ (ဝိဘင်္ဂမူလဋီ။ ၁၀၀)

(ခ) “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ အာသဝသမုဒယော” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသော ပါဠိတော်စကားအရ- အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် အာသဝဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု ဆိုသဖြင့် အဝိဇ္ဇာကြောင့် ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝ(တဏှာ)၊ ဒိဋ္ဌာသဝ(ဥပါဒါန်) တရားများ ဖြစ်ပေါ်၏။ ယင်းဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ) ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သိရှိရလေသည်။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာသည် ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ) ကိုဖြစ်စေသည့် အဓိကမူရင်း ပဓာနအကြောင်း ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့၏ ပါကဋ္ဌအကြောင်း ဖြစ်ပုံ

“အဝိဒ္ဓါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာဂတော ပုညာဘိသင်္ခါရမ္ပိ အဘိသင်္ခရေတိ= ရဟန်းတို့...ပညာမရှိသောသူသည် အဝိဇ္ဇာရှိသည်ဖြစ်၍ ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ် အားထုတ်၏”ဟုဟောတော်မူသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့ကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် ထင်ရှားသော ပါကဋ္ဌအကြောင်း ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့၏ အသာဓာရဏအကြောင်း ဖြစ်ပုံ

“အဝိဒ္ဓါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာဂတော ပုညာဘိသင်္ခါရမ္ပိ အဘိသင်္ခရေတိ= ရဟန်းတို့...ပညာမရှိသောသူသည် အဝိဇ္ဇာရှိသည်ဖြစ်၍ ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ် အားထုတ်၏”ဟုဟောတော်မူသောကြောင့် သင်္ခါရတို့ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာမကင်းသေးသည့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်၏။ အဝိဇ္ဇာကင်းပြတ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ-ဟု အပြန်အားဖြင့် သိရ၏။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့ကိုဖြစ်စေရာ၌ အဝိဇ္ဇာမကင်းသေးသည့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်၍ အဝိဇ္ဇာကင်းပြတ်ပြီးသည့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသည့် သီးသန့် အသာဓာရဏအကြောင်း ဖြစ်၏။ (စဉ်း၊ ၄။ ၁၃၀-၁၃၁)

အဝိဇ္ဇာက ကုသိုလ်၏အကြောင်း ဖြစ်နိုင်ပုံ

အကြောင်းတရားတို့သည် အကျိုးတရားတို့၏ ဌာန၊ သဘာဝ၊ ကိစ္စအားဖြင့်-

- (၁) ဝိရဒ္ဓပစ္စယ = ဆန့်ကျင်သောအကြောင်း
- (၂) အဝိရဒ္ဓပစ္စယ = မဆန့်ကျင်သောအကြောင်း
- (၃) သဒိသပစ္စယ = တူသောအကြောင်း
- (၄) အသဒိသပစ္စယ = မတူသောအကြောင်း-ဟူ၍ ဖြစ်ပုံ ၄-မျိုးရှိ၏။

(၁) ဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

ဌာနအားဖြင့် ဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ် ချုပ်လေပြီးသော ရှေ့စိတ်သည် မချုပ်သေးဘဲ ထင်ရှားရှိနေသည့် နောက်စိတ်နှင့် ထင်ရှားတည်ရှိခြင်း ဌာနအားဖြင့် ဆန့်ကျင်သောအကြောင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် ရှေ့စိတ်သည် နောက်စိတ်အား ကျေးဇူးပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

ရှေ့သင်ယူမှုနှင့် နောက်အသုံးချမှု ရှေးအခါက အတတ်ပညာသင်ယူခဲ့မှုများသည် နောင်အခါ ထိုအတတ်ပညာကို အသုံးချမှုနှင့် ထင်ရှားတည်ရှိခြင်းဌာနအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ သို့သော် ရှေးအခါက အတတ်ပညာ သင်ယူခဲ့မှုများသည် နောင်အခါ၌ ထိုအတတ် ပညာဖြင့် အသုံးချမှုအား ကျေးဇူးပြုသည်သာ လျှင် ဖြစ်၏။

သဘာဝအားဖြင့် ဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

ကံနှင့် ကမ္မဇရပ် အာရုံ၌ညွတ်ကိုင်ခြင်း နမူနာသဘောရှိသော ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည် ဖောက်ပြန်ခြင်း ရပ္ပနသဘောရှိသော ကမ္မဇရပ်နှင့် သဘာဝအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် ကံသည် ကမ္မဇရပ်အား ကျေးဇူးပြု သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

နို့ရည်နှင့် နို့ဓမ္မ ချိုသောအရသာရှိသည့် နို့ရည်သည် ချဉ်သောအရသာ ရှိသော နို့ဓမ္မ(ဒိန်ချဉ်)နှင့် အရသာသဘာဝအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် နို့ရည် သည် နို့ဓမ္မအား ကျေးဇူးပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

ကိစ္စအားဖြင့် ဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

အလင်းနှင့်စက္ခုဝိညာဏ် သိခြင်းကိစ္စမရှိသော အလင်းရောင်သည် သိခြင်းကိစ္စ ရှိသည့် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် လုပ်ငန်းကိစ္စအားဖြင့် ဆန့် ကျင်ဘက်အကြောင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် အလင်းရောင် သည် စက္ခုဝိညာဏ်အား ကျေးဇူးပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

တင်လဲနှင့်အရက် မူးယစ်ခြင်းကိစ္စမရှိသည့် တင်လဲသည် မူးယစ်ခြင်း ကိစ္စရှိသည့်အရက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် တင်လဲသည် အရက်အား ကျေးဇူး ပြုသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

(၂) မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

ဌာနအားဖြင့် မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

မျက်စိ၊ အဆင်းနှင့် စက္ခုဝိညာဏ် မျက်စိ၊ အဆင်းဟူသော အကြောင်းသည် စက္ခုဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးနှင့် ထင်ရှားတည်ရှိနေခြင်းဌာနအားဖြင့် မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်၏။ (အကြောင်း၊ အကျိုးနှစ်ပါးလုံး မချုပ်သေးဘဲ ထင်ရှားတည်ရှိနေသဖြင့် မဆန့်ကျင်ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။)

သဘာဝ၊ ကိစ္စအားဖြင့် မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

ရှေ့ဇောနှင့် နောက်ဇော

ရှေ့ဇောသည် အာရုံသို့ပြေးသွားခြင်း ဇဝါပနသဘော၊ ဇဝနကိစ္စ ရှိ၏။ နောက်ဇောသည်လည်း ထို့အတူ ဇဝါပနသဘော၊ ဇဝနကိစ္စ ရှိ၏။ ဤသို့လျှင် ရှေ့ဇောသည် နောက်ဇောနှင့်သဘာဝ၊ ကိစ္စအားဖြင့် မဆန့်ကျင်သောအကြောင်း ဖြစ်၏။

(၃) တူသောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

‘ဥတုနှင့်ဥတုဇရပ်’ ခွဲ ဥတုသည် ဥတုဇရပ်၏ တူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ‘အာဟာရနှင့်အာဟာရဇရပ်’ ခွဲ အာဟာရသည် အာဟာရဇရပ်၏ တူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ ‘သလေးမျိုးစေ့နှင့်သလေးစပါး’ ခွဲ သလေးမျိုးစေ့သည် သလေးစပါး၏ တူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ (တူသောအကြောင်းဖြစ်ခြင်းမှာ ရုပ်တရားချည်း သက်သက်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။)

(၄) မတူသောအကြောင်းဖြစ်ပုံ

‘နာမ်နှင့်ရုပ်’ ခွဲ နာမ်သည် ရုပ်၏မတူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ ရုပ်သည် နာမ်၏ မတူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့အတူ နွားမွေး၊ သိုးမွေးတို့သည် နေဇာမြက်ပေါက်ခြင်း၏ မတူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ နို့မိမ်း၊ နှမ်းမှုန့်တို့သည် မြက်နံ့သာပေါက်ခြင်း၏ မတူသောအကြောင်း ဖြစ်၏။ (နွားမွေး၊ သိုးမွေးတို့ စုဝေးရာအရပ်၌ နေဇာမြက်များပေါက်လေ့ရှိသည်-ဟုဆို၏။)

(စည်း၄။ ၁၃၃-၁၃၆)

အကုသိုလ်အဝိဇ္ဇာက ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ဖြစ်စေရာ၌ စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

(က)အဝိဇ္ဇာသည် မလိုလားအပ်သည့် အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့၏ အကြောင်းဖြစ်နေရပါ သနည်း ?

(ခ) လောက၌ ခါးသောအရသာရှိသည့် တမာမျိုးစေ့သည် ချိုသောအရသာရှိသည့် ကြံပင်ကို မပေါက်စေနိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အကုသိုလ်တရားဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာက ကုသိုလ်တရားဖြစ်သည့် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို ဖြစ်စေ၏ ဟုဆိုခြင်းမှာ မလျော်ကန်မသင့်မြတ်သည် မဟုတ်ပါလော ? (စည်၄။ ၁၃၂)

ဖြေရှင်းချက်

အဝိဇ္ဇာသည် ပုညာဘိသင်္ခါရစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်၏-ဟု ဆိုခြင်းမှာ လျော်ကန်သင့်မြတ်ပါသည်။ လျော်ကန်သင့်မြတ်ပုံကို ရှင်းလင်းပြရသော် -

အဝိဇ္ဇာသည် အကျိုးဝိပါကအနေအားဖြင့် အမှန်တကယ်မလိုလားအပ်သည့် အကျိုး(ဧကန္တအနိဋ္ဌဖလ)တရား ဖြစ်ရုံသာမက သဘာဝအားဖြင့်လည်း အပြစ်ရှိ သော(သာဝဇ္ဇ)တရားလည်း ဖြစ်၏။ သို့သော် ယင်းအဝိဇ္ဇာသည် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့အား ထင်ရှားတည်ရှိခြင်းဌာနအားဖြင့် ဆန့်ကျင်သောအကြောင်း၊ မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းအနေဖြင့် ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်နေ၏။ သဘာဝ၊ ကိစ္စ အားဖြင့်လည်း ဆန့်ကျင်သောအကြောင်း၊ မဆန့်ကျင်သောအကြောင်းအနေဖြင့် ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်နေ၏။ ထို့ပြင် အဝိဇ္ဇာသည် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိ သင်္ခါရတို့အား တူသောအကြောင်း၊ မတူသောအကြောင်းအနေဖြင့်လည်း ထိုက်သင့် သလို ဖြစ်နေ၏။

ဤသို့အားဖြင့် အဝိဇ္ဇာဟူသော အကုသိုလ်တရားသည် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရဟူသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရာ၌ ဆန့်ကျင်သော အကြောင်း၊ မဆန့်ကျင်သောအကြောင်း၊ တူသောအကြောင်း၊ မတူသောအကြောင်း တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထိုက်သင့်သလိုဖြစ်နေသောကြောင့် လျော်ကန်သင့်မြတ်၏- ဟုဆိုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (စည်၄။ ၁၃၇)

မှတ်ချက်။

ဣတိ အယံ အဝိဇ္ဇာ ဝိပါကဝသေန ဧကန္တနိဋ္ဌဖလော၊ သဘာဝဝသေန စ သာဝဇ္ဇာပိ သမာနာ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဧတေသံ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိနံ ယထာနုရူပံ ဌာနကိစ္စသဘာဝရိဒ္ဓါရုဒ္ဓပစ္စယဝသေန၊ သဒိသာသဒိသဝသေန စ ပစ္စယော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗျ။

စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေစသည်တို့၌ တွေ့ဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်းအကြောင်း

စုတိ၌တွေ့ဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်း

စုတိ၌ တွေ့ဝေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ စသည်တို့၌ နောက်ဆုံးရုပ်နာမ်တို့၏ ပျက်စီးခြင်းကို စုတိ=သေခြင်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မမှတ်ယူဘဲ အတ္တကောင်သည် သေပျောက်သွား၏။ အတ္တကောင်ဟူသော သတ္တဝါ၏ အခြားခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်း ဖြစ်၏-ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ကြံဆလေ၏။

ထိုသို့ မှားယွင်းစွာကြံဆ၍ စုတိ၌တွေ့ဝေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာက ဉာဏ်အမြင်ကန်းအောင် ပြုလိုက်ခြင်းကြောင့် မျက်မမြင်ဒုက္ခိတပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းမှန်၊ လမ်းမှားကို မသိဘဲ သွားမိသကဲ့သို့ ထိုအတူ ကုသိုလ်ပညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အပညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်မိလေ၏။

ပဋိသန္ဓေ၌တွေ့ဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်း

ပဋိသန္ဓေ၌ တွေ့ဝေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ စသည်တို့၌ ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဇာတိကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မမှတ်ယူဘဲ အတ္တဟူသော သတ္တဝါသည် အကောင်လိုက်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အတ္တဟူသော သတ္တဝါ၏ ခန္ဓာကိုယ်အသစ်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာ၏-ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ကြံဆလေ၏။

ထိုသို့ မှားယွင်းစွာကြံဆ၍ ပဋိသန္ဓေ၌တွေ့ဝေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာက ဉာဏ်အမြင်ကန်းအောင် ပြုလိုက်ခြင်းကြောင့် မျက်မမြင်ဒုက္ခိတပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းမှန်၊ လမ်းမှားကို မသိဘဲ သွားမိသကဲ့သို့ ထိုအတူ ကုသိုလ်ပညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အပညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်မိလေ၏။

သံသရာ၌တွေ့ဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်း

သံသရာ၌ တွေ့ဝေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်ဟူသော ရုပ်နာမ်တို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော အစဉ်အတန်းကို 'သံသရာ'ခေါ်၏-ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မမှတ်ယူဘဲ သတ္တဝါဟုခေါ်သော ဤအတ္တကောင်သည် မျက်မှောက်ဘဝမှ တမလွန်ဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့သွား၏။ အခြားဘဝတစ်ခုမှ

ဤဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့လာခြင်း ဖြစ်၏-ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ကြံဆလေ၏။

ထိုသို့ မှားယွင်းစွာကြံဆ၍ သံသရာ၌တွေဝေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာက ဉာဏ်အမြင်ကန်းအောင် ပြုလိုက်ခြင်းကြောင့် မျက်မမြင်ဒုက္ခိတပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းမှန်၊ လမ်းမှားကို မသိဘဲ သွားမိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကုသိုလ်ပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်မိလေ၏။

ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၏ လက္ခဏာ၌ တွေဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်း

ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၏ လက္ခဏာ၌ တွေဝေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရအသီးအသီးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ ဟုဆိုအပ်သော သဘာဝလက္ခဏာ၊ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ ဟုဆိုအပ်သော သာမညလက္ခဏာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မမှတ်ယူဘဲ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို အတ္တကောင်၊ အတ္တကောင်၏ဥစ္စာ-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ တင့်တယ်သည်-ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ကြံဆလေ၏။

ထိုသို့ မှားယွင်းစွာကြံဆ၍ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၏ လက္ခဏာ၌ တွေဝေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာက ဉာဏ်အမြင်ကန်းအောင် ပြုလိုက်ခြင်းကြောင့် မျက်မမြင်ဒုက္ခိတပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းမှန်၊ လမ်းမှားကို မသိဘဲ သွားမိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကုသိုလ်ပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်မိလေ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပန်၌ တွေဝေ၍ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိခြင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရားတို့၌ တွေဝေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သင်္ခါရစသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန်အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်၏-ဟူ၍ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မမှတ်ယူဘဲ “အတ္တအကောင်သည် သိလည်း သိ၏၊ မသိလည်း မသိ။ ထိုအတ္တအကောင်သည် ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကို ကိုယ်တိုင်လည်း ပြု၏၊ သူတစ်ပါးကိုလည်း ပြုလုပ်စေ၏။” ထိုအတ္တအကောင်သည်ပင် ပဋိသန္ဓေယူခြင်း ဖြစ်၏။ ပရမာဏုမြူနှင့် ဣဿရခေါ် ထာဝရဘုရားရှင်တို့သည် ထိုအတ္တအကောင်ဖြစ်ရန်အတွက် ကလလရေကြည်မှစ၍ မျက်စိ၊ နား၊ နှာစသည်ဖြင့် ဣန္ဒြေများပြည့်စုံ၍ ခန္ဓာကိုယ်အဖြစ် ပုံပေါ်လာအောင် စီမံပြုလုပ်ပေး၏။ ဣန္ဒြေများပြည့်စုံလာသည့် ထိုအတ္တအကောင်သည်ပင်

တွေ့ထိခြင်း၊ ခံစားခြင်း၊ တပ်မက်ခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်း၊ လှုံ့ဆော်အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ လှုံ့ဆော်အားထုတ်သည့် ထိုအတ္တအကောင်သည်ပင် နောက်ထပ် ဘဝ တစ်မျိုး၌ ပြောင်းလဲဖြစ်ပြန်၏” ဟူ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရားတို့၌ တွေ့ဝေ၏။

ထို့အပြင် “အတ္တအကောင်ဟူသော သတ္တဝါမှန်သမျှတို့သည် အမြဲတမ်း စုရုံးပေါင်းစပ်မှုသဘောသဘာဝဖြင့် လူ၊နတ်၊ငှက်စသည် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏” ဟူ၍လည်း မှားယွင်းစွာ ကြံဆကြ၏။

ဤသို့ မှားယွင်းစွာကြံဆ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပန်တရားတို့၌ တွေ့ဝေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာက ဉာဏ်အမြင်ကန်းအောင် ပြုလိုက်ခြင်းကြောင့် မျက်မမြင်ဒုက္ခိတပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းမှန်၊လမ်းမှားကို မသိဘဲ သွားမိသကဲ့သို့ ကုသိုလ်ပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အပုညာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်မိလေ၏။ (စည်၊၄။ ၁၃၃-၁၃၆)

မှတ်ချက်။ “အတ္တအကောင်သည် ကောင်းမှု၊မကောင်းမှုကို ကိုယ်တိုင်လည်း ပြုလုပ်၏။ သူတစ်ပါးကိုလည်း ပြုလုပ်စေ၏” ဟူသောစကားရပ်သည် ကံကို ပြုလုပ်သူနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ခံစားသူသည် တစ်ယောက်တည်း ဖြစ်၏။ (ဘဝဟောင်းက အတ္တအကောင်သည် ဘဝအသစ်သို့ ပြောင်းလဲ၍ ခံစားခြင်း ဖြစ်၏။) ဟု မှားယွင်းစွာကြံဆပုံကို ဖော်ပြ၏။

ရှင်းလင်းချက် ဤကြံဆပုံသည် ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့်တူသယောင်ယောင် ရှိသော်လည်း အမှန်စင်စစ် မတူပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -

ဗုဒ္ဓဝါဒဖော်ပြချက်အရ ကံကိုပြုစဉ်က အတ္တအကောင်ဟူသည် မရှိပေ။ ပြုလိုသည့်စိတ်၊စေတနာစသော နာမ်တရားများနှင့် ပြုလုပ်သောရုပ်တရား အစဉ်အတန်းသာ ရှိ၏။ ဤနာမ်ရုပ်ဖြစ်စဉ်ထဲ၌ပင် အကြောင်းညီညွတ်မှုရှိလာလျှင် ကံ၏အကျိုးဖြစ်သည့် နာမ်ရုပ်အသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်၏။ အတ္တအကောင် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ အတ္တအကောင်က ခံစားခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဤကံကြောင့်ဖြစ်သည့် နာမ်ရုပ်အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကိုပင် လောကအသုံးအနှုန်းဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊သတ္တဝါဖြစ်ပေါ်လာ၏- ဟုဆိုရခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ် ပုဂ္ဂိုလ်၊သတ္တဝါ၊အတ္တကောင်၊ အသက်၊လိပ်ပြာဟူ၍ မရှိပေ။ နာမ်ရုပ်အစဉ်မျှသာ ရှိသည်။

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ် အဖွင့်

ဝိညာဏ် ၆-ပါး

(၁) စက္ခုဝိညာဏ်	(၄) ဇိဝှာဝိညာဏ်
(၂) သောတဝိညာဏ်	(၅) ကာယဝိညာဏ်
(၃) ဃာနဝိညာဏ်	(၆) မနောဝိညာဏ်

ဝိညာဏ်	တရားကိုယ်	ဓာတ်အမည်	ပေါင်း
စက္ခုဝိညာဏ်	စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး(အကုဝိသ+ကုဝိသ)	စက္ခုဝိညာဏဓာတ်	ဒွေး
သောတဝိညာဏ်	သောတဝိညာဏ်ဒွေး (။)	သောတဝိညာဏဓာတ်	ဗုဒ္ဓ
ဃာနဝိညာဏ်	ဃာနဝိညာဏ်ဒွေး (။)	ဃာနဝိညာဏဓာတ်	ဝိညာဏ် ၁၀
ဇိဝှာဝိညာဏ်	ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေး (။)	ဇိဝှာဝိညာဏဓာတ်	
ကာယဝိညာဏ်	ကာယဝိညာဏ်ဒွေး (။)	ကာယဝိညာဏဓာတ်	
မနောဝိညာဏ်	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး (။)	မနောဓာတ်	၂
	သန္တိရဏ ၃-ပါး(အကုဝိသ+ကုဝိသ)	မနောဝိညာဏဓာတ်	၂၀
	မဟာဝိပါက် ၈-ပါး	။	
	ရူပဝိပါက် ၅-ပါး	။	
	အရူပဝိပါက် ၄-ပါး	။	၂၀
ဝိညာဏ် ၆-ပါး	လောကီဝိပါက်စိတ်ပေါင်း	ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး	၃၂

- မှတ်ချက် - ဝိညာဏ်ခြောက်ပါးတို့တွင် မနောဝိညာဏ်သည် မနောဓာတ်-မနောဝိညာဏ်နှင့် မနောဝိညာဏဓာတ်မနောဝိညာဏ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ မနောဓာတ်မနောဝိညာဏ်က ၂-ပါး၊ မနောဝိညာဏဓာတ်မနောဝိညာဏ်က ၂၀-ပါးရှိသဖြင့် မနောဝိညာဏ်စိတ်ပေါင်း ၂၂-ပါး ဖြစ်သည်။
- လောကုတ္တရာဝိပါက်(ဖိုလ်စိတ်) ၄-ပါးကိုမူ ဝဋ်ကိုပြဆိုရာစကားဖြစ်သောကြောင့် ဤ“သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်”၌ ဝိညာဏ်အရမယူရခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်း၊ ၄၊ ၁၄၅-၁၄၆)

သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ၌ စောဒနာနှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ ၃၂-ပါးသော ဝိပါကဝိညာဏ်တို့သည် သင်္ခါရကြောင့် ဖြစ်ကြ၏-ဟူသောသဘောကို အဘယ်ပုံအဘယ်နည်းဖြင့် သိရပါမည်နည်း?

ဖြေရှင်းချက် “ဥပစိတကမ္မဘာဝေ ဝိပါကာဘာဝတော” ဟူသည်နှင့်အညီ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိပါကဝိညာဏ် ၃၂-ပါးတို့သည် ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့သည့် ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံအကြောင်းတရားရှိပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့သည့် ကံအကြောင်းတရားမရှိလျှင် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေ။ အကယ်၍ အကြောင်းကံမရှိဘဲ သူ့အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟုဆိုလျှင် သတ္တဝါအားလုံးတို့အား ဝိပါကဝိညာဏ် ၃၂-ပါးလုံး စုပြုံဖြစ်ပေါ်ရာ၏။ (သတ္တဝါအားလုံး တပြေးညီ ဖြစ်နေကြမည်။) သို့သော် ထိုသို့မဖြစ်ဘဲ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝိပါကဝိညာဏ်တို့သည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်နေကြ၏။ ဤ သဘောကို ကြည့်၍ ၃၂-ပါးသော ဝိပါကဝိညာဏ်တို့သည် သင်္ခါရကြောင့် ဖြစ်ကြ၏-ဟူသောသဘောကို သိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၁၄၆-၁၄၇)

သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်အသီးသီး ဖြစ်ပုံ

သင်္ခါရ		ဝိညာဏ်		စိတ်
၁။	(က) ကမပုညာဘိသင်္ခါရ	- ကုဝိ-စက္ခုဝိညာဏ်စသည်	၅	ပဉ္စဝိညာဏ်
		- ကုဝိ-သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	၁	မနောဝိညာဏ်
		- ကုဝိ-သန္တိရဏ	၂	။
		- မဟာဝိပါက	၈	။
	(ခ) ရူပ-ပုညာဘိသင်္ခါရ	ရူပဝိပါက	၅	။
၂။	အပုညာဘိသင်္ခါရ	- အကုဝိ-စက္ခုဝိညာဏ်စသည်	၅	ပဉ္စဝိညာဏ်
		- အကုဝိ-သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	၁	မနောဝိညာဏ်
		- အကုဝိ-သန္တိရဏ	၁	။
၃။	အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ	အရူပဝိပါက	၄	။
ပေါင်း				၃၂

၁။(က) ကာမ-ပုညဘိသင်္ခါရကြောင့် ကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ်၊သောတဝိညာဏ်၊ဃာနဝိညာဏ်၊ဇီဝှာဝိညာဏ်၊ကာယဝိညာဏ်ဟူသော ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်၅-ပါး၊ ကုဝိ-သမ္ပဋိစိုင်းစိတ်၁-ပါး၊ ကုဝိ-သန္တီရဏစိတ် ၂-ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးဟူသော မနောဝိညာဏ်စိတ် ၁၁-ပါး အားဖြင့် ၁၆-ပါးသောဝိညာဏ်စိတ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဝိညာဏ်အမည် အားဖြင့် ပဉ္စဝိညာဏ်ငါးပါးနှင့် မနောဝိညာဏ်ဟူ၍ ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး ဖြစ်၏။

(ခ) ရူပ-ပုညဘိသင်္ခါရကြောင့် ရူပဝိပါက်မနောဝိညာဏ်စိတ်၅-ပါး ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်အမည်အားဖြင့် မနောဝိညာဏ်တစ်ပါးသာ ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အပုညဘိသင်္ခါရကြောင့် အကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ်၊သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ဇီဝှာဝိညာဏ်၊ကာယဝိညာဏ်ဟူသော ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် ၅-ပါး၊ အကုဝိ-သမ္ပဋိစိုင်းစိတ်၁-ပါး၊ အကုဝိ-သန္တီရဏစိတ် ၁-ပါးဟူသော မနောဝိညာဏ် ၂-ပါးအားဖြင့် ၇-ပါးသောဝိညာဏ်စိတ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဝိညာဏ်အမည်အားဖြင့် ပဉ္စဝိညာဏ်ငါးပါးနှင့် မနောဝိညာဏ်ဟူ၍ ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး ဖြစ်၏။

၃။ အာနန္ဒဘိသင်္ခါရကြောင့် အရူပဝိပါက်မနောဝိညာဏ်စိတ် ၄-ပါး ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်အမည်အားဖြင့် မနောဝိညာဏ်တစ်ပါးသာ ဖြစ်ပါသည်။(၁၄၇-၁၅၀)

ဝိညာဏ်တို့ကို အခါကာလအားဖြင့် ခွဲဝေပုံ

ပဝတ္တိသက်သက်အခါ	ပဋိသန္ဓေ-ပဝတ္တိအခါ
- ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါး	- ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါး
- သမ္ပဋိစိုင်း ၂-ပါး	- မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး
- သောမနဿသန္တီရဏ ၁-ပါး	- ရူပဝိပါက်စိတ် ၅-ပါး
	- အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါး
၁၃-ပါး	၁၉-ပါး

ပဝတ္တိအခါသက်သက်၌ဖြစ်သော ဝိညာဏ်စိတ်များမှာ -

ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်၁၀-ပါး(ပဉ္စဝိညာဏ်)၊ သမ္ပဋိစိုင်း ၂-ပါး(မနောဓာတ် မနောဝိညာဏ်)၊ သောမနဿသန္တီရဏ ၁-ပါး (အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်)အားဖြင့် ၁၃-ပါးသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့သည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓေ-ပဝတ္တိနှစ်မျိုးလုံး၌ဖြစ်သော ဝိညာဏ်စိတ်များမှာ -

ကြွင်းသော မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်များဖြစ်သည့် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ ၂-ပါး၊ မဟာဝိပါက် ၈-ပါး၊ ရူပဝိပါက် ၅-ပါး၊ အရူပဝိပါက် ၄-ပါး အားဖြင့် ၁၉-ပါးသောဝိပါက်ဝိညာဏ်တို့သည် ဘုံသုံးပါးတို့တွင် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါ၌လည်းကောင်း ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်နေကြပါသည်။

ပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ပဝတ္တိသက်သက်အခါ၌

ဝိညာဏ်စိတ်၇-ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဝိညာဏ်	ဖြစ်ပေါ်ပုံ				
(က) ကုဝိ-ပဉ္စဝိညာဏ် ၅-ပါး	ဣဋ္ဌာရုံ၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ	✓	✓	✓	✓
(ခ) ကုဝိ-သမ္ပဋိစ္ဆိင်း ၁-ပါး	အာရုံကို လက်ခံ	✗	✗	✓	✓
(ဂ) သော-သန္တီရဏ ၁-ပါး	လက်ခံအာရုံကို စုံစမ်း	✗	✗	✓	✗
၇-ပါး	ဒွါရ အာရုံ ဝတ္ထု ဌာန ကိစ္စ				

ပဉ္စဝေကာရဘုံ၌ ပဝတ္တိသက်သက်အခါတွင် ဣန္ဒြေနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်အား -

(က) ဣဋ္ဌာရုံ၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံဖြစ်သည့် ရူပါရုံစသည်အာရုံငါးပါးကို အသီးအသီး အာရုံပြု၍ ဆိုင်ရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို အမှီပြုကာ ကုဝိ-စက္ခုဝိညာဏ်သည် ဒဿနကိစ္စ၊ ကုဝိ-သောတဝိညာဏ်သည် သဝနကိစ္စ၊ ကုဝိ-ဃာနဝိညာဏ်သည် ဃာယနကိစ္စ၊ ကုဝိ-ဇိဝှာဝိညာဏ်သည် သာယနကိစ္စ၊ ကုဝိ-ကာယဝိညာဏ်သည် ဖုဿနကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤဝိညာဏ်ငါးပါးတို့သည် ဒွါရမြဲ၏၊ အာရုံမြဲ၏၊ မှီရာဝတ္ထုမြဲ၏၊ တည်ရှိရာဌာနမြဲ၏၊ ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းကိစ္စကိုလည်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် စွဲစွဲမြဲမြဲ ဆောင်ရွက်၏။

(ခ) ထို့နောက် ကုဝိ-သမ္ပဋိစ္ဆိင်းခေါ် မနောဓာတ်မနောဝိညာဏ်သည် စက္ခုဝိညာဏ်စသည်တို့က အာရုံပြုခဲ့သောအာရုံကိုပင် လက်ခံ၍ ဟဒယဝတ္ထုကို အမှီပြုကာ သမ္ပဋိစ္ဆိင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမနောဓာတ်မနောဝိညာဏ်သည် ဒွါရမမြဲ၊ အာရုံမမြဲပေ။ သို့သော် မှီရာဝတ္ထု၊ တည်ရှိရာဌာနကား စွဲစွဲမြဲမြဲ ရှိ၏။ ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းကိစ္စလည်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရှိ၏။

- (ဂ) ထို့နောက် သောမနဿသန္တီရဏခေါ် အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်သည် သမ္ပုဋ်၌င်းကလက်ခံခဲ့သည့် အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ ဟဒယဝတ္ထုကိုအမှီပြုကာ သန္တီရဏကိစ္စကိုဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ပြင် အားကြီးသောအာရုံ(အတိမဟန္တာရုံ)၌ ဇော၏အဆုံးတွင်လည်း တဒါရုံကိစ္စကို နှစ်ကြိမ်၊ သုံးကြိမ်ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာသေး၏။
- ဤအဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်သည် ဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဌာန၊ ကိစ္စ အမြဲသတ်မှတ်ချက် မရှိချေ။ သို့သော် မှီရာဝတ္ထုအနေဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကိုသာ အမှီပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အတွက် မှီရာဝတ္ထု စွဲစွဲမြဲမြဲ ရှိ၏။

**အပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ပဝတ္တိသက်သက်အခါ၌
ဝိညာဏ်စိတ်၆-ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ**

ဝိညာဏ်	ဖြစ်ပေါ်ပုံ					
(က) အကုဝိ-ပဉ္စဝိညာဏ် ၅-ပါး	အနိဋ္ဌာရုံ၊ အနိဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ	✓	✓	✓	✓	✓
(ခ) အကုဝိ-သမ္ပုဋ်၌င်း ၁-ပါး	အာရုံကို လက်ခံ	×	×	✓	✓	✓
၆-ပါး		ဒွါရ	အာရုံ	ဝတ္ထု	ဌာန	ကိစ္စ

ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ပဝတ္တိသက်သက်အခါတွင် ဣန္ဒြေနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်အား -

- (က) အနိဋ္ဌာရုံ၊ အနိဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံဖြစ်သည့် ရူပါရုံစသည်အာရုံငါးပါးကို အသီးအသီး အာရုံပြု၍ ဆိုင်ရာဝတ္ထုရပ်တို့ကို အမှီပြုကာ အကုဝိ-စက္ခုဝိညာဏ်သည် ဒဿနကိစ္စ၊ အကုဝိ-သောတဝိညာဏ်သည် သဝနကိစ္စ၊ အကုဝိ-ဃာနဝိညာဏ်သည် ဃာယနကိစ္စ၊ အကုဝိ-ဇိဝှာဝိညာဏ်သည် သာယနကိစ္စ၊ အကုဝိ-ကာယဝိညာဏ်သည် ဖုသနကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤဝိညာဏ်ငါးပါးတို့သည် ဒွါရမြဲ၏၊ အာရုံမြဲ၏၊ မှီရာဝတ္ထုမြဲ၏၊ တည်ရှိရာဌာန မြဲ၏၊ ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းကိစ္စကိုလည်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် စွဲစွဲမြဲမြဲ ဆောင်ရွက်၏။
- (ခ) ထို့နောက် အကုဝိ-သမ္ပုဋ်၌င်းခေါ် မနောဓာတ်မနောဝိညာဏ်သည် စက္ခုဝိညာဏ်စသည်တို့က အာရုံပြုခဲ့သောအာရုံကိုပင် လက်ခံ၍ ဟဒယဝတ္ထုကို အမှီပြုကာ သမ္ပုဋ်၌င်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမနောဓာတ်မနောဝိညာဏ်သည် ဒွါရမမြဲ၊ အာရုံမမြဲပေ။ သို့သော် မှီရာဝတ္ထု၊ တည်ရှိရာဌာနကား စွဲစွဲမြဲမြဲ ရှိ၏။ ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းကိစ္စလည်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရှိ၏။

ပဋိသန္ဓေ-ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိညာဏ်စိတ် ၁၉-ပါး
ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပဋိသန္ဓေအခါ	ပဋိသန္ဓေအခါ၌ မဖြစ်သောဝိညာဏ်ဟူ၍ မရှိချေ။ ဝိညာဏ်စိတ် ၁၉-ပါးတို့သည် သင်္ခါရအားလျော်စွာ ပဋိသန္ဓေကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်လျက် ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။							
ပဝတ္တိအခါ	၁။ ဥပေက္ခာသန္တီ ၂-ပါး	သန္တီ၊ ရုံ၊ ဝင်၊ စုတိ(၄)	×	×	✓	×	×	
	၂။ မဟာဝိပါက် ၈-ပါး	ရုံ၊ ဝင်၊ စုတိ(၃)	×	×	✓	×	×	
	၃။ ရူပဝိပါက် ၅-ပါး	ဝင်၊ စုတိ(၂)		✓	✓	×	×	
	၄။ အရူပဝိပါက် ၄-ပါး	ဝင်၊ စုတိ(၂)		✓	-	×	×	
ဝိညာဏ် ၁၉-ပါး		ဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စ	ဒွါရ	အာရုံ	ဝတ္ထု	ဌာန	ကိစ္စ	

ပဉ္စဝေါကာရာ၌ ပဝတ္တိအခါတွင်-

- ၁။ ကုဝိ၊ အကုဝိ ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါးဟူသော သဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်တို့သည် ပဉ္စဒွါရ၌ သန္တီရဏကိစ္စ၊ ဆဒွါရ၌ တဒါရုံကိစ္စ၊ ပဋိသန္ဓေဆောက်ပိုင်း ဝိထိစိတ်များမဖြစ်သောအခါ၌ ဘဝင်ကိစ္စ၊ အဆုံး၌ စုတိကိစ္စဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စ ၄-မျိုးကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ဤသဟိတ်မနောဝိညာဏ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ဟူသော မှီရာဝတ္ထုအမြဲ ရှိပြီး၊ ဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဌာန၊ ကိစ္စ စွဲစွဲမြဲမြဲ မရှိကြပေ။

- ၂။ မဟာဝိပါက် ၈-ပါးဟူသော သဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်တို့သည် ဆဒွါရ၌ တဒါရုံကိစ္စ၊ ပဋိသန္ဓေဆောက်ပိုင်း ဝိထိစိတ်များမဖြစ်သောအခါ၌ ဘဝင်ကိစ္စ၊ အဆုံး၌ စုတိကိစ္စဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စ ၃-မျိုးကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ဤသဟိတ်ကာမာဝစရ မနောဝိညာဏ်တို့သည်လည်း ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ဟူသော မှီရာဝတ္ထုအမြဲ ရှိပြီး၊ ဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဌာန၊ ကိစ္စ စွဲစွဲမြဲမြဲ မရှိကြပေ။

- ၃။ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော သဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေဆောက်ပိုင်း ဝိထိစိတ်များမဖြစ်သောအခါ၌ ဘဝင်ကိစ္စ၊ အဆုံး၌ စုတိကိစ္စဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စ ၂-မျိုးကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ဤသဟိတ် ရူပါဝစရမနောဝိညာဏ်တို့သည် ဝတ္ထု၊ အာရုံ အမြဲသတ်မှတ်နိုင်၏။ သို့သော် ဌာန၊ ကိစ္စ စွဲစွဲမြဲမြဲ မရှိပေ။

၄။ စတုဝေါကာရာဂုံ၌ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးဟူသော သဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေနောက်ပိုင်း ဝီထိစိတ်များမဖြစ်သောအခါ၌ ဘဝင်ကိစ္စ၊ အဆုံး၌ စုတိကိစ္စဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စ ၂-မျိုးကို ဆောင်ရွက် လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤသဟိတ် အရူပါဝစရမနောဝိညာဏ်တို့သည် အာရုံ အမြဲသတ်မှတ်ချက် ရှိ၏။ သို့သော် အမြဲတမ်းမှီရာဝတ္ထု မရှိပေ။ ဌာန, ကိစ္စလည်း စွဲစွဲမြဲမြဲ မရှိပေ။ (စည်း၄။ ၁၅၄-၁၅၆)

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ် ၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

သင်္ခါရပစ္စယာ	ဝိညာဏ်	ပစ္စယသတ္တိ
ပုညာဘိသင်္ခါရစသည့် သင်္ခါရများ	ဝိပါက်ဝိညာဏ် ၃၂-ပါး	နာနာက္ခဏိက ကမ္မ၊ ပကတူပနိဿယ (၂)

ပုညာဘိသင်္ခါရစသော ထိုထိုသင်္ခါရတို့သည် ဝိပါက်ဝိညာဏ်စိတ် ၃၂-ပါး တို့အား (နာနာက္ခဏိက) ကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပကတူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (စည်း၄။ ၁၅၆)

ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားနှင့် ဖြစ်ရာဘုံ ခွဲခြားပုံ

ပဋိသန္ဓေ-၂၀ ရုပ်ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါးနှင့် နာမ်ပဋိသန္ဓေ ၁၉-ပါးအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေ ၂၀ ရှိပါသည်။ ထိုတွင် -

ရုပ်ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါးမှာ အသည်သတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။

နာမ်ပဋိသန္ဓေ ၁၉-ပါးမှာ အဟိတ်ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ ၁-ပါး၊ အဟိတ် သုဂတိပဋိသန္ဓေ ၁-ပါး၊ သဟိတ်ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ ၈-ပါး၊ ရူပပဋိသန္ဓေ ၅-ပါး၊ အရူပပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးတို့ ဖြစ်၏။

ပဋိသန္ဓေနှင့် ဖြစ်ရာဘုံ

ပဋိသန္ဓေ	ဖြစ်ရာဘုံ
၁။ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်မနောဝိညာဏ် (အကုဝိ-ဥပေက္ခာသန္တိရဏစိတ်, ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ)	၁-ပါး အပါယ် ၄-ဘုံ
၂။ သုဂတိအဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်မနောဝိညာဏ် (ကုဝိ-ဥပေက္ခာသန္တိရဏစိတ်, အဟိတ်သုဂတိပဋိသန္ဓေ)	၁-ပါး လူ့ဘုံ (ဝမ်းတွင်းကန်း, ဝမ်းတွင်းပင်း, ဝမ်းတွင်းရူး, ဝမ်းတွင်းအ, နပုန်းစသည်)
၃။ သဟိတ်ကာမ-မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ် (မဟာဝိပါက်စိတ်, ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ)	၈-ပါး လူ့ဘုံ, နတ်ဘုံ (ဘုန်းကံရှိသူများ)
၄။ ရူပ-မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ် (ရူပဝိပါက်စိတ်, ရူပဗြဟ္မာပဋိသန္ဓေ)	၅-ပါး ရူပ ၁၅-ဘုံ
၅။ အရူပ-မနောဝိညာဏဓာတ် မနောဝိညာဏ် (အရူပဝိပါက်စိတ်, အရူပဗြဟ္မာပဋိသန္ဓေ)	၄-ပါး အရူပ ၄-ဘုံ

ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားနှင့် အာရုံ

ခွဲခြားပုံ

ပဋိသန္ဓေအာရုံ - နာမ်ပဋိသန္ဓေတို့၏ အာရုံမှာ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ နဝတ္ထုပ္ပအာရုံတို့ ဖြစ်၏။

- အသညသတ် ရုပ်ပဋိသန္ဓေမှာ အာရုံ မရှိပေ။

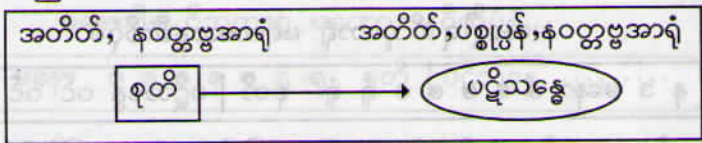
နာမ်ပဋိသန္ဓေနှင့် အာရုံ

ပဋိသန္ဓေ	အာရုံ
၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေနှင့် နေဝသညာနာသညာယတနပဋိသန္ဓေ ၂-ပါး	အတိတ်အာရုံသာ
၂။ အဟိတ်ကာမပဋိသန္ဓေနှစ်ပါးနှင့် သဟိတ်ကာမပဋိသန္ဓေရှစ်ပါး ၁၀-ပါး	အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်
၃။ ရူပပဋိသန္ဓေငါးပါးနှင့် အာကာသာနဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေ၊ အာကိဉ္စညာယတနပဋိသန္ဓေ ၇-ပါး	နဝတ္ထုပ္ပအာရုံသာ

ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံကို ပြဆိုချက်

ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အတိတ်အာရုံ(သို့မဟုတ်)နဝတ္တဗ္ဗအာရုံရှိသော စုတိ စိတ်၏အခြားမဲ့၌သာ ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသော စုတိစိတ်ဟူ၍ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အတိတ်အာရုံကိုဖြစ်စေ၊ နဝတ္တဗ္ဗအာရုံကိုဖြစ်စေ အာရုံပြုသော စုတိ စိတ်၏အခြားမဲ့၌ အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်, နဝတ္တဗ္ဗအာရုံတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသောအာရုံကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော သုဂတိပဋိသန္ဓေ, ဒုဂတိပဋိသန္ဓေအကြောင်းကို ခွဲခြား သိထားရပါမည်။

သုဂတိဘုံမှ စုတေ၍ ဒုဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေယူပုံများ

၁။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(အတိတ်)

ကာမသုဂတိဘုံ၌ တည်ရှိနေပြီး ဒုစရိုက်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံများကို ပြုလုပ်ခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်တွင် ၎င်းပြုလုပ်ခဲ့သည့် အကုသိုလ်ကံ သည်လည်းကောင်း၊ ယင်းကံကိုပြုစဉ်က ရရှိခဲ့သည့်အာရုံဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်သည် လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ထင်ပေါ်လာသည့် ထိုကံ, ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ တဒါရုံဆုံးသော ဇောဝီထိ၏အခြားမဲ့၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြုလျက် စုတိစိတ်ကျ၏။ ထို့နောက် မဂ်စိတ်သေးသော ကိလေသာ၏အစွမ်းကြောင့် ထိုကံ, ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဒုဂတိဘုံ၌အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏ နောက်၌ ဖြစ်သော အတိတ်လျှင်အာရုံရှိသည့် ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

မနောဒွါရ ဝိဘူတာရုံ မရဏာသန္တဝီထိပုံစံ

န ၁ မနော ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ .....

၂။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(ပစ္စုပ္ပန်)

သုဂတိဘုံ၌ တည်ရှိနေပြီး ဒုစရိုက်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံများကို ပြုလုပ်ခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်တွင် ၎င်းပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဒုစရိုက်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ငရဲမီးတောက်မီးလျှံများ, ငရဲခွေးနက်ကြီးများစသည့်

ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်များ မနောဒွါရ၌ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား စုတိစိတ်ကျပုံမှာ-
 ဘဝင်နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် မနောဒွါရဝဇ္ဇန်းတစ်ကြိမ်၊ မရဏာသန္နဇော
 ၅-ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂-ကြိမ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်
 ကျ၏။ ဤသို့ စိတ္တက္ခဏ ၁၁-ချက်ပြည့်ပြီးနောက် ထိုဒုဂ္ဂတိနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍
 ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တကွ စိတ္တက္ခဏ ၅-ချက် ဖြစ်ပါလာ
 ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏နောက်၌ဖြစ်သော
 ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသည့် ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

မနောဒွါရ ဝိဘူတာရုံ မရဏာသန္နဝီထိပုံစံ

တိ န ၁ မနော ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ ရုံ ရုံ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ ဝင် ဝင် ဝင် ဝင်

မှတ်ချက်။ ဋီကာမှတ်ချက်အရ ရုပ်သက်ပြည့်အောင် အာရုံဖြစ်ခါစ မထင်ပေါ်
 ပေါ်နိုင်သေးသည့် အတိတဘဝင်တစ်ကြိမ်ကိုလည်း ထည့်ပြီး ရေတွက်
 ရမည်။ (နောက်ဝီထိပုံစံများ၌ မပါသော်လည်း ထည့်ပြီး ရေတွက်ပါ။)

၃။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(ပစ္စုပ္ပန်)

အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်၌ ဒွါရငါးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော
 ဒွါရ၌ ရာဂစသည်ဖြစ်ကြောင်း ယုတ်ညံ့သောအနိဋ္ဌာရုံများ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
 ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား စုတိစိတ်ကျပုံမှာ- ဘဝင်စလန၊ ဘဝင်ပစ္စေဒ၊ ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း၊
 (စက္ခုဝိညာဏ်)၊ သမ္ပဋိဇ္ဈိင်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဠော၊ မရဏာသန္နဇော ၅-ကြိမ်၊
 တဒါရုံ ၂-ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်၏အာရုံကိုအာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။ ဤသို့
 စိတ္တက္ခဏ ၁၅-ချက်လွန်ပြီးနောက် ထိုကမ္မနိမိတ်အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ ပဋိသန္ဓေ
 စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏
 နောက်၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသည့် ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

ပဉ္စဒွါရ အတိမဟန္တာရုံ မရဏာသန္နဝီထိပုံစံ

န ၁ ပဉ္စ (-ဝိညာဏ်) သံ န္တိ ၃ ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ ရုံ ရုံ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ

ဒုဂ္ဂတိဘုံမှ စုတေ၍ သုဂတိဘုံ၌
 ပဋိသန္ဓေယူပုံ

၄။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(အတိတ်)

ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ တည်ရှိနေပြီး ဆည်းပူးထားသည့် ကုသိုလ်ကံရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား
 သေခါနီးအချိန်တွင် ၎င်းပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကုသိုလ်ကံသည်လည်းကောင်း၊ ယင်းကံကို

ပြုစဉ်က ရရှိခဲ့သည့်အာရုံဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်သည်လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ထင်ပေါ်လာသည့် ထိုကံ၊ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ တဒါရုံ ဆုံးသော ဇောဝီထိ၏အခြားမဲ့၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြုလျက် စုတိစိတ်ကျ၏။ ထို့နောက် မပြတ်စဲသေးသော ကိလေသာ၏အစွမ်းကြောင့် ထိုကံ၊ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ သုဂတိဘုံ၌အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပါလာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေ သည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏နောက်၌ဖြစ်သော အတိတ်လျှင်အာရုံရှိ သည့် ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။(နိပါတ်-၁ အတိုင်းဖြစ်၏။)

မနောဒွါရ ဝိဘူတာရုံ မရဏသန္တဝီထိပုံစံ

န ၁ မနော ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ ရုံ ရုံ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ .....

သုဂတိဘုံမှ စုတေ၍ သုဂတိဘုံ၌
ပဋိသန္ဓေယူပုံများ

၅။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(အတိတ်)

သုဂတိဘုံ၌တည်ရှိနေပြီး ဆည်းပူးထားသည့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်တွင် ၎င်းပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံဖြစ်စေ၊ ယင်းကံကိုပြုစဉ်က ရရှိခဲ့သည့်အာရုံဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်ဖြစ်စေ မနောဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ ထင်ပေါ်လာသည့် ထိုကံ၊ကမ္မနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ တဒါရုံဆုံးသော ဇောဝီထိ၏အခြားမဲ့၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြုလျက် စုတိစိတ်ကျ၏။

ထို့နောက် မပြတ်စဲသေးသည့် ကိလေသာ၏အစွမ်းကြောင့် ထိုကံ၊ ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ သုဂတိဘုံ၌အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပါ လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏နောက်၌ဖြစ်သော အတိတ်လျှင်အာရုံရှိသည့် ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်၏။ (ကာမသုဂတိစုတိ မှ ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ)

၆။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(နဝတ္ထဗ္ဗ)

သုဂတိဘုံ၌တည်ရှိနေပြီး ဆည်းပူးထားသည့် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်တွင် ကမ္မနိမိတ်သည် မနောဒွါရ၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ ထိုကမ္မနိမိတ်ကိုပင်အာရုံပြု၍ တဒါရုံကင်းသော ဇောဝီထိ၏ အခြားမဲ့၌ ဘဝင်၏ အာရုံကို အာရုံပြုလျက် စုတိစိတ်ကျ၏။ ထို့နောက် သုဂတိဘုံ (ရူပဘုံ၊ အရူပ- အာကာသာနဉ္စာယတန၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ)၌ အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏နောက်၌

ဖြစ်သော နဝတ္ထဗ္ဗ(ကသိုဏ်းစသောပညတ်)လျှင်အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်၏။ (မှတ်ချက်- အရူပ အာကိဉ္ဇညာယတန၊ နေဝသညာနာသညာယတန၏ အတိတ်အာရုံ ကမ္မနိမိတ်သည် ပထမ၊တတိယအရူပစိတ် ဖြစ်၏။)

မနောဒွါရ ဝိဘူတာရုံ မရဏာသန္နဝီထိပုံစံ

န ၁ မနော ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ ရုံ ရုံ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ .....

န ၁ မနော ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ .....

၇။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(ပစ္စုပ္ပန်)

အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်၌ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် လူလောကအတွက် အမိဝမ်းရေ၏ အနီရောင်အဆင်း၊ နတ်လောကအတွက် ဥယျာဉ်၊ဗိမာန်၊ပဒေသာပင်စသော သုဂတိနိမိတ်များ မနောဒွါရ၌ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ (ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စုတိစိတ်ကျပုံနှင့် ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံမှာ နံပါတ်-၂အတိုင်း ဖြစ်သည်။ သုဂတိပဋိသန္ဓေ-ဟု အစားထိုး၍ မှတ်ရမည်။)

၈။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(ပစ္စုပ္ပန်)

အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်၌ ဆွေမျိုးတို့က “ချစ်သား...သင့်အတွက် ဤဘုရားကို ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်၏” ဟုပြောဆိုပြီး ရူပါရုံဖြစ်သည့် ပန်း၊ဆီမီး၊ တံခွန်၊ကုက္ကားတို့ကို ပြသ၍လှူဒါန်းပေးခြင်း၊သဒ္ဓါရုံဖြစ်သည့် တရားနာစေခြင်း၊ တူရိယာသံဖြင့် ပူဇော်ပေးခြင်း၊ ဂန္ဓာရုံဖြစ်သည့် အမွှေးနံ့သာအမျိုးမျိုးဖြင့် ပူဇော်ပေးခြင်း၊ ရသာရုံဖြစ်သည့် ပျားရည်၊တင်လဲစသည်တို့ကို လှူဒါန်းပေးခြင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဖြစ်သည့် သင်္ကန်းစသောအဝတ်အထည်တို့ကို လက်ဖြင့်ထိကိုင်၍ လှူဒါန်းပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပေးသည်ရှိသော် ထိုအာရုံတို့သည် ဆိုင်ရာဒွါရ၌ ထင်ပေါ်လာ၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား စုတိစိတ်ကျပုံမှာ- ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ်များ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်၍ ဝုဋ္ဌော၏အဆုံး၌ မရဏာသန္နဇော ၅-ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂-ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်၏ အာရုံကိုအာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။ ထို့နောက် မရဏာသန္နဇော၏ အာရုံကိုပင် အာရုံပြုလျက် သုဂတိဘုံ၌အကျုံးဝင်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤ ပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်ကိုအာရုံပြုသည့် စုတိစိတ်၏နောက်၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

ပဉ္စဒွါရ အတိမဟန္တာရုံ မရဏာသန္နဝီထိပုံစံ

န ၁ ပဉ္စ (-ဝိညာဏ်) သံ န္တိ ၃ ၉ ၉ ၉ ၉ ၉ ရုံ ရုံ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ

ရူပဘုံမှ စုတေ၍ သုဂတိကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘုံ၌
ပဋိသန္ဓေယူပုံ

၉။ စုတိ(နဝတ္ထဗ္ဗ)-ပဋိသန္ဓေ(အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ နဝတ္ထဗ္ဗ)

ရူပဘုံ၌ တည်ရှိနေသောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီးအချိန်၌ ဆည်းပူးထားသည့် ကာမာဝရကုသိုလ်ကံနှင့် ကမ္မနိမိတ်၊ဂတိနိမိတ်တို့တွင် တစ်ပါးပါးသည်လည်းကောင်း၊ ပထဝီကသိုဏ်းစသော ကမ္မနိမိတ်သည်လည်းကောင်း၊ ပထမနှင့်တတိယ အရူပ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သည်လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏စုတိစိတ် ကျပုံမှာ- တဒါရုံဖြစ်ခြင်းမရှိသောကြောင့် မနောဒွါရ မရဏာသန္ဓဇော၅-ကြိမ်၏ နောက်၌ ဘဝင်၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။

ထို့ပြင် စက္ခုဒွါရ၊ သောတဒွါရ၌လည်း ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သော ဣဋ္ဌာရုံများ ထင်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စုတိစိတ်ကျပုံမှာ- ပဉ္စဒွါရ မရဏာသန္ဓဝီထိဖြစ်စဉ်အတိုင်း ဝုဋ္ဌော၏အဆုံး၌ မရဏာသန္ဓဇော ၅-ကြိမ်ဖြစ်ပြီး ဘဝင်၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။

ထို့နောက် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊ ရူပပဋိသန္ဓေ၊ အရူပပဋိသန္ဓေတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ပဋိသန္ဓေသည် ထင်မြတိုင်းသောအာရုံကိုယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည် နဝတ္ထဗ္ဗလျှင်အာရုံရှိသော (ရူပ)စုတိ၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သည့် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊နဝတ္ထဗ္ဗအာရုံတစ်မျိုးမျိုးရှိသော ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

ရူပဘုံ၌ မနောဒွါရ ဝိဘူတာရုံ မရဏာသန္ဓဝီထိပုံစံ

န ၁ မနော ၆ ၆ ၆ ၆ ၆ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ

ရူပဘုံ၌ စက္ခု-သောတဒွါရ မရဏာသန္ဓဝီထိပုံစံ

န ၁ ပဉ္စ (စက္ခု-သောတဝိညာဏ်) သံ န္တိ ၇ ၆ ၆ ၆ ၆ စုတိ | ပဋိသန္ဓေ

မှတ်ချက်။ အရူပဘုံမှ စုတေ၍ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံများကိုလည်း ရူပဘုံမှစုတေ၍ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံ(နိပါတ်-၉)အတိုင်း မှတ်ရမည်။

ဒုဂ္ဂတိဘုံမှ စုတေ၍ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌
ပဋိသန္ဓေယူပုံ

၁၀။ စုတိ(အတိတ်)-ပဋိသန္ဓေ(အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်)

ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ တည်ရှိနေသည့် မကောင်းမှုကံရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား သေခါနီး အချိန်၌ ယင်းမကောင်းမှုကံသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိမိတ်သည်လည်းကောင်း၊

ဂတိနိမိတ်သည်လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ စုတိစိတ်ကျပုံမှာ မနောဒွါရမရဏာသန္နဝီထိဖြစ်စဉ်အတိုင်း ဘဝင်၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။

ထို့ပြင် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံငါးပါးတို့သည်လည်း ပဉ္စဒွါရ၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ စုတိစိတ်ကျပုံမှာ ပဉ္စဒွါရမရဏာသန္နဝီထိဖြစ်စဉ်အတိုင်း ဘဝင်၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ကျ၏။

ထို့နောက် ထင်ပေါ်လာသည့် အာရုံတို့တွင် တစ်ပါးပါးကိုအာရုံပြု၍ ဒုဂ္ဂတိတုံ၌ အကျုံးဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်လျှင် အာရုံရှိသည့် စုတိ၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်လျှင်အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၁၅၈-၁၆၉)

ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစားများ

ပဋိသန္ဓေသည် ဝိပါကဝိညာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် တစ်ပါးသာဖြစ်သော်လည်း

ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါး - ရုပ်နှင့်ရောသော မိဿပဋိသန္ဓေ၊ ရုပ်နှင့်မရောသော အမိဿပဋိသန္ဓေဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။

ဘဝ ၃-ပါး - ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝဟူ၍ ဘဝ၏အစွမ်းအားဖြင့် ၃-ပါးရှိ၏။

ယောနိ ၄-ပါး - ဥမှပေါက်သော အဏ္ဏဇယောနိ၊ သူငယ်အိမ်အချင်းမှပေါက်ဖွားသော ဇလာဗုဇယောနိ၊ အညှိမှပေါက်ဖွားသော သံသေဒဇယောနိ၊ အနီး၌ကျလာသကဲ့သို့ ကိုယ်ထင်ရှားအပြည့်အစုံဖြစ်သော သြပပါတိကယောနိဟူ၍ ယောနိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ၄-ပါးရှိ၏။

ဂတိ ၅-ပါး - နိရယဂတိ၊ တိရစ္ဆာန်ဂတိ၊ ပေတဂတိ၊ ဒေဝဂတိ၊ မနုဿဂတိဟူ၍ ဂတိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ၅-ပါးရှိ၏။

ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါး - ဝိညာဏ်၏တည်ရာ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ၇-ပါးရှိ၏။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါးမှာ-

(၁) နာနတ္တကာယနာနတ္တသညီ (ကိုယ်အမျိုးမျိုး, သညာအမျိုးရှိသော လူ, နတ်, ဝိနိပါတိကအသူရများ)

(၂) နာနတ္တကာယဧကတ္တသညီ (ကိုယ်အမျိုးမျိုး, သညီတစ်ခုသာရှိသော အပါယ်ဘုံ, ပထမဈာန် ၃-ဘုံဗြဟ္မာများ)

(၃) ဧကတ္တကာယနာနတ္တသညီ (ကိုယ်တစ်မျိုး, သညီအမျိုးမျိုးရှိသော ဒုတိယဈာန် ၃-ဘုံဗြဟ္မာများ)

- (၄) ဧကတ္တကာယဧကတ္တသညီ (ကိုယ်တစ်မျိုး၊ သညီတစ်မျိုး သာရှိသော တတိယဈာန် ၃-ဘုံဗြဟ္မာများ၊ အသညသတ်ကြည့် စတုတ္ထဈာန် ၆-ဘုံရှိ ဗြဟ္မာများ)
- (၅) အာကာသာနဉ္စာယတန
- (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတန
- (၇) အာကိဉ္စညာယတန-တို့ဖြစ်သည်။

သတ္တဝါသဂ-ပါး:- သတ္တဝါတို့၏နေရာအားဖြင့် ၈-ပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) နာနတ္တကာယနာနတ္တသညီ (လူဘုံ၊ နတ်ဘုံ)
- (၂) နာနတ္တကာယဧကတ္တသညီ (အပါယ်ဘုံ၊ ပဈာန် ၃-ဘုံ)
- (၃) ဧကတ္တကာယနာနတ္တသညီ (ဒုဈာန် ၃-ဘုံ)
- (၄) ဧကတ္တကာယဧကတ္တသညီ (တဈာန် ၃-ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖိလ်ဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ)
- (၅) အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ
- (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ
- (၇) အာကိဉ္စညာယတနဘုံ
- (၈) နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ-တို့ဖြစ်သည်။
(အသညသတ်ဘုံကို ထည့်လျှင် “သတ္တဝါသ ဘုံကိုးဝ” ဖြစ်၏။)

မိဿပဋိသန္ဓေ၏ ဖြစ်ရာဘဝနှင့် အမျိုးအစား

မိဿပဋိသန္ဓေနှင့် အမိဿပဋိသန္ဓေတို့တွင် ရုပ်နှင့်ရောသော မိဿပဋိသန္ဓေသည် ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝတို့၌ ဖြစ်၏။ အရူပဘဝ၌ မဖြစ်ပေ။

ထိုမိဿပဋိသန္ဓေသည် အမျိုးအစားအားဖြင့် ဘာဝရုပ်နှင့်အတူတကွဖြစ်သော သဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေနှင့် ဘာဝရုပ်ကင်းသော အဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေ-ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိ၏။ ထိုတွင် -

- (၁) ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေယူစဉ် ဘာဝရုပ်မပါခဲ့သော ဇာတိပဏ္ဍာန်၏ ပဋိသန္ဓေမှတစ်ပါး အခြားသော ကာမပဋိသန္ဓေတို့သည် ဘာဝရုပ်နှင့်တကွဖြစ်သောကြောင့် ‘သဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေ’ မည်၏။
- (၂) ကာမဘဝ၌ ဇာတိပဏ္ဍာန်၏ ပဋိသန္ဓေနှင့် ရူပဘဝ၌ အသညသတ်ကြည့်သော ရူပဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေတို့သည် ဘာဝရုပ်ကင်းသောကြောင့် ‘အဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေ’ မည်၏။

မိဿပဋိသန္ဓေ၌ ရုပ်ကလာပ်၂-စည်း၊ ၃-စည်း

မိဿပဋိသန္ဓေ၌ -

- (၁) အဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေတွင် ဝတ္ထုဒသကကလာပ်နှင့် ကာယဒသကကလာပ် ဟူ၍ အနည်းဆုံး ကလာပ်၂-စည်း(ရုပ်နှစ်ဆယ်)တို့သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ရောနှောနေ၏။
- (၂) သဘာဝမိဿပဋိသန္ဓေတွင် ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်နှင့် ဘာဝဒသကကလာပ်ဟူ၍ အနည်းဆုံး ကလာပ်၃-စည်း(ရုပ်သုံးဆယ်)တို့သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ရောနှောနေ၏။

ဤရုပ်ကလာပ် ၂-စည်း၊ ၃-စည်းတို့သည် အဏ္ဏဇယောနိ၊ ဇလာဗုဇယောနိတို့၌ ‘ကလလရေကြည်’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။

ဂတိ-ယောနိ တွဲစပ်ပုံ

ဂတိ	ယောနိ
- နိရယဂတိ - (ဘုမ္မဇိုင်းနတ်ကြည်)ဒေဝဂတိ - နိဇ္ဈာမတဏှိကပြိတ္တာတို့၏ ပေတဂတိ	- သြပပါတိကယောနိ တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။
- တိရစ္ဆာန်တို့၏ တိရစ္ဆာန်ဂတိ - ပြိတ္တာတို့၏ ပေတဂတိ - လူတို့၏ မနုဿဂတိ	- ယောနိလေးပါးလုံး ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓေနှင့်အတူဖြစ်သော ရုပ်များ

သတ္တဝါ	ကလာပ်	အများဆုံး	အနည်းဆုံး
၁။ ရူပဗြဟ္မာ (သြပ-ယောနိ)	စက္ခု၊ သောတ၊ ဝတ္ထုဒသက ဇီဝိတနဝက ကလာပ် (၄)	၃၉	
၂။ ကာမသတ္တဝါ (သံသေ/သြပ)	စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဌာ ကာယ၊ ဝတ္ထု၊ ဘာဝဒသက(၇)	၇၀	ဇိဌာ၊ ကာယ၊ ဝတ္ထု ၃၀

- ၁။ သြပပါတိကယောနိဖြစ်သော ရူပဗြဟ္မာတို့အား ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့်အတူ စက္ခု၊ သောတ၊ ဝတ္ထုဒသက ကလာပ် ၃-စည်းနှင့် ဇီဝိတနဝက ကလာပ် ၁-စည်း (ရုပ်ပေါင်း ၃၉-ပါး)အများဆုံး အတူတကွ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၂။ သံသေဒဇယောနိ၊ ဩပပါတိကယောနိဖြစ်သော ကာမသတ္တဝါတို့အား စက္ခု၊
သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှာ၊ ကာယ၊ ဝတ္ထု၊ ဘာဝဒသကကလာပ်-ဟူ၍ ကလာပ်
၇-စည်း (ရုပ်ပေါင်း ၇၀)အများဆုံး အတူတကွ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ပဋိသန္ဓေကတည်းက မျက်စိကန်း၊ နားပင်း၊ ဃာနပသာဒ ချို့တဲ့သော
နပုန်းဖြစ်လျှင် စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဘာဝဒသက ကလာပ်များ
ချို့တဲ့သောကြောင့် ကျန်သောကလာပ် ၃-စည်း (ရုပ်၃၀)သာ
အနည်းဆုံး ဖြစ်နိုင်၏။

စုတိနှင့်ပဋိသန္ဓေတို့၏ ခန္ဓာစသည်တို့ဖြင့်
ကွဲပြားမှု-မကွဲပြားမှု ထူးခြားချက်

- ခန္ဓာ/အာရုံ - ခန္ဓာလေးပါးရှိသော အရူပစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာလေးပါးရှိသော
အရူပပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာတူ၊ အာရုံတူ)
- ခန္ဓာလေးပါးရှိသော ဗဟိဒ္ဓအာရုံရှိသည့် ပထမအရူပစုတိ၏
အခြားမဲ့ ၌ ခန္ဓာလေးပါးရှိသော အဇ္ဈတ္တအာရုံရှိသော ဒုတိယ၊
စတုတ္ထအရူပ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာတူ၊ အာရုံကွဲ)
- ခန္ဓာလေးပါးရှိသော အရူပစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာငါးပါးရှိသော
ကာမပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာကွဲ၊ အာရုံကွဲ)
- ခန္ဓာငါးပါးရှိသော ကာမစုတိ၊ ရူပစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာလေးပါး
ရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာကွဲ၊ အာရုံကွဲ)
- အာရုံ - အတိတ်အာရုံရှိသော စုတိ၏အခြားမဲ့၌ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသော
ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (အာရုံကွဲ)

- ဂတိ - သုဂတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ သုဂတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- သုဂတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ သုဂတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဟိတိ - အဟိတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ သဟိတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဒွိဟိတိစုတိ၏အခြားမဲ့၌ တိဟိတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။

- ဝေဒနာ - ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ သောမနဿသဟဂုတ်
ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- သောမနဿသဟဂုတ်စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်
ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။

- ဝီတိ - ဝီတိမရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝီတိရှိသောပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝီတိရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝီတိမရှိသောပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝိတက် - ဝိတက်မရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်ရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝိတက်ရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်မရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝိစာရ - ဝိစာရမရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိစာရရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝိစာရရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိစာရမရှိသော ပဋိသန္ဓေဖြစ်၏။
- ဝိတက်,ဝိစာရ - ဝိတက်,ဝိစာရ မရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်,ဝိစာရရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။
- ဝိတက်,ဝိစာရရှိသောစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်,ဝိစာရမရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။

(စည်း၄။ ၁၇၈-၁၇၉)

ဘဝတစ်ပါးပြောင်းခြင်း

“ဘဝန္တရမူပေတ=ဘဝတစ်ပါးသို့ကပ်ရောက်ခြင်း”(ဘဝတစ်ပါးပြောင်းခြင်း) ဆိုသည်မှာ အဝိဇ္ဇာစသည်နှင့်တကွ သင်္ခါရအကြောင်းကိုရသဖြင့် နောက်ထပ် ရုပ်,နာမ်အသစ်များ ထပ်မံဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ခေါ်သည်။ သတ္တဝါအကောင် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ အသက်ခေါ် ဇီဝလိပ်ပြာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။

စင်စစ်၊ ‘ဝိညာဏ်သည်’ ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်း မဟုတ်။ သို့သော် ဘဝဟောင်းမှ အကြောင်းတရားတို့နှင့် ကင်းကွာ၍လည်း ဘဝသစ်၌ ဆက်လက် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဤနေရာ၌ ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ထင်ရှားသော သာဓကအဖြစ် လူတစ်ယောက်၏ စုတိ,ပဋိသန္ဓေအစဉ်ကို ဖော်ပြ ပါမည်။

လူ၏ စုတိ,ပဋိသန္ဓေအစဉ် ဖြစ်ပုံ

အတိတ်ဘဝ၌ လူတစ်ယောက်သည် သူ့အလိုလိုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မိမိ၊ သူတစ်ပါးတို့၏ သေစေကြောင်းကြံစည်မှု လုံ့လပယောဂကြောင့်ဖြစ်စေ သေအံ့မှူးမှူး ဖြစ်နေသည် ဆိုပါစို့...။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား သည်းမခံနိုင်လောက်အောင် အလွန်ပြင်းထန် ဆိုးဝါးသည့် ရောဂါဝေဒနာသည် ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ် အသွယ်သွယ် အဆက်အစပ် မှန်သမျှတို့ကို ဓားလက်နက်ပမာ ဖြတ်တောက်ကာ နှိပ်စက်လေ၏။ စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့သည်လည်း နေပူပူ၌ ပစ်ချထားသည့် ထန်းရွက်စိမ်းသည် တဖြည်းဖြည်း ခြောက်သွေ့လာသည့်ပမာ အစဉ်အတိုင်း တဖြည်းဖြည်း ချုပ်ကုန်၏။ နောက်ဆုံးတွင်

ဟဒယဝတ္ထုသာ တည်ကာမျှ။ ကာယိန္ဒြေ၊မနိန္ဒြေ၊ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည်သာ တည်ကာမျှ ခဏ သေခါနီးအချိန်၌ ကြွင်းကျန်သောဟဒယဝတ္ထုကို မှီနေသည့် ဝိညာဏ်သည် ဂရုကံ၊အာစိဏ္ဏကံ၊အာသန္နကံ၊ကဋ္ဌတ္တာကံတို့တွင် အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကို ရသည့် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ကံနှင့် ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်အာရုံတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသောအာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤဝိညာဏ်ကို အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကို အရိယာမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်ရသေး သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာတရားက ကံ၊ကမ္မနိမိတ်၊ဂတိနိမိတ်ဖြစ်သည့် အာရုံသစ်၊ ဘဝသစ်၏အပြစ်များကို အပြစ်ဟု-မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထား၏။ တဏှာတရားက ကံ၊ကမ္မနိမိတ်၊ဂတိနိမိတ်ဖြစ်သည့် အာရုံသစ်၊ဘဝသစ်ဆီသို့ ညွှတ်ကိုင်းပေး လိုက်၏။ စုတိ၏အနီး ဇောဝိညာဏ်နှင့်အတူတကွဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေ နိုင်သည့် ကံ(သင်္ခါရ)တရားက တဏှာညွှတ်ကိုင်းပေးလိုက်သော အာရုံသစ်၊ ဘဝသစ်ဆီသို့ရောက်အောင် ပစ်ချပေးလိုက်၏။

တဏှာက ညွှတ်စေ၍ ကံ(သင်္ခါရ)က ပစ်ချလိုက်သော ဝိညာဏ်သည် အခြားကမ်းတစ်ဘက်သို့ ကူးလိုသဖြင့် ဤမှာဘက်ကမ်းရှိသစ်ပင်၌ ချည်နှောင်ထားသော ကြိုးကို ဆွဲကိုင်၍ ရေမြောင်းကို ခုန်ကျော်သောသူကဲ့သို့ ဘဝဟောင်းက အမှီပြုရာ ဟဒယဝတ္ထုကိုလည်း စွန့်၏။ ကံပစ်ချလိုက်သည့် နောက်ဘဝသစ်၌ တည်ရာဝတ္ထုကို အမှီပြု၍ ရသည်ဖြစ်စေ၊ မရသည်ဖြစ်စေ အာရုံအကြောင်းတရား (အာရမ္မဏပစ္စည်း)၊ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်အကြောင်းတရား (သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း)၊ ကံအကြောင်းတရား (နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်း)တို့ကြောင့်သာ နောက်ဝိညာဏ်သည် အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကိုပင် “ဘဝတစ်ပါးပြောင်းခြင်း”ဟုခေါ်၏။

နှိုင်းယှဉ်ချက်။ (၁) ဘဝဟောင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် မရဏာသန္နအခါ၌ ထင်လာ သောကံ၊ကမ္မနိမိတ်၊ဂတိနိမိတ်အာရုံ တစ်မျိုးမျိုးသည် ဤမှာ ဘက်ကမ်းရှိသစ်ပင်၌ ချည်နှောင်ထားသော ကြိုးနှင့်တူ၏။

(၂) တဏှာသည် အခြားကမ်းတစ်ဘက်သို့ ခုန်ကူးလိုသောဆန္ဒနှင့် တူ၏။

(၃) ဘဝသစ်သို့ ပစ်ချလိုက်သော ကံ(သင်္ခါရ)တရားသည် မြောင်းကို ခုန်ကူးသောသူ၏ လုံ့လပယောဂနှင့် တူ၏။

(၄) ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ရောက်သွားသောသူ၏ ကြိုးကဲ့သို့ဆွဲကိုင် စရာတစ်ခုခုရှိလျှင် ယင်းကို ဆွဲကိုင်၍ မြေ၌ရပ်တည်နိုင်ခြင်း သည် ပဉ္စဝေါကာရဘဝ၌ ဟဒယဝတ္ထုကို အမှီပြု၍ ဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့် တူ၏။ ဆွဲကိုင်စရာမရှိလျှင် မိမိ၏အား

အစွမ်းဖြင့်သာ မြေဥရပ်တည်နိုင်ခြင်းသည် စတုဝေါကာရာဘဝ
၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ် မရှိဘဲ အာရမ္မဏပစ္စည်းစသော ပစ္စယသတ္တိ
စွမ်းအင်တို့ကြောင့် နောက်ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့် တူ၏။

စုတိ နှင့် ပဋိသန္ဓေ

စုတိစိတ် - ရှေ့ဝိညာဏ်စိတ်ကို ထင်ရှားရှိသောဘဝမှ ရွေ့လျော့ပျက်စီးသွား
ခြင်းကြောင့် “စုတိစိတ်” ဟုခေါ်သည်။

ပဋိသန္ဓေစိတ် - နောက်ဝိညာဏ်စိတ်ကို ဘဝသစ်တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်ပေးတတ်
သောကြောင့် “ပဋိသန္ဓေစိတ်” ဟုခေါ်သည်။ (စည်း၊ ၄။ ၁၈၀-၁၈၆)

ပဲ့တင်သံဥပမာ စသည်

ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် အတိတ်ဘဝဟောင်းမှ ပြောင်းရွှေ့လာခြင်း
မဟုတ်ပုံနှင့် အတိတ်အကြောင်းတရားတို့နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ပုံကို ပဲ့တင်သံဥပမာ၊
ဆီမီးဥပမာ၊ တံဆိပ်ရာဥပမာ၊ မှန်မျက်နှာရိပ်ဥပမာတို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်၍ သိနိုင်ပါသည်။

ပဲ့တင်သံ ဥပမာ

ဟစ်အော်လိုက်သော မူလအသံနှင့် တောင်နံရံစသည်မှ ဘက်ပြန်ရိုက်၍
ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဲ့တင်သံတို့တွင် မူလအသံသည် ပဲ့တင်သံအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ
သွားခြင်း မဟုတ်ပေ။ ပဲ့တင်သံကလည်း မူလအသံနှင့်ကင်း၍ သီးသန့်ဖြစ်ပေါ်
လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

ဆီမီး ဥပမာ

မူလထွန်းညှိထွန်းထားသော ဆီမီးနှင့် နောက်ထပ်ကူးယူသော ဆီမီးတို့တွင်
မူလဆီမီးသည် နောက်ဆီမီးအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း မဟုတ်ပေ။ နောက်ဆီမီး
ကလည်း မူလဆီမီးနှင့်ကင်း၍ သီးသန့်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

တံဆိပ်ရာ ဥပမာ

တံဆိပ်တုံး၌ရှိနေသော မူလတံဆိပ်ရာနှင့် စက္ကူပေါ်၌ ရိုက်နှိပ်လိုက်သဖြင့်
ထင်လာသည့်တံဆိပ်ရာတို့တွင် မူလတံဆိပ်ရာသည် နောက်ရိုက်နှိပ်လိုက်သော
တံဆိပ်ရာသို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း မဟုတ်ပေ။ နောက်ရိုက်နှိပ်သော တံဆိပ်ရာက
လည်း မူလတံဆိပ်ရာနှင့်ကင်း၍ သီးသန့်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

မှန်မျက်နှာရိပ် ဥပမာ

အပြင်ရှိ မူလမျက်နှာရိပ်နှင့် မှန်ပေါ်၌ထင်နေသော မျက်နှာရိပ်တို့တွင်
မူလမျက်နှာရိပ်သည် မှန်မျက်နှာရိပ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း မဟုတ်ပေ။ မှန်မျက်နှာ
ရိပ်ကလည်း မူလမျက်နှာရိပ်နှင့်ကင်း၍ သီးသန့်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

ဤပမာတို့နှင့်အလားတူစွာ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဘဝသစ်၌ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်သည်လည်း ဘဝဟောင်းတို့၌ ဆည်းပူးခဲ့သော ကံစသောအကြောင်းတရား များနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

(စည်းငှ။ ၁၈၆-၁၈၇)

တစ်ယောက်တည်းလည်း မဟုတ်၊ ကွဲပြားခြားနားမှုလည်း မရှိ
(နတ္ထိ ဧကတာ၊ နာပိ နာနတာ)

ဤသို့ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ရုပ်နာမ်အစဉ်သန္တာန်၏ ဆက်စပ် နေမှုကြောင့် တစ်ယောက်တည်းလည်း မဟုတ်(နတ္ထိ ဧကတာ)၊ သီးသန့်အနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုလည်း မရှိပေ။(နာပိ နာနတာ)

အကယ်၍ အစဉ်သန္တာန်ဆက်စပ်မှုရှိတိုင်း တစ်ယောက်တည်း၊ တစ်ခု တည်းဖြစ်ရမည်-ဟုဆိုလျှင် နို့ရည်သည် နို့ဓမ္မ(ဒိန်ချဉ်)ဖြစ်ပေါ်နိုင်စရာ အကြောင်း မရှိပေ။ တစ်ယောက်တည်း၊ တစ်ခုတည်း-ဟုဆိုသဖြင့် နို့ရည်ဖြစ်စေ၊ နို့ဓမ္မဖြစ်စေ တစ်မျိုးမျိုးသာ ဖြစ်နေရမည်။ နို့ရည်၊ နို့ဓမ္မ-ဟုနှစ်မျိုး မဖြစ်တန်ရာ။

အကယ်၍ သီးသန့်အနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည်-ဟုဆိုလျှင်လည်း နို့ဓမ္မသည် နို့ရည်နှင့်ဆက်စပ်မှုရှိမည် မဟုတ်ပေ။ နို့ရည်က သတ်သတ်၊ နို့ဓမ္မက သတ်သတ် ဖြစ်နေရမည်။ သို့ဖြစ်၍ အကြောင်းတရားမှန်သမျှနှင့် အကြောင်း ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးမှန်သမျှတို့၌ ဤနည်းအတိုင်း မှတ်သားထားရ ပါမည်။

ဤသို့ ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်မှန်သမျှတို့၌ ဧကန်တစ်မျိုးတည်း၏အဖြစ် (ဧကန္တဧကတာ)၊ ဧကန်ကွဲပြားခြားနားသည်၏အဖြစ်(ဧကန္တနာနတာ)ရှိသည်-ဟု ဆိုလျှင် လောကအသုံးအနှုန်းမှန်သမျှ ပျက်စီးတန်ရာ၏။ ထိုသို့ လောကအသုံးအနှုန်း (လောကဝေါဟာရ)များ ပျက်စီးမည်ကို မလိုလားသောကြောင့် ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှု၌ ဘဝဟောင်းနှင့်ဘဝသစ်၌ တစ်ယောက်တည်းသာ ဖြစ်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘဝဟောင်းနှင့်ဘဝသစ် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ ကွဲပြား ခြားနားနေ၏-ဟူ၍လည်းကောင်း မမှတ်ယူသင့်ပေ။

(စည်းငှ။ ၁၈၇-၁၈၈)

အရေးပါသော စောဒနာ နှင့်
ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

- (က)-ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့မပြောင်းဘဲ ဝိညာဏ်အသစ်ဖြစ်သည်-ဟုဆိုလျှင် ဤလူ့အတ္တဘော ခန္ဓာဟောင်းတို့၏ ချုပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘဝသစ်၌ အကျိုးပေးမည့်ကံက ထိုဘဝသစ်သို့ မသွား၊မရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ကံပြုသောပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါး အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ယင်းကံ၏ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးသည် ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်ပါလော?
- ပြုထားသည့်ကံမှတစ်ပါး အခြားသောအကြောင်းကြောင့်လည်း ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်အကျိုး ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်ပါလော?
- (ခ) -ကံ၏အကျိုးကို ခံစားသူ (ဥပဘုဒ္ဓက)မရှိ-ဟုဆိုလျှင် အဘယ်သူ၏သန္တာန်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးသည် ဖြစ်နိုင်တော့မည်နည်း?

ဖြေရှင်းချက်

- (က)-ခန္ဓာအစဉ်တစ်ခု၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ထိုအကျိုးသည် ကံဖြစ်ရာခန္ဓာအစဉ်၌ ဧကန်တစ်ယောက်တည်း၊တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်(ဧကန္တဧကတာ)၊ ဧကန်ကွဲပြားခြားနားသည်၏အဖြစ် (ဧကန္တနာနတာ) ကို ပယ်မြစ်ထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးသည် ကံပြုသောပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါး အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ မဖြစ်နိုင်ပါ။
  - ထို့အတူ ပြုထားသောကံမှတစ်ပါး အခြားသောအကြောင်းကြောင့်လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။
- [ဧကသန္တာနသ္မိံ ဟိ ဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ တတ္ထ ဧကန္တဧကတ္တနာနတ္တာနံ ပဋိသိဒ္ဓတ္တာ အညဿာတိ ဝါ အညတောတိ ဝါ န ဟောတိ။]

အကြောင်းယုတ္တိဖြင့် ရှင်းပြခြင်း

ထူးခြားကောင်းမွန်သည့် သရက်သီးသီးမည့် သရက်ပင်ပေါက်ရန်အတွက် သရက်မျိုးစေ့တစ်စေ့ကို စတုမဂ္ဂအရည်ဖြင့် ထုံစေခြင်းစသည်ဖြင့် ပြုပြင်စီမံ၍ စိုက်ပျိုးသည်ရှိသော် ထိုသရက်မျိုးစေ့၏ အစဉ်သန္တာန်၌ရရှိထားသည့် ပြုပြင်စီမံမှု ဟူသော အကြောင်းအထောက်အပံ့ကြောင့် နောင်အခါ၌ အလွန်ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သော သရက်သီး-သီးခြင်းဟူသောအကျိုးထူး ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤအကျိုးထူးဖြစ်ပေါ်မှု၌ ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သော သရက်သီးသည် သရက်မျိုးစေ့မှတစ်ပါး အခြားသောမျိုးစေ့၏ အသီး မဟုတ်ပေ။ အခြားသောမျိုးစေ့ကို ပြုပြင်၍ စိုက်ပျိုးခြင်းကြောင့် ဤသို့သော ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သည့် သရက်သီးသီးလာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် သရက်မျိုးစေ့နှင့် ပြုပြင်၍စိုက်ပျိုးမှုတို့သည်လည်း ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သည့် သရက်သီး-သီးခြင်းဟူသော အကျိုးထူးဖြစ်ပေါ်ရာဌာနသို့ မရောက်လာကြပေ။

ဤဥပမာကို ဥပမေယျနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြရသည်ရှိသော်-

- မျိုးစေ့သည် ကံရှိသောသတ္တဝါနှင့် တူ၏။
- ပြုပြင်၍စိုက်ပျိုးခြင်းသည် ကံနှင့်တူ၏။
- မျိုးစေ့၏အညွှောက်၊အညွန့်စသည် သစ်ပင်ဖြစ်ပေါ်မှုအစဉ်သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းစသော ခန္ဓာဖြစ်စဉ်နှင့် တူ၏။
- သရက်မျိုးစေ့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းသရက်မျိုးစေ့ကို ပြုပြင်၍ စိုက်ပျိုးခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သော သရက်သီး-သီးခြင်းဟူသော အကျိုးထူးဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ကံပြုသောသတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌သာဖြစ်ခြင်း၊ ယင်းကံကြောင့်သာ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် တူ၏။

ငယ်စဉ်ကလေးဘဝ၌ သင်ယူခဲ့သော အတတ်ပညာ၊ မှီဝဲသုံးဆောင်ခဲ့သော ဆေးဝါးစသည်တို့သည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်၍ လူကြီးဖြစ်လာသောအခါ၌ ပိုမို၍ တတ်သိနားလည် ထက်မြက်လာခြင်း၊ ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်လာခြင်း-ဟူသော အကျိုးထူးဖြစ်ပေါ်ပုံ ဥပမာတို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ရပါမည်။

(ခ) သစ်ပင်ဟုဆိုအပ်သော ရုပ်သဘောတရားတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော အသီးဖြစ်ပေါ်ခြင်းကိုပင်လျှင် ‘ရက္ခော ဖလတိ= သစ်ပင်သည် အသီးသီး၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘ရက္ခော ဖလိတော= သစ်ပင်သည် အသီးရှိ၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုသကဲ့သို့ ထို့အတူ နတ်၊လူဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သည့် သုံးဆောင်ခံစားခြင်း(ဥပဘောဂ)ဟု ဆိုအပ်သော “ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲ”ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကိုပင်လျှင် ‘ဒေဝေါ ဥပဘုဉ္ဇတိ=နတ်သည် သုံးဆောင်၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘မနုဿော ဥပဘုဉ္ဇတိ=လူသည် သုံးဆောင်၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘သုခိတော=ချမ်းသာခြင်းရှိ၏။ ဒုက္ခိတော=ဆင်းရဲခြင်းရှိ၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ခံစားတတ်သူ (ဥပဘုဉ္ဇက)-ဟူသည် မရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ ခံစားတတ်သူ ဥပဘုဉ္ဇကပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှာဖွေနေခြင်းသည် အကျိုးထူးမည် မဟုတ်ပေ။

ကံသင်္ခါရတို့၏ ထင်ရှားတည်ရှိမှု-မရှိမှုနှင့်ပတ်သက်၍
စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

- (က) - ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ကံသင်္ခါရတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်အနေဖြင့် ထင်ရှားတည်ရှိလျက် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အကျိုးကို ကျေးဇူးပြုလေသလော?
- သို့မဟုတ် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်အနေဖြင့် ထင်ရှားတည်ရှိမှုမရှိဘဲ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် အကျိုးကို ကျေးဇူးပြုလေသလော?
- (ခ) - အကယ်၍ ထင်ရှားတည်ရှိလျက် ကျေးဇူးပြုသည်-ဟုဆိုလျှင် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ဆဲ ပဝတ္တိခဏ၌ပင် ထိုသင်္ခါရတို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သည့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော?
- သို့မဟုတ် ထင်ရှားတည်ရှိမှု မရှိဘဲ ကျေးဇူးပြုသည်-ဟုဆိုလျှင် ကံပြုစဉ် ခဏမှ ရှေ့ဖြစ်စေ၊ နောက်၌ဖြစ်စေ အမြဲတမ်း အကျိုးကိုဆောင်ပေးတတ်၊ ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည် မဟုတ်ပါလော?

ဖြေရှင်းချက်

ကံသင်္ခါရဟူသည် ပြုလုပ်အားထုတ်ပြီးမှသာလျှင် မိမိ၏အကျိုးအား ကျေးဇူး ပြုခြင်းဖြစ်၏။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်အနေဖြင့် ထင်ရှားတည်ရှိခြင်း(ဝိဇ္ဇာမာန)၊ ထင်ရှား တည်ရှိမှုမရှိခြင်း(အဝိဇ္ဇာမာန)ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာ ဘုရားရှင်က “ကာမာဝစရဿ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ ဝိပါကံ စက္ခုဝိညာဏံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ= ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အကျိုးဝိပါကံ စက္ခုဝိညာဏံ သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဟုဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ကံသင်္ခါရတို့သည် မိမိနှင့်ထိုက်တန်သောအကျိုးကို ပေးပြီးလျှင် နောက်တစ်ဖန်ထပ်၍ အကျိုးပေးခြင်းမည်သည် မရှိတော့ပေ။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော်- အကျိုးဝိပါကံကို ရင့်ကျက်စေပြီး၊ အကျိုးပေးပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာဖြင့် ရှင်းပြခြင်း

လူတစ်ယောက်သည် ပစ္စည်းဝယ်ယူခြင်း၊ သို့မဟုတ် ကြွေးယူခြင်းကို ပြုလုပ်သည် ဆိုပါစို့...။ ပစ္စည်းဝယ်လျှင် ပစ္စည်းဖိုးကို ပြန်ပေးရမည်။ ကြွေးယူလျှင် ကြွေးကို ပြန်ဆပ်ရမည်။ ပစ္စည်းဝယ်စဉ်ခဏ၌ “ပစ္စည်းဖိုး ပေးပါမည်”၊

ကြေးယူစဉ်ခဏ၌ “ကြေးပြန်ဆပ်ပါမည်” ဟုပြောဆိုခြင်းသည်ပင် အာမခံရာ ရောက်၏။ ထိုသူ၏ ယင်းအာမခံချက်သည်ပင်လျှင် ပစ္စည်းဖိုးပေးခြင်း၊ ကြေး ပြန်ဆပ်ခြင်းစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။ အာမခံခြင်းကိရိယာ၏ ထင်ရှား တည်ရှိမှု-မရှိမှုက လိုရင်းပမာန် မဟုတ်ပေ။

ထို့ပြင် ပစ္စည်းဖိုးပေးချေပြီးနောက်၊ ကြေးယူထားသည်ကို ပြန်လည်ပေးဆပ် ပြီးနောက်၌ အာမခံသူသည် ယင်းတာဝန်တို့ကို ဆက်လက်၍ ယူစရာမလိုတော့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ပြန်လည်ပေးဆပ်ခြင်းအမှုစသည်တို့ကို ပြုပြီးဖြစ်သော ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဤဥပမာနှင့်အလားတူစွာပင် ပြုလုပ်အားထုတ်ပြီးသော ကံသင်္ခါရတို့သည် လည်း မိမိနှင့်ဆိုင်သော အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မိမိနှင့်ထိုက်တန်သောအကျိုးကို ပေးပြီးနောက်ပိုင်း၌လည်း တစ်ဖန်ထပ်မံ၍ အကျိုးပေးမှု တာဝန်ကို ဆက်လက်ပြီး မထမ်းဆောင်တော့ပေ။ (စည်၊ ၄၊ ၁၉၃-၁၉၄)

ဝိညာဏ် ၃၂-ပါးလုံးဖြစ်ပုံကို ပေါင်း၍ပြဆိုခြင်း

သင်္ခါရ		ဘုံ	ဝိညာဏ်စိတ်	ကာလ	
၁။	(က) ကာမပုညာဘိ	ကာမသုဂတိ	ကု-သန္တိ၊ မဟာဝိ	၉-ပါး	ပဋိ -
	(ခ) ။	။	ဥ-သန္တိကြဉ် ကုဝိ	၇-ပါး	- ပဝတ္ထိ
	(ဂ) ။	ရူပဘုံ	ကုဝိ-စက္ခု၊ သော၊ သင်္ခါ		
			သန္တိ၊ သန္တိ	၅-ပါး	- ပဝတ္ထိ
	(ဃ) ။	ကာမဒုဂ္ဂတိ	ကု-ဝိ	၈-ပါး	- ပဝတ္ထိ
	(င) ။	ကာမသုဂတိ	ကုဝိ၊ မဟာဝိ	၁၆-ပါး	ပဋိ ပဝတ္ထိ
၂။	ကာမ-ရူပပုညာဘိ	ရူပဘုံ	ကုဝိ-၅၊ ရူပဝိ-၅	၁၀-ပါး	ပဋိ ပဝတ္ထိ
၃။	ရူပပုညာဘိသင်္ခါရ	ရူပဘုံ	ရူပဝိပါက်	၅-ပါး	ပဋိ -
၄။	(က) အပုညာဘိ	ကာမဒုဂ္ဂတိ	အကု-သန္တိ	၁-ပါး	ပဋိ -
	(ခ) ။	။	သန္တိကြဉ် အကုဝိ	၆-ပါး	- ပဝတ္ထိ
	(ဂ) ။	။	အကုဝိ	၇-ပါး	ပဋိ ပဝတ္ထိ
	(ဃ) ။	ကာမသုဂတိ	အကုဝိ	၇-ပါး	- ပဝတ္ထိ
	(င) ။	ရူပဘုံ	အကုဝိ-စက္ခု၊ သော၊ သင်္ခါ၊ သန္တိ	၄-ပါး	ပဝတ္ထိ
၅။	အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရ	အရူပဘုံ	အရူပဝိပါက်	၄-ပါး	ပဋိ ပဝတ္ထိ

၁။(က)ကမပုညာဘိသင်္ခါရသည် သာမန်အားဖြင့် ကမသုဂတိဘုံ၌ ကုရိ-သန္တီရဏ ၁-ပါး၊ မဟာဝိပါက် ၈-ပါးဟူသော ဝိညာဏ်စိတ် ၉-ပါးတို့အား ပဋိသန္ဓေကာလ၌ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) ကမပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကမသုဂတိဘုံ၌ ဥပေက္ခာသန္တီရဏကြင်သော အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၇-ပါး၊ ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပဋိသန္ဓေကာလ၌ ကျေးဇူးမပြုပါ။

(ဂ) ကမပုညာဘိသင်္ခါရသည် ရူပဘုံ၌ ကုရိ-စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစိုင်း၊ သန္တီရဏနှစ်ပါးဟူသော ၅-ပါးသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပဋိသန္ဓေကာလ၌ ကျေးဇူးမပြုပါ။

(ဃ) ကမပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကမဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊ ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ဒုဂ္ဂတိဖြစ်သည့် ငရဲဘုံ၌ အရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်မြတ်၏ လှည့်လည်မှုစသည်ကြောင့် ဣဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသဖြင့် ပုညာဘိသင်္ခါရက ကျေးဇူးပြုပေးခြင်း ဖြစ်၏။ တိရစ္ဆာန်၊ တန်ခိုးကြီးသောပြိတ္တာတို့၌လည်း ဣဋ္ဌာရုံကို ရရှိနိုင်၏။)

(င) ကမပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကမသုဂတိဘုံ၌ ကုရိ-၈ ပါး၊ မဟာဝိ-၈ ပါး၊ ဤ၁၆-ပါးသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိ၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ၌လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ သာမညအားဖြင့်မူ ကမ-ရူပပုညာဘိသင်္ခါရတို့သည် ရူပဘဝ၌ ကုရိ-စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစိုင်း၊ သန္တီရဏနှစ်ပါးဟူသော ၅-ပါး၊ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော ဝိညာဏ်စိတ် ၁၀-ပါးတို့အား ထိုအတူ ပဝတ္တိ၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ၌လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၃။ ရူပပုညာဘိသင်္ခါရသည် ရူပဘုံ၌ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဋိသန္ဓေ၌ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပဝတ္တိကာလ၌လည်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။)

၄။(က)အပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကမဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကုရိ-သန္တီရဏ ဝိညာဏ်စိတ် ၁-ပါးအား ပဋိသန္ဓေကာလ၌ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ခ) အပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကမဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကုရိ-သန္တီရဏကြင်သော အကုသလဝိပါက် ၆-ပါး၊ ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ပဋိသန္ဓေကာလ၌ ကျေးဇူးမပြုပါ။

(ဂ) အပုညဘိသင်္ခါရသည် ကာမဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ၇-ပါး ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိ၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ၌လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(ဃ) အပုညဘိသင်္ခါရသည် ကာမသုဂတိဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ၇-ပါး ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိကာလ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ထိုသို့ကျေးဇူးပြုရာ၌ ကာမာဝစရဘုံ၌ အနိဋ္ဌဖြစ်သော အဆင်းရူပါရုံစသည်တို့ကို မြင်တွေ့ခြင်းသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်၏။)

(င) အပုညဘိသင်္ခါရသည် ရူပဘုံ၌ အကုဝိ-စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း၊ သန္တီရဏဟူသော ၄-ပါးသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိ၌ ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဗြဟ္မာလောက၊ နတ်လောက၌မူ အနိဋ္ဌဖြစ်သော အဆင်းရူပါရုံစသည် မရှိပေ။ သို့သော် သေခါနီးကာလ၌ ပုဗ္ဗနိမိတ်ထင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

၅။ အာနေဉ္ဇဘိသင်္ခါရသည် အရူပဘုံ၌ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးဟူသော ဝိညာဏ်စိတ်တို့အား ပဝတ္တိ၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ၌လည်းကောင်း နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်း၊ ပကတူပနိဿယပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(စည်းငါး ၁၉၄-၁၉၈)

သင်္ခါရနှင့် ဘဝ၊ ယောနိစသည် တွဲစပ်ပုံ

သင်္ခါရ	ဘဝ	ယောနိ	ဂတိ	ဦးတိ-သတ္တာဝါသ	ဝိညာဏ်
၁။ ပုညဘိ	ကာမ-ရူပ	၄-ပါး	မနု-ဒေဝ	နာနာ-နာနာသညီ နာနာ-ဧကသညီ ဧက-နာနာသညီ ဧက-ဧကသညီ	၂၁-ပါး
၂။ အပုညဘိ	ကာမ	၄-ပါး	တိရစ္ဆာန်၊ ပေတ၊ နိရယ	နာနာ-ဧကသညီ	၇-ပါး
၃။ အာနေဉ္ဇ	အရူပ	ဥပပါတ်	ဒေဝ	အာကာစသည်(၃) အာကာစသည်(၄)	၄-ပါး

၁။ ပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကာမဘဝ, ရူပဘဝဟူသော ဘဝနှစ်ပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ မနုဿဂတိ, ဒေဝဂတိဟူသော ဂတိနှစ်ပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိလေးပါး၊ သတ္တာဝါသလေးပါးတို့၌ ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊ မဟာဝိပါက် ၈-ပါး၊ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော ဝိညာဏစိတ် ၂၁-ပါးတို့ကို ဖြစ်စေပါသည်။

၂။ အပုညာဘိသင်္ခါရသည် ကာမဘဝတစ်ပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ တိရစ္ဆာန်ဂတိ, ပေတဂတိ, နိရယဂတိဟူသော ဂတိသုံးပါး၊ နာနာတ္တကာယဇကတ္တသညီဟူသော ဝိညာဏဋ္ဌိတိတစ်ပါး၊ နာနာတ္တကာယဇကတ္တသညီဟူသော သတ္တာဝါသတစ်ပါးတို့၌ အကုသလဝိပါက် ၇-ပါးဟူသော ဝိညာဏစိတ်တို့ကို ဖြစ်စေပါသည်။

၃။ အာနောဘိသင်္ခါရသည် အရူပဘဝတစ်ပါး၊ ဥပပါတ်ယောနိတစ်ပါး၊ ဒေဝဂတိတစ်ပါး၊ အာကာ, ဝိညာ, အာကိဉ်-ဟူသော ဝိညာဏဋ္ဌိတိသုံးပါး၊ အာကာ, ဝိညာ, အာကိဉ်, နေဝ-ဟူသော သတ္တာဝါသလေးပါးတို့၌ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးဟူသော ဝိညာဏစိတ်တို့ကို ဖြစ်စေပါသည်။

(စဉ်းငှ။ ၁၉၈-၂၀၁)

အလှည့်	အလှည့်အစဉ်	ဝိညာဏ	နိဗ္ဗာန်	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁-ပါး	ဥပပါတ်ယောနိ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၂-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၃-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၄-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၅-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၆-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၇-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၈-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၉-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၀-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၁-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၂-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၃-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၄-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၅-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၆-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၇-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၈-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၁၉-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၂၀-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ
၂၁-ပါး	အာကာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမဇ္ဈပံ အပ္ပဋ္ဌိ

နာမ်,ရုပ်တရားကိုယ်

အာရုံဆီသို့ ရှေးရှုညွတ်တတ်,သွားတတ်သောကြောင့် 'နာမ်' မည်ပါသည်။ နာမ်အရ-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါးကို ယူရမည်။ ရုပ်အရ-မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် ယင်းမဟာဘုတ်တို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ယူရပါမည်။

နာမ်,ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ရာဘဝစသည်

နာမ် နာမ်သည် အသညသတ်သတ္တဝါသကို ချန်ထား၍ အလုံးစုံသော ဘဝ ၃-ပါး၊ ယောနိ ၄-ပါး၊ ဂတိ ၅-ပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါး၊ သတ္တဝါသ ၈-ပါးတို့၌ ဖြစ်ပါသည်။

ရုပ် ရုပ်သည် ကာမ,ရူပဟူသော ဘဝ ၂-ပါး၊ ယောနိ ၄-ပါး၊ ဂတိ ၅-ပါး၊ ရှေ့ပိုင်းဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၄-ပါး၊ ရှေ့ပိုင်းသတ္တဝါသ ၄-ပါးနှင့် အသညသတ် သတ္တဝါသတို့၌ ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်,ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

သတ္တဝါ	ရေတွက်နည်း	နာမ်	ရုပ်	ပေါင်း
၁။ ဘာဝရုပ်ရှိသော ဂဗ္ဘ/အဏ္ဍဇ	အကျယ်	၃	ဝတ္ထု၊ ကာယဒသက ၂၀	၂၃
	ယူပြီးပယ်	၃	ဇီ ၉+ဝတ္ထု၁ +ကာယ ၁ ၁၁	၁၄
၂။ ဘာဝရုပ်ရှိသော ဂဗ္ဘ/အဏ္ဍဇ	အကျယ်	၃	ဝတ္ထု၊ ကာယ၊ဘာဝ ၃၀	၃၃
	ယူပြီးပယ်	၃	ဇီ ၉+ဝတ္ထု+ကာယ+ဘာဝ ၁၂	၁၅
၃။ ပ-ဈာန်ဗြဟ္မာ စသည်	အကျယ်	၃	စက္ခု၊သော၊ဝတ္ထု၊ဇီဝိနဝက ၃၉	၄၂
	ယူပြီးပယ်	၃	ဇီ ၉+စက္ခု+သော+ဝတ္ထု ၁၂	၁၅
၄။ ဗြဟ္မာမှကြွင်းသော ဥပပါတ်နှင့် ဘာဝရုပ်ရှိသော သံသေဒဇ	အကျယ်	၃	စက္ခု၊သော၊ဃာ၊ဇီဝှာ၊ကာယ ဝတ္ထု၊ ဘာဝဒသက(၇) ၇၀	၇၃
	ယူပြီးပယ်	၃	ဇီ ၉+စက္ခု+သော+ဃာ+ဇီဝှာ+ ကာယ+ဝတ္ထု+ဘာဝ ၁၆	၁၉
၅။ အရူပဗြဟ္မာ		၃	×	၃
၆။ အသညသတ်		×	ဇီဝိတနဝကကလာပ်	၉

ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဝိညာဏ်ကြောင့် -

- ၁။ - ဘာဝရုပ်မရှိသော ဂစ္ဆသေယျကသတ္တဝါ၊ အဏ္ဏဇေသတ္တဝါတို့အား အကျယ် (ဝိတ္ထာရ)နည်းဖြင့် စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးနှင့် ဝတ္ထုဒသက၊ ကာယဒသက ကလာပ်နှစ်စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၂၀ အားဖြင့် ၂၃-ပါးသောနာမ်ရုပ် တို့ဖြစ်ပါသည်။
- ယူပြီးသည်ကိုပယ်သောနည်း(ဝါ)မယူရသေးသည်ကိုယူသောနည်း (အဂ္ဂဟိတ ဂဟဏနည်း)ဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး၊ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး၊ ကာယပသာဒရုပ် ၁-ပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၁၁-ပါးအားဖြင့် ၁၄-ပါးသောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။
- ၂။ - ဘာဝရုပ်ရှိသော ဂစ္ဆသေယျကသတ္တဝါ၊ အဏ္ဏဇေသတ္တဝါတို့အား အကျယ် (ဝိတ္ထာရ)နည်းဖြင့် စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးနှင့် ဝတ္ထုဒသက၊ ကာယဒသက ဘာဝဒသက ကလာပ်သုံးစည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၃၀ အားဖြင့် ၃၃-ပါးသော နာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။
- ယူပြီးသည်ကိုပယ်သောနည်းဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး၊ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး၊ ကာယပသာဒရုပ် ၁-ပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး၊ ဘာဝရုပ် ၁-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၁၂-ပါးအားဖြင့် ၁၅-ပါးသော နာမ်ရုပ် တို့ ဖြစ်ပါသည်။
- ၃။ - ပထမဈာန်ဗြဟ္မာစသော ဥပပါတ်သတ္တဝါတို့အား အကျယ်(ဝိတ္ထာရ)နည်းဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် စက္ခု၊ သောတ၊ ဝတ္ထုဒသက၊ ဇီဝိတနဝကဟူသော ကလာပ်လေးစည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၃၉-ပါးအားဖြင့် ၄၂-ပါးသောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။
- ယူပြီးသည်ကိုပယ်သောနည်းဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး၊ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး၊ စက္ခု၊ သောတ ပသာဒရုပ် ၂-ပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၁၂-ပါးအားဖြင့် ၁၅-ပါးသောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။
- ၄။ - ပထမဈာန်ဗြဟ္မာမှကြွင်းသော ဥပပါတ်သတ္တဝါနှင့် ဘာဝရုပ်ရှိသော သံသေဒဇေသတ္တဝါတို့အား အကျယ်(ဝိတ္ထာရ)နည်းဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှာ၊ ကာယ၊ ဝတ္ထုဒသက၊ ဘာဝဒသကဟူသော ကလာပ် ခုနစ်စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၇၀-ပါးအားဖြင့် ၇၃-ပါးသောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ် ပါသည်။

- ယူပြီးသည်ကိုပယ်သောနည်းဖြင့် နာမ် ၃-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး၊ အဝိနိဗ္ဗာဏရုပ် ၈-ပါး၊ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှာ၊ ကာယဟူသော ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး၊ ဘာဝရုပ် ၁-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၁၆-ပါးအားဖြင့် ၁၉-ပါးသောနာမ်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ရုပ်သန္တတိချို့တဲ့သော သတ္တဝါတို့အား ချို့တဲ့သည့် ကလာပ် စည်းကိုကြည့်၍ ဝိတ္တာရနည်း၊ အဂ္ဂဟိတဂဟဏနည်းတို့ဖြင့် ရေတွက်သွားရမည်။

- ၅။ အရူပဗြဟ္မာတို့အား ရုပ်မရှိသောကြောင့် စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးသာ ဖြစ်ပါသည်။
- ၆။ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့အား ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ဟူသော ရုပ် ၉-ပါးသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပဝတ္တိအခါ၌ တိရေရုပ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ရုပ်ဖြစ်ရာဘုံမှန်သမျှတို့တွင် ပဝတ္တိအခါ၌ ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံမှာ-

- (၁) ဥတုခေါ် တေဇောဓာတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုဇေယျဒွဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌိခဏတွင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- (၂) စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇေယျဒွဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ နောက်၌ဖြစ်သော ပထမဘဝင်၏ဥပါဒ်မှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

မှတ်ချက်။ အသံဖြစ်ပေါ်လျှင် ဥတုဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်နှင့် စိတ္တဇေယျဒွဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ်များ အသီးအသီး ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

- (၃) အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အာဟာရဇေယျဒွဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ်သည် ဂစ္ဆသေယျက သတ္တဝါတို့အား မိခင်စားမျိုးအပ်သော အာဟာရအစဉ်လျောက်သောကိုယ်၌ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ဥပပါတ်သတ္တဝါတို့အား ရှေးဦးစွာ မိမိ၏ခံတွင်းရှိ တံတွေးကို မျိုးချသောအခါ၌ စတင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်ပုံ

ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ကား ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ကမ်းပါးပြတ်သို့ ပြုတ်ကျလုနီးပါးဖြစ်နေသော လူတစ်ယောက်သည် မိမိကဲ့သို့ ပြုတ်ကျလုနီးပါးဖြစ်နေသည့် အခြားလူတစ်ယောက်အား အထောက်အပံ့ပေးခြင်း၊ ကူညီခြင်းကို မစွမ်းဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်လည်း

တည်ရာဝတ္ထုရုပ် အားနည်းလွန်းသောကြောင့် ရုပ်ကိုဖြစ်စေရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပဝတ္တိအခါ၌ နာမ်,ရုပ် ၉၉-ပါး

အများဆုံးဖြစ်နိုင်ပုံ

သတ္တဝါ	နာမ်	ရုပ်	ပေါင်း
ဂဗ္ဘသေယျကနှင့် ဥပပါတိသတ္တဝါ	၃	- ကမ္မဇေယျကလောင် ၇-စည်း ၇၀-ပါး	၉၉
		- ဥတုဇေယျကလောင် ၉-ပါး	
		- စိတ္တဇေယျကလောင် ၉-ပါး	
		- အာဟာရဇေယျကလောင် ၈-ပါး ၉၆	
အသံရုပ်သည်အမြဲမရှိသောကြောင့် ဥတုဇေယျနှင့်စိတ္တဇေယျကြည့်			၉၇

ကမ္မဇေယျသည် တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်က ထောက်ပံ့မှ
ကြာရှည်တည်တံ့နိုင်

ကမ္မဇေယျသည် အလုံးစုံသောဘဝ,ယောနိ,ဂတိစသည်တို့၌ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ငြားသော်လည်း စိတ်,ဥတု,အာဟာရတို့ကြောင့်ဖြစ်သော တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ် တို့က ထောက်ပံ့ပေးမှသာလျှင် ကောင်းမွန်စွာ ကြာရှည်တည်တံ့နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- အောက်ခြေ၌အနည်းငယ်ကားပြီး အများချင်းဆိုင်၍ထောင်ထားသော ကျူစည်း လေးစည်းတို့သည် လေတိုက်သော်လည်း အချင်းချင်းထောက်ပံ့မှီခိုထားသဖြင့် မလဲမပြိုဘဲ ကောင်းစွာတည်တံ့ကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တစ်စီးနှင့်တစ်စီး၊ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဖွဲ့ယှက်ချည်နှောင်ထားသော လှေဖောင်,ဝါးဖောင်တို့သည် မဟာ သမုဋ္ဌရာ၌ လှိုင်းတံပိုးတို့ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခံရသော်လည်း မကွဲမကွာဘဲ တည်မြဲနေ သကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ ကမ္မဇေယျသည် တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့၏ အထောက် အပံ့ကိုရသဖြင့် ကမ္မဇေယျနှင့် တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်၌ အချင်းချင်း အမှီပြု၍ အသက်ရှင်နေသမျှကာလပတ်လုံး နှစ်ပေါင်းများစွာ တည်မြဲနေကြသည်။ မှတ်ချက်။ ထို့ကြောင့် ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိညာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို ဖော်ပြရာ၌ မကင်းကောင်းသည်ကိုယူရသော အဓိနာဘာဝနည်း

အရ ကမ္မဇေယျနှင့်မကင်းကောင်းသော တိသမုဋ္ဌာနိကရုပ်တို့ကို ပါ ထည့်၍ စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အားလုံးကို ရေတွက်ခြင်းဖြစ် သည်။

ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်သက်သက်ဖြစ်ပုံ

(ဝိညာဏပစ္စယာ နာမမေဝ)

- (က) အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနှင့်ပဝတ္တိအခါတို့တွင် အရူပဝိပါက်-ဟူသော ဝိပါက ဝိညာဏ်ကြောင့် ယင်းဝိပါက်ဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးသာ ဖြစ်၏။ ရုပ်ကို မဖြစ်စေပါ။ (သဟဇာတ်ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ဖြစ်၏။)
- (ခ) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ပဝတ္တိအခါတွင် ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ဟူသော ဝိပါက ဝိညာဏ်ကြောင့် ယင်းနှင့်ယှဉ်ဖက် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇ပါး ဟူသော စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးသာ ဖြစ်၏။

ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ်သက်သက်ဖြစ်ပုံ

(ဝိညာဏပစ္စယာ ရူပမေဝ)

- (က) အသညသတ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနှင့်ပဝတ္တိအခါတွင် အတိတ်ပဉ္စဝေါကာရဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ရူပကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဝိညာဏ်(အဝိပါကဝိညာဏ်)ကြောင့် ကမ္မဇရုပ်သာ ဖြစ်၏။
- (ခ) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ပဝတ္တိအခါတွင် အတိတ် ကာမကုသိုလ်, ရူပကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဝိညာဏ်(အဝိပါကဝိညာဏ်)ကြောင့် ကမ္မဇရုပ် သာ ဖြစ်ဆဲကာလ၌ ဖြစ်၏။

ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံ

(ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ)

ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနှင့် ပဝတ္တိအခါတွင်-

- (က) အတိတ်ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဝိညာဏ်(အဝိပါကဝိညာဏ်) ကြောင့် နာမက္ခန္ဓာလေးပါးဟူသောနာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်ပါသည်။
- (ခ) ဝိပါကဝိညာဏ်ကြောင့် စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးဟူသော နာမ်နှင့် စိတ္တဇရုပ်(ပဓာနနည်း)၊ စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ် (အဝိနာဘာဝနည်း)တို့ ဖြစ်ပါ သည်။ (မိဿပဋိသန္ဓေကိုရည်ရွယ်လျှင် ပဓာနနည်းအရ ကမ္မဇရုပ်ရ၏။)

တစ်ခုကြွင်း ဧကသိသ်ပြုပုံ

ဤသို့ ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်သက်သက်ဖြစ်ပုံ၊ ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ် သက်သက်ဖြစ်ပုံ၊ ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံတို့ကို ရည်ရွယ်၍ “ဝိညာဏ ပစ္စယာ နာမရူပံ”၌ နာမရူပံကို “နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပံ”ဟူ၍

တစ်ခုကြွင်းကေသိသံပြု၍ ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်၏။

- ပထမပုဒ် နာမဉ္စဖြင့် 'နာမရူပ' ၌ ရှေ့ပိုင်း 'နာမ' ကို ရည်ရွယ်သည်။
- ဒုတိယပုဒ် ရူပဉ္စဖြင့် 'နာမရူပ' ၌ နောက်ပိုင်း 'ရူပ' ကို ရည်ရွယ်သည်။
- တတိယပုဒ် နာမရူပဉ္စဖြင့် 'နာမရူပ' ၌ 'နာမရူပ' နှစ်ခုလုံးကို ရည်ရွယ်သည်။

ဝိညာဏ် ၂-မျိုး

နာမ်ရုပ်၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် ဝိပါကဝိညာဏ်(ဝိပါကဝိညာဏ်)၊ နှင့် ဝိပါကမဟုတ်သောဝိညာဏ် (အဝိပါကဝိညာဏ်)ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင်-

(၁) ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်, ဘဝင်ဝိညာဏ်, စုတိဝိညာဏ်ဟူသော ဝိထိမုတိစိတ်များ နှင့် ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိဗ္ဗိတိ, သန္တတိရဏ, တဒါရုံဟူသော ဝိထိစိတ်ဝိညာဏ် တို့သည် ဝိပါကစိတ်များဖြစ်သောကြောင့် 'ဝိပါကဝိညာဏ်' မည်၏။

(၂) ကုသိုလ်ဝိညာဏ်, အကုသိုလ်ဝိညာဏ်, ကြိယာဝိညာဏ်တို့သည် ဝိပါကစိတ် မဟုတ်သောကြောင့် 'အဝိပါကဝိညာဏ်' မည်၏။

အဝိပါကဝိညာဏ်တို့တွင် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့ကို 'ကမ္မဝိညာဏ်' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်' ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆို၏။

အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ်သက်သက်ဖြစ်ရာ၌

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဝိညာဏ်မရှိခြင်းကြောင့် "ဝိညာဏ်ကြောင့် ရုပ်သက်သက် ဖြစ်သည်" ဟူသောစကားသည် မသင့်လျော်သည် မဟုတ်ပါလော ?

ဖြေရှင်းချက်

အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် အတိတ်ပဉ္စဝေါကာရ ဘဝတို့၌ ပြုလုပ်အားထုတ်ခဲ့သော ရူပကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဝိညာဏ်(အဝိပါက ဝိညာဏ်)ကြောင့်ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။

ထို့အတူ ပဉ္စဝေါကာရဘဝ၌ ပဝတ္တိအခါတွင် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာ စိတ်တို့ဖြစ်ဆဲဇာတ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကမ္မဇရုပ်သည်လည်း အဝိပါကဝိညာဏ် ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်များ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ "ဝိညာဏ် ကြောင့် ရုပ်သက်သက် ဖြစ်သည်" ဟူသောစကားသည် သင့်လျော်ပါသည်။

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရုပ်၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပုံ

ဝိညာဏပစ္စယာ	နာမ - ရုပ်	ပစ္စယသတ္တိ
၁။ ပဋိသန္ဓေ-ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိပါကဝိညာဏ်	ယှဉ်ဖက်နာမ် ခန္ဓာသုံးပါး	သဟ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိ အည၊ သမံ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ (၉)
၂။ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဝိပါကဝိညာဏ်		ဟဒယဝတ္ထု၊ သဟ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိ အညမည၊ ဝိပါ၊ ဝိပါက အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ (၉)
၃။ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဝိပါကဝိညာဏ်		ဟဒယကြဉ် ရုပ်-၂၉ သဟ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိ ဝိပါ၊ ဝိပါက၊ အာ၊ ဣန္ဒ (၈)
၄။ (က) အညသတ်ဘုံ၌ အဝိပါကဝိညာဏ်	အညသတ် ကမ္မဇရုပ်	ဥပနိဿယ
(ခ) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ အဝိပါကဝိညာဏ်	ကမ္မဇရုပ်	ဥပနိဿယ
မှတ်ချက်။ ပဋိသန္ဓေဝိပါကဝိညာဏ်နှင့် အဝိပါကဝိညာဏ်မှကြွင်းသော ပထမာဝင်စိတ်စသော ဝိညာဏ်အားလုံးတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ နာမ်ရုပ်တို့အား ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ကျေးဇူးပြုနေကြ၏။		

- ၁။ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ဖြစ်သော ဝိပါကဝိညာဏ်နှင့် ပဝတ္တိအခါ၌ဖြစ်သော ဝိပါက
ဝိညာဏ်တို့သည် ယှဉ်ဖက်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နာမ်သုံးပါးတို့အား ပဋ္ဌာန်း
ပစ္စယသတ္တိ ၉-ပါးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- ၂။ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဝိပါကဝိညာဏ်သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်အား ပစ္စယသတ္တိ
၉-ပါးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ပဝတ္တိအခါ၌ အညမညကြဉ် ၈-ပစ္စည်း)
- ၃။ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဝိပါကဝိညာဏ်သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်မှတစ်ပါး ကြွင်းသော
ကလာပ်ရုပ် ၂၉-ပါးတို့အား အဆိုပါပစ္စယသတ္တိတို့မှ အညမညကြဉ်သော
ပစ္စယသတ္တိ ၈-ပါးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- ၄။ (က) အညသတ်ဘုံ၌ အဘိသင်္ခါရဟူသော အဝိပါကဝိညာဏ်သည်
ကမ္မဇရုပ်အား သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပါသည်။

- (ခ) ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ အဘိသင်္ခါရဟူသော အဝိပါကဝိညာဏ်သည် ကမ္မဇရပ်အား သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (စညိ၊ ၄။ ၂၁၄)

ဝိညာဏ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေနှစ်ရပ်ဖြစ်ပုံကို သိရာ၌ စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ “ပဋိသန္ဓေနှစ်ရပ်သည် ဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်၏”ဟူသော အနက်သဘောကို မည်သို့သိရပါမည်နည်း ?

ဖြေရှင်းချက် ပဋိသန္ဓေနှစ်ရပ်သည် ဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်၏-ဟူသောအနက် သဘောကို အာဂမယုတ္တိ၊ သဘာဝယုတ္တိနှစ်မျိုးဖြင့် သိနိုင်ပါသည်။

အာဂမယုတ္တိဖြင့် သိနိုင်ပုံမှာ- ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ “စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော ဓမ္မာ= စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည် ရှိကုန်၏”ဟု မြတ်စွာ ဘုရားဟောတော်မူထား၏။ ဤဒေသနာတော်အရ စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့မှာ စေတသိက် ၅၂-ပါး(စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာသုံးပါး) ဖြစ်၏။ ဤစေတသိက်နာမ်တို့သည် ဝိညာဏ်ဟူသော စိတ်နာမ်အကြောင်းတရား ထင်ရှား ရှိပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာသောအကျိုးတရားများ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဘုရားဟောဖော် အာဂမယုတ္တိစကားတော်ကို ထောက်ဆ၍ ပဋိသန္ဓေနှစ်ရပ်တို့တွင် နာမ်သည် ဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

သဘာဝယုတ္တိဖြင့် သိနိုင်ပုံမှာ- တစ်စုံတစ်ယောက်သည် စိတ်ကြည်လင်မှု ရှိလျှင် ရုပ်ကြည်လင်ရွှင်လန်းမှု၊ စိတ်ကြည်လင်မှုမရှိလျှင် ရုပ်မကြည်လင် မရွှင်လန်း မှုဖြစ်နေသည်ကို တိုက်ရိုက် တွေ့မြင်ရ၏။ လောက၌ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် တွေ့မြင်ရသောသဘောဖြင့် မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် မတွေ့မမြင်နိုင်သော သဘောကို အနုမာနအားဖြင့် မှန်းဆ၍သိနိုင်သဖြင့် မျက်မှောက်မြင်ရသည့် ကြည်လင်မှု၊ မကြည်လင်မှုစသော စိတ္တဇရုပ်တို့သည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည်ကို သိရှိရသကဲ့သို့ ထိုအတူ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက်မမြင်ရသော ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်သည်လည်း ဝိညာဏ် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားများဖြစ်ကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤလောကသဘာဝယုတ္တိဖြင့် ပဋိသန္ဓေနှစ်ရပ်တို့တွင် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်သည် ဝိညာဏ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

(စညိ၊ ၄။ ၂၁၅-၂၁၆)

နာမဓူပပစ္စယာ သဠာယတနံ အပွင့်

အရကောက်များ

- နာမ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော စေတသိက် နာမ်ခန္ဓာသုံးပါး ရ၏။
- ရုပ် - အာယတနခြောက်ပါးအား အမြဲတမ်းကျေးဇူးပြုသည့် မိမိသန္တာန် ၌အကျုံးဝင်သော မဟာဘုတ်၄-ပါး၊ ဝတ္ထုရုပ်၆-ပါး၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ စသည်တို့ ရ၏။
- သဠာယတန - စက္ခာယတန၊ သောတာယတန၊ ဃာနာယတန၊ ဇိဝှာယတန၊ ကာယာယတန၊ မနာယတန ဟူသော အာယတန၆-ပါး ရ၏။
ထိုတွင်-စက္ခာယတန၊ သောတာယတန၊ ဃာနာယတန၊ ဇိဝှာယတန၊ ကာယာယတနတို့ကို 'ပဉ္စာယတန' ဟုခေါ်သည်။
မနာယတနကို ခြောက်ခုမြောက် အာယတနဖြစ်သောကြောင့် 'ဆဠာယတန' ဟု ခေါ်သည်။

ဧကသိသ်နာမ်ရုပ်က ဧကသိသ်သဠာယတနအား

ကျေးဇူးပြုပုံ

နာမရူပကို "နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပံ" ဟု တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ် ပြုထားသကဲ့သို့ ထို့အတူ သဠာယတနကိုလည်း "ဆဠာယတနဉ္စ သဠာယတနဉ္စ သဠာယတနံ" ဟု တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ်ပြုထားသောကြောင့် တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ် နာမ်ရုပ်သည် တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ် သဠာယတနအား ကျေးဇူးပြုသည်-ဟုသိရ၏။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရူပဘုံ၌ ရုပ်မရှိသောကြောင့် နာမ်ရုပ်တွင် 'နာမ်' ဟူသော တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ကသာ ကျေးဇူးပြု၏။ ကျေးဇူးပြုခံရသည့် အာယတနမှာလည်း အာယတနခြောက်ပါးတွင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော ခြောက်ခုမြောက် မနာယတနအားသာ ကျေးဇူးပြု၏။ အခြားသော အာယတနတို့အား ကျေးဇူးမပြုပေ။ ထို့ကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ "နာမပစ္စယာ ဆဠာယတနံ" ဟု ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ်ပြုထားသော နာမ်ရုပ်သည် တစ်ခုကြွင်းဧကသိသ်ပြုထားသော သဠာယတနအား ကျေးဇူးပြု၏- ဟူ၍ သိရပါသည်။

နာမ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်ပုံ

ဘဝ	နာမပစ္စယာ	သဠာယတန	ကာလ		ပစ္စယသတ္တိ
၁။	(က)အရူပ	ဝိပါက်နာမ်	ဆဋ္ဌာယတန	ပဋိ	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါ (၇)
	(ခ) ။	ဝိပါက်နာမ်	ဆဋ္ဌာယတန		ပဝတ္တိ သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါ (၇)
	(ဂ) ။	အဝိပါက်နာမ်	ဆဋ္ဌာယတန		ပဝတ္တိ သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ် (၆)
၂။	(က)ပဉ္စဝေါ	ဝိပါက်နာမ် (+ဟဒယဝတ္ထု)	ဆဋ္ဌာယတန	ပဋိ	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါ (၇)
	(ခ) ။	ဝိပါက်နာမ် (+မဟာဘုတ်)	ပဉ္စာယတန	ပဋိ	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ ဝိပ်၊ ဝိပါ (၆)
	(ဂ) ။	ဝိပါက်နာမ် (ဝိပါက်)	ဆဋ္ဌာယတန		ပဝတ္တိ သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါ (၇)
	(ဃ) ။	အဝိပါက်နာမ် (အဝိပါက်)	ဆဋ္ဌာယတန		ပဝတ္တိ သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ် (၆)
	(င) ။	ဝိပါက်နာမ်	ပဉ္စာယတန		ပဝတ္တိ ပစ္ဆာ၊ ဝိပ္ပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)
	(စ) ။	အဝိပါက်နာမ်	ပဉ္စာယတန		ပဝတ္တိ ပစ္ဆာ၊ ဝိပ္ပ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)

ရုပ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်ပုံ

ဘဝ	ရူပပစ္စယာ	သဠာယတန	ကာလ		ပစ္စယသတ္တိ
၁။	အရူပဘုံ၌ရုပ်မရှိသောကြောင့်	×	×		×
၂။	ပဉ္စဝေါဘုံ	(က)ဟဒယ	ဆဋ္ဌာယတန	ပဋိ	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ ဝိပ် (၆)
	။	(ခ)မဟာဘုတ်	ပဉ္စာယတန	ပဋိ	ပဝတ္တိ သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၄)
	။	(ဂ)ဇီဝိတရုပ်	။	ပဋိ	ပဝတ္တိ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၃)

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော အပွင့်

ဖဿ ၆-ပါး

ဖဿသည် အကျဉ်းအားဖြင့် စက္ခုသမ္မဿ၊ သောတသမ္မဿ၊ ဃာနသမ္မဿ၊ ဇိဝှာသမ္မဿ၊ ကာယသမ္မဿ၊ မနောသမ္မဿအားဖြင့် ၆-ပါးအပြားရှိ၏။

ဖဿ ၃၂-ပါး

ဖဿသည် အကျယ်အားဖြင့် ကုသလဝိပါက်၌ စက္ခုသမ္မဿစသည် ၅-ပါး၊ အကုသလဝိပါက်၌ စက္ခုသမ္မဿစသည် ၅-ပါး၊ (သမ္ပဋိစိုင်း ၂၊ သန္တီရဏ ၃၊ မဟာဝိပါက် ၈၊ ရူပဝိပါက် ၅၊ အရူပဝိပါက် ၄ ဟူသော)မနောသမ္မဿ ၂၂-ပါးအားဖြင့် ဝိညာဏ်စိတ်သုံးဆယ့်နှစ်ပါးကဲ့သို့ ဖဿပေါင်း ၃၂-ပါး ရှိပါသည်။

သဠာယတန-အရကောက်

“သဠာယတနပစ္စယာ”၌ သဠာယတနဟူသည် အာယတနခြောက်ပါးကို ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့ဆရာတို့က သဠာယတနအရ- အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို အရကောက်ပြီး၊ အချို့ဆရာတို့က ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးကိုလည်း အရကောက်သည်။

အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး

(၁) စက္ခုယတန	(၂) သောတာယတန
(၃) ဃာနာယတန	(၄) ဇိဝှာယတန
(၅) ကာယာယတန	(၆) မနာယတန

ဗာဟိရာယတန ၆-ပါး

(၁) ရူပါယတန	(၂) သဒ္ဒါယတန
(၃) ဂန္ဓာယတန	(၄) ရသာယတန
(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန	(၆) ဓမ္မာယတန

အချို့ဆရာတို့ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို

အရကောက်ရခြင်း အကြောင်း

“သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော”ဟူသောစကားသည် ဥပါဒိန္နကခေါ်လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်ဖြစ်ပေါ်နေပုံကို ပြဆိုသောစကား(ဥပါဒိန္နပဝတ္တိကထာ) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သဠာယတနအရ မိမိ၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားကိုသာလျှင် အလိုရှိသဖြင့် အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကိုသာ အချို့ဆရာတို့ အရကောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

“ဆဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော= ခြောက်ခုမြောက် မနာယတနကြောင့် ဖဿသည် ဖြစ်၏” ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်စကား အားလျော်စွာ အရူပဘုံ၌ ဆဋ္ဌာယတနသည်လည်းကောင်း၊ အရူပဘုံမှတစ်ပါးသော ပဉ္စဝေါကာရာဘုံ၌ အလုံးစုံသော အာယတနတို့ကို သိမ်းယူသောအားဖြင့် သဋ္ဌာယတနသည်လည်းကောင်း ဖဿအား ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ထိုဆရာတို့က သဋ္ဌာယတနကို “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတနံ” ဟု တစ်ခုကြွင်းစကသိသ်ပြု၍ ခြောက်ခုမြောက် မနာယတနနှင့်တကွ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို အရကောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

**အချို့ဆရာတို့ ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးကို
အရကောက်ရခြင်း အကြောင်း**

အချို့သောဆရာတို့ကမူ - အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည့် ဖဿကို သန္တာန်တစ်ခုတည်း၌ အကျုံးဝင်သောတရား(ဧကသန္တတိပရိယာပန္နံ)ဟု ဆို၏။ အကြောင်းပစ္စည်းတရားကိုကား သန္တာန်တစ်ခု၌အကျုံးဝင်သောတရား(ဧကသန္တတိပရိယာပန္နံ)ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကွဲပြားသောသန္တာန်ရှိသောတရား(ဘိန္နသန္တာန)ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုကြသည်။

စင်စစ် ထိုဆရာတို့၏အလိုမှာ ဖဿအားကျေးဇူးပြုသော အာယတနမှန်သမျှကို ထင်ရှားဖော်ပြလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခြောက်ခုမြောက် မနာယတနနှင့်တကွ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးနှင့် ပေါင်း၍ အရကောက်ပြီး “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတနံ” ဟူ၍ ဒွန်သမာသ်တွဲစပ်ကာ သဋ္ဌာယတနကို ဧကသိသ်ပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

**သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော-ဟု ဧကဝုစ်ဖြင့် ဟောရာ၌
စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်**

စောဒနာ အလုံးစုံသော အာယတနတို့ကြောင့် ဖဿတစ်ပါးတည်း မဖြစ်ပေ။ အာယတနတစ်ပါးတည်းကြောင့်လည်း အလုံးစုံသောဖဿ မဖြစ်ပေ။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် “သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော” ဟု ဖဿကို ဧကဝုစ်(တစ်ပါးတည်း)ဖြင့် ဟောထားရပါသနည်း?

နိက္ခ	အာပု	ယထာနိ	ဥပယောဂဗျာဓိ	ဥပယောဂဗျာဓိ	နာယကဗျာဓိ
(၁) ဝိစ	ဝိစ	ယထာပိ	ယထာပိ	ယထာပိ	ယထာပိ
ဝိစ	ဝိစ	ယထာနိ	ယထာနိ	ယထာနိ	ယထာနိ
ဝိစ	ဝိစ	ယထာ	ယထာ	ယထာ	ယထာ
(၃) ဝိစ	ဝိစ	ယထာ	ယထာ	ယထာ	ယထာ
ဝိစ	ဝိစ	ယထာ	ယထာ	ယထာ	ယထာ
ဝိစ	ဝိစ	ယထာ	ယထာ	ယထာ	ယထာ
ဝိစ	ဝိစ	ယထာ	ယထာ	ယထာ	ယထာ

ဖြေရှင်းချက်

“အလုံးစုံသော အာယတနတို့ကြောင့် ဖဿတစ်ပါးတည်း မဖြစ်ပေ။ အာယတနတစ်ပါးတည်းကြောင့်လည်း အလုံးစုံသောဖဿ မဖြစ်ပေ” ဟူသော စကားသည် မှန်ကန်သောစကား ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အာယတနများစွာ ကြောင့် ဖဿတစ်ပါးကား ဖြစ်နိုင်ပေ၏။ ဖြစ်ပုံကို ဥပမာဖြင့် ဖော်ပြရသော်-

စက္ခုပသာဒဟူသော စက္ခုာယတနကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရူပါရုံဟူသော ရူပါယတနကြောင့်လည်းကောင်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဟူသော မနာယတနကြောင့်လည်းကောင်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သည့် ဖဿကြည့်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၆-ပါးဟူသော ဓမ္မာယတနကြောင့်လည်းကောင်း စက္ခုသမ္မဿတစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ မှတ်ရပါမည်။ ထို့အတူ သောတသမ္မဿစသည်တို့သည်လည်း ထိုက်သင့်သလို အာယတနများစွာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

ဤသို့ များစွာသောအာယတနတို့ကြောင့် ဖဿတစ်ပါးဖြစ်ပုံကို ရည်ရွယ်၍ တာဒိဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် “သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော” ဟု ဖဿကို ဧကဂုဏ်(တစ်ပါးတည်း)ဖြင့် ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်းငှ။ ၂၂၈)

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော-၌ ပဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

သဠာယတနပစ္စယာ		ဖဿော	ပစ္စယသတ္တိ
အဇ္ဈိတ္တိကာယတန	၁။ စက္ခုာယတနစသည်.. ပဉ္စာယတန ၅-ပါး	စက္ခုသမ္မဿစသည် ၅-ပါး	နိဿယ၊ ပုရေ၊ ဣနံ၊ ဝိပ္ပယုတ်၊ အတ္ထိ၊ အဝိ (၆)
	၂။ (ဝိပါက်)မနာယတန	မနောသမ္မဿ	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမံ၊ ဝိပါ၊ အာဟာ၊ ဣနံ (၉)
ဗာဟိရောယတန	၃။ ရူပါယတန (သဒ္ဓါယတနစသည်)	စက္ခုသမ္မဿ (သော-သမ္မဿစသည်)	အာရမ္မဏ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ(၄) ။
	၄။ ရူပါယတန..၅-ပါး	မနောသမ္မဿ	။
	၅။ ဓမ္မာယတန	မနောသမ္မဿ	အာရမ္မဏ

- ၁။ စက္ကယတနစသော အာယတနတစ်ပါးချင်းစီသည် စက္ခုသမ္ပဿစသော ဖဿတစ်ပါးချင်းစီအား နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ ၆-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
  - ၂။ ဝိပါက်မနောဝိညာဏ် ၂၂-ပါးဟူသော မနာယတနသည် ဝိပါက်မနော ဝိညာဏ် ၂၂-ပါးနှင့်ယှဉ်သော မနောသမ္ပဿအား သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ ၉-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
  - ၃။ ရူပါယတနသည် စက္ခုသမ္ပဿအား အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ ဟူသော ၄-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (သဒ္ဓါယတနစသည်တို့ကို လည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။)
  - ၄။ ရူပါယတနစသော အာယတန ၅-ပါးတို့သည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးနှင့်ယှဉ်သော မနောသမ္ပဿအား အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ ၄-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
  - ၅။ ဓမ္မာယတနသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးကြည့်သော ဝိပါက်မနောဝိညာဏ် ၂၀-တို့နှင့်ယှဉ်သော မနောသမ္ပဿအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပါသည်။
- (စဉ်း၄။၂၂၅-၂၃၀)

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ အပ္ပင်

ဝေဒနာ ၆-ပါး

ဝေဒနာသည် ဒွါရအားဖြင့် စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ သောတသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ ဇိဝှာသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ ကာယသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာဟူ၍ ၆-ပါး ရှိ၏။

ဝေဒနာ ၃၂-ပါး

ဝေဒနာသည် အကျယ်အားဖြင့်မူ စိတ် ၈၉-ပါးနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် ဝေဒနာပေါင်း ၈၉-ပါး ရှိ၏။ သို့သော် “ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ” ဟူသောစကားရပ်၌ ဝေဒနာအရ ဝိပါက်ဝိညာဏ်စိတ်သုံးဆယ့်နှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ ၃၂-ပါး ကိုသာ အရကောက်ရပါမည်။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ-၌ ပဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့်

ကျေးဇူးပြုပုံ

ဖဿပစ္စယာ	ဝေဒနာ	ပစ္စယသတ္တိ
၁။ ပဉ္စဒွါရ၌- စက္ခုသမ္ပဿဇာသော ဖဿတစ်ပါးစီသည်	စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာစသော ဝေဒနာတစ်ပါးစီအား	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ (၈)
၂။ ပဉ္စဒွါရ၌- စက္ခုသမ္ပဿဇာသော ဖဿတစ်ပါးစီ	(သမ်၊ သန္တိ၊ တဒါရုံ- တို့၏အစွမ်း) ကာမဝိပါက်ဟူသော (မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)	ပကတူပနိဿယ
၃။ မနောဒွါရ၌- သဟဇာတ- မနောသမ္ပဿ	(တဒါရုံ၏အစွမ်း) ကာမဝိပါက်ဝေဒနာ (မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)	သဟ၊ နိဿ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ အည၊ သမ်၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ (၈)
၄။ သဟဇာတ- မနောသမ္ပဿ	ပဋိ၊ ဘဝင်၊ စုတိ၏အစွမ်း ဘုံသုံးပါးဝေဒနာ (မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)	။
မနောဒွါရ၌- မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ရှိသော မနောသမ္ပဿ	(တဒါရုံ၏အစွမ်း) ကာမ-ဝိပါက်ဝေဒနာ (မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)	ပကတူပနိဿယ

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ အပ္ပင်္ဂ

တဏှာ ၆-ပါး

သေဋ္ဌိပုတ္တ=သူဌေးသား၊ ဗြာဟ္မဏပုတ္တ=ပုတ္တားသားစသည်ဖြင့် ဖခင်မျိုးရိုးမှဆင်းသက်လာသော အမည်၏အစွမ်းဖြင့် သားဖြစ်သူကို ထင်ရှားအောင်ဖော်ပြသကဲ့သို့ ထိုအတူ အဆင်းရူပါရုံ၌ တပ်မက်သောတဏှာစသည်တို့ကိုလည်း ရူပတဏှာစသောအမည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တဏှာသည် အာရုံမှဆင်းသက်လာသော အမည်၏အစွမ်းဖြင့် ရူပတဏှာ၊ သဒ္ဓတဏှာ၊ ဂန္ဓတဏှာ၊ ရသတဏှာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ၊ ဓမ္မတဏှာဟူ၍ ၆-ပါး ရှိ၏။

တဏှာ ၃-ပါး

ထိုတဏှာ ၆-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောတဏှာ၌ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ (ပဝတ္တိအာကာရ)၏အစွမ်းဖြင့် ကာမတဏှာ၊ ဘဝတဏှာ၊ ဝိဘဝတဏှာ-ဟူ၍ ၃-ပါး ရှိ၏။ ထိုတွင်-

- (၁) စက္ခုပသာဒ၌ ထင်ပေါ်လာသော ရူပါရုံဟူသော ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက်သာယာသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော တဏှာသည် 'ကာမတဏှာ'မည်၏။
- (၂) ထိုရူပါရုံကိုပင် 'ခိုင်ခံ့သည်၊ မြဲမြံသည်'ဟုအယူရှိသော သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်အတူတကွဖြစ်သော တဏှာသည် 'ဘဝတဏှာ'မည်၏။ ခြံခြံလေးပါး-၁၆၄ ထိုစကားမှန်၏။ သဿဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော ရာဂကို ဘဝတဏှာ-ဟုခေါ်ဆိုအပ်၏။ (သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ဟိ ရာဂေါ ဘဝတဏှာတိ ဝုစ္စတိ။)
- (၃) ထိုရူပါရုံကိုပင် 'ပြတ်၏၊ ပျက်စီး၏'ဟု အယူရှိသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့် အတူတကွဖြစ်သောတဏှာသည် 'ဝိဘဝတဏှာ'မည်၏။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော ရာဂကို ဝိဘဝတဏှာ-ဟုခေါ်ဆိုအပ်၏။ (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ဟိ ရာဂေါ ဝိဘဝတဏှာတိ ဝုစ္စတိ။)

တဏှာ ၁၈-ပါးဖြစ်ပုံ

ဤသို့လျှင် ရူပါရုံ၌ ကာမတဏှာစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် တဏှာ ၃-ပါး ရှိသကဲ့သို့ ထိုအတူ သဒ္ဓါရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဂန္ဓာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ရသာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဓမ္မာရုံ၌ ၃-ပါးအားဖြင့် တဏှာ ၁၈-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

တဏှာ ၃၆-ပါးဖြစ်ပုံ

အဇ္ဈတ္တတဏှာ ၁၈-ပါး အဇ္ဈတ္တရူပါရုံ၌ ကာမတဏှာစသည်ဖြင့် ၃-ပါးရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါရုံ၌ ၃-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တဂန္ဓာရုံ၌ ၃-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တရသာရုံ၌ ၃-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ၃-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တဓမ္မာရုံ၌ ၃-ပါးအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တတဏှာ ၁၈-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ဗဟိဒ္ဓတဏှာ ၁၈-ပါး ဗဟိဒ္ဓရူပါရုံ၌ ကာမတဏှာစသည်ဖြင့် ၃-ပါးရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဗဟိဒ္ဓသဒ္ဓါရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓဂန္ဓာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓရသာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ၃-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓဓမ္မာရုံ၌ ၃-ပါးအားဖြင့် ဗဟိဒ္ဓတဏှာ ၁၈-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် အဇ္ဈတ္တတဏှာ ၁၈-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓတဏှာ ၁၈-ပါးအားဖြင့် သန္တာန်၏အစွမ်းဖြင့် တဏှာ ၃၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

တဏှာ ၁၀၈-ပါးဖြစ်ပုံ

ဤ ၃၆-ပါးကုန်သော အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓတဏှာတို့သည် ကာလသုံးပါးလုံး၌ ရှိသောကြောင့် အတိတ်တဏှာ ၃၆-ပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်တဏှာ ၃၆-ပါး၊ အနာဂတ်တဏှာ ၃၆-ပါးအားဖြင့် ကာလ၏အစွမ်းဖြင့် တဏှာ ၁၀၈-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ဝေဒနာက တဏှာကို ဖြစ်စေပုံ

မိဘတို့သည် သားသမီးကို လွန်စွာချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းကြောင့် သားသမီးအပေါ် ချစ်ခင်မြတ်နိုးမှုကို အကြောင်းပြု၍ မိမိ၏သားသမီးကို ထိန်းကျောင်းစောင့်ရှောက်ပေးသည့် နို့ထိန်းအား ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ကြကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဤသတ္တဝါတို့သည် ရူပါရုံစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကို လွန်စွာသာယာခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ၌သာယာမြတ်နိုးမှုကို အကြောင်းပြု၍ -

- (၁) ရုပ်ပုံလှလှ ရေးဆွဲပေးသော ပန်းချီဆရာအား အခကြေးငွေပေးခြင်း၊
- (၂) ငြိမ်ညောင်းသာယာသည့် စောင်းသံဖြင့် တီးခတ်ဖျော်ဖြေပေးသော စောင်းသမားအား အခကြေးငွေပေးခြင်း၊
- (၃) မွေးကြိုင်သင်းပျံသည့် ရနံ့ကိုပြုလုပ်ပေးသော နံ့သာသည်အား အခကြေးငွေပေးခြင်း၊
- (၄) အရသာအမျိုးမျိုးကို ချက်ပြုတ်ကြော်လှော်ပေးသော စားဖိုသည်အား အခကြေးငွေပေးခြင်း၊

(၅) အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သည့် အဝတ်အထည်ကို ရက်လုပ်ပေးသည့် ရက္ခန်းသည် အား အခကြေးငွေပေးခြင်း၊

(၆) ရသာယတနဆေးကို စီမံဖော်စပ်ပေးတတ်သော ဆေးဆရာအား အခကြေးငွေ ပေးခြင်းကို ပြုလုပ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ဤရူပတဏှာစသည်တို့သည် ဝေဒနာ ဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိမှတ်ရပါသည်။ (စည်း၊ ၂၃၄-၂၃၅)

နှိုင်းယှဉ်ချက် - သတ္တဝါတို့သည် မိဘတို့နှင့်တူ၏။ ဝေဒနာသည် သားသမီး နှင့် တူ၏။ အဆင်းရူပါရုံစသည်တို့ကို ရေးဆွဲပေးတတ်သော ပန်းချီဆရာစသည်တို့သည် နို့ထိန်းနှင့် တူ၏။

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ-၌ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ဝေဒနာပစ္စယာ	တဏှာ	ပစ္စယသတ္တိ
သုခဝေဒနာ	တဏှာ	ပကတူပနိဿယ

ဝိပါက်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာသည် တဏှာအား ပကတူပနိဿယပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တစ်နည်း ကျေးဇူးပြုပုံ

- (၁) ဒုက္ခိ သုခံ ပတ္တယတိ။ = ဆင်းရဲသောသူသည် ချမ်းသာသူခကို တောင့်တ၏။
- (၂) သုခီ ဘိယျောပိ ဣစ္ဆတိ။ = ချမ်းသာသောသူသည် လွန်စွာလည်း ချမ်းသာခြင်းကို လိုလား၏။
- (၃) ဥပေက္ခာ သုခမိစ္ဆေဝ ဘာသိတာ။ = ဥပေက္ခာကိုမူ ငြိမ်သက်သောသဘော ရှိသောကြောင့် 'သုခ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဝေဒနာပစ္စယာ	တဏှာ	ပစ္စယသတ္တိ
(၁) ဒုက္ခိ သုခံ ပတ္တယတိ။ ဒုက္ခဝေဒနာ	ချမ်းသာသူခကို တောင့်တသောတဏှာ	ဥပနိဿယ
(၂) သုခီ ဘိယျောပိ ဣစ္ဆတိ။ သုခဝေဒနာ	ချမ်းသာသူခကို ပို၍လိုလားသောတဏှာ	ဥပနိဿယ
(၃) ဥပေက္ခာ သုခမိစ္ဆေဝ ဘာသိတာ။ ဥပေက္ခာဝေဒနာ	ချမ်းသာသူခကို ပို၍လိုလားသောတဏှာ	ဥပနိဿယ

- (၁) “ဒုက္ခိ သုခံ ပတ္တယတိ= ဆင်းရဲသောသူသည် ချမ်းသာသုခကို တောင့်တ၏” ဟူသောစကားရပ်ဖြင့် ဒုက္ခဝေဒနာသည် ချမ်းသာသုခကို တောင့်တသော တဏှာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၂) “သုခီ ဘိယျောပိ ဣစ္ဆတိ= ချမ်းသာသောသူသည် လွန်စွာလည်း ချမ်းသာခြင်းကို လိုလား၏” ဟူသောစကားရပ်ဖြင့် သုခဝေဒနာသည် လွန်စွာချမ်းသာခြင်းကို လိုလားသောတဏှာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- (၃) “ဥပေက္ခာ သုခမိစ္ဆေဝ ဘာသိတာ= ဥပေက္ခာကိုမူ ငြိမ်သက်သောသဘောရှိသောကြောင့် သုခ-ဟုဆိုအပ်၏” ဟူသောစကားရပ်ဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် သုခနှင့်အလားတူသောကြောင့် သုခကဲ့သို့ပင် လွန်စွာချမ်းသာခြင်းကို လိုလားသောတဏှာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အနုသယကင်းသောသူအား ဝေဒနာကြောင့်

တဏှာမဖြစ်နိုင်

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပေါ်ရာ၌ အနုသယဓာတ်ခံများ ကိန်းအောင်းနေသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တန်၌သာ ဖြစ်နိုင်၏။ အနုသယကင်းပြတ်၍ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယခေါ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သုံးတော်မူပြီးသော၊ မကောင်းမှုသမျှကို အပပြုအပ်မျှောအပ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏သန္တန်၌ ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ရာတွင် ယင်းဝေဒနာကြောင့် တဏှာသည် ဆက်လက်၍ မဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဝဋ်ဖြစ်ပြတ်ပြီးဖြစ်သဖြင့် အနာဂတ်သံသရာဝဋ်ဒုက္ခ မရှိတော့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်းငါး ၂၃၃-၂၃၇)

ဦးစွာသုခပ ၁	လုလင်	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၁) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၂) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၃) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၄) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၅) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၆) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၇) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၈) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၉) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁
(၁၀) ခုနစ်ရာ	လောကုပ္ပသုခပ ၁	လောကုပ္ပသုခပ ၁

တကျာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ အပွင့်

ဥပါဒါနံမည်ပုံ

မြမြစွာယူခြင်း၊ မြမြစွာ စွဲလမ်းခြင်း(ဒဋ္ဌဂ္ဂဟဏ)ကို ဥပါဒါနံ-ဟုခေါ်သည်။ ဥပါဒါနံ၌ရှိသော ဥပ-သဒ္ဒါသည် ဥပါယာသ(ပုပန်ခြင်း)၌ရှိသော ဥပ-သဒ္ဒါကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥပကုဋ္ဌ(ကဲ့ရဲ့ခြင်း)၌ရှိသော ဥပ-သဒ္ဒါကဲ့သို့လည်းကောင်း မြမြခြင်း(ဒဋ္ဌ)အနက်ကို ဟောပါသည်။

ဥပါဒါနံ ၄-ပါး

ထိုဥပါဒါနံတို့သည် ကာမုပါဒါနံ၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ၊ အတ္တဝါဒု-ပါဒါနံဟူ၍ ၄-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် -

- (၁) - ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ကို ဝတ္ထုကာမ ဟုခေါ်သည်။ ထိုဝတ္ထုကာမတို့ကို မြမြစွာစွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ကာမုပါဒါနံ မည်ပါသည်။ (ဝတ္ထုသင်္ခါတံ ကာမံ ဥပါဒိယတီတိ ကာမုပါဒါနံ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် နှစ်သက်လိုချင်တတ်သောကြောင့် ကာမ မည်၏။ ထိုကာမသည်ပင် မြမြစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ဥပါဒါနံလည်း မည်၏။ ဤနှစ်ပါးကိုပေါင်း၍ ကာမုပါဒါနံ-ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (ကာမော စ သော ဥပါဒါနဉ္စာတိ ကာမုပါဒါနံ။)
- (၂) - မှားယွင်းသောအယူကို မြမြစွာစွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ မည်ပါသည်။ (ဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတီတိ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်တတ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိ မည်၏။ ထိုဒိဋ္ဌိသည်ပင် မြမြစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ဥပါဒါနံလည်း မည်၏။ ဤနှစ်ပါးကိုပေါင်း၍ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ-ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဒိဋ္ဌိ စ သာ ဥပါဒါနဉ္စာတိ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ။)
- (၃) - “နွားတို့၏အလေ့၊ နွားတို့၏အကျင့်စသည်တို့ကို ကျင့်ခြင်းသည် သံသရာမှ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်၏” စသည်ဖြင့် မှားယွင်းသောအလေ့အကျင့်ကို မြမြစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ မည်ပါသည်။ (သီလဗ္ဗတံ ဥပါဒိယတီတိ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် “နွားတို့၏အလေ့၊ နွားတို့၏အကျင့်စသည်တို့ကို ကျင့်ခြင်းသည် သံသရာမှလွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်၏” စသည်ဖြင့် မှားယွင်းသည့် အလေ့အကျင့်သည် သီလဗ္ဗတ-မည်၏။ မြမြစွာ စွဲလမ်းတတ်

သောကြောင့် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ ဤနှစ်ပါးကိုပေါင်း၍ သီလဗ္ဗတု-
 ပါဒါန်-ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
 (သီလဗ္ဗတဉ္စ တံ ဥပါဒါနဉ္စာတိ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ။)

- (၄) - “ဝိညာဏ်ဟူသော အတ္တကောင် ရှိ၏”စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း စကားဖြစ်သောကြောင့် ဝါဒ-မည်၏။ (ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။)
- မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် ဥပါဒါန် မည်၏။
 (ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ ဥပါဒါနံ။)
- အတ္တနှင့်ပတ်သက်သော ပြောဆိုကြောင်းစကားဖြစ်သည့် မိစ္ဆာအယူဝါဒ၌ မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် အတ္တဝါဒပါဒါန် မည်ပါသည်။
 (အတ္တဇော ဝါဒပါဒါနံ အတ္တဝါဒပါဒါနံ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် အတ္တဝါဒမျှသည်ပင် အတ္တဟုမြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သော ကြောင့် အတ္တဝါဒပါဒါန် မည်ပါသည်။
 (အတ္တဝါဒမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ အတ္တဝါဒပါဒါနံ။)

ဥပါဒါန် ၄-ပါးအကျဉ်း

[တတ္ထ ကတမံ ကာမုပါဒါနံ? ယော ကာမေသု ကာမစ္စန္ဒော ကာမရာဂေါ ကာမနန္တိ ကာမတဏှာ ကာမသေ့ဟော ကာမပရိဋ္ဌာဟော ကာမမုစ္ဆာ ကာမဇ္ဈောသာနံ၊ ဣဒံ ဝုစ္ဆတိ ကာမုပါဒါနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၄)]

“ထိုလေးပါးသော ဥပါဒါန်တို့တွင် ကာမုပါဒါန်ဟူသည် အဘယ်နည်း? ကာမဂုဏ်တို့၌ အကြင်ကာမစ္စန္ဒသည်၊ အကြင်ကာမရာဂသည်၊ အကြင် ကာမနန္တိသည်၊ အကြင်ကာမအစေးသည်၊ အကြင်ကာမအပူသည်၊ အကြင် ကာမဟူသော တွေဝေခြင်းသည်၊ အကြင်ကာမဟူသော မျိုသိမ်းခြင်းသည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို ကာမုပါဒါန်-ဟု ဆိုအပ်၏။”

ဟု ဓမ္မသင်္ဂဏီပဋိတော်၌ အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူသောကြောင့် ကာမုပါဒါန် ဟူသည်မှာ တဏှာဒဋ္ဌတ္တ=တဏှာ၏မြဲမြံခြင်းသဘော(ခိုင်မြဲသောတဏှာ)ကို ဆို ခြင်းဖြစ်သည်။ လောဘစေတသိက်ကို အရကောက်ရ၏။

တဏှာဒဋ္ဌတ္တ ဟူသည်

တဏှာဒဋ္ဌတ္တ=တဏှာ၏မြဲမြံခြင်းသဘော (ခိုင်မြဲသောတဏှာ)ဟူသည်မှာ ရှေးရှေးသောတဏှာက အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော ကြောင့် မြဲမြံခိုင်ခံ့လာသော နောက်နောက်သောတဏှာကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (တဏှာဒဋ္ဌတ္တံ နာမ ပုရိမတဏှာဥပနိဿယပစ္စယေန ဒဋ္ဌသမ္ဘူတာ ဥတ္တရတဏှာဝ)

တဏှာနှင့်ဥပါဒါန် ထူးခြားချက်

တဏှာသည် မှောင်မိုက်၌ ပစ္စည်းခိုးယူရန်အတွက် လက်လှမ်းသောခိုးသူ၏ လက်ကဲ့သို့ မရောက်သေး၊မရသေးသောအာရုံကို လိုလားတောင့်တခြင်းသဘော (အပ္ပတ္တဝိသယပတ္ထနာ) ရှိ၏။ ဥပါဒါန်သည် ခိုးသူသည် ခိုးယူလိုသောပစ္စည်းကို မိမိရရဆပ်ကိုင်မိခြင်းကဲ့သို့ ရောက်အပ်၊ရအပ်ပြီးသောအာရုံကို ဆပ်ကိုင်ခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်းသဘော(သမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂဟဏ) ရှိ၏။

ထို့ပြင် တဏှာသည် အလိုနည်းခြင်း(အပ္ပိစ္ဆတာဂုဏ်)၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်သည် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း(သန္တုဋ္ဌိဂုဏ်)၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် တဏှာသည် ရှာမှီးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဆင်းရဲ (ပရိယေသနဒုက္ခ) ၏ မူလအရင်းခံအကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်သည် စောင့်ရှောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲ(အာရက္ခဒုက္ခ)၏ မူလအရင်းခံအကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် တဏှာနှင့်ဥပါဒါန်တို့သည် ထူးခြားမှုရှိပါသည်။ (စည်း၄။ ၂၃၉)

မှတ်ချက်။ ကြွင်းသောဥပါဒါန် ၃-ပါးတို့၏ အရကောက်မှာ ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တစ်ပါးတည်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး အကျယ်

ကာမုပါဒါန်

ရူပါရုံစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်ဆိုခဲ့သော တဏှာ ၁၀၈-ပါးတို့၏ မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘောသည် ကာမုပါဒါန် မည်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်

ဆယ်ပါးသောအကြောင်းဝတ္ထုရှိသော ဒသဝတ္ထုကမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၌ မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘောသည် ဒိဋ္ဌုပါဒါန် မည်ပါသည်။ ဒသဝတ္ထုကမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့မှာ-

- (၁) နတ္ထိ ဒိန္နံ = ပေးလှူခြင်းသည် အကျိုးမရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၂) နတ္ထိ ယိဋ္ဌံ = ယဇ်ပူဇော်ခြင်းသည် အကျိုးမရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၃) နတ္ထိ ဟုတံ = ဟုန်းပူဇော်ခြင်းသည် အကျိုးမရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၄) နတ္ထိ သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ ကမ္မာနံ ဖလံ ဝိပါကော = ကောင်းမှုကံ၊မကောင်းမှုကံ တို့၏ အကျိုးဝိပါက်သည် မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၅) နတ္ထိ အယံ လောကော = မျက်မှောက်ဖြစ်သော ဤပစ္စုပ္ပန်လောကသည် မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၆) နတ္ထိ ပရော လောကော = မျက်ကွယ်ဖြစ်သော တမလွန်လောကသည် မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊

- (၇) နတ္ထိ မာတာ= အမိကိုပြုစုခြင်း၊ ပြစ်မှားခြင်း၏ အကျိုး၊ အပြစ်သည် မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၈) နတ္ထိ ပိတာ= အဖကိုပြုစုခြင်း၊ ပြစ်မှားခြင်း၏ အကျိုး၊ အပြစ်သည် မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၉) နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာ= ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော သြပပါတိကသတ္တဝါ တို့သည်မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း၊
- (၁၀) နတ္ထိ လောကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ= လောက၌ သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏအမည် ရသော သူတော်ကောင်းပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ

နွားတို့၏အကျင့်၊ နွားတို့၏အလေ့စသော အလေ့အကျင့်(သီလ၊ဝတ) တို့ကို ကျင့်ခြင်းသည် ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သံသရာမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်သုံးသပ်ခြင်းသည် သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ မည်၏။ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံနှင့် ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူပုံမှာ-

“အလေ့ဖြင့် စင်ကြယ်၏၊ အကျင့်ဖြင့် စင်ကြယ်၏၊ အလေ့အကျင့်ဖြင့် စင်ကြယ်၏-ဟူ၍ဖြစ်သော ဤသို့သဘောရှိသော အကြင်အယူသည် ...

(ပ) ... ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသော ယူဆခြင်းသည် ရှိ၏။ ဤသဘောကို သီလဗ္ဗတုပါဒါနံဟု ဆိုအပ်၏” ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တဝါဒပါဒါနံ

နှစ်ဆယ်သောအကြောင်းဝတ္ထုရှိသော ဝိသတိဝတ္ထုကခေါ် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ သည်(ဝါ) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-၂၀ သည် အတ္တဝါဒပါဒါနံ မည်၏။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀-မှာ ရူပက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၄-ပါး၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၄-ပါး၊ သညာက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၄-ပါး၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၄-ပါး၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ပုံ ၄-ပါးအားဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-၂၀ ဖြစ်ပါသည်။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၄-ပါးမှာ -

(၁) ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ = ရုပ်ကို အတ္တဟု ရှုမြင်၏။

(၂) ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ = ရုပ်ရှိသော အတ္တဟု ရှုမြင်၏။

- (၃) အတ္တနိ ဝါ ရူပံ သမနုပဿတိ = အတ္တ၌ ရုပ်ရှိ၏ဟု ရှုမြင်၏။
 (၄) ရူပသ္မိ ဝါ အတ္တာနံ သမနုပဿတိ = ရုပ်၌ အတ္တရှိ၏ဟု ရှုမြင်၏။
မှတ်ချက်။ ရုပ်နေရာ၌ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကို အစားထိုး၍
 မှတ်သွားရမည်။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး ဖြစ်စဉ်

အနုမတဂ္ဂသံသရာ၌ “ဤဥပါဒါန်သည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ရမည်” ဟူသော ဆိုနိုင်ဖွယ်မရှိခြင်းကြောင့် ကိလေသာတို့၏ဖြစ်စဉ်ကို မုချအားဖြင့် ကျိန်းသေ သတ်မှတ်၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့သော်လည်း ပရိယာယ်အားဖြင့်မူ ယေဘုယျသဘော အရ ဘဝတစ်ခု၌ အတ္တဟုစွဲလမ်းမှုသည်သာ ရှေ့သွားရှိသောကြောင့် အတ္တဝါဒုပါဒါန် သည်သာ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်၏။

ထို့နောက် အတ္တဝါဒုပါဒါန် ရှေ့သွားရှိသော သဿတဒိဋ္ဌိအားဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြဲမြံစွာနှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌပါဒါန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထို့နောက် အတ္တကို သဿတဒိဋ္ဌိအလိုအားဖြင့် ရှုမြင်ယူဆသောပုဂ္ဂိုလ်အား အတ္တ၏စင်ကြယ်ခြင်းအလိုငှာ ဖြစ်သောကြောင့် သီလဗ္ဗတုပါဒါန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထို့နောက် အတ္တကို ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအလိုအားဖြင့် ရှုမြင်ယူဆသောပုဂ္ဂိုလ်အား တမလွန်လောကကို ငဲ့ကွက်မှုမရှိသောအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် ကာမုပါဒါန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤသို့လျှင် ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့တွင် အတ္တဝါဒုပါဒါန်သည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက်မှ ဒိဋ္ဌပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ ကာမုပါဒါန်တို့သည် အစဉ် အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဤသည်မှာ ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ပုံ အစဉ်(ပဝတ္တိက္ကမ) ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး ပယ်စဉ်

ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့တွင် ဒိဋ္ဌပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန် တို့ကို ရှေးဦးစွာ ပယ်အပ်ကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်အပ်သောတရားများဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ကာမုပါဒါန်ကိုမူကား နောက်မှ ပယ်အပ်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အရဟတ္တမဂ်က ပယ်အပ်သောတရားဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်မှာ ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့၏ ပယ်စဉ်(ပဟာနက္ကမ) ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး ဟောစဉ်

ကာမုပါဒါန်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်းအကြောင်း

ဥပါဒါန်၄-ပါးတို့တွင် ကာမုပါဒါန်သည် ဖြစ်ရာနယ်ပယ်ကျယ်ဝန်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထင်ရှားပေါ်လွင်သော သဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ကာမုပါဒါန်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်ရာနယ်ပယ်ကျယ်ဝန်းပုံမှာ-ကာမုပါဒါန်သည် လောဘမူစိတ်၈-ပါးတို့၌ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရာနယ်ပယ်ကျယ်ဝန်း၏။ အခြားသော ဥပါဒါန်၃-ပါးတို့သည် လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတို့၌သာ ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရာနယ်ပယ် ကျဉ်းမြောင်း၏။ ထို့ကြောင့် ကာမုပါဒါန်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ထင်ရှားပေါ်လွင်ပုံမှာ- များသောအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် ဥပါဒါန်ကွဲနှစ်ငါးပါးဟုဆိုအပ်သော နှစ်သက်တွယ်တာစရာ အာရုံတို့၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သောသဘောရှိကြသောကြောင့် ကာမုပါဒါန်သည် ထင်ရှားပေါ်လွင်မှု ရှိ၏။ အခြားသောဥပါဒါန်တို့သည် ကာမုပါဒါန်ကဲ့သို့ ထင်ရှားပေါ်လွင်မှု မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ကာမုပါဒါန်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌပါဒါန်ကို ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း

ကာမုပါဒါန်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို ရခြင်းအကျိုးငှာ ကောတုဟလမင်္ဂလာစသည်တို့ကို လေ့လာလိုက်စားမှုများ၏။ ထိုကောတုဟလမင်္ဂလာစသည်တို့၌ လေ့လာလိုက်စားမှု၊ ယုံကြည်မှုများသည် မှားယွင်းသော အယူအဆ(ဒိဋ္ဌိ)များ ဖြစ်သည်။ ဤသဘောကို ထင်ရှားပြတော်မူလိုသောကြောင့် ကာမုပါဒါန်၏နောက်၌ ဒိဋ္ဌပါဒါန်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကို ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း

ဒိဋ္ဌပါဒါန်သည်လည်း သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန်ဟု နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိပြန်ရာ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် နွားတို့၏အမူအရာ၊ ခွေးတို့၏အမူအရာသဘောကို မြင်ရရုံမျှဖြင့် သီလွယ်သောကြောင့် ထင်ရှားပေါ်လွင်သောသဘောရှိရကား သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တဝါဒုပါဒါန်ကို ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း

အတ္တဝါဒုပါဒါန်သည် သိမ်မွေ့သောသဘောရှိသောကြောင့် နောက်ဆုံးမှ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်မှာ ဥပါဒါန်၄-ပါးတို့၏ ဟောစဉ် (ဒေသနာက္ကမ) ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ အပ္ပင်္ဂ

ဘဝ ၂-ပါး

“ဘဝတီတိ ဘဝေါ”ဟူသည်နှင့်အညီ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ဘဝမည်၏။
ထိုဘဝသည် ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟူ၍ ၂-ပါး ရှိ၏။ ထိုတွင်-

(၁) “ကမ္မမေဝ ဘဝေါ ကမ္မဘဝေါ”ဟူသည်နှင့်အညီ ကံသည်ပင်လျှင် ဘဝမည်
သောကြောင့် ကမ္မဘဝ မည်၏။

(၂) ထို့အတူ “ဥပပတ္တိယေဝ ဘဝေါ ဥပပတ္တိဘဝေါ”ဟူသည်နှင့်အညီ ဥပပတ္တိ
သည်ပင်လျှင် ဘဝမည်သောကြောင့် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။

ဥပပတ္တိဘဝ ခေါ်ဆိုပုံ

ထိုဘဝ ၂-ပါးတို့တွင် ဥပပတ္တိ(ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်)သည်
ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားများဖြစ်သောကြောင့် ယင်းအကျိုးတရား
တို့ကိုပင် ဖြစ်တတ်သောအနက်သဘောကြောင့် ဘဝ-ဟူသောအမည်ကိုယူ၍
“ဥပပတ္တိဘဝ”ဟုခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ကမ္မဘဝ ခေါ်ဆိုပုံ

“သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ= ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်ထွန်းတော်မူခြင်းသည်
ချမ်းသာ၏”ဟူသောစကားရပ်၌ ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်ထွန်းတော်မူခြင်း (ဗုဒ္ဓါနံ
ဥပ္ပါဒေါ)သည် ချမ်းသာခြင်း(သုခ)၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးဖြစ်သော
ချမ်းသာခြင်း(သုခ)ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်ထွန်း
တော်မူခြင်း(ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ)၌ တင်စား၍ ဖလူပစာရနည်းဖြင့် “ဘုရားရှင်တို့၏
ပွင့်ထွန်းတော်မူခြင်းသည် ချမ်းသာ၏”ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကံသည် ဥပပတ္တိ
ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးဖြစ်သောဥပပတ္တိဘဝ၏ ဘဝ-ဟူသော
အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သောကံ၌ တင်စား၍ ဖလူပစာရနည်းဖြင့် “ကမ္မဘဝ”
ဟုခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ကမ္မဘဝ၏ တရားကိုယ်

ကမ္မဘဝဟူသည်မှာ- အကျဉ်းအားဖြင့် စေတနာ၊ စေတနာနှင့်ယှဉ်သော
အဘိဇ္ဈာအစရှိကုန်သော ကံအမည်ရသည့်တရားတို့ကို ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့်
မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

[တတ္ထ ကတမော ကမ္မဘဝေါ၊ ပုညာဘိသင်္ခါရော အပုညာဘိသင်္ခါရော

အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရော ပရိတ္တဘူမကော ဝါ မဟာဘူမကော ဝါ။ အယံ
ပုစ္ဆတိ ကမ္မဘဝေါ၊ သဗ္ဗမ္ပိ ဘဝဂါမိကမ္ပံ ကမ္မဘဝေါ။]

“ထိုနှစ်ပါးသောဘဝတို့တွင် ကမ္မဘဝဟူသည် အဘယ်နည်း? ပရိတ္တဘူမက
လည်းဖြစ်သော၊ မဟာဘူမကလည်းဖြစ်သော ပုညာဘိသင်္ခါရသည်လည်း
ကောင်း၊ အပုညာဘိသင်္ခါရသည်လည်းကောင်း၊ အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရသည်
လည်းကောင်း ရှိ၏။ ဤသင်္ခါရသုံးပါးအပေါင်းကို ကမ္မဘဝဟု ခေါ်ဆို
အပ်၏။ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ဘဝသို့ရောက်စေတတ်သောကံ (ဘဝဂါမိကံ)
ကို ကမ္မဘဝဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။”ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ပရိတ္တဘူမကကံ

ကာမာဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၈-ပါး (ကာမပုညာဘိသင်္ခါရ)၊ အကုသိုလ်
စေတနာ ၁၂-ပါး (အပုညာဘိသင်္ခါရ)အားဖြင့် စေတနာ ၂၀တို့သည် ကာမာဝစရ
ဘုံ၌ အကျုံးဝင်သောကံများဖြစ်သောကြောင့် “ပရိတ္တဘူမကကံ”မည်၏။

မဟာဘူမကကံ

ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါး (ရူပပုညာဘိသင်္ခါရ)၊ အရူပါဝစရ
ကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါး (အာနန္ဒာဘိသင်္ခါရ)အားဖြင့် စေတနာ ၉-ပါးတို့သည်
မဟာဂျုတ်ဘုံ၌ အကျုံးဝင်သောကံများဖြစ်သောကြောင့် “မဟာဘူမကကံ”မည်၏။

ဘဝဂါမိကံ

အလုံးစုံသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာနှင့်ယှဉ်သော အဘိဇ္ဈာစသော
တရားတို့သည် ထိုထိုဘဝအားလုံးသို့ ရောက်စေတတ်၊ သွားစေတတ်သော
ဝဋ္ဋနိဿိတကံများဖြစ်သောကြောင့် “ဘဝဂါမိကံ”မည်၏။
မှတ်ချက်။ ဤပရိတ္တဘူမကကံ၊ မဟာဘူမကကံ၊ ဘဝဂါမိကံတို့ကို
ကမ္မဘဝ-ဟု ဟောတော်မူလိုရင်း ဖြစ်သည်။

ဥပပတ္တိဘဝ၏ တရားကိုယ်

ဥပပတ္တိဘဝဟူသည်မှာ- အကျဉ်းအားဖြင့် ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ဝိပါကံ
နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ ဖြစ်သည်။ အကျယ်အားဖြင့်မူ ဘဝကြီး ၉-ပါး
ဖြစ်၏။ ဘဝကြီး ၉-ပါးတို့မှာ -

- (၁) ကာမဘဝ = ကာမဝိပါကံ ၂၃-ပါး၊ (ဝိရတီ၊ အပ္ပမညာကြည့်သော)
စေတသိကံ ၃၃-ပါး၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀၊

- (၂) ရူပဘဝ = ရူပဝိပါက် ၅-ပါး၊ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ သောတ-
ဝိညာဏ်ဒွေး၊ သမ္ပဋိစိုဏ်းဒွေး၊ သန္တီရဏ ၃-ပါး၊
(ဝိရတိကြံညော)စေတသိက် ၃၅-ပါး၊ (ဘာဝရုပ်
၂-ပါး၊ ဃာနပသာဒ၊ ဇိဝှာပသာဒ၊ ကာယပသာဒ
ကြံညော) ကမ္မဇရုပ် ၁၅-ပါး၊
- (၃) အရူပဘဝ = အရူပဝိပါက် ၄-ပါး၊ စေတသိက် ၃၀၊
- (၄) သညာဘဝ = (နေဝသညာနာသညာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ပါး
ကြံညော)လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၁-ပါး၊စေတသိက်
၃၅-ပါး၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀၊
- (၅) အသညာဘဝ = ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ် ၉-ပါး၊
- (၆) နေဝသညာနာသညာ = နေဝသညာနာသညာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ပါး၊
ဘဝ စေတသိက် ၃၀၊
- (၇) ဧကဝေါကာရဘဝ = ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ် ၉-ပါး၊
- (၈) စတုဝေါကာရဘဝ = အရူပဝိပါက် ၄-ပါး၊ စေတသိက် ၃၀၊
- (၉) ပဉ္စဝေါကာရဘဝ = ကာမဝိပါက် ၂၃-ပါး၊ ရူပဝိပါက် ၅-ပါး၊ စေတသိက်
၃၅-ပါး၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀၊

ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)ကို ထပ်၍ဟောရခြင်း အကြောင်း

ဤဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ပုညာဘိသင်္ခါရစသည်တို့ကို အကျယ်ဟောတော်မူသကဲ့သို့
ထို့အတူ ရှေ့သင်္ခါရနိဒ္ဒေသ၌လည်း အကျယ်ဟောတော်မူခဲ့၏။

သို့သော်လည်း သင်္ခါရနိဒ္ဒေသ၌ ဟောတော်မူခဲ့သော သင်္ခါရတို့သည် ဤ
ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သော အတိတ်ကံအကြောင်းတရား
အနေဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ဟောတော်မူသော သင်္ခါရတို့သည် အနာဂတ်ဘဝ၌
ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သော ပစ္စုပ္ပန်ကံအကြောင်းတရားအနေဖြင့် ဟောတော်
မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အတိတ်ကံအကြောင်းတရားနှင့် ပစ္စုပ္ပန်ကံအကြောင်း
တရားတို့၏ ကွဲပြားခြားနားမှုကို သိရှိစေခြင်းအကျိုးငှာ ဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ကမ္မဘဝ
(သင်္ခါရ)တို့ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

ရှေ့သင်္ခါရနိဒ္ဒေသ၌ သင်္ခါရတို့၏တရားကိုယ်ကို အရကောက်ရာ၌ “တတ္ထကတမော ပုညာဘိသင်္ခါရော ကုသလာစေတနာ ကာမာဝစရာ” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်ကို ထောက်၍ စေတနာကိုသာလျှင် အရကောက်ခဲ့သည်။

ဤဘဝနိဒ္ဒေသ၌ သင်္ခါရတို့၏တရားကိုယ်ကို အရကောက်ရာ၌ “သဗ္ဗမ္မိဘဝဂါမိကမ္မံ” ဟု ဟောတော်မူသည်ကို ထောက်၍ စေတနာကိုသာမက စေတနာနှင့်ယှဉ်သော အဘိဇ္ဈာပသောတရားတို့ကိုလည်း အရကောက်၏။ ဤသို့အရကောက်ကွဲပြားခြားနားမှုကို သိရှိစေခြင်းအကျိုးငှာ ဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)တို့ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

ရှေ့သင်္ခါရနိဒ္ဒေသ၌ ဝိညာဏ်၏အကြောင်းဖြစ်သော ကံကိုသာလျှင် သင်္ခါရဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့၏။

ဤဘဝနိဒ္ဒေသ၌ အသညသတ်ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သောကံကိုလည်း သင်္ခါရဟူ၍ ဟောတော်မူလေ၏။ ဤသို့ ကွဲပြားခြားနားမှုကို သိရှိစေခြင်းအကျိုးငှာ ဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)တို့ကို ထပ်၍ဟောတော်မူရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

ရှေ့သင်္ခါရနိဒ္ဒေသတွင် “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” ၌ ပုညာဘိသင်္ခါရစသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရားတို့ကိုသာ ဟောတော်မူခဲ့၏။

ဤဘဝနိဒ္ဒေသတွင် “ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ” ၌ ပုညာဘိသင်္ခါရစသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရားတို့ကိုသာမက ဥပပတ္တိဘဝကိုလည်း သိမ်းယူအပ်သောကြောင့် အဗျာကတတရားကိုပါ ဟောတော်မူလေ၏။ ဤသို့ ကွဲပြားခြားနားမှုကို သိရှိစေခြင်းအကျိုးငှာ ဘဝနိဒ္ဒေသ၌ ကမ္မဘဝ(သင်္ခါရ)တို့ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စည်၊ ၄။ ၂၄၉)

ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း ၂၄-ပါးတို့ကို
ဘောဒ(ဝေဖန်သော)နည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ

ဥပါဒါနပစ္စယာ		ဘဝေါ	
		အကျုံးဝင်သောဘဝ	တိုက်ရိုက်ဘဝ
၁။	ကာမုပါဒါန်	(က)သညာ၊ ပဉ္စဝေါကာရ (ခ) သညာ၊ပဉ္စဝေါ၊ အသညာ၊ဧကဝေါ (ဂ) သညာ၊စတုဝေါ၊နေဝသညာ	ကာမ-ကမ္မ၊ ➡ ဥပပတ္တိ ရူပ- ကမ္မ၊ ➡ ဥပပတ္တိ အရူပ-ကမ္မ၊ ➡ ဥပပတ္တိ
၂။	ဒိဋ္ဌါပါဒါန်	။	။ ၆-ပါး
၃။	သီလဗ္ဗတုပါဒါန်	။	။ ၆-ပါး
၄။	အတ္တဝါဒုပါဒါန်	။	။ ၆-ပါး
ဘောဒနည်းဖြင့် ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း			၂၄-ပါး

၁။(က)ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၊အကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်လျှင် ယင်းကံသည် ကမ္မဘဝမည်၏။ ထိုကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊ပဉ္စဝေါကာရဘဝတို့သည် ထိုကာမဘဝ နှစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကာမကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝ ၂-ပါး ဖြစ်၏။

(ခ) ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်လျှင် ယင်းကံသည် ကမ္မဘဝ မည်၏။ ထိုကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊ပဉ္စဝေါကာရဘဝ၊အသညာဘဝ၊ဧကဝေါကာရဘဝ တို့သည် ထိုရူပဘဝနှစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကာမုပါဒါန် ကြောင့် ရူပကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝ ၂-ပါး ဖြစ်၏။

(ဂ) ကာမုပါဒါန်ကြောင့် အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်လျှင် ယင်းကံသည် ကမ္မဘဝ မည်၏။ ထိုကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊စတုဝေါကာရဘဝ၊နေဝသညာနာသညာဘဝတို့သည် ထိုအရူပဘဝနှစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကာမုပါဒါန်ကြောင့် အရူပကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝ ၂-ပါး ဖြစ်၏။
ဤသို့လျှင် ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကာမဘဝ၂-ပါး၊ ရူပဘဝ ၂-ပါး၊ အရူပ ဘဝ ၂-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

- ၂။ ထို့အတူ ဒိဋ္ဌပါဒါန်ကြောင့် အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၂-ပါး၊
ရူပဘဝ ၂-ပါး၊ အရူပဘဝ ၂-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။
- ၃။ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကြောင့် အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၂-ပါး၊
ရူပဘဝ ၂-ပါး၊ အရူပဘဝ ၂-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။
- ၄။ အတ္တဝါဒပါဒါန်ကြောင့် အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၂-ပါး၊
ရူပဘဝ ၂-ပါး၊ အရူပဘဝ ၂-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။
- ဤသို့လျှင် ဘေဒ(ဝေဖန်သော)နည်းအားဖြင့် ဥပါဒါန်၄-ပါးဟူသော
အကြောင်းကြောင့် ဘဝပေါင်း ၂၄-ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (စည်ငါး ၂၅၀)

ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း ၁၂-ပါးတို့ကို
သင်္ဂဟ(အကျဉ်းချုံးသော)နည်းဖြင့်
ရေတွက်ပုံ

ဥပါဒါနပစ္စယာ	ဘဝေါ	ပေါင်း
၁။ ကာမုပါဒါန်	(ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ➡ ကာမဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ရူပဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) အရူပဘဝ ၁-ပါး	၃-ပါး
၂။ ဒိဋ္ဌပါဒါန်	(ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ➡ ကာမဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ရူပဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) အရူပဘဝ ၁-ပါး	၃-ပါး
၃။ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်	(ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ➡ ကာမဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ရူပဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) အရူပဘဝ ၁-ပါး	၃-ပါး
၄။ အတ္တဝါဒပါဒါန်	(ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ➡ ကာမဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) ရူပဘဝ ၁-ပါး (ကမ္မဘဝ+ဥပယတ္တိ) အရူပဘဝ ၁-ပါး	၃-ပါး
သင်္ဂဟနည်းဖြင့် ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝပေါင်း		၁၂-ပါး

- ၁။ ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့်ဥပပတ္တိဘဝကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၁-ပါး၊ ထို့အတူ ရူပဘဝ ၁-ပါး၊ အရူပဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၃-ပါး ဖြစ်၏။
- ၂။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့်ဥပပတ္တိဘဝကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၁-ပါး၊ ထို့အတူ ရူပဘဝ ၁-ပါး၊ အရူပဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၃-ပါး ဖြစ်၏။
- ၃။ အတ္တဝါဒုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့်ဥပပတ္တိဘဝကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၁-ပါး၊ ထို့အတူ ရူပဘဝ ၁-ပါး၊ အရူပဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၃-ပါး ဖြစ်၏။
- ၄။ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့်ဥပပတ္တိဘဝကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၁-ပါး၊ ထို့အတူ ရူပဘဝ ၁-ပါး၊ အရူပဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၃-ပါး ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ဥပါဒါန် ၄-ပါးကြောင့် ဘဝ ၁၂-ပါး ဖြစ်၏။

တစ်နည်း ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော
ဘဝပေါင်း ၆-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၁-ပါးတို့ကို
သင်္ဂဟ(အကျဉ်းချုံးသော)နည်းဖြင့်
ရေတွက်ပုံ

ဥပါဒါနပစ္စယာ		ဘဝေါ	ပေါင်း
၁။	ဥပါဒါန်	(ကာမဘဝသို့) ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိ ၂-ပါး (ရူပဘဝသို့) ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိ ၂-ပါး (အရူပဘဝသို့) ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိ ၂-ပါး	၆-ပါး
၂။	ဥပါဒါန်	ကာမဘဝ ၁-ပါး ရူပဘဝ ၁-ပါး အရူပဘဝ ၁-ပါး	၃-ပါး
၃။	ဥပါဒါန်	ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝ ၂-ပါး	၂-ပါး
၄။	ဥပါဒါန်	ဘဝ ၁-ပါး	၁-ပါး

- ၁။ တစ်နည်း- ဥပါဒါန်လေးပါးကို မခွဲခြားဘဲ ဥပါဒါန်သာမညအားဖြင့် ဥပါဒါန်ကြောင့် ကာမဘဝသို့လားရောက်စေတတ်သောကံဟူသော ကမ္မဘဝ ၁-ပါး၊ ထိုကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်သည့်ခန္ဓာဟူသော ဥပပတ္တိဘဝ ၁-ပါး အားဖြင့် အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ကာမဘဝ ၂-ပါး ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ရူပဘဝ ၂-ပါး၊ အရူပဘဝ ၂-ပါးအားဖြင့် ဘဝပေါင်း ၆-ပါး ဖြစ်၏။
- ၂။ တစ်နည်း- ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟု မခွဲခြားဘဲ ဘဝသာမညဖြင့် ဥပါဒါန် ကြောင့် ကာမဘဝ ၁-ပါး၊ ရူပဘဝ ၁-ပါး၊ အရူပဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် အကျုံးဝင်သောဘဝတို့နှင့်တကွ ဘဝပေါင်း ၃-ပါး ဖြစ်၏။
- ၃။ တစ်နည်း- ကာမဘဝစသည်မရေတွက်ဘဲ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ ၁- ပါး၊ ဥပပတ္တိဘဝ ၁-ပါးအားဖြင့် ဘဝ ၂-ပါး ဖြစ်၏။
- ၄။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဘဝဟူသောအမည်တစ်ပါးတည်းကိုယူ၍ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ ၁-ပါးသာ ဖြစ်၏။

(စညီ၊ ၄။ ၂၅၁-၂၅၂)

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ အဘယ်ဥပါဒါန်သည် အဘယ်ဘဝ၏အကြောင်း ဖြစ်ပါသနည်း?
ဖြေရှင်းချက် အမှတ်မရှိတစ်စုံတစ်ခုသော ဥပါဒါန်သည် အမှတ်မရှိသော တစ်စုံ တစ်ခုသောဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ပါသည်။ (ဆိုလိုသည်မှာ- ဥပါဒါန်ကြောင့်ဘဝဖြစ်ရာ၌ ဥပါဒါန်သတ်မှတ်ချက်၊ ဘဝ သတ်မှတ်ချက် မရှိ-ဟု ဆိုလို၏။)

မှန်၏။ “ပုထုဇ္ဇနော ဥမ္မတ္တကော” ဟူသည်နှင့်အညီ ပုထုဇဉ်မှန်သမျှ သူရူး နှင့်တူ၏။ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤအမှုကို ပြုလုပ်သင့်၏၊ ဤအမှုကို မပြုလုပ် သင့်” ဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု မပြုလုပ်တော့ဘဲ ဥပါဒါန်တစ်ခုခုကြောင့် ဘဝတစ်ခုခု ကို တောင့်တပြီး ထိုဘဝသို့ရောက်ကြောင်း ကံတစ်ခုခုကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက် တတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ဥပါဒါန် ကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ဘဝဖြစ်သည်သာ-ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

မယူသင့်ပုံနှင့် ယူသင့်ပုံ

ကေစိဆရာတို့ကမူ “သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ကြောင့် ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ မရောက်ကုန်” ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုစကားကိုမူ မယူသင့်ပေ။ အမှန်အားဖြင့် “အလုံးစုံသော ဥပါဒါန်ကြောင့် အလုံးစုံသောဘဝ ဖြစ်နိုင်၏” ဟူသော အသင့် ယုတ္တိစကားကိုသာ ယူသင့်ပါသည်။

(စညီ၊ ၄။ ၂၅၂)

[ယဒေကစ္ဆေ သီလဗ္ဗတုပါဒါနေန ရူပါရူပဘဝါ န ဟောန္တိတိ ဝဒန္တိ၊ တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗေန ပန သဗ္ဗော ဟောတီတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၈)]

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပုံကို
အကျယ်ပြဆိုခြင်း

ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကာမဘဝ(ဒုဂ္ဂတိ)၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် တစ်ဆင့်စကား ကြားဖူး၍ဖြစ်စေ၊ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့များကို အားကျအတုယူ၍ဖြစ်စေ “ဤကာမဂုဏ်စည်းစိမ်တို့သည် လူ့လောကဝယ် ခတ္တိယ၊မဟာသာလအမျိုး၌ဖြစ်မှ၊ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်၌ဖြစ်မှ ပြည့်စုံကုံလုံပေ၏”ဟု စဉ်းစားတွေးတော၍ ယင်းကာမဂုဏ်တို့ကို ရရှိရေးအတွက် မသူတော်စကားကို နားထောင်ခြင်း၊ မသူတော်ကို မှီဝဲပေါင်းသင်းခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်လေ၏။ ထို့နောက် မသူတော်စကားကို နားယောင်မိပြီး၊ မသူတော်၏လှည့်ပတ်ခြင်းကိုခံရပြီး “ဤလုပ်ငန်းသည် ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်များပြည့်စုံခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ပေ၏”ဟုမှတ်ထင်ကာ ကာမုပါဒါန်၏အစွမ်းဖြင့် ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုလုပ်ငန်းများကို အားသွန်ခွန်စိုက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လေတော့၏။ ဤသူသည် ယင်းဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံအစွမ်းကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏။

ထို့ပြင် အချို့သောသူသည် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်တို့ကို လိုလားတောင့်တ၍ဖြစ်စေ၊ ရရှိပြီးသား ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်များကို မပျောက်ပျက်ရအောင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်လို၍ဖြစ်စေ ကာမုပါဒါန်၏အစွမ်းဖြင့် ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုလုပ်ငန်းများကို ပြုလုပ်မိတတ်ပြန်၏။ ဤသူသည် ယင်းဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံအစွမ်းကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်ကြောင်း ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ထိုဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံစွမ်းကြောင့်ဖြစ်ရသော အပါယ်ခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊ ပဉ္စဝေါကာရဘဝတို့သည် အကျုံးဝင်သော ဘဝများ ဖြစ်၏။

ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကာမဘဝ(သုဂတိ)၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားခြင်း၊ သူတော်ကောင်းကို မှီဝဲပေါင်းသင်းခြင်းစသည်တို့ကြောင့် အသိဉာဏ်များတိုးတက်လာပြီး “ဤလုပ်ငန်းသည် ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်များ ပြည့်စုံခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်ပေ၏”ဟု မှတ်ထင်ကာ ကာမုပါဒါန်၏အစွမ်းဖြင့် ကာယဒုစရိုက်စသော ကောင်းမှုကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ကြိုးစားဆောင်ရွက်လေ၏။ ဤသူသည် သုစရိုက်ကုသိုလ်ကံအစွမ်းကြောင့် လူ့ပြည်၌ဖြစ်စေ၊ နတ်ပြည်၌ဖြစ်စေ ဖြစ်ရ၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ လူ့နတ်ဖြစ်ကြောင်း သုစရိုက်ကုသိုလ်ကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ထိုသုစရိုက်ကုသိုလ်ကံစွမ်းကြောင့်ဖြစ်ရသော လူ့နတ်ခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊ ပဉ္စဝေါကာရာဘဝတို့သည် အကျုံးဝင်သော ဘဝများ ဖြစ်၏။

ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ရူပ၊ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် “ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်တို့သည် ကာမဘဝထက်စာလျှင် ရူပ၊ အရူပဘဝတို့၌ ပို၍ပြည့်စုံ၏”ဟု ကြားဖူး၍ဖြစ်စေ၊ ကြံစည်၍ဖြစ်စေ ကာမုပါဒါန်၏အစွဲကို အကြောင်းပြု၍ ရူပ၊ အရူပသမာပတ်တို့ကိုရရှိအောင် အားထုတ်၏။ ထိုသမာပတ်အစွမ်းဖြင့် ရူပ၊ အရူပဗြဟ္မာလောက၌ ဖြစ်ရ၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ ရူပ၊ အရူပဘဝတစ်ခုခုသို့ လားရောက်စေတတ်သော သမာပတ်ကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝ၊ အသညာဘဝ၊ နေဝသညာနာသညာဘဝ၊ ဧကဝေါကာရာဘဝ၊ စတုဝေါကာရာဘဝ၊ ပဉ္စဝေါကာရာဘဝစသည်တို့သည် အကျုံးဝင်သောဘဝများ ဖြစ်၏။

ဒိဋ္ဌါပါဒါန်ကြောင့် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် “ဤအတ္တသည် ကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၌ဖြစ်စေ၊ ရူပ-အရူပဘဝ၌ဖြစ်စေ ဘဝတစ်ခုခု၌ ချုပ်ငြိမ်းပြတ်စဲသွားလျှင် ကောင်းမွန်စွာ ချုပ်ငြိမ်းပြတ်စဲသည် မည်ပေ၏”ဟု ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဥပါဒါန်အစွဲကို အကြောင်းပြု၍ ထိုကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝတစ်ခုခုသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝစသည်တို့သည် အကျုံးဝင်သောဘဝများ ဖြစ်၏။

အတ္တဝါဒုပါဒါန်ကြောင့် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် “ဤအတ္တသည် ကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၌ဖြစ်စေ၊ ရူပ-အရူပဘဝ၌ဖြစ်စေ ဘဝတစ်ခုခု၌ ချမ်းသာမှု ရှိ၏။ ပူပန်မှုကင်း၏”ဟု အတ္တဝါဒုပါဒါန်အစွဲကို အကြောင်းပြု၍ ထိုကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝတစ်ခုခုသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝစသည်တို့သည် အကျုံးဝင်သောဘဝများ ဖြစ်၏။

သီလဗ္ဗတုဒပါဒါန်ကြောင့် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ပုံ

အချို့သောသူသည် “ဤအလေ့အကျင့်သည် ကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၌ဖြစ်စေ၊ ရူပ-အရူပဘဝ၌ဖြစ်စေ ဘဝတစ်ခုခု၌ ဖြည့်ကျင့်သောသူအား ချမ်းသာသုခနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေ၏” ဟု သီလဗ္ဗတုဒပါဒါန်အစွဲကို အကြောင်းပြု၍ ထိုကာမသမ္ပတ္တိဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံကို ပြုလုပ်အားထုတ်၏။

ဤနေရာ၌ ထိုသူ၏ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝတစ်ခုခုသို့ လားရောက်စေတတ်သောကံသည် ကမ္မဘဝ၊ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဘဝခန္ဓာတို့သည် ဥပပတ္တိဘဝ မည်၏။ သညာဘဝစသည်တို့သည် အကျုံးဝင်သောဘဝများ ဖြစ်၏။ (စဉ်းငါး ၂၅၃-၂၅၅)

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ-၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့်

ကျေးဇူးပြုပုံ

ဥပါဒါနပစ္စယာ	ဘဝေါ	ပစ္စယသတ္တိ
၁။ ဥပါဒါန်၄-ပါး	ရူပဘဝ(ကမ္မ+ဥပပတ္တိ) အရူပဘဝ(ကမ္မ+ဥပပတ္တိ) ကာမဘဝ(ကုသိုလ်ကမ္မ+ဥပပတ္တိ)	ပကတူပနိဿယ
၂။ (က)ဥပါဒါန်၄-ပါး	(သမ္ပယုတ်)အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ	ဟေတု၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ သဟ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိ
(ခ)ဥပါဒါန် ၄-ပါး	(ဝိပွယုတ်)အကုသိုလ်ကမ္မဘဝ	ပကတူပနိဿယ

၁။ ဥပါဒါန်လေးပါးလုံးသည် ရူပဘဝ(ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝ)၊ အရူပဘဝ(ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝ)၊ ကာမဘဝ(ကုသိုလ်ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ)တို့အား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

၂။ (က) ဥပါဒါန်လေးပါးလုံးသည် မိမိနှင့်သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော အကုသိုလ် ကမ္မဘဝအား ဟေတု၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ ၇-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
မှတ်ချက်။ ဒိဋ္ဌပါဒါန်များဖြစ်လျှင် ဟေတုပစ္စည်းဖြုတ်၍ မဂ္ဂပစ္စည်း ထည့်လျှင် ၇-ပစ္စည်းပင် ဖြစ်၏။

(ခ) ဥပါဒါန်လေးပါးလုံးသည် မိမိနှင့်ဝိပွယုတ်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကမ္မဘဝအား ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (စဉ်းငါး ၂၅၈-၂၅၉)

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိစသည်တို့၏အဖွင့်

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ-၌ ဘဝအရ
ယူရမည့် ဘဝအမျိုးအစား

“ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ” ၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟု ဘဝနှစ်မျိုး ရှိရာတွင် ကမ္မဘဝကိုသာ အရကောက်ရပါမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဇာတိ၏ အကြောင်းမှာ ကမ္မဘဝဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပပတ္တိဘဝသည် ဇာတိ၏ အကြောင်း မဟုတ်ပေ။

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ-၌ ပဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပုံ

ဘဝပစ္စယာ	ဇာတိ	ပစ္စယသတ္တိ
ကမ္မဘဝ	ဘဝအသစ်ဖြစ်မှု ဇာတိအား	ကမ္မ၊ ဥပနိဿယ(၂)

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ-၌ ကမ္မဘဝသည် ဇာတိ၏အကြောင်းတရား ဖြစ်၏-ဟူသောသဘောကို အဘယ်သို့ သိနိုင်ပါသနည်း?

ဖြေရှင်းချက် ပြင်ပအကြောင်းတရားများ တူညီမှုရှိသော်လည်း ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ မြင့်မြတ်ခြင်းစသော ထူးခြားကွဲပြားမှုများကို တွေ့မြင်နေရသော ကြောင့် ကမ္မဘဝသည် ဇာတိ၏အကြောင်းတရား ဖြစ်၏-ဟူသော သဘောကို သိရှိရပါသည်။

မိဘတို့၏သုက်၊သွေး၊ စားသောက်ရသည့် အစာအာဟာရစသော ပြင်ပ အကြောင်းများ တူညီကြသော ညီအစ်ကိုမောင်နှမများ၊ အမွှာညီနောင်များပင် ဖြစ်သော်လည်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူညီကြပေ။ ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ မြင့်မြတ်ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ အဆင်းမလှခြင်းစသော ထူးခြားကွဲလွဲမှုများကို သိသာထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်နေကြရပေသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ အကြောင်းမဲ့သက်သက် မဟုတ် ပေ။ အကြောင်းရှိသောကြောင့်သာ ဖြစ်၏။ မှန်၏။ ထူးခြားမှုဆိုသည်မှာ အခါ ခပ်သိမ်း အမြဲတမ်းလည်း မရှိ၊ သတ္တဝါတိုင်း၌လည်း မရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ အကြောင်းရှိ သောကြောင့်သာ ထူးခြားမှုရှိကြောင်း သိရသည်။

ယင်းအကြောင်းတရားကား အဘယ်ပါနည်း? ကံ-ဟူသောအကြောင်းတရားပင် ဖြစ်၏။ ကံအကြောင်းတရားမှလွဲ၍ အခြားမည်သည့်အကြောင်းကမျှ သတ္တဝါတို့ကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ထူးခြားကွဲပြားအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သတ္တဝါတို့၏အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ကံအကြောင်းတရားမှလွဲ၍ အခြားအကြောင်းတရားမရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ကမ္မဘဝကိုသာလျှင် ဇာတိ၏အကြောင်းတရားဟု မှတ်ရမည်။ မှန်၏။ “ကမ္မံ ဟိ သတ္တာနံ ဟိနပဏီတာဒိဝိသေသဿ ဟေတု” ဟူသည်နှင့်အညီ ကံတရားသည် သတ္တဝါတို့၏ ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ မြင့်မြတ်ခြင်းစသော ထူးခြားမှုများ၏ အကြောင်း ဖြစ်ပေ၏-ဟု အဆိုရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က “ကမ္မံ သတ္တေ ဝိဘဇတိ ယဒိဒံ ဟိနပဏီတတာယ= ကံသည် သတ္တဝါတို့ကို ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၏” ဟု ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် ကမ္မဘဝသည် ဇာတိ၏အကြောင်းတရားဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ၊ သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဘဝအသစ်ဖြစ်မှု ဇာတိမရှိလျှင် ဇရာမရဏမည်သည် မရှိနိုင်ပေ။ ထို့အတူ သောကစသည်တို့လည်း မရှိနိုင်ပေ။ အမှန်မှာ ဇာတိရှိနေသောကြောင့်သာ ဇရာမရဏသည်လည်းကောင်း၊ ဇရာဒုက္ခ၊ မရဏဒုက္ခတို့ဖြင့် တွေ့ထိခံစားရသော ဗာလပုဂ္ဂိုလ်အား ဇရာမရဏနှင့်ဆက်စပ်နေသော သောက၊ ပရိဒေဝစသည်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဉာတိဗျသနစသော ဆင်းရဲဒုက္ခခံစားနေရသော ဗာလပုဂ္ဂိုလ်အား ဇရာမရဏနှင့်မဆက်စပ်သော သောက၊ ပရိဒေဝစသည်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတိသည် ဇရာမရဏအားလည်းကောင်း၊ သောက ပရိဒေဝစသည်တို့အားလည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုနေသည်ဟု သိရပါသည်။ (ဝါ) ဇရာမရဏ၊ သောကစသည်တို့၏အကြောင်းသည် ဇာတိဖြစ်၏-ဟု သိရှိရပါသည်။

ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ

ဇာတိပစ္စယာ	ဇရာမရဏ၊ သောကပရိဒေဝ....	ပစ္စယသတ္တိ
ဇာတိ	ဇရာမရဏ၊ ဇရာမရဏနှင့်စပ်သော သောကစသည်၊ ဇရာမရဏနှင့် မစပ်သော သောကစသည်တို့အား	ဥပနိဿယအစွန်းအဖို့ (ဥပနိဿယကောဠိ)

မှတ်ချက်။ ဥပနိဿယကောဠိ-ဟူ၍ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် မလာပေ။ သို့သော် ဇာတိအကြောင်းရှိလျှင် ဇရာမရဏ၊ သောကစသောအကျိုးများဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇာတိအကြောင်းမရှိလျှင် ဇရာမရဏ၊ သောကစသောအကျိုးများ မဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် ယင်းသို့ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ဥပနိဿယပစ္စည်း-ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းပစ္စည်းကိုပင် ‘ဥပနိဿယကောဠိ’ (ဥပနိဿယအစွန်း-အဖို့)ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (စဉ်း၊ ၂၅၉-၂၆၁)

သောကစသည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပုံ

သောက၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့သည် အဝိဇ္ဇာနှင့်မကွေမကွာ အမြဲယှဉ်တွဲလေ့ရှိ၏။ ပရိဒေဝမည်သည်မှာလည်း အဝိဇ္ဇာအမှောင်အဖုံးခံရသည့် မိုက်မဲတွေဝေသောပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သောကစသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လျှင် အဝိဇ္ဇာသည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၏။

အာသဝဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပုံ

ကာမာသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံ

ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့နှင့် ကွေကွင်းခွဲခွာရလျှင် ရှေးဦးစွာ ကာမာသဝဟူသောအကြောင်းကြောင့် စိုးရိမ်ခြင်းသောကစသည်တို့ ဖြစ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က-

“ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ကို လိုလားနှစ်သက်နေသော ထိုသတ္တဝါအား ရအပ်ပြီးသော ထိုဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့သည် အကယ်၍ ကင်းကွာပျက်စီးကုန်သည်ရှိသော် ထိုသတ္တဝါသည် မြားမှန်သော သားသမင်ကဲ့သို့ စိုးရိမ်မှု သောကတည်းဟူသော မြားငြောင့်ကြောင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရ၏။”
ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထို့ပြင် “ကာမတော ဇာယတေ သောကော= လိုချင်နှစ်သက် တပ်မက်သော ကာမကြောင့် စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ဖြစ်ပေါ်၏”ဟူ၍လည်း ဟောတော်မူပါသည်။

ဒိဋ္ဌာသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံ

ဤသောကစသည်တို့သည် ဒိဋ္ဌာသဝဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က-

“ရုပ်သည် ငါ၊ ရုပ်သည် ငါ၏ဥစ္စာ-ဟု ထက်ဝန်းကျင်ထကြွဖြစ်ပေါ်သော ဒိဋ္ဌိဖြင့်တည်လေ့ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ရုပ်၏ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။”
ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘဝါသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံ

ဒိဋ္ဌာသဝဟူသောအကြောင်းကြောင့် သောကစသည်တို့ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဘဝါသဝကြောင့်လည်း သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာ ဘုရားရှင်က-

“ရှည်သောအသက်ရှိကုန်သော၊ အဆင်းလှပကုန်သော၊ ချမ်းသာများကုန်သော အကြင်ဗြဟ္မာ၊ နတ်တို့သည် မြင့်မြတ်သောဗိမာန်တို့၌ အလွန်ရှည်မြင့်စွာ တည်လျက် ရှိကြကုန်၏။ ထိုဗြဟ္မာ၊ နတ်တို့သည်လည်း မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဒေသနာတော်ကို ကြားနာပြီး ကြောက်ခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း သို့ ရောက်ကုန်၏။”

ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဥပမာအားဖြင့်- ပုဗ္ဗနိမိတ်ငါးပါးကို တွေ့မြင်ပြီး သေဘေးဖြင့် ခြိမ်းချောက်ခြင်းခံရသော နတ်တို့အား စိုးရိမ်ခြင်း၊ ပူဆွေးခြင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ် လာသကဲ့သို့ မှတ်ရပါမည်။

အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံ

ဘဝါသဝဟူသောအကြောင်းကြောင့် သောကစသည်တို့ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့်လည်း သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာ ဘုရားရှင်က-

“ရဟန်းတို့ ဤသူမိုက်သည်(အဝိဇ္ဇာ) သုံးပါးအပြားရှိသော(သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ) နှလုံးမသာယာခြင်း(ဒေါမနဿ)ကို မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် ခံစားရ၏”
ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် အာသဝဟူသောအကြောင်းကြောင့် သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ် ကြကုန်၏။ ထိုသောကစသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လျှင် အဝိဇ္ဇာလည်း အမြဲမကွာ ယှဉ်တွဲ ဖြစ်ပေါ်နေသဖြင့် အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပေါ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် အာသဝ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏ (အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော)
ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘဝစက်လည်ပုံ

“အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူရာ၌ အဝိဇ္ဇာကို ဘဝစက်၏အစဉ်ထား၍ ဟောတော်မူ၏။ သောက၊ ပရိဒေဝစသည်တို့ကို ဘဝစက်၏အဆုံး၌ထား၍ ဟောတော်မူ၏။ သို့သော် သောက၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့သည် အဝိဇ္ဇာသဘာဝတရားနှင့် မကင်းကွာ အမြဲယှဉ်ကပ် နေ၏။ ပရိဒေဝမှာလည်း အဝိဇ္ဇာဖြင့်ဖုံးလွှမ်းခြင်းခံထားရသော လူမိုက်တို့အားသာ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။

ထို့ပြင် “အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော” ဟုဟောတော်မူသဖြင့် အာသဝေါတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာဖြစ် လျှင် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတို့ဖြစ်လျှင် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။ ... (ပ) ...ဇာတိ ဖြစ်လျှင် ဇရာမရဏ၊ သောကစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ သောကစသည်တို့ဖြစ် လျှင် အဝိဇ္ဇာသည် အမြဲယှဉ်ကပ်နေသဖြင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပြန်၏။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်လျှင် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပြန်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ရပ်တို့၏ အကြောင်း အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အဆုံးမရှိတော့ပေ။ အစဟူ၍မရှိတော့ဘဲ အပြတ်အကြား မရှိ ဆက်စပ်လျက် တရစပ်လည်ပတ် ဖြစ်ပေါ်နေတော့သည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ပေါ် ခြင်းကိုပင် “ဘဝစက်လည်သည်” ဟုခေါ်၏။ (မည်၊ ၄။ ၂၆၁-၂၆၂)

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

- စောဒနာ** - “ဟောတုဖလပရမ္မရာယ ပရိယောသာနံ နတ္ထိ” စသည်ဖြင့် ဘဝစက် သည် ကြောင်းကျိုးအဆက်ဆက်ဖြစ်၍ အဆုံးမရှိ လည်ပတ်နေ၏။ အစဟူ၍မရှိတော့-ဟုဆိုထားပါလျက် အဘယ်ကြောင့် “အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာ” ဟု အစချီ၍ ဟောထားပါသနည်း?
- ‘အဝိဇ္ဇာ’ ဟူသော အစမျှကိုဆိုထားသောစကားနှင့် ဆန့်ကျင် နေသည် မဟုတ်ပါလော?

ဖြေရှင်းချက် “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” ဟူသောစကားသည် (ဝါ) ‘အဝိဇ္ဇာ’ သည် အစဦးဆုံးဖြစ်ပုံကို ပြဆိုသောစကား၊ အစမျှကိုဆိုထားသော စကား(အာဒိမတ္တကထန) မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ ပဓာနတရားကို ပြဆိုသောစကား(ပဓာနမတ္တကထန)သာ ဖြစ်ပေသည်။

အကျယ်ချဲ့၍ ရှင်းပြရသော်- အဝိဇ္ဇာသည် ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်ဟူသော ဝဋ်သုံးပါးတို့၏ ပဓာနတရား ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာကိုယူခြင်း ကြောင့် ကြွင်းသောကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်နှင့်ဝိပါကဝဋ်တို့သည် မသိမလိမ္မာသော

ပုဂ္ဂိုလ်အား အမျိုးမျိုးသော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့၏ ပေါင်းစုရာဖြစ်သည့် သံသရာနှောင်အိမ် ဌှို နှောင်ဖွဲ့ရစ်ပတ်ကြလေတော့သည်။ ဥပမာ-မြွေ၏ဦးခေါင်းကို ဆုပ်ကိုင်မိခြင်းကြောင့် မြွေ၏ခန္ဓာကိုယ်သည် ဆုပ်ကိုင်သူ၏လက်မောင်းကို ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့သကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

အဝိဇ္ဇာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်သည်ရှိသော် အဆိုပါ ဝဋ်သုံးပါးမှ အလိုအလျောက် လွတ်မြောက်သွား၏။ ဥပမာ- မြွေ၏ဦးခေါင်းကို ခုတ်ဖြတ်သည်ရှိသော် မြွေခန္ဓာကိုယ်သည် အလိုအလျောက်ပြေလျော့၍ ဆုပ်ကိုင်ထားသူ၏ လက်မောင်းသည်လည်း မြွေခန္ဓာကိုယ်မှ လွတ်မြောက်သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က “အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော” (အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင် အကြွင်းမဲ့ပျက်ပြယ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့၏ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။) ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် ပဓာနဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာကိုယူသောသူအား ဝဋ်သုံးပါးတို့၏ နှောင်ဖွဲ့ခြင်းကိုခံရ၍ အဝိဇ္ဇာမှလွတ်မြောက်သောသူအား ဝဋ်သုံးပါးမှလွတ်မြောက်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” ဟူသောစကားသည် (ဝါ)အဝိဇ္ဇာသည် အစဦးဆုံးဖြစ်ပုံကိုပြဆိုသောစကား မဟုတ်။ ပဓာနတရားကို ပြဆိုသောစကားသာ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ (စည်၊ ၄။ ၂၆၇-၂၆၈)

ကာရကပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝေဒကပုဂ္ဂိုလ်မှ

ကင်းဆိတ်ပုံ

လဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်သည် အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတို့ကြောင့် သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားများ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘောတရားမျှသာ ဖြစ်ချေသည်-ဟုသိမြင်လျှင် အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတို့မှလွဲ၍ အခြားသော ကြံစည်စိတ်ကူးထားသည့် ဗြဟ္မာ၊ မဟာဗြဟ္မာ၊ အမြတ်ဆုံးဘုရားသခင်၊ ဖန်ဆင်းရှင် ပုဂ္ဂိုလ်စသော သံသရာကိုပြုတတ်သူ(ကာရကပုဂ္ဂိုလ်)ဟူ၍ မရှိတော့ပေ။ အဆိုပါ ကာရကပုဂ္ဂိုလ်မှ ကင်းဆိတ်၏။

ထို့ပြင် “ငါ၏အတ္တသည် ပြောဆိုတတ်၏၊ ခံစားတတ်၏” စသည်ဖြင့် ကြံဆထားသော သုခ၊ ဒုက္ခကိုခံစားတတ်သောအတ္တ(ဝေဒကပုဂ္ဂိုလ်)မှလည်း ကင်းဆိတ်၏။

၃၀၊ သုဘ၊ သုခ၊ အတ္တအဖြစ်မှ
ဆိတ်သုဉ်းပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်၌ အဝိဇ္ဇာသည် -

- ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ခိုင်မြဲခြင်း(၃၀)အဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - ကိလေသာတို့က ညစ်နွမ်းစေအပ်သည်၏အဖြစ်(သံကိလိဋ္ဌ)ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသာတို့၏အာရုံ(သံကိလေသ)ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း တင့်တယ်ခြင်း(သုဘ)အဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - အဖြစ်၊ အပျက်တို့က အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်အပ်သောကြောင့် ချမ်းသာခြင်း(သုခ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - အကြောင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသောကြောင့် အလိုအတိုင်းဖြစ်စေနိုင်သော အတ္တအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
- မှတ်ချက်။ သင်္ခါရစသည်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

တစ်နည်း ဆိတ်သုဉ်းပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်၌ အဝိဇ္ဇာသည် -

- အတ္တမဟုတ်သဖြင့် အတ္တကောင်(အတ္တ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - အတ္တ၏ဥစ္စာမဟုတ်သဖြင့် အတ္တ၏ဥစ္စာ(အတ္တနော)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - အတ္တ၌လည်း မရှိသဖြင့် အတ္တ၌တည်ရှိခြင်း(အတ္တနိ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
  - အတ္တလည်း မရှိသဖြင့် အတ္တရှိခြင်း(အတ္တဝတီ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
- မှတ်ချက်။ သင်္ခါရစသည်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

မူလ ၂-ပါး (ဘဝစက်နှစ်မျိုး)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်၌ အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာဟူသော အရင်းခံမူလတရား

၂-ပါး ရှိ၏။ ထိုတွင်-

- (၁) အဝိဇ္ဇာသည် အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရားမှ စ၍ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားတိုင်အောင် ဆောင်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် အရင်းခံမူလတရားမည်၏။ (အဝိဇ္ဇာ မှ ဝေဒနာအထိကို ရှေ့ပိုင်းဘဝစက်-ဟုခေါ်သည်။)
- (၂) တဏှာသည် နောက်ပိုင်း၏အစဖြစ်သဖြင့် ယင်းတဏှာမှ စ၍ ဧရာမရဏဟူသော အနာဂတ်အကျိုးတိုင်အောင် ဆက်စပ်ကျယ်ပြန့်စေတတ်သောကြောင့်

အရင်းခံမူလတရား မည်၏။ (တဏှာ မှ ဇရာမရဏအထိကို နောက်ပိုင်း ဘဝစက် ဟုခေါ်သည်။)

ဘဝစက်နှစ်မျိုး ဟောတော်မူရခြင်း
အကြောင်း

- (၁) ရှေ့ပိုင်းဘဝစက်ကို ဒိဋ္ဌိစရိုက်ရှိသူ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဝိဇ္ဇာသည် ဒိဋ္ဌိစရိုက်ရှိသူတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်ဟုဆိုအပ်သော သံသရာကို ဆောင်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။
- (၂) နောက်ပိုင်းဘဝစက်ကို တဏှာစရိုက်ရှိသူ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တဏှာသည် တဏှာစရိုက်ရှိသူတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်ဟုဆိုအပ်သောသံသရာကို ဆောင်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

- (၁) ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းအကျိုးငှာ ရှေ့ပိုင်းဘဝစက်ကို ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သင်္ခါရသောအကျိုးတရားတို့ဖြစ်ခြင်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတရားတို့၏ မပြတ်စဲခြင်းကို ထင်ရှားပြသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- (၂) သဿတဒိဋ္ဌိကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းအကျိုးငှာ နောက်ပိုင်းဘဝစက်ကို ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ကြောင်းကျိုးတရားမှန်သမျှတို့သည် တစ်ဘဝအတွင်း၌ ဇရာမရဏဟူသော အဆုံးသတ်တရားသာရှိသည်၏အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြသောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

- (၁) ဂမ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့၏အစွမ်းဖြင့် ရှေ့ပိုင်းဘဝစက်ကို ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အစဉ်အတိုင်းဖြစ်ပုံကို ထင်ရှားပြသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- (၂) ဩပပါတိကသတ္တဝါတို့၏အစွမ်းဖြင့် နောက်ပိုင်းဘဝစက်ကို ဟောတော်မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ခြင်း၊ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ခြင်းကိုထင်ရှားပြသောကြောင့် ဖြစ်၏။

(စညီ၄။ ၂၇၁)

ကာလ ၃-ပါး

အတိတ်	ပစ္စုပ္ပန်	အနာဂတ်
<u>အတိတ်အကြောင်း</u> (၁) အဝိဇ္ဇာ (၂) သင်္ခါရ	<u>ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး</u> (၃) ဝိညာဏ် (၄) နာမ်ရုပ် (၅) သဠာယတန (၆) ဖဿ (၇) ဝေဒနာ <u>ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း</u> (၈) တဏှာ (၉) ဥပါဒါန် (၁၀) ဘဝ	<u>အနာဂတ်အကျိုး</u> (၁၁) ဇာတိ (၁၂) ဇရာမရဏ

အယွာ ၄-ပါး

အတိတ်အကြောင်း တစ်လွှာ	ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး တစ်လွှာ	ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း တစ်လွှာ	အနာဂတ်အကျိုး တစ်လွှာ
အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ	ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ	တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝ	ဇာတိ ဇရာမရဏ

အစပ် ၃-ပါး

- (၁) သင်္ခါရနှင့်ဝိညာဏ်အကြား၌ အကြောင်း-အကျိုးအစပ် ၁-ပါး၊
 (၂) ဝေဒနာနှင့်တဏှာအကြား၌ အကျိုး-အကြောင်းအစပ် ၁-ပါး၊
 (၃) ဘဝနှင့်ဇာတိအကြား၌ အကြောင်း-အကျိုးအစပ် ၁-ပါး၊

အခြင်းအရာ ၂၀

အတိတ် အကြောင်း ၅-ပါး	ပစ္စုပ္ပန် အကျိုး ၅-ပါး	ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်း ၅-ပါး	အနာဂတ် အကျိုး ၅-ပါး
အဝိဇ္ဇာ (တဏှာ ဥပါဒါန်) သင်္ခါရ (ကမ္မဘဝ)	ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ	တဏှာ (အဝိဇ္ဇာ) ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝ (သင်္ခါရ)	(ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ) ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ

အတိတ်အကြောင်းတရား ၅-ပါး

ဝိပဿနာပညာမရှိ မသိမလိမ္မာသောသူသည်(အဝိဇ္ဇာ) ဆာလောင်တောင့်တ၏။(တဏှာ)၊ ဆာလောင်တောင့်တသည်ဖြစ်၍ စွဲလမ်း၏။ (ဥပါဒါန်)၊ စွဲလမ်းသောသူအား စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန်ကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းကံဟူသောဘဝ(ကမ္မဘဝ၊သင်္ခါရ)သည် ဖြစ်ပေါ်လေ၏-ဟုဆိုသဖြင့် အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရကိုယူသဖြင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝတို့ကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ်အကြောင်းတရား၅-ပါးမှာ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ တို့ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်သောအကြောင်းတရား ၅-ပါးမှာ-

- (၁) ရှေးအတိတ်ဘဝတစ်ခုခု၌ ကံပြုလုပ်အားထုတ်စဉ်ကရှိခဲ့သော မောဟ(အဝိဇ္ဇာ)၊
- (၂) အားထုတ်မှုဟူသော အာယူဟန(သင်္ခါရ)၊
- (၃) နှစ်သက်ခြင်းဟူသော နိကန္တိ(တဏှာ)၊
- (၄) ကပ်ငြိခြင်းဟူသော ဥပဂမန(ဥပါဒါန်)၊
- (၅) စေတနာ(ကမ္မဘဝ) တို့ဖြစ်သည်။

အာယူဟနသင်္ခါရ နှင့် ကမ္မဘဝသင်္ခါရ

ထူးခြားချက်

- အလှူပေးလှူအံ့-ဟု စိတ်ရည်သန်လျက် မလှူမီရှေးအဖို့၌ တစ်လလုံးဖြစ်စေ၊ တစ်နှစ်လုံးဖြစ်စေ လှူဖွယ်ပစ္စည်းအစုစုတို့ကို ရှာကြံစီမံခန့်ခွဲနေသောသူ၏

သန္တာန်၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗစေတနာကဲ့သို့ ကံပြုသူ၏ ရှေးအတိတ်စေတနာတို့သည် အာယူဟနသင်္ခါရတို့ မည်၏။

- အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်တွင်းသို့ လှူဖွယ်ဝတ္ထုအစုစုတို့ကို လှူဒါန်းနေသော အလှူရှင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ မုဉ္ဇစေတနာကဲ့သို့ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော စေတနာတို့သည် ကမ္မဘဝသင်္ခါရတို့ မည်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့်-

- အာဝဇ္ဇန်းတစ်ကြိမ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဇောဇ-ကြိမ်တို့၌ရှိသော စေတနာတို့သည် အာယူဟနသင်္ခါရတို့ မည်၏။
- သတ္တမဇောစေတနာသည် ကမ္မဘဝသင်္ခါရ မည်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့်-

- အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော စေတနာတို့သည် ကမ္မဘဝသင်္ခါရ မည်၏။
- စေတနာနှင့်ယှဉ်သောတရားတို့သည် အာယူဟနသင်္ခါရတို့ မည်၏။ ဤသို့ ထူးခြားပါသည်။ (စည်း၄။ ၂၇၄-၂၇၅)

ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ၅-ပါး

ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ၅-ပါး ဖြစ်၏။ ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ၅-ပါးမှာ-

- (၁) ရှေးဘဝနှင့်ဆက်စပ်ပေးခြင်းဟူသော ပဋိသန္ဓိ(ဝိညာဏ်)၊
- (၂) သက်ဝင်ခြင်းဟူသော ဩက္ကန္တိ(နာမ်ရုပ်)၊
- (၃) ကြည်လင်ခြင်းဟူသော ပဿာဒ(သဠာယတန)၊
- (၄) တွေ့ထိခြင်းဟူသော ဖုဋ္ဌ(ဖဿ)၊
- (၅) ခံစားခြင်းဟူသော ဝေဒယိတ(ဝေဒနာ) တို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ - အဓိဝမ်းကြာတိုက်၌ နာမ်ရုပ်တရားတို့၏ ဩက္ကန္တိခေါ် သက်ဝင်ခြင်းသည် ရောက်လာ၍ဝင်ဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် 'နာမ်ရုပ်'ကို ဩက္ကန္တိဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

- ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့်ဖြစ်စေ၊ သဠာယတနလျှင်အကြောင်း ရှိသောဖဿနှင့်ဖြစ်စေ အတူတကွဖြစ်သော ဝိပါက ဝေဒယိတသဘောသည် 'ဝေဒနာ'မည်၏။(စည်း၄။ ၂၇၅-၂၇၆)

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ၅-ပါး

ဒို့စွာသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာပါဠိတော်၌ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းကို တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝဟူ၍သုံးပါးကိုသာ ဟောတော်မူထား၏။ သို့သော် ဘဝကိုယူသဖြင့် ရှေ့အတိတ် သင်္ခါရကိုပါ ယူပြီးဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ထိုဘဝနှင့်ယှဉ်သောသင်္ခါရတို့ကို ပါ ယူပြီးဖြစ်၏။

တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကိုယူသဖြင့် ယင်းဟိုနှင့်ယှဉ်သော အဝိဇ္ဇာကိုလည်း ယူပြီး ဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ကံကိုပြုရာ၌ အဝိဇ္ဇာဖြင့်တွေဝေလျက် ပြုသဖြင့် ကမ္မ ဘဝကိုယူလျှင် အဝိဇ္ဇာကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား တို့မှာ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ တို့ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသော နောင်အနာဂတ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေနိုင် သောအကြောင်းတရားမှာ -

(၁) ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ အာယတနတို့၏ရင့်ကျက်မှုကြောင့် မောဟဖြစ်ခြင်း (အဝိဇ္ဇာ)၊

(၂) အားထုတ်မှုဟူသော အယူဟန(သင်္ခါရ)၊

(၃) လိုချင်နှစ်သက်မှုဟူသော နိကန္တိ(တဏှာ)၊

(၄) ကပ်ငြိခြင်းဟူသော ဥပဂမန(ဥပါဒါန်)၊

(၅) စေတနာ(ကမ္မဘဝ) တို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ရင့်ကျက်သော အာယတနရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ကံပြုရာကာလ၌ ပြင်းစွာတွေဝေမှု သမ္မောဟကို 'အဝိဇ္ဇာ'ဟု ဟောတော်မူ၏။

အနာဂတ်အကျိုးတရား ၅-ပါး

အနာဂတ်အကျိုးတရား ၅-ပါးမှာ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ပင် ဖြစ်သည်။ ဇာတိဆိုသည်မှာ ထို၅-ပါးတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကိုပင် ဆိုသည်။ ဧရာမရဏဆိုသည်မှာလည်း ထို၅-ပါးတို့၏ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကိုပင် ဆိုသည်။

ဝဋ်သုံးပါး

ကမ္မဝဋ်	ကိလေသဝဋ်	ဝိပါကဝဋ်
သင်္ခါရ ကမ္မဘဝ	အဝိဇ္ဇာ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်	ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ် သဠာယတန၊ ဖဿ ဝေဒနာ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိသင့်ပုံများ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာပါဠိတော်ကို -

- ၁။ သစ္စာပဘဝ = သစ္စာအမွန်အစအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ကိစ္စ = ကိစ္စအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ဝါရဏ = တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၄။ ဥပမာ = ဥပမာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၅။ ဂမ္ဘီရတာ = နက်နဲခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၆။ နယဘေဒ = နည်းအပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း ထိုကံသင့်အားလျော်စွာ သိအပ်ပါသည်။

၁။ သစ္စာအမွန်အစအားဖြင့် သိပုံ

၁။	အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ	ဒုတိယသစ္စာပဘဝ - ဒုတိယသစ္စာ
၂။	သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ	ဒုတိယသစ္စာပဘဝ - ပထမသစ္စာ
၃။	ဝိညာဏပစ္စယာ.... နာမရူပံ၊ သဠာယတနံ၊ ဖဿော၊ ဝေဒနာ	ပထမသစ္စာပဘဝ - ပထမသစ္စာ
၄။	ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ	ပထမသစ္စာပဘဝ - ဒုတိယသစ္စာ
၅။	တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ	ဒုတိယသစ္စာပဘဝ - ဒုတိယသစ္စာ
၆။	ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ	ဒုတိယသစ္စာပဘဝ - ပထမဒုတိယသစ္စာ
၇။	ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ	ဒုတိယသစ္စာပဘဝ - ပထမသစ္စာ
၈။	ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ	ပထမသစ္စာပဘဝ - ပထမသစ္စာ

ရှင်းလင်းချက်

သစ္စာပဘဝ “သစ္စာနိဇဝ ပဘဝါ သစ္စပ္ပဘဝါ” ဟူသည်နှင့်အညီ စ၍ ဖြစ်ရာ အကြောင်းသစ္စာသည် သစ္စာပဘဝ-မည်၏။
 တစ်နည်း- “သစ္စာနံ ပဘဝေါ သစ္စပ္ပဘဝေါ” ဟူသည်နှင့် အညီ အကျိုးသစ္စာတို့၏ စ၍ဖြစ်ရာ အကြောင်းသစ္စာသည် သစ္စာပဘဝ-မည်၏။

ဆိုလိုသည်မှာ-အကျိုးသစ္စာကို စတင်၍ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းသစ္စာကို 'သစ္စာပဘဝ'ဟု ခေါ်သည်။ ဥပမာ- သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်-၌ သင်္ခါရတို့သည် အကြောင်းသစ္စာ ထိုက်၏။ ဝိညာဏ်သည် အကျိုးသစ္စာ ထိုက်၏။ အကျိုး သစ္စာကို စတင်၍ဖြစ်စေသော အကြောင်းသစ္စာထိုက်သည့် သင်္ခါရတို့ကို 'သစ္စာပဘဝ'ဟုခေါ်၏။

ဒုတိယသစ္စာ

သမုဒယသစ္စာသည် ဒုက္ခ၊ သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂ-ဟု ရေတွက်ရာတွင် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောကြောင့် 'ဒုတိယသစ္စာ' ဖြစ်၏။

၁။ အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် သမုဒယသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော သမုဒယသစ္စာ-မည်၏။ (ဒုတိယသစ္စာပဘဝ-ဒုတိယသစ္စာ)

မှတ်ချက် "ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ အဝိသေသေန သမုဒယသစ္စံ"ဟု ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသောကြောင့် စေတနာ၊ စေတနာနှင့်ယှဉ်သောတရားဟု မခွဲခြားတော့ဘဲ သာမန်အားဖြင့် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံသည် သမုဒယသစ္စာ-မည်၏ ဟု ဆိုသဖြင့် စေတနာနှင့်ယှဉ်သောတရားဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာသည် လည်း သမုဒယသစ္စာ-မည်၏။ အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သည့် စေတနာ ဟူသော သင်္ခါရတို့သည်လည်း သမုဒယသစ္စာ-မည်၏။

၂။ သင်္ခါရကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ-မည်၏။ (ဒုတိယသစ္စာပဘဝ-ပထမသစ္စာ)

မှတ်ချက်။ ဝိပါက်ဝိညာဏ်တို့သည် ဒုက္ခသစ္စာတရားစုများ ဖြစ်၏။

၃။ ဝိညာဏ်စသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ တို့သည် ဒုက္ခသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ-မည်၏။ (ပထမသစ္စာ ပဘဝ-ပထမသစ္စာ)

မှတ်ချက်။ ဤတရားတို့သည် အကျိုးဝိပါက်တရားများဖြစ်သဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ တရားစုများ ဖြစ်၏။

၄။ ဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်သော တဏှာသည် ဒုက္ခသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော သမုဒယသစ္စာ-မည်၏။ (ပထမသစ္စာပဘဝ-ဒုတိယသစ္စာ)

၅။ တဏှာကြောင့်ဖြစ်သော ဥပါဒါန်သည် သမုဒယသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော သမုဒယသစ္စာ-မည်၏။ (ဒုတိယသစ္စာပဘဝ-ဒုတိယသစ္စာ)

- ၆။ ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဘဝ(ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝ)သည် သမုဒယသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာနှစ်ခုအပေါင်း-မည်၏။ (ဒုတိယသစ္စာပဘဝ-ပထမဒုတိယသစ္စာ)
မှတ်ချက်။ ကမ္မဘဝသည် သမုဒယသစ္စာ၊ ဥပပတ္တိဘဝသည် ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ၊ ဒုတိယသစ္စာနှစ်ခုအပေါင်း-ဟုဆိုသည်။
- ၇။ ကမ္မဘဝကြောင့်ဖြစ်သော ဇာတိသည် သမုဒယသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ-မည်၏။ (ဒုတိယသစ္စာပဘဝ-ပထမသစ္စာ)
- ၈။ ဇာတိကြောင့်ဖြစ်သော ဇရာမရဏသည် ဒုက္ခသစ္စာလျှင် အမွန်အစရှိသော ဒုက္ခသစ္စာ-မည်၏။ (ပထမသစ္စာပဘဝ-ပထမသစ္စာ) (စည်း၄။ ၂၇၉-၂၈၀)

၂။ ကိစ္စအားဖြင့် သိပုံ

လုပ်ငန်းကိစ္စနှစ်မျိုးစီကို ဆောင်ရွက်ကြပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာသည် ဝတ္ထုအာရုံတို့၌ သတ္တဝါတို့ကို တွေ့ဝေစေခြင်းကိစ္စနှင့် သင်္ခါရတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၂။ သင်္ခါရတို့သည် ပြုပြင်ရမည့်ဘဝတို့ကို ပြုပြင်ခြင်းကိစ္စနှင့် ဝိညာဏ်၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၃။ ဝိညာဏ်သည် အာရုံကိုသိခြင်းကိစ္စနှင့် နာမ်ရုပ်၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၄။ နာမ်ရုပ်သည် နာမ်နှင့်ရုပ် အချင်းချင်းကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စနှင့် သဠာယတန၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၅။ သဠာယတနသည် မိမိနှင့်သက်ဆိုင်ရာ ရူပါရုံစသောအာရုံတို့၌ ဖြစ်ခြင်းကိစ္စနှင့် ဖဿ၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကိုလည်း ဆောင်ရွက်၏။
- ၆။ ဖဿသည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းကိစ္စနှင့် ဝေဒနာ၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၇။ ဝေဒနာသည် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စနှင့် တဏှာ၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။
- ၈။ တဏှာသည် အာရုံ၌ တပ်မက်ခြင်းကိစ္စနှင့် ဥပါဒါန်၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။

၉။ ဥပါဒါန်သည် စွဲလမ်းဖွယ်အာရုံတို့ကို စွဲလမ်းခြင်းကိစ္စနှင့် ဘဝ၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။

၁၀။ ဘဝသည် ဂတိငါးမျိုးတို့၌ ပစ်ချခြင်းကိစ္စနှင့် ဇာတိ၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။

၁၁။ ဇာတိသည် ဖြစ်ဆဲခန္ဓာတို့ကို အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကိစ္စနှင့် ယင်းခန္ဓာတို့၏ ရှေးရှုဖြစ်ခြင်းသဘောဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် ဇရမရဏတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။

၁၂။ ဇရာမရဏသည် ခန္ဓာတို့၏ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသဘောကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းကိစ္စနှင့် သောကစသည်တို့၏ တည်ရာမှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဘဝတစ်ပါး၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။

၃။ တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့် သိပုံ

- “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ” ဟူသောစကားဖြင့် ပြုလုပ်ဖန်ဆင်းသူရှိသည်- ဟူသော မိစ္ဆာအမြင်ကို တားမြစ်၏။
- “သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ” ဟူသောစကားဖြင့် အတ္တအကောင်သည် ဘဝသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသည်ဟူသော မိစ္ဆာအမြင်ကို တားမြစ်၏။
- “ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ” ဟူသောစကားဖြင့် အတ္တအကောင်ဟု ကြံဆအပ်သည့် ခန္ဓာငါးပါးဟူသောဝတ္ထု၏ အသီးအသီးကွဲပြားခြင်းကို ပြခြင်းကြောင့် ဃနသညာကို တားမြစ်၏။
- “နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ” အစရှိသော စကားရပ်တို့ဖြင့် အတ္တအကောင်သည် မြင်တတ်၏၊ ကြားတတ်၏၊ နံတတ်၏၊ စားတတ်၏၊ ထိတတ်၏၊ သိတတ်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တွေ့ထိတတ်၏၊ ခံစားတတ်၏၊ ဆာလောင်တပ်မက်တတ်၏၊ စွဲလမ်းတတ်၏၊ ဖြစ်စေတတ်၏၊ ရင့်တတ်၊ အိုတတ်၏၊ သေတတ်၊ ပျက်စီးတတ်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း မှားယွင်းစွာမြင်မှု မိစ္ဆာအမြင်ကို တားမြစ်၏။

၄။ ဥပမာအားဖြင့် သိပုံ

အဝိဇ္ဇာ	သဘာဝလက္ခဏာ၊ သာမညလက္ခဏာတို့၏ အလိုအားဖြင့် မမြင်ခြင်းကြောင့် သူကန်းနှင့် တူ၏။
သင်္ခါရ	သူကန်း၏ ခြေချော်ခြင်းနှင့် တူ၏။
ဝိညာဏ်	ခြေချော်သောသူကန်း၏ လဲကျခြင်းနှင့် တူ၏။
နာမ်ရုပ်	လဲကျသောသူကန်း၏ အိုင်းအမာဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် တူ၏။
သဠာယတန	အိုင်းအမာပေါက်ကွဲရန် ဖြစ်ပေါ်လာသော သွေးပုပ်၊ ပြည်ပုပ်များစုနေသော အနာအဖုလုံးနှင့် တူ၏။
ဖဿ	အနာအဖုလုံးကို ထိခိုက်မိသည်နှင့် တူ၏။
ဝေဒနာ	ထိခိုက်မိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နာကျင်မှုဆင်းရဲနှင့် တူ၏။
တဏှာ	နာကျင်မှုဆင်းရဲကို ပယ်ဖျောက်ရန် ဆေးကုလိုခြင်းနှင့် တူ၏။
ဥပါဒါန်	ဆေးကုလိုသဖြင့် မသင့်လျော်သောဆေးမှားကြီးကို စွဲယူမိခြင်းနှင့် တူ၏။
ဘဝ	စွဲယူအပ်ပြီးသော မသင့်လျော်သည့်ဆေးမှားကြီးကို လူးလိမ်းမိခြင်းနှင့် တူ၏။
ဇာတိ	မသင့်လျော်သော ဆေးမှားကြီးကို လူးလိမ်းမိသောကြောင့် အိုင်းအမာ ဖောက်ပြန်လာသည်နှင့် တူ၏။
ဇရာမရဏ	အိုင်းအမာ၏ ဖောက်ပြန်သဖြင့် ပေါက်ကွဲထွက်ခြင်းနှင့် တူ၏။

တစ်နည်း ဥပမာအသီးသီးဖြင့်
ပြဆိုခြင်း

အဝိဇ္ဇာ=တိမ်သလာ

တိမ်သလာသည် မျက်စိတို့ကို ဖုံးလွှမ်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာသည် အမှန်ကိုမသိခြင်း(အပ္ပဋိပတ္တိ)၊ မှားယွင်းစွာသိခြင်း(မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ)ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို ဖုံးလွှမ်းထား၏။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာသည် တိမ်သလာနှင့် တူပါသည်။

သင်္ခါရ=ပိုးအိမ်အစိတ်အပိုင်း

ပိုးအိမ်ကိုပြုလုပ်တတ်သော ပိုးကောင်သည် မိမိပြုလုပ်သည့်ပိုးအိမ်၏ အစိတ်အပိုင်းတို့ဖြင့်ပင် မိမိကိုယ်ကို ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့သကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာလွှမ်းမိုးခြင်းခံရသဖြင့် မသိမလိမ္မာသော ဗာလပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဘဝသစ်ကိုဖြစ်စေတတ်သည့် သင်္ခါရတို့ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတို့သည် ပိုးအိမ်၏ အစိတ်အပိုင်းနှင့် တူပါသည်။

ဝိညာဏ်=မင်းသားငယ်

ရှေ့ဆောင်လမ်းပြ ပရိဏာယကဖြစ်သည့် မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့က သိမ်းပိုက်စောင့်ရှောက်ထားသော မင်းသားငယ်သည် မင်းအဖြစ်၌ တည်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ သင်္ခါရတို့က သိမ်းဆည်းထောက်ပံ့အပ်သော ဝိညာဏ်သည်လည်း ဂတိငါးပါးတို့၌ တည်ရာကို ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိညာဏ်သည် မင်းသားငယ်နှင့် တူပါသည်။ (သင်္ခါရတို့က မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့နှင့် တူ၏။)

နာမ်ရုပ်=မျက်လှည့်အမှု

မျက်လှည့်ဆရာသည် အမျိုးမျိုးသော မျက်လှည့်အမှုများကို ပြုလုပ်၍ပြသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိညာဏ်သည် ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံပြုခြင်းကြောင့် နတ်၊ လူ၊ သားကောင်၊ ငှက်စသော အမျိုးမျိုးသော နာမ်ရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထို့ကြောင့် နာမ်ရုပ်သည် မျက်လှည့်အမှုနှင့် တူပါသည်။ (ဝိညာဏ်က မျက်လှည့်ဆရာနှင့် တူ၏။)

သဠာယတန=တောအုပ်

မြေကောင်းမြေသန့်အရပ်၌ ပေါက်ရောက်နေသော တောအုပ်သည် ကြီးပွားစည်ပင်ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ နာမ်ရုပ်၌တည်သော သဠာယတနသည်လည်း ကြီးပွားစည်ပင်ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် သဠာယတနသည် တောအုပ်နှင့် တူပါသည်။ (နာမ်ရုပ်က မြေကောင်းမြေသန့်နှင့် တူ၏။)

ဖဿ=မီး

မီးပွတ်ခုံ၊ မီးပွတ်တံတို့ အချင်းချင်း ပွတ်တိုက်သည်ရှိသော် မီးဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ အကွင်းအာယတန၊ အပြင်အာယတနတို့ အချင်းချင်း ထိပါးတိုက်ခိုက်သည်ရှိသော် ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် မီးနှင့် တူပါသည်။

ဝေဒနာ=မီးပူလောင်ခြင်း

မီးဖြင့်တွေ့ထိသောသူအား အပူလောင်ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဖဿဖြင့် တွေ့ထိသောသူအား ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာသည် မီးပူလောင်ခြင်းနှင့် တူပါသည်။

တဏှာ=ရေငတ်ခြင်း

ဆားငန်ရေနောက် ငတ်တိုင်းသောက်က သောက်လေသောက်လေ ငတ်မပြေ သကဲ့သို့ ထို့အတူ ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်သောသူအားလည်း တဏှာအငတ်မပြေဘဲ တိုးပွား၍သာ နေ၏။ ထို့ကြောင့် တဏှာသည် ရေငတ်ခြင်းနှင့် တူပါသည်။

ဥပါဒါန်=ရေချိုသောက်လိုခြင်း

ရေငတ်သောသူသည် ရေသောက်လို၍ ရေချိုကိုသာ မျှော်လင့်တောင့်တနေ သကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုထိုအာရုံတို့၌ တဏှာဖြင့် ဆာလောင်ငတ်မွတ်နေသောသူသည် ထိုထိုအာရုံတို့ကို ရရှိနိုင်သည့်ဘဝကို လိုလားတောင့်တ၍ နေ၏။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်သည် ရေချိုသောက်လိုခြင်းနှင့် တူပါသည်။

ဘဝ=ငါးမျှားချိတ်

ငါးသည် အစာကိုတပ်မက်သဖြင့် ငါးမျှားချိတ်ကို ငါးစာဟုမှတ်ထင်ပြီး ဟပ်မိသကဲ့သို့ ထို့အတူ စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန်ဖြင့် ဘဝထိုထိုကို စွဲလမ်းမိပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ဘဝသည် ငါးမျှားချိတ်နှင့် တူပါသည်။

ဇာတိ=အညွန့်အညောက်

မျိုးစေ့ရှိလျှင် အညွန့်အညောက် ပေါက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ကမ္မဘဝရှိလျှင် ဇာတိ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဇာတိသည် အညွန့်အညောက်နှင့် တူပါသည်။ (ကမ္မဘဝသည် မျိုးစေ့နှင့် တူ၏။)

ဧရာမရဏ=သစ်ပင်လဲကျခြင်း

ပေါက်ရောက်ကြီးထွားလာသော သစ်ပင်သည် တစ်နေ့နေ့တစ်ချိန်ချိန်တွင် မုချမသွေ မြေသို့လဲကျရာသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇာတိကိုရပြီးသော ခန္ဓာသည်လည်း မချွတ်ဧကန် အိုခြင်း၊ သေခြင်း ဖြစ်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့် ဧရာမရဏသည် သစ်ပင် ၏ လဲကျခြင်းနှင့် တူပါသည်။

(စဉ်းငှ၊ ၂၈၄-၂၈၆)

၅။ နက်နဲခြင်းအားဖြင့် သိပုံ

ဂမ္ဘီရတာခေါ် နက်နဲခြင်း ၄-ပါးတို့မှာ -

- (၁) အတ္တဂမ္ဘီရတာ = အကျိုး၏နက်နဲခြင်း၊
- (၂) ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ = အကြောင်း၏နက်နဲခြင်း၊
- (၃) ဒေသနာဂမ္ဘီရတာ = ဟောစဉ်၏နက်နဲခြင်း၊
- (၄) ပဋိဝေဂဂမ္ဘီရတာ = ထိုးထွင်း၍သိမြင်ခြင်း၏နက်နဲခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

(၁) အတ္တဂမ္ဘီရတာ

ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်၏။ ဇာတိနှင့်ကင်း၍ အခြားအကြောင်းကြောင့် ဇရာမရဏ မဖြစ်ပေ။ ဤသို့လျှင် ဇာတိအကြောင်းခံကြောင့် ဇရာမရဏတို့၏ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသဘောသည် သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နက်နဲ၏။

ထို့အတူ ဘဝဟူသောအကြောင်းခံကြောင့် ဇာတိ၏ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသဘောသည် သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နက်နဲ၏။ ... (ပ) ... အဝိဇ္ဇာအကြောင်းခံကြောင့် သင်္ခါရတို့၏ တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသဘောသည် သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နက်နဲ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်သည် အကျိုးအားဖြင့် နက်နဲ၏။ ယင်းကို အတ္တဂမ္ဘီရတာ-ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ အကြောင်း၏အကျိုး (ဟောတုဖလ)ကို 'အတ္တ'ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က "ဟောတုဖလေ ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ" (အကြောင်း၏အကျိုး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသောဉာဏ်သည် အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ-မည်၏။)ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(၂) ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ

အဝိဇ္ဇာသည် ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ထိုထိုသင်္ခါရတို့အား ထိုထိုပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ အခိုက်အတန့်ကို သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏သင်္ခါရတို့အား ကျေးဇူးပြုခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။

ထို့အတူ သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ဝိညာဏ်အား ထိုထိုပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသို့ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ အခိုက်အတန့်ကို သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတို့၏ ဝိညာဏ်အား ကျေးဇူးပြုခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။ ... (ပ) ... ဇာတိ၏ ဇရာမရဏအား ကျေးဇူးပြုတတ်သောသဘောသည် နက်နဲ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စ-

သမုပ္ပါဒ်ဘဝစက်သည် အကြောင်းအားဖြင့်လည်း နက်နဲ၏။ ယင်းကို ဓမ္မဂန္ထီရတာ ဟုခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ အကြောင်း(ဟောတု)ကို ‘ဓမ္မ’ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာ ဘုရားရှင်က “ဟောတုမိ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ” (အကြောင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသောဉာဏ်သည် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-မည်၏။)ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(၃) ဒေသနာဂန္ထီရတာ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်ကို ဝေနေယျတို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယအားလျော်စွာ ထိုထိုအကြောင်းကြောင့် အနုလောမ၊ ပဋိလောမစသော ထိုထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဒေသနာ(ဟောစဉ်)သည်လည်း နက်နဲ၏။

အနုလောမ၊ ပဋိလောမစသော ဒေသနာတော်အခြင်းအရာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှလွဲ၍ အခြားသောဉာဏ်သည် ထောက်ရာတည်ရာကို မရနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်ကို ဟောတော်မူရာ၌ -

- အချို့သုတ်တို့၌ အစမှအဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အဆုံးမှအစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အနုလောမ၊ ပဋိလောမဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အလယ်မှအဆုံးအထိဟောသော အနုလောမဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အလယ်မှအစအထိဟောသော ပဋိလောမဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အစပ် ၃-ပါး၊ အလွှာ ၄-ပါးရှိသော ဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အစပ် ၂-ပါး၊ အလွှာ ၃-ပါးရှိသော ဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။
- အချို့သုတ်တို့၌ အစပ် ၁-ပါး၊ အလွှာ ၂-ပါးရှိသော ဒေသနာဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်သည် ဒေသနာ(ဟောစဉ်)အားဖြင့်လည်း နက်နဲ၏။ ယင်းကို ဒေသနာဂန္ထီရတာ-ဟု ခေါ်သည်။

(၄) ပဋိဝေဓေက္ခိရတာ

အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၌ ကိုယ်ပိုင်သဘောလက္ခဏာ အသီးအသီး ရှိကြ၏။ ယင်းတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ထွင်းဖောက်၍ သိမြင်လျှင် အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို မှန်ကန်စွာ ထိုးထွင်း၍သိသည် မည်၏။ စင်စစ်၊ ဤသို့ သိမြင်နိုင်ခြင်း သဘောသည် အလွန်ခဲယဉ်းလှ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်သည် ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ထိုးထွင်းသိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နက်နဲ၏။ ယင်းကို ပဋိဝေဓေက္ခိရတာ-ဟု ခေါ်သည်။

ပဋိဝေဓနက်နဲပုံ အကျယ်ပြဆိုချက်

- အဝိဇ္ဇာ၏ မသိခြင်းသဘော၊ မမြင်ခြင်းသဘော၊ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- သင်္ခါရတို့၏ ပြုပြင်ခြင်းသဘော၊ အားထုတ်ခြင်းသဘော၊ တပ်မက်မှုနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ဝိညာဏ်၏ အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းခြင်းသဘော၊ ကြောင့်ကြဗျာပါရကင်းခြင်းသဘော၊ ဘဝဟောင်းမှပြောင်းရွှေ့ခြင်းမရှိမှု၍ ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေ၏ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- နာမ်ရုပ်၏ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ခြင်းသဘော၊ အသီးအသီး ခွဲခြမ်းအပ်သော သဘော၊ မခွဲခြမ်းအပ်သောသဘော၊ ညွတ်ခြင်းသဘော၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောသည် နက်နဲ၏။
- သဠာယတန၏ အစိုးရခြင်းသဘော၊ လောက၏အဖြစ်၊ ဒွါရ၏အဖြစ်၊ ဓေတ္တ၏ အဖြစ်၊ အာရုံ၏ထင်ရာ ဝိသယီအဖြစ်ဟူသောသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ဖဿ၏ တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ တိုက်ခိုက်ခြင်းသဘော၊ ပေါင်းဆုံခြင်းသဘော၊ စုဝေးခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော၊ ချမ်းသာခြင်းသဘော၊ ဆင်းရဲ ခြင်းသဘော၊ အလယ်အလတ်သဘော၊ အသက်ကောင်မဟုတ်သောသဘော၊ ခံစားခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- တဏှာ၏ နှစ်သက်ပျော်မွေ့ခြင်းသဘော၊ မျိုသိမ်းခြင်းသဘော၊ စီးသွားခြင်း သဘော၊ နှယ်နှင့်တူသောသဘော၊ မြစ်နှင့်တူသောသဘော၊ ဆာလောင်ခြင်း သဘော၊ သမုဒြာကဲ့သို့ ပြည့်စေ့နိုင်ခဲ့သောသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ဥပါဒါန်၏ ယူခြင်းသဘော၊ စွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ မြဲမြံစွာနုလုံးသွင်းခြင်းသဘော၊ မှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်ခြင်းသဘော၊ ကျော်လွန်နိုင်ခဲ့သောသဘောသည် နက်နဲ၏။

- ဘဝ၏ အားထုတ်ခြင်းသဘော၊ ပြုပြင်ခြင်းသဘော၊ ယောနိ၊ဂတိ၊ဌိတိ၊နိဝါသတို့၌ ပစ်ချခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ဇာတိ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းသဘော၊ သက်ဝင်ခြင်းသဘော၊ အသစ်ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။
- ရောမရဏ၏ ကုန်ခြင်းသဘော၊ ပျက်ခြင်းသဘော၊ ပျက်စီးခြင်းသဘော၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောသည် နက်နဲ၏။

ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်၌ အဝိဇ္ဇာစသောတရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘောလက္ခဏာအသီးသီးတို့ကို ထိုးထွင်း၍သိနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် နက်နဲကုန်၏။ (စည်၊၄။ ၂၂၈၉-၂၉၁)

၆။ နည်းအပြားအားဖြင့် သိပုံ

နည်း ၄-ပါးတို့မှာ -

- (၁) ဧကတ္တနည်း
- (၂) နာနတ္တနည်း
- (၃) အဗျာပါရနည်း
- (၄) ဧဝံဓမ္မတာနည်း တို့ဖြစ်သည်။

(၁) ဧကတ္တနည်း

မျိုးစေ့မှ အညွန့်အညောက်၊ရွက်နုစသည်ဖြင့် အပင်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကဲ့သို့ ထို့အတူ “အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏” စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ သန္တတိအစဉ်အတန်းတစ်ခုတည်း အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို သိသောနည်းသည် ‘ဧကတ္တနည်း’ မည်၏။

အကျိုးအပြစ်

ဧကတ္တနည်းကို မှန်ကန်စွာ သိမြင်နားလည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်ခြင်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သန္တာန်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို သိမြင်နားလည်သောကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။

ဧကတ္တနည်းကို မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်သောအားဖြင့် မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ်သန္တာန်၏ မပြတ်စဲခြင်း

ကို တစ်ခုတည်း, တစ်ယောက်တည်း-ဟု မှတ်ယူခြင်းကြောင့် သဿတဒိဋ္ဌိကို စွဲယူရာရောက်၏။

(၂) နာနတ္တနည်း

အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ မိမိ, မိမိတို့နှင့်ဆိုင်ရာ သဘောလက္ခဏာ အသီးသီးကို ပိုင်းခြား၍ သိသောနည်းသည် 'နာနတ္တနည်း' မည်၏။

အကျိုးအပြစ်

နာနတ္တနည်းကို မှန်ကန်စွာ သိမြင်နားလည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အသစ်အသစ် ဖြစ်သောတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို သိမြင်နားလည်သောကြောင့် သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။

နာနတ္တနည်းကို မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ကွဲပြားသောသန္တာန်၏ အသီးအသီး ကွဲပြားခြားနားသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်ယူခြင်းကဲ့သို့ သန္တာန်တစ်ခုတည်း ဌ၌ ကျရောက်နေသော အကြောင်းအကျိုး ရုပ်နာမ်တရားအပေါင်း၏ အသီးအသီး ကွဲပြားခြားနားသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်ယူမိခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို စွဲယူရာရောက်၏။

နည်း	✓ (ပယ်)	✗ (ယူ)
ဧကတ္တနည်း	ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ	သဿတဒိဋ္ဌိ
နာနတ္တနည်း	သဿတဒိဋ္ဌိ	ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ

(၃) အဗျာပါရနည်း

အဝိဇ္ဇာ၌ 'ငါအဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတို့ကိုဖြစ်ပေါ်အောင် ပြုလုပ်ပေးရမည်' ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ။ သင်္ခါရတို့၌လည်း 'ငါတို့ သင်္ခါရတို့သည် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ပြုလုပ်ပေးရမည်' ဟု ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရစသည်တို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိခြင်းကို သိသော နည်းသည် 'အဗျာပါရနည်း' မည်၏။

အကျိုးအပြစ်

အဗျာပါရနည်းကို မှန်ကန်စွာ သိမြင်နားလည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုတတ်သော အတ္တမရှိခြင်းကို မှတ်ယူခြင်းကြောင့် အတ္တဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။

အဗျာပါရနည်းကို မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဗျာပါရမရှိငြား သော်လည်း အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ သဘာဝနိယာမဖြင့် ပြီးစီးသောအကြောင်း၏

အဖြစ်ကို မယူခြင်းကြောင့် အကိရိယဒိဋ္ဌိကို စွဲယူရာရောက်၏။

(၄) ဧဝံဓမ္မတာနည်း

နို့ရည်စသည်တို့မှ နို့ဓမ္မ(ဒိန်ချည်)စသည် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတို့မှ သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အခြား သောတရားတို့ ဖြစ်ကြခြင်း မဟုတ်သည်ကို သိသောနည်းသည် ‘ဧဝံဓမ္မတာ နည်း’ မည်၏။

အကျိုးအဖြစ်

ဧဝံဓမ္မတာနည်းကို မှန်ကန်စွာ သိမြင်နားလည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်း အားလျော်စွာ အကျိုးကိုသိခြင်းကြောင့် အဟောတုကဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ အကိရိယ ဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။

ဧဝံဓမ္မတာနည်းကို မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းအား လျော်စွာ အကျိုး၏ဖြစ်ခြင်းကို မယူမူ၍ အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်း ကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုး၏မဖြစ်သင့်ခြင်းကို ယူခြင်းကြောင့် အဟောတုကဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ နိယတိဝါဒကိုလည်းကောင်း စွဲယူရာရောက်၏။

နည်း	✓ (ပယ်)	× (ယူ)
အဗျာပါရနည်း	အတ္တဒိဋ္ဌိ	အကိရိယဒိဋ္ဌိ
ဧဝံဓမ္မတာနည်း	အဟောတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ	အဟောတုကဒိဋ္ဌိ နိယတိဝါဒ

ထောက်တည်ရာမရှိခြင်း နှင့် ကျော်လွန်နိုင်ခဲ့ခြင်း

အကြောင်း

ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်သည် အတ္တဂမ္ဘီရတာစသည်ဖြင့် အလွန်နက်နဲ သောကြောင့် ထောက်ရာတည်ရာ မရှိပေ။ ဧကတ္တနည်းစသော အထူးထူးသောနည်း တို့ဖြင့် ချုံရှုပ်ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကျော်လွန်နိုင်ခဲ့၏။

ဘဝစက်ကို မဖြတ်တောက်ဘဲ သံသရာမှ လွတ်မြောက်သူ မရှိနိုင်ပဲ

စင်စစ်၊ သမာဓိဟူသော ဓားသွေးကျောက်၌ ကောင်းမွန်စွာ သွေးထားပြီးသော ဉာဏ်ဟူသော ဓားသန်လျက်ဖြင့် ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်ကြီး ဖြတ်တောက်နိုင်မှသာလျှင် မိုးကြိုးစက်ပမာ အမြဲနှိပ်စက်နေသည့် သံသရာတည်းဟူသော ဘေးဆိုးကြီးမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်ကို ဖြတ်တောက်စရာမလိုဘဲ အလိုအလျောက် သံသရာဘေးဆိုးမှ လွတ်မြောက်သော သူ-ဟူသည့် အိပ်မက်ထဲ၌ပင် မရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

“အာနန္ဒာ... ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် နက်လည်း နက်နဲ၏။ နက်ယောင်လည်း ထင်၏။ အာနန္ဒာ... ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကိုပင်လျှင် လျော်စွာ မသိခြင်း ထိုးထွင်း၍မသိခြင်းကြောင့် ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည် ချည်ခင်ရှုပ်ကဲ့သို့ဖြစ်လျက်၊ စာပေါင်းသိုက်ကဲ့သို့ဖြစ်လျက်၊ မြူဆံမြက် ဗြိတ်မြက်ကဲ့သို့ ဖြစ်လျက် အပါယ်၊ ဒုဂ္ဂတိ၊ ဝိနိပါတဘုံကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ သံသရာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း မလွန်မြောက်နိုင်ဘဲ ရှိချေ၏” ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။

(ပုဒ်) ×	(သံစ) ✓	× ခြေ
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

ပညာဘူမိ နိဒ္ဒေသ
ပြီး၏။

အိမ်သို့

ရောက်

၁။ နာမ်မှစ၍ ရှုနည်း

သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ နာမ်ရုပ်ကို
အကျဉ်းနည်းဖြင့် ပိုင်းခြားပုံ

နာမ်ကိုပိုင်းခြားပုံ

နာမ်ကိုစတင်၍ ပိုင်းခြားရှုမှတ်မည်ဆိုလျှင် သမထယာနိက(သမထကို အခြေခံ၍ဝိပဿနာရှုသော)ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ရမည်။ ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရာ၌ -
(က)ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး(စတုက္ကနည်း)၊ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန် ကြည့်သော အရူပါဝစရဈာန် ၃-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောဈာန်ကို ရှေးဦးစွာ ဝင်စားရမည်။

(ခ)ထို့နောက် ဝင်စားသည့်ဈာန်မှထ၍ ဝိတက်၊ဝိစာရစသော ဈာန်တို့ကိုလည်း ကောင်း၊ ထိုဈာန်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဖဿစသောနာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာ၊ ကိစ္စ စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းရမည်။

ဤသို့သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် အလုံးစုံသောဤတရားတို့သည် အာရုံဆီသို့ရှေးရှု၍ ညွှတ်တတ်သည့် နမန-အနက်သဘောကြောင့် 'နာမ်' မည်ပေ၏-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ် ရပါမည်။

ရုပ်ကိုပိုင်းခြားပုံ

နာမ်ကိုပိုင်းခြားပြီးသည်နှင့် ရုပ်ကိုပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။ ရုပ်ကိုပိုင်းခြား ရာ၌- ဥပမာအားဖြင့် ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် အိမ်အတွင်း၌ မြွေတစ်ကောင် ကို တွေ့မြင်လျှင် မြွေသွားရာနောက်ကို တကောက်ကောက်လိုက်၍ကြည့်ခြင်းဖြင့် ထိုမြွေအောင်းရာဌာနကို တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း နာမ်ကို ကပ်၍ရှုနေရင်း "ဤနာမ်တရား၏ မှီရာကား အဘယ်ပါနည်း"ဟု ရှာဖွေ သည်ရှိသော် -

- နာမ်၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊
- ယင်း ဟဒယဝတ္ထုရုပ်၏မှီရာ ဘူတရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ဘူတရုပ်တို့ကိုမှီသော ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်ရ၏။

ဤသို့ ရုပ်တရားအားလုံးကိုသိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ထိုရုပ်တို့သည်လည်း ဖောက်ပြန်တတ်သည့် ရူပန-အနက်သဘောကြောင့် 'ရုပ်' မည်၏-ဟု ပိုင်းခြား ရှုမှတ်ရပါမည်။

ဤသို့လျှင် သမထယာနိကယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာရုံဆီသို့ညွှတ်ခြင်း သဘောရှိသည့်တရားကား 'နာမ်'တည်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသည့်တရားကား 'ရုပ်'တည်း-ဟု နာမ်ရုပ်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

(စဉ်၊ ၄။ ၃၀၁-၃၀၃)

၂။ ဓာတ်လေးပါးမှစ၍ ရှုနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နာမ်ရုပ်ကို အကျယ်နည်းဖြင့်
ပိုင်းခြားပုံ

ရုပ်မှစတင်၍ ပိုင်းခြားရှုမှတ်မည်ဆိုလျှင် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ၊ သမထယာနိကယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ ပိုင်းခြားရှုမှတ်နိုင်၏။ သို့သော် ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် စတုဓာတုဝဏ္ဏာန်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဓာတ် ကမ္မဋ္ဌာန်း သိမ်းဆည်းကြောင်းနည်းအမြွက်တို့တွင် တစ်နည်းနည်းကိုအသုံးပြု၍ အကျဉ်းနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အကျယ်နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ ဓာတ်လေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်း ရပါမည်။ ဓာတ်တို့၏မှန်ကန်သော မိမိသဘောလက္ခဏာကိစ္စ အသီးသီးကို ထင်ရှား အောင် နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် တစ်ကိုယ်လုံးရှိရုပ်တို့ကို အသီးသီး သိမ်းဆည်းရမည်။

ကောဋ္ဌာသ ၄၂-ပါးတို့ကို သမုဋ္ဌာန်ခွဲပုံ

ကောဋ္ဌာသအမည်	သမုဋ္ဌာန်	ပေါင်း
၁။ ဆံပင်၊ အမွေး၊ ခြေသည်းလက်သည်း၊ သွား၊ အရေ၊ အသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ၊ အညှို့၊ နှလုံး၊ အသည်း၊ အမြွေး၊ အဖျဉ်း၊ အဆုပ်၊ အူမ၊ အူသိမ်၊ ဦးနှောက်၊ သည်းခြေ၊ သလိပ်၊ သွေး၊ အဆီခဲ၊ ဆီကြည်၊ အစေး၊	စတုသမုဋ္ဌာန်	၂၄-ပါး

၂။	ချွေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်	ဥတုစိတ္တသမုဋ္ဌာန်	၄-ပါး
၃။	အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်	ဥတုသမုဋ္ဌာန်	၄-ပါး
၄။	ပါစကတေဇော	ကမ္မသမုဋ္ဌာန်	၁-ပါး
၅။	အဿာသ-ပဿာသ	စိတ္တသမုဋ္ဌာန်	၁-ပါး
၆။	<u>တေဇောကောဋ္ဌာသ ၃-ပါး</u> (၁) သန္တပ္ပနတေဇော = အဖျားရှိန်အပူငွေ့၊ (၂) ဇီရဏတေဇော = ကိုယ်အပူငွေ့၊ (၃) ပရိဒါဟတေဇော = အလွန်ပြင်းသောအပူငွေ့၊ <u>ဝါယောကောဋ္ဌာသ ၅-ပါး</u> (၁) ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါယော = ဆန်တက်သောလေ (၂) အဓောဂမဝါယော = စုန်ဆင်းသောလေ (၃) ကုစ္ဆိသယဝါယော = ဝမ်းတွင်းလေ (၄) ကောဋ္ဌာသယဝါယော = အူအတွင်းလေ (၅) အင်္ဂီမင်္ဂါနုသာရီဝါယော = အင်္ဂါကြီးငယ်သို့- သွားသောလေ	စတုသမုဋ္ဌာန်	၈-ပါး

(၄၂-ပါး)

(၁) ဆံပင်စသော ကောဋ္ဌာသ ၂၄-ပါးတို့၌ဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဋ္ဌာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	နိဗ္ဗာန်
ဆံပင်	ကာယဒဿက ဘာဝဒဿက	သြဇဋ္ဌမက	သြဇဋ္ဌမက	သြဇဋ္ဌမက		
	၂၀	၈	၈	၈	၄၄-ပါး	ကလာပ် ၅-စု

ထို့အတူ အမွေးကောဋ္ဌာသ မှ အစေးကောဋ္ဌာသ အထိ ကောဋ္ဌာသတစ်ခုစီတို့၌လည်း ဆံပင်ကောဋ္ဌာသနည်းတူ ကလာပ် ၅-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၄၄-ပါးစီရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဆံပင်စသော ကောဋ္ဌာသ ၂၄-ပါးတို့၌ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း ၁၂၀-စည်း(၅×၂၄)၊ ရုပ်ပေါင်း ၁၀၅၆-ပါး(၄၄×၂၄) ဖြစ်သည်။

(၂) ချေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်တို့၌ဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဠာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	ယှဉ်
ချေး		သြဇ္ဇမက	သြဇ္ဇမက			ကလာပ် ၂-စည်း
	-	၈	၈	-	၁၆-ပါး	

ထို့အတူ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်-ဟူသော ကောဠာသတစ်ခုစီတို့၌လည်း ချေးကောဠာသနည်းတူ ကလာပ် ၂-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၁၆-ပါးစီ ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ချေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်-ဟူသော ကောဠာသ ၄-ပါးတို့၌ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း ၈-စည်း(၂×၄)၊ ရုပ်ပေါင်း ၆၄-ပါး(၁၆×၄) ဖြစ်သည်။

(၃) အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်တို့၌ဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဠာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	ယှဉ်
အစာသစ်			သြဇ္ဇမက			ကလာပ် ၁-စည်း
	-	-	၈	-	၈-ပါး	

ထို့အတူ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်-ဟူသော ကောဠာသတစ်ခုစီတို့၌လည်း အစာသစ်ကောဠာသနည်းတူ ကလာပ် ၁-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၈-ပါးစီ ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်-ဟူသော ကောဠာသ ၄-ပါးတို့၌ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း ၄-စည်း(၁×၄)၊ ရုပ်ပေါင်း ၃၂-ပါး(၈×၄) ဖြစ်သည်။

(၄) ပါစကတေဇော ကောဠာသ၌ဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဠာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	ယှဉ်
ပါစကတေဇော	ဇီဝိတနဝက					ကလာပ် ၁-စည်း
	၉	-	-	-	၉-ပါး	

(၅) အသာသာ-ပသာသာ ကောဠာသန္တဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဠာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	ဘွဲ့
အသာသာ ပသာသာ		သဒ္ဓနဝက				ကလာပ် ၁-စည်း ၉-ပါး
	-	၉	-	-	၉-ပါး	

(၆) တေဇောကောဠာသ ၃-ပါးနှင့် ဝါယောကောဠာသ ၅-ပါး
တို့၌ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဠာသ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	ဘွဲ့
သန္တပ္ပန- တေဇော	ဇီဝိတနဝက	ဩဇ္ဈမက	ဩဇ္ဈမက	ဩဇ္ဈမက	(၄)	ကလာပ် ၄-စည်း ၃၃-ပါး
	၉	၈	၈	၈	၃၃-ပါး	

ထို့အတူ ကြွင်းသောတေဇောကောဠာသ ၂-ပါးနှင့် ဝါယောကောဠာသ ၅-ပါးဟူသော ကောဠာသတစ်ခုစီတို့၌လည်း သန္တပ္ပနတေဇောကောဠာသနည်းတူ ကလာပ် ၄-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း ၃၃-ပါးစီ ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် တေဇောကောဠာသ ၃-ပါး၊ ဝါယောကောဠာသ ၅-ပါးဟူသော ကောဠာသ ၈-ပါးတို့၌ ရုပ်ကလာပ် ပေါင်း ၃၂-စည်း(၄×၈)၊ ရုပ်ပေါင်း ၂၆၄-ပါး(၃၃×၈) ဖြစ်သည်။

(၇) ဒွါရ ၆-ပါးတို့၌ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ဒွါရ ၆-ပါး	ကလာပ်	ရုပ်ပေါင်း
၁။ စက္ခုဒွါရ	စက္ခုဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
၂။ သောတဒွါရ	သောတဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
၃။ ဃာနဒွါရ	ဃာနဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
၄။ ဇိဝှာဒွါရ	ဇိဝှာဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
၅။ ကာယဒွါရ	ကာယဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
၆။ မနောဒွါရ	ဝတ္ထုဒသကကလာပ်	ရုပ် ၁၀-ပါး
	ကလာပ် ၆-စည်း	ရုပ်ပေါင်း ၆၀

ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ ဖြစ်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

ကောဋ္ဌာသအမည်	ကလာပ်စည်း	ရုပ်ပေါင်း
၁။ ဆံပင်စသောကောဋ္ဌာသ ၂၄-ပါး	၁၂၀-စည်း	၁၀၅၆-ပါး
၂။ ချွေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ်	၈-စည်း	၆၄-ပါး
၃။ အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်	၄-စည်း	၃၂-ပါး
၄။ ပါစကတေဇော	၁-စည်း	၉-ပါး
၅။ အသာသ-ပသာသ	၁-စည်း	၉-ပါး
၆။ တေဇောကောဋ္ဌာသ ၃-ပါးနှင့် ဝါယောကောဋ္ဌာသ ၅-ပါး	၃၂-စည်း	၂၆၄-ပါး
၇။ ဒွါရ ၆-ပါး	၆-စည်း	၆၀-ပါး
တစ်ကိုယ်လုံး	၁၇၂-စည်း	၁၄၉၄-ပါး

ရုပ်ကိုပိုင်းခြားပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ၄၂-ကောဋ္ဌာသတို့၏အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တို့ကို အသီးအသီး ပိုင်းခြားပြီးလျှင် ဝတ္ထုဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် စက္ခုဒသကစသော ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြား ရပါမည်။ ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ဖြစ်သော ရုပ်ပေါင်း ၁၄၉၄-ပါး၊ ကလာပ်စည်းအားဖြင့် ၁၇၂-စည်းသော ရုပ်ကလာပ်တို့သည် ထင်ရှား ပေါ်လာ၏။ ယင်းရုပ်အားလုံးတို့ကို ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသော ရုပ္ပနလက္ခဏာ အားဖြင့်တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ 'ဤကား ရုပ်တရားတည်း'ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ် ရပါမည်။

နာမ်ကိုပိုင်းခြားပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်တရားကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ပြီးလျှင် ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသည့် နာမ်တရားများကိုလည်း ဆက်လက်၍ ပိုင်းခြားရှုမှတ် ရပါမည်။ နာမ်တရားများ ထင်ရှားလာပုံမှာ- မြင်ဆဲခဏ၌ စက္ခုဒွါရကိုအကြောင်း ပြု၍ ယင်းစက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းအစ တဒါရုံအဆုံးရှိသော စက္ခုဒွါရီက စိတ်၊စေတသိက်နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ထို့အတူ ကြားဆဲခဏစသည် တို့၌လည်း စိတ်၊စေတသိက်နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာသည်။

ရှုမှတ်နိုင်သော နာမ်တရားများ

- ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ မနောဓာတ် ၃-ပါး၊ မနောဝိညာဏဓာတ် ၆၈-ပါး ဟူသော လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- သာမညအားဖြင့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဇီဝိတ၊ ဇကဂ္ဂတာ၊ မနသိကာရ-ဟူသော ၇-ပါးစီသော စေတသိက်တို့သည်လည်းကောင်း ထင်ရှားလာသဖြင့် ယင်းနာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

မရှုမှတ်နိုင်သော နာမ်တရားများ

လောကုတ္တရာစိတ်တို့သည် မရှုမှတ်နိုင်သော နာမ်တရားများ ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အားဖြစ်စေ၊ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အားဖြစ်စေ မသိဘူး၊ မရဘူးသေးသောတရားများ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှုမှတ်ကောင်းသောနာမ်တရားအားလုံးကို အာရုံသို့ညွှတ်ခြင်းသဘောရှိသော နမနလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ “ဤကား နာမ်တရားတည်း”ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၀၄-၃၁၀)

၃။ ဓာတ် ၁၈-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း

ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး ပိုင်းခြားပုံ

ပဿာဒဓာတ် ၅-ပါး

လူအပေါင်းသည် အလျားရှည်သွယ်၍ အနံကျယ်ပြန့်သော မျက်တွင်း၌ မျက်ဖြူဝန်း၊ မျက်နက်ဝန်းတို့ဖြင့် ဝန်းရံထားသည့် မျက်ကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့ချည်ထားသော အသားစိုင်တစ်ခုလုံးကို ‘မျက်စိ’ဟု သတ်မှတ်ထားကြ၏။ စက္ခုဓာတ်ကို ပိုင်းခြားရာ၌ ယင်းအသားစိုင်တစ်ခုလုံးကို မယူရပေ။ ခန္ဓနိဒ္ဒေသ၌ အကျယ်ပြဆိုခဲ့ပြီးသော စက္ခုပဿာဒဟူသော မျက်စိအကြည်ရုပ်ကိုသာ ‘စက္ခုဓာတ်’ဟု ပိုင်းခြားရမည်။

စက္ခုဓာတ်-ဟု မပိုင်းခြားသင့်သော
ရုပ်ကလာပ် နှင့် ရုပ်ပေါင်း

စက္ခုပညာဒ နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော ရုပ်များ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	မည့် ကလာပ်၆-စည်း
	ဇီဝိတနဝက	ဩဇ္ဇေမက	ဩဇ္ဇေမက	ဩဇ္ဇေမက		
	ကာယဒသက					
	ဘာဝဒသက					
	၂၉	၈	၈	၈	၅၃-ပါး	

စက္ခုပညာဒရုပ်၏ မှီရာဖြစ်သော မဟာဘုတ်လေးပါး၊ အခြံအရံဖြစ်သည့် ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာ၊ အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သည့် ဇီဝိတရုပ်-ဟူသော ကမ္မဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ် ၉-ပါး၊ ကမ္မဇကာယဒသက ကလာပ်ရုပ် ၁၀-ပါး၊ ကမ္မဇဘာဝဒသက ကလာပ်ရုပ် ၁၀-ပါး၊ စိတ္တဇဩဇ္ဇေမက ကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ ဥတုဇဩဇ္ဇေမက ကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ အာဟာရဇဩဇ္ဇေမက ကလာပ်ရုပ် ၈-ပါးအားဖြင့် ဤ ၅၃-ပါးသောရုပ်အစစ်တို့သည် စက္ခုပညာဒရုပ်နှင့်အတူတကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဒွါရိကရုပ်ပေါင်း ၅၄-ပါး ဖြစ်သည်။

ထို ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့တွင် စက္ခုပညာဒရုပ်ကိုသာ စက္ခုဓာတ်-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။ ကြွင်းသောရုပ် ၅၃-ပါးကို စက္ခုဓာတ်-ဟု မပိုင်းခြားရပါ။ မှတ်ချက်။

- သောတဓာတ်၊ သာနဓာတ်၊ ဇိဌာဓာတ်တို့ကိုလည်း စက္ခုဓာတ်နည်းတူ ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

- ထူးခြားချက်မှာ ကာယဓာတ်ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရာ၌ ကာယဒသက ကလာပ်ရုပ် ၁၀-ပါးကိုလျှော့၍ ကာယပညာဒရုပ်နှင့်တကွ ရုပ်၄၄-ပါးရှိရာတွင် ကာယပညာဒရုပ်ကိုသာ ကာယဓာတ်-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။ ကျန် ၄၃-ပါးသောရုပ်တို့ကို မပိုင်းခြားရပေ။ (ကေစိဆရာတို့ကမူ 'ကာယဓာတ်' ဟု မပိုင်းခြားသင့်သော ရုပ်များကို ဖော်ပြရာ၌ ဥတုဇသဒ္ဓရုပ် ၁-ပါးနှင့် စိတ္တဇသဒ္ဓရုပ် ၁-ပါးကိုပါထည့်၍ ၄၅-ပါး-ဟုဆိုကြသည်။)

ကေစိဝါဒ ကာယဓာတ် မပိုင်းခြားသော ရုပ်များ	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	ရုပ်ပေါင်း	မည့် ကလာပ်၅-စည်း
	ဇီဝိတနဝက	သဒ္ဓနဝက	သဒ္ဓနဝက	ဩဇ္ဇေမက		
	ဘာဝဒသက					
	၁၉	၉	၉	၈	၄၅-ပါး	

အာရုံဓာတ် ၅-ပါး

ပဿာဒဓာတ် ၅-ပါးတို့၏ အာရုံရပ်တို့တွင် ရူပါရုံကို ရူပဓာတ်၊ သဒ္ဓါရုံကို သဒ္ဓဓာတ်၊ ဂန္ဓာရုံကို ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသာရုံကို ရသာဓာတ်၊ ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဟုဆိုအပ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

နာမ်ဓာတ် ၇-ပါး ပိုင်းခြားပုံ

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတို့တွင် -

- (၁) စက္ခုပဿာဒကိုမှီ၍ ရူပါရုံကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေးကို စက္ခုဝိညာဏဓာတ်-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၂) သောတပဿာဒကိုမှီ၍ သဒ္ဓါရုံကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော သောတဝိညာဏ်ဒွေးကို သောတဝိညာဏဓာတ်-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၃) ဃာနပဿာဒကိုမှီ၍ ဂန္ဓာရုံကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဃာနဝိညာဏ်ဒွေးကို ဃာနဝိညာဏဓာတ်-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၄) ဇိဝှာပဿာဒကိုမှီ၍ ရသာရုံကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေးကို ဇိဝှာဝိညာဏဓာတ်-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၅) ကာယပဿာဒကိုမှီ၍ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော ကာယဝိညာဏ်ဒွေးကို ကာယဝိညာဏဓာတ်-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၆) ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဋိဇ္ဈိုင်းဒွေးကို မနောဓာတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၇) ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ မနောဓာတ် ၃-ပါးမှ ကြွင်းသောစိတ် ၆၈-ပါးကို မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့လျှင် ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

ရုပ်၊ နာမ်ဓာတ်ကို ပိုင်းခြားပုံ

သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး(ရုပ်)နှင့် ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ အစရှိသောစေတသိက်(နာမ်)တို့ကို ဓမ္မဓာတ်-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

ဤသို့လျှင် ၁၀-ပါးသောဓာတ်တို့ကို 'ရုပ်'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ၇-ပါးသောဓာတ်တို့ကို 'နာမ်'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဓာတ်ကို 'ရုပ်နာမ်'ဟူ၍လည်းကောင်း ဓာတ် ၁၈-ပါးအလိုအားဖြင့် ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၃၁၀-၃၁၂)

၄။ အာယတန ၁၂-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း

ရုပ်အာယတန ပိုင်းခြားပုံ

ပဿာဒ-အာယတန ၅-ပါး

စက္ခုဓာတ်ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်သည့်နည်းတူ စက္ခုဒွါရိကရုပ် ၅၄-ပါးတို့တွင် စက္ခုပဿာဒကိုသာ စက္ခုအာယတန-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။ ကြွင်းသော ၅၃-ပါးသောရုပ်တို့ကို စက္ခုအာယတန-ဟု မပိုင်းခြားရပေ။

မှတ်ချက်။ သောတာယတန၊ ဃာနာယတန၊ ဇီဝာယတန၊ ကာယာယတန စသည်တို့ကိုလည်း ဓာတ်ကိုပိုင်းခြားသည့်အတိုင်း ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

အာရုံ-အာယတန ၅-ပါး

ပဿာဒ-အာယတန ၅-ပါးတို့၏ အာရုံရုပ်တို့တွင် ရူပါရုံကို ရူပါယတန၊ သဒ္ဓါရုံကို သဒ္ဓါယတန၊ ဂန္ဓာရုံကို ဂန္ဓာယတန၊ ရသာရုံကို ရသာယတန၊ ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော-ဟုဆိုအပ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

နာမ်အာယတန ပိုင်းခြားပုံ

လောကီဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး(လောကီစိတ် ၈၁-ပါး)တို့ကို မနာယတန ဟူ၍ ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

ရုပ်၊ နာမ်အာယတနကို ပိုင်းခြားပုံ

သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး(ရုပ်)နှင့် မနာယတနနှင့်ယှဉ်သော ဖဿ အစရှိသော စေတသိက်(နာမ်)တို့ကို ဓမ္မာယတန-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

ဤသို့လျှင် အာယတန ၁၀-ပါးတို့ကို 'ရုပ်' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မနာယတနကို 'နာမ်' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မာယတနကို 'ရုပ်နာမ်' ဟူ၍လည်းကောင်း အာယတန ၁၂-ပါးအလိုအားဖြင့် ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၁၂-၃၁၃)

၅။ ခန္ဓာ ၅-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း

ရုပ်ခန္ဓာကို ပိုင်းခြားပုံ

သမ္မသနပဂရုပ်(၁၇)ပါး

- စတုသမုဋ္ဌာန် - မဟာဘုတ် ၄-ပါး
  - မဟာဘုတ်လေးပါးကိုမှီသော ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာ ရုပ် ၄-ပါး
- ကမ္မသမုဋ္ဌာန်
  - ပဿာဒရုပ် ၅-ပါး
  - ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး
  - ဘာဝရုပ် ၁-ပါး
  - ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး
- ဒွိသမုဋ္ဌာန် - သဒ္ဓရုပ် ၁-ပါး

ဤ ၁၇-ပါးသောရုပ်တို့သည် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်နိုင်သောကြောင့် ‘သမ္မသနပဂရုပ်’ မည်၏။ အကြောင်းတို့ဖြင့်တိုက်ရိုက်ပြီးစီးသောကြောင့် ‘နိပ္ပန္နရုပ်’ မည်၏။ ရုပ်အစစ်များဖြစ်သောကြောင့် ‘ရူပရုပ်’ မည်၏။

အသမ္မသနပဂရုပ်(၁၀)ပါး

- ဝိညာတ်ရုပ် ၂-ပါး
- အာကာသဓာတ် ၁-ပါး
- ရူပဿ-လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မညတာ ရုပ် ၃-ပါး
- ဥပစယ၊ သန္တတိ၊ ဇေတုတာ၊ အနိစ္စတာ လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါး

ဤ ၁၀-ပါးသောရုပ်တို့သည် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် မသုံးသပ်အပ်သော ရုပ်(အသမ္မသနပဂရုပ်)များ ဖြစ်၏။ ရုပ်အစစ်တို့၏ အခြင်းအရာ(အာကာရရုပ်) မျှသာ ဖြစ်၏။ ထူးခြားသောအမူအရာ(ဝိကာရရုပ်)မျှသာ ဖြစ်၏။ အကြားအရပ် ကိုပိုင်းခြားကြောင်း(အန္တရပရိစ္ဆေဒရုပ်)မျှသာ ဖြစ်၏။ နိပ္ပန္နရုပ်များ မဟုတ်ကုန်။ (အနိပ္ပန္နရုပ်သာ ဖြစ်၏။) ရုပ်အစစ်လည်း မဟုတ်ကုန်။ (ရုပ်အတုသာ ဖြစ်၏။)

ရုပ်-ဟုခေါ်ရခြင်းအကြောင်း

ထိုရုပ် ၁၀-ပါးတို့တွင် ဝိညာတ်ရုပ် ၂-ပါးနှင့် လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါးတို့ကို ရုပ်အစစ်တို့၏ အခြင်းအရာမျှဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ လဟုတာစသော

ရုပ်၃-ပါးကို ရုပ်အစစ်တို့၏ ထူးခြားသောအမူအရာမျှ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာကာသဓာတ်ကို ရုပ်အစစ်တို့၏ အကြားအရပ်ကို ပိုင်းခြားကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ‘ရုပ်’ ဟုခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အသမ္မသနရုပ် ၁၀-ပါးနှင့် သမ္မသနရုပ် ၁၇-ပါးအားဖြင့် ဤ ၂၇-ပါးသောရုပ်တို့ကို ရူပက္ခန္ဓာ-ဟု ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

နာမ်ခန္ဓာတို့ကို ပိုင်းခြားပုံ

- (၁) လောကီစိတ်၈၁-ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာကို ဝေဒနာက္ခန္ဓာ-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၂) ထိုဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာကို သညာက္ခန္ဓာ-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၃) ဝေဒနာ၊ သညာမှကြွင်းသော သင်္ခါရ(စေတသိက် ၅၀)တို့ကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာ-ဟုလည်းကောင်း၊
- (၄) လောကီစိတ် ၈၁-ပါးကို ဝိညာဏက္ခန္ဓာ-ဟုလည်းကောင်း နာမ်ခန္ဓာတို့ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရမည်။

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် ရူပက္ခန္ဓာကို ‘ရုပ်’ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ‘နာမ်’ဟူ၍လည်းကောင်း ခန္ဓာ ၅-ပါးအလိုအားဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၁၃-၃၁၅)

၆။ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးအလိုအားဖြင့် ရှုနည်း

မည်သည့်ရုပ်မဆို မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် ယင်းမဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်တို့သာ ဖြစ်ချေ၏-ဟု မိမိခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၌ ရုပ်ကို အကျဉ်းချုံး၍ သိမ်းဆည်းရမည်။ ထို့နောက် မနာယတနနှင့်ဓမ္မာယတန တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရမည်။

ဤသို့ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် “ဤသဘောတရားကား နာမ်တည်း၊ ဤသဘောတရားကား ရုပ်တည်း၊ ဤသဘောတရားနှစ်မျိုးကို နာမ်ရုပ်-ဟု ဆိုအပ်၏”ဟု အကျဉ်းနည်းဖြင့် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားရှုမှတ်ရပါမည်။

**နာမ်တရားများ အလိုအလျောက်
ထင်ရှားပေါ်လာပုံ**

ပြဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းများဖြင့် ရုပ်ကိုသိမ်းဆည်းပြီးလျှင် နာမ်ကိုသိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အကယ်၍ နာမ်သည်သိမ်မွေ့သဖြင့် မထင်ရှားဘဲဖြစ်နေငြားအံ့ စိတ်ပျက်ခြင်း၊ လက်လျှော့ခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။ ထင်ရှားပေါ်ရာ ရုပ်ကိုသာ လက္ခဏာ၊ ရသစသည်တို့ဖြင့် အဖန်ဖန် သုံးသပ်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပိုင်းခြားရှုမှတ်ခြင်းကို ဆက်လက်ပြုလုပ်နေရပါမည်။

ဤသို့ ရုပ်ကို အဆက်မပြတ် ပိုင်းခြားရှုမှတ်နေလျှင် များမကြာမီ ရုပ်သည် ကောင်းစွာဆေးကြောသုတ်သင်ထားသည့်ပမာ အရှုပ်အထွေးမရှိဘဲ အလွန်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာ ထင်ရှားပေါ်လာပါလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ယင်းရုပ်ကိုအာရုံပြုသော ရှုမှုနာမ်တရားသည်လည်း အလိုအလျောက် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။

မှန်မျက်နှာရိပ် ဥပမာ

မျက်စိအမြင်ရှိသော လူတစ်ယောက်သည် မစင်ကြယ် မသန့်ရှင်းသည့် မှန်ရှေ့၌ မိမိ၏မျက်နှာကို ကြည့်ရှုသောအခါ မျက်နှာရိပ်သည် မထင်ရှား၊ မပေါ်လာဘဲ ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုအခါ မှန်ကြည့်သောသူသည် “မျက်နှာရိပ် မထင်ပါတကား” ဟု စိတ်ပျက်အားလျှော့ပြီး မှန်ရှေ့မှ ထွက်ခွာသွားခြင်းမျိုးကို မပြုလုပ်သင့်ပေ။ မသန့်ရှင်းသည့် မှန်မျက်နှာပြင်ကို အဝတ်စသည်တို့ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပွတ်တိုက်ပေးခြင်းစသည်ဖြင့် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းအောင် ပြုလုပ်ပေးမှသာ လျှင် မှန်မျက်နှာပြင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းလာမည် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ မှန်ကြည့်သူ၏ မျက်နှာရိပ်သည်လည်း အလိုလိုပင် ထင်ရှားပေါ်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

ဆီကြိတ်သည့် ဥပမာ

နှမ်းဆီကို အလိုရှိသူသည် နှမ်းမှုန့်ကို ဆီဆုံ၌ထည့်ပြီး ရေနွေးအနည်းငယ် ပက်ဖျန်း၍ တစ်ကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ် ကြိတ်ရုံမျှဖြင့် ဆီမထွက်လတ်သော် “ဆီမထွက်” ဟုဆိုပြီး နှမ်းမှုန့်ကို စွန့်ပစ်ခြင်းမျိုး မပြုလုပ်သင့်ပေ။ စင်စစ်၊ ယင်းနှမ်းမှုန့်တို့ကို ရေနွေးများ အကြိမ်ကြိမ်ပက်ဖျန်း၍ အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ကြိတ်နယ် ညှစ်ယူမှသာလျှင် အလိုရှိသောနှမ်းဆီကို ရရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

ခပေါင်းရေကြည်စေ ဥပမာ

ရေကြည်ကိုအလိုရှိသောသူသည် ခပေါင်းရေကြည်စေကို ကိုင်၍ ရေအိုးထဲ၌ လက်ကိုချပြီး တစ်ကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ် ပွတ်တိုက်ပေးရုံမျှဖြင့် ရေမကြည်သည်ရှိသော် “ရေကား မကြည်” ဟုဆိုပြီး ခပေါင်းရေကြည်စေကို မစွန့်လွှတ်သင့်ပေ။ စင်စစ်၊ အဆိုပါ ခပေါင်းရေကြည်စေကို အဖန်ဖန်ပွတ်တိုက်ပေးမှသာလျှင် ရွှံ့ညွန့်အနည်ထိုင်၍ ရေကြည်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

မှတ်ချက်။ ကြံရည်ညစ်ခြင်း၊ ခိုးသူအမှုစစ်ခြင်း၊ နွားထမ်းပိုးကျင့်ခြင်း၊ နို့ခမ်းမှဆီဦးထုတ်ခြင်း၊ ငါးဟင်းချက်ခြင်းစသော ဥပမာတို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။ (စည်၊ ၄။ ၃၁၆-၃၁၉)

**နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာပုံ
၃-နည်း**

(၁) ဖဿ၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီဓာတ်၏ ခက်မာကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းသည်ရှိသော် ယင်းပထဝီဓာတ်အာရုံကို ဦးစွာတွေ့ထိမှု (ဖဿ)သဘောတရားသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ဖဿထင်ရှားလာလျှင်-

- ယင်းဖဿနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- ဖဿနှင့်တကွသော စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- ဝိညာဏ်(စိတ်)သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ပထဝီဓာတ်ဟူသော ရုပ်ကိုပိုင်းခြားရင်းဖြင့် ဖဿ၏အစွမ်းကြောင့် ဖဿပဉ္စမကတရား ၅-ပါး ဦးဆောင်သော နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။

(၂) ဝေဒနာ၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီဓာတ်၏ ခက်မာကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းသည်ရှိသော် ယင်းပထဝီဓာတ်အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားမှု(ဝေဒနာ)သဘောတရားသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ ဝေဒနာထင်ရှားလာလျှင်-

- ယင်းဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
  - ဖဿနှင့်စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
  - ယင်းဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်(စိတ်)သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- ဤသို့လျှင် ပထဝီဓာတ်ဟူသော ရုပ်ကိုပိုင်းခြားရင်းဖြင့် ဝေဒနာ၏အစွမ်းကြောင့် ဖဿပဉ္စမကတရား ၅-ပါး ဦးဆောင်သော နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။

(၃) ဝိညာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီဓာတ်၏ ခက်မာကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းသည်ရှိသော် ယင်းပထဝီဓာတ်အာရုံကို သိမှု(ဝိညာဏ်) သဘောတရားသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ သိမှုဝိညာဏ်ထင်ရှားလာလျှင် -

- ယင်းဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
- ဖဿနှင့်စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ပထဝီဓာတ်ဟူသော ရုပ်ကိုပိုင်းခြားရင်းဖြင့် ဝိညာဏ်၏အစွမ်းကြောင့် ဖဿပဉ္စမကတရား ၅-ပါး ဦးဆောင်သော နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။

မှတ်ချက်။ ထို့အတူ ဆံပင်၏ပထဝီဓာတ် ....(ပ)....ထွက်သက်ဝင်သက်၏ ပထဝီဓာတ်သဘောစသည့် ရုပ်တို့ကိုသိမ်းဆည်းရင်းဖြင့် နာမ်တရားများ ထင်ရှားပေါ်လာခြင်းတို့သည်လည်း ဤနည်း ၃-နည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ (စည်း၄။ ၃၁၉-၃၂၂)

ရုပ်သိမ်းဆည်းမှု စင်ကြယ်မှ နာမ်သိမ်းဆည်းမှုကို ပြုလုပ်သင့်ပုံ

နာမ်တရားတို့သည် ဖဿ၏အစွမ်း၊ ဝေဒနာ၏အစွမ်း၊ ဝိညာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လာသောကြောင့် ရုပ်တရားကိုသိမ်းဆည်းမှု ကောင်းစွာစင်ကြယ်ပြီးမှသာလျှင် နာမ်တရားသိမ်းဆည်းမှုကို ဆက်လက်ပြုလုပ်သင့်၏။

အပြစ် အကယ်၍ ရုပ်တစ်မျိုး၊ နှစ်မျိုးခန့်ကိုသာ သိမ်းဆည်းမှုပြုလုပ်ပြီး ရုပ်သိမ်းဆည်းမှုကောင်းစွာ မစင်ကြယ်သေးဘဲ နာမ်သိမ်းဆည်းမှုကို ပြုလုပ်ပါက ပထဝီကသိုဏ်းဘာဝနာ၌ ပြဆိုခဲ့သည့် တောင်၌ကျက်စား

သည့်နွားမဥပမာအတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း လက်လွတ်ဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်တတ်ပါသည်။

အကျိုး ရုပ်သိမ်းဆည်းမှု ကောင်းစွာစင်ကြယ်သောအခါမှသာ နာမ်သိမ်းဆည်းမှု ကိုပြုလုပ်ပါက ကမ္မဋ္ဌာန်းတိုးပွား၍ စည်ပင်ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်နိုင်ပါသည်။

နာမ်-ရုပ်နှစ်ပါးသာ ရှိပုံ

ဥပမာအားဖြင့်- ဓားဦးချွန်ဖြင့် သေတ္တာကြုတ်ကို ဖွင့်လှစ်ဘိသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ထန်းမြစ်ကို ခွဲကြည့်လိုက်ဘိသကဲ့သို့လည်းကောင်း ထိုအတူ ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓာတ်၁၈-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ခန္ဓာ ၅-ပါးဟူသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားမှန်သမျှကို ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက်ကြည့်ရှုသည်ရှိသော် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး တည်းသာရှိကြောင်းကို ပိုင်းခြားတွေ့မြင်ရလေ၏။ ထို နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးထက် အပို အလွန်ဟူ၍ မရှိ။ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ များလည်း မရှိ-ဟူ၍ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်ကြီး ဆုံးဖြတ်သိရှိလေတော့၏။

သုတ္တန်များစွာတို့နှင့် နှိုင်းနှိုင်းနှိုင်း

နှိုင်းနှိုင်းနှိုင်းအကြောင်း

ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါဟူသော လောကဝေါဟာရ အမည်ပညတ်ကို သာ၍ ကောင်းစွာပယ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ သတ္တဝါဟုတွေဝေနေသော အသိမှားမှု သမ္မောဟကို ကျော်လွန်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ မတွေမဝေသိသော အသမ္မောဟဉာဏ်အဆင့်၌ စိတ်ထားတတ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ဤနေရာ၌ သုတ္တန်များစွာတို့နှင့် နှိုင်းနှိုင်းနှိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဝဇီရာထေရီမ ရထားဥပမာဖြင့်ဟောပုံ

“ဝင်ရိုး၊ ရထားဘီးအစရှိသော အစိတ်အပိုင်း အဆောက်အဦး အပေါင်း ရှိသောကြောင့် ရထား-ဟု အမည် ဖြစ်ရသကဲ့သို့ ဤအတူပင် ခန္ဓာငါးပါးတို့ရှိလျှင် သတ္တဝါ-ဟူသော အမည်သည်လည်း ဖြစ်၏။”

အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ် အိမ်ဥပမာဖြင့်ဟောပုံ

“ငါ့ရှင်တို့...ဥပမာအားဖြင့် သစ်သား၊ နွယ်၊ မြေညက်၊ သက်ကယ်မြက် တို့ကို စွဲမှီ၍ တည်ဆောက်ထားသော ဟင်းလင်းပြင် အာကာသအရပ်ကို အိမ်ဟုခေါ်

ဆိုအပ်၏။ ငါ့ရှင်တို့... ဤအတူပင်လျှင် အရိုး၊အကြော၊အသား၊အရေတို့ကို စွဲမှီ၍တည်ရှိနေသော ဟင်းလင်းပြင်အာကာသကိုလည်း ရုပ်ဟုခေါ်ဆိုအပ်၏။”

ဝဇီရာထေရီမ နောက်တစ်မျိုးဟောပုံ

“ဆင်းရဲသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဆင်းရဲသည်သာလျှင် တည်ရှိနေ၏။ ဆင်းရဲသည်သာလျှင် ပျက်စီးကွယ်ပျောက်၏။ ဆင်းရဲမှတစ်ပါး အခြားတစ်စုံတစ်ခုမျှ မဖြစ်ပေါ်လာချေ။ ဆင်းရဲမှတစ်ပါး အခြားတစ်စုံတစ်ခုမျှ မချုပ်ပျောက်ချေ။”

နာမ်ရုပ်ကို ဥပမာတို့ဖြင့် ပြခြင်း

ရထား ဝင်ရိုး၊ဘီး၊ရထားအိမ်၊ရထားသံစသော အစိတ်အပိုင်း အသီးအသီးတို့ဖြင့် သူ့နေရာနှင့်သူ ပေါင်းစပ်၍ တည်ဆောက်ပြုလုပ်သောအခါ ‘ရထား’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းရထား၌ ပေါင်းစပ်ထားသည့် အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် ရထား-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

အိမ် သစ်သား၊အုတ်၊သံစသည့် အိမ်ဆောက်ပစ္စည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပေါင်းစပ်၍ တည်ဆောက်သောအခါ ‘အိမ်’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းအိမ်၌ ပေါင်းစပ်တည်ဆောက်ထားသည့် အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် အိမ်-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

လက်သီးဆုပ် လက်မစသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ဆုပ်ထားသောအခါ ‘လက်သီးဆုပ်’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းလက်သီးဆုပ်၌ လက်ညှိုး၊လက်မစသည်တို့ကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် လက်သီးဆုပ်-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

စောင်း စောင်းခွက်၊စောင်းညှို့စသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ‘စောင်း’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းစောင်း၌ စောင်းခွက်၊စောင်းညှို့စသည်တို့ကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် စောင်း-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

စစ်တပ် ဆင်တပ်၊မြင်းတပ်စသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ‘စစ်တပ်’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းဆင်တပ်၊မြင်းတပ်စသည်ကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် စစ်တပ်-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

မြို့ မြို့ရိုး၊တံတိုင်း၊အိမ်၊တံခါးမုခ်စသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ‘မြို့’ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းမြို့ရိုး၊တံတိုင်း၊အိမ်၊တံခါးမုခ်စသည်တို့ကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် မြို့-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

သစ်ပင် ပင်စည်၊အကိုင်း၊အခက်၊အရွက်စသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ သစ်ပင်-ဟု တစ်မျိုးတည်းဖြစ်လာ၏။ သို့သော် ယင်းပင်စည်၊အကိုင်း၊အခက်၊အရွက်စသည်တို့ကို တစ်ခုစီခွဲထုတ်လိုက်လျှင် သစ်ပင်-မည်သည် မရှိတော့ပေ။

အမြင်မှန်ရပုံ

ဤဥပမာတို့နှင့် အလားတူစွာပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးရှိလာလျှင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ-ဟူသော အမည်ပညတ်လည်း ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါတို့ကို ပရမတ်အမြင်ဖြင့် တစ်ခုစီ တစ်ပိုင်းစီ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ရှုဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် “အသွီးငါဖြစ်၏”ဟူသောအစွဲ၊ “အဟံ=ငါ”ဟူသောအစွဲ(ဂါဟ)တို့၏တည်ရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊သတ္တဝါ-ဟူသည် မရှိတော့ပေ။ ပညတ်အမြင်များပျောက်၍ ပရမတ်အမြင်ဖြင့် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသာရှိကြောင်း မှန်ကန်စွာ တွေ့မြင်လေတော့၏။ ဤသို့မြင်ခြင်းကိုပင် ယထာဘူတဒဿန=ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာမြင်ခြင်း (အမြင်မှန်ရခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

(စည်း၊ ၄။ ၃၂၈-၃၂၉)

ဆုပ်လည်းစူး၊စားလည်းရှူး

ယထာဘူတဒဿနဉာဏ်ကို ပယ်၍ “သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် အမှန်တကယ် ရှိ၏”ဟု ယူဆလျှင် ယင်းသတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်၏ ပျက်စီးခြင်းကိုဖြစ်စေ၊ မပျက်စီးခြင်းကိုဖြစ်စေ တစ်ခုခုကို လက်ခံခွင့်ပြုရာရောက်၏။ အကယ်၍ မပျက်စီးခြင်းကို လက်ခံခွင့်ပြုလျှင် သဿတဒိဋ္ဌိအယူ၌ ကျရောက်၏။ ပျက်စီးခြင်းကို လက်ခံခွင့်ပြုလျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူ၌ ကျရောက်၏။ ထို့ကြောင့် ယထာဘူတဒဿနဉာဏ်ကင်းလျှင် “ဆုပ်လည်းစူး၊စားလည်းရှူး”(ထွေးမရ၊မျိုမရ) အဖြစ်မျိုး ဖြစ်တတ်သည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နို့ရည်၏နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဖြစ်သော နို့ဓမ္မံ သည် နို့ရည်ကုန်ဓမ္မံသွားသောအခါ ကျန်ရှိနေသကဲ့သို့ အတ္တ၏နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဖြစ်သော အခြားတစ်ပါးသော ဝတ္ထုသည် ထိုအတ္တပျက်စီးသွားသောအခါ ကျန်ရှိမနေတော့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ သတ္တဝါသည် သေသောအခါ လုံးလုံးပျက်စီးပျောက်ကွယ်သည်ဟု ယူဆလျှင် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူ၌ ကျရောက်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုဥစ္ဆေဒအယူ၌ သေသွားသောအခါ အတ္တ၏အရှိန်အဝါ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မကျန်တော့ဘဲ လုံးလုံးလျားလျား ပျောက်ပျက်သွားသည်ဟု ယူဆသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၃၀)

မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ

ဤနေရာ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူကို သိထားသင့်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၌ လက်ရှိဘဝ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်ပျက်စီးသဖြင့် သေဆုံးသွားသောအခါ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်ဟူသည် မရှိပေ။ သို့သော် တဏှာဝဋ်ဖြစ်မပြတ်သေးသဖြင့် မိမိပြုထားသည့် ကံအစွမ်းကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဘဝသစ် ဖြစ်၏ဟု ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသို့ မကျရောက်ပေ။ ဤဘဝမှ အတ္တကောင်သည် အခြားဘဝတစ်ခုခုသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသည်-ဟု မယူဆဘဲ “ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ်များ ဆက်လက်၍ ဖြစ်သွားသည်” ဟုသာ ယူဆသောကြောင့် သဿတဒိဋ္ဌိသို့လည်း မကျရောက်ပေ။

မျက်မှောက်ဘဝ အသက်ရှင်စဉ်၌လည်း ရုပ်နာမ်အစဉ်မျှသာ ရှိသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ အတ္တကောင်-ဟူ၍ မရှိ။ သေသောအခါ၌လည်း တဏှာမကင်းသေးလျှင် ကံအကြောင်းတရားကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ်များ အဆက်မပြတ်ဖြစ်၍ ရုပ်သန္တတိ၊ နာမ်သန္တတိ အစဉ်အတန်းမျှသာ ဖြစ်နေ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ အတ္တကောင် ရွှေ့ပြောင်းသွားခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။

ဘုရား၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါ၌လည်း တဏှာကင်းပြတ်၍ အကြောင်းကံမရှိတော့သဖြင့် ရုပ်နာမ်အသစ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မရှိတော့ဘဲ ရုပ်နာမ်ပြတ်စဲသွားရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။ အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင် ပျောက်ပျက်သွားခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ ဤသို့ ယူဆမှသာလျှင် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၌ တည်သည်မည်၏။ (စည်၊ ၄။ ၃၃၀-၃၃၁)

သဿတဒိဋ္ဌိအယူ နှင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူတို့၏
နောက်ဆက်တွဲ ရလဒ်

ယထာဘူတဒဿနဉာဏ်ကင်းမဲ့သော အဆိုပါ အတ္တဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည်
“သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် အမြဲတည်ရှိနေ၏”ဟု သဿတဒိဋ္ဌိဖြင့်
ယူဆလျှင် ဘဝနိရောဓမှ တွန့်ဆုတ်သည်(ဩလီယန) မည်၏။ (ဝါ)ဘဝသံသရာ
ထဲ၌သာ ပုန်းလျှိုးခိုအောင်းလို၏။ အကယ်၍ “ပြတ်စဲသွားသည်”ဟု ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ
ဖြင့် ယူဆလျှင် ကျော်လွန်၍သွားသည်(အတိဓာဝန) မည်၏။

မှတ်ချက် ကိလေသာချုပ်ငြိမ်းလျှင် ကံတရားက အကျိုးမပေးနိုင်တော့သဖြင့်
ရုပ်နာမ်အသစ်များ ဆက်လက်မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ ရုပ်နာမ်အစဉ်
ဟူသော သံသရာဆင်းရဲ ငြိမ်း၏။ ဤသို့ ယူသင့်ပါလျက် မယူဘဲ
ထိုအယူကို ကျော်လွန်၍ ကိလေသာမချုပ်ငြိမ်းသေးပါဘဲလျက်
ဘဝထိုထို သေဆုံးရုံမျှဖြင့် ဘဝချုပ်ငြိမ်းသည်ဟု ယူဆသောကြောင့်
“ကျော်လွန်၍သွားသည်(အတိဓာဝန)မည်၏”ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်၊ ၄။ ၃၃၁)။

နာမ်နှင့်ရုပ် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းပုံနှင့် အားထုတ်မှု
ကြောင့်ကြမှု မရှိပုံ

ဥပမာအားဖြင့် ကြိုးဆွဲရုပ်သေးရုပ်သည် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ အသက်
မရှိ၊ အားထုတ်မှု၊ ကြောင့်ကြမှု မရှိပေ။ သို့သော် ကြိုးဆွဲဆရာသည် အဆိုပါ
ရုပ်သေးရုပ်ကို ကြိုးနှင့်ဆက်သွယ်လိုက်သည်အခါ သွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်းစသည်ကို
ပြုလုပ်လာ၏။ ထိုအခါ ကြိုးနှင့်ဆက်သွယ်ထားသော ရုပ်သေးရုပ်ကို အားထုတ်မှုရှိ
သကဲ့သို့၊ ကြောင့်ကြမှုရှိသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။

ဤဥပမာနှင့်အလားတူစွာပင် နာမ်နှင့်ရုပ်သည်လည်း အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။
အသက်မရှိ၊ အားထုတ်မှု၊ ကြောင့်ကြမှု မရှိပေ။ သို့သော် နာမ်နှင့်ရုပ်ကို အချင်းချင်း
ဆက်သွယ်လိုက်သည်အခါ သွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်းစသည်ကို ပြုလုပ်လာ၏။ ထိုအခါ
နာမ်နှင့်ရုပ်ကို အားထုတ်မှုရှိသကဲ့သို့၊ ကြောင့်ကြမှုရှိသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ ထို့ကြောင့်
ရေးဆရာတို့က -

“နာမ်သည်လည်းကောင်း၊ ရုပ်သည်လည်းကောင်း ဤလောက၌ အမှန်
ပင် ရှိနေ၏။ ဤနာမ်ရုပ်နှစ်ပါး၌ သတ္တဝါ၊ လူ-ဟူ၍ မရှိပေ။ ယင်းတို့သည်

သစ်သားနှင့်ကြိုးတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့် စက်ရုပ်ပမာ အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။ ဆင်းရဲအစုအပုံမျှသာ ဖြစ်၏။ မြက်ပင်၊ သစ်သားတို့နှင့်သာ တူပေ၏”ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။

နာမ်နှင့်ရုပ်အချင်းချင်း ထောက်ပံ့လျက်

မှီနေပုံ

နောက်ဥပမာတစ်မျိုးမှာ- ကျူစည်းနှစ်စီးတို့သည် အချင်းချင်းမှီ၍ ထောင်နေသည် ဆိုပါစို့...။ ထိုအခါ ကျူစည်းတစ်စည်းသည် အခြားကျူစည်းတစ်စည်းကို ထောက်ပံ့လျက် မှီ၍နေခြင်း ဖြစ်၏။ ကျူစည်းတစ်စည်း လဲကျလျှင် အခြားကျူစည်းတစ်စည်းလည်း လဲကျလေတော့၏။

ဤဥပမာနှင့်အလားတူစွာပင် ခန္ဓာငါးပါးရှိသော ပဉ္စဝေါကာရာအဝဉ္စ နာမ်နှင့်ရုပ်သည်လည်း အချင်းချင်းထောက်ပံ့လျက် မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ သေဆုံးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် တစ်ခုပျက်ကျသော် အခြားတစ်ခုလည်း ပျက်ကျလေတော့၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့က -

“နာမ်နှင့်ရုပ်သည် စုံတွဲဖြစ်၏။ ယင်းတို့သည် အချင်းချင်းကို မှီကုန်၏။ တစ်ပါးပျက်လတ်သော် အချင်းချင်း၏အကြောင်းဖြစ်ကုန်သောကြောင့် နှစ်ပါးလုံးပင် ပျက်ကုန်၏”ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။

နာမ်နှင့်ရုပ် တစ်ခြားစီဖြစ်ပုံ

နောက်ဥပမာတစ်မျိုးမှာ- စည်တီးသံထွက်ပေါ်လာအောင် စည်ကို လက်ခတ်ဖြင့် တီးခေါက်သည်ဆိုပါစို့...။ စည်က တစ်ခြား၊ စည်တီးသံက တစ်ခြား ဖြစ်၏။ စည်နှင့်စည်တီးသံတို့သည် မရောနှောကုန်။ စည်သည် စည်တီးသံမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ စည်တီးသံကလည်း စည်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ သို့သော်လည်း စည်ကိုမှီ၍ စည်တီးသံသည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။

ဤဥပမာနှင့်အလားတူစွာပင် ဝတ္ထုဒ္ဓါရနှင့်အာရုံဟူသော ရုပ်ကိုအမှီပြု၍ နာမ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ သို့သော် ရုပ်ကတစ်ခြား၊ နာမ်က တစ်ခြားဖြစ်၏။ နာမ်နှင့်ရုပ်တို့သည် မရောနှောကုန်။ နာမ်သည် ရုပ်မှဆိတ်သုဉ်း၏။ ရုပ်သည်လည်း နာမ်မှဆိတ်သုဉ်း၏။ သို့သော်လည်း ရုပ်ကိုအမှီပြု၍ နာမ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့က နာမ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဤသို့ ခွဲခြားဖော်ပြကြ၏။

ရှေးဆရာတို့အဆို

- (၁) “မြင်သိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် စက္ခုပသာဒမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ ရူပါရုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်။ စက္ခုပသာဒနှင့်ရူပါရုံ နှစ်ခုကြားမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ မြင်သိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် အကြောင်းတရားကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်၏။ ဥပမာ-တီးခေါက် အပ်သောစည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”
- (၂) “ကြားသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် သောတပသာဒမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ သဒ္ဒါရုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်။ သောတပသာဒနှင့်သဒ္ဒါရုံ နှစ်ခုကြားမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ ကြားသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည်...(ပ)...စည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”
- (၃) “နံသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် ဃာနပသာဒမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ ဂန္ဓာရုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်။ ဃာနပသာဒနှင့်ဂန္ဓာရုံ နှစ်ခုကြားမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ နံသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည်...(ပ)...စည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”
- (၄) “လျက်သိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် ဇိဝှာပသာဒမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ ရသာရုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်။ ဇိဝှာပသာဒနှင့်ရသာရုံ နှစ်ခုကြားမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ လျက်သိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည်...(ပ)...စည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”
- (၅) “ထိသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် ကာယပသာဒမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်။ ကာယပသာဒနှင့်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ နှစ်ခုကြားမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ ထိသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည်...(ပ)...စည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”
- (၆) “ကြံသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် ဟဒယဝတ္ထုမှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်။ ဓမ္မာယတနတို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ ကြံသိမှုဆိုင်ရာ နာမ်တရားသည် အကြောင်းတရားကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်၏။ ဥပမာ-တီးခေါက်အပ်သောစည်သံကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။”

(စည်၊၄။ ၃၃၅-၃၃၇)

နာမ်နှင့်ရုပ်တို့ အစွမ်းအစ မရှိဘဲ ကျွန်းကိုင်းမှီ၊ ကိုင်းကျွန်းမှီ ဖြစ်နေကြပုံ

နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသည် အစွမ်းသတ္တိ မရှိကြပေ။ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် အစွမ်းအစ ဖြင့် ဖြစ်မြောက်အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပေ။ နာမ်သည် မစားတတ်၊ မသောက် တတ်၊ မပြောဆိုတတ်ပေ။ သွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း မပြုလုပ် တတ်ပေ။ ရုပ်သည် စားချင်၊ သောက်ချင်၊ ပြောဆိုချင်သော အလိုဆန္ဒ မရှိပေ။ သွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ပြုလိုသောဆန္ဒ မရှိပေ။

အမှန်စစ်စစ်၊ ကျွန်းကိုင်းမှီ၊ ကိုင်းကျွန်းမှီ-ဆိုသည့်အတိုင်း နာမ်ကိုမှီ၍ ရုပ်သည် ဖြစ်နေ၏။ ရုပ်ကိုမှီ၍ နာမ်သည် ဖြစ်နေ၏။ နာမ်က စားချင်လျှင် ရုပ်က စား၏။ နာမ်က သောက်ချင်လျှင် ရုပ်က သောက်၏။ နာမ်က ပြောဆိုချင် လျှင် ရုပ်က ပြောဆို၏။ နာမ်က ဣရိယာပုထ်တစ်ခုခုကို ပြုလုပ်ချင်လျှင် ရုပ်ကလည်း နာမ်ပြုလိုသည့် ဣရိယာပုထ်ကို လိုက်၍ပြုလုပ်၏။

ငကန်းနှင့်ငဆွဲ ဥပမာ

ဥပမာ- မျက်လုံးအစုံကန်းနေသော ‘ငကန်း’ အမည်ရှိသူတစ်ယောက်နှင့် ခြေအစုံမရှိသော ‘ငဆွဲ’ အမည်ရှိသူတစ်ယောက် ခရီးသွားချင်ကြသည် ဆိုပါစို့...။ ငကန်းက “ဟေ့ ငဆွဲ... ကျုပ်က သွားနိုင်လာနိုင်တဲ့ကိစ္စကိုတော့ ဆောင်ရွက် နိုင်ပါတယ်၊ ဒါပေမဲ့ မျက်စိမမြင်တော့ လိုရာရောက်အောင်သွားဖို့ ခက်နေတယ်ဗျ” ဟုပြော၏။ ငဆွဲကလည်း “ဒီမယ် ငကန်း... ကျုပ်ကတော့ ခင်ဗျားမှာမရှိတဲ့ အမြင်စွမ်းအားတော့ရှိပါရဲ့ဗျာ၊ ဒါပေမဲ့... ခင်ဗျားလိုခြေမရှိတော့ မသွားတတ်၊ မလာတတ်ဘူး ဖြစ်နေတယ်” ဟုပြန်ပြော၏။ ထို့နောက် ငကန်းနှင့်ငဆွဲတို့ နှစ်ဦး စလုံး ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ တိုင်ပင်ညီညွတ်ကာ ငကန်းက ငဆွဲကို မိမိပရုံးပေါ်သို့ တက်စေ၏။ ငဆွဲကလည်း ငကန်းပရုံးပေါ်မှနေ၍ လမ်းခရီးကို ညွှန်ကြားပေး၏။

သူတို့နှစ်ဦးတွင် ငကန်းမှာလည်း မြင်နိုင်သည့်အစွမ်းအစ မရှိ၊ ရှိသည့် အစွမ်းအစဖြင့်လည်း မသွားနိုင်။ ငဆွဲမှာလည်း သွားလာနိုင်သည့်အစွမ်းအစ မရှိ၊ ရှိသည့်အစွမ်းအစဖြင့်လည်း မသွားနိုင် ဖြစ်နေ၏။ သို့သော် အချင်းချင်းအမှီပြု၍ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ဖေးမကူညီကာ လိုရာခရီးသို့ရောက်အောင်ကား သွားနိုင်ကြပေ၏။

ဤဥပမာနည်းတူ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးတို့သည် အစွမ်းသတ္တိမရှိ၊ ရှိသည့် အစွမ်းသတ္တိဖြင့်လည်း သွားခြင်းစသည်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပေ။ သို့သော် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသည် အချင်းချင်းကိုအမှီပြု၍ ဖြစ်နေ၏။ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏။

လူနှင့်လှေ ဥပမာ

ပင်လယ်ရေကြောင်းလမ်းခရီး၌ -

- လူတို့သည် လှေကိုအမှီပြု၍ သွားရသည့်ပမာ နာမ်အပေါင်းသည်လည်း ရုပ်ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။
- လှေသည်လည်း လူကိုမှီ၍ သွားရသည့်ပမာ ရုပ်အပေါင်းသည်လည်း နာမ်ကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။
- လူနှင့်လှေတို့သည် အချင်းချင်းကိုမှီ၍ သွားရသည့်ပမာ နာမ်နှင့်ရုပ်တို့သည်လည်း အချင်းချင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်ခြင်း

ဤသို့ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သညာကို ကျော်လွန်၍ မတွေ့မဝေသိသော အသမ္မောဟဉာဏ်အဆင့်၌တည်ကာ နာမ်ရုပ်တို့ကို ယထာဘူတဒဿနဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်လေတော့၏။ ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်အမြင်သည် အထူးစင်ကြယ်နေ၏။ ယင်းကို “ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ=ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်ခြင်း”ဟု ခေါ်သည်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၏

ပရိယာယ်ဉာဏ်အမည်များ

- ယထာဘူတဒဿနဉာဏ် (နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိမြင်သောဉာဏ်)
- နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ် (နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်)
- သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (သင်္ခါရတို့ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်)
- နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်)

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ပြီး၏။

ကန်တိုက်ကပ်

နိဒ္ဒေသ

ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ

နာမ်ရုပ်၏အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းကြောင့် ကာလသုံးပါးတို့၌ ယုံမှားသံသယကို လွန်မြောက်၍တည်သောဉာဏ်ကို “ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ” ဟုခေါ်၏။ [နာမရူပဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဏေန တီသု အဒ္ဓါသု ကင်္ဂါ ဝိတရိတ္တာ ဌိတံ ဉာဏံ ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၄)]

ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုလျှင် အကြောင်းရှာရမည်

ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသည် ဆေးဆရာသည် အနာရောဂါကို တွေ့မြင်လျှင် ယင်းအနာရောဂါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သနားကြင်နာတတ်သောသူသည် ပက်လက်အိပ်တတ်ခါစ ကလေးငယ်တစ်ယောက် လမ်းမ၌ လဲလျောင်းနေသည်ကို တွေ့မြင်လျှင် “ဤကလေးသည် မည်သူ့ကလေး ဖြစ်မည်နည်း” ဟု ကလေး၏မိဘတို့ကို ဆင်ခြင်စွေးတောသကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်တို့၏ မူလအကြောင်း(ဟေတု)၊ အထောက်အပံ့အကြောင်း(ပစ္စယ)တို့ကို ရှာရပါမည်။

ဆင်ခြင်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ဤသို့ဆင်ခြင်ရမည်။
- “နာမ်ရုပ်သည် အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်လာသည် မဟုတ်၊ ဇနန်အကြောင်းရှိ ရမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အကြောင်းမရှိဘဲဖြစ်သည်-ဟုဆိုလျှင် အလုံးစုံ

သောဌာနတို့၌လည်းကောင်း၊ အခါခပ်သိမ်းလည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်းကောင်း တစ်မျိုးတည်းတူညီသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။”

“နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းတွင် ဣဿရ၊နိမ္မာနခေါ် အစိုးရသူ၊ဖန်ဆင်းရှင် စသည့်အကြောင်းမျိုး မရှိ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးထက် ပိုလွန်၍ ထိုဣဿရ၊နိမ္မာနစသည်တို့မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။”

- “ဣဿရ၊နိမ္မာနစသည်တို့သည်ပင် နာမ်ရုပ် ဖြစ်၏-ဟူသောအယူ၌လည်း ဣဿရ၊နိမ္မာနစသည်အမည်ရသော ယင်းနာမ်ရုပ်သည်ပင် အကြောင်းမရှိ ဟူသောအဖြစ်သို့ ရောက်ရာ၏။”

သို့ဖြစ်၍ နာမ်ရုပ်တို့၏ မူလအကြောင်း၊အထောက်အပံ့အကြောင်းသည် ရှိကိုရှိရမည်။ ယင်းအကြောင်းတို့ကား အဘယ်ပါနည်း-ဟု ဆင်ခြင်ရမည်။

၁။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ပထမနည်း)

ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း

ရုပ်ကိုယ်၏ အဓိဝမ်း၌ ဖြစ်ပုံ

ဤရုပ်ကိုယ်သည် ဥပ္ပလက္ခ၊ပဒုမ္မာဏ္ဍ၊ပုဏ္ဏရိုက်ဏ္ဍ၊သောဂန္ဓိကဏ္ဍ စသည်တို့၏ အတွင်းအရပ်၌လည်းကောင်း၊ ပတ္တမြား၊ပုလဲသွယ်စသည်တို့၏ အတွင်းအရပ်၌လည်းကောင်း တင့်တယ်စံပယ်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ အမှန်စင်စစ်၊ အဓိဝမ်းတွင်းတွင် အစာသစ်အိမ်နှင့် အစာဟောင်းအိမ်တို့၏ အကြား၌ အဓိဝမ်းဗိုက်ကို နောက်မှီပြု၍ အဓိနောက်ကျောကို မျက်နှာမူလျက် ဝန်းကျင်အနှံ့တွင် အူမ၊အူသိမ်တို့ဖြင့်လုံးထွေးပြီး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင်ကလည်း မကောင်းသောအနံ့ရှိ၏။ နေရသည့်အရပ်ကလည်း အလွန်ကျဉ်းမြောင်းပြီး မကောင်းသောအနံ့များ တလှိုင်လှိုင်ထွက်၍ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ကောင်းသော သားအိမ်အရပ်၌ နေရခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ငါးပုပ်၊မုန့်အသိုး၊တံစီးတွင်း၊တံစီးမြောင်းစသည်တို့၌နေထိုင်ရသည့် ပိုးလောက်ကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းတရား ၅-ပါး

ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်ကိုယ်သည် ဖော်ပြပါ မူလအကြောင်း၄-ပါး၊
အထောက်အပံ့အကြောင်း ၁-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

မူလအကြောင်းမှာ-

(၁) အဝိဇ္ဇာ

(၂) တဏှာ

(၃) ဥပါဒါန်

(၄) ကံ

အထောက်အပံ့အကြောင်းမှာ- (၅) အစာအာဟာရ-တို့ဖြစ်သည်။

ထိုတွင်-

- မိခင်သည် သားငယ်၏မှီရာဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် အကြောင်းသုံးပါးတို့သည် ရုပ်ကိုယ်၏ မှီရာဥပနိဿယအကြောင်းများ ဖြစ်၏။ (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် = မိခင်)
- ဖခင်သည် သားငယ်ကိုဖြစ်စေသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကံသည် ရုပ်ကိုယ်ကိုဖြစ်စေ သည့် ဇနကအကြောင်း ဖြစ်၏။ (ကံ = ဖခင်)
- နို့ထိန်းသည် သားငယ်ကို ကျွေးမွေးပြုစုလျက် ကောင်းမွန်စွာ ထိန်းကျောင်း ချိပိုးသကဲ့သို့ ထို့အတူ အစာအာဟာရသည် ရုပ်ကိုယ်ကို ကောင်းစွာဆောင်ခြင်း ဟူသော ဥပတ္တမ္ဘကအထောက်အပံ့အကြောင်း ဖြစ်၏။ (အစာအာဟာရ=နို့ထိန်း)

နာမ်ဖြစ်ကြောင်း

“စက္ခုပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ။” (စက္ခုပသာဒကိုလည်း ကောင်း၊ ရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း စွဲမှီ၍ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။) အစရှိသော နည်းဖြင့် နာမကာယ=နာမ်အပေါင်းဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းများကို သိမ်းဆည်း ရပါမည်။

မှတ်ချက်။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးဟူသော နာမကာယဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံတို့သည် အကြောင်း များ ဖြစ်၏။ ကျေးဇူးပြုပုံ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယသတ္တိကို ဥပမာအဖြစ် ဖော်ပြရသော် -

- စက္ခုပသာဒသည် စက္ခုဝိညာဏ်နာမကာယ ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် မှီရာအဖြစ်ကျေးဇူးပြုခြင်း နိဿယပစ္စယသတ္တိ။

- စက္ခုဝိညာဏ်နာမကာယ၏ ရှေ့၌ကြိုတင်၍ ကျေးဇူးပြုခြင်း ပုရောဇာတပစ္စယသတ္တိ၊
- စက္ခုဝိညာဏ်နာမကာယအား ရူပါရုံကိုမြင်မှုကိစ္စ၌ အစိုးရသည့် အနေဖြင့်ကျေးဇူးပြုခြင်း ဣန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိ၊
- အတူယှဉ်တွဲ၍ မဖြစ်သည့်အနေဖြင့်ကျေးဇူးပြုခြင်း ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စယသတ္တိ၊
- ရူပါရုံသည် စက္ခုဝိညာဏ်နာမကာယအား သိစရာအာရုံအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ကျေးဇူးပြုခြင်း အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ-စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ (သောတဝိညာဏ်နာမကာယ စသည်တို့ဖြစ်ပုံလည်း ဤနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်၏။)

(စည်၄။ ၃၄၄-၃၄၆)

ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ ၁၆-ပါး

ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ပစ္စုပ္ပန်၌ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမ်ရပ်များကို ရှု၍ “ဤနာမ်ရပ်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ အတိတ်ကာလ၌လည်း အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ အနာဂတ်ကာလ၌လည်း အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့” ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်လေ၏။

ဤသို့ ရှုမြင်သုံးသပ်သဖြင့် အတိတ်ရုပ်နာမ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောယုံမှားခြင်း ၅-ပါး၊ အနာဂတ်ရုပ်နာမ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောယုံမှားခြင်း ၅-ပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ယုံမှားခြင်း ၆-ပါးအားဖြင့် ယုံမှားခြင်း(ဝိစိကိစ္ဆာ)၁၆-ပါးတို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်လေ၏။

အတိတ်ယုံမှားမှု ၅-ပါး

- (၁) ငါသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးလေသလော !
- (၂) ငါသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ မဖြစ်ခဲ့ဖူးလေသလော !
- (၃) ငါသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ မည်သို့သောသူ(အမျိုးအနွယ်) ဖြစ်ခဲ့လေသနည်း !
- (၄) ငါသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ မည်သို့သောအခြင်းအရာ(ပုံစံ)ဖြင့် ဖြစ်ခဲ့လေသနည်း !
- (၅) ငါသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ မည်သို့သောသူဖြစ်ပြီး မည်သို့သောသူ ဆက်လက်၍ ဖြစ်ခဲ့လေသနည်း !

အနာဂတ်ယုံမှားမှ ၅-ပါး

- (၁) ငါသည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့လော့ !
- (၂) ငါသည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မဖြစ်လတ္တံ့လော့ !
- (၃) ငါသည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မည်သို့သောသူ(အမျိုးအနွယ်) ဖြစ်လတ္တံ့နည်း !
- (၄) ငါသည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မည်သို့သောအခြင်းအရာ(ပုံစံ)ဖြင့် ဖြစ်လတ္တံ့နည်း !
- (၅) ငါသည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မည်သို့သောသူဖြစ်ပြီး မည်သို့သောသူဆက်လက်၍ ဖြစ်လတ္တံ့နည်း !

ပစ္စုပ္ပန်ယုံမှားမှ ၆-ပါး

- (၁) ငါသည် ရှိလေသလော့ !
- (၂) ငါသည် မရှိလေသလော့ !
- (၃) ငါသည် မည်သို့သောသူ(အမျိုးအနွယ်)ဖြစ်နေသနည်း !
- (၄) ငါသည် မည်သို့သောအခြင်းအရာ(ပုံစံ)ဖြင့် ဖြစ်နေသနည်း !
- (၅) ငါဟူသော ဤသတ္တဝါသည် မည်သည့်ဘဝမှ လာခဲ့သနည်း !
- (၆) ငါဟူသော ထိုသတ္တဝါသည် အဘယ်ဘဝသို့သွားမည်သူ ဖြစ်သနည်း !

၂။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ဒုတိယနည်း)

နာမ်ဖြစ်ကြောင်း ၂-ပါး

နာမ်ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် ဆက်ဆံသောအကြောင်း(သာဓာရဏ)နှင့် မဆက်ဆံသောအကြောင်း(အသာဓာရဏ)ဟု ၂-ပါး ရှိ၏။

ဆက်ဆံသောအကြောင်း

နာမ်ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် ဆက်ဆံသောအကြောင်းများမှာ ဒွါရ ၆-ပါးနှင့် အာရုံ ၆-ပါးတို့ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကုသိုလ်၊ဝိပါက်၊ကိရိယာ၊သောမနဿ၊ဥပေက္ခာစသည်အပြားရှိသော လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးဟူသော နာမ်သည် ထိုဒွါရနှင့်အာရုံတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

မဆက်ဆံသောအကြောင်း

- နာမ်ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် မဆက်ဆံသောအကြောင်းများမှာ နှလုံးသွင်းမှု (မနုဿိကာရ)စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -
- (က) သင့်လျော်စွာနှလုံးသွင်းခြင်း(ယောနိသောမနုဿိကာရ)၊ သူတော်ကောင်းတရား နာကြားခြင်း(သဒ္ဓမ္မဿဝန)အစရှိသည်တို့သည် ကုသိုလ်နာမ်နှင့်သာ ဆက်ဆံ၍ အခြားသောနာမ်တို့နှင့် မဆက်ဆံပေ။ (ကုသိုလ်နာမ်၏အကြောင်းသာ ဖြစ်၏။ အခြားနာမ်တို့၏အကြောင်း မဟုတ်ပေ။)
- (ခ) မသင့်လျော်စွာနှလုံးသွင်းခြင်း(အယောနိသောမနုဿိကာရ)၊ မသူတော်တရား နာကြားခြင်း(အသဒ္ဓမ္မဿဝန)အစရှိသည်တို့သည် အကုသိုလ်နာမ်နှင့်သာ ဆက်ဆံ၍ အခြားသောနာမ်တို့နှင့် မဆက်ဆံပေ။ (အကုသိုလ်နာမ်၏ အကြောင်းသာ ဖြစ်၏။ အခြားနာမ်တို့၏အကြောင်း မဟုတ်ပေ။)
- (ဂ) ကံအစရှိသောအကြောင်းသည် ဝိပါကနာမ်နှင့်သာ ဆက်ဆံ၍ အခြားနာမ်တို့ နှင့် မဆက်ဆံပေ။ (ဝိပါကနာမ်၏အကြောင်းသာ ဖြစ်၏။ အခြားနာမ်တို့၏ အကြောင်း မဟုတ်ပေ။)
- (ဃ) ဘဝင်အစရှိသည်တို့သည် ကိရိယာနာမ်နှင့်သာ ဆက်ဆံ၍ အခြားနာမ်တို့နှင့် မဆက်ဆံပေ။ (ကိရိယာနာမ်၏အကြောင်းသာ ဖြစ်၏။ အခြားနာမ်တို့၏ အကြောင်း မဟုတ်ပေ။)

ထို့ကြောင့် နှလုံးသွင်းမှုစသည်တို့သည် နာမ်၏မဆက်ဆံသောအကြောင်း များဖြစ်၏-ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

- ရုပ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းတို့မှာ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့ ဖြစ်သည်။
- ထိုတွင် -
- အတိတ်ကံသည် ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သည်။
  - ဖြစ်ဆဲစိတ်သည် စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သည်။
  - ဥတုသည် ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သည်။
  - အာဟာရသည် အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သည်။(၃၄၉-၃၅၁) မှတ်ချက်။
- ယုံမှားခြင်း(ဝိစိကိစ္ဆာ)၁၆-ပါး ပယ်ဖျောက်ပုံကို ရှေးနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

၃။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (တတိယနည်း)

တစ်နည်းအားဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ ဇရာ၊မရဏသဘောကို တွေ့မြင်ပြီးလျှင် -

- ဤရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ ဇရာမရဏသဘောသည် ဇာတိဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ဇာတိသည် ကမ္မဘဝဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ကမ္မဘဝသည် ဥပါဒါန်ဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ဥပါဒါန်သည် တဏှာဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- တဏှာသည် ဝေဒနာဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ဝေဒနာသည် ဖဿဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ဖဿသည် သဠာယတနဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- သဠာယတနသည် နာမ်ရုပ်ဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- နာမ်ရုပ်သည် ဝိညာဏ်ဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- ဝိညာဏ်သည် သင်္ခါရဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။
- သင်္ခါရတို့သည် အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပဋိလုံနည်းအားဖြင့်လည်း နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရပါမည်။ (စည်းငှ ၃၅၂)

မှတ်ချက်။   ယုံမှားခြင်း(ဝိစိကိစ္ဆာ)၁၆-ပါး ပယ်ဖျောက်ပုံကို ရှေးနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

၄။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (စတုတ္ထနည်း)

တစ်နည်းအားဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ... (ပ) ... ဇာတိဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အနုလုံနည်းအားဖြင့်လည်း နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရပါမည်။

မှတ်ချက်။   ယုံမှားခြင်း(ဝိစိကိစ္ဆာ)၁၆-ပါး ပယ်ဖျောက်ပုံကို ရှေးနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

၅။ အကြောင်းသိမ်းဆည်းပုံ (ပဉ္စမနည်း)

ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ကြောင်းတရား ၅-ပါး

- (၁) ရှေးအတိတ်ဘဝ ကံပြုစဉ်ခဏ၌ တွေ့ဝေခြင်းမောဟဟူသော အဝိဇ္ဇာ
- (၂) အားထုတ်မှု အာယုဟနဟူသော သင်္ခါရ
- (၃) လိုချင်တောင့်တမှု နိကန္တိဟူသော တဏှာ
- (၄) ချဉ်းကပ်စွဲလမ်းမှု ဥပဂမနဟူသော ဥပါဒါန်
- (၅) စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု စေတနာဟူသော ကမ္မဘဝ

ဤတရား ၅-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

အတိတ်ကံကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဥပပတ္တိဘဝ၌ဖြစ်သော အကျိုးတရား ၅-ပါး

- (၁) ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူသော ဝိညာဏ်
- (၂) သက်ဝင်ခြင်း ဩက္ကန္တိဟူသော နာမ်ရုပ်
- (၃) ကြည်လင်ခြင်း ပသာဒဟူသော အာယတန
- (၄) တွေ့ထိခြင်း ဖုဋ္ဌဟူသော ဖဿ
- (၅) ခံစားခြင်း ဝေဒယိတဟူသော ဝေဒနာ

ဤတရား ၅-ပါးသည် ရှေးအတိတ်ကံအကြောင်းကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဥပပတ္တိဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသောအကျိုးတရားများ ဖြစ်ပါသည်။

အနာဂတ်ဘဝ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ကြောင်းတရား ၅-ပါး

- (၁) ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အာယတနတို့၏ ရင့်ကျက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည့် တွေ့ဝေခြင်း မောဟဟူသော အဝိဇ္ဇာ
- (၂) အားထုတ်မှု အာယုဟနဟူသော သင်္ခါရ
- (၃) လိုချင်တောင့်တမှု နိကန္တိဟူသော တဏှာ
- (၄) ချဉ်းကပ်စွဲလမ်းမှု ဥပဂမနဟူသော ဥပါဒါန်
- (၅) စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု စေတနာဟူသော ကမ္မဘဝ

ဤတရား ၅-ပါးသည် အနာဂတ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်း နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရပါမည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၅၃-၃၅၄)

ကံအကြောင်း

ပါကကာလကံ ၄-ပါး

- (၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ = မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ၊
  - (၂) ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ = ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ၊
  - (၃) အပရာပရိယဝေဒနီယကံ = တတိယဘဝမှစ၍ အကျိုးပေးသောကံ၊
  - (၄) အဟောသိကံ = အကျိုးမပေးတော့သည်ကံ၊
- ထိုတွင် တစ်ခုသောဇောဝီထိ၌ ဇော ၇-ကြိမ်တို့တွင် ပထမဇောစေတနာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ မည်၏။ ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းကံသည် ဤဘဝဤခန္ဓာ၌ပင် အကျိုးပေး၏။ ဤဘဝဤခန္ဓာ၌ အကျိုးမပေးလျှင် “ကံသည်ကား ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ကံ၏အကျိုးကား ဖြစ်ပြီး၊ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လတ္တံ့၊ မဟုတ်” ဟုဟောတော်မူသောကြောင့် အဟောသိကံ ဖြစ်လေ၏။
  - ဒါနစသောကုသိုလ်ကိစ္စ၊ ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်ကိစ္စကို ပြီးစီးစေသော သတ္တမဇောစေတနာသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ မည်၏။ ဤကံသည် ယခုလက်ရှိဘဝမှ နောက်ဘဝဖြစ်သည့် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေး၏။ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးလျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်လေ၏။
  - အလယ်ဇော ၅-ချက်စေတနာသည် အပရာပရိယဝေဒနီယကံ မည်၏။ ဤကံသည် တတိယဘဝမှစ၍ အနာဂတ်ဘဝတို့၌ အခွင့်ရသည်နှင့် အကျိုးပေး၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ် မပြတ်သေး၍ သံသရာ၌ကျင်လည်နေရသမျှ ကာလပတ်လုံး အကျိုးပေးခွင့်ရလျှင် အကျိုးပေးနိုင်၏။ အဟောသိကံ ဖြစ်သည် ဟူ၍ မရှိပေ။

ပါကဒါနကံ ၄-ပါး

- (၁) ဂရုကံ = ကြီးလေးသောကံ၊
  - (၂) ဗဟုလကံ = အကြိမ်များစွာပြုအပ်၊မှီဝဲအပ်သောကံ၊
  - (၃) အာသန္နကံ = သေခါနီးကာလ၌ အောက်မေ့အပ်၊ပြုအပ်သောကံ၊
  - (၄) ကဋ္ဌတ္တာကံ = ပြုအပ်ကာမျှဖြစ်သောကံ၊
- ထိုတွင် ကုသိုလ်ဖြစ်စေ၊အကုသိုလ်ဖြစ်စေ ဂရုကံ၊လဟုကံဟုနှစ်မျိုးရှိရာတွင် အကုသိုလ်အရာ၌ မာတုယာတကစသော ပဉ္စာနန္တရိယကံနှင့် သေသည့်တိုင်

အောင် မိစ္ဆာအယူကိုမစွန့်လွှတ်သော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံဟူသော အကုသိုလ်
ဂရုကံသည် အလွန်အပြစ်ကြီးသောကြောင့် ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး၏။ ကုသိုလ်
အရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ဂရုကံသည် အလွန်အာနုဘော်ကြီးသောကြောင့်
ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး၏။

- အကြိမ်များစွာပြုအပ်သော ဗဟုလကံ၊ အကြိမ်များစွာမပြုအပ်သော အဗဟုလကံ
ဟု နှစ်မျိုးရှိရာတွင် ကုသိုလ်အရာ၌ သီလစင်ကြယ်ခြင်းစသော ကောင်းသော
အကျင့်(သုသီလျက်)၊ အကုသိုလ်အရာ၌ သီလပျက်စီးခြင်းစသော မကောင်း
သောအကျင့်(ဒုသီလျက်)ဟူသော ဗဟုလကံသည် ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး၏။
(ဗဟုလကံ ဆိုသည်မှာ အာစိဏ္ဏကံကို ဆိုလို၏။)
- သေခါနီးကာလ၌ အဖန်တလဲလဲအောက်မေ့အပ်၊ နှလုံးသွင်းအပ်သောကံသည်
အာသန္နကံ မည်၏။ သေခါနီးသောသူသည် အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်းငှာ
စွမ်းနိုင်ပါမူ ယင်းအာသန္နကံသည် ဘဝသစ်ဖြစ်ခြင်းဟူသောအကျိုးကို ပေး၏။
- ဂရုကံ၊ ဗဟုလကံ၊ အာသန္နကံတို့မှလွတ်သော အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ရအပ်၊
မှီဝဲအပ်သောကံသည် ကဋတ္တာကံ မည်၏။ ဤကံသည် ဂရုကံ၊ ဗဟုလကံ၊
အာသန္နကံတို့ မရှိလျှင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ငင်၏။ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

ကိစ္စအစွမ်း ကံ ၄-ပါး

- (၁) ဇနကကံ = ဝိပါက်ကဋတ္တာရုပ်ကိုဖြစ်စေသောကံ၊
- (၂) ဥပတ္တမ္ဘကကံ = ထောက်ပံ့အားပေးသောကံ၊
- (၃) ဥပပိဋကကံ = ကပ်၍ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သောကံ၊
- (၄) ဥပဃာတကကံ = ကပ်၍သတ်ဖြတ်တတ်သောကံ၊
- ထိုတွင် ဇနကကံသည် ကုသိုလ်လည်း ရှိ၏။ အကုသိုလ်လည်း ရှိ၏။ ဤကံ
သည် ပဋိသန္ဓေအခါ၊ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ကမ္မဇရပ်နှင့် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတို့ကို
ဖြစ်စေ၏။
- ဥပတ္တမ္ဘကကံသည် ကိုယ်တိုင်ကား အကျိုးမပေးတတ်ပေ။ သို့သော် အခြား
ကံတစ်ပါးပါးက အကျိုးပေးထားသည့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး၊ ပဝတ္တိအကျိုးဖြစ်သည့်
ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ချမ်းသာ၊ဆင်းရဲတို့ကိုမူ ထောက်ပံ့အားပေးတတ်၏။ ကြာမြင့်စွာ
ဖြစ်ပေါ်နေအောင် ထောက်ပံ့အားပေးတတ်၏။

မှတ်ချက်။ ဤကံသည် ကုသိုလ်အရာ၌ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်အရာ၌ဖြစ်စေ အကူအညီပေးသောကံမျိုး ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်အကျိုးမပေး။ အခြားကံအကျိုးပေးခွင့်ရအောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေး၏။ အကျိုးပေးခွင့်ရသွားလျှင်လည်း အကျိုးပေးသန်အောင်၊ အချိန်ကြာကြာ အကျိုးပေးနိုင်အောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးသောကံမျိုး ဖြစ်သည်။

- ဥပပီဠကကံသည် အခြားကံတစ်ပါးပါးက အကျိုးပေးထားသည့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး၊ ပဝတ္တိအကျိုးဖြစ်သည့် ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲကို ကပ်၍နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ အချိန်ကြာမြင့်စွာ အကျိုးပေးခွင့်မရအောင်လည်း ကပ်၍နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်နှစ်မျိုးရှိ၏။)
- ဥပဃာတကကံသည် ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အခြားကံတစ်ပါးပါး၏ အကျိုးဝိပါက်ကို တားမြစ်ဖြတ်တောက်ပြီး မိမိ၏အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်ခွင့်ကို ပြုလုပ်တတ်၏။ (ဥပဃာတကကံသည် အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်ခွင့်ကို ပြုလုပ်သည်ရှိသော် ထိုအကျိုးဝိပါက်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြီ-ဟုဆို၏။)

**ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်
ကံအထူး နှင့် ဝိပါက်အထူးကို
သိထားသင့်ပုံ**

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ပါကကာလကံ ၄-ပါး၊ ပါကဒါနကံ ၄-ပါး၊ ကိစ္စအစွမ်းဖြင့် ကံ၄-ပါးဟူသော ကံ ၁၂-ပါးတို့၏ အားရှိခြင်း၊ အားမရှိခြင်းဟူသော ကံအထူး၊ ယုတ်နိမ့်ခြင်း၊ မြင့်မြတ်ခြင်းစသော ဝိပါက်အထူးကို မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်သာ ကမ္မဝိပါကဉာဏ်တော်ဖြင့် အပြည့်အစုံ ထင်ရှားစွာ သိတော်မူကြ၏။ ကမ္မဝိပါကဉာဏ်တော်သည် သာဝကတို့နှင့်မသက်ဆိုင်သော အသာဓာရဏဉာဏ်တော်ဖြစ်သဖြင့် သာဝကတို့သည် ကံအထူး၊ ဝိပါက်အထူးကို အပြည့်အစုံ မသိနိုင်ကြပေ။

သို့သော် ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အနေဖြင့်မူ ကံအထူးနှင့် ဝိပါက်အထူးကို အပြည့်အစုံမဟုတ်သည့်တိုင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် သိနားလည်ထားသင့်၏။ သို့မှသာ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ထက်သန်အားကောင်းအောင် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အနေဖြင့် ကံအထူး၊ ဝိပါက်အထူးကို အထိုက်အလျောက် သိနားလည်အောင် ကြိုးစားထားသင့်၏။

ကံနှင့်ဝိပါက်သာ တွေ့မြင်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံ ၁၂-ပါးတို့ကို ကမ္မဝဋ်၌ထည့်သွင်း၍ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သဖြင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရပ်များကို ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်လာ၏။ ထို့နောက် “အတိတ်၌လည်း ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် အတိတ်နာမ်ရပ်များ ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ အနာဂတ်၌လည်း ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် အနာဂတ်နာမ်ရပ်များ ဆက်လက်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု အတိတ်၊ အနာဂတ်နာမ်ရပ်များနှင့် နာမ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းများကို သိမြင်ပြီးလျှင် ကာလသုံးပါးလုံး၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် -

- ကံနှင့် ဝိပါက်သာ ရှိ၏။
- ကမ္မဝဋ်နှင့် ဝိပါကဝဋ်သာ ရှိ၏။
- ကံအယဉ်(ကမ္မပဝတ္တ)နှင့် ဝိပါကံအယဉ်(ဝိပါကပဝတ္တ)သာ ရှိ၏။
- ကံအစဉ်(ကမ္မသန္တတိ)နှင့် ဝိပါကံအစဉ်(ဝိပါကသန္တတိ)သာ ရှိ၏။
- အပြုအမူ(ကိရိယာ)နှင့် အပြုအမူအကျိုး(ကိရိယာဖလ)သာ ရှိ၏-ဟုတွေ့မြင်လေ၏။

(ဧည့်၊ ၄။ ၃၅၉-၃၆၀)

လောကဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း

- အကြောင်းကံကြောင့် အကျိုးဝိပါက်တို့ ဖြစ်၏။
  - အကျိုးဝိပါက်သည် အကြောင်းကံလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိ၏။
  - အကြောင်းကံကြောင့် တစ်ဖန်ဘဝသစ် ဖြစ်ပြန်၏။
- ဤနည်းဖြင့် “လောက” ဟုဆိုအပ်သော နာမ်ရပ်သည်(ဝါ) နာမ်လောက၊ ရုပ်လောကသည် အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေ၏-ဟူ၍လည်း ရှုမြင်ရပါမည်။
- [ကမ္မာ ဝိပါကာ ဝတ္တန္တိ၊ ဝိပါကော ကမ္မသမ္ဘဝေါ။
 ကမ္မာ ပုနဗ္ဘဝေါ ဟောတိ၊ ဧဝံ ‘လောကော’ ပဝတ္တတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇)]

နာမ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ရှုမြင်သိမ်းဆည်းရခြင်း

အကျိုးများ

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော နာမ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်းသိမ်းဆည်းနည်းတို့ဖြင့် နာမ်ရပ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား -

- ယုံမှားမှု(ဝိစိကိစ္ဆာ) ၁၆-ပါးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊
- 'အလုံးစုံသော ၁၀,ယောနိ,ဂတိ,ဝိညာဏဋ္ဌိတိ,သတ္တာဝါသတို့၌ ကြောင်းကျိုးဆက် မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမ်နှင့်ရုပ်သာ ရှိ၏-ဟု ထင်မြင်လာခြင်း၊
- အကြောင်းတရားမှလွဲ၍ ပြုသူ(ကာရကပုဂ္ဂိုလ်)မရှိ-ဟုသိမြင်လာခြင်း၊
- အကျိုးဝိပါက် အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမှလွဲ၍ ထိုအကျိုးကို ခံစားသူ (ဝေဒကပုဂ္ဂိုလ်)မရှိ-ဟုသိမြင်လာခြင်း၊
- ဝိပဿနာပညာရှိသူတို့က အကြောင်းတရားကို “ပြုသူ”(ကာရကပုဂ္ဂိုလ်) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုးဝိပါက်ကို “ခံစားသူ” (ဝေဒကပုဂ္ဂိုလ်)ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုကြခြင်းမှာ အမည်ပညတ်ဝေါဟာရ အနေဖြင့်သာ ခေါ်ဆိုကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း မှန်ကန်သောဝိပဿနာပညာဖြင့် ကောင်းစွာသိမြင်နားလည်ခြင်း အကျိုးများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (စဉ်၊၄၊ ၃၆၁-၃၆၂)

ရှေးဆရာတို့အဆို

- (၁) “ကံပြုသူ မရှိ၊ အကျိုးခံစားသူ မရှိ၊ စင်စစ် အကြောင်းနှင့်အကျိုး စဉ်ဆက် မပြတ်ဖြစ်ခြင်းသာ ရှိ၏။ ဤသို့သိခြင်းသည် မှန်ကန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒဿနဉာဏ်) မည်၏။”
- (၂) “အကြောင်းနှင့်အကျိုးသည် အကြောင်းနှင့်တကွ တစ်ပြန်စီလည်ပတ်၍ မပြတ်ဖြစ်နေသဖြင့် မည်သည်က အဦးဆုံး အစွန်းအစ-ဖြစ်သည်ဟု မသိနိုင်။ ဥပမာ-သစ်စေ့နှင့်သစ်ပင်တို့၏ အဦးဆုံး အစွန်းအစကို မသိသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ အနာဂတ်၌လည်း သံသရာရှိနေလျှင် အကြောင်းအကျိုးတို့၏ ပြတ်စဲခြင်းကို မြင်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။”
- (၃) “ဤသဘောကို မသိကြသဖြင့် တိတ္ထိတို့သည် မိမိတို့အလိုတိုင်းမပြည့်ဘဲ သတ္တသညာကို စွဲလမ်းခြင်း၊ သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူရှိခြင်း၊ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်လျက် ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူတို့ကို ယူကြခြင်းဖြစ်သည်။”
- (၄) “အယူမှားသူတို့သည် ဒိဋ္ဌိနှောင်ကြီးဖြင့် ချည်တုပ်ခံရပြီး တဏှာရေယဉ်ကြော ဝယ် ပေါလောမျောနေကြမည်။ မည်သည့်အခါမျှ သံသရာဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်မည် မဟုတ်ပေ။”
- (၅) “မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တပည့်သားအစစ်တို့ကား ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောတရားများကို သိရှိပြီး နက်နဲသိမ်မွေ့လှသည့် ကင်းဆိတ်ကြောင်း သဘောတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိကြ၏။”

(၆) “အကျိုးဝိပါက်ထဲမှာလည်း အကြောင်းကံ မရှိ၊ အကြောင်းကံထဲမှာလည်း အကျိုးဝိပါက် မရှိ။ အကြောင်းကံနှင့်အကျိုးဝိပါက် နှစ်ပါးတို့သည် အချင်းချင်း ဆိတ်သုဉ်းနေကြ၏။ သို့သော် အကြောင်းကံနှင့်ကင်း၍ အကျိုးဝိပါက် မဖြစ်နိုင်ပေ။”

(၇) “ဥပမာအားဖြင့် မီးသည် နေရောင်၊ သူရိယကန်ကျောက်(မှန်ဘီလူး)၊ ပတ္တမြား၊ နွားချေးခြောက်စသည်တို့၏ အတွင်း၌လည်း မရှိ။ ထို နေရောင် စသည်တို့၏ ပြင်ပ၌လည်း မရှိ။ သို့သော် နေရောင်စသည်အကြောင်းကြောင့် မီးဖြစ်ပေါ်လာ၏။”

(၈) “ထိုအတူ အကျိုးဝိပါက်သည် ကံအကြောင်းတရား အတွင်း၌လည်း မရှိ။ ကံအကြောင်းတရား၏ ပြင်ပ၌လည်း မရှိ။ အကြောင်းကံသည်လည်း အကျိုးဝိပါက်ထဲ၌ မရှိပေ။”

(၉) “ထိုအကြောင်းကံသည် အကျိုးဝိပါက်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ အမှန်အားဖြင့် အကြောင်းကံကို အစွဲပြု၍ ထိုအကြောင်းကံမှ အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။”

(၁၀) “ဤလောက၌ ခန္ဓာဟူသော သံသရာကို ပြုလုပ်တတ်၊ ဖန်ဆင်းတတ်သော နတ်၊ ဗြဟ္မာဟူ၍ မရှိချေ။ စင်စစ်၊ ဟောတုသမ္ဘာရအကြောင်းကြောင့် ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားများ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသာ ရှိပေ၏။” (၃၆၂-၃၆၅)

ဉာတပရိညာ ဖြစ်ပုံ

ဤသို့လျှင် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်း၍ ကာလသုံးပါး၌ ယုံမှားမှုမှန်သမျှကို ပယ်ဖျောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် ၏ သန္တာန်၌ ကာလသုံးပါး၌ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တရားတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လာကုန်၏။ ဤအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်ကို လည်းကောင်း၊ နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြား၍ သိလေပြီ။ ယင်းသို့ သိခြင်းကိုပင် “ဉာတပရိညာ” ဟုခေါ်၏။ ဉာတပရိညာဆိုသည်မှာ သိအပ်သိထိုက် သောတရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ်-ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။

အတိတ်ဘဝမှ လိုက်ပါလာသောတရား မရှိ

အတိတ်ဘဝ၌ ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အတိတ်ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့သည် ထိုအတိတ်ဘဝ၌ပင် ချုပ်ခဲ့လေပြီ။ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌မူ အတိတ်ကံ

ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အခြားရုပ်နာမ်ခန္ဓာအသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ်ဘဝမှ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ လိုက်ပါလာသည့် တစ်စုံတစ်ခုသော တရားမည်သည် မရှိပေ။

နောင်ဘဝသို့ လိုက်ပါသွားမည့်တရားလည်း မရှိ။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သည့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင် အမြဲမတည် ချုပ်ပျောက်သွားကြမည်။ နောင်အနာဂတ်ဘဝသစ်၌ အခြားရုပ်နာမ်ခန္ဓာအသစ်များသည် ကံဟူသောအကြောင်းကြောင့် ထပ်မံဖြစ်ပေါ်ကြလိမ့်ဦးမည်။ ထို့ကြောင့် ဤဘဝမှ နောင်ဘဝသစ်သို့ လိုက်ပါသွားမည့် တစ်ခုသောတရားမျှလည်း မရှိပေ။

ဘဝနှစ်ရပ်ဆက်စပ်ပုံ

ဥပမာများ

ရွတ်ဆိုသံ ဆရာ၏ခံတွင်းမှ ရွတ်ဆိုသံသည် တပည့်၏ခံတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားခြင်း မဟုတ်။ သို့သော် ဆရာ၏ ရွတ်ဆိုသံဟူသော အကြောင်းကြောင့် တပည့်လည်း မရွတ်ဆိုနိုင်သည် မဟုတ်။ ရွတ်ဆိုနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

ရေမုန်း လူနာ၏ကိုယ်စားလှယ်သည် ဆေးဆရာထံသို့သွား၍ ဆေးဆရာ၏ရေမုန်းကို လူနာကိုယ်စား သောက်၏။ လူနာသောက်ခြင်း မဟုတ်။ သို့သော် လူနာကိုယ်စားလှယ်သောက်သော ရေမုန်းဟူသောအကြောင်းကြောင့် လူနာသည် ရောဂါမပျောက်သည် မဟုတ်၊ ရောဂါပျောက်သည်သာ ဖြစ်၏။

မျက်နှာချယ်သ မျက်နှာ၌လိမ်းချယ်သော အလှအပဆင်ယင်မှုသည် မှန်မျက်နှာပြင်သို့ ရောက်သွားခြင်း မဟုတ်။ သို့သော် အလှအပဆင်ယင်မှုသည် မှန်မျက်နှာပြင်၌ မထင်ရှားသည် မဟုတ်၊ ထင်ရှားပေါ်လွင်နေသည်သာ ဖြစ်၏။

ဆီမီးလျှံ ဆီမီးစာတစ်ခုမှ မီးလျှံကို ကူးယူလိုက်သောအခါ အခြားမီးစာသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်း မဟုတ်။ သို့သော် မူလမီးစာမှ မီးလျှံဟူသောအကြောင်းကြောင့် အခြားမီးစာ၌ မီးလျှံမဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ဖြစ်သည်သာ ဖြစ်၏။

ဤဥပမာတို့နှင့် အလားတူစွာပင် အတိတ်ဘဝမှ ဤဘဝသို့ မည်သည့် တရားမျှ ပြောင်းရွှေ့ရောက်လာသည် မဟုတ်။ ဤဘဝမှ နောက်ဘဝသို့လည်း မည်သည့်တရားမျှ လိုက်ပါသွားမည် မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ဘဝဟောင်းမှ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်ဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဤဘဝ၌ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်၊ ဖြစ်နေကြ၏။ ထို့အတူ ဤဘဝမှ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်ဟူသောအကြောင်းကြောင့် နောင်အနာဂတ်ဘဝတို့၌ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်၊ ဖြစ်ကြဦးမည်သာတည်း။ (စည်၊ ၄။ ၃၆၅-၃၆၇)

စုတိပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် နာမ်ရပ်တရား ထင်ရှားသိခြင်း အကျိုး

စုတိပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် အလုံးစုံသော နာမ်ရပ်တရားတို့ကို ထင်ရှား သိပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား -

- (က) နာမရူပပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ခပ်သိမ်းသောအခြင်းအရာအားဖြင့် သန်မာ လျင်မြန်သော အားအစွမ်းနှင့်ပြည့်စုံလာခြင်း၊
- (ခ) ယုံမှားသံသယ ၁၆-ပါးကို သာလွန်၍ ကောင်းစွာပယ်နိုင်ခြင်း၊
- (ဂ) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိမိ၏အကျင့်သိက္ခာ၊ သံသရာ၏ရှေ့အဖို့၊ သံသရာ၏ နောက်အဖို့၊ သံသရာ၏ရှေ့နောက်အဖို့၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဤရှစ်ပါးတို့၌ ယုံမှား သံသယကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊
- (ဃ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးဝေးကွာခြင်း အကျိုးတို့ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၃၆၈-၃၆၉)

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၏ ပရိယာယ်ဉာဏ် အမည်များ

ဤသို့ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် နာမ်ရပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်း သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလသုံးပါးလုံး၌ ယုံမှား သံသယများ လွန်မြောက်၍တည်သောဉာဏ်ကို “ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ=ယုံမှားကို လွန်မြောက်လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ်” ဟုခေါ်သည်။ ယင်းဉာဏ်၏ ပရိယာယ် အမည်များမှာ -

- ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်(နာမ်ရပ်တို့၏တည်ကြောင်းတရားကိုသိသောဉာဏ်)
- ယထာဘူတဉာဏ်(ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိသောဉာဏ်)

- သမ္မာဒဿနဉာဏ်(မဖောက်မပြန် မှန်စွာမြင်သောဉာဏ်)
- နာမရူပပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်(နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းသိမ်းဆည်းသောဉာဏ်)တို့ဖြစ်သည်။

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်

အဝိဇ္ဇာသည် အကြောင်းတည်း၊ သင်္ခါရတို့သည် အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သောအကျိုးတည်း၊ ဤအဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရ တရားနှစ်ပါးတို့သည်လည်း အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သောအကျိုးတို့တည်း။ ဤသို့ အကြောင်းတရားကို သိမ်းဆည်းကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ်ကို “ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်” ဟုခေါ်ဆိုကြောင်း ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူ၏။

[“အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယော၊ သင်္ခါရာ ပစ္စယသမုပ္ပန္န၊ ဥဘောပေတေ ဓမ္မာ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ တိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ” န္တိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၀)]

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ

အမေး၊ အဖြေများ

- (၁) မေး။ အနိစ္စ-ဟုနှလုံးသွင်းသောသူသည် အဘယ်တရားတို့ကို ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်သနည်း?
- ဖြေ။ အနိစ္စ-ဟုနှလုံးသွင်းသောသူသည် “သင်္ခါရနိမိတ်”(နိမိတ္တ)ကို ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၏။
- (၂) မေး။ အဘယ်သို့လျှင် သမ္မာဒဿနဉာဏ် ဖြစ်သနည်း?
- ဖြေ။ သင်္ခါရနိမိတ်ကို ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်သောကြောင့် သမ္မာဒဿနဉာဏ် ဖြစ်၏။
- (၃) မေး။ အဘယ်သို့လျှင် သိမြင်အပ်သည်ကို အစဉ်လိုက်သဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ကောင်းစွာမြင်အပ်ပါသနည်း?
- ဖြေ။ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် သိမြင်အပ်သည်ကို အစဉ်လိုက်သဖြင့် အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ကောင်းစွာမြင်အပ်၏။
- (၄) မေး။ အဘယ်တရားတို့၌ ယုံမှားသံသယကို ပယ်အပ်ပါသနည်း?
- ဖြေ။ မျက်မှောက်တိုက်ရိုက် သိမြင်အပ်သောတရားတို့၌ ယုံမှားသံသယကို ပယ်အပ်ပါ၏။

(၅) မေး။ ယထာဘူတဉာဏ်၊ သမ္မာဒဿနဉာဏ်၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိတို့သည် အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါ(အသံ)အားဖြင့်လည်းကောင်း ထူးခြားမှုရှိပါသလော?

ဖြေ။ ယထာဘူတဉာဏ်၊ သမ္မာဒဿနဉာဏ်၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိတို့သည် သဒ္ဓါ(အသံ)အားဖြင့်သာ ထူးခြားမှုရှိ၏။ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ထူးခြားမှု မရှိပါ။ (အနက်အဓိပ္ပါယ် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါ အမေး၊ အဖြေတို့တွင် -

- နံပါတ်(၁)အမေးတွင် ဒုက္ခ-ဟုနှလုံးသွင်းသောသူသည် “မပြတ်ဖြစ်သောရုပ်နာမ်အယဉ်(ပဝတ္တ)ကို ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်၏” ဟုဖြေပါ။

- အနတ္တ-ဟုနှလုံးသွင်းသောသူသည် “သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)ကိုလည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်သောရုပ်နာမ်အယဉ်(ပဝတ္တ)ကိုလည်းကောင်း ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်၏” ဟုဖြေပါ။

- ကျန်သောနံပါတ်(၂)(၃)(၄)အမေး၊ အဖြေများ အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ အနိစ္စနေရာတွင် ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု ပြောင်းဆိုရုံသာ ထူးခြား၏။

(စည်းငါး ၃၇၀-၃၇၁)

နှလုံးသွင်း		နိမိတ္တ	ပဝတ္တ
၁။	အနိစ္စဟုနှလုံးသွင်း	✓	-
၂။	ဒုက္ခဟုနှလုံးသွင်း	-	✓
၃။	အနတ္တဟုနှလုံးသွင်း	✓	✓

စူဠသောတာပန်

ယထာဘူတမည်သော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ သက်သာရာကို ရရှိပြီးဖြစ်၏။ ထောက်ရာတည်ရာကို ရရှိပြီးဖြစ်၏။ လားရာဂတိ မြဲ၏။ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို “စူဠသောတာပန်” ဟုခေါ်သည်။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ
ပြီး၏။

မိုးမိုးတူကလေးငယ်

နိဒ္ဒေသ

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

၁။ သမ္မသနဉာဏ် အကြောင်း

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ

“ဤကား ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်ခေါ် လမ်းမှန်တည်း၊ ဤအရောင်အလင်းစသည် ကား လမ်းမှန်မဟုတ်၊ လမ်းမှားတည်း” ဟု လမ်းမှန်(မဂ္ဂ)နှင့် လမ်းမှား(အမဂ္ဂ)ကို ပိုင်းခြားလျက်တည်သောဉာဏ်ကို “မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” ဟုခေါ်၏။
[အယံ မဂ္ဂေါ၊ အယံ န မဂ္ဂေါတိ ဧဝံ မဂ္ဂဉ္စ အမဂ္ဂဉ္စ ဥတ္တာ ဌိတံ ဉာဏံ ပန မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၁)]

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုလျှင် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ဦးစွာရှုသင့်ပုံ

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကလာပ သမ္မသနခေါ် နယဝိပဿနာ၌ ရှေးဦးစွာ အားထုတ်သင့်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော် အားထုတ်စပြုပြီးသော အာရဒ္ဓဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အရောင်အလင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့လျှင် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကလာပ သမ္မသနခေါ် နယဝိပဿနာ၌ ရှေးဦးစွာ အားထုတ်သင့်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော် အားထုတ်စပြုပြီးသော အာရဒ္ဓဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အရောင်အလင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မှန်၏။ အာရဒ္ဓဝိပဿကယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အရောင်အလင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ကလာပသမ္မသန ဉာဏ်ဆိုသည်မှာလည်း ဝိပဿနာ၏ အစဦးဆုံးဉာဏ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ကင်္ခါဝိတရုဏဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ ကလာပသမ္မသနဉာဏ်ကို ညွှန်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် တီရုဏပရိညာဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ် လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းတီရုဏပရိညာဆိုသည်မှာလည်း ဉာတပရိညာ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နှင့်ပြည့်စုံလိုသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကလာပသမ္မသနခေါ် နယဝိပဿနာ၌ ရှေးဦးစွာ အားထုတ်သင့်ပါသည်။

ကလာပသမ္မသန = အပေါင်းလိုက်အစုလိုက် သုံးသပ်ခြင်း၊

နယဝိပဿနာ = နည်းမှီ၍ရှုခြင်း

လောကီပရိညာ ၃-ပါး

လောကီပရိညာတို့သည် -

(၁) ဉာတပရိညာ = သိအပ်သိထိုက်သောနာမ်ရုပ် နှင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း တို့ကို ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ်

(၂) တီရုဏပရိညာ = စုံစမ်းသုံးသပ်လျက် ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ်

(၃) ပဟာနပရိညာ = ပယ်သတ်လျက် ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ် တို့ဖြစ်၏။

ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ - “အဘိညာပညာသည် သိတတ်သော(ဉာတ)အနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏။ ပရိညာပညာသည် စုံစမ်းခြင်း(တီရုဏ)အနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏။ ပဟာနပညာသည် ပယ်စွန့်ခြင်း(ပရိစ္ဆာဂ)အနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏” ဟူ၍ မိန့်တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဉာတပရိညာ “ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို ကောင်းစွာပိုင်းခြား မှတ်သားကြောင်း ဖြစ်သောပညာသည် ‘ဉာတပရိညာ’ မည်၏။

တီရုဏပရိညာ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားပြီး သည့် ထိုနာမ်ရုပ်တို့ကိုပင် “ရုပ်သည် မမြဲ၊ ဝေဒနာသည်

မမြဲ” စသည်ဖြင့် သာမညလက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာမှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော လက္ခဏာလျှင်အာရုံရှိသော ပညာသည် ‘တိရဏပရိညာ’ မည်၏။

ပဟာနပရိညာ သာမညလက္ခဏာဖြင့် ကောင်းစွာရှုမှတ်သိပြီးသော ထိုနာမ်ရပ်တရားတို့ကိုပင် နိစ္စသညာစသည်ကို ပယ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော လက္ခဏာလျှင်အာရုံရှိသော ပညာသည် ‘ပဟာနပရိညာ’ မည်၏။

ပရိညာ ၃-ပါး နယ်ပယ်

ဉာတပရိညာနယ်ပယ်

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှ စ၍ နာမရူပပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အထိကို ဉာတပရိညာ၏ဖြစ်ရာဘုံ - ဖြစ်ရာနယ်ပယ်(ဉာတပရိညာဘူမိ)ဟု သတ်မှတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤကာလအတွင်း၌ နာမ်ရပ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအသီးအသီးကို သိမြင်မှုဉာဏ်သည် အကြီးအမှူးဖြစ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

တိရဏပရိညာနယ်ပယ်

ကလာပသမ္မသနဉာဏ်မှ စ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အထိကို တိရဏပရိညာ၏ဖြစ်ရာဘုံ - ဖြစ်ရာနယ်ပယ်(တိရဏပရိညာဘူမိ)ဟု သတ်မှတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤကာလအတွင်း၌ နာမ်ရပ်တို့၏ သာမညလက္ခဏာကို သိမြင်မှုဉာဏ်သည် အကြီးအမှူးဖြစ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ပဟာနပရိညာနယ်ပယ်

ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ အထက်ကို ပဟာနပရိညာ၏ဖြစ်ရာဘုံ - ဖြစ်ရာနယ်ပယ်(ပဟာနပရိညာဘူမိ)ဟု သတ်မှတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ နိစ္စသညာကိုပယ်ခြင်းစသည်တို့ကို ပြီးစီးစေသည့် အနိစ္စာနုပဿနာစသော အနုပဿနာ ၇-ပါးတို့သည် အကြီးအမှူးဖြစ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အနုပဿနာ ၇-ပါးတို့ဖြင့် ပယ်အပ်သောတရားတို့မှာ -

- (၁) အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် နိစ္စသညာကိုပယ်ခြင်း၊
- (၂) ဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သုခသညာကိုပယ်ခြင်း၊
- (၃) အနတ္တာနုပဿနာဖြင့် အတ္တသညာကိုပယ်ခြင်း၊
- (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဖြင့် နှစ်သက်ပျော်မွေ့ခြင်း(နန္ဒီ)ကိုပယ်ခြင်း၊

- (၅) ဝိရာဂါနုပဿနာဖြင့် တပ်မက်ခြင်း(ရာဂ)ကိုပယ်ခြင်း၊
- (၆) နိရောဓာနုပဿနာဖြင့် ဖြစ်ခြင်း(သမုဒယ)ကိုပယ်ခြင်း၊
- (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဖြင့် စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကိုပယ်ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

(စဉ်း၄။ ၃၇၆-၃၈၁)

သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည့်

အရှင် အဘိညေယျတရားများ

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၊ သံယုတ်ပါဠိတော်တို့၌ ဟောတော်မူထားသော သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည့်တရားများမှာ-

- ၁။ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, ဩဠာရိက, သုခုမ, ဟိန, ပဏီတ, ဒူရ, သန္တိကဟူသော အခြင်းအရာ ၁၁-မျိုးဖြင့်တည်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၊
- ၂။ ဒွါရအာရုံတို့နှင့်အတူတကွ ဒွါရ၌ဖြစ်သော ပရမတ္ထတရားများ၊
- ၃။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၊
- ၄။ ဒွါရ ၆-ပါး၊
- ၅။ အာရုံ ၆-ပါး၊
- ၆။ ဝိညာဏ် ၆-ပါး၊
- ၇။ ဖဿ ၆-ပါး၊
- ၈။ ဝေဒနာ ၆-ပါး၊
- ၉။ သညာ ၆-ပါး၊
- ၁၀။ စေတနာ ၆-ပါး၊
- ၁၁။ တဏှာ ၆-ပါး၊
- ၁၂။ ဝိတက် ၆-ပါး၊
- ၁၃။ ဝိစာရ ၆-ပါး၊
- ၁၄။ ဓာတ် ၆-ပါး၊
- ၁၅။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊
- ၁၆။ ၃၂-ကောဋ္ဌာသ၊
- ၁၇။ အာယတန ၁၂-ပါး၊
- ၁၈။ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊
- ၁၉။ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၊
- ၂၀။ ကာမ, ရူပ, အရူပဓာတ် ၃-ပါး၊

၂၁။ ဘဝ ၉-ပါး၊

၂၂။ ရူပဈာန် ၄-ပါး၊

၂၃။ အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊

၂၄။ အရူပသမာပတ် ၄-ပါး၊

၂၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါး တို့ဖြစ်သည်။

(ပဋိသံ၊ ၅၁-၅၂။ သံ၊ ၂။ ၂၅၈။ စည်၊ ၄။ ၃၈၅-၃၈၆)

မှတ်ချက်။ လောကုတ္တရာတရားသည် မသုံးသပ်ထိုက်သောတရား ဖြစ်သောကြောင့် မပါဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပေါ်ရာရှု

သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည့်တရားတို့မှာ များပြားလှသဖြင့် မည်သည့်တရားကို စတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်နည်း-ဟု မေးမြန်းစရာရှိ၏။

“ယေ ယဿ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ သုခေန ပရိဂ္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသု တေန သမ္မသနံ အာရဘိတဗ္ဗံ” (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၄) ဟူသောဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ “ပေါ်ရာရှု” ဟုပင် ဖြေဆိုရပေမည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်နိုင် သည့် ရုပ်နာမ်တရားများ အကယ်၍ ထင်ရှားပေါ်လာငြားအံ့၊ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုထင်ရှားပေါ်ရာ ရုပ်နာမ်ကိုသာ ချမ်းသာလွယ်ကူစွာ သိမ်းဆည်းနိုင်၏။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့်လွယ်ကူစွာ သိမ်းဆည်းနိုင်သည့် ထင်ရှားပေါ်ရာ ရုပ်နာမ်ကိုသာ သမ္မသန ဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်းကို ရည်ရွယ်တော်မူကာ “ပေါ်ရာရှု” ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။

ခန္ဓာ ၅-ပါးကို သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပုံ

“အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန”

အတိတ်ရုပ်

အတိတ်ရုပ်သည် အတိတ်ဘဝမှာပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားခဲ့၏။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ ရောက်မလာချေ။ ထို့ကြောင့် အတိတ်ရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ... မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

အနာဂတ်ရုပ်   အနာဂတ်ရုပ်သည် ထိုအနာဂတ်ဘဝမှာပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားလတ္တံ့။ နောက်အနာဂတ်ဘဝတစ်ခုသို့ မသွားမရောက်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ်ရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ...မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်   ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှာပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားမည်။ နောက်ဘဝတစ်ခုသို့ မသွားမရောက်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ...မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

အဇ္ဈတ္တရုပ်   အဇ္ဈတ္တရုပ်သည် အဇ္ဈတ္တရုပ်အဖြစ်ပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားမည်။ ဗဟိဒ္ဓရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်ပေ။ ထို့ကြောင့် အဇ္ဈတ္တရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ... မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ (ဗဟိဒ္ဓရုပ်ကို လည်း အပြန်အားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပါ။)

ဩဠာရိကရုပ်   ဩဠာရိကရုပ်သည် ဩဠာရိကရုပ်အဖြစ်ပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားမည်။ သုခုမရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဩဠာရိကရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ...မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ (သုခုမရုပ်ကိုလည်း အပြန်အားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပါ။)

ဟိနရုပ်   ဟိနရုပ်သည် ဟိနရုပ်အဖြစ်ပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားမည်။ ပဏီတရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဟိနရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ... မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ (ပဏီတရုပ်ကိုလည်း အပြန်အားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပါ။)

ဒူရရုပ်   ဒူရရုပ်သည် ဒူရရုပ်အဖြစ်ပင် ချုပ်ပျောက်ကုန်ဆုံးသွားမည်။ သန္တိကရုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒူရရုပ်သည် ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ဪ... မမြဲလေစွ၊ မမြဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ (သန္တိကရုပ်ကိုလည်း အပြန်အားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပါ။)

မှတ်ချက် ကြွင်းသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း အနိစ္စသမ္ပယနဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရှုမှတ် ရပါမည်။

“ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန”

အတိတ်ရုပ်၊ အနာဂတ်ရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၊ အဇ္ဈတ္တရုပ်၊ ဗဟိဒ္ဓရုပ်၊ ဩဠာရိုက်ရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ ဟိန်ရုပ်၊ ပဏီတရုပ်၊ ခူရရုပ်၊ သန္တိကရုပ်တို့သည် “ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန” ဟူသည်နှင့်အညီ အဖြစ်အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် ဖိစီးနှိပ်စက်ခြင်း ခံနေရသည့်အတွက် အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းလှ၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ်ရုပ် စသည်တို့သည် ဘေးဟူသောအနက်သဘောကြောင့် ဪ...ဆင်းရဲလေစွ၊ ဆင်းရဲလေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

မှတ်ချက် ကြွင်းသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ဒုက္ခသမ္ပယနဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရှုမှတ် ရပါမည်။

“အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန”

ရုပ်၌ အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်သာရ မရှိ

အတိတ်ရုပ်၊ အနာဂတ်ရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၊ အဇ္ဈတ္တရုပ်၊ ဗဟိဒ္ဓရုပ်၊ ဩဠာရိုက်ရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ ဟိန်ရုပ်၊ ပဏီတရုပ်၊ ခူရရုပ်၊ သန္တိကရုပ်တို့၌ သာသနာပြင်ပပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကြံ ည်ခိတ်ကူးထားသည့် -

- ခန္ဓာအိမ်က ပျက်စီးသွားသော်လည်း ယင်းအတ္တကပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ ခန္ဓာ အိမ်တစ်ခုခုထဲ၌ အမြဲတည်ရှိနေသည့် ‘နိဝါသီ’အတ္တကောင်၊
- သွားခြင်းစသည်၊ မြင်ခြင်းစသည် အလုံးစုံသောအမူအရာကို ပြုတတ်သည့် ‘ကာရက’အတ္တကောင်၊
- အကောင်း၊ အဆိုးကို ခံစားတတ်သည့် ‘ဝေဒက’အတ္တကောင်၊
- မိမိ၏အလိုအတိုင်း ပြီးစီးစေနိုင်သည့် ‘သယံဝသီ’အတ္တကောင်-ဟူသော အနှစ်သာရ မရှိပေ။

အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၌ အတ္တကောင် မရှိ

ထို့ပြင် အတိတ်ရုပ်စသည်တို့သည် မမြဲသောအနိစ္စတရားများ ဖြစ်၏။ ထိုမမြဲသည့် အတိတ်ရုပ်စသော အနိစ္စတရားသည်ပင်လျှင် မိမိ၏ မမြဲခြင်းသဘော

ကိုသော်မျှ မတားမြစ်နိုင်ဘဲ ရှိချေ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ထိုအတိတ်ရုပ်စသော အနိစ္စ တရား၌ အမြဲထားဝရတည်ရှိနေမည့် အတ္တကောင်စသည် အဘယ်မှာ ရှိနိုင်ပါမည် နည်း။

ထိုအတူ အတိတ်ရုပ်စသည်တို့သည် ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခတရားများ ဖြစ်၏။ ထိုဆင်းရဲသည့် အတိတ်ရုပ်စသော ဒုက္ခတရားသည်ပင်လျှင် မိမိ၏ အဖြစ်၊ အပျက် ဒဏ်ချက် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံရခြင်းသဘောကိုသော်မျှ မတားမြစ်နိုင်ဘဲ ရှိချေ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ထိုအတိတ်ရုပ်စသော ဒုက္ခတရား၌ အကောင်းအဆိုးကိုခံစားမည့် အတ္တကောင်စသည် အဘယ်မှာ ရှိနိုင်ပါမည်နည်း။

ဤသို့လျှင် အတိတ်ရုပ်စသည်တို့၌ အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်သာရ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အတိတ်ရုပ်စသည်တို့သည် “အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန” ဟူသည်နှင့်အညီ အနှစ်သာရမရှိဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဪ... အတ္တမဟုတ်လေစွ၊ အတ္တမဟုတ်လေစွ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

မှတ်ချက် ကြွင်းသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း အနတ္တသမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရှုမှတ် ရပါမည်။

ပရိယာယ်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှုပုံ

“ရှုပုံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဓယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ” ဟုဟောတော်မူသောကြောင့် ရုပ်ကိုသုံးသပ်ရှုမှတ် ရာ၌ -

- ရှုပုံ အနိစ္စံ = ရုပ်သည် မမြဲလေစွတကား၊
- ရှုပုံ သင်္ခတံ = ရုပ်သည် ပေါင်းစု၍ပြုပြင်အပ်သောတရားတည်း၊
- ရှုပုံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ = ရုပ်သည် အကြောင်းကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သောတရားတည်း၊
- ရှုပုံ ဓယဓမ္မံ = ရုပ်သည် ကုန်ခြင်းသဘောရှိသောတရားတည်း၊
- ရှုပုံ ဝယဓမ္မံ = ရုပ်သည် ပျက်ခြင်းသဘောရှိသောတရားတည်း၊
- ရှုပုံ ဝိရာဂဓမ္မံ = ရုပ်သည် ပျောက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိသောတရားတည်း၊
- ရှုပုံ နိရောဓဓမ္မံ = ရုပ်သည် ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသောတရားတည်း-ဟူ၍ ပရိယာယ်အားဖြင့်လည်း အမျိုးမျိုး ရှုမှတ်သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

သင်္ခတသညကို ထပ်၍ဟောရခြင်း
ရည်ရွယ်ချက်

“ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ” ဟုသာ ဟောတော်မမူဘဲ “သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ” တို့ကို ထပ်၍ဟောရခြင်း ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ- အနိစ္စံ-ပုဒ်၏ ပရိယာယ်စကားများကို ထင်ရှားပြလိုတော်မူ သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စသမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ၌ အထူးထူး အမျိုးမျိုး ရှုမှတ်သုံးသပ်၍ရသည်ကိုလည်း သိစေလိုတော်မူသောကြောင့်လည်း ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။

(စဉ်း၊ ၄။ ၃၉၂)

၂။ အခြင်းအရာ(၄၀)တို့ဖြင့် ရှုပုံ

ဟောတော်မူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စ-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်သည်ရှိသော် အရိယာမဂ်အား လျော်သော “အနုလောမဉာဏ်” ရနိုင်ကြောင်းကို သိစေလိုတော်မူသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည် နိစ္စနိဗ္ဗာန်တည်း-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ် သည်ရှိသော် သမ္မတ္တနိယာမအမည်ရသော အရိယာမဂ်သို့ သက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ကို သိစေလိုတော်မူသောကြောင့်လည်းကောင်း အနိစ္စတောစသော အခြင်းအရာ(၄၀) တို့ဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ပုံတို့ကို အကျယ်ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အနိစ္စလက္ခဏာ အခြင်းအရာ
၁၀-ပါး

- ၁။ အနိစ္စတော - ပျက်ခြင်းဟူသောအဆုံးကို မလွန်သောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ အစနှင့်အဆုံးရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာ ငါးပါးကို “အနိစ္စ= မမြဲသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ် ရမည်။

- ၂။ ပလောကတော - ဗျာဓိ၊ဇရာ၊မရဏတို့ဖြင့် အကြီးအကျယ်ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ပလောက=အလွန်ပျက်စီးသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၃။ စလတော - ဗျာဓိ၊ဇရာ၊မရဏတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လာဘ်ရခြင်း၊ လာဘ်မရခြင်းစသော လောကဓံတရားတို့ဖြင့်လည်းကောင်း တုန်လှုပ်တတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “စလ=တုန်လှုပ်တတ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၄။ ပဘဂုံတော - ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မိမိသဘောအတိုင်း အလိုအလျောက်အားဖြင့်လည်းကောင်း ပျက်စီးခြင်းသဘောသို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ပဘဂုံ=ပျက်လွယ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၅။ အဒ္ဓါဝတော - အချိန်မရွေး လဲပြီပျက်စီးတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခိုင်ခံ့မှုမရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “အဒ္ဓါဝ=မခိုင်ခံ့သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၆။ ဝိပရိဏာမဓမ္မတော - ဇရာ၊မရဏဟူသော တရားနှစ်ပါးတို့ဖြင့် ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဝိပရိဏာမဓမ္မ=ဖောက်ပြန်တတ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၇။ အသာရကတော - အားနည်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကာကဲ့သို့ လွယ်ကူစွာ ချိုးဖျက်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “အသာရက=အနှစ်မရှိသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၈။ ဝိဘဝတော - ကြီးပွားစည်ပင်မှုကင်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သဘောတူအကြောင်းပျက်စီးပြီးမှ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ဝိဘဝ=ကြီးပွားစည်ပင်မှုကင်းသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၉။ မရဏဓမ္မတော - ဘင်ဟူသော ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “မရဏဓမ္မ=သေခြင်းတရား”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၀။ သင်္ခတတော - မူလအကြောင်းနှင့် အထောက်အပံ့အကြောင်းတို့က ပေါင်းစု၍ပြုပြင်အပ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “သင်္ခတ=ပေါင်းစုပြုပြင်ခြင်းခံရသောတရား”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

ဒုက္ခလက္ခဏာ အခြင်းအရာ

၂၅-ပါး

၁။ ဒုက္ခတော - အဖြစ်၊အပျက် ဒဏ်ချက်တို့က အမြဲမပြတ် ဖိစီးနှိပ်စက်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲ၏တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ဒုက္ခ=ဆင်းရဲသောတရား”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၂။ ရောဂတော - အစာရေစာ၊အဝတ်အထည်စသော ပစ္စည်းတို့ဖြင့် မျှတစေရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရောဂါတို့၏မူလအရင်းခံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ရောဂ=စွဲကပ်နေသောအနာရောဂါနှင့်တူသောတရား”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရပါမည်။

၃။ အယတော - ကဲ့ရဲ့ထိုက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးမဲ့ပျက်စီးခြင်းကို ဆောင်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မကောင်းမှု၏တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “အယ=မကောင်းမှုနှင့်တူသောတရား”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၄။ ဂဏ္ဍတော - ဒုက္ခသုံးမျိုးတည်းဟူသော နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာတည်းဟူသော သန့်ရည်၊ပြည်ပုပ်တို့ကို ယိုထွက်စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်၊ဦး၊ဘင်တို့ဖြင့် မှည့်ရင့်ပြီးလျှင် ပေါက်ကွဲတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း

ခန္ဓာငါးပါးကို “ဂဏ္ဍ=အိုင်းအမာနှင့်တူသောတရား”
ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၅။ သလ္လတော - နှိပ်စက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
အတွင်း၌ ထိုးဆွတ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နုတ်
ပယ်နိုင်ခဲသောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို
“သလ္လ=စူးဝင်နေသော ဆူးငြောင့်နှင့်တူသောတရား”
ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၆။ အာဗာဓတော - ကိုယ်အလိုအတိုင်းမဖြစ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော
ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖျားနာခြင်း၏နီးသောအကြောင်း
ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို
“အာဗာဓ=ဖျားနာမှုနှင့်တူသောတရား”ဟု ရှုမှတ်
သုံးသပ်ရမည်။

၇။ ဥပဒ္ဒဝတော - ကြိုတင်၍မသိနိုင်သည့် ပြန့်ပြောများပြားလှသော
အကျိုးမဲ့တို့ကို ဆောင်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
အလုံးစုံသော ဥပဒ္ဒဝေါတို့၏တည်ရာဖြစ်သောကြောင့်
လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ဥပဒ္ဒဝ=ဥပဒ္ဒဝေါ”ဟု
ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၈။ ဘယတော - ဘေးဟူသမျှဖြစ်ပေါ်ရာ ဘေးတွင်းသဖွယ်ဖြစ်သော
ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲငြိမ်းရာဖြစ်သည့် မြတ်
သောသက်သာရာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်
လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ဘယ=ကြောက်ဖွယ်
ဘေးကြီး”ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၉။ ဤတိတော - များစွာသော ဗျဿနတရားတို့ကို ဆောင်တတ်သော
ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဤတိ=ဘေးရန်”ဟု ရှုမှတ်
သုံးသပ်ရမည်။

၁၀။ ဥပယဂ္ဂတော - များစွာသောအကျိုးမဲ့တရားများ အစဉ်လိုက်ပါလာသော
ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရာဂစသည်အပြစ်တို့နှင့် ကပ်ငြိ
လူးလဲနေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပူးကပ်သော
အမှောင့်ပယောဂကဲ့သို့ပင် လက်ခံရန်မထိုက်တန်သော

ကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ဥပသဂ္ဂ=စွဲကပ်နေသည့် အနှောင့်အယှက်” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၁။ အတာဏတော - မစောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘေးငြိမ်းခြင်းကို ရနိုင်ရာမဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “အတာဏ=အစောင့်အရှောက်မဲ့သော တရား” ဟု ရှုမှတ်ရမည်။

၁၂။ အလေဏတော - မှီခိုပုန်းအောင်းခြင်းငှာ မထိုက်တန်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မှီခိုပုန်းအောင်းသူတို့အားလည်း ပုန်းအောင်းမှီခိုရာကိစ္စကို မပြုတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “အလေဏ=ပုန်းအောင်းမှီခိုရာ မဟုတ်သော တရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၃။ အသရဏတော - မှီခိုလာသူတို့အား ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်မပေးနိုင်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “အသရဏ=ကိုးကွယ်ရာ မဟုတ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၄။ ဝဓကတော - မိတ်ဆွေယောင်ဆောင်သော ရန်သူကဲ့သို့ ရင်းနှီးအကျွမ်းဝင်သူတို့ကို အယုံသွင်း၍ သတ်ဖြတ်တတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဝဓက=သူသတ်သမားနှင့် တူသော တရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၅။ အဃမူလတော - မကောင်းမှု၏ အကြောင်းအရင်းဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “အဃမူလ=မကောင်းမှုအရင်းခံတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၆။ အာဒိနဝတော - ပဝတ္တိဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟူသော အပြစ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်နည်းအားဖြင့် အလွန်အထီးကျန်လျက် ဆင်းရဲနွမ်းပါးစွာ သွားတတ် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “အာဒိနဝ=အပြစ်ရှိသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

၁၇။ သာသဝတော - အာသဝေါတရားတို့၏ နီးသောအကြောင်းပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သောကြောင့် “သာသဝ=အာသဝနှင့်အတူတကွဖြစ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

- ၁၈။ မာရအာမိသတော - သေခြင်းဟူသော မစ္စုမာရ်၊ ကိလေသာတည်းဟူသော ကိလေသမာရ်တို့၏ သတ်စရာအစာဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “မာရအာမိသ=သေမင်း၏အစာ၊ မာရ်တို့၏အစာ” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၁၉။ ဇာတိဓမ္မတော - ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဇာတိသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၀။ ဇရာဓမ္မတော - အိုခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဇရာသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၁။ ဗျာဓိဓမ္မတော - နာခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဗျာဓိသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၂။ သောကဓမ္မတော - စိုးရိမ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “သောကသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၃။ ပရိဒေဝဓမ္မတော - ငိုကြွေးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ပရိဒေဝသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၄။ ဥပါယာသဓမ္မတော - ပြင်းစွာပူလောင်တတ်သော သဘောရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ဥပါယာသ သဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မတော - တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဒုစရိုက်ဟူသော ညစ်ညူးကြောင်း ကိလေသာတို့၏ အာရုံသဘောဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “သံကိလေသိက=ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီရာ အာရုံသဘောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

အနတ္တလက္ခဏာ အခြင်းအရာ

၅-ပါး

- ၁။ အနတ္တတော - မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ခန္ဓာအိမ်၏ပိုင်ရှင်(သာမီ)အဖြစ် စသည်မရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၂။ ပရတော - အလိုအတိုင်းမဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မစီမံမခန့်ခွဲတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးကို “ပရ=ပြင်ပသူစီမံနှင့်တူ၏” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

- ၃။ ရိတ္တတော - ဗာလပုထုဇဉ်တို့ ကြံစည်ယူဆထားသည့်အတိုင်း ခိုင်မြဲခြင်း(ဝေ)၊ တင့်တယ်ခြင်း(သုဘ)၊ ချမ်းသာခြင်း(သုခ)၊ အတ္တအဖြစ်တို့မှကင်းသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “ရိတ္တ=ကင်းသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၄။ တုစ္ဆတော - ကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်လျှင် တစ်နည်းအားဖြင့် သေးနပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “တုစ္ဆ=အချည်းနှီးသောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။
- ၅။ သုညတော - ခန္ဓာအိမ်ပိုင်ရှင်(သာမီ)၊ ခန္ဓာအိမ်ထဲ၌ အမြဲတည်နေသူ(နိဝါသီ)၊ ပြုလုပ်တတ်သူ(ကာရက)၊ ခံစားတတ်သူ(ဝေဒက)၊ စီမံခန့်ခွဲတတ်သူ (အဓိဋ္ဌာယက)ဟု ထင်မှတ်ရသော အတ္တကောင်မှ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို “သုည=ကင်းဆိတ် သောတရား” ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

ခန္ဓာငါးပါးကို သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရာ၌
နယဝိပဿနာ(၂၀၀) ဖြစ်ပုံ

သမ္မသနဉာဏ်	ရုပ်	ဝေဒနာ	သညာ	သင်္ခါရ	ဝိညာဏ်	ပေါင်း
၁။ အနိစ္စလက္ခဏာ	၁၀	၁၀	၁၀	၁၀	၁၀	၅၀
၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာ	၂၅	၂၅	၂၅	၂၅	၂၅	၁၂၅
၃။ အနတ္တလက္ခဏာ	၅	၅	၅	၅	၅	၂၅
ပေါင်း	၄၀	၄၀	၄၀	၄၀	၄၀	၂၀၀

(စဉ်းငါး ၃၉၃-၄၀၀)

၃။ ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား

၉-ပါး

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နယဝိပဿနာဖြင့် အားထုတ်ပါသော်လည်း နယဝိပဿနာသည် မပြည့်စုံဘဲဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား ၉-ပါးတို့ကို ပြုကျင့်၍ ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသ၌ ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အသပ္ပာယ ၇-ပါးကို ရှောင်ကြဉ်လျက် သပ္ပာယ ၇-ပါးကို နှိပ်ပေးရမည်။

ထို့နောက် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ တစ်ခါတစ်ရံ ရုပ်တရားကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ တစ်ခါတစ်ရံ နာမ်တရားကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ ရုပ်ကို သုံးသပ်ရှုမှတ်လျှင် ရုပ်၏ဖြစ်ပေါ်မှု ဥပါဒ်သဘော(နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ)ကို ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

မှတ်ချက်။ ရုပ်တရားနှင့်နာမ်တရားတို့သည် အချင်းချင်းဝေးကွာသော သဘောရှိသဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ တစ်ပြိုင်နက် မသုံးသပ်ထိုက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုသို့ တစ်ပြိုင်နက်သုံးသပ်ခြင်းကို ဤသမ္မသနဉာဏ်အရာ၌ အလိုမရှိအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရံခါ ရုပ်တရားကို သုံးသပ်ရှုမှတ်၍ ရံခါ နာမ်တရားကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား ၉-ပါးမှာ-

- (၁) ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းသော ရှုမှတ်ဆဲသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း(ခယ)ကိုသာ ရှုမှတ်နေခြင်း၊
- (၂) ထိုသို့ ရှုမှတ်ရာ၌ ရိုသေစွာပြုခြင်းဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၃) အဆက်မပြတ် ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၄) သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည်ကို ပြုခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၅) သမာဓိ၏အကြောင်းနိမိတ်ကို မှတ်ယူခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၆) ဗောဇ္ဈင်တို့ကို သင့်လျော်စွာဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၇) ကိုယ်နှင့်အသက်ကို ငဲ့ကွက်မှုမရှိဘဲ အားထုတ်ခြင်း၊
- (၈) ထိုသို့အားထုတ်ရာ၌လည်း ပျင်းရိမျှမှထွက်မြောက်သော လုံ့လဥဿာဟာဖြင့် လွှမ်းမိုး၍ ပြီးစီးစေခြင်း၊
- (၉) တရားမပြည့်စုံသေးမီ ကြားကာလ၌ အဆုံးမသတ် မရပ်မနားခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

၄။ ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း

ဤရုပ်တရားမည်သည် ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုအကြောင်းလေးပါးတို့တွင် အားလုံးသောသတ္တဝါတို့အား ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ဦးစွာပထမ ကံအကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့အား ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ကမ္မဇရုပ်-၃၀ ရှေးဦးစွာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၏။ စင်စစ်၊ ယင်းကမ္မဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ စတင်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့အတူ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီခဏနှင့် ဘင်ခဏ၌လည်း ဖြစ်ပေါ်၏။

ရုပ်သက် နှင့် စိတ်သက်

ရုပ်သည် စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် အသက်ရှိသောကြောင့် ချုပ်ရာ၌ နှေး၏။ ကြာမြင့်၏။ လေးသောအပြန်ရှိ၏။ စိတ်သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်သာ အသက်ရှိသောကြောင့် ချုပ်ရာ၌ လျင်မြန်၏။ ပေါ့သောအပြန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

[“နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကဓမ္မဓိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ လဟု-
ပရိဝတ္တံ ယထာယံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ။ ”]

“ရဟန်းတို့... ဤစိတ်သည် ပေါ့သောအပြန်ရှိသကဲ့သို့ ဤအတူ ပေါ့သောအပြန်ရှိသည့် အခြားတရားတစ်မျိုးကိုသော်မျှလည်း ငါဘုရား မြင်တော်မမူပေ” ဟု ဟောတော်မူ၏။

မှန်၏။ ရုပ်တည်ရှိနေချိန်မှာပင် စိတ်သည် ၁၆-ကြိမ်တိုင်တိုင်ဖြစ်ပြီး ချုပ်သွား၏။ စိတ်၏ခဏသုံးပါးလုံးသည် ခဏငယ်တစ်ချက်စီသာ အသက်ရှည်သဖြင့် တူညီကြ၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် အသက်တို၍ ပေါ့ပါးသည့်သဘောရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရုပ်၌မူ ခဏသုံးပါးလုံး မတူညီကြပေ။ ဥပါဒ်ခဏနှင့် ဘင်ခဏသည် စိတ်၏ခဏကဲ့သို့ပင် ခဏငယ်တစ်ချက်စီသာ ရှိ၏။ ဌီခဏမှာမူ ခဏငယ်၄၉-ချက် ရှိ၏။ ၁၆-ချက်သောစိတ်တို့ ဖြစ်ပြီးချုပ်သွားသည့်တိုင်အောင် တည်တံ့နေ၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်သည် အသက်ရှည်၍ လေးသည့်သဘောရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။

ရုပ်ဖြစ်စေ၊ နာမ်ဖြစ်စေ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့၏ ဥပါဒ်နှင့် ဘင်သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်စီသာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ တူညီသည့်အချိန်မှာ ဥပါဒ်ခဏနှင့်ဘင်ခဏ ဖြစ်သည်။

	ဥပါဒ်	ဦ	ဘင်	အသက်
စိတ်	ခဏငယ်	ခဏငယ်	ခဏငယ်	ခဏငယ် ၃-ချက်
	၁-ချက်	၁-ချက်	၁-ချက်	စိတ္တက္ခဏ ၁-ချက်
ရုပ်	ခဏငယ်	ခဏငယ်	ခဏငယ်	ခဏငယ် ၅၁-ချက်
	၁-ချက်	၄၉-ချက်	၁-ချက်	စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက်

အသက်ထက်ဆုံး စဉ်ဆက်မပြတ် စိတ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်ပြိုင်တူဖြစ်သော၊ ရုပ်၏ ဦးခဏသို့ရောက်ရှိနေသော၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယအကြောင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြု၍ နှစ်ခုမြောက်စိတ်ဖြစ်သည့် (ပထမ)ဘဝင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုပထမဘဝင်စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ရုပ်၏ဦးခဏသို့ ရောက်ရှိနေသော၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယအကြောင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြု၍ သုံးခုမြောက်စိတ်ဖြစ်သည့် (ဒုတိယ)ဘဝင်စိတ်ဖြစ် ပေါ်လာ၏။ ဤနည်းဖြင့် အသက်ထက်ဆုံး စိတ်တို့သည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်

(စည်း၊ ၄။ ၄၀၄)

ပဋိသန္ဓေစိတ်

* * *

ဟဒယဝတ္ထု

ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း

ပထမဘဝင်စိတ်

ပထမဘဝင်စိတ်

* * *

ဟဒယဝတ္ထု

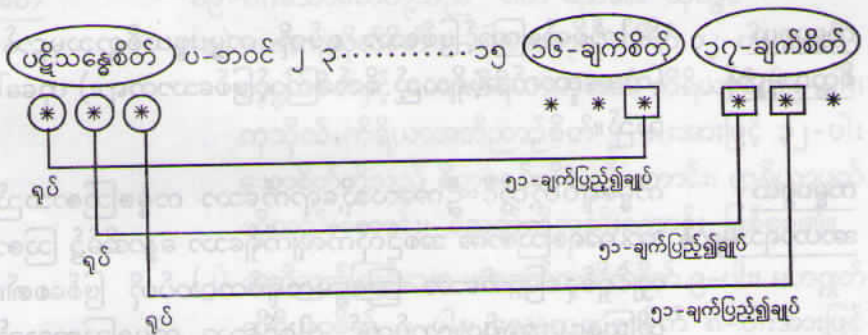
ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း

ဒုတိယဘဝင်စိတ်

ရုပ်ချုပ်ပုံ

- (က) ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်သောရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နောင် ၁၆-ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူပြိုင်၍ ချုပ်၏။
- (ခ) ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ဌီခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်သောရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နောင် ၁၇-ချက်မြောက်သောစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏနှင့်အတူပြိုင်၍ ချုပ်၏။
- (ဂ) ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဘင်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်သောရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နောင် ၁၇- ချက်မြောက်သောစိတ်၏ ဌီခဏသို့ရောက်သောအခါ ခဏငယ်၅၁-ချက်ပြည့်၍ ချုပ်၏။

ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ် သံသရာအဆက် မပြတ်ဖြစ်နေသမျှကာလ ပတ်လုံး ဤနည်းအတူ ရုပ်များဖြစ်နေကြ၏။ ဥပပါတ်သတ္တဝါတို့အားလည်း ကလာပ်၇-စည်း၊ ရုပ်ပေါင်း(၇၀)တို့သည် ဤနည်းအတူ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ (စည်၊ ၄။ ၄၀၄-၄၀၅)

ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း

ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ရာ၌ -

- (၁) ကံ
- (၂) ကမ္မသမုဋ္ဌာန်
- (၃) ကမ္မပစ္စယ
- (၄) ကမ္မပစ္စယစိတ္တသမုဋ္ဌာန်
- (၅) ကမ္မပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်
- (၆) ကမ္မပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာန်-ဟူ၍ ၆-မျိုး ခွဲခြားသိထား၏။

ကံ ကံဟူသည်မှာ ကုသိုလ်စေတနာ၊ အကုသိုလ်စေတနာဟူသမျှကို 'ကံ' ဟုခေါ်သည်။

ကမ္မသမုဋ္ဌာန် ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စက္ခုဒြသက-အစရှိသော ၇၀-သောရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း “ကမ္မသမုဋ္ဌာန်” (ကံကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ကမ္မပစ္စယ ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စက္ခုဒြသက-အစရှိသော ၇၀-သောရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း “ကမ္မပစ္စယ” (ကံအထောက်အပံ့ရှိသောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ကမ္မပစ္စယ
စိတ္တသမုဋ္ဌာန် ဝိပါကစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကို ကမ္မပစ္စယစိတ္တသမုဋ္ဌာန် (ကံအထောက်အပံ့ရှိသည့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ကမ္မပစ္စယ
အာဟာရသမုဋ္ဌာန် ကမ္မဇရုပ်တို့တွင် ဌီကာလသို့ရောက်သော ကမ္မဇဩဇာသည် အာဟာရဇဩဇာက အစဉ်လိုက်လျက်ရှိသော ခန္ဓာအိမ်၌ ဩဇာလျှင်ရှစ်ခုမြောက်သော ဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်တွင် ပါဝင်သော ကမ္မဇဩဇာသည်လည်း ဌီကာလသို့ရောက်သော် အာဟာရဇဩဇာ၏ အထောက်အပံ့ကိုရ၍ အခြားသော ဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် လေးဆက်၊ ငါးဆက်သော ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို “ကမ္မပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်” (ကံအထောက်အပံ့ရှိသည့် အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ကမ္မပစ္စယ
ဥတုသမုဋ္ဌာန် ကမ္မဇရုပ်တို့တွင် ဌီကာလသို့ရောက်သော ကမ္မဇတေဇာသည် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုဥတုသမုဋ္ဌာန် ဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇာသည်လည်း ဌီကာလသို့ရောက်သော် အခြားသော ဩဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် လေးဆက်၊ ငါးဆက်သော ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို “ကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်” (ကံအထောက်အပံ့ရှိသည့် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း

စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ရာ၌ -

- (၁) စိတ်
- (၂) စိတ္တသမုဋ္ဌာန်
- (၃) စိတ္တပစ္စယ
- (၄) စိတ္တပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်
- (၅) စိတ္တပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်-ဟူ၍ ၅-မျိုး ခွဲခြားသိထား၏။

စိတ် ၈၉-ပါးသောစိတ်တို့သည် 'စိတ်' မည်၏။ ထိုတွင် -

(၁) မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဟသိ-
တုပ္ပါဒ်စိတ်နှင့် မဟာကိရိယာဟူသော ကိရိယာစိတ် ၉-ပါး၊
ကုသိုလ်၊ ကိရိယာအဘိညာဉ်စိတ် ၂-ပါးအားဖြင့် ၃၂-ပါး
သောစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣရိယာပုထ်
ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာတ်ကိုလည်းကောင်း ဖြစ်စေ၏။

(၂) အဘိညာဉ်ကြံသော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ် ၉-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်
ကိရိယာစိတ် ၉-ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးအားဖြင့်
၂၆-ပါးသောစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊
ဣရိယာပုထ်ကိုလည်းကောင်း ဖြစ်စေတတ်၏။ သို့သော်
ဝိညာတ်ကို မဖြစ်စေပါ။

(၃) ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် ၂-ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊
ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ် ၃-ပါး(ပဉ္စဒ္ဓါရာ-
ဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဋိမျှိုင်းဒွေး)၊ အဟိတိဝိပါက် သောမနဿသန္တီရဏ
စိတ် ၁-ပါးအားဖြင့် ၁၉-ပါးသောစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်
ကိုသာ ဖြစ်စေ၏။ ဣရိယာပုထ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာတ်
ကိုလည်းကောင်း မဖြစ်စေပါ။

(၄) ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊
ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်၊ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးအားဖြင့်
၁၆-ပါးသောစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊
ဣရိယာပုထ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာတ်ကိုလည်းကောင်း
မဖြစ်စေပါ။

စိတ်	စိတ္တဇရုပ်	ဣရိယာပုထ်	ဝိညတ်
၃၂-ပါး	✓	✓	✓
၂၆-ပါး	✓	✓	-
၁၉-ပါး	✓	-	-
၁၆-ပါး	-	-	-

မှတ်ချက်

ဤစိတ်တို့တွင် ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော စိတ်တို့သည် ဌီခဏနှင့် ဘင်ခဏတွင် စိတ္တဇရုပ်ကို မဖြစ်စေတတ်ပါ။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ဌီခဏနှင့်ဘင်ခဏတွင် စိတ်သည် လွန်စွာအားနည်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဥပါဒ်ခဏ၌မူ စိတ်သည် အားကြီးသောကြောင့် ထိုဥပါဒ်ခဏ၌သာ ရှေးဦးဖြစ်နှင့်နေသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြု၍ စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (ထို့ကြောင့် စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏတိုင်း၌ စိတ္တဇရုပ်များ ဖြစ်နေ၏-ဟု မှတ်သားထားပါ။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာန်

စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးနှင့် စိတ္တဇသဒ္ဓနဝက ကလာပ်ရုပ်ကိုးပါး၊ ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါး၊ အာကာသဓာတ်တစ်ပါး၊ လဟုတာစသောရုပ်သုံးပါး၊ ဥပစယ၊ သန္တတိနှစ်ပါးအားဖြင့် ၁၇-ပါးသော ရုပ်တို့ကို “စိတ္တသမုဋ္ဌာန်” (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟု ခေါ်သည်။

စိတ္တပစ္စယ

“ပစ္ဆာဇာတာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ ပုရေဇာတဿ ဣမဿ ကာယဿ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော” ဟူသည်နှင့်အညီ နောက်နောက်သော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော ဤရူပကာယအား ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏-ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့ကို “စိတ္တပစ္စယ” (စိတ်အထောက်အပံ့ရှိသောတရား) ဟု ခေါ်သည်။

စိတ္တပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်

စိတ္တဇရုပ်တို့တွင် ဌီကာလသို့ရောက်သော ဩဇာသည် အခြားသော ဩဇ္ဇမကရုပ် ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဤနည်းဖြင့် နှစ်ဆက်၊ သုံးဆက်သော ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

ဤဩဇာလျှင်ဖြစ်စေအပ်သော ဩဇ္ဇမကရုပ်ကို “စိတ္တပစ္စယ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်” (စိတ်အထောက်အပံ့ရှိသည့် အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

စိတ္တပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာန်

စိတ္တဇရုပ်တို့တွင် ဌီကာလသို့ရောက်သော တေဇောဓာတ်သည် အခြားသော ဩဇ္ဇမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဤနည်းဖြင့် နှစ်ဆက်၊ သုံးဆက်သော ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ် ပေါ်စေ၏။ ဤဥတုလျှင်ဖြစ်စေအပ်သော ဩဇ္ဇမကရုပ်ကို “စိတ္တပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်” (စိတ်အထောက်အပံ့ရှိသည့် ဥတု ကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း

အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ရာ၌ -

- (၁) အာဟာရ
- (၂) အာဟာရသမုဋ္ဌာန်
- (၃) အာဟာရပစ္စယ
- (၄) အာဟာရပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်
- (၅) အာဟာရပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်-ဟူ၍ ၅-မျိုး ခွဲခြားသိထား၏။

အာဟာရ

အလုပ်အလွေ့မပြုသော်လည်း ပြုအပ်သကဲ့သို့သော အဆီအနှစ် ဩဇာကို ဤနေရာ၌ ‘အာဟာရ’ ဟုခေါ်သည်။

အာဟာရသမုဋ္ဌာန်

ဥပါဒိန္နဖြစ်သည့် ကမ္မဇောတရုပ်ဟူသော အထောက်အပံ့ကို ရရှိ ၍ ထိုကမ္မဇောတရုပ်တည်လျက် ဌီကာလသို့ရောက်သော ဩဇာ က ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော ဩဇ္ဇမကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါးနှင့် အာကာသဓာတ် ၁-ပါး၊ လဟုတာစသည်ရုပ် ၃-ပါး၊ ဥပစယ၊ သန္တတိ ၂-ပါးအားဖြင့် ၁၄-ပါးသောရုပ်တို့ကို “အာဟာရ သမုဋ္ဌာန်” (အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

အာဟာရပစ္စယ

“ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဣမဿ ကာယဿ အာဟာရ ပစ္စယေန ပစ္စယော” ဟူသည်နှင့်အညီ အလုပ်အလွေ့မပြုသော်

လည်း ပြုအပ်သကဲ့သို့သော အာဟာရသည် ဤရူပကာယအား အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏-ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရ အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့ကို “အာဟာရပစ္စယ” (အာဟာရ အထောက်အပံ့ရှိသောတရား) ဟုခေါ်သည်။

အာဟာရပစ္စယ

အာဟာရသမုဋ္ဌာန်

အာဟာရဇရုပ်တို့တွင် ဌိကာလသို့ရောက်သော သြဇာသည် အခြားသော သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသြဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်၌ပါဝင်သော သြဇာသည်လည်း အခြားသော သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ၁၀-ကြိမ်, ၁၂-ကြိမ်တိုင်တိုင် ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

အနုပါဒိန္နကအာဟာရ ထောက်ပံ့ပုံ

- တစ်နေ့တစ်ကြိမ် စားသောက်အပ်သော သြဇာအာဟာရသည် ခုနစ်ရက်လုံးသော်လည်း စတုသမုဋ္ဌာန်ကသြဇာအား နောက်ထပ် သြဇဋ္ဌမကရုပ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ထောက်ပံ့တတ်၏။
- နတ်သြဇာအာဟာရမှာမူ တစ်လ,နှစ်လသော်လည်း စတုသမုဋ္ဌာန်ကသြဇာအား နောက်ထပ်သြဇဋ္ဌမကရုပ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ထောက်ပံ့တတ်၏။
- မိခင်စားသောက်အပ်သော အာဟာရသည် ကလေးငယ်၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို ပျံ့နှံ့စေလျက် သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။
- ခန္ဓာကိုယ်၌ လိမ်းကျံအပ်သော သြဇာအာဟာရသည်လည်း သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

ဥပါဒိန္နကအာဟာရ ထောက်ပံ့ပုံ

ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ကမ္မဇအာဟာရသည် ဥပါဒိန္နကအာဟာရ မည်၏။ အဆိုပါ ဥပါဒိန္နကအာဟာရသည် ဌိကာလသို့ရောက်သော် သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ယင်းသြဇဋ္ဌမကရုပ်၌ ပါဝင်သော သြဇာသည်လည်း အခြားသော သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် လေးဆက်,ငါးဆက်သော ရုပ်အသစ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဤသို့ အနုပါဒိန္နကအာဟာရက ထောက်ပံ့အပ်သော သြဇဋ္ဌမကရုပ်၊ ဥပါဒိန္နကအာဟာရက ထောက်ပံ့အပ်သော

ဩဇ္ဇမကရုပ်ကို “အာဟာရပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်” (အာဟာရအထောက်အပံ့ရှိသည့် အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

အာဟာရပစ္စယ   အာဟာရဇရုပ်တို့တွင် ဌိကာလသို့ရောက်သော တေဇောဓာတ်သည် ဩဇ္ဇမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဤဥတုလျှင် ဖြစ်စေအပ်သော ဩဇ္ဇမကရုပ်ကို “အာဟာရပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်” (အာဟာရအထောက်အပံ့ရှိသည့် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ကျေးဇူးပြုပုံ

- ကဗဠိကာရ အာဟာရသည် အာဟာရသမုဋ္ဌာန် ဩဇ္ဇမကရုပ်အား ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။
- ကြွင်းသော ကမ္မဇဩဇ္ဇမကရုပ်၊ စိတ္တဇဩဇ္ဇမကရုပ်၊ ဥတုဇဩဇ္ဇမကရုပ်တို့အား နိဿယ၊ အာဟာရ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတဟူသော ထောက်ပံ့တတ်သည့် ဥပတ္တမ္ဘကသတ္တိအနေဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ခြင်း

ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဝေဖန်ရာ၌ -

- (၁) ဥတု
- (၂) ဥတုသမုဋ္ဌာန်
- (၃) ဥတုပစ္စယ
- (၄) ဥတုပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်
- (၅) ဥတုပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်-ဟူ၍ ၅-မျိုး ခွဲခြားသိထား၏။

ဥတု   ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ-ဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကမ္မဇကလာပ်၊ စိတ္တဇကလာပ်၊ ဥတုဇကလာပ်၊ အာဟာရဇကလာပ်တို့၌ပါဝင်သည့် တေဇောဓာတ်ကို ‘ဥတု’ ဟုခေါ်သည်။

ဥတုသမုဋ္ဌာန်   အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သောဥတု (စတုသမုဋ္ဌာန်ကဥတု)သည် ဥပါဒိန္နကရုပ်၏အထောက်အပံ့ကို ရရှိ၍ ဌိကာလသို့

ရောက်သော် ဥတုဇေဒ္ဒနဝကကလာပ်ရုပ်ဉ္စ-ပါး၊ အာကာသဓာတ် ၁-ပါး၊ လဟုတာစသည်ရုပ် ၃-ပါး၊ ဥပစယ၊ သန္တတိ ၂-ပါးအားဖြင့် ၁၅-ပါးသော ဥတုဇရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ယင်းဥတုဇရုပ်၁၅-ပါးကို “ဥတုသမုဋ္ဌာန်” (ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ဥတုပစ္စယ

အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာန်ကရုပ်တို့ကို “ဥတုပစ္စယ” (ဥတုလျှင်အထောက်အပံ့ရှိသောတရား) ဟုခေါ်၏။ သဘာဂဥတုသည် စတုသမုဋ္ဌာန်ကရုပ်ဖြစ်ခြင်း၏ အထောက်အပံ့အကြောင်း၊ ဝိသဘာဂဥတုသည် စတုသမုဋ္ဌာန်ကရုပ် ပျက်စီးခြင်း၏ အထောက်အပံ့အကြောင်း ဖြစ်သည်။

ဥတုပစ္စယ

ဥတုသမုဋ္ဌာန်

အကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော တေဇောဓာတ်ကို ဥတုသမုဋ္ဌာန်-ဟုခေါ်သည်။ ယင်းဥတုသမုဋ္ဌာန် တေဇောဓာတ်သည် ဌီကာလသို့ရောက်သော် အခြားသော သြဇ္ဈမကရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသြဇ္ဈမကရုပ်အပေါင်းတွင် ပါဝင်သော ဥတုသမုဋ္ဌာန် တေဇောဓာတ်သည်လည်း အခြားသော သြဇ္ဈမကရုပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ရှည်စွာသောကာလပတ်လုံး အနုပါဒိန္နမည်သော သက်မဲ့ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်အဖို့၌ တည်၍လည်း ဥတုဇရုပ်သည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ စတုသမုဋ္ဌာန်ကရုပ်ကလာပ်တို့၌ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်ကြောင့်ဖြစ်သည့် ဤသြဇ္ဈမကရုပ်ကို “ဥတုပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန်” (ဥတုအထောက်အပံ့ရှိသည့် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောတရား) ဟုခေါ်သည်။

ဥတုပစ္စယ

အာဟာရသမုဋ္ဌာန်

စတုသမုဋ္ဌာန်ကဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကလာပ်အသီးအသီး၌ပါဝင်သော သြဇာသည် ဌီသို့ရောက်သော် အခြားသော သြဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသြဇ္ဈမကရုပ်အပေါင်းတွင်ပါဝင်သော သြဇာသည်လည်း အခြားသော သြဇ္ဈမကရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ၁၀-ကြိမ်၊ ၁၂-ကြိမ်တိုင်တိုင် ရုပ်ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကလာပ်တို့၌ပါဝင်သော သြဇာကြောင့်ဖြစ်သော ဤသြဇ္ဈမကရုပ်ကို “ဥတုပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန်” (ဥတု

အထောက်အပံ့ရှိသည့် အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောတရား၊
ဟုခေါ်သည်။

ကျေးဇူးပြုပုံ

- တေဇောဓာတ်ဟူသော ဥတုသည် အာဟာရဇရုပ်တို့အား ဖြစ်စေတတ်သည့် နေကသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
- ကြွင်းသော ကမ္မဇရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်တို့အား နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ ဟူသော ထောက်ပံ့တတ်သည့် ဥပတ္တမ္ဘကသတ္တိအနေဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့လျှင် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ အာဟာရဇရုပ်တို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဥတုဇရုပ်တို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ရှုမြင်သုံးသပ် ရမည်။ ဤနည်းဖြင့် ရုပ်ဖြစ်ခြင်း(ရူပနိဗ္ဗတ္တိ)ကို သုံးသပ်ခြင်းကိုပင် တစ်ခါတစ်ရံ ရုပ်ကို ရှုမြင်သုံးသပ်သည် မည်ပေ၏။ (စည်၊ ၄။ ၄၇၂-၄၇၅)

၅။ နာမ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း

ရုပ်တရားကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည် ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(နိဗ္ဗတ္တိ)လက္ခဏာကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ထွင်းဖောက် ကြည့်သကဲ့သို့ ထိုအတူ နာမ်တရားကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ် လျှင် နာမ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(နိဗ္ဗတ္တိ)လက္ခဏာကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ထွင်းဖောက် ကြည့်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ကြည့်ရာ၌လည်း လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၏အစွမ်း ဖြင့်သာ ရှုကြည့်ရပါမည်။

ပဋိသန္ဓေ၊ဘဝင်၊စုတိ၊တဒါရုံ၏အစွမ်းဖြင့်

နာမ်ဖြစ်ပုံ

နာမ်တရားမည်သည် ရှေးဘဝ၌ အားထုတ်ခဲ့သောကံ၏အစွမ်းဖြင့် ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ပိုင်း၌ ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဘဝတစ်ခုအစ ပဋိသန္ဓေကာလ၌ ပဋိသန္ဓေ

စိတ်၁၉-ပါးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ပဋိသန္ဓေစိတ်၏အစွမ်းဖြင့် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ပင် ယင်း၏အခြားမဲ့၌ ဘဝင်စိတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အသက်၏နောက်ဆုံးအချိန်၌ စုတိစိတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကယ်၍ ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကာမာဝစရစိတ်ဖြစ်လျှင် ၆-ဒွါရ၌ တဒါရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

ပဝတ္တိအခါ၌ စက္ခုပသာဒ၏မပျက်စီးခြင်း၊ အဆင်းရူပါရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ အလင်းရောင်ရှိခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

သောတဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

သောတပသာဒ၏မပျက်စီးခြင်း၊ အသံသဒ္ဓါရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ အာကာသဓာတ်ရှိခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် သောတဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဃာနဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

ဃာနပသာဒ၏မပျက်စီးခြင်း၊ အနံ့ဂန္ဓာရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ ဝါယောလေဓာတ်ကိုမှီခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဃာနဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဇိဟ္ဋာဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

ဇိဟ္ဋာပသာဒ၏မပျက်စီးခြင်း၊ ရသာရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ အာပေါ အစိုဓာတ်ကိုမှီခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဇိဟ္ဋာဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

ကာယပသာဒ၏မပျက်စီးခြင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ ပထဝီဓာတ်ကိုမှီခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ကာယဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

မနောဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

ဟဒယဝတ္ထု၏မပျက်စီးခြင်း၊ သဘောအာရုံထင်ပေါ်လာခြင်း၊ ဝတ္ထုရုပ်ကို မှီရခြင်း၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း၄-ပါးကြောင့် မနောဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံကို အကျယ်ပြဆိုခြင်း

စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို အကျယ်ချဲ့၍ ရှင်းပြရသော်- စက္ခုပဿာဒ ရုပ်၏ဦးဇာတိ ဦးဇာတသို့ရောက်နေသောရူပါရုံသည် စက္ခုပဿာဒကို ထိခိုက်မိ၏။ ထိုအချိန်၌ ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒဟူ၍ ဘဝင်္ဂစိတ်နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီး ချုပ်သွား၏။ ထို့နောက် အဆိုပါ ရူပါရုံကိုပင်ဆင်ခြင်သည့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းစိတ်၏နောက်၌ ရူပါရုံကိုမြင်တတ်သည့် ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်စေ၊ အကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်စေ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် တစ်မျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့နောက် ရူပါရုံကိုစုံစမ်းသည့် သန္တီရဏစိတ်၊ ရူပါရုံကိုပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သည့်ဝုဠောစိတ် ဖြစ်၏။ ဝုဠောစိတ်၏နောက်၌ ကာမာဝစရကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကိရိယာဇောတို့တွင် ဇောစိတ်တစ်ပါးပါးသည် ၅-ကြိမ်၊ သို့မဟုတ် ၇-ကြိမ်စော၏။ ထို့နောက် ကာမသတ္တဝါတို့အား တဒါရုံ ၁၁-ပါးတို့တွင် တဒါရုံစိတ်တစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကယ်၍ အာရုံမထင်ရှားသဖြင့် ဇောကျနိုင်လောက်အောင် မစွမ်းနိုင်ပါက ဥပေက္ခာသဟဂုတ်အဟိတ်စိတ်(ဝုဠောစိတ်)သည်ပင်လျှင် ဇောအစား ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်ဖြစ်၍ ဘဝင်္ဂကျ၏။ (ကြွင်းသောဒွါရတို့၌လည်း ဤနည်းကိုမှီ၍ သိပါ။ ထူးခြားချက်မှာ မနောဒွါရ၌ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့သည်လည်း ဖြစ်၏။) ဤသို့လျှင် နာမ်တရားတို့၏ဖြစ်ခြင်း(အရူပနိဗ္ဗတ္တိ)ကို သုံးသပ်ခြင်းကိုပင် တစ်ခါတစ်ရံ နာမ်ကို ရှုမြင်သုံးသပ်သည် မည်ပေ၏။

ရုပ်နှင့်နာမ် တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်ရှုမှတ်ရခြင်း

အကျိုး

ဤသို့လျှင် တစ်ခါတစ်ရံ၌ ရုပ်တရားကို ရှုမှတ်သုံးသပ်၍လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ၌ နာမ်တရားကို ရှုမှတ်သုံးသပ်၍လည်းကောင်း ရုပ်နှင့်နာမ်ကို တစ်လှည့်စီ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်သည်ရှိသော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရရှိခြင်းစသော ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ပညာဘာဝနာသည် ပြီးပြည့်စုံနိုင်ပေ၏။ (ဝါ) အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက်ရောက်ရှိနိုင်ပေသည်။

၆။ ရူပသတ္တက ရှုနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ၌ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ခဲ့၏။ ထို့ပြင် ရူပသတ္တက ရှုနည်း(ရုပ်သုံးသပ်ပုံ ၇-မျိုး)၊ အရူပသတ္တကရှုနည်း(နာမ်သုံးသပ်ပုံ ၇-မျိုး)တို့ဖြင့်လည်း ရှုမှတ်သုံးသပ်နိုင်သည်။ ရူပသတ္တကရှုနည်းမှာ -

- (၁) အာဒါနနိက္ခေပနနည်းဖြင့်ရှုပုံ (ယူခြင်း၊ ပစ်ချခြင်းအားဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၂) ဝယောဂုတ္တဗုဒ္ဓိမနည်းဖြင့်ရှုပုံ (အရွယ်ရင့်ချုပ်ခြင်းအားဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၃) အာဟာရဓယရုပ်ဖြင့်ရှုပုံ (အာဟာရဖြင့်ပြီးသောရုပ်ဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၄) ဥတုမယရုပ်ဖြင့်ရှုပုံ (ဥတုဖြင့်ပြီးသောရုပ်ဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၅) ကမ္မဇရုပ်ဖြင့်ရှုပုံ (ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၆) စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်ဖြင့်ရှုပုံ (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ဖြင့်ရှုခြင်း)
- (၇) ဓမ္မတာရုပ်ဖြင့်ရှုပုံ-ဟူ၍ ၇-မျိုးရှိသည်။

(၁) အာဒါနနိက္ခေပနနည်းဖြင့် ရှုပုံ

အာဒါန(ယူခြင်း)ဆိုသည်မှာ ဇာတိခေါ် ပဋိသန္ဓေ၏အမည် ဖြစ်သည်။ နိက္ခေပန(ပစ်ချခြင်း)ဆိုသည်မှာ မရဏခေါ် စုတိ၏အမည် ဖြစ်သည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သက်တမ်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အသက်တစ်ရာရှိသည်ဆိုပါစို့။ ယင်းအသက်တစ်ရာကို ပဋိသန္ဓေ(အာဒါန)နှင့် စုတိ(နိက္ခေပန)ဖြင့် ပိုင်းခြားထားရာ အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလ၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်းကို “အာဒါနနိက္ခေပနရှုနည်း” ဟုခေါ်သည်။

အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ရှုပုံ

အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလရှိ ရုပ်သင်္ခါရမှန်သမျှသည် -

- အဖြစ်၊ အပျက်တို့ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- ဖောက်ပြန်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- အခိုက်အတန့်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- နိစ္စ၏အဖြစ်ကို ငြင်းပယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ‘အနိစ္စ’ မည်ကုန်၏-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ရှုပုံ

အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလရှိ ဥပါဒ်ခဏနှင့်ပြည့်စုံသည့် ရုပ်သင်္ခါရ မှန်သမျှတို့သည် ဌီခဏသို့ ရောက်ကြ၏။ ဌီခဏသို့ရောက်ပြီး အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း ရောဖြင့် 'ပင်ပန်းကြကုန်၏။ အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးလျှင် မုချဧကန်ပင် ပျက်စီးကြကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလရှိ ရုပ်သင်္ခါရတို့သည်

- ဖြစ်ပျက်ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- မခံသာအောင်ဆင်းရဲသည့်သဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- ဆင်းရဲဒုက္ခ၏တည်ရာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- သုခ၏အဖြစ်ကို ငြင်းပယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း 'ဒုက္ခ' မည်ကုန်၏-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ရှုပုံ

အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလရှိ ဥပါဒ်ခဏနှင့်ပြည့်စုံသည့် ရုပ်သင်္ခါရ မှန်သမျှတို့သည် "ဌီခဏသို့ မရောက်ကြပါစေလင့်" ဟူ၍လည်းကောင်း၊ "ဌီခဏ သို့ရောက်ပြီးသော ရုပ်သင်္ခါရတို့သည်လည်း မအိုကြပါစေလင့်" ဟူ၍လည်း ကောင်း၊ "အိုရင့်ကုန်ပြီးသော ရုပ်သင်္ခါရတို့သည်လည်း မပျက်စီးကြပါစေလင့်" ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့ အရာဌာနသုံးမျိုးတို့၌ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး တစ်ယောက်၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း မဖြစ်ကြပေ။ အလိုဆန္ဒအတိုင်းဖြစ်သည့် အခြင်း အရာမှ ဆိတ်သုဉ်းနေကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ အာဒါန-နိက္ခေပနကြားကာလရှိ ရုပ်သင်္ခါရ တို့သည်-

- အတ္တကောင်မှ ဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- ပိုင်ရှင်မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- အလိုဆန္ဒအတိုင်းမဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- အတ္တကောင်အဖြစ်ကို ငြင်းပယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း 'အနတ္တ' မည်ကုန်၏-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။

(စဉ်း၄။ ၄၂၄-၄၂၆)

(၂) ဝယောဝုဗ္ဗတ္တင်္ဂမဂ္ဂနည်းဖြင့် ရှုပုံ

အရွယ်၏အစွမ်းဖြင့် တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ကြီးရင့်ကြီးရင့်လာသည့် ရုပ် တို့၏ ချုပ်ပျောက်သွားခြင်းကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်းကို "ဝယောဝုဗ္ဗတ္တင်္ဂမဂ္ဂနည်း" ဟုခေါ်သည်။

အရွယ်သုံးပါးဖြင့် ရှုပ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အသက်တစ်ရာရှိသည် ဆိုပါစို့...။ ထိုအသက်တစ်ရာကို အရွယ်သုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားရမည်။ ပထမအရွယ် ၃၃-နှစ်၊ မဇ္ဈိမအရွယ် ၃၄-နှစ်၊ ပစ္ဆိမအရွယ် ၃၃-နှစ် ဖြစ်သည်။

(၁) ပထမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် မဇ္ဈိမအရွယ်သို့ မရောက်၊ ပထမအရွယ်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။

(၂) မဇ္ဈိမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် ပစ္ဆိမအရွယ်သို့ မရောက်၊ မဇ္ဈိမအရွယ်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။

(၃) ပစ္ဆိမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် သေပြီးနောက်ဘဝသို့ ရောက်နိုင်ခြင်းမည်သည် မရှိ။ ထိုပစ္ဆိမအရွယ်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္ဆိမအရွယ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။

ပထမအရွယ်	၁-နှစ် မှ ၃၃-နှစ် အထိ	၃၃-နှစ်
မဇ္ဈိမအရွယ်	၃၄-နှစ် မှ ၆၇-နှစ် အထိ	၃၄-နှစ်
ပစ္ဆိမအရွယ်	၆၈-နှစ် မှ ၁၀၀-နှစ် အထိ	၃၃-နှစ်

၁၀-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

၁။ မနုဿက - ၁-နှစ်မှ ၁၀-နှစ်အထိ၊
နံ့ထိုင်း၏၊ လျှပ်ပေါ်၏၊ ကလေးငယ်မျှသာ ဖြစ်၏။

၂။ ခိဇ္ဈာဒသက - ၁၁-နှစ်မှ ၂၀-နှစ်အထိ၊
ကစားပျော်ရွှင်ခြင်း များ၏။

၃။ ဝဏ္ဏဒသက - ၂၁-နှစ်မှ ၃၀-နှစ်အထိ၊
ရုပ်ရည်အဆင်း လှပတင့်တယ်၏၊ စိုပြေပြည့်ဖြိုး၏။

၄။ ဗလဒသက - ၃၁-နှစ်မှ ၄၀-နှစ်အထိ၊
ခွန်အားပြည့်၏၊ အစွမ်းသတ္တိ ရှိ၏။

၅။ ပညာဒသက - ၄၁-နှစ်မှ ၅၀-နှစ်အထိ၊
ဉာဏ်ပညာ ကောင်းစွာတည်၏။ ပညာမဲ့သူပင်
ဤအရွယ်၌ ပညာအနည်းငယ် ဖြစ်တတ်၏။

- ၆။ ဟာနိဒသက - ၅၁-နှစ်မှ ၆၀-နှစ်အထိ၊
ကစားပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ရုပ်ရည်အဆင်း၊ ခွန်အားနှင့် ဉာဏ်
ပညာတို့ ဆုတ်ယုတ်လာ၏။
- ၇။ ပဗ္ဗာရဒသက - ၆၁-နှစ်မှ ၇၀-နှစ်အထိ၊
ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောသည် ရှေ့သို့ ကိုင်းရှိုင်းလာ၏။
- ၈။ ဝင်္ကဒသက - ၇၁-နှစ်မှ ၈၀-နှစ်အထိ၊
ထယ်၏လက်ကိုင်ကဲ့သို့ ကုန်းလာကွေးလာ၏။
- ၉။ မောမူဟဒသက - ၈၁-နှစ်မှ ၉၀-နှစ်အထိ၊
အလွန်တွေဝေလာ၏၊ အရာရာကို မေ့တတ်လာ၏။
- ၁၀။ သယနဒသက - ၉၁-နှစ်မှ ၁၀၀-နှစ်အထိ၊
အိပ်ရာထက်၌ လဲလျောင်းနေရသည်အချိန်သာ များ၏။

- ဆောင် - မန္တဒသကာ၊ ဆယ်နှစ်မှာ၊ စားကာငိုကာ ဖြုန်းခဲ့တယ်။
- နှစ်နှစ်ဆယ်မှာ၊ ပျော်ခိဒ္ဓာ၊ စိတ်ပါကိုယ်ပါ ပြုံးခဲ့တယ်။
- ဝဏ္ဏပဘာ၊ ဒသကာ၊ လှစွာယဉ်စွာ ထုံးခဲ့တယ်။
- ဗလဒသကာ၊ ထကြွလာ၊ အားပါအင်ပါ သုံးခဲ့တယ်။
- ဉာဏဒသကာ၊ အရာရာ၊ ဉာဏ်ပညာနှင့် သုံးခဲ့တယ်။
- ဟာနိဒသကာ၊ ငါးပဉ္စာ၊ မသိမသာ ရှုံးတော့မယ်။
- ပဗ္ဗာရမှာ၊ ကိုင်း၍လာ၊ သွားရာလာရာ နုံးတော့တယ်။
- ဝင်္ကဒသကာ၊ ကွေး၍လာ၊ ခါးပါတင်ပါ ကုန်းတော့တယ်။
- မောမူဟမှာ၊ ဒသကာ၊ ပြောရာဆိုရာ လုံးတော့တယ်။
- သယနမှာ၊ ဒသကာ၊ မထိုင်နိုင်ရှာ ဆုံးတော့မယ်။
- ရုပ်နာမ်အလုပ်၊ ပြောင်းလဲချုပ်၊ မဟုတ် ငါ့အလိုပါတကား...။

ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၁၀-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၁၀-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊
ပထမ ၁၀-နှစ်မှာပင် ချုပ်၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၁၀-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊
ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း ဒသမ ၁၀-နှစ်ပိုင်းရပ်အထိ
ရှုမှတ်သွားပါ။)

၅-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

ထို့နောက် အနှစ်တစ်ရာကိုပင် ၅-နှစ်စီဖြင့် အပုံ-၂၀ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၅-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၅-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ ပထမ ၅-နှစ်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၅-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း အပုံ-၂၀ ပိုင်းခြားထားသည့် ရပ်များကန်အောင် ရှုမှတ်သွားပါ။)

၄-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

ထို့နောက် အနှစ်တစ်ရာကိုပင် ၄-နှစ်စီဖြင့် ၂၅-ပုံ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၄-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၄-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ ပထမ ၄-နှစ်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၄-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း ၂၅-ပုံ ပိုင်းခြားထားသည့်ရပ်များကုန်အောင် ရှုမှတ်သွားပါ။)

၃-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

ထို့နောက် အနှစ်တစ်ရာကိုပင် ၃-နှစ်စီဖြင့် ၃၃-ပုံ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၃-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၃-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ ပထမ ၃-နှစ်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၃-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း ၃၃-ပုံ ပိုင်းခြားထားသည့် ရုပ်များကုန်အောင် ရှုမှတ်သွားပါ။)

၂-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

ထို့နောက် အနှစ်တစ်ရာကိုပင် ၂-နှစ်စီဖြင့် အပုံ-၅၀ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၂-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၂-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ ပထမ ၂-နှစ်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၂-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း အပုံ-၅၀ ပိုင်းခြားထားသည့် ရပ်များကုန်အောင် ရှုမှတ်သွားပါ။)

၁-နှစ်စီပိုင်းခြား ရှုပ်

ထို့နောက် အနှစ်တစ်ရာကိုပင် ၁-နှစ်စီဖြင့် အပုံ-၁၀၀ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ရှုမှတ်ပုံမှာ- ပထမ ၁-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် ဒုတိယ ၁-နှစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ ပထမ ၁-နှစ်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမ ၁-နှစ်ပိုင်းရပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ဤနည်းအတိုင်း အပုံ-၁၀၀ ပိုင်းခြားထားသည့် ရပ်များကုန်အောင် ရှုမှတ်သွားပါ။)

ဥတု ၃-ပါးဖြင့် ပိုင်းခြား ရှုပုံ

ထို့နောက် တစ်နှစ်လျှင် ဝဿာနဥတု(မိုး)၊ ဟေမန္တဥတု(ဆောင်း)၊ ဂိမ္မဥတု (နွေ)ဟု ဥတုသုံးမျိုးရှိရာ တစ်ဥတုလျှင် လေးလစီဖြင့် ၃-ပုံ၊ အနှစ်တစ်ရာလျှင် အပုံ-၃၀၀ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။

ရှုမှတ်ပုံမှာ-

- (၁) မိုးလေးလ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဆောင်းလေးလသို့ မရောက်၊ မိုးလေးလမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် မိုးလေးလမှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။
- (၂) ဆောင်းလေးလ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် နွေလေးလသို့ မရောက်၊ ဆောင်းလေးလမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းလေးလမှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။
- (၃) နွေလေးလ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် နောက်တစ်နှစ် မိုးလေးလသို့ မရောက်၊ နွေလေးလမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် နွေလေးလမှာဖြစ်သော ရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။

ဥတု ၆-ပါးဖြင့် ပိုင်းခြား ရှုပုံ

ထို့နောက် တစ်နှစ်လျှင် ဝဿာနမိုးဥတု၌ ဝဿာနဥတုနှင့် သရဒဥတု ၂-ပါး၊ ဟေမန္တဆောင်းဥတု၌ ဟေမန္တဥတုနှင့် သိသိရဥတု ၂-ပါး၊ ဂိမ္မနွေဥတု၌ ဝဿန္တဥတုနှင့် ဂိမ္မဥတု ၂-ပါး-ဟူ၍ ဥတု ၆-ပါးရှိရာ တစ်ဥတုလျှင် နှစ်လစီဖြင့် ၆-ပုံ၊ အနှစ်တစ်ရာလျှင် အပုံ-၆၀၀ ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ရမည်။

ရှုမှတ်ပုံမှာ-

- (၁) ဝဿာနဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် သရဒဥတုသို့ မရောက်၊ ဝဿာနဥတုမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဝဿာနဥတုမှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုမှတ်ရမည်။
- (၂) သရဒဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဟေမန္တဥတုသို့ မရောက်၊ .... ရှုမှတ်ရမည်။
- (၃) ဟေမန္တဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် သိသိရဥတုသို့ မရောက်၊ .... ရှုမှတ်ရမည်။
- (၄) သိသိရဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဝဿန္တဥတုသို့ မရောက်၊ .... ရှုမှတ်ရမည်။
- (၅) ဝဿန္တဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဂိမ္မဥတုသို့ မရောက်၊ .... ရှုမှတ်ရမည်။
- (၆) ဂိမ္မဥတု၌ဖြစ်သောရုပ်သည် နောက်တစ်ဖန် ဝဿာနဥတုသို့ မရောက်၊ .... ရှုမှတ်ရမည်။

ဝဿာနဥတု (မိုး)	(၁) ဝဿာနဥတု (ဝါဆိုလပြည့်မှ တော်သလင်းလပြည့်အထိ)
	(၂) သရဒဥတု (တော်သလင်းလပြည့်မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်အထိ)
ဟေမန္တဥတု (ဆောင်း)	(၃) ဟေမန္တဥတု (တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်မှ ပြာသိုလပြည့်အထိ)
	(၄) သိသိရဥတု (ပြာသိုလပြည့်မှ တပေါင်းလပြည့်အထိ)
ဂိမ္မဥတု (နွေ)	(၅) ဝေန္တဥတု (တပေါင်းလပြည့်မှ ကဆုန်လပြည့်အထိ)
	(၆) ဂိမ္မဥတု (ကဆုန်လပြည့်မှ ဝါဆိုလပြည့်အထိ)

တစ်လ ၂-ပိုင်းခွဲ၍ ရှုပ်

ထို့နောက် တစ်လလျှင် လဆန်းပက္ခနှင့် လဆုတ်ပက္ခဟု ၂-ပိုင်းခွဲပြီးလျှင် လဆန်းပက္ခ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် လဆုတ်ပက္ခသို့ မရောက်၊ လဆန်းပက္ခမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် လဆန်းပက္ခမှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (လဆုတ်ပက္ခကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

တစ်နေ့ ၂-ပိုင်းခွဲ၍ ရှုပ်

ထို့နောက် တစ်ရက်လျှင် နေ့နှင့်ညဟု ၂-ပိုင်းခွဲပြီးလျှင် နေ့ပိုင်း၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ညပိုင်းသို့ မရောက်၊ နေ့ပိုင်းမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် နေ့ပိုင်းမှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ညပိုင်းကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

တစ်နေ့ ၆-ပိုင်းခွဲ၍ ရှုပ်

ထို့နောက် နေ့ပိုင်းကို နံနက်ပိုင်း၊ နေ့လည်ပိုင်း၊ ညနေပိုင်းဟု ၃-ပိုင်းခွဲပြီးလျှင် နံနက်ပိုင်း၌ဖြစ်သောရုပ်သည် နေ့လည်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ နံနက်ပိုင်းမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် နံနက်ပိုင်း၌ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (နေ့လည်ပိုင်း၊ ညနေပိုင်းတို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

ထို့အတူ ညပိုင်းကိုလည်း ပထမယာမ်၊ မဇ္ဈိမယာမ်၊ ပစ္ဆိမယာမ်ဟု ညဉ့်သုံးယာမ်ခွဲပြီးလျှင် ပထမယာမ်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် မဇ္ဈိမယာမ်သို့ မရောက်၊ ပထမယာမ်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပထမယာမ်မှာဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (မဇ္ဈိမယာမ်၊ ပစ္ဆိမယာမ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

အမှအရာအသေးစိတ် ရှုပုံ

ထို့နောက် ဖော်ပြပါ အချိန်၆-ပိုင်းတို့တွင် တစ်ပိုင်းစီ၌တည်ရှိနေသော ရုပ်ကို (၁) အဘိက္ကမ=သွားခြင်း၊ (၂) ပဋိက္ကမ=ပြန်ခြင်း၊ (၃) အာလောကန=တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း၊ (၄) ဝိလောကန=စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်း၊ (၅) သမိဉ္ဇန=ကျွေးခြင်း၊ (၆) ပသာရဏ=ဆန်ခြင်းတို့၏အစွမ်းဖြင့် အသေးစိတ် ရှုမှတ်သွားရမည်။

ရှုမှတ်ပုံမှာ- သွားသည့်အချိန်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ပြန်သည့်အချိန်သို့ မရောက်၊ သွားသည့်အချိန်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် သွားသည့်အချိန်မှာ ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟုရှုပါ။ (ပြန်သည့်အချိန်သည် တို့၌ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

ခြေတစ်လှမ်း ၆-ပိုင်းခွဲ၍ ရှုပုံ

ခြေတစ်လှမ်းကို ခွဲခြားကြည့်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း ၆-ပိုင်းတွေ့ရမည်။

- (၁) ဥဒ္ဓါရဏ = မြေမှ ခြေကိုကြွခြင်း၊ မြှောက်ချီခြင်းအပိုင်း၊ (ကြွ)
 (၂) အတိဟရဏ = ခြေကို ရှေ့သို့ဆောင်ယူခြင်း၊ (ဆောင်)
 (၃) ဝီတိဟရဏ = သစ်ငုတ်စသည်ကို တွေ့မြင်သဖြင့် ခြေကို ရှောင်ဖယ်၊ ရှောင်လွှဲခြင်း၊ (ရှောင်)
 (၄) ဝေါဿဇ္ဇန = ခြေကို အောက်သို့ အရှိန်လွှတ်ချခြင်း၊ (လွှတ်)
 (၅) သန္နိက္ခေပန = မြေပြင်၌ ခြေကို ချခြင်း၊ (ချ)
 (၆) သန္နိရုမ္ဘန = ခြေကို မြေပြင်၌ ဖိနင်းထားခြင်း၊ (ဖိ)

- ထိုတွင် ကြွဆဲခဏ၌ ပထဝီဓာတ်နှင့်အာပေါဓာတ်တို့ ယုတ်ညံ့၍ အားနည်းကြ၏။ တေဇောဓာတ်နှင့်ဝါယောဓာတ်တို့ လွန်ကဲ၍ အားကောင်းကြ၏။
- ဆောင်ဆဲ,ရှောင်ဆဲခဏတို့၌လည်း ထိုအတူပင် ဖြစ်သည်။
- လွှတ်ဆဲခဏ၌ တေဇောဓာတ်နှင့်ဝါယောဓာတ်တို့ ယုတ်ညံ့၍အားနည်းကြ၏။ ပထဝီဓာတ်နှင့်အာပေါဓာတ်တို့ လွန်ကဲ၍အားကောင်းကြ၏။
- ချဆဲ,ဖိဆဲခဏတို့၌လည်း ထိုအတူပင် ဖြစ်သည်။

	ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါဓာတ်	တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်
ကြွ	✗ ယုတ်ညံ့၊ အားနည်း	✓ လွန်ကဲ၊ အားကြီး
ဆောင်,ရှောင်	။	။
လွှတ်	✓ လွန်ကဲ၊ အားကြီး	✗ ယုတ်ညံ့၊ အားနည်း
ချ,ဖိ	။	။

ရှုမှတ်ပုံမှာ- ခြေကြွဆဲခဏ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဆောင်ဆဲခဏသို့ မရောက်၊ ကြွဆဲခဏမှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ကြွဆဲခဏ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟုရှုပါ။ (ဆောင်ဆဲခဏသည်တို့၌ ဖြစ်သောရုပ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

ဤသို့လျှင် အခြားတစ်ပိုင်း၌ဖြစ်သော ရုပ်သင်္ခါရတို့သည် အခြားတစ်ပိုင်းသို့ မရောက်၊ မူလဖြစ်ရာအပိုင်း၌ပင်လျှင် တစ်ပိုင်းစီ၊ တစ်ပိုင်းစီ၊ တစ်စပ်စီ၊ တစ်စပ်စီ၊ တစ်ကန့်စီ၊ တစ်ကန့်စီ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်စီးကွယ်ပျောက်သွားကြ၏။ ဥပမာ အားဖြင့် လောလောပူနေသည့် အိုးခင်းထဲသို့ ပစ်ထည့်လိုက်သော နှမ်းတို့သည် တဖျပ်ဖျပ်၊ တဖျစ်ဖျစ်မြည်လျက် ပေါက်ကွဲကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ရုပ်သင်္ခါရမှန်သမျှတို့သည် အရွယ်ရင့်ချုပ်ခြင်းအားဖြင့်လည်း မမြဲသောတရား၊ ဆင်းရဲသောတရား၊ အတ္တမဟုတ်သောတရားများ ဖြစ်ချေ၏-ဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်ရပါမည်။

ရုပ်ကိုသုံးသပ်ရာ၌ သိမ်မွေ့ပုံ

ဥပမာ

ဆီမီးကို မမြင်ဘူးသည့် တောသားတစ်ယောက်ကို မြို့သား ၆-ယောက် တို့က ဆီမီး၏သိမ်မွေ့ပုံ၊ အမှန်တကယ် ထင်ရှားမရှိပုံကို အသီးအသီး ရှင်းပြရာ၌-
(၁) ပထမလူက “ဤဆီမီးသည် အဘယ်မှာ နှစ်သက်အံ့ဩစရာရှိမည်နည်း၊ မီးစာကုန်၊ ဆီခန်းသွားလျှင် ဆီမီးသွားရာလမ်းသည် မထင်ရှားဘဲ ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

(၂) ဒုတိယလူက “မီးစာကုန်၊ ဆီခန်းသဖြင့် ဆီမီးပျောက်သွားသည်က ထင်ရှားသေး၏။ ဤမီးစာကို အစဉ်အတိုင်း မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် သုံးပုံပုံ တစ်ပုံစီတိုင်း၌ မည်သည့်အပိုင်းဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

(၃) တတိယလူက “သုံးပုံပုံ တစ်ပုံစီတိုင်း၌ မည်သည့်အပိုင်းသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားခြင်းက ထင်ရှားသေး၏။ ဤမီးစာသည် လက်တစ်သစ်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် မည်သည့်လက်တစ်သစ်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

(၄) စတုတ္ထလူက “လက်တစ်သစ်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် မည်သည့်လက်တစ်သစ်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားခြင်းက ထင်ရှားသေး၏။ ဤမီးစာသည် လက်သစ်ဝက်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင်

မည်သည့်လက်သစ်ဝက်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံသည် ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

(၅) ပဉ္စမလူက “လက်သစ်ဝက်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် မည်သည့်လက်သစ်ဝက်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားခြင်းက ထင်ရှားသေး၏။ ဤမီးစာ၏ ချည်ချောင်းတစ်ချောင်းစီတိုင်း၌ လောင်ကျွမ်းနေသော မီးလျှံသည် အခြားချည်ချောင်း တစ်ချောင်းဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

(၆) ဆဋ္ဌလူက “ချည်ချောင်းတစ်ချောင်းစီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် အခြားချည်ချောင်း တစ်ချောင်းဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံချုပ်ပျောက်သွားခြင်းက ထင်ရှားသေး၏။ ချည်မျှင်တစ်မျှင်စီတိုင်း၌ လောင်ကျွမ်းနေသော မီးလျှံသည် အခြားချည်မျှင် တစ်မျှင်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ဆို၏။

ဥပမာကို ဥပမေယျဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သော် -

(၁) “မီးစာကုန်၊ ဆီခန်းသွားလျှင် ဆီမီးသွားရာလမ်းသည် မထင်ရှား” ဟု ပြောဆိုသော ပထမလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ အနှစ်တစ်ရာဖြင့်ပိုင်းခြားထားသော ရုပ်၌ အာဒါန-နိက္ခေပန၏အစွမ်းဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(၂) “မီးစာ၏သုံးပုံပုံ တစ်ပုံစီတိုင်း၌ မည်သည့်အပိုင်းဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံသည် ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ပြောဆိုသော ဒုတိယလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ အနှစ်တစ်ရာကို အရွယ်သုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သောရုပ်၌ ဝယောဝဇ္ဇကံမ၏ အစွမ်းဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(၃) “မီးစာ၏ လက်တစ်သစ်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် မည်သည့်လက်တစ်သစ်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံသည် ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု ပြောဆိုသော တတိယလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ အနှစ်တစ်ရာကို ၁၀-နှစ်စီ၊ ၅-နှစ်စီ၊ ၄-နှစ်စီ၊ ၃-နှစ်စီ၊ ၂-နှစ်စီ၊ ၁-နှစ်စီဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သောရုပ်၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(၄) “မီးစာ၏ လက်သစ်ဝက်စီတိုင်း၌ မီးလောင်ကျွမ်းသွားလျှင် မည်သည့် လက်သစ်ဝက်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ မီးလျှံသည် ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟု

ပြောဆိုသော စတုတ္ထလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ တစ်နှစ်ကို ၂တု ၃-ပါးဖြင့် လေးလစီ၊ ၂တု ၆-ပါးဖြင့် နှစ်လစီပိုင်းခြားအပ်သောရုပ်၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(၅) “မီးစာ၏ ချည်ချောင်းတစ်ချောင်းစီတိုင်း၌ လောင်ကျွမ်းနေသော မီးလျှံသည် အခြားချည်ချောင်း တစ်ချောင်းဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟုပြောဆိုသော ပဉ္စမလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ တစ်လလျှင် လဆန်း၊ လဆုတ် ၂-ပက္ခစီ၊ တစ်ရက်လျှင် နေ့ည ၂-ပိုင်းစီ၊ နံနက်ပိုင်းစသည် ၆-ပိုင်းစီဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သောရုပ်၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(၆) မီးစာ၏ ချည်မျှင်တစ်မျှင်စီတိုင်း၌ လောင်ကျွမ်းနေသော မီးလျှံသည် အခြား ချည်မျှင် တစ်မျှင်ဆီသို့မျှ မရောက်ဘဲ ချုပ်ပျောက်သွားမည်” ဟုပြောဆိုသော ဆဋ္ဌလူ၏ အသိဉာဏ်ကဲ့သို့ သွားခြင်းစသည် အမူအရာ၏အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခြေတစ်လှမ်းကို ကြွခြင်းစသည်အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ပိုင်းခြား အပ်သောရုပ်၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမ္မသနဉာဏ်ကို မှတ်ရမည်။

(စဉ်း၄။ ၄၂၆-၄၃၄)

(၃) အာဟာရမယရုပ်ဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီ၏သန္တာန်၌ အာဟာရကြောင့်ပြီးသော အာဟာရမယရုပ်သည် ဆာလောင်မွတ်သိပ်သောအခါ၊ အစာဝလင်သောအခါတို့၌ ထင်ရှားပေါ်လွင်၏။ ဆာလောင်မွတ်သိပ်ရာအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း၏၊ ပင်ပန်း၏၊ မီးလောင် ငုတ်တိုပမာ၊ မီးသွေးတောင်း၌ဝပ်နေသော ကျီးကန်းငုတ်ပမာ အဆင်းမလှ၊ မကောင်းသောပုံသဏ္ဌာန်ရှိ၏။ အစာဝလင်ရာအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ပြည့်ဖြိုး၏၊ စိုပြေ၏၊ နူးညံ့၏၊ ချောညက်၏၊ ကောင်းသောအတွေ့ရှိ၏။

ယောဂီသည် အဆိုပါ ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ဆာလောင် မွတ်သိပ်သောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အစာဝလင်ရာအခါသို့ မရောက်၊ ဆာ လောင်မွတ်သိပ်ရာအခါ၌ပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဆာလောင်မွတ်သိပ် ရာအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟုရှုပါ။ (အစာဝလင် ရာအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်ပါ။)

(၄) ဥတုမယရုပ်ဖြင့် ရှုပ်

ယောဂီ၏သန္တာန်၌ ဥတုကြောင့်ပြီးသော ဥတုမယရုပ်သည် အေးသော အခါ၊ ပူသောအခါတို့၌ ထင်ရှားပေါ်လွင်၏။ ပူသောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း၏၊ ပင်ပန်း၏၊ အဆင်းမလှ၊ မကောင်းသောပုံသဏ္ဌာန်ရှိ၏။ အေးသော အခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ပြည့်ဖြိုး၏၊ စိုပြေ၏၊ နူးညံ့၏၊ ချောညက်၏၊ ကောင်း သောအတွေ့ရှိ၏။

ယောဂီသည် အဆိုပါ ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ပူသောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အေးသောအခါသို့ မရောက်၊ ပူသောအခါ၌ပင် ချုပ်ပျောက် သွား၏။ ထို့ကြောင့် ပူသောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ မည်၏-ဟုရှုပါ။ (အေးသောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်ပါ။)

(၅) ကမ္မဇရုပ်ဖြင့် ရှုပ်

ယောဂီ၏သန္တာန်၌ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်သည် ဖဿဖြစ်ကြောင်း ဒွါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လွင်၏။

- (၁) စက္ခုဒွါရ၌ စက္ခုဒဿက၊ ကာယဒဿက၊ ဘာဝဒဿကဟူသော ကမ္မဇရုပ် ၃၀၊ ယင်းရုပ်တို့ကိုထောက်ပံ့ပေးသော ဥတုဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ စိတ္တဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ အာဟာရဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါးအားဖြင့် ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။
- (၂) ထို့အတူ သောတဒွါရ၌ ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။
- (၃) ဃာနဒွါရ၌ ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။
- (၄) ဇိဝှာဒွါရ၌ ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။
- (၅) ကာယဒွါရ၌ ကာယဒဿက၊ ဘာဝဒဿကဟူသော ကမ္မဇရုပ် ၂၀၊ ယင်းရုပ် တို့ကိုထောက်ပံ့ပေးသော ဥတုဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ စိတ္တဇေယျဒွဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ အာဟာရဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါးအားဖြင့် ၄၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။
- (၆) မနောဒွါရ၌ ဟဒယဝတ္ထုဒဿက၊ ကာယဒဿက၊ ဘာဝဒဿကဟူသော ကမ္မဇရုပ် ၃၀၊ ယင်းရုပ်တို့ကိုထောက်ပံ့ပေးသော ဥတုဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ စိတ္တဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါး၊ အာဟာရဇေယျဒွဋ္ဌကကလာပ်ရုပ် ၈-ပါးအားဖြင့် ၅၄-ပါးသောရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။

ယောဂီသည် အဆိုပါ ဒွါရတို့၌ဖြစ်သောရုပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် သောတဒွါရသို့ မရောက်၊ စက္ခုဒွါရ၌ပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ မည်၏-ဟူပါ။ (သောတဒွါရစသည်တို့၌ ဖြစ်သောရုပ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

(၆) စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီ၏သန္တာန်၌ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်သည် ဝမ်းသာသောအချိန်၊ ဝမ်းနည်း(နှလုံးမသာမယာ)သောအချိန်တို့၌ ထင်ရှားပေါ်လွင်၏။ ဝမ်းသာသောအချိန်၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ပြည့်ဖြိုး၏၊ စိုပြေ၏၊ နူးညံ့၏၊ ချောညက်၏၊ ကောင်းသောအတွေ့ရှိ၏။ ဝမ်းနည်းသောအချိန်၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း၏၊ ပင်ပန်း၏၊ အဆင်းမလှ၊ မကောင်းသောပုံသဏ္ဌာန်ရှိ၏။

ယောဂီသည် အဆိုပါ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ဝမ်းသာသောအချိန်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ဝမ်းနည်းသောအချိန်သို့ မရောက်၊ ဝမ်းသာသောအချိန်၌ပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဝမ်းသာသောအချိန်၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ မည်၏-ဟူပါ။ (ဝမ်းနည်းသောအချိန်၌ ဖြစ်သောရုပ်ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်ပါ။)

ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့က ဤသို့ မိန့်ဆိုကြ၏။

- (၁) “အသက်နှင့်အတ္တဘော၊ သုခနှင့်ဒုက္ခ မည်သည့်အခါမျှ ရောယှက်ခြင်း မရှိ၊ တစ်ခြားစီ ဖြစ်၏။ စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်စီသာ ယှဉ်တွဲဖြစ်နေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့၏ဖြစ်ရာကာလမှာ လျင်မြန်တိုတောင်းလှ၏။”
- (၂) “သေသူ၏ ချုပ်ပြီးသောခန္ဓာတို့နှင့် ရှင်သူ၏ချုပ်ပြီးသောခန္ဓာတို့သည် ဘင်ခဏ၌ချုပ်ပုံချင်း တူညီကြ၏။ ဘင်ခဏ၌ချုပ်လေပြီးသော ခန္ဓာတို့သည် တစ်ဖန်ဆက်စပ်၍ ပြန်ဖြစ်ရိုးထုံးစံ မရှိ။”
- (၃) “အတိတ်၌ ပျက်ခဲ့သည့်ခန္ဓာ၊ အနာဂတ်၌ ပျက်လတ္တံ့သောခန္ဓာ၊ ပစ္စုပ္ပန်၌ ပျက်ဆဲခန္ဓာ ဤခန္ဓာသုံးမျိုးတို့သည် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် မတူညီသည် ဟူ၍ မရှိ၊ ကွဲပြားခြားနားသည်ဟူ၍ မရှိ။ အားလုံး တူညီကြ၏။”
- (၄) “သတ္တဝါဟူသည် မဖြစ်သေးသည့်အနာဂတ်စိတ်ဖြင့် ရှင်သန်နေခြင်း မဟုတ်။ ဖြစ်ပေါ်ဆဲစိတ်ဖြင့်သာ ရှင်သန်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ စုတိစိတ်ချုပ်လျှင် သတ္တဝါသည် သေဆုံးလေတော့၏။ သို့သော် သန္တာန်ပညတ်သည်

ဖြစ်ဆဲစိတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ပရမတ်သဖွယ် ဖြစ်နေ၏။”

- (၆) “ချုပ်သွားသောခန္ဓာတို့သည် မည်သည့်အရပ်၌မျှ စုဝေးတည်ရှိနေကြသည် မဟုတ်။ အနာဂတ်ဘဝဖြစ်ရန်အတွက် အသင့်စုပုံနေခြင်းလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်၊ ဖြစ်ဆဲခန္ဓာတို့သည် အပ်နဖားတွင်း၊ စူးဖျားထိပ်တွင် တင်ထားသည့် မုန်ညင်းစေ့ပမာ ပျက်လုနီးအနေအထားဖြင့် တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။”
- (၇) “ဖြစ်ပြီးသောတရားတို့သည် အပျက်ဆီသို့သာ ဦးတည်နေ၏။ ပစ္စုပ္ပန်တရား တို့သည်လည်း ဟောင်းနွမ်းသည့်အတိတ်တရားတို့နှင့် ရောနှောခြင်းမရှိဘဲ အပျက်တရားဖြစ်ရန် အဆင်သင့်တည်ရှိနေကြ၏။”
- (၈) “သင်္ခါရတရားတို့သည် မမြင်ရသည့်နေရာမှ ပေါ်ထွက်လာကြ၏။ တစ်ဖန် ချုပ်သွားသောအခါ၌လည်း မမြင်ရသည့်နေရာသို့ပင် ရောက်ရှိသွားကြ၏။ ဥပမာ-ကောင်းကင်၌ လျှပ်စစ်ရောင်ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ကောင်းကင်၌ပင် လျှပ်စစ်ရောင်ပျောက်သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။” (စည်၊ ၄၊ ၄၄၀-၄၄၃)

(၇) ဓမ္မတာရုပ်ဖြင့် ရူပံ

ဓမ္မတာရုပ်ဆိုသည်မှာ သတ္တဝါသဏ္ဌာန်မှ ပြင်ပဖြစ်သော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိသည့်ရုပ် ဖြစ်၏။ ဥပမာ- သံ၊ ကြေး၊ သလွဲဖြူ၊ သလွဲမည်း၊ ပတ္တမြားနီ၊ ပတ္တမြားပြောက်၊ မြေ၊ ကျောက်၊ တောင်၊ မြက်ပင်၊ သစ်ပင်၊ နွယ်ပင်စသော ကမ္ဘာဦးကာလမှ စတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်ရုပ်များ ဖြစ်သည်။ ပရမတ်အမည်မှာ ‘အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်’ ဖြစ်၏။

သော်ကညွန့်ကို ရူပံ

သော်ကညွန့်သည် အစပထမတွင် အနီနုရောင်လေး ဖြစ်၏။ နှစ်ရက်၊ သုံးရက်စသည်ဖြင့် ရက်အဆင့်ဆင့် ကျော်လွန်သွားသောအခါ အနီရင့်ရောင်၊ ထိုမှ အနီရောင်ပြော၊ ထိုမှ ရွက်နုရောင်၊ ထိုမှ ရွက်နုရင့်ရောင်၊ ထိုမှ ရွက်စိမ်းရောင်၊ ထိုမှ ရွက်စိမ်းညိုရောင်သို့ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲသွား၏။ ထို့နောက် ပင်ယံထက်ဝယ် သော်ကရွက်အဖြစ် တစ်နှစ်နီးပါးကြာညောင်းလာချိန်တွင်မူ ရှေးရွက်ဝါအဖြစ်သို့ ရောက်ကာ အညှာမှကြွေကျ မြေခရုာလေ၏။

ယောဂီသည် အဆိုပါ သော်ကညွန့်မှ ရှေးရွက်ဝါအဖြစ်သို့ အရောင်အဆင့် ဆင့်ပြောင်းလဲ၍ ချုပ်သွားပုံကို ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားမှတ်သားပြီးလျှင် အနီနုရောင် ရှိသည့် အချိန်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် အနီရင့်ရောင်ရှိသည့်အချိန်သို့ မရောက်၊

အနိစ္စရောင်ရှိသည့် အချိန်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စရောင် ရှိသည့်ရုပ်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟူရူပါ။ (အနိရင့်ရောင်စသည်တို့၌ ဖြစ်သောရုပ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။) (စည်း၄။ ၄၄၃-၄၄၄)

၇။ အရူပသတ္တက ရှုနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပသတ္တကရှုနည်း(ရုပ်သုံးသပ်ပုံ ၇-မျိုး)ဖြင့် ရုပ်သင်္ခါရ တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ပြီးလျှင် အရူပသတ္တကရှုနည်း (နာမ်သုံးသပ်ပုံ ၇-မျိုး)ဖြင့်လည်း နာမ်သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရမည်။ အရူပသတ္တကရှုနည်းမှာ -

- (၁) ကလာပအားဖြင့် ရှုပုံ
- (၂) ယမကအားဖြင့်ရှုပုံ
- (၃) ခဏိကအားဖြင့်ရှုပုံ
- (၄) ပဋိပါဋိအားဖြင့်ရှုပုံ
- (၅) ဒိဋ္ဌိဥဿါဋနအားဖြင့်ရှုပုံ
- (၆) မာနသမုတ္တါဋနအားဖြင့်ရှုပုံ
- (၇) နိကန္တိပရိယာဒါနအားဖြင့်ရှုပုံ-ဟူ၍ (၇)မျိုးရှိသည်။

(၁) ကလာပအားဖြင့် ရှုပုံ

ဝိသုဒ္ဓိကထာလာ ရှုမှတ်ပုံ

ဇယ၊ဝေဒနာ၊သညာ၊စေတနာ၊မနသိကာရ-ဟူသော 'ဇယပဉ္စမက' နာမ်တရားများဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်းကို ကလာပရှုနည်း(အပေါင်းလိုက်ရှုမှတ် သုံးသပ်ခြင်း)ဟုခေါ်သည်။

ရှုမှတ်ပုံမှာ- ဆံပင်ရုပ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ၌ ဇယပဉ္စမကနာမ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ... (ပ) ... ဦးနှောက်ကို လက္ခဏာရေး သုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ၌ ဇယပဉ္စမကနာမ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုတွင် ဆံပင်ကိုရှုဆဲဖြစ်သော ဖဿပဉ္စမကနာမ်တရားသည် မွေးညှင်းကိုရှုဆဲသို့ မရောက်၊ ဆံပင်ကိုရှုဆဲအချိန်မှာပင် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဆံပင်ကို ရှုဆဲဖြစ်သော ဖဿပဉ္စမကနာမ်တရားသည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမည်၏-ဟု ရှုပါ။ (ကြွင်းသော မွေးညှင်းစသည်ကိုရှုဆဲဖြစ်သော နာမ်တရားများကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားပါ။)

အရိယဝံသကထာလာ ရှုမှတ်ပုံ

ရူပသတ္တကရှုနည်းတို့ဖြင့် ရုပ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ပြီးလျှင် ထိုရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ထပ်မံ ရှုမှတ် ရမည်။ ဤသို့ရှုခြင်းကို ကလာပအားဖြင့်ရှုနည်း-ဟု အရိယဝံသကထာက ဖော်ပြ၏။

မှတ်ချက်။ အဋ္ဌကထာဆရာသည် အရိယဝံသကထာလာ ရှုမှတ်ပုံကို ပို၍ နှစ်ခြိုက်သဘောကျသဖြင့် နောက်နည်းများကိုလည်း အဆိုပါ အရိယဝံသကထာအတိုင်း ဖော်ပြသွားသည်။

(၂) ယမကအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- အာဒါန-နိက္ခေပနနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့်ရုပ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၍ ရှုမှတ်၏။ ထိုရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်ကာ ထပ်မံရှုမှတ်ရမည်။ ဤနည်းအတိုင်း -
  - ဝယောဓုမတ္ထင်္ဂမနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသောရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
  - အာဟာရမယရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
  - ဥတုမယရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
  - ကမ္မဇရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
  - စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
  - ဓမ္မတာရုပ်ကို ရှုမှတ်သည့်စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်။
- ဤသို့ ရှုမှတ်ခြင်းကို ယမကရှုနည်း(အစုံလိုက်ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

(၃) ဓဏိကအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာဒါန-နိက္ခေပနနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့် ရုပ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်၏။

- ထိုရှုမှတ်နေသည့် ပထမစိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- ဒုတိယစိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- တတိယစိတ်ကို စတုတ္ထစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- စတုတ္ထစိတ်ကို ပဉ္စမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။

ထို့အတူ ဝယောဂုဗ္ဗတ္တင်္ဂမနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့်ရုပ်ကို...၊ အာဟာရမယရုပ်ကို...၊ ဥတုမယရုပ်ကို...၊ ကမ္မဇရုပ်ကို...၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို...၊ ဓမ္မတာရုပ်ကို ရှုမှတ်နေသည့်ပထမစိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့်၊ ဒုတိယစိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့်၊ တတိယစိတ်ကို စတုတ္ထစိတ်ဖြင့်၊ စတုတ္ထစိတ်ကို ပဉ္စမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်ခြင်းကို ခဏိကရှုနည်း (ခဏမျှတည်သောအားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

(၄) ပဋိပါဠိအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာဒါန-နိက္ခေပနနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့် ရုပ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်၏။

- ထိုရှုမှတ်နေသည့် ပထမစိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- ဒုတိယစိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- တတိယစိတ်ကို စတုတ္ထစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- စတုတ္ထစိတ်ကို ပဉ္စမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- ပဉ္စမစိတ်ကို ဆဋ္ဌစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- ဆဋ္ဌစိတ်ကို သတ္တမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- သတ္တမစိတ်ကို အဋ္ဌမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- အဋ္ဌမစိတ်ကို နဝမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- နဝမစိတ်ကို ဒသမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။
- ဒသမစိတ်ကို ဧကာဒသမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။

ထို့အတူ ဝယောဂုဗ္ဗတ္တင်္ဂမနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသည့်ရုပ်ကို...၊ အာဟာရမယရုပ်ကို...၊ ဥတုမယရုပ်ကို...၊ ကမ္မဇရုပ်ကို...၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို...၊ ဓမ္မတာရုပ်ကို ရှုမှတ်နေသည့်ပထမစိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့်၊ ဒုတိယစိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့်၊ ... (ပ) ... ဒသမစိတ်ကို ဧကာဒသမစိတ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်ခြင်းကို ပဋိပါဠိရှုနည်း (အစဉ်အတန်းအားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း) ဟုခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ ဤနည်းဖြင့် ဝိပဿနာစိတ်အဆက်ဆက်ကို တစ်နေ့လုံးသော်လည်း ရှုမှတ်နိုင်၏။ သို့သော် ဒဿမဝိပဿနာစိတ်ကို သုံးသပ်သည် အထိပင် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းရေး၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပါ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ကျေပြန်စွာ သုံးသပ်နိုင်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ ထို့ကြောင့် ဒဿမဝိပဿနာ စိတ်ကို သုံးသပ်ခြင်းဖြင့်သာ ရုပ်တန့်ထားသင့်၏-ဟု အရိယဝံသ ကထာ၌ မိန့်ဆိုထားသည်။

(၅) ဒိဋ္ဌိဥပ္ပါဋနအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါ ဝိပဿနာ ရှု၏၊ ငါ၏ ဝိပဿနာ” ဟု မှတ်ယူလျှင် ဒိဋ္ဌိကိုပယ်ခွါခြင်းမည်သည် မဖြစ်သေးပေ။ အမှန်စင်စစ်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကသာ သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်၏” ဟု မှတ်ယူမှသာ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွါခြင်း(ဒိဋ္ဌိဥပ္ပါဋန) ဖြစ်မည်။

ထို့ပြင် သင်္ခါရတို့သည် အတ္တဖြစ်၏-ဟုဆိုလျှင် အတ္တအနေဖြင့်သာ မှတ်ယူဖို့ သင့်၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တအစစ်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် အတ္တဟု မှတ်ယူနေကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ သင်္ခါရတို့သည်-

- မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနတ္တမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- အဖြစ်၊ အပျက်၊ အဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့် ဒုက္ခမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း ရှုမှတ်လျှင် ဒိဋ္ဌိကိုပယ်ခွါခြင်းမည်သည် ဖြစ်၏။

(၆) မာနသမုတ္တိဋနအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါ ကောင်းစွာ ဝိပဿနာ ရှု၏၊ နှစ်လိုဖွယ် ရှု၏” ဟု မှတ်ယူလျှင် မာနကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါခြင်းမည်သည် မဖြစ်သေးပေ။ အမှန်စင်စစ်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကသာ သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်၏” ဟု မှတ်ယူမှသာ မာနကိုအကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါခြင်း(မာနသမုတ္တိဋန) ဖြစ်မည်။

ထို့ပြင် သင်္ခါရတို့သည် နိစ္စ-ဟုဆိုလျှင် နိစ္စအနေဖြင့်သာ မှတ်ယူဖို့ သင့်၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည် နိစ္စမဟုတ်၊ အနိစ္စအစစ်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် နိစ္စဟု မှတ်ယူနေကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ သင်္ခါရတို့သည်-

- ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ-မည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- အဖြစ်၊ အပျက်ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့် ဒုက္ခမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနတ္တမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း ရှုမှတ်လျှင် မာနကိုအကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါခြင်းမည်သည် ဖြစ်၏။

(၇) နိကန္တိပရိယာဒါနအားဖြင့် ရှုပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်စွမ်း ရှိ၏” ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းကို သာယာနေလျှင် တဏှာကို ကုန်စေခြင်းမည်သည် မဖြစ်သေးပေ။ အမှန်စင်စစ်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကသာ သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်၏” ဟု မှတ်ယူမှသာ တဏှာကိုကုန်စေခြင်း(နိကန္တိပရိယာဒါန) ဖြစ်မည်။

ထို့ပြင် သင်္ခါရတို့သည် သုခ-ဟုဆိုလျှင် သုခအနေဖြင့်သာ မှတ်ယူဖို့သင့်၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည် သုခမဟုတ်၊ ဒုက္ခအစစ်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် သုခဟု မှတ်ယူနေကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ သင်္ခါရတို့သည်-

- အဖြစ်၊ အပျက်ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့် ဒုက္ခမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ-မည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနတ္တမည်၏-ဟူ၍လည်းကောင်း-ရှုမှတ်လျှင် တဏှာကိုကုန်စေခြင်းမည်သည် ဖြစ်၏။

ဝိသုဒ္ဓိကထာလာ

ဒိဋ္ဌိဥပ္ပါဋန၊ မာနသမုတ္တိဋန၊ နိကန္တိပရိယာဒါန

ရှုနည်း

ဝိသုဒ္ဓိကထာ၌ကား-ဒိဋ္ဌိဥပ္ပါဋနရှုနည်း၊ မာနသမုတ္တိဋနရှုနည်း၊ နိကန္တိပရိယာဒါနရှုနည်း-ဟူ၍ ခေါင်းစဉ်သီးသန့် မရှိပေ။ သို့သော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပသတ္တကရှုနည်း၊ အရူပသတ္တကရှုနည်းတို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ခဲ့သဖြင့် ရုပ်နာမ်မှလွဲ၍ သတ္တဝါကို မမြင်တော့ချေ။ ထိုအချိန်၌ သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သည်ကို ပယ်ခွါ ပြီးဖြစ်လေ၏။ ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သတ္တဝါဟု

ယူဆသော ဒိဋ္ဌိမဖြစ်တော့ပေ။ ဒိဋ္ဌိမဖြစ်လျှင် ဒိဋ္ဌိဉာဏ် ဖြစ်၏။ ဒိဋ္ဌိပယ်ခွါသော စိတ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုရှုမှတ်သုံးသပ်လျှင် မာနလည်း မဖြစ်တော့ပေ။ မာနမဖြစ်လျှင် မာနသမ္ပုပ္ပါဒ် ဖြစ်၏။ မာနကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါသောစိတ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုရှုမှတ် သုံးသပ်လျှင် တဏှာလည်း မဖြစ်တော့ပေ။ တဏှာမဖြစ်လျှင် နိကန္တိပရိယာဒါန ဖြစ်၏။ (စည်၊ ၄။ ၄၄၈-၄၅၀)

ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျေပြန်မှု

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပသတ္တကရှုနည်း(နာမ်သုံးသပ်ပုံ ၇-မျိုး)ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်ပြီးပါက ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ရော၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပါ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ ကျေကျေညက်ညက်ဖြစ်ခြင်း၊ ကျေပြန်စွာ ဖြစ်ခြင်းအကျိုးထူးကို ရရှိလေ၏။ ယင်းကိုပင် “ကမ္မဋ္ဌာနပုဂ္ဂဏ” ဖြစ်ပြီး-ဟု ဆိုသည်။ (စည်၊ ၄။ ၄၄၄-၄၅၀)

၈။ မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါး

ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သုံးသပ်ရှုမှတ်ရာ၌ ကျေပြန်၍ အဝါးဝပြီး ဖြစ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာမှစ၍ ပဟာနုပရိညာအစွမ်းဖြင့် ရောက်ထိုက်သော မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါးတို့ကို ဤတိရဏပရိညာစခန်းဖြစ်သည့် သမ္မသနဉာဏ်အရပ်၌ပင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထိုးထွင်းသိပြီးလျှင် ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကိုလည်း ပယ်နိုင်၏။

၁။ အနိစ္စာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နိစ္စသညာကို ပယ်နိုင်၏။

၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သုခသညာကို ပယ်နိုင်၏။

၃။ အနတ္တာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အတ္တသညာကို ပယ် နိုင်၏။

- ၄။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အားရနှစ်သက်ခြင်း(နန္ဒိ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၅။ ဝိရာဂါနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တပ်မက်မှု(ရာဂ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၆။ နိရောဓာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖြစ်ခြင်း(သမုဒယ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၇။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၈။ ခယာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းဟု ထင်မှတ်သော ဃနသညာကို ပယ်နိုင်၏။
- ၉။ ဝယာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခြင်း(အာယူဟန)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၀။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခိုင်ခံ့သည်ဟု ထင်မှတ်သော ဓုဝသညာကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၁။ အနိမိတ္တာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မြဲသည့်အရိပ်နိမိတ် ထင်ခြင်း(နိမိတ္တ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၂။ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တောင့်တခြင်း(ပဏိမိ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၃။ သုညတာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အတ္တကောင်ဟု သက်ဝင်နှလုံးသွင်းခြင်း(အဘိနိဝေသ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၄။ အဓိပညာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အနှစ်ရှိသည်ဟု ယူဆလျက် သက်ဝင်နှလုံးသွင်းခြင်း(သာရာဒါန-အဘိနိဝေသ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၅။ ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်ကို ပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြင်းစွာတွေဝေလျက် သက်ဝင်နှလုံးသွင်းခြင်း(သမ္မောဟ-အဘိနိဝေသ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၆။ အာဒိနဝါနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပုန်းအောင်းမှီခိုစရာဟု သက်ဝင်နှလုံးသွင်းခြင်း(အာလယ-အဘိနိဝေသ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၇။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ဖန်မရှုခြင်း(အပ္ပဋိသင်္ခါ)ကို ပယ်နိုင်၏။
- ၁၈။ ဝိဝဠာနုပဿနာကိုပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတို့နှင့်ယှဉ်တွဲလျက် သက်ဝင်နှလုံးသွင်းခြင်း(သံယောဂ-အဘိနိဝေသ)ကို ပယ်နိုင်၏။

တိရဏပရိညာအရာ၌ ရပြီးဖြစ်သော မဟာဝိပဿနာဉာဏ် ၈-ပါး

မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါးတို့တွင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် သိမြင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာတို့ကို ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။
- “အနိစ္စာနုပဿနာနှင့် အနိမိတ္တာနုပဿနာဟူသော ဤတရားနှစ်မျိုးတို့သည် အနက်တူ၏။ သဒ္ဓါမျှသာ ထူးခြား၏” ဟု ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူသောကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာကို ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လျှင် အနိမိတ္တာနုပဿနာကိုလည်း ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။
- “ဒုက္ခာနုပဿနာနှင့် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဟူသော ဤတရားနှစ်မျိုးတို့သည် အနက်တူ၏။ သဒ္ဓါမျှသာ ထူးခြား၏” ဟု ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူသောကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာကို ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လျှင် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာကိုလည်း ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။
- “အနတ္တာနုပဿနာနှင့် သုညတာနုပဿနာဟူသော ဤတရားနှစ်မျိုးတို့သည် အနက်တူ၏။ သဒ္ဓါမျှသာ ထူးခြား၏” ဟု ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူသောကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာကို ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လျှင် သုညတာနုပဿနာကိုလည်း ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။
- ထို့ပြင် “အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ ပန သဗ္ဗာပိ ဝိပဿနာ” ဟူသောအဖွင့်နှင့် အညီ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးကိုပင် ဆိုလိုသောကြောင့် အဓိပညာဝိပဿနာကိုလည်း ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။
- ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်ကို ကင်္ခါရိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြင့်ပင် ရေတွက်ထားပြီးဖြစ်၍ ယင်းဉာဏ်အမြင်ကိုလည်း ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။

ထို့ကြောင့် ဤတိရဏပရိညာစခန်း၌ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၊ အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၊ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဉာဏ်၊ သုညတာနုပဿနာဉာဏ်၊ အဓိပညာနုပဿနာဉာဏ်၊ ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်-ဟူသော မဟာဝိပဿနာဉာဏ်(၈)ပါးတို့ကို ရပြီး၊သိပြီးဖြစ်လေ၏။

(စဉ်း၄။ ၄၅၄-၄၅၅)

၉။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကြောင်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာစသည်ဖြင့် နိစ္စသညာစသည်ကို ပယ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အထူးစင်ကြယ်နေ၏။ သမ္မသနဉာဏ်၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စမှာလည်း ပြီးဆုံးသွားပြီ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သမ္မသနဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကိုရရန်အတွက် ဆက်လက်အားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဥဒယဗ္ဗယရှုမြင်ပုံ ၂-မျိုး

ပစ္စယအားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ

အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်ခြင်း၊ အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ခန္ဓာတို့၏ချုပ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ပစ္စယ(အကြောင်း)အားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယရှုမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။

ခဏအားဖြင့် ရှုမြင်ပုံ

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိဏာမလက္ခဏာကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ခဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယရှုမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။ (စဉ်းငှ၊ ၄၆၁)

မှတ်ချက်။ ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဥဒယဗ္ဗယရှုပုံ အကျဉ်းသည် ခဏအားဖြင့်ရှုပုံ ဖြစ်၏။
ဥဒယဗ္ဗယရှုပုံအကျယ်သည် ပစ္စယအားဖြင့် ရှုပုံ ဖြစ်၏။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဥဒယဗ္ဗယရှုပုံ အကျဉ်း

အရှုခံတရားများ

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ “ဖြစ်ဆဲရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာသည် ဥဒယ-မည်၏။ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိဏာမလက္ခဏာသည် ဝယ-မည်၏။ ဥဒယ၊ဝယ(အဖြစ်၊အပျက်)ကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်-မည်၏။ ပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာသည်၊ သညာသည်၊ သင်္ခါရသည်၊ ဝိညာဏ်

သည်။ ပစ္စုပ္ပန်စက္ခုသည်။ ... (ပ) ... ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာသည် ဥဒယ-မည်၏။ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမလက္ခဏာသည် ဝယ-မည်၏။ ဥဒယ၊ ဝယ(အဖြစ်၊ အပျက်)ကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်-မည်၏။ ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ အရှုခံတရားများမှာ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော ခဏသုံးပါး၌အကျုံးဝင်သည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ လောကီဣန္ဒြေများ၊ အဝိဇ္ဇာမှ ဘဝအထိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၀-ပါး တို့ဖြစ်သည်။

ဥဒယမည်ပုံ   ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သည့် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဟူသော ဖြစ်ခြင်း(ဇာတိ)၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ဥပ္ပါဒ)၊ အသစ်ဖြစ်မှု အခြင်းအရာ(အဘိနဝါကာရ)ကို “ဥဒယ” ဟုခေါ်သည်။

ဝယမည်ပုံ   ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သည့် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမ လက္ခဏာဟူသော ကုန်ခြင်း(ဓယ)၊ ပျက်ခြင်း(ဘင်္ဂ)ကို “ဝယ” ဟုခေါ်သည်။

ရှုမှတ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာရှိသည့် ဖြစ်ခြင်း(ဇာတိ)၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ဥပ္ပါဒ)၊ အသစ်ဖြစ်မှုအခြင်းအရာ(အဘိနဝါကာရ) ကို “ဥဒယ”ဟူ၍ အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်နေရမည်။

ထို့အတူ ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမလက္ခဏာရှိသည့် ကုန်ခြင်း(ဓယ)၊ ပျက်ခြင်း(ဘင်္ဂ)ကို “ဝယ”ဟူ၍ အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်နေရမည်။

ဤသို့လျှင် ခဏသုံးပါးသို့ရောက်ဆဲဖြစ်သည့် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်၏ အဖြစ်၊ အပျက်လက္ခဏာ(ဥဒယဗ္ဗယသဘော)ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်နေရပါမည်။

ကွဲပြားခြားနားစွာ သိမြင်ပုံ

ဤသို့ အဖြစ်၊ အပျက်လက္ခဏာ(ဥဒယဗ္ဗယသဘော)ကို အဖန်ဖန်ရှုမှတ် နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- ဤဖြစ်ပေါ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်မှ ရှေ့၌ ကြိုတင်ရှိနှင့်နေသည့် နာမ်ရုပ်အစုအပုံ၊ ရုပ်နာမ်အစုအဝေးမည်သည် မရှိ-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ဖြစ်ပေါ်နေသော ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်သည်လည်း မဖြစ်မီ ကြိုတင်ရှိနှင့်နေသည့် နာမ်ရုပ်အစုအပုံ၊ နာမ်ရုပ်အစုအဝေးမှ ရောက်လာခြင်းမည်သည် မရှိ-ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

- ချုပ်ဆဲနာမ်ရုပ်သည် တူရူအရပ်, အထောင့်အရပ်သို့ သွားခြင်းမည်သည် မရှိ-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ချုပ်ပြီးသောနာမ်ရုပ်သည်လည်း တစ်နေရာရာ၌ အစုအပုံအဖြစ်, အစုအဝေးအဖြစ် တည်ရှိခြင်းမည်သည် မရှိ-ဟူ၍လည်းကောင်း ကွဲပြားခြားနားစွာ သိမြင်သွား၏။

ဥပမာအားဖြင့် -

- တီးခတ်ဆဲ စောင်းသံသည် မတီးခတ်မီ ကြိုတင်စုဝေးနေခြင်း မဟုတ်ပေ။
- ဖြစ်ပေါ်ဆဲ စောင်းသံသည်လည်း မတီးခတ်မီ ကြိုတင်စုဝေးနေရာမှ ရောက်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။
- အသံပျောက်ဆဲဖြစ်သည့် စောင်းသံသည်လည်း တူရူအရပ်, အထောင့်အရပ်သို့ ရောက်သွားခြင်း မဟုတ်ပေ။
- အသံပျောက်သွားပြီးသော စောင်းသံသည်လည်း တစ်နေရာရာ၌ အစုအဝေးအနေဖြင့် တည်ရှိနေခြင်း မဟုတ်ပေ။

စင်စစ်၊ စောင်း, စောင်းလက်ခတ်, စောင်းသမား၏ တီးခတ်မှုတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ကြိုတင်ဖြစ်ပေါ်မှုမရှိဘဲ ‘စောင်းသံ’ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်လာသော ယင်းစောင်းသံသည် တစ်ဖန် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ ဤဥပမာနှင့် အလားတူစွာပင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ကြိုတင်ဖြစ်ပေါ်မှုမရှိဘဲ ဖြစ်လာကြ၏။ ဖြစ်လာပြီးသော ယင်းရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့သည် တစ်ဖန် ချုပ်ပျောက်သွားကြ၏-ဟု မှတ်သားထားရပါမည်။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဥဒယဗ္ဗယရှုပုံ အကျယ်

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ ၅-ချက်

- (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၃) ကံ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။

- (၄) အာဟာရ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုမြင်၍လည်း ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
ဤသို့လျှင် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤလက္ခဏာ ၅-ပါးကို ရှုမြင်ရ၏။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပံ ၅-ချက်

- (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၃) ကံ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၄) အာဟာရ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမလက္ခဏာကို ရှုမြင်၍လည်း ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
ဤသို့လျှင် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤလက္ခဏာ ၅-ပါးကို ရှုမြင်ရ၏။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပံ ၅-ချက်

- (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၃) ကံ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၄) ဖဿ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုမြင်၍လည်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ (အဖြစ်)ကို ရှုမြင်၏။

ဤသို့လျှင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤလက္ခဏာ ၅-ပါးကို ရှုမြင်ရ၏။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ ၅-ချက်

- (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၃) ကံ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၄) ဖဿ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာချုပ်ခြင်း ရှိ၏-ဟု အကြောင်း၏ချုပ်ခြင်း သဘောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိဏာမလက္ခဏာကို ရှုမြင်၍လည်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်၏။

ဤသို့လျှင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤလက္ခဏာ ၅-ပါးကို ရှုမြင်ရ၏။

မှတ်ချက်။ - သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၏ ဥဒယရှုပုံ ၅-ချက်၊ ဝယရှုပုံ ၅-ချက်ကိုလည်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာအတိုင်း မှတ်ပါ။
 - ဝိညာဏက္ခန္ဓာရှုပုံ၌ “ဖဿ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့်”၊ “ဖဿ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့်” နေရာတွင် “နာမ်ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့်”၊ “နာမ်ရုပ်၏ချုပ်ခြင်းကြောင့်” ဟု အစားထိုးရုံသာ ထူးခြား၏။
 ကြွင်းအားလုံး တူပြီ။ (စည်၊ ၄။ ၄၅၉-၄၆၀)

ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယရှုကွက်

၅၀-ဖြစ်ပုံ

ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာတစ်ပါး၌ ဥဒယလက္ခဏာရှုပုံ ၅-ပါး၊ ဝယလက္ခဏာရှုပုံ ၅-ပါးအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယရှုကွက် ၁၀-ပါး ဖြစ်၏။ ခန္ဓာ ၅-ပါး၌မူ ဥဒယဗ္ဗယရှုကွက်ပေါင်း ၅၀ ဖြစ်လေသည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤရှုကွက် ၅၀ဖြင့် “ဤသို့လည်း ရုပ်၏ ဥဒယ ဖြစ်၏။ ဤသို့လည်း ရုပ်၏ ဝယဖြစ်၏။ ရုပ်သည် ဤသို့လည်း ဖြစ်ပေါ်၏။ ရုပ်သည် ဤသို့လည်း ပျက်၏” ဟု ပစ္စယ(အကြောင်း)အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းရှုမှတ်နေရပါမည်။

နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ခြင်း အကျိုး

ဤသို့ ပစ္စယအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို နှလုံးသွင်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား “ဤရုပ်နာမ်တရားတို့သည် လက်မွန်မဆွက မရှိပါဘဲလျက် ယခုအခါ ရုတ်ခြည်းဖြစ်ပေါ်လာကုန်သတတ်၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်လည်း တစ်ဖန် ရုတ်ခြည်းပင် ပျောက်ကွယ်သွားကုန်သတတ်” ဟု ထိုးထွင်းသိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် သန့်ရှင်းထက်မြက်လာ၏။

ထို့ပြင် သစ္စာ ၄-ပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၊ ဧကတ္တစသောနည်း ၄-ပါး၊ အနိစ္စလက္ခဏာစသော လက္ခဏာ ၅-ပါးတို့သည်လည်း ထင်ရှားပေါ်လာကြ၏။ (စည်၊ ၄၊ ၄၆၁)

သစ္စာ ၄-ပါး ထင်ရှားပုံ

- (၁) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယ(အဖြစ်)ကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ဇနကအကြောင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၂) ခဏအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ဇာတိဒုက္ခကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၃) ပစ္စယအားဖြင့် ဝယ(အပျက်)ကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အကြောင်းမရှိလျှင် အကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်ရသည့် အကျိုးတရားများ ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၄) ခဏအားဖြင့် ဝယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာပင် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- မရဏဒုက္ခကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၅) ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အဖြစ်အပျက်ကိုရှုမြင်သည့် ဥဒယဗ္ဗယဝိပဿနာဉာဏ်သည်ပင် လောကီမဂ္ဂသစ္စာအနေဖြင့် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု၌ အလွန်တွေဝေနေသော သမ္မောဟကို လောကီမဂ်သည် တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်သတ်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား ထင်ရှားပုံ

- (၁) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလုံသဘောတရား ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အကြောင်းရှိလျှင် အကျိုးရှိ၏-ဟူသောသဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၂) ပစ္စယအားဖြင့် ဝယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဋိလုံသဘောတရား ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အကြောင်းချုပ်လျှင် အကျိုးချုပ်၏-ဟူသောသဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၃) ခဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယ(အဖြစ်အပျက်)ကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န ခေါ် အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သည့်အကျိုးတရားများ ထင်ရှားပေါ်လာကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- သင်္ခတလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ မှန်၏။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းရှိသည့် သဘောတရားတို့သည် သင်္ခတတရားများ ဖြစ်၏။ ထိုသင်္ခတတရားတို့သည်လည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား (အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သည့်အကျိုးတရား)များပင် ဖြစ်၏။

နည်း ၄-ပါး ထင်ရှားပုံ

- (၁) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဧကတ္တနည်း ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှုဖြင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သန္တာန် မပြတ်စဲခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို သာ၍ ပယ်စွန့်နိုင်လာ၏။
- (၂) ခဏအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် နာနတ္တနည်း ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အသစ်အသစ်ဖြစ်သည့် ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း သဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ သဿတဒိဋ္ဌိကို သာ၍ ပယ်စွန့်နိုင်လာ၏။
- (၃) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယ(အဖြစ်အပျက်)ကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် အဗျာပါရနည်း ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ပရမတ္ထတရားတို့၏ အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်ခြင်းသဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ အတ္တဒိဋ္ဌိကို သာ၍ ပယ်စွန့်နိုင်လာ၏။
- (၄) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဧဝံဓမ္မတာနည်း ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အကြောင်းအားလျော်စွာ အကျိုး၏ ဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ အကိရိယဒိဋ္ဌိကို သာ၍ ပယ်စွန့်နိုင်လာ၏။

လက္ခဏာ ၅-ပါး ထင်ရှားပုံ

- (၁) ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အားထုတ်မှုမရှိသည်၏အဖြစ် (နိရိဟကတ္တ)၊ အကြောင်းနှင့်စပ်သောဖြစ်ခြင်း (ပစ္စယပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိတ)ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၂) ဓဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်း(အဘာဝ)၊ ရှေ့အဖို့၊နောက်အဖို့ကင်းဆိတ်ခြင်း(ဝိဝေက)ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၃) ဓဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အဖြစ်,အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်ခြင်း(ပဋိပီဠန)သဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၄) ဓဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် သဘာဝလက္ခဏာ ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- သင်္ခတတရားတို့၏ ဖြစ်မှု,ပျက်မှုတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည့်(ပရိစ္ဆိန္န)သဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၅) ဓဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် သဘာဝလက္ခဏာ၌ သင်္ခတလက္ခဏာ၏ အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်တံ့ခြင်းသဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ဖြစ်ဆဲဓဏ၌ အပျက်မရှိခြင်း, ပျက်ဆဲဓဏ၌ အဖြစ်မရှိခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

(ဧညိ၄။ ၄၆၂-၄၆၆)

ယောဂီဉာဏ်၌ သင်္ခါရတရားတို့
ထင်ပေါ်ပုံ အခြင်းအရာ

အမြဲတမ်းအသစ်

ဤသို့လျှင် သစ္စာ,ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်,နည်း,လက္ခဏာတို့ ထင်ရှားပေါ်လာသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ “ဤရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့သည် ရှေးက မဖြစ်ဘူးပါဘဲလျက် ဤပုံဤနည်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သတတ်။ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင်လည်း ဤပုံဤနည်းဖြင့် ချုပ်ကုန်သတတ်”ဟူ၍ အမြဲတမ်း အသစ်အသစ်အနေဖြင့်သာ သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ခဏတာမျှတည်တဲ့

ထိုမျှသာမကသေး ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့သည် နေခြည်ထိပျောက် နှင်းရည် ပေါက်ပမာ၊ ရေပွက်ပမာ၊ ရေဉ့်ရေးခြစ်အပ်သည့် အရေးအသားပမာ၊ အပ်နဖား ထွင်း စူးဖျားထိပ်၌ တင်လိုက်သည့် မုန်ညင်းစေ့ပမာ၊ လျှပ်စစ်လျှပ်ပန်းနွယ်ပမာ သက်တမ်းအားဖြင့် လွန်စွာတိုတောင်းလှ၏။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် ခဏတာမျှသာ တည်တံ့ခြင်းအနေဖြင့်လည်း ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

အနှစ်သာရမရှိ

ထို့ပြင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့သည် မျက်လှည့်ပမာ၊ တံလှုပ်ပမာ၊ အိပ်မက် ပမာ၊ ညဉ့်မှောင်မိုက်၌မြင်ရသော မီးစက်ဝိုင်းပမာ၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ် ကျတ်သူရဲတို့ ဖန်ဆင်းထားသည့်မြို့ပမာ၊ ရေမြှုပ်စိုင်းပမာ၊ ငှက်ပျောတုံးပမာ အနှစ်သာရမရှိပေ။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် အနှစ်ကင်းသောအနေဖြင့်လည်း ထင်ပေါ်လာ ကုန်၏။

(စည်း၄။ ၄၆၇)

တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်

“သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် အပျက်တရားအနေဖြင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော တရားသည်လည်း အပျက်ဆီသို့သာ ရောက်ရှိသွား၏” ဤသို့ စသည်ဖြင့် အခြင်းအရာလက္ခဏာ(၅၀)တို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည် “တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်”(ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်န)ကို ရရှိလေပြီ ဖြစ်သည်။ ဤဉာဏ်ကိုရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို “အာရဒ္ဓဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်” (အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်)ဟု ခေါ်လေ၏။

(စည်း၄။ ၄၆၈)

[ဧတ္တာဝတာနေန “ဝယဓမ္မမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နန္တ ဝယံ ဥပပတိ”တိ ဣမိနာ အာကာရေန သမပညာသလက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတံ ဥဒယဗ္ဗယာနု- ပဿနံ နာမ တရုဏဝိပဿနာဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ၊ ယဿာဓိဂမာ အာရဒ္ဓဝိပဿကော သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၉)]

၁၀။ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းတရား

၁၀-ပါး

တရုဏဝိပဿနာခေါ် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဖြင့် ရှုမှတ်နေသော အာရဒ္ဓ-
ဝိပဿကယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း (ဝိပဿနပက္ကိလေသ)
တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းတရားတို့မှာ-

- (၁) ဩဘာသ = အရောင်အလင်း
- (၂) ဉာဏ = ဝိပဿနာဉာဏ်
- (၃) ဝီတိ = ဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်ခြင်း
- (၄) ပဿဒ္ဓိ = ဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သော ငြိမ်းအေးမှု
- (၅) သုခ = ဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်း
- (၆) အဓိမောက္ခ = ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်ခြင်း
- (၇) ပဂ္ဂဟ = ချီးမြှောက်အားထုတ်မှု ဝီရိယ
- (၈) ဥပဋ္ဌာန = ဝိပဿနာသတိထင်ခြင်း
- (၉) ဥပေက္ခာ = အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း
- (၁၀) နိကန္တိ = ငြိကပ်တွယ်တာခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ဥပက္ကိလေသ မဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်များ

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတရားများ မဖြစ်ပေါ်သည့်
ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ -

- (၁) မဂ်၊ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပဋိဝေဓသို့ရောက်ရှိပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၂) ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၃) ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအလုပ် ရပ်နားထားသောပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၄) ပျင်းရိပျင်းတွဲ အားထုတ်နေသောပုဂ္ဂိုလ် တို့ဖြစ်သည်။

ဥပက္ကိလေသ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်

နည်းမှန်လမ်းမှန်အကျင့်ရှိပြီး မပြတ်မလပ် တရစပ် အားထုတ်နေသည့်
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ရရှိထားသော အာရဒ္ဓဝိပဿကယောဂီ
ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌သာ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတရားများ ဖြစ်ပေါ်
လာ၏။

(၁) သြဘာသ

သြဘာသ=အရောင်အလင်းဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အရောင်အလင်းကို ဆိုလို၏။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အရောင်အလင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ “ငါ့အား ရှေးက ဤသို့သော အရောင်အလင်းမျိုး မဖြစ်ခဲ့စဘူး၊ ဇကုန္တ မဂ်ဆိုက်ခြင်း၊ ဖိုလ်ဆိုက်ခြင်း ဖြစ်ရမည်” ဟု ကြံစည်ပြီး မဂ်မဟုတ်သည်ကို မဂ်ဟု၊ ဖိုလ်မဟုတ်သည်ကို ဖိုလ်ဟုမှတ်ထင်ကာ ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းမှ သွေဖည်သွားတတ်၏။ အားထုတ်ဆဲ မူလကမ္မဋ္ဌာန်းကို စွန့်လွှတ်လျက် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အရောင်အလင်းကိုသာ နှစ်သက်သာယာနေတတ်၏။

အရောင်အလင်း ပြန့်နှံ့ပုံ

ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည့် အရောင်အလင်းသည် အချို့ယောဂီအား တင်ပလွင်ခွေထိုင်နေသည့် နေရာမျှသာ ထွန်းလင်းပြန့်နှံ့နေ၏။ အချို့ယောဂီအား တရားထိုင်ရာတိုက်ခန်းအတွင်း၊ အချို့ယောဂီအား တိုက်ခန်းပြင်ပတိုင်အောင်၊ အချို့ယောဂီအား ကျောင်းတိုက်တစ်ခုလုံး၊ အချို့ယောဂီအား တစ်ဂါဝုတ်အရပ်၊ ယူဇနာတစ်ဝက်၊ တစ်ယူဇနာ၊ နှစ်ယူဇနာ၊ သုံးယူဇနာ ... (ပ) ... အချို့ယောဂီအား မြေပြင်မှ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင် တစ်စပ်တစ်ပြင်တည်း ထွန်းလင်းပြန့်နှံ့နေ၏။ မြတ်စွာဘုရားရှင်အားမူ လောကဓာတ်တစ်သောင်းလုံးကို ထွန်းလင်းပြန့်နှံ့စေ၏။

အရောင်အလင်းပြန့်နှံ့ရာ အပိုင်းအခြားအရပ် မတူပုံသာဓက

သီဟိုဠ်ကျွန်း စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက်ရှိ နံရံနှစ်ထပ်ကာရံထားသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းဆောင်ငယ်လေး တစ်ဆောင်၌ ဖြစ်သည်။ ထိုကျောင်းဆောင်ငယ်လေး၌ မထေရ်နှစ်ပါး သီတင်းသုံးနေထိုင်ကြ၏။ မထေရ်နှစ်ပါး တရားဆွေးနွေးသည့်နေ့ကား လကွယ်ဥပုသ်နေ့ ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ရှစ်ခွင်ပတ်လည် မိုးသားတိမ်လိပ်များ အုံ့ဆိုင်းနေသည့် ညဉ့်အခါလည်းဖြစ်သဖြင့် မှောင်အတိဖြစ်နေ၏။

ထိုအချိန်၌ မထေရ်တစ်ပါးက အခြားမထေရ်တစ်ပါးကို “အရှင်ဘုရား... တပည့်တော်သည် ယခုအခါ စေတီရင်ပြင်၌ ဖြန့်ခင်းပူဇော်ထားသည့် အဆင်းငါးမျိုးရှိသောပန်းများ ထင်ပေါ်နေပါသည်ဘုရား” ဟု လျှောက်၏။ ထိုအခါ အခြားမထေရ်တစ်ပါးက “ငါ့ရှင်သည် အံ့ဖွယ်မဟုတ်သည်ကို ဆိုဘိ၏၊ ငါ့မှာမူ မဟာသမုဒ္ဒရာ တစ်ယူဇနာဝန်းကျင်အရပ်ရှိ ငါး၊ လိပ်စသည်များ ထင်ပေါ်နေ၏” ဟု ဆိုလေ၏။ ဖြစ်ရပ်မှာ ဤမျှသာ ဖြစ်၏။ သို့သော် ဆိုလိုချက်မှာ- ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အရောင်အလင်းပြန့်နှံ့ရာ အပိုင်းအခြားချင်း မတူညီပုံကို သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြလိုရင်းဖြစ်သည်။

အဓိမာနဖြစ်ပုံသာခဏ

ဥပက္ကိလေသတရားများသည် များသောအားဖြင့် သမထနှင့်ဝိပဿနာ နှစ်မျိုးလုံးရှိထားသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌သာ အဖြစ်များ၏။ သမထမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးပြောင်းသောအခါ ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် အချိန်ကြာကြာ ပယ်ခွါထားသော ကိလေသာများ ထကြွမှုမရှိခြင်း၊ မဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် မိမိကိုယ်ကို ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီ-ဟု ထင်မှတ်နေတတ်သည်။ ယင်းကို အဓိမာန(ရနိုးခြင်း) ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာ- ဥစ္စဝါလိကအရပ်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော မဟာနာဂမထေရ်၊ ဟံကနအရပ်၌ သီတင်းနေထိုင်သော မဟာဒတ္တမထေရ်၊ စိတ္တလတောင်ကျောင်း နိကံပေဏ္ဍက ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော စူဠသုမနမထေရ်တို့ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ဤတွင် မဟာနာဂမထေရ်အကြောင်းကို ဖော်ပြပါမည်။

မဟာနာဂမထေရ်အကြောင်း

တလင်္ဂီအရပ်၌ ဓမ္မဒိန္နအမည်ရသည့် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာထေရ် တစ်ပါး ရှိ၏။ ထိုမထေရ်သည် များစွာသောရဟန်းသံဃာတို့၏ ဩဝါဒါစရိယ ဖြစ်သည်။ တစ်နေ့တွင် မိမိဆရာဖြစ်သူ မဟာနာဂမထေရ်၏ ရဟန်းကိစ္စ ပြီးဆုံးမှုရှိ/မရှိကို ဆင်ခြင်လတ်သော် မပြီးဆုံးသေးဘဲ ပုထုဇဉ်အဖြစ်နှင့်သာ တည်ရှိနေကြောင်းသိရသဖြင့် ဆရာမထေရ်ရှိရာ ဥစ္စဝါလိကအရပ်ဆီသို့ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွသွား၏။ ထို့နောက် ဆရာမထေရ်ထံချဉ်းကပ်၍ လက်အုပ်ချီမိုးရှိခိုးပြီး လျှောက်ပတ်သောနေရာ၌ ထိုင်နေလေ၏။ ထိုအချိန်တွင် -

(မထေရ်ကြီး) “ဘယ့်နှယ်... ငါ့ရှင်ဓမ္မဒိန္နရဲ့ အချိန်အခါမဟုတ်ဘဲ ဘယ်လို အကြောင်းများရှိလို့ ရောက်လာရသတုံး ?”

(မထေရ်) “မှန်ပါ...၊ မရှင်းလင်းတဲ့ ပြဿနာများ မေးလျှောက်ချင်လို့ပါ ဘုရား။”

(မထေရ်ကြီး) “မေးပါ၊ ဒို့များ သိရင် ဖြေတာပေါ့။”

(ထိုအခါ ဓမ္မဒိန္နမထေရ်သည် ပြဿနာပေါင်း တစ်ထောင်ကို မေးမြန်းလျှောက်ထားလေ၏။ ဆရာဖြစ်သူ မဟာနာဂမထေရ်ကြီး ကလည်း မေးတိုင်းမေးတိုင်း မဆိုင်းမတွပင် ဖြေကြားနိုင်သည် ချည်း ဖြစ်၏။)

(မထေရ်) “အရှင်ဘုရား... အရှင်ဘုရား၏ဉာဏ်သည် အလွန်ပင် ထက်မြက်ပါပေ၏။ ဤတရားများကို ဘယ်အချိန်က ရရှိထားပါသလဲ ဘုရား?”

- (မထေရ်ကြီး) “လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ်ခြောက်ဆယ်က ရရှိခဲ့ပါတယ် ငါ့ရှင်။”
- (မထေရ်) “အရှင်ဘုရား... သမာဓိကိုရော အသုံးချတော်မူနိုင်ပါသလား ဘုရား ?”
- (မထေရ်ကြီး) “အိမ်း... သမာဓိကို အသုံးချဖို့ ဝန်မလေးပါဘူး။”
- (မထေရ်) “မှန်ပါအရှင်ဘုရား... ဒါဆိုရင် ဆင်တစ်ကောင် ဖန်ဆင်းတော်မူပါဘုရား။”
- (မဟာနာဂမထေရ်ကြီးလည်း အဘိညာဉ်သမာဓိအစွမ်းဖြင့် တစ်ကိုယ်လုံး ဆွတ်ဆွတ်ဖြူနေသည့် ဆင်ကြီးတစ်ကောင်ကို ဖန်ဆင်းပြ၏။)
- (မထေရ်) “အရှင်ဘုရားဖန်ဆင်းထားတဲ့ ဆင်ဖြူကြီးကို နားရွက်ကုပ်ကုပ်၊ အမြီးထောင်ထောင်နဲ့ နှာမောင်းကို ပါးစပ်မှာထည့်ကာ ကြောက်မက်ဖွယ် အော်မြည်သံပေးပြီး အရှင်ဘုရားထံ တဟုန်ထိုးပြေးဝင်လာတဲ့ဟန်မျိုး ဖန်ဆင်းကြည့်ပါအုံးဘုရား။”

မဟာနာဂမထေရ်လည်း ဓမ္မဒိန္နထေရ်လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း ဖန်ဆင်းလိုက်ရာ လျင်မြန်စွာ တဟုန်ထိုးပြေးဝင်လာသည့် ကြောက်မက်ဖွယ်ဆင်ကြီးကို ရုတ်တရက်တွေ့မြင်ပြီး ကြောက်လန့်တကြားဖြစ်ကာ နေရာမှထပြေးရန် ဟန်ပြင်လေ၏။ ဓမ္မဒိန္နထေရ်လည်း သင်္ကန်းစွန်းကို လက်ဖြင့်လှမ်းဆွဲထားလိုက်ပြီး “အရှင်ဘုရား... ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကြောက်တဲ့စိတ်ရှိသေးသလားဘုရား” ဟု မေးမြန်းလေ၏။

ထိုအခါကျမှ မဟာနာဂမထေရ်ကြီးသည် မိမိကိုယ်ကို ပုထုဇဉ်အဖြစ်သာ ရှိနေသေးမှန်း သိရှိသွားပြီး ဓမ္မဒိန္နထေရ်အား မိမိ၏ အားထားမှီခိုရာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် လျှောက်ထား၏။ ဓမ္မဒိန္နထေရ်လည်း အားထားမှီခိုရာ ဖြစ်စေရမည်-ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ကြောင်း နှစ်သိမ့်စေပြီးလျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားဟောကြားပြသပေး၏။ မဟာနာဂမထေရ်ကြီးသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆောင်ယူ၍ စင်္ကြံထက်သို့တက်ပြီး နှလုံးသွင်းရှုမှတ်လေရာ တတိယခြေလှမ်းအရောက်မှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်လေ၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးကား ဒေါသစရိုက်ထူပြောသောသူ ဟူ၏။

(စည်း၄။ ၄၇၂-၄၇၅)

(၂) ဉာဏ

ဉာဏ=ဉာဏ်ဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဆိုလို၏။ ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့ကို ဥဒယဗ္ဗယသဘောဖြင့် ရှုမြင်သုံးသပ် စူးစမ်းနှိုင်းချိန်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်

အား သိကြားမင်းပစ်သည့် ဝရဇိန်လက်နက်ပမာ ထက်မြက်ရဲရင့် အလွန်သန်ရှင်း သည့်အသိဉာဏ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်နေတတ်၏။

(၃) ပီတိ

ပီတိဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောပီတိကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်တွင် ခုဒ္ဒကာပီတိ၊ ခဏိကာပီတိ၊ ဩက္ကန္တိကာပီတိ၊ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ၊ ဖရဏာပီတိဟူသော ပီတိ၅-မျိုးဖြစ်ပေါ်နေတတ်၏။

(၄) ပဿဒ္ဓိ

ပဿဒ္ဓိဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ငြိမ်းအေးမှုပဿဒ္ဓိကို ဆိုလို၏။ ညဉ့်သန့်စင်ရာ၊ နေ့သန့်စင်ရာအရပ်၌ ထိုင်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုအချိန်၌ ကိုယ်စိတ်ပူပန်ခြင်း၊ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊ ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်ခြင်း၊ ဘာဝနာအမှု၌မခံခြင်း(မပြုစွမ်းနိုင်ခြင်း)၊ မကျန်းမာခြင်း၊ ကောက်ကျစ်ခြင်းမည်သည် မရှိတော့ပေ။

စင်စစ်၊ ထိုအချိန်၌ ယောဂီ၏ ကိုယ်စိတ်တို့သည် ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း ဖြစ်နေ၏။ ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ဖြစ်နေ၏။ နူးညံ့သိမ်မွေ့နေ၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအမှုကို ပြုနိုင်စွမ်း ရှိနေ၏။ ကျန်းကျန်းမာမာ ဖြစ်နေ၏။ တစ်ဖြောင့်တည်း ဖြစ်နေ၏။ ယောဂီသည် ထိုအချိန်၌ ငြိမ်းအေးမှုအစရှိသည်တို့ဖြင့် ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့အပ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ လူတို့နှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အမာနုသီမည်သော ပျော်မွေ့ကို ခံစားနေရ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

“ဆိတ်ငြိမ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းသို့ ဝင်လျက် ငြိမ်းအေးသောစိတ် ရှိသည်ဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်တရားကို မှန်ကန်စွာ မှတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား လူတို့နှင့်မဆိုင်သော ပျော်မွေ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏။”

“အကြင်အကြင် ရုပ်နာမ်အဖို့မှ ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို သုံးသပ်၏။ ထိုသုံးသပ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်အဖို့မှ ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ နှစ်သိမ့်အားရခြင်းကို ရရှိလေ၏။ ထိုဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ နှစ်သိမ့်အားရခြင်းသည် အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သော ယောဂီတို့၏ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် ဖြစ်ပေ၏” ဟူ၍ ဟောကြားတော်မူပေ၏။

(၅) သုခ

သုခဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာသုခကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံးကို စိုပြေစေလျက် အလွန်ကောင်းမြတ်သည့် ချမ်းသာသုခမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေတတ်၏။

(၆) အဓိမောက္ခ

အဓိမောက္ခ=ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူသည်မှာ ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါတရားကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်, စေတသိက်တို့သည် အထူးသဖြင့် ကြည်လင်နေတတ်၏။ အားကြီးသောသဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပေါ်နေတတ်၏။

(၇) ပဂ္ဂဟ

ပဂ္ဂဟ=ချီးမြှောက်ခြင်းဟူသည်မှာ အားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော မလျော့မတင်း ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်အပ်သည့် လုံ့လဝီရိယမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေတတ်၏။

(၈) ဥပဋ္ဌာန

ဥပဋ္ဌာန=ထင်ခြင်းဟူသည်မှာ သတိတရားကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မြေဝင်များသည့် ကျောက်စာတိုင်နှင့်တူသော, မြင်းမိုရ်တောင်မင်းနှင့်တူသော မတုန်မလှုပ် တည်တံ့ခိုင်မာသည့် အမှတ်ရမှုသတိတရား ထင်ပေါ်နေတတ်ပါသည်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်အား တစ်ပါးသောလောက ထင်မြင်လာဘိသကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း ဆင်ခြင်လိုက်သည့် ရုပ်နာမ်ဟူသမျှသည် ယောဂီ၏သတိ၌ လျင်မြန်စွာထင်ပေါ်လာသည်သာ ဖြစ်၏။

(၉) ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဥပေက္ခာနှင့် အာဝဇ္ဇန်းဥပေက္ခာကို ဆိုလို၏။ ထိုအချိန်၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့၌ အလယ်အလတ်ရှုမြင်မှု ဝိပဿနာဥပေက္ခာသည် အားကြီးစွာ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ မနောဒွါရ၌ ဆင်ခြင်မှု အာဝဇ္ဇန်းဥပေက္ခာသည်လည်း အားကြီးစွာ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ အာဝဇ္ဇန်းဥပေက္ခာသည် သိကြားမင်းပစ်သည့် ဝရဇိန်လက်နက်ပမာ, ခြောက်သွေ့သည့် ဖက်ရွက်ပုံအတွင်းသို့ ပြေးဝင်သွားသည့် စင်းသွားမြားပမာ ထက်မြက်ရဲရင့် အလွန်သန်ရှင်းလျက် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။

(၁၀) နိကန္တိ

နိကန္တိ=ငြိကပ်တွယ်တာခြင်းဟူသည်မှာ ဝိပဿနာကို အလိုရှိသည့် ငြိကပ်တွယ်တာမှုကို ဆိုလို၏။ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော အရောင်အလင်းစသည်တို့သည် ဝိပဿနာ၏ အဆင်းတန်ဆာကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထိုအရောင်အလင်းစသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝိပဿနာ၌ ငြိကပ်တွယ်တာခြင်းကိုပြုလျက် သိမ်မွေ့, ငြိမ်သက်

သည့်အခြင်းအရာရှိသော နိကန္တိ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းနိကန္တိကို ကိလေသာမှန်း သိအောင် သိမ်းဆည်းရန်ပင် မတတ်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။

ဥပက္ကိလေသနှင့် ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု

ဩဘာသ မှ ဥပေက္ခာအထိ ဥပက္ကိလေသ ၉-ပါးတို့ကို တဏှာ၊မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပက္ကိလေသအစစ်တို့၏ အာရုံဝတ္ထုဖြစ်သောကြောင့် 'ဥပက္ကိလေသ' ဟုဆို၏။ အကုသိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုခြင်းမဟုတ်ပေ။

နောက်ဆုံးဖြစ်သော နိကန္တိကား 'ဥပက္ကိလေသ'လည်း မည်၏။ တဏှာ၊ မာန၊ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပက္ကိလေသအစစ်တို့၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် 'ဥပက္ကိလေသ ဝတ္ထု'လည်း မည်၏။

ဥပက္ကိလေသ အပါး-၃၀ ဖြစ်ပုံ

ဥပက္ကိလေသတို့သည် အာရုံဝတ္ထု၏အစွမ်းဖြင့်သာ ၁၀-ပါး ဖြစ်၏။ စွဲလမ်းမှု(ဂါဟ)၏အစွမ်းဖြင့်မူကား အပါး-၃၀ ဖြစ်၏။ ဖြစ်ပုံမှာ-

- (၁) ငါ့အား အရောင်အလင်း ဖြစ်ပေါ်၏-ဟုစွဲယူလျှင် ဒိဋ္ဌိဂါဟ ဖြစ်၏။
- (၂) နှစ်လိုဖွယ်ကောင်းသော အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာပြီတကား-ဟု စွဲယူလျှင် မာနဂါဟ ဖြစ်၏။
- (၃) အရောင်အလင်းကို သာယာမှုဖြင့် စွဲယူလျှင် တဏှာဂါဟ ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ဩဘာသ=အရောင်အလင်းတို့သည် ဒိဋ္ဌိ၊မာန၊တဏှာဟူသော ဂါဟ၏အစွမ်းဖြင့် ၃-ပါး ဖြစ်၏။ ကြွင်းသော ဉာဏ်၊ပီတိစသည့် ဥပက္ကိလေသ ၉-ပါးတို့၌လည်း ဂါဟ၏အစွမ်းဖြင့် ၃-ပါးစီရှိသောကြောင့် ဥပက္ကိလေသပေါင်း အပါး-၃၀ ဖြစ်၏။

ဥပက္ကိလေသကြောင့် တုန်လှုပ်၊ပျံ့လွင့်တတ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိသန္တန်၌ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဥပက္ကိလေသတစ်မျိုးမျိုးကို -

- ဧတံ မမ = ဤအရာသည် ငါ၏ ဥစ္စာတည်း။(ဒိဋ္ဌိဂါဟ)
- ဧသောဟမသ္မိ = ဤအရာသည် ငါ ဖြစ်၏။ (မာနဂါဟ)
- ဧသော မေ အတ္တာ = ဤအရာသည် ငါ၏ အတ္တတည်း။(တဏှာဂါဟ)-ဟု အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းသည်ရှိသော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် တုန်လှုပ်နေတတ်၏။ ပျံ့လွင့်နေတတ်၏။

(စည်၊၄။ ၄၇၉-၄၈၀)

၁၁။ လမ်းမှန်နှင့်လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း (မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာန)

ဩဘာသစသည် ဥပက္ကိလေသတရားများ ယောဂီ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော(ကုသလယောဂီ)، ရင့်ကျက်သည့် ဉာဏ်ပညာရှိသော(ပဏ္ဍိတယောဂီ)، ကျမ်းဂန်နဲ့သိသော(ဗျတ္တယောဂီ)، ဥပက္ကိလေသတို့၏အပြစ်နှင့် ဥပက္ကိလေသတို့ကိုသုတ်သင်သဖြင့် ရရှိနိုင်သည့်အကျိုးကို သိနားလည်သည့် ဉာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသော(ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နယောဂီ)ဖြစ်ပါမူ လမ်းမှန်လမ်းမှားကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။

ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ် စူးစိုက်ဆင်ခြင်ပုံ

အဆိုပါယောဂီသည် မိမိသန္တာန်၌ ဩဘာသ=အရောင်အလင်းဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် -

“ငါ့အား ဤဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သည့် အရောင်အလင်းကား ပေါ်ပေါက်လာပေပြီ။ စင်စစ်၊ ဤအရောင်အလင်းသည် -

- ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်စီးတတ်သည့် အနိစ္စ-သဘောတရားသာ ဖြစ်ချေ၏။
- အကြောင်းတရားများ ပေါင်းစု၍ပြုပြင်အပ်သည့် သင်္ခတ-သဘောတရားသာ ဖြစ်ချေ၏။
- အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န-သဘောတရားသာ ဖြစ်ချေ၏။
- ကုန်ခြင်းသဘောရှိသည့် ခယဓမ္မ-သာ ဖြစ်ချေ၏။
- ပျက်ခြင်းသဘောရှိသည့် ဝယဓမ္မ-သာ ဖြစ်ချေ၏။
- ပျောက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိသည့် ဝိရာဂဓမ္မ-သာ ဖြစ်ချေ၏။
- ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသည့် နိရောဓဓမ္မ-သာ ဖြစ်ချေ၏။”

ဟု ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ရမည်။ စူးစူးစိုက်စိုက် ဆင်ခြင်ရမည်။

မှတ်ချက်။ ကြွင်းသောဥပက္ကိလေသတို့ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်လည်း ဤနည်း

အတိုင်း ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ရမည်။ စူးစိုက်ဆင်ခြင်ရမည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုပုံ

တစ်နည်းအားဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိသန္တာန်၌ ဩဘာသ=အရောင်အလင်းဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် - “ဤအရောင်အလင်းသည် အတ္တဖြစ်၏-ဟုဆို

လျှင် အတ္တအနေဖြင့်သာ မှတ်ယူဖို့သင့်၏။ သို့သော် အရောင်အလင်းသည် အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တအစစ်သာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက် အတ္တ-ဟု မှတ်ယူနေဘိ၏။ ထို့ကြောင့် အရောင်အလင်းသည် မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနတ္တ-မည်၏။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ-မည်၏။ အဖြစ်၊ အပျက်ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ်နှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့် ဒုက္ခ-မည်၏။ ဟူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်ကာ ရှုမှတ်ပစ်ရမည်။ (ကြွင်းသောဥပက္ကိလေသတို့ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်လည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်ရမည်။)

ဥပက္ကိလေသကြောင့် မတုန်လှုပ်၊မပျံ့လွင့်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အရောင်အလင်းကို ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၊ စူးစိုက်ဆင်ခြင်၍ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်ကာ ရှုမှတ်ပြီးလျှင် -

- နေတံ မမ = ဤအရောင်အလင်းသည် ငါ၏ ဥစ္စာမဟုတ်။
- နေသောဟမသ္မိ = ဤအရောင်အလင်းသည် ငါမဟုတ်။
- နေသော မေ အတ္တာ = ဤအရောင်အလင်းသည် ငါ၏ အတ္တမဟုတ်-ဟု အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းရှုမှတ်သည် ရှိသော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် တုန်လှုပ်မှုမရှိတော့ပေ။ ပျံ့လွင့်မှုမရှိတော့ပေ။ (ကြွင်းသောဥပက္ကိလေသတို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်ရမည်။)

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပက္ကိလေသအရှုပ်အထွေးတို့ကို ဖြေရှင်းပြီးလျှင် “ဤအရောင်အလင်းစသော ဥပက္ကိလေသတရားများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် လမ်းမှန်မဟုတ်၊ ဥပက္ကိလေသမှလွတ်သော ရှုမြဲရှုလျက် လမ်းမှန်သွားသော ရူသိမ္မဝိပဿနာဉာဏ်သည်သာ လမ်းမှန် ဖြစ်ပေ၏” ဟု ပိုင်းခြားသိလေတော့၏။

ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ လမ်းမှန်(မဂ္ဂ)ကိုလည်းကောင်း၊ လမ်းမှား(အမဂ္ဂ)ကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြားသိမြင်၍တည်သော ဉာဏ်တစ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလေ၏။ ယင်းဉာဏ်ကိုပင် “မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” ဟုခေါ်သည်။

သစ္စာ ၃-ပါးပိုင်းခြားသိပြီး ဖြစ်ပုံ

- (၁) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ဖြင့် နာမ်ရုပ်ကိုပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီး ဖြစ်၏။

(၂) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ဖြင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီး ဖြစ်၏။

(၃) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ဖြင့် လမ်းမှန်ကို ကန့်သတ်ပိုင်းခြားပြီးဖြစ်သဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီး ဖြစ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ
ပြီး၏။

မင်းမင်းကြကသယနဝိသယ

နိဒ္ဒေသ

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

နိဒ္ဒေသ

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ

သီခါပတ္တဝါပဿနာဉာဏ်(ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်) ရှစ်ပါးနှင့် သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် ဤကိုးတန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်အပေါင်းကို “ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” (အရိယာမဂ်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သောဉာဏ်အမြင်) ဟုခေါ်သည်။
[အဋ္ဌန္တံ ပန ဉာဏာနံ ဝသေန သီခါပတ္တာ ဝိပဿနာ၊ နဝမ္မေ သစ္စာနုလောမိကဉာဏန္တိ အယံ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆)]

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ၌ ပါဝင်သော ဉာဏ်စဉ် ၉-ပါး

- ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလိုလျှင် ဥပက္ကိလေသမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဖော်ပြပါ ဉာဏ်စဉ် ၉-ပါးတို့၌ အားထုတ်ရမည်။ ယင်းတို့မှာ-
- (၁) ဥပက္ကိလေသမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်)
  - (၂) ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်
  - (၃) ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်
  - (၄) အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်
  - (၅) နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်
  - (၆) မုဗ္ဗိတုကမျတာဉာဏ်
  - (၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်
  - (၈) သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်
  - (၉) သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်(အနုလောမဉာဏ်) တို့ဖြစ်သည်။

၁။ ဥပက္ခိလေသမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကြောင်း

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန်အားထုတ်ခြင်း အကျိုး

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန်အားထုတ်ခြင်းသည် သာမညလက္ခဏာကို
ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားနိုင်ခြင်းအကျိုး ရှိ၏။

မှန်၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မဖြစ်မီ အောက်
ပိုင်း၌ ဥပက္ခိလေသဆယ်ပါးတို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းနေ၏။ ထို့ကြောင့် သာမညလက္ခဏာ
သုံးပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောကိစ္စအားဖြင့် ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား
ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဥပက္ခိလေသဆယ်ပါးမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်
ကား သာမညလက္ခဏာသုံးပါးကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်
ပေ၏။ ထို့ကြောင့် သာမညလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားနိုင်ခြင်း
အကျိုးငှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန်ပြန်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး မထင်ပေါ်ခြင်းအကြောင်း

- (၁) အဖြစ်အပျက်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဆက်မပြတ်
ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ် သန္တတိပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းကြောင့်
လည်းကောင်း အနိစ္စလက္ခဏာ မထင်ပေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- (၂) အဖြစ်အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်ခံရခြင်းကို နှလုံးမသွင်း
ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဣရိယာပုထ်တို့က ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းကြောင့်လည်း
ကောင်း ဒုက္ခလက္ခဏာ မထင်ပေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- (၃) ဓာတ်အမျိုးမျိုးတို့၏ အသီးအသီး ကွဲပြားခြားနားခြင်းကို နှလုံးမသွင်းခြင်း
ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းထင်ရသော အစိုင်အခဲ ဃနုပညတ်
က ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာ မထင်ပေါ်ခြင်း
ဖြစ်သည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ပေါ်အောင် ရှုနည်း

- (၁) အဖြစ်အပျက်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမ်းဆည်း၍ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ် နာမ်အစဉ် သန္တတိပညတ်ကို ဖျက်ဆီးလိုက်လျှင် အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဟုတ် တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ထင်ပေါ်လာ၏။
- (၂) အဖြစ်အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် ဖိစီးနှိပ်စက်ခံရမှု(အဘိဏ္ဍသမ္ပ- ဋ္ဌိပိဋက)သဘောကို နှလုံးသွင်းရှုမှတ်၍ ဣရိယာပုထ်ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်လျှင် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ထင်ပေါ်လာ၏။
- (၃) ဓာတ်အမျိုးမျိုးကို အသီးအသီးခွဲခြား၍ တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းထင်ရသည့် အစိုင် အခဲ ဃနပညတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်လျှင် အနတ္တ- လက္ခဏာသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ထင်ပေါ်လာ၏။

အနိစ္စ၊ အနိစ္စလက္ခဏာ မည်ပုံ

အနိစ္စ

- ခန္ဓာငါးပါးသည် ‘အနိစ္စ=မမြဲသောတရား’ ဖြစ်၏။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် ဖြစ်ခြင်း(ဥပ္ပါဒ)၊ ပျက်ခြင်း(ဝယ)နှင့် ထိုမှ တစ်ပါးသော ရင့်ရော်ခြင်း(အနုညထတ္တ)သဘောရှိသော ကြောင့် ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာငါးပါးသည် ဇာတိသဘော၊ မရဏ သဘော၊ ဧရာသဘောရှိသောကြောင့် အနိစ္စ မည်၏။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက် ခြင်း(အဘာဝ)ဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးသည် အနိစ္စ မည်၏။

အနိစ္စလက္ခဏာ

- ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ ထိုမှတစ်ပါးသော ရင့်ရော်ခြင်းသဘော သည် အနိစ္စလက္ခဏာ(မမြဲဟုမှတ်ကြောင်းတရား) မည်၏။
- တစ်နည်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်း၊ ကွယ်ပျောက် ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအထူးသည် အနိစ္စလက္ခဏာ မည်၏။

ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ မည်ပုံ

ဒုက္ခ

- “ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ = မမြဲသောတရားသည် ဒုက္ခ မည်၏” ဟု မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသောကြောင့် အနိစ္စမည်သည့် ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းသည်ပင် ‘ဒုက္ခ=ဆင်းရဲသောတရား’

မည်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဖြစ်အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် ဖိစီးနှိပ်စက်ခံနေရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဒုက္ခလက္ခဏာ - မပြတ်နှိပ်စက်သော အခြင်းအရာသည် ဒုက္ခလက္ခဏာ (ဆင်းရဲဟုမှတ်ကြောင်းတရား) မည်၏။

အနတ္တ၊ အနတ္တလက္ခဏာ မည်ပုံ

အနတ္တ - “ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ = ဆင်းရဲသောတရားသည် အနတ္တမည်၏” ဟု မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသောကြောင့် ဒုက္ခမည်သည့် ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းသည်ပင် ‘အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်သောတရား’ မည်၏။

အနတ္တလက္ခဏာ - အလိုအတိုင်းမဖြစ်သော အခြင်းအရာသည် အနတ္တလက္ခဏာ (အနတ္တဟုမှတ်ကြောင်းတရား) မည်၏။ (စည်၊ ၄။ ၄၈၄-၄၈၇)

၂။ ဘင်္ဂါနပဿနာဉာဏ် အကြောင်း

ဘင်္ဂါနပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် အဖန်တလဲလဲ နှိုင်းချိန်စူးစမ်းနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာ ၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ဥဒယဗ္ဗယ(အဖြစ်အပျက်)အနေဖြင့် လျင်မြန်စွာ ထင်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ဖြစ်သည်ရှိသော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည်-

- ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်သဘောသို့လည်းကောင်း၊
  - ဌိတိ = တည်တံ့ခြင်း ဌိသဘောသို့လည်းကောင်း၊
  - ပဝတ္တ = မပြတ်ဖြစ်သောရုပ်နာမ်အယဉ်သို့လည်းကောင်း၊
  - နိမိတ္တ = အထည်ကိုယ်ထင်ခြင်း ပုံသဏ္ဌာန်နိမိတ်သို့လည်းကောင်း၊
- မရောက်ရှိတော့ပေ။

ထို့ပြင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ -

- ခယ = ကုန်ခြင်းသဘော
- ဝယ = ပျောက်ခြင်းသဘော
- ဘေဒ = ပြိုခြင်းသဘော
- နိရောဓ = ချုပ်ခြင်းသဘော၌သာလျှင် သတိသည် ကောင်းစွာတည်နေ၏။

ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဪ...ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရ မှန်သမျှတို့ သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြပြီးလျှင် ဤအတိုင်း ချုပ်ပျောက်သွားမှာပါတကား...”ဟု ရှုမြင်မိလေ၏။ ဤသို့ ရှုမြင်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ခြင်းကိုလွှတ်၍ ပျက်ခြင်း ကိုသာ နှလုံးသွင်းရာ ဤအရာဌာန၌ ပျက်ခြင်းသဘောကိုသာ အဖန်ဖန်ရှုမြင်ခြင်း ကြောင့် “ဘင်္ဂါနုပဿနာ”မည်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ လေ၏။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်

ကထံ အာရမ္မဏပဋိသန္ခိ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ ဝိပဿနေ ဉာဏံ?
ရူပါရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတာ ဘိဇ္ဇတိ။ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသန္ခိ တဿ စိတ္တဿ
ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ။ အနုပဿတိတိ ဧတ္ထ ကထံ အနုပဿတိ? အနိစ္စတော
အနုပဿတိ နော နိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော အနုပဿတိ နော သုခတော၊ အနတ္တတော
အနုပဿတိ နော အတ္တတော၊ နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ၊ ဝိရဇ္ဇတိ နော ရဇ္ဇတိ၊
နိရောဓေတိ နော သမုဒေတိ၊ ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိ။

အနိစ္စတော အနုပဿန္တော နိစ္စသည် ပဇာတိ။ ဒုက္ခတော အနုပဿန္တော
သုခသည်၊ အနတ္တတော အနုပဿန္တော အတ္တသည်၊ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော နန္ဒ၊ ဝိရဇ္ဇန္တော
ရာဂံ၊ နိရောဓေန္တော သမုဒယံ၊ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တော အာဒိနံ ပဇာတိ။

ဝေဒနာရမ္မဏတာ။ ပ။ သညာရမ္မဏတာ။ ပ။ သင်္ခါရာရမ္မဏတာ။ ပ။
ဝိညာဏာရမ္မဏတာ။ ပ။ စက္ခာရရမ္မဏတာ။ ပ။ ဇရာမရဏာရမ္မဏတာ စိတ္တံ
ဥပ္ပဇ္ဇိတာ ဘိဇ္ဇတိ။ ပ။ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တော အာဒိနံ ပဇာတိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၅)

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ

ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုပုံ

ရူပက္ခန္ဓာကို ရှုပုံ

ရုပ်လျှင်အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထိုရုပ်အာရုံ
ကို အဖြစ်အပျက်(ဓယဝယ)ဟု ရှုသိသောစိတ်၏ အပျက်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရှုရမည်။
တစ်ဖန်ရှုပုံမှာ -

- (၁) အနိစ္စတော အနုပဿတိ နော နိစ္စတော။
(အနိစ္စအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏၊ နိစ္စအားဖြင့် မရှု။)
- (၂) ဒုက္ခတော အနုပဿတိ နော သုခတော။
(ဒုက္ခအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏၊ သုခအားဖြင့် မရှု။)
- (၃) အနတ္တတော အနုပဿတိ နော အတ္တတော။
(အနတ္တအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏၊ အတ္တအားဖြင့် မရှု။)
- (၄) နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ။ (ပြီးငွေ၏၊ မနှစ်သက်။)
- (၅) ဝိရဇ္ဇတိ နော ရဇ္ဇတိ။ (စက်ဆုပ်၏၊ မတပ်မက်။)
- (၆) နိရောဓေတိ နော သမုဒေတိ။ (ချုပ်ငြိမ်းစေ၏၊ မဖြစ်ပေါ်စေ။)
- (၇) ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိ။ (တစ်ဖန်စွန့်၏၊ မယူ။)

- အနိစ္စဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုသည်ရှိသော် နိစ္စသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- ဒုက္ခဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုသည်ရှိသော် သုခသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- အနတ္တဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုသည်ရှိသော် အတ္တသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- ငြီးငွေ့သည်ရှိသော် နှစ်သက်ခြင်း(နန္ဒီ)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- တပ်မက်ခြင်းကင်းသော် တပ်မက်မှု(ရာဂ)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- ချုပ်သည်ရှိသော် ဖြစ်ခြင်း(သမုဒယ)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- တစ်ဖန်စွန့်သည်ရှိသော် စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးကို ရူပံ

- (၁) ဝေဒနာလျှင်အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထိုဝေဒနာ အာရုံကို ခယဝယ-ဟု ရှုသိသောစိတ်၏ အပျက်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရှုရမည်။ တစ်ဖန်ရူပံမှာ ... (ပ) ... စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- (၂) သညာလျှင်အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထိုသညာ အာရုံကို ခယဝယ-ဟု ရှုသိသောစိတ်၏ အပျက်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရှုရမည်။ တစ်ဖန်ရူပံမှာ ... (ပ) ... စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- (၃) သင်္ခါရလျှင်အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထိုသင်္ခါရ အာရုံကို ခယဝယ-ဟု ရှုသိသောစိတ်၏ အပျက်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရှုရမည်။ တစ်ဖန်ရူပံမှာ ... (ပ) ... စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။
- (၄) ဝိညာဏ်လျှင်အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထိုဝိညာဏ် အာရုံကို ခယဝယ-ဟု ရှုသိသောစိတ်၏ အပျက်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရှုရမည်။ တစ်ဖန်ရူပံမှာ ... (ပ) ... စွဲယူခြင်း(အာဒါန)ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

(စည်း၄၊ ၄၈၈-၄၈၉)

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏

အရှုခံတရားများ

အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံတရားများမှာ- ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ လောကီဣန္ဒြေများ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါး တို့ဖြစ်သည်။

အဋ္ဌကထာဖွင့် အဓိပ္ပာယ်များ

ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ

ပုဒ်အဖွင့်

“ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ=ပျက်ခြင်းကိုတစ်ဖန်ရှုသောပညာ”ဟူသည်မှာ အရှုခံအာရုံကို ခယဝယတင်၍ ရှုမှတ်နေသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်(ဘင်)ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုမှတ်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ခေါ်၏။

[ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာတိ တဿ၊ အာရမ္မဏံ ခယတော ဝယတော ပဋိသင်္ခါယ ဥပ္ပန္နဿ ဉာဏဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿနေ ယာ ပညာ၊ ဣဒံ ဝိပဿနေ ဉာဏန္တိ ဝုတ္တံ။(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈)]

တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ

ပုဒ်အဖွင့်

“တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ=ထိုသိသောစိတ်၏ ပျက်ခြင်းကို တစ်ဖန်ရှု၏”ဟူသည်မှာ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အာရုံကို ခယဝယတင်၍ သိမြင်နေ၏။ ထိုသိမြင်နေသည့် ဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကို နောက်စိတ်တစ်မျိုးဖြင့် တစ်ဖန်ရှုမှတ်၏-ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာမြတ်တို့က -

“ဉာတဉ္စ ဉာဏဉ္စ ဥဘောပိ ဝိပဿတိ။”

“သိအပ်သောအာရုံကိုလည်းကောင်း၊ သိသောဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း နှစ်ပါးလုံးတို့ကိုလည်း ရှု၏”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်၊ ၄။ ၄၉၁)

[တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိတိ ယေန စိတ္တေန တံ ရူပါရမ္မဏံ ခယတော ဝယတော ဒိဋ္ဌံ၊ တဿ စိတ္တဿ အပရေန စိတ္တေန ဘင်္ဂံ အနုပဿတိတိ အတ္ထော။ တေနာဟု ပေါရာဏာ “ဉာတဉ္စ ဉာဏဉ္စ ဥဘောပိ ဝိပဿတိ”တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈)]

အနုပဿတိ-ပုဒ်အဖွင့်

အနုပဿတိ = အဖန်ဖန်ရှု၏။ (အနု အနု ပဿတိ။)

များစွာသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။

(အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ပုနပျန် ပဿတိ။)

အနိစ္စဟု ရှု၏။ နိစ္စဟု မရှု

ပျက်ခြင်း(ဘင်)မည်သည်ကား အနိစ္စလက္ခဏာ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သောကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားမှန်သမျှကို အနိစ္စဟုသာ ရှု၏။ နိစ္စဟု မရှုပေ။ ထို့ကြောင့် “အနိစ္စတော အနုပဿတိ နော နိစ္စတော” ဟု အနိစ္စာနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒုက္ခဟု ရှု၏။ သုခဟု မရှု

မမြဲသောအနိစ္စတရားသည်ပင်လျှင် ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားမှန်သမျှကို ဒုက္ခဟုသာ ရှု၏။ သုခဟု မရှုပေ။ ထို့ကြောင့် “ဒုက္ခတော အနုပဿတိ နော သုခတော” ဟု ဒုက္ခာနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အနတ္တဟု ရှု၏။ အတ္တဟု မရှု

ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခတရားသည်ပင်လျှင် အနတ္တဖြစ်သောကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားမှန်သမျှကို အနတ္တဟုသာ ရှု၏။ အတ္တဟု မရှုပေ။ ထို့ကြောင့် “အနတ္တတော အနုပဿတိ နော အတ္တတော” ဟု အနတ္တာနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ငြီးငွေ့၏။ မနှစ်သက်

အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဖြစ်သောတရားသည် အလွန်နှစ်သက်အပ်သည့် အဘိနန္ဒိတဗ္ဗတရား မဟုတ်သောကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမြင်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ ငြီးငွေ့၏။ မနှစ်သက်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် “နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ” ဟု နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

စက်ဆုပ်၏။ မတပ်မက်

အလွန်မနှစ်သက်အပ်သည့် အဘိနန္ဒိတဗ္ဗတရား၌ တပ်မက်မှုမဖြစ်သင့်သောကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမြင်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ စက်ဆုပ်၏။ မတပ်မက်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် “ဝိရဇ္ဇတိ နော ရဇ္ဇတိ” ဟု ဝိရာဂါနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ချုပ်ငြိမ်းစေ၏။ မဖြစ်ပေါ်စေ

ဤသို့ သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ .မတပ်မက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် လောကီဉာဏ်ဖြင့်ပင် ရာဂကို ချုပ်ငြိမ်းစေ၏။ ရာဂကို မဖြစ်ပေါ်စေ။ ထို့ကြောင့် “နိရောဓေတိ နော သမုဒေတိ” ဟု နိရောဓာနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ စက်ဆုပ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည် မြင်ရသည့် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ချုပ်၏-ဟု ရှု၏။ ဖြစ်သည်-ဟု မရှုပေ။ ထို့အတူ မမြင်ရသည့် အတိတ်,အနာဂတ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား အပေါင်းကိုလည်း ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ရှုသကဲ့သို့ အနုယဉာဏ်အစွမ်း ဖြင့် ချုပ်၏-ဟု ရှု၏။ ဖြစ်သည်-ဟု မရှုပေ။ ယင်းကို “အနုယဉာဏ်” (အနုမာနဉာဏ်)ဖြင့် မှန်းဆရှုသည်ဟု မိန့်ဆိုကြ၏။

တစ်ဖန်စွန့်၏။ မယူ

အနိစ္စာနုပဿနာစသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် တဒင်္ဂပဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်၏။ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်သည်ရှိသော် ကိလေသဝဋ်လျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ပြုပြင်စီမံတတ်သည့် ကမ္မဝဋ်ဟူသော အဘိသင်္ခါရတို့ကိုလည်း ပယ်စွန့်လေ၏။ တစ်ဖန် ကံ,ကိလေသာ တို့ကို ပယ်စွန့်သည်ရှိသော် ကံကြောင့်ဖြစ်သည့် အကျိုးဝိပါက်ဟူသော ဘဝသစ် ခန္ဓာတို့ကိုလည်း ပယ်စွန့်လေ၏။ သို့ဖြစ်၍ အနိစ္စာနုပဿနာစသော ဘင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ်သည် ဘဝသစ်ခန္ဓာ၊ ကံဟူသော အဘိသင်္ခါရတို့နှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်သောကြောင့် “ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ” (စွန့်လွှတ်ခြင်းဟူသော တစ်ဖန်စွန့် လွှတ်ခြင်း) မည်၏။

ထို့ပြင် အနိစ္စာနုပဿနာစသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် မမြဲခြင်း အနိစ္စစသော အပြစ်ကိုမြင်သဖြင့် ထိုအနိစ္စစသည်မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော နိစ္စစသော သဘောရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်သော စိတ်နှလုံးရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ပြေးဝင် ခြင်းကြောင့် “ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂ” (ပြေးဝင်ခြင်းဟူသော တစ်ဖန်စွန့်လွှတ်ခြင်း) မည်၏။

ဤသို့လျှင် အနိစ္စာနုပဿနာစသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့်လည်း ပယ်စွန့်၏။ နိဗ္ဗာန်သို့လည်း ညွတ်ကိုင်သောစိတ်ဖြင့် ပြေးဝင်၏။ ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေ သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ကိလေသာတို့ကို မယူ။ အပြစ်မမြင်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်

သင်္ခတအာရုံကိုလည်း မယူ။ ထို့ကြောင့် “ပဋိနိဿန္ဒတိ နော အာဒိယတိ”
(တစ်ဖန်စွန့်၏၊ မယူ)ဟု ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်၊ ၄။ ၄၉၃)

ပဋိသင်္ခါရိပဿနာ

ဝတ္ထုသင်္ကမနာ စေပ । ပညာယ စ ပိဝဋ္ဋနာ။

အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္စေပ । ပဋိသင်္ခါရိပဿနာ။

ဝတ္ထုရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ ပညာ၏ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု အာဝဇ္ဇနာ၊
ခွန်အားဟူသော အင်္ဂါသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသည့် ဝိပဿနာပညာကို ‘ပဋိသင်္ခါရိပဿနာ’
(ရုပ်စသောသင်္ခါရအာရုံကို သိ၍ အပျက်ဘင်ကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း) ဟုခေါ်၏။

ဝတ္ထုရွှေ့ပြောင်းခြင်း

ရုပ်၏ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကို ရှုမြင်ပြီးလျှင် ထိုရှုမြင်သောစိတ်၏ ပျက်ခြင်း
(ဘင်)ကို တစ်ဖန်ရှုမြင်ရမည်။ ဤသို့ ရှုမြင်ခြင်းကို ဝတ္ထုရွှေ့ပြောင်းခြင်း(ဝတ္ထု-
သင်္ကမန) ဟုခေါ်သည်။

ရှင်းလင်းချက်။ - ရူပက္ခန္ဓာမှစ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဧရာမရဏအဆုံးအထိ တရား
တို့သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ တည်ရာဌာနဖြစ်
သောကြောင့် ‘ဝတ္ထု’မည်၏။

[ဝတ္ထုသင်္ကမနာတိ ဧတ္ထ ဝိပဿနာယ ပဝတ္တိဌာနဘာဝတော
ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ‘ဝတ္ထု’တိ အဓိပ္ပေတံ။ (ဗဟု၊ ၂။ ၄၄၂)]

- ရုပ်၏ပျက်ခြင်းဘင်(ရှေ့ဝတ္ထု)မှ စိတ်၏ပျက်ခြင်းဘင် (နောက်
ဝတ္ထု)သို့ ပြောင်း၍ရှုသဖြင့် ‘ဝတ္ထုရွှေ့ပြောင်းသည်’ ဟုဆိုခြင်း
ဖြစ်သည်။

- အမှန်စင်စစ်၊ ဝိပဿနာစိတ်ဆိုသည်မှာလည်း သင်္ခါရတရား၌
အကျုံးဝင်သဖြင့် အနိစ္စတရားသာ ဖြစ်ချေ၏။ သို့ဖြစ်၍
စိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ချက်အတွင်း၌ အကျုံးဝင်သည့် တစ်ခုတည်း
သော ဝိပဿနာစိတ်သည် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့၊ အာရုံ
တစ်ခုမှ အာရုံတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ဖြစ်ရိုး ထုံးစံမရှိပေ။ သို့သော်
ရုပ်တရား၏အပျက်ကို ရှုမှတ်နေသော ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယင်း
ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်ဘင်ကိုရှုမှတ်မည် ဝိပဿနာစိတ်တို့

၏ ဝိပဿနာစိတ်ချင်း တူညီနေသောကြောင့် ဧကတ္တနည်းဖြင့် တစ်ခုတည်းထပ်တူပြု၍ “ပြောင်းရွှေ့သည်” ဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

[သင်္ကမနာတိ ဝိပဿနာဘာဝသာမညတော ဧကတ္တနယေန ဝုတ္တံ။ အညထာ အညဒေဝ ရူပဘင်္ဂဝိသယံ ဉာဏံ။ အညဒေဝ တဒါရမ္မဏစိတ္တဘင်္ဂဝိသယန္တိ ကုတော သင်္ကမနာ။ (မဟာနိ၊ ၂။ ၄၄၂-၄၄၃)]

ပညာ၏ဆုတ်နစ်ခြင်း

“ပညာယ ဝိပဋ္ဌနာ=ပညာ၏ ဆုတ်နစ်ခြင်း” ဟူသည်မှာ-ဥဒယ(အဖြစ်) ကို ပယ်၍ ဝယ(အပျက်)၌ တည်ခြင်းကို ‘ပညာ၏ဆုတ်နစ်ခြင်း’ ဟုဆိုလို၏။ ရှင်းလင်းချက်။ ဤနေရာ၌ ပညာဆိုသည်မှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဝိပဿနာပညာကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်း ဝိပဿနာပညာသည် ဝယ(အပျက်)ကိုသာ မှတ်ယူပြီး ဥဒယ (အဖြစ်)ကို မမှတ်ယူတော့သဖြင့် ဥဒယ(အဖြစ်)မှ ဆုတ်နစ် သွား၏။ ယင်းကို ပညာ၏ဆုတ်နစ်ခြင်း-ဟုခေါ်သည်။ [ပညာယာတိ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဝသေန ပဝတ္တမာနာယ ဝိပဿနာပညာယ ဝယသေဝ ဂဟဏဝသေန ဥဒယတော ဝိနိဝဋ္ဌနာ။ (မဟာနိ၊ ၂။ ၄၄၃)]

အာဝဇ္ဇန်းခွန်အား

“အာဝဇ္ဇနာဗလ=အာဝဇ္ဇန်းခွန်အား” ဟူသည်မှာ- ရုပ်၏အပျက်(ဘင်)ကို ရှုမြင်ပြီးလျှင် ယင်းရုပ်တရား၏ အပျက်(ဘင်)ကိုအာရုံပြု၍ ရှုသိနေသော ဝိပဿနာ စိတ်၏ အပျက်(ဘင်)ကို တစ်ဖန်ရှုမြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်းကို ဆိုလို၏။ စင်စစ်၊ အာဝဇ္ဇန်းခွန်အားဟူသည်မှာ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အဝါးဝစ္စာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ရှုမှတ်နိုင်မှုစွမ်းအားကို ဆိုလိုကြောင်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာနိကာ၌ ဖွင့်ပြထား၏။ [အနန္တရမေဝ အာဝဇ္ဇနာသမတ္တတာတိ ဣမိနာ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ ပဂုဏဗလ-ဘာဝမာဟ။ (မဟာနိ၊ ၂။ ၄၄၃)]

ပဋိသင်္ခါဝိပဿနာ

ပဋိသင်္ခါဝိပဿနာဟူသည်မှာ (၁)ဝတ္ထုရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ (၂)ပညာ၏ ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ (၃)အာဝဇ္ဇန်းခွန်အား-ဟူသော ဤအင်္ဂါသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော

အာရုံ၏အပျက်ကို သိပြီး၍ ဝိပဿနာစိတ်၏အပျက်ကို တစ်ဖန်ရှုသော ဘင်္ဂါ-
နုပဿနာကို ဆိုလို၏။ (စည်၊ ၄။ ၄၉၄)

ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ

အာရမ္မဏအန္တယေန ၊ ဥဘော ဧကဝဝတ္ထနာ။
နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ ၊ ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ။

အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် မြင်ရ၊မမြင်ရသော နှစ်မျိုးသောအာရုံတို့ကို တစ်မျိုးတည်းပိုင်းခြားခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း၌ နှလုံးသွင်းခြင်း-ဟူသော ဤအင်္ဂါနှစ်ပါး နှင့်ပြည့်စုံသောပညာကို “ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ” ဟုခေါ်သည်။

အာရုံနှစ်မျိုးကို တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ပိုင်းခြားခြင်း

“အာရမ္မဏအန္တယေန ဥဘော ဧကဝဝတ္ထနာ= အာရုံသို့အစဉ်လိုက်သဖြင့် အာရုံနှစ်မျိုးကို တစ်မျိုးတည်းပိုင်းခြားခြင်း”ဟူသည်မှာ- မျက်မှောက်ပစ္စက္ခ တွေ့မြင်ပြီးသည့် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် “ဤပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားတို့ကဲ့သို့ ထို့အတူ အတိတ်သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ပျက်ခဲ့လေပြီ။ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ပျက်လတ္တံ့”ဟု ရှုမြင်ပြီးလျှင် မြင်ရသည့်အာရုံ(ဒိဋ္ဌာရမ္မဏ)၊ မမြင်ရသည့်အာရုံ(အဒိဋ္ဌာရမ္မဏ)ဟူသော အာရုံနှစ်မျိုးတို့ကို အပျက်ဘင်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း-ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ချုပ်ခြင်း၌ နှလုံးသွင်းခြင်း

“နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ= ချုပ်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း”ဟူသည်မှာ- မြင်ရ၊မမြင်ရ သင်္ခါရတရားနှစ်မျိုးတို့ကို အပျက်ဘင်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ပိုင်းခြားပြီးလျှင် အပျက်ဘင်ဟူသော ချုပ်ခြင်း(နိရောဓ)၌ ဝိပဿနာစိတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း (အဓိမုတ္တတာ)၊ အလေးဂရုပြုခြင်း(ဂရုတာ)၊ ညွှတ်ထားခြင်း(နိန္ဒတာ)၊ ကိုင်းခြင်း (ပေါဏတာ)၊ ရှိုင်းခြင်း(ပဗ္ဗာရတာ)ကို ဆိုလိုသည်။

ဝယလက္ခဏာ ဝိပဿနာ

ဝယလက္ခဏာဝိပဿနာဟူသည်မှာ (၁)အာရုံသို့အစဉ်လိုက်သဖြင့် အာရုံနှစ်မျိုးကို တစ်မျိုးတည်းပိုင်းခြားခြင်း၊ (၂)ချုပ်ခြင်း၌ နှလုံးသွင်းခြင်း-ဟူသော ဤအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ပျက်ကြောင်းလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းရှုမှတ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာကိုပင် ဆိုလို၏။ (စည်၊ ၄။ ၄၉၅)

အဓိပ္ပာ ဝိပဿနာ

အာရမ္မဏဉ္စ ပဋိသင်္ခါ ၊ ဘင်္ဂဉ္စ အနုပဿတိ။

သုညတော စ ဥပဋ္ဌာနံ၊ အဓိပ္ပာ ဝိပဿနာ။

အာရုံကိုလည်း ပျက်သည်ဟု သိ၏။ ရှုသိစိတ်၏အပျက်ကိုလည်း တစ်ဖန် ရှုမှတ်၏။ အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းခြင်း သုညတအားဖြင့်လည်း ထင်ပေါ်၏။ ဤအင်္ဂါ သုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောပညာကို “အဓိပ္ပာဝိပဿနာ” (လွန်ကဲသောပညာ ရှိသော ဝိပဿနာ) ဟုခေါ်သည်။

အာရုံကိုလည်း ပျက်သည်ဟု သိ၏

“အာရမ္မဏဉ္စ ပဋိသင်္ခါ=အာရုံကိုလည်း ပျက်သည်ဟု သိ၏” ဟူသည်မှာ ရှေးဖြစ်သော ရုပ်တရားအစရှိသည့်အာရုံကို ပျက်သွားသည်ဟု သိ၏-ဟု ဆိုလို၏။

အပျက်ကိုလည်း တစ်ဖန်ရှုမှတ်၏

“ဘင်္ဂဉ္စ အနုပဿတိ=အပျက်ကိုလည်း တစ်ဖန်ရှု၏” ဟူသည်မှာ ရုပ် တရားအစရှိတို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင်ရှုပြီးလျှင် ထိုရုပ်တရား အစရှိသည်တို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို ရှုသိနေသောဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို တစ်ဖန်ရှုမှတ်၏-ဟု ဆိုလိုသည်။

[ဘင်္ဂဉ္စ အနုပဿတိတိ တဿာရမ္မဏဿ ဘင်္ဂံ ဒိသ္မာ တဒါရမ္မဏတာ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ အနုပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၀)]

ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် ထင်ခြင်း

“သုညတော စ ဥပဋ္ဌာနံ=ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် ထင်ခြင်း” ဟူသည် မှာ-ပျက်ခြင်းဘင်ကို တစ်ဖန်ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား “သင်္ခါရတရားတို့ သည် သာလျှင် ပျက်ကုန်၏။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်သည် မရဏမည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့မှတစ်ပါးသော သေတတ်၊ ပျက်တတ်သော တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူမည်သည် မရှိ” ဟု အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် ထင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာမြတ်တို့က အောက်ပါအဆိုကို မိန့်ဆိုတော်မူကြ၏။

ခန္ဓာ နိရုဇ္ဈန္တိ န စတ္ထိ အညော၊

ခန္ဓာန ဘေဒေါ မရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။

တေသံ ခယံ ပဿတိ အပ္ပမတ္တော၊

မဏိဝံ ဝိဇ္ဇံ ဝဇီရေန ယောနိသော။

ခန္ဓာ=ခန္ဓာတို့သည်၊ နိရုဇ္ဈန္တိ=ချုပ်ကုန်၏။ အညော=ခန္ဓာတို့မှတစ်ပါးသော အတ္တကောင်သည်၊ န စ အတ္တိ= မရှိသည်သာတည်း။ ခန္ဓာနံ=ခန္ဓာတို့၏၊ ဘောဒေါ= ပျက်စီးခြင်းကို၊ မရဏန္တိ=သေခြင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဝဇီရေန=စိန်ဖြင့်၊ မဏိ=ပတ္တမြားကို၊ ဝိဇ္ဇိ-ဝိဇ္ဇန္တော=ဖောက်ထွင်းသည်ရှိသော်၊ ဆိဒ္ဓမေဝ= အပေါက် ကိုသာလျှင်၊ ပဿတိ ဣဝ=မြင်ရသကဲ့သို့၊ တထာ=ထိုအတူ၊ အပ္ပမတ္တော= မမေ့မလျော့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယောနိသော=သင့်သောအကြောင်းအား ဖြင့်၊ တေသံ= ထိုသင်္ခါရတို့၏၊ ခယံ=ကုန်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကို၊ ပဿတိ= ရှုမြင်၏။

အဓိပညာ ဝိပဿနာ

အဓိပညာ ဝိပဿနာဟူသည်မှာ (၁)အာရုံ၏အပျက်ကို သိမြင်ခြင်း၊ (၂) ရှုသိစိတ်၏အပျက်ကို တစ်ဖန်ရှုမှတ်ခြင်း၊ (၃)ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် ထင်ခြင်း- ဟူသော ဤအင်္ဂါသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသည့် လွန်ကဲသောပညာရှိသော ဝိပဿနာကို ဆိုလို၏။

(စဉ်၊ ၄။ ၄၉၅)

မိစ္ဆာအယူအမျိုးမျိုးကြောင့်

မတုန်လှုပ်

ကုသလော တီသု အနုပဿနာသု၊ စတသော စ ဝိပဿနာသု။

တယော ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလတာ၊ နာနာဒိဋ္ဌိသု န ကမ္မတိ။

အနုပဿနာ၃-ပါးတို့၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ ၄-ပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ထင်ခြင်း ၃-ပါးတို့၌လည်းကောင်း ကျွမ်းကျင် လိမ္မာသဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိစသော အမျိုးမျိုးသောမိစ္ဆာအယူတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ် တော့ပြီ။

အနုပဿနာ ၃-ပါးမှာ-

(၁) အနိစ္စာနုပဿနာ၊

(၂) ဒုက္ခာနုပဿနာ၊

(၃) အနတ္တာနုပဿနာ တို့ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာ ၄-ပါးမှာ-

(၁) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊

(၂) ဝိရာဂါနုပဿနာ၊

(၃) နိရောဓာနုပဿနာ၊

(၄) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ တို့ဖြစ်သည်။

- ထင်ခြင်း ၃-ပါးမှာ- (၁) ခယတော ဥပဋ္ဌာန = ကုန်သောအားဖြင့်ထင်ခြင်း၊
 (၂) ဝယတော ဥပဋ္ဌာန = ပျက်သောအားဖြင့်ထင်ခြင်း၊
 (၃) သုညတော ဥပဋ္ဌာန = ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့်ထင်ခြင်း
 တို့ဖြစ်သည်။ (စည်းငှ ၄၉၆-၄၉၇)

လောကကို ချမြင်တတ်သူကို သေမင်းမမြင်နိုင်

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူ အမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်မှုမရှိတော့သည့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “မချုပ်သေးသောတရားတို့သာ ချုပ်ပေ၏။ မပျက်သေးသောတရားတို့သာ ပျက်ပေ၏” ဟု နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် ကွဲအက်လျက် မခိုင်မာဖြစ်နေသည့် အိုးခွက်၏ ကွဲပျက်ခြင်းသဘောကို တွေ့မြင်နေရသည့်ပမာ၊ ဖရိဖရဲပြန်ကြနေသည့် မြေမှုန့်လေးများ၏ ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းသဘောကို တွေ့မြင်နေရသည့်ပမာ၊ အိုးကင်းထဲ၌ မီးပြင်းပြင်းဖြင့် လှော်နေသည့်နှမ်းတို့၏ တဖောက်ဖောက်မြည်လျက် ပေါက်ကွဲပျက်စီးခြင်းသဘောကို တွေ့မြင်နေရသည့်ပမာ ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့၏ ဖြစ်မှု(ဥပ္ပါဒ်)၊ တည်ခြင်း(ဋ္ဌိတိ)၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ပဝတ္တ)၊ ပုံသဏ္ဌာန် နိမိတ်(နိမိတ္တ)တို့ကို စွန့်လွှတ်၍ အပျက်ဘင်ချည်းသာ မြင်နေတော့၏။

ဥပမာအားဖြင့် ဆိုရပါမူ- မျက်စိအမြင်ကောင်းသောသူသည် ရေကန်ဘောင်၊ မြစ်ကမ်းနား၌ ရပ်ကြည့်နေစဉ် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းလတ်သော် မိုးသီးမိုးပေါက်တို့ ရေပြင်ပေါ်သို့ ပြုတ်ကျပြီး ရေပွက်များဖြစ်ပေါ်ကာ ခဏချက်ချင်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်ကို တွေ့မြင်နေရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့ ခဏမစဲစဲ တသံသံ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ခဏချက်ချင်းပင် ပျောက်ကွယ်သွားပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်နေရ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

ယထာ ပုဗ္ဗုဠကံ ပဿေ၊
 တထာ ပဿေ မရီစိကံ။
 ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊
 မဇ္ဈရာဇာ န ပဿတိ။

ပုဗ္ဗုဠကံ=ရေပွက်ကို၊ ပဿေ-ပဿေယျ ယထာ= တွေ့မြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မရီစိကံ၊ တံလုပ်ကို၊ ပဿေ-ပဿေယျ ယထာ= တွေ့မြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဧဝံ တထာ= ထို့အတူ၊ လောကံ=ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော

‘လောက’ကို၊ အဝေက္ခန္တံ=ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်တတ်သူကို၊ မစ္ဆုရာဇာ=သေမင်းသည်၊ န ပဿတိ=မမြင်နိုင်တော့ပေ။ (စည်၊ ၄။ ၄၉၇-၄၉၈)

အကျိုး ၈-ပါး ခြံရံထားသည့်
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်

ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရ မှန်သမျှတို့၏ ခဏမစဲ တသံသံ ပျက်စီးပျောက်ကွယ်နေသည့် ဘင်္ဂသဘောကို ရှုမြင်သုံးသပ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အကျိုးအာနိသင် ၈-ပါးတို့ ခြံရံထားသည့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံလာပေ၏။ ခြံရံထားသည့်အကျိုးအာနိသင်တို့မှာ-

- (၁) ဘဝဒိဋ္ဌိခေါ် သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာနိုင်ခြင်း၊
- (၂) အသက်၌ ငဲ့ကွက်တွယ်တာမှုကို ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း၊
- (၃) နေ့ညဉ့်မပြတ် အခါမလပ် ဘာဝနာလုပ်ငန်းကို အားထုတ်နိုင်စွမ်းရှိခြင်း၊
- (၄) အသက်မွေးမှု စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၅) အမှုကြီးငယ်မှန်သမျှ၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊
- (၆) ကြောက်ရွံ့မှုကင်းခြင်း၊
- (၇) သည်းခံခြင်း(ခန္တီ)နှင့် သူတော်ကောင်းတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း(သောရစွ)တို့ကို ရရှိခြင်း၊
- (၈) တောကျောင်းနှင့်ဘာဝနာလုပ်ငန်းတို့၌ မမွေ့လျော်မှု၊ ကာမဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက်မှုတို့ကို နှိမ်နင်းပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

မီးလောင်သူပမာ

ဤအကျိုးအာနိသင်တို့ကို တွေ့မြင်ပြီးသော ဘင်္ဂါဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံသည့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သေခြင်းကင်းရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်လိုလှသဖြင့် အခြားသောပြုဖွယ်ကိစ္စမှန်သမျှတို့၌ ကြောင့်ကြမှုမရှိတော့ဘဲ ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကိုသာလျှင် အဖန်တလဲလဲ မပြတ်မစဲ ရှုမှတ်သုံးသပ်နေလေတော့၏။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုယ်မှာဝတ်ရံထားသည့် အဝတ်အထည်ကို မီးစွဲလောင်နေသောသူ၊ ဦးခေါင်းကို မီးလောင်နေသောသူသည် အခြားပြုဖွယ်ကိစ္စတို့ကို ဂရုမစိုက်နိုင်အားဘဲ စွဲလောင်နေသည့်မီးကိုသာ အလျင်အမြန်ငြိမ်းသတ်ရန် အားထုတ်နေဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၄၉၈-၄၉၉)

၃။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် အကြောင်း

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တေဘူမကသင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့၏ ကုန်ခြင်း (ခယ), ပျောက်ခြင်း (ဝယ), ပျက်ခြင်း (ဘေဒ), ချုပ်ခြင်း (ခဏိကနိရောဓ) လျှင် အာရုံရှိသော ဘင်္ဂါနုပဿနာကို အကြိမ်များစွာ မှီဝဲပွားများအားထုတ်နေ၏။ ဤသို့ အားထုတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော ဘဝ, ယောနိ, ဂတိ, ဝိညာဏ-ဋ္ဌိတိ, သတ္တာဝါသတို့၌ ခဏမစဲ တသံသံ ပျက်စီးလျက်ရှိသော သင်္ခါရတို့သည် ကြီးစွာသော ကြောက်မက်ဖွယ်အနေဖြင့် ထင်ပေါ်လာ၏။

ဥပမာ- ချမ်းချမ်းသာသာ အသက်ရှင်လိုသည့် ကြောက်တတ်သော ယောက်ျားအား ခြင်္သေ့, ကျား, သစ်, ဝံ, ဝံပုလွေ, ဘီလူး, ရက္ခိယ, နွားရိုင်း, ခွေးဆိုး, မုန်ယိုသောဆင်ကြမ်း, အဆိပ်ထန်သည့်မြွေဆိုး, မိုးကြိုးစက်, သုသာန်, စစ်မြေပြင်, ရဲရဲတောက်နေသည့် မီးကျိုးတွင်းစသည်တို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်အနေဖြင့် ထင်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဪ...ရှေးကဖြစ်ခဲ့သည့် အတိတ်သင်္ခါရတို့လည်း ချုပ်ခဲ့လေပြီ၊ ယခုဖြစ်နေသည့် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့လည်း ချုပ်နေဆဲ၊ နောင်ဖြစ်မည့် အနာဂတ်သင်္ခါရတို့လည်း ဤအတူ ချုပ်ဦးမှာပါတကား” ဟု ရှုမြင်မိလေ၏။ ထိုသို့ရှုမြင်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်အနေဖြင့် ထင်လာသဖြင့် ယင်းသို့ထင်ပေါ်လာခြင်းကိုပင် ‘ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်’ ဖြစ်ပေါ်သည်-ဟုဆို၏။

ဥပမာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း

ဥပမာ- မိန်းမတစ်ယောက်တွင် သေဒဏ်ပေးခံထားရသည့် သားသုံးယောက်ရှိသည် ဆိုပါစို့...။ အဆိုပါ မိန်းမသည် သူသတ်ကုန်းတွင် ခေါင်းဖြတ်၍ သတ်ပြီးနေသောသားကြီးနှင့် ခေါင်းဖြတ်သတ်ရန်ပြင်ဆင်နေသော သားလတ်ကို တွေ့မြင်သောအခါ “ဪ...သားငယ်လည်း သားကြီး, သားလတ်တို့ အသတ်ခံရသလို ခေါင်းဖြတ်ပြီး အသတ်ခံရမှာပါတကား” ဟု တွေးတောဆင်ခြင်ကာ သားငယ်အပေါ်၌ တွယ်တာခြင်း, မျှော်လင့်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ဤဥပမာကို ဥပမေယျနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သော် -

- (၁) ခေါင်းဖြတ်၍သတ်ပြီးနေသော သားကြီးကိုတွေ့မြင်ရခြင်းသည် အတိတ် သင်္ခါရတို့၏ချုပ်ခွဲပြီးသည်ကို ရှုမြင်သည်နှင့် တူ၏။
- (၂) ခေါင်းဖြတ်သတ်ရန်ပြင်ဆင်နေသည့် သားလတ်ကို တွေ့မြင်ရခြင်းသည် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့၏ချုပ်ခွဲကို ရှုမြင်သည်နှင့် တူ၏။
- (၃) သားငယ်အပေါ်၌ တွယ်တာခြင်း၊မျှော်လင့်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းသည် အနာဂတ်ကာလ၌ဖြစ်လတ္တံ့သော သင်္ခါရတို့၏ချုပ်ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်သည်နှင့် တူ၏။

ဥပမာတစ်မျိုးဖြင့် ဖော်ပြခြင်း

အခြားဥပမာတစ်မျိုးမှာ မိန်းမတစ်ယောက်သည် ကလေးဆယ်ယောက် မွေးဖွားဖူးသည် ဆိုပါစို့...။ ကလေးဆယ်ယောက်တွင် ကိုးယောက်က အဖတ် မတင်ဘဲ သေသွားခဲ့ပြီ။ ထွေးပိုက်ထားသည့်ကလေးကလည်း သေဆုံးနေ၏။ ထို့ပြင် ဝမ်းဗိုက်အတွင်းမှာလည်း ကလေးငယ်တစ်ယောက်ကို လွယ်ထားသေး၏။ အဆိုပါမိန်းမသည် သေသွားခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် ကလေးကိုးယောက်နှင့် ထွေးပိုက်ထား သည့် ဆယ်ယောက်မြောက် သေဆုံးနေဆဲကလေးငယ်ကို ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျက် “ဝမ်း၌လွယ်ထားသည့် ကလေးလည်း သေမှာပဲ” ဟု စိတ်နှလုံးကို ဒုန်းဒုန်းချ ကာ ဝမ်းတွင်းရှိကလေးငယ်အပေါ်၌ တွယ်တာခြင်း၊မျှော်လင့်ခြင်းကို စွန့်လွှတ် သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ (ဥပမေယျနှိုင်းယှဉ်ချက် လွယ်ပြီ။)

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်သလော

မကြောက်တတ်သလော?

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်သလော/မကြောက်တတ်သ လော? ဟု မေးလာလျှင် မကြောက်တတ်-ဟု ဖြေရမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဉာဏ်သည် ကြောက်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ကြောက်ခြင်းဆိုသည်မှာ- ပဋိသန္ဓေနှင့်ယှဉ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၏အစွမ်းဖြင့်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဉာဏ်ကား ကြောက်ဖွယ်ကောင်းသော အရာဝတ္ထုကိုသာ ကြောက်သင့်၏- ဟု ဟုတ်မှန်စွာသိ၏။ ထို့ကြောင့် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် မကြောက်တတ်ပေ။ [န ဘာယတိ ဉာဏဿ ဘာယနာကာရေန အပ္ပဝတ္တနတော။ ပဋိသန္ဓေပ္ပါဒ ဝသေန ဟိ ဘာယနံ၊ ဉာဏံ ပန ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထု ဘာယိတဗ္ဗန္တိ ယာထာဝတော ဇာနာတိ။ (မဟာနိဗ္ဗာန် ၄၄၆)]

စင်စစ်၊ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် “အတိတ်သင်္ခါရတို့သည် ချုပ်ခဲ့လေပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့သည် ချုပ်နေဆဲ၊ အနာဂတ်သင်္ခါရတို့သည် ချုပ်လတ္တံ့” ဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်ရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဥပမာဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် -

မျက်စိအမြင်ရှိသောသူသည် မြို့တံခါးအနီး၌ မီးကျီးတွင်းသုံးခုကို ကြည့်ရှုသည်ရှိသော် ကိုယ်တိုင်ကား မကြောက်ပေ။ သို့သော် “ဤမီးကျီးတွင်းများထဲသို့ ကျသူမှန်သမျှ ကြီးစွာသောဒုက္ခကို ခံကြရပေလိမ့်မည်” ဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်မှုဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

အခြားဥပမာတစ်မျိုးမှာ- မျက်စိအမြင်ရှိသောသူတစ်ယောက်သည် ရှားနှစ်တံကျင်၊ သံတံကျင်၊ ရွှေတံကျင်ဟူသော တံကျင်သုံးချောင်းကို အစဉ်အတိုင်း တွေ့မြင်သည်ရှိသော် ကိုယ်တိုင်ကား မကြောက်ပေ။ သို့သော် “ဤတံကျင်တို့ အပေါ်သို့ ကျရောက်သူမှန်သမျှ ကြီးစွာသောဒုက္ခကို ခံကြရပေလိမ့်မည်” ဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ (စည်း၊ ၅၀၂-၅၀၃)

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် မည်ပုံ

အလုံးစုံသော ဘဝသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ခုနစ်ပါး၊ သတ္တဝါသကိုးပါးတို့၌တည်ရှိနေသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ကုန်လျက်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအနေဖြင့် ယောဂီ၏ဉာဏ်၌ ထင်မြင်လာသောကြောင့် ယင်းဉာဏ်ကို “ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်” ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော် အမေး၊ အဖြေများ

၁။ (မေး) အနိစ္စဟုနလုံးသွင်းသောသူအား အဘယ်တရားသည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာသနည်း?

(ဖြေ) အနိစ္စဟုနလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာ၏။

၂။ (မေး) ဒုက္ခဟုနလုံးသွင်းသောသူအား အဘယ်တရားသည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာသနည်း?

(ဖြေ) ဒုက္ခဟုနလုံးသွင်းသောသူအား မပြတ်ဖြစ်သောအယဉ်(ပဝတ္တ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာ၏။

၃။ (မေး) အနတ္တဟုနလုံးသွင်းသောသူအား အဘယ်တရားသည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာသနည်း?

(ဖြေ) အနတ္တဟုနလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)သည်လည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်သောအယဉ်(ပဝတ္တ)သည်လည်းကောင်း ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်လာ၏။

နိမိတ္တထင်ခြင်းအကြောင်း

သင်္ခါရနိမိတ်ဆိုသည်မှာ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့၏အမည်ကို ဆိုလို၏။

မှန်၏။ အနိစ္စဟုနလုံးသွင်းသောသူသည် သင်္ခါရတို့၏ သေခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသဘောကို မြင်နေ၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စဟုနလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့်ထင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

ပဝတ္တထင်ခြင်းအကြောင်း

မပြတ်ဖြစ်သောအယဉ်(ပဝတ္တ)ဆိုသည်မှာ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝအမည်ရသည့် ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာ၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ မပြတ်ဖြစ်သောအယဉ်(ဘဝပဝတ္တ)ကို ဆိုလို၏။

မှန်၏။ ဒုက္ခဟုနလုံးသွင်းသောသူသည် ချမ်းသာသူဓဟု သမုတ်ထားသည့် ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝဟူသော ဘဝအယဉ်၌သော်မှ အဖြစ်အပျက် ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်ခံနေရသည်၏အဖြစ်ကို မြင်နေ၏။ (ကာမဘဝ၌ ဆိုဖွယ်ရာ မရှိပေ။) ထို့ကြောင့် ဒုက္ခဟုနလုံးသွင်းသောသူအား ဘဝအယဉ်(ဘဝပဝတ္တ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့်ထင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

နိမိတ္တ၊ ပဝတ္တ ထင်ခြင်းအကြောင်း

အနတ္တဟုနလုံးသွင်းသောသူသည် သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)၊ မပြတ်ဖြစ်သော ဘဝအယဉ်(ပဝတ္တ)နှစ်မျိုးလုံးကို ရွာပျက်ပမာ၊ တံလုပ်ပမာ၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်ပမာ၊ ကျတ်သူရဲတို့၏မြို့ပမာ အနှစ်သာရမရှိဟူ၍လည်းကောင်း၊ အချည်းအနီးဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပိုင်ရှင်မရှိဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲမရှိဟူ၍လည်းကောင်း ပြတ်ပြတ်ထင်ထင် သိမြင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် အနတ္တဟုနလုံးသွင်းသောသူအား နိမိတ္တသည်လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တသည်လည်းကောင်း ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့်ထင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်၄။ ၅၀၄-၅၀၅)

၄။ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို အကြိမ်များစွာ မှီဝဲပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ သင်္ခါရလျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏစသော အကျိုးမဲ့တရားများမှ-

- စောင့်ရှောက်တတ်သောအရာ(တာဏ)သည်လည်းကောင်း၊
- ပုန်းအောင်းမှီခိုရာ(လေဏ)သည်လည်းကောင်း၊
- ရှောင်တိမ်းသွားရာအရပ်(ဂတိ)သည်လည်းကောင်း၊
- ကိုးကွယ်အားထားရာ(ပဋိသရဏ)သည်လည်းကောင်း မထင်တော့ပေ။

၃၁-ဘုံ၌ ရှိရှိသမျှ ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့တွင် မည်သည့်သင်္ခါရကိုမျှ တောင့်တခြင်း(ပတ္တနာ)၊ မှားမှားယွင်းယွင်း သုံးသပ်ခြင်း(ပရာမာသ)လည်း မရှိတော့ပေ။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ -

- ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဟု ဘဝသုံးထပ် ဘုံသုံးရပ်တို့သည် မီးကျိုးတွင်းပမာ၊
- မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် အဆိပ်ပြင်းထန်သည့် မြွေဆိုးကြီးများပမာ၊
- ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် သန်လျက်ချီမိုးနေသည့် သူသတ်ယောက်ျားများပမာ၊
- အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးတို့သည် လူမရှိသည့်ရွာပျက်ကြီးပမာ၊
- ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးတို့သည် ရွာကိုဖျက်သည့် လူဆိုးသူခိုးများပမာ၊
- ဝိညာဏဋ္ဌိတိခုနစ်ပါး၊ သတ္တာဝါသကိုးပါးတို့သည် မီးဆယ့်တစ်တန် စွဲလောင်နေသည့်ပမာ၊ ဝန်းကျင်အနှံ့ အလျှံတပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေသည့်ပမာ၊ တစ်ပြိုင်နက်တည်း မီးစွဲလောင်နေသည့်ပမာ ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ထို့ပြင် အလုံးစုံသောသင်္ခါရတို့သည် အိုင်းအမာကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စွဲကပ်နေသော အနာရောဂါကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စူးဝင်နေသည့်ငြောင့်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မကောင်းမှုကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖျားနာရောဂါကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သာယာဖွယ်ကင်းသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အရသာမရှိသကဲ့သို့လည်းကောင်းဖြစ်၍ “အပြစ်အစုအပုံကြီး”ပမာ ထင်ပေါ်လာလေ၏။

ဥပမာအားဖြင့်- သားရဲပေါသည့်တောသို့ ရောက်ရှိသွားသောသူသည် ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာကာ ယင်း

သားရဲတော၏အပြစ်ကိုသာ မြင်နေသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဘင်္ဂါနုပဿနာ၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်အနေဖြင့် ထင်ပေါ်လာပြီး ထက်ဝန်းကျင်အရသာကင်း၍ နှစ်သက်သာယာဖွယ်မရှိသော အပြစ် ကိုသာတွေ့မြင်နေတော့၏။ ထိုသို့တွေ့မြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်ကိုပင် “အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ်” ဖြစ်ပေါ်သည် ဟုဆို၏။

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်

အာဒီနဝါဉာဏ်	သန္တိပဒဉာဏ်
၁။ ဥပ္ပါဒေါ ဘယန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒီနဝေ ဉာဏ်။	- အနုပ္ပါဒေါ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်။
၂။ ပဝတ္တံ ဘယန္တိ .....ဉာဏ်။	- အပ္ပဝတ္တံ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်။
၃။ နိမိတ္တံ ဘယန္တိ .....ဉာဏ်။	- အနိမိတ္တံ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်။
၄။ အာယူဟနာ ဘယန္တိ .....ဉာဏ်။	- အနာယူဟနာ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်။
၅။ ပဋိသန္တိ ဘယန္တိ .....ဉာဏ်။	- အပ္ပဋိသန္တိ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်။

အာဒီနဝါဉာဏ် ၅-ပါး

- (၁) ဥပ္ပါဒ = ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ဝိပါကံခန္ဓာဟူသော သင်္ခါရတရားတို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးတည်း။ ဤသို့ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်ခြင်း၌ဖြစ်သော ပညာသည် အပြစ်ကိုရှုမြင်တတ်သော အာဒီနဝါဉာဏ် မည်၏။
- (၂) ပဝတ္တံ = ပဝတ္တိအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပွားခြင်းသည် ... (ပ) ... အာဒီနဝါဉာဏ် မည်၏။
- (၃) နိမိတ္တံ = သင်္ခါရနိမိတ်သည် ... (ပ) ... အာဒီနဝါဉာဏ် မည်၏။
- (၄) အာယူဟနာ = နောင်အခါ ပဋိသန္ဓေ၏အကြောင်းဖြစ်သည့် ကံဟူသော အားထုတ်ခြင်းသည် ... (ပ) ... အာဒီနဝါဉာဏ် မည်၏။
- (၅) ပဋိသန္တိ = နောင်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေသည် ... (ပ) ... အာဒီနဝါဉာဏ် မည်၏။

မုချအာရုံ နှင့် ပရိယာယ်အာရုံ

ဤ ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ နိမိတ္တ၊ အာယူဟန၊ ပဋိသန္ဓိ ၅-ပုဒ်တို့သည်သာ အာဒိနဝဉာဏ်၏ မုချအာရုံများ ဖြစ်သည်။

လားရာ(ဂတိ)၊ ဖြစ်ခြင်း(နိဗ္ဗတ္တိ)၊ ကပ်ရောက်၍ဖြစ်ခြင်း (ဥပပတ္တိ)၊ ဘဝအသစ်ဖြစ်ခြင်း(ဇာတိ)၊ အိုခြင်း(ဇရာ)၊ နာခြင်း(ဗျာဓိ)၊ သေခြင်း (မရဏ)၊ စိုးရိမ်ခြင်း(သောက)၊ ငိုကြွေးခြင်း(ပရိဒေဝ)၊ ပြင်းစွာပူဇော်ခြင်း (ဥပါယာသ) ဤတရား၁၀-ပါးတို့သည် အာဒိနဝဉာဏ်၏ ပရိယာယ်အာရုံများ ဖြစ်၏။ ထိုတွင်-

- နိဗ္ဗတ္တိနှင့်ဇာတိသည် ဥပ္ပါဒနှင့် ပဋိသန္ဓိပုဒ်တို့၏ပရိယာယ် ဖြစ်၏။
- ဂတိနှင့်ဥပပတ္တိသည် ပဝတ္တ၏ပရိယာယ် ဖြစ်၏။
- ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဥပါယာသတို့သည် နိမိတ္တ၏ ပရိယာယ် ဖြစ်၏။

သန္တိပဒဉာဏ် ၅-ပါး

- (၁) အနုပ္ပါဒ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နောင်အခါမဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးငြိမ်းရာ-ဟု သိသောပညာသည် ငြိမ်းအေးရာနိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏။
- (၂) အပ္ပဝတ္တ = ဖြစ်ပွားမှုကင်းသော နိဗ္ဗာန်သည် ... (ပ) ... သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏။
- (၃) အနိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် ... (ပ) ... သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏။
- (၄) အနာယူဟန = အားထုတ်မှုမရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် ... (ပ) ... သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏။
- (၅) အပ္ပဋိသန္ဓိ = ပဋိသန္ဓေမရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် ... (ပ) ... သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏။

သန္တိပဒဉာဏ်ကို ဟောတော်မူခြင်း အကြောင်း

“အနုပ္ပါဒေါ ခေမန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏ်=မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ဘေးငြိမ်းရာဟုသိသော ပညာသည် ငြိမ်းအေးရာနိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော သန္တိပဒဉာဏ် မည်၏” ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် သန္တိပဒဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဟောတော်မူခြင်းသည် အာဒိနဝဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဉာဏ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

ဘယဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့၏အပြစ်ကို မြင်ပြီးလျှင် ထိတ်လန့်သောစိတ် နှလုံးရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဘေးငြိမ်း၍ အပြစ်ကင်းသည့် ဘေးမဲ့ရာအရပ် သည်လည်း ရှိနေသေးပါတကား-ဟုသိရှိကာ သက်သာရာရပါစေခြင်းအကျိုးငှာ သန္တိပဒဉာဏ်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် -

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ဥပ္ပါဒ)စသည်တို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ် အဖြစ် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုသို့ ထင်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အဆိုပါ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ဥပ္ပါဒ)စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၌ ညွတ်ကိုင်လျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ပြီးသော အာဒိနဝဉာဏ်၏ အကျိုး အာနိသင်ကိုပြခြင်းအကျိုးငှာ သန္တိပဒဉာဏ်ကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(စည်ငှ၊ ၅၁၃-၅၁၄)

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ထပ်၍ဟောတော်မူပုံ

အာဒိနဝဉာဏ်	သန္တိပဒဉာဏ်
-ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ။ (ပ)	အနုပ္ပါဒေါ သုခန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ။ (ပ)
-ဥပါယာသော ဒုက္ခန္တိ .....ဉာဏံ။	အနုပါယာသော သုခန္တိ .....ဉာဏံ။
-ဥပ္ပါဒေါ သာမိသန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ။ (ပ)	အနုပ္ပါဒေါ နိရာမိသန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ။ (ပ)
-ဥပါယာသော သာမိသန္တိ .....ဉာဏံ။	အနုပါယာသော နိရာမိသန္တိ .....ဉာဏံ။
-ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာတိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ။ (ပ)	အနုပ္ပါဒေါ နိဗ္ဗာနန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ။ (ပ)
-ဥပါယာသော သင်္ခါရာတိ.....ဉာဏံ။	အနုပါယာသော နိဗ္ဗာနန္တိ .....ဉာဏံ။

ဒုက္ခ-သာမိသ-သင်္ခါရ ထပ်၍ဟောတော်မူရခြင်း အကြောင်း

ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးမည်သောတရား(ဘယ)သည် အမြဲတမ်းဆင်းရဲသောတရား(ဒုက္ခ) ဖြစ်၏။ ထိုဆင်းရဲသောတရားသည်လည်း ဝဋ္ဋာမိသခေါ် ဝဋ္ဋသုံးပါးအစာ၊ လောကာမိသခေါ် ကာမဂုဏ်အစာ၊ ကိလေသာမိသခေါ် ကိလေသာအစာတို့နှင့်တကွဖြစ်သောတရား(သာမိသ) ဖြစ်၏။ ထိုအစာတို့နှင့်အတူတကွဖြစ်သောတရားသည်လည်း သင်္ခါရသာ ဖြစ်ချေ၏-ဟု ထင်ရှားပြတော်မူလိုသောကြောင့် ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ “ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေဉာဏံ” စသည်တို့ကို ထပ်၍ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဉာဏ် ၁၀-ပါး

အာဒိနဝဉာဏ် ၁၀-ပါးဟူသည်မှာ- ဥပ္ပါဒ, ပဝတ္တ, နိမိတ္တ, အာယူဟန, ပဋိသန္ဓိတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော အာဒိနဝဉာဏ် ၅-ပါး၊ အနုပ္ပါဒ, အပ္ပဝတ္တ, အနိမိတ္တ, အနာယူဟန, အပ္ပဋိသန္ဓိတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော သန္တိပဒဉာဏ် ၅-ပါး တို့ဖြစ်သည်။

ဉာဏ် ၂-ပါး၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း

အကျိုး

အာဒိနဝဉာဏ်နှင့်သန္တိပဒဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်နှစ်ပါး၌ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ပြဆိုထားသည့် မြတ်သောမျက်မှောက်လောကနိဗ္ဗာန်အယူ(ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ)စသော မိစ္ဆာအယူအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ်တော့ပေ။

(စဉ်းငှ ၅၁၄-၅၁၅)

၅။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရမှန်သမျှတို့ကို အပြစ်အာဒိနဝအနေဖြင့် ရှုမှတ်လျက် ရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ တည်ရှိနေသော အမြဲမပြတ် ပျက်စီးလျက်ရှိသည့် သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌ ငြီးငွေ့နေ၏။ ပျင်းရိနေ၏။ ပျော်မွေ့မှုမရှိတော့ပေ။ ယင်းကိုပင် “နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်” ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

ဥပမာဖြင့်ဖော်ပြခြင်း

ဥပမာအားဖြင့်- စိတ္တကုဋ်တောင်ခြေ၌သာ ပျော်မွေ့သည့် ရွှေဟင်္သာမင်းသည် ဒွန်းစဏ္ဍားရွာတံခါးအနီးရှိ မသန်ရှင်းသည့် ရေအိုင်ငယ်၌ မပျော်မွေ့ဘဲ အိုင်ကြီးခုနစ်အိုင်တို့၌သာ ပျော်မွေ့သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အပြစ်အနေဖြင့်မြင်ပြီးသော အမြဲမပြတ် ပျက်စီးတတ်သည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၌ မပျော်မွေ့တော့ပေ။ ဘာဝနာဟူသောပျော်မွေ့ရာရှိသဖြင့် ဘာဝနာ၌ပျော်မွေ့ နှစ်ခြိုက်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊ ဝိရာဂါနုပဿနာ၊ နိရောဓာနုပဿနာ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ-ဟူသော အနုပဿနာ ခုနစ်ပါးတို့၌သာ ပျော်မွေ့နေတော့၏။

နောက်ဥပမာတစ်မျိုးမှာ- ရွှေလှောင်အိမ်၌ ထည့်၍အလှောင်ခံထားရသည့် သားတို့သေဋ်နင်း ခြင်္သေ့မင်းသည် အဆိုပါရွှေလှောင်အိမ်၌ မပျော်မွေ့ဘဲ ယူဇနာသုံးထောင်ကျယ်ပြန့်သည့် ဟိမဝန္တာတောအရပ်၌သာ ပျော်မွေ့သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဟူသော သုဂတိသုံးပါးတို့၌ မပျော်မွေ့တော့ဘဲ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာတို့၌သာ ပျော်မွေ့နေတော့၏။

အခြားဥပမာတစ်မျိုးမှာ- ကောင်းကင်၌ ပျံသန်းနိုင်စွမ်းရှိသည့် တစ်ကိုယ်လုံး ဖြူဆွတ်နေသော ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည် မြို့လယ်၌ မပျော်မွေ့ဘဲ ဆဒ္ဒန်အိုင်ရှိရာ ဟိမဝန္တာတောအရပ်၌သာ ပျော်မွေ့သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏အလယ်၌ မပျော်မွေ့တော့ဘဲ “အနုပ္ပါဒေါ ခေမံ=သင်္ခါရ

တို့၏ နောင်အခါမဖြစ်ပေါ်ခြင်းနိဗ္ဗာန်သည် ဘေးကင်းရာတည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့်
တွေ့မြင်အပ်သော သန္တိပဒအမည်ရသည့်နိဗ္ဗာန်၌သာ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက်နေတော့၏။
နိဗ္ဗာန်သို့သာ စိတ်ညွတ်ကိုင်းနေတော့၏။ (စည်၊ ၄။ ၅၁၇-၅၁၈)

အဓိပ္ပာယ်တူပြီး အသံကွဲပြားသော ဉာဏ်သုံးပါး

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၊ အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်
ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါးတို့သည် အနက်အဓိပ္ပာယ် တူညီ၏။ သို့သော် အသံ(သဒ္ဒါ)
အားဖြင့်မူ ကွဲပြားခြားနား၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာမြတ်တို့က -

- “ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် တစ်မျိုးတည်းက အမည်သုံးမျိုးရ၏။
- သင်္ခါရမှန်သမျှကို ကြောက်မက်ဖွယ်အနေဖြင့် မြင်သောကြောင့် ဘယ-
တုပဋ္ဌာနဉာဏ် မည်၏။
- သင်္ခါရမှန်သမျှ၌ပင် အပြစ်ထင်ပေါ်စေသောကြောင့် အာဒီနဝါနုပဿနာ
ဉာဏ် မည်၏။
- ထိုသင်္ခါရတို့၌ပင် ငြီးငွေ့လျက်ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ
ဉာဏ် မည်၏” ဟုမိန့်ဆိုလေသည်။

ထို့ပြင် ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ [ယာ စ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ
ယဉ္ဇ အာဒီနဝေ ဉာဏံ၊ ယာ စ နိဗ္ဗိဒါ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။
(ပဋိ၊ ၂၅၉)] “ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၊ အာဒီနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် ဟူသော
ဤဉာဏ်သုံးပါးတို့သည် တူသောအနက်အဓိပ္ပာယ် ရှိ၏။ သဒ္ဒါမျှသာ ထူးခြား၏။”
ဟု ဟောတော်မူ၏။ (စည်၊ ၄။ ၅၁၈)

၆။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် အကြောင်း

မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ဂတိ၊ဝိညာဏဌိတိ၊သတ္တာဝါသတို့၌ တည်ရှိနေသော ခဏမစဲ တသံသံ အမြဲမပြတ် ပျက်စီးလျက်ရှိသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့တွင် မည်သည့်သင်္ခါရ ကိုမျှ ငြိကပ်တွယ်တာမှု မရှိတော့ပေ။ အဆိုပါ သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ် မြောက်လိုသောဆန္ဒ၊ ကျွတ်လွတ်လိုသောဆန္ဒများ တဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ယင်းကိုပင် “မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်”ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

ဥပမာဖြင့်ဖော်ပြခြင်း

ဥပမာအားဖြင့်-ပိုက်ကွန်ဌ်မိနေသည့် ငါး၊ မြွေအကိုက်ခံနေရသည့် ဖား၊ လှောင်အိမ်၌အလှောင်ခံထားရသည့် တောကြက်၊ ကျောကွင်းမိနေသည့် သားသမင်၊ အလမ္မာယ်ဆရာလက်တွင်းသို့ရောက်နေသည့် မြွေ၊ ညွှန်နစ်နေသည့် ဆင်ပြောင်၊ ဂဠုန်ခံတွင်းသက်ဆင်းနေရသည့် နဂါး၊ ရာဟုခံတွင်းသို့ဝင်ရောက်နေသည့် လှ၊ ရန်သူဝန်းရံထားသည့် ယောက်ျားစသည်တို့သည် အနှောင်အဖွဲ့ဘေးရန် အသီးသီးမှ လွတ်မြောက်လိုဆန္ဒ၊ ထွက်မြောက်လိုသောဆန္ဒများ တဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်နေသကဲ့သို့ ရှိချေ၏။

မှတ်ချက်။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၊ အာဒီနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ မုဉ္ဇိတုကမျတာ ဉာဏ်တို့သည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၏ အပျက်သဘောသက်သက် ကိုသာ အာရုံပြုလျက် ရှုမှတ်နေသောဉာဏ်များ ဖြစ်သည်။

၇။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် အကြောင်း

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုပ်

အလုံးစုံသော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ တည်ရှိနေသော အမြဲမပြတ် ပျက်စီးလျက်ရှိသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့မှလွတ်မြောက်ရန် အတွက် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေး သုံးပါးတင်၍ သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ရပါမည်။

မှတ်ချက်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ အာရုံယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် အကျဉ်းရှုခြင်း၊ (သို့မဟုတ်) အနိစ္စအခြင်းအရာရှုပ် ၁၄-ပါး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာရှုပ် ၂၈-ပါး၊ အသုဘအခြင်းအရာရှုပ် ၉-ပါး၊ အနတ္တအခြင်းအရာရှုပ် ၉-ပါးတို့ဖြင့် အကျယ်ရှုခြင်းကို ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ-ဟု ခေါ်သည်။

အနိစ္စအခြင်းအရာ ၁၄-ပါး

- (၁) အနိစ္စန္တိကတော = ပျက်ခြင်းဟူသောအဆုံးကို မလွန်နိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂) တာဝကာလိကတော = အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၃) ဥပ္ပါဒဝယပရိစ္ဆိန္နတော = အဖြစ်အပျက်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားထားသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၄) ပလောကတော = အလွန်ပျက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၅) စလတော = တုန်လှုပ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၆) ပဘဂ္ဂံတော = ပျက်လွယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၇) အဒ္ဓုဝတော = မခိုင်ခံ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၈) ဝိပရိဏာမတော = ဖောက်ပြန်သောသဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၉) အဿာရကတော = အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊

- (၁၀) ဝိဘဝတော = ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်း ကင်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၁၁) သင်္ခတတော = ပေါင်းစု၍ပြုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၁၂) မရဏဓမ္မတော = သေခြင်းသဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၁၃) အာဒိအန္တဝန္တတော = ဥပါဒ်နှင့်ဘင်ဟူသော အစနှင့်အဆုံးရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၁၄) နိစ္စပဋိပက္ခပတော = နိစ္စ၏သဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊
 သင်္ခါရတရားတို့ကို “အနိစ္စ=မမြဲလေ့တကား...”
 ဟု အဖန်ဖန် ရှုမှတ်သုံးသပ်နေရပါမည်။

မှတ်ချက်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “မရဏဓမ္မတောတိအာဒိဟိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စာတိ ပဿတိ” ဟု အာဒိ-သဒ္ဓါ(အစရှိသော)စကားရပ်ဖြင့် ဖွင့်ပြထား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၉)
 ယင်း အာဒိ-သဒ္ဓါအရ ‘အာဒိအန္တဝန္တတော’ နှင့် ‘နိစ္စပဋိပက္ခပတော’ နှစ်ပုဒ်ကိုပါ ရေတွက်ရမည်-ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌ ဖွင့်ပြထား၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့်ရှုပုံ ၁၄-ပါး ဖြစ်သည်။ [ပဌမေန အာဒိ-သဒ္ဓေန “အာဒိအန္တဝန္တတော နိစ္စပဋိပက္ခပတော” တိ ဧဝမာဒိနံ သင်္ဂဟော။ (မဟာဋီ၊ ၂။ ၄၅၃)]

ဒုက္ခအခြင်းအရာ ၂၈-ပါး

- (၁) အဘိဏ္ဍပဋိပိဋနတော = အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၂) ဒုက္ခမတော = မခံသာသော ဆင်းရဲဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၃) ဒုက္ခဝတ္ထုတော = ဆင်းရဲ၏တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၄) ရောဂတော = စွဲကပ်နေသော အနာရောဂါနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၅) ဂဏ္ဍတော = အိုင်းအမာနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၆) သလ္လတော = စူးဝင်နေသော ငြောင့်နှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
 (၇) အယတော = မကောင်းမှုနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊

- (၈) အာဗာဓတော = ဖျားနာမှုနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၉) ဤတိတော = ဘေးရန်နှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၀) ဥပဒ္ဒဝတော = ဥပဒ္ဒဝေါနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၁) ဘယတော = ဘေးနှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၂) ဥပသဂ္ဂတော = ကပ်ငြိသော အနှောင့်အယှက်နှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၃) အတာဏတော = မစောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၄) အလေဏတော = ပုန်းအောင်းရာမဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၅) အသရဏတော = ကိုးကွယ်ရာမဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၆) အာဒီနဝတော = အပြစ်အာဒီနဝဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၇) အယမူလတော = မကောင်းမှု၏ အမြစ်ရင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၈) ဝဓကတော = သူသတ်ယောက်ျားနှင့် တူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၁၉) သာသဝတော = အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၀) မာရာမိသတော = သူသတ်သမား မာရ်တို့၏သတ်စရာ အစာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၁) ဇာတိဓမ္မတော = ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၂) ဇရာဓမ္မတော = အိုခြင်းသဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၃) ဗျာဓိဓမ္မတော = နာခြင်းသဘောရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၄) သောကဓမ္မတော = စိုးရိမ်ဖွယ်သဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၅) ပရိဒေဝဓမ္မတော = ငိုကြွေးဖွယ်သဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၆) ဥပါယာသဓမ္မတော = ပြင်းစွာပူပန်ဖွယ်သဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၇) သံကိလေသိကဓမ္မတော = ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီရာအာရုံသဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂၈) သုခပဋိက္ခေပတော = ချမ်းသာသုခကို ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို “ဒုက္ခ=ဆင်းရဲလေစွတကား” ဟု အဖန်ဖန် ရှုမှတ်သုံးသပ်နေရပါမည်။

မှတ်ချက်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “သံကီလေသိကဓမ္မတောတိအာဒိဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခတိ ပဿတိ” ဟု အာဒိ-သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြထား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၉)

ယင်း အာဒိ-သဒ္ဓါအရ ‘ဥဒယဗ္ဗယပဋိပဋ္ဌနတော’ နှင့် ‘သုခပဋိ-
က္ခေပတော’ နှစ်ပုဒ်ကိုပါ ရေတွက်ရမည်-ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ
၌ ဖွင့်ပြထား၏။ သို့သော် ဥဒယဗ္ဗယပဋိပဋ္ဌနတောသည် အဘိဏ္ဍာ-
မွဋိပိဋကတော၌ အကျုံးဝင်ပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခအခြင်း
အရာဖြင့် ရှုပုံ ၂၈-ပါး ဖြစ်သည်။

[ဒုတိယေန အာဒိ-သဒ္ဓေန “ဥဒယဗ္ဗယပဋိပဋ္ဌနတော သုခ
ပဋိက္ခေပတော” တိ ဧဝမာဒိနံ သင်္ဂဟော။ (မဃာဋီ၊ ၂။ ၄၄၃)]

အသုဘအခြင်းအရာ ၉-ပါး

- (၁) အဇေညတော = မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂) ဒုဂ္ဂန္ဓတော = မကောင်းသောအနံ့ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၃) ဇေဂုစ္ဆတော = စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၄) ပဋိက္ကုလတော = ရွံရှာဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၅) အမဏ္ဍနာရဟတော = တန်ဆာမဆင်သဖြင့် တင့်တယ်မှုပျက်စီးသောကြောင့်
လည်းကောင်း၊
- (၆) ဝိရူပတော = အဆင်းမလှသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၇) ဗီဘန္တတော = အလွန်အမြင်ဆိုးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၈) အသုစိတော = မစင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၉) အမနာပတော = စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သောကြောင့်လည်း
ကောင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခလက္ခဏာ၏ အခြံ
အရံဖြစ်သော မတင့်မတယ် အသုဘအနေအားဖြင့်
အဖန်ဖန် ရှုမှတ်သုံးသပ်နေရပါမည်။

မှတ်ချက်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “ဗီဘန္တတောတိအာဒိဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခလက္ခဏဿ ပရိဝါရဘူတတော အသုဘတော ပဿတိ” ဟု အာဒိ-သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြထား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၉)

ယင်း အာဒိ-သဒ္ဓါအရ ‘အသုစိတော’ နှင့် ‘အမနာပတော’
နှစ်ပုဒ်ကိုပါ ရေတွက်ရမည်-ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌ ဖွင့်ပြ

ထား၏။ ထို့ကြောင့် အသုဘအခြင်းအရာဖြင့်ရှုပုံ ၉-ပါး ဖြစ်သည်။
[အာဒိ-သဒ္ဓေန “အသုစိတော အမနာပတော”တိ ဧဝမာဒိနံ
သင်္ဂဟော။ (မဟာနိ၊ ၂။ ၄၅၃)]

အနတ္တအခြင်းအရာ ၉-ပါး

- (၁) ပရတော = ပြင်ပသူစိမ်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၂) ရိတ္တတော = အတ္တမှကင်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၃) ဘုတ္တတော = အချည်းနှီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၄) သုညတော = အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၅) အဿာမိကတော = ပိုင်ရှင်မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၆) အနိဿရတော = အစိုးမရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၇) အဝသဝတ္တိတော = အလိုအတိုင်းမဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၈) အပရိဏာယကတော = ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲ မဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊
- (၉) အတ္တပဋိက္ခေပတော = အတ္တကိုပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို “အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်လေစွတကား” ဟု အဖန်ဖန် ရှုမှတ်သုံးသပ်နေရပါမည်။

မှတ်ချက်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ “အဝသဝတ္တိတောတိအာဒိဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တတောတိ ပဿတိ”ဟု အာဒိ-သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြထား၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၉)

ယင်း အာဒိ-သဒ္ဓါအရ ‘အပရိဏာယကတော’နှင့် ‘အတ္တပဋိက္ခေပတော’ နှစ်ပုဒ်ကိုပါ ရေတွက်ရမည်-ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာနိကာ၌ ဖွင့်ပြထား၏။ ထို့ကြောင့် အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့်ရှုပုံ ၉-ပါး ဖြစ်သည်။

[စတုတ္ထေန အာဒိ-သဒ္ဓေန “အပရိဏာယကတော အတ္တပဋိက္ခေပတော”တိ ဧဝမာဒိနံ သင်္ဂဟော။ (မဟာနိ၊ ၂။ ၄၅၃)]

တစ်ဖန်ရှုမှတ်ရခြင်းအကျိုး

ဤသို့ ရှုမှတ်သုံးသပ်ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ သင်္ခါရတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ပြီး ဖြစ်လေတော့၏။ အဘယ်ကြောင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ရပါသနည်း? ဟူမူ...သင်္ခါရတို့၏ စွန့်လွှတ်ကြောင်းနည်းလမ်းကို

ပြီးမြောက်ပြည့်စုံစေခြင်းအကျိုးငှာ တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုမှတ်သိမ်းဆည်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ (စည်းငှာ။ ၅၂၂)

လောကဥပမာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း

တံငါသည်တစ်ယောက် ငါးမြူးထောင်နေသည် ဆိုပါစို့...။ ခဏအကြာတွင် အဆိုပါ တံငါသည်သည် မြူးဝအတွင်းလက်သွင်း၍ နှိုက်ကြည့်လိုက်ရာ မြွေ၏လည်ပင်း၌ ဆုပ်ကိုင်မိသည်ကို ငါးမိသည်အထင်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်သွား၏။ ရေပေါ်သို့မြောက်တင်လိုက်ရာ လည်ရစ်သုံးဆင့်ကို တွေ့မြင်ပြီး “ဟ..မြွေကြီးပါလား” ဟုရေရွတ်လျက် ကြောက်လန့်တကြား ဖြစ်လေ၏။ ထို့နောက် မြွေဆိုး၏အပြစ်ကို ဆင်ခြင်ကာ ဆုပ်ကိုင်ထားမိခြင်းကို ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ မြွေကို လွင့်ပစ်လိုသဖြင့် လွင့်ပစ်ရမည့်နည်းလမ်းကို ဆောင်ရွက်လေ၏။ ရှေးဦးစွာ မြွေရစ်ပတ်ခံထားရသည်လက်ကို အမြီးမှစ၍ ဖြေပြီးလျှင် လက်ရုံးကိုမြှောက်၍ ဦးခေါင်းအထက်၌ နှစ်ပတ်, သုံးပတ်ခန့် ဝှေ့ရမ်းလျက် မြွေအားနည်း၍ ပြန်လှည့်မကိုက်နိုင်အောင်ပြုပြီးမှ “သွားလေရော ဟဲ့...မြွေဆိုး” ဟုဆိုကာ သေချာစွာ လွင့်ပစ်လိုက်လေ၏။ ယင်းနောက် ချက်ချင်းပင် ကမ်းစပ်သို့ လျင်မြန်စွာ ပြန်တက်လာပြီး “အချင်းတို့...ငါသည် မြွေအကိုက်ခံရမည့်ဘေးမှ သိသိလေး လွတ်ခဲ့ပြီတကား” ဟုဆို၍ မြွေအန္တရာယ်ကြုံခဲ့ရာ အရပ်ဆီသို့ လှမ်းမျှော်ကြည့်လျက် ရပ်နေလေ၏။

ဤဥပမာကို ဥပမေယျနှင့်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သော်-

- (၁) ငါးမိပြီးအထင်ဖြင့် မြွေ၏လည်ပင်းကို ဆုပ်ကိုင်မိသော တံငါသည်၏ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ရာကာလကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောကို အစကတည်းက ရရှိထားသဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ရာကာလကို မှတ်အပ်၏။
- (၂) မြူးဝမှ မြွေခေါင်းကိုထုတ်ဆောင်၍ မြွေ၏လည်ရစ်သုံးဆင့်ကို တွေ့မြင်ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဃနပညတ်ကို ဖောက်ခွဲလျက် သင်္ခါရတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမြင်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။
- (၃) မြွေမှန်းသိသဖြင့် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘယဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။

- (၄) မြွေဆိုး၏အပြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။
- (၅) မြွေကိုဆုပ်ကိုင်ထားမိသည်ကို စက်ဆုပ်ငြီးငွေ့ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။
- (၆) မြွေကို လွင့်ပစ်လိုခြင်းကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ မုဉ္ဇိတုကမျှတာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။
- (၇) တံငါသည်သည် မြွေလွင့်ပစ်ရမည့်နည်းလမ်းကို ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။
- (၈) တံငါသည်သည် မြွေကို ဝှေ့ရမ်းလှည့်ပတ်လျက် မြွေအားနည်း၍ ပြန်လှည့်မကိုက်နိုင်အောင်ပြုပြီးမှ သေချာစွာ လွင့်ပစ်လိုက်ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်ခြင်းဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို ဝှေ့ရမ်းလှည့်ပတ်လျက် အားနည်းအောင်ပြုကာ နိစ္စ၊ သုခ၊ သုဘ၊ အတ္တအခြင်းအရာများ တစ်ဖန်မထင်ပေါ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေ၍ ကောင်းစွာလွှတ်ခြင်းကို မှတ်အပ်၏။

(ဧည့်၊ ၄။ ၅၂၂-၅၂၃)

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူပုံ

- အနိစ္စတော မနသိကရောတော နိမိတ္တံ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်ကို တစ်ဖန်သိ၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။
- ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ပဝတ္တံ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား မပြတ်ဖြစ်သောဘဝအယဉ်ကို တစ်ဖန်သိ၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။
- အနတ္တတော မနသိကရောတော နိမိတ္တဉ္စ ပဝတ္တဉ္စ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်သောဘဝအယဉ်ကိုလည်းကောင်း တစ်ဖန်သိ၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။

နိမိတ္တ ပဋိသင်္ခါ-ပုဒ်အဖွင့်

“နိမိတ္တ ပဋိသင်္ခါ=နိမိတ်ကို တစ်ဖန်သိ၍” ဟူသည်မှာ သင်္ခါရနိမိတ်ကို “အဒ္ဓါဝ=မခိုင်မြဲ၊ တာဝကာလိက=အခိုက်အတန့်မျှတည်သည်” ဟု အနိစ္စ လက္ခဏာ၏အစွမ်းဖြင့် သိ၍-ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

“ပဋိသင်္ခါ ဉာဏ် ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသင်္ခါ=တစ်ဖန်သိပြီး၍၊ ဉာဏ်=ဉာဏ် သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ပေါ်၏” ဟုဟောတော်မူသဖြင့် သိမှုက အချိန်ကာလတစ်ခု၊ ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှုက အချိန်ကာလတစ်ခု ရှေ့နှင့်နောက် အချိန်ကာလ ကွဲပြားနေသကဲ့ သို့ ထင်ရ၏။ အမှန်စင်စစ်၊ ဤနေရာ၌ သိမှုနှင့်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှုသည် အချိန်ကာလ ကွဲပြားမှု မရှိပေ။ “မနဉ္စ ဓမ္မေစ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဝိညာဏ်” (မနောဒွါရကို လည်းကောင်း၊ သဘောတရားကိုလည်းကောင်း အစွဲပြု၍ မနောဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏) ဟူသော စကားကဲ့သို့ ပြောရိုးပြောစဉ် (သဒ္ဓါဝေါဟာရ) ၏ အစွမ်းဖြင့် သာ ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ရှေ့ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၏ သိခြင်းနှင့် နောက်ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း ကို ဧကတ္တနည်းအရ တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ဤသို့ဆိုထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း မှတ်သား ထားရပါမည်။ (ဧညိဋ္ဌ ၅၄-၅၅)

၈။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အကြောင်း

ဒွိကောဋိက-သုညတာနုပဿနာ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် “သင်္ခါရမှန်သမျှ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏” ဟု သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရတို့ကိုပင် အတ္တမှလည်းကောင်း၊ အတ္တနိယ(အတ္တ၏ဥစ္စာအဖြစ်)မှလည်းကောင်း ဆိတ်သုဉ်း၏-ဟူ၍ အဖို့နှစ်ပါးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆိတ်သုဉ်းခြင်းသဘော(ဒွိကောဋိက-သုညတ)ကို သိမ်းဆည်းပြန်၏။

အကျိုး ဤသို့ ဒွိကောဋိက-သုညတာနုပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ရှုမှတ်သည်ရှိသော် မိမိဟူသော အတ္တကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏ အသုံးအဆောင် အခြံအရံအဖြစ်၌တည်သော သူတစ်ပါး(ပရ)ကိုလည်းကောင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်၊ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းရှာဖွေပါသော်လည်း မတွေ့မမြင်တော့ပေ။

မှတ်ချက် သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် ခန္ဓာအိမ်ပိုင်ရှင်(သာမီ)၊ ခန္ဓာအိမ်၌ အမြဲနေသူ(နိဝါသီ)၊ ပြုလုပ်တတ်သူ(ကာရက)၊ ခံစားတတ်သူ(ဝေဒက) စသည်မရှိသောကြောင့် အတ္တမဟုတ်ပေ။ ထိုသို့သောအတ္တ၏ အစိတ်အပိုင်း အစွမ်းသတ္တိမဟုတ်သောကြောင့် အတ္တနိယလည်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရမှန်သမျှ အတ္တ၊ အတ္တနိယဟူသော အဖို့နှစ်ပါးမှ ကင်းဆိတ်နေ၏။ ဤသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တ၊ အနတ္တ-ဟု အဖန်ဖန်ရှုမှတ်ခြင်းကို ဒွိကောဋိက-သုညတာနုပဿနာရှုသည် ဟုခေါ်၏။

စတုကောဋိက-သုညတာနုပဿနာ

- (၁) နာဟံ ကွစနိ = အတ္တကောင်ဟူသော ငါသည် အဘယ်မှာမျှ မရှိ။
အတ္တကောင်ဟူသော ငါသည် တစ်စုံတစ်ခုသောအရပ်၌လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ဘင်ဟူသော တစ်စုံတစ်ခုသောကာလ၌လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး၊

ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးဟူသော တစ်စုံတစ်ခုသောတရား၌လည်းကောင်း မရှိပေ။
ဤသို့ မိမိ၏အတ္တမရှိပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုရမည်။

(၂) ကဿစိ ကိဉ္စူတသ္မိ = တစ်စုံတစ်ယောက်၏မျှ ကြောင့်ကြွယ်အဖြစ်၌ မရှိ။
မိမိကိုယ်ကို သူတစ်ပါး၏ ညီ၊အစ်ကို-ဟုမှတ်ထင်၍ ညီအရာ၊အစ်ကိုအရာ၌
လည်းကောင်း၊ မိတ်ဆွေ၊သူငယ်ချင်း-ဟုမှတ်ထင်၍ မိတ်ဆွေ၊သူငယ်ချင်း
အရာ၌လည်းကောင်း၊ အသုံးအဆောင်အရာ-ဟုမှတ်ထင်၍ အသုံးအဆောင်
အရာ၌လည်းကောင်း သူတစ်ပါး၏ကြောင့်ကြွယ်အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ထားသင့်
သည်ကို မမြင်ပေ။ ဤသို့ မိမိအတ္တ၏ သူတစ်ပါးအတ္တနိယနှင့် ဆက်စပ်မှု
မရှိပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုရမည်။

(၃) နစ ကွစနိ = သူတစ်ပါးဟူသော အတ္တကောင်သည် အဘယ်မှာမျှ မရှိ။
သူတစ်ပါးဟူသော အတ္တကောင်သည် တစ်စုံတစ်ခုသောအရပ်၌လည်းကောင်း၊
ဥပါဒ်၊ဌီ၊ဘင်ဟူသော တစ်စုံတစ်ခုသောကာလ၌လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာ
ငါးပါး၊ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးဟူသော တစ်စုံတစ်ခုသောတရား၌လည်းကောင်း
မရှိပေ။ ဤသို့ သူတစ်ပါး၏အတ္တမရှိပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်
ရှုရမည်။

(၄) မမ ကိသ္မိန္နိ ကိဉ္စူတတ္ထိ = ထိုသူတစ်ပါးသည် ငါ၏ တစ်စုံတစ်ခုသော
အကြောင်းကြောင့်မျှ ကြောင့်ကြွယ်အဖြစ်၌ မရှိ။
သူတစ်ပါးကို မိမိ၏ ညီ၊အစ်ကို-ဟုမှတ်ထင်၍ ညီအရာ၊အစ်ကိုအရာ၌လည်း
ကောင်း၊ မိတ်ဆွေ၊သူငယ်ချင်း-ဟုမှတ်ထင်၍ မိတ်ဆွေ၊သူငယ်ချင်းအရာ၌
လည်းကောင်း၊ အသုံးအဆောင်အရာ-ဟုမှတ်ထင်၍ အသုံးအဆောင်အရာ၌
လည်းကောင်း မိမိ၏ကြောင့်ကြွယ်အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ထားသင့်သည်ကို
မမြင်ပေ။ ဤသို့ သူတစ်ပါးအတ္တ၏ မိမိအတ္တနိယနှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိပုံကို
ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုရမည်။

ဤသို့လျှင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်စုံတစ်ခုသောအရပ်၊ကာလ၊တရား
ထဲ၌ မိမိ၏ အတ္တမရှိပုံကိုလည်းကောင်း၊ မိမိအတ္တ၏ သူတစ်ပါးအတ္တနိယနှင့်
ဆက်စပ်မှုမရှိပုံကိုလည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါး၏ အတ္တမရှိပုံကိုလည်းကောင်း၊
သူတစ်ပါးအတ္တ၏ မိမိအတ္တနိယနှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိပုံကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာ
ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ “အနတ္တ၊အနတ္တ” ဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်ရမည်။
ဤသို့ အဖိုလေးပါးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆိတ်သုဉ်းခြင်းဖြင့်ရှုမှတ်ခြင်းကို စတု-
ကောဠိက-သုညတာနုပဿနာရှုသည် ဟုခေါ်၏။

ဆ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ

စက္ခုသုည အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ နိစ္စေန ဝါ ဓုဝေန ဝါ
သဿတေန ဝါ အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ ..... (ပ) .....

စက္ခုသမ္ပယောတိ ဧဝံ ယာဝ ဧရာမရဏာ နယော နေတဗ္ဗော။ (ဇုဋ္ဌနိ၊ ၁၈၄)

မျက်စိသည် -

(၁) အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

(၂) အတ္တ၏ဥစ္စာအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

(၃) မြဲခြင်း(နိစ္စ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

(၄) ခိုင်ခံ့ခြင်း(ဓုဝ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

(၅) ထာဝရတည်ရှိခြင်း(သဿတ)မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

(၆) မဖောက်ပြန်ခြင်း(အဝိပရိဏာမဓမ္မ)သဘောမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

မှတ်ချက်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဧရာမရဏတိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်
သွားရမည်။ (စည်၊ ၄။ ၅၃၀)

အဋ္ဌ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ

ရူပံ အသာရံ နိဿာရံ သာရာပဂတံ နိစ္စသာရသာရေန ဝါ ဓုဝသာရသာရေန
ဝါ သုခသာရသာရေန ဝါ အတ္တသာရသာရေန ဝါ နိစ္စေန ဝါ ဓုဝေန ဝါ
သဿတေန ဝါ အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ... (ပ)...ဧရာမရဏံ။ (ဇုဋ္ဌနိ၊ ၁၈၄)

ရူပါရုံသည် -

(၁) မြဲသောအနှစ်ဟူသော နိစ္စအနှစ်သာရအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ(အသာရ)၊
အနှစ်မရှိပေ(နိဿာရ)၊ အနှစ်ကင်း၏(သာရာပဂတ)။

(၂) ခိုင်ခံ့သောအနှစ်ဟူသော ဓုဝအနှစ်သာရအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်
မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။

(၃) ချမ်းသာသောအနှစ်ဟူသော သုခအနှစ်သာရအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်
မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။

(၄) အတ္တကောင်အနှစ်ဟူသော အတ္တအနှစ်သာရအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်
မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။

(၅) မြဲသည့် နိစ္စအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။

- (၆) ခိုင်ခံ့သည့် ခုဝအားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။
- (၇) အမြဲတည်ရှိခြင်း(သဿတ)အားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။
- (၈) မဖောက်မပြန်ခြင်း(အဝိပရိဏာမဓမ္မ)အားဖြင့် အနှစ်မဟုတ်ပေ၊ အနှစ်မရှိပေ၊ အနှစ်ကင်း၏။

ဥပမာအားဖြင့် ကျူရီး၊ ကြက်ဆူ၊ ရေသဖန်း၊ ရေခဲတက်ဖြူ၊ ပေါက်ပင်၊ ရေမြှုပ်စိုင်း၊ ရေပွက်၊ တံလှုပ်၊ ငှက်ပျောတုံး၊ မျက်လှည့်အမှုစသည်တို့သည် အနှစ်သာရ မဟုတ်၊ အနှစ်သာရ မရှိ၊ အနှစ်ကင်းမဲ့ကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။
မှတ်ချက်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဧရာမရဏတိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားရမည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၅၃၀)

ဒသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ

ရှုပုံ ရိတ္တတော ပဿတိ။ တုစ္ဆတော။ သုညတော။ အနတ္တတော။
 အနိဿရိယတော။ အကာမကာရိယတော။ အလဗ္ဘနီယတော။
 အဝသဝတ္တကတော။ ပရတော။ ဝိဝိတ္တတော ပဿတိ။... (ပ) ... (စုဋီ၊ ၁၈၄)

ရုပ်တရားကို -

- (၁) ရိတ္တတော = အနှစ်ကင်းသောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၂) တုစ္ဆတော = အချဉ်းနှီးသောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၃) သုညတော = ဆိတ်သုဉ်းသောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၄) အနတ္တတော = အတ္တမဟုတ်သောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၅) အနိဿရိယတော = အစိုးမရသောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၆) အကာမကာရိယတော = အလိုရှိတိုင်းမရနိုင်သောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၇) အလဗ္ဘနီယတော = တောင့်တတိုင်းမရနိုင်သောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၈) အဝသဝတ္တကတော = အလိုအတိုင်းမဖြစ်သောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၉) ပရတော = ပြင်ပသူစီမံးနှင့်တူသောတရားဟု ရှုရမည်။
  - (၁၀) ဝိဝိတ္တတော = ကင်းဆိတ်သောတရားဟု ရှုရမည်။
- မှတ်ချက်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဧရာမရဏတိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်သွားရမည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၅၃၀)

ဒွါဒသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ

ရူပံ န သတ္တော၊ န ဇီဝေါ၊ န နရော၊ န မာဏဝေါ၊ န ဣတ္ထိ၊
 န ပုရိသော၊ န အတ္တာ၊ န အတ္တနိယံ၊ နာဟံ၊ န မမ၊ န အညဿ၊
 န ကဿစိ။ ... (ပ) ...။ (စုဋီ၊ ၁၈၄)

ရုပ်တရားသည် -

(၁) န သတ္တော	= သတ္တဝါ မဟုတ်၊
(၂) န ဇီဝေါ	= အသက် မဟုတ်၊
(၃) န နရော	= လူ မဟုတ်၊
(၄) န မာဏဝေါ	= လူလင် မဟုတ်၊
(၅) န ဣတ္ထိ	= မိန်းမ မဟုတ်၊
(၆) န ပုရိသော	= ယောက်ျား မဟုတ်၊
(၇) န အတ္တာ	= အတ္တ မဟုတ်၊
(၈) န အတ္တနိယံ	= အတ္တ၏ဥစ္စာ မဟုတ်၊
(၉) နာဟံ	= ငါ မဟုတ်၊
(၁၀) န မမ	= ငါ၏ဥစ္စာ မဟုတ်၊
(၁၁) န အညဿ	= သူတစ်ပါး၏ဥစ္စာ မဟုတ်၊
(၁၂) န ကဿစိ	= တစ်စုံတစ်ယောက်၏မျှ ဥစ္စာ မဟုတ်၊
- မှတ်ချက်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဇရာမရဏတိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း ရှုမှတ်
 သွားရမည်။ (စည်၊ ၄။ ၅၃၀)

ဒွါစတ္တာလိသ-အာကာရ သုညတာနုပဿနာ

ရုပ်တရားကို -

(၁) အနိစ္စတော	= မမြဲသောအားဖြင့် ရှုရမည်။
(၂) ဒုက္ခတော	= ဆင်းရဲသောအားဖြင့် ရှုရမည်။
(၃) ရောဂတော	= ရောဂါအားဖြင့် ရှုရမည်။
(၄) ဂဏှတော	= အိုဦးအမာအားဖြင့် ရှုရမည်။
(၅) သလ္လတော	= ငြောင့်ဟု ရှုရမည်။
(၆) အဃတော	= မကောင်းမှုဟု ရှုရမည်။
(၇) အာဗာဓတော	= အဖျားအနာဟု ရှုရမည်။
(၈) ပရတော	= ပြင်ပသူစိမ်းဟု ရှုရမည်။

- (၉) ပလောကတော = အလွန်ပျက်တတ်သည်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၀) ဤတိတော = ဘေးရန်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၁) ဥပဒ္ဒဝတော = ဥပဒ္ဒဝေါဟု ရှုရမည်။
- (၁၂) ဘယတော = ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ရှုရမည်။
- (၁၃) ဥပသဂ္ဂတော = ငြိကပ်သော အနှောက်အယှက်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၄) စလတော = တုန်လှုပ်တတ်သောတရားဟု ရှုရမည်။
- (၁၅) ပဘင်္ဂတော = ပျက်လွယ်သည်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၆) အဒ္ဓါဝတော = မခိုင်မာဟု ရှုရမည်။
- (၁၇) အတာဏတော = မစောင့်ရှောက်တတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၈) အလေဏတော = ပုန်းအောင်းရာမဟုတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၁၉) အသရဏတော = ဘေးကို မပယ်သတ်တတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၀) အသရဏီဘူတတော = ကိုးကွယ်ရာမဟုတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၁) ရိတ္တတော = အတ္တမှကင်းသည်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၂) တုစ္ဆတော = အချဉ်းနီးဟု ရှုရမည်။
- (၂၃) သုညတော = ဆိတ်သုဉ်းသည်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၄) အနတ္တတော = အတ္တမဟုတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၅) အနဿာဒတော = သာယာဖွယ်မဟုတ်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၆) အာဒိနဝတော = အပြစ်ဟု ရှုရမည်။
- (၂၇) ဝိပရိဏာမဓမ္မတော = ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောဟု ရှုရမည်။
- (၂၈) အဿာရကတော = အနှစ်မရှိဟု ရှုရမည်။
- (၂၉) အဃမူလတော = မကောင်းမှု၏ အမြစ်ရင်းဟု ရှုရမည်။
- (၃၀) ဝဓကတော = သူသတ်သမားဟု ရှုရမည်။
- (၃၁) ဝိဘဝတော = ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်းကင်းသည်ဟု ရှုရမည်။
- (၃၂) သာသဝတော = အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံတရားဟု ရှုရမည်။
- (၃၃) သင်္ခတတော = ပေါင်းစု၍ပြုအပ်သောတရားဟု ရှုရမည်။
- (၃၄) မာရာမိသတော = သူသတ်သမား၊ မာရ်တို့၏အစာဟု ရှုရမည်။
- (၃၅) ဇာတိဓမ္မတော = ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသောတရားဟု ရှုရမည်။
- (၃၆) ဇရာဓမ္မတော = အိုခြင်းသဘောရှိသောတရားဟု ရှုရမည်။
- (၃၇) ဗျာဓိဓမ္မတော = နာခြင်းသဘောရှိသောတရားဟု ရှုရမည်။
- (၃၈) မရဏဓမ္မတော = သေခြင်းသဘောရှိသောတရားဟု ရှုရမည်။

- (၃၉) သောကပရိဒေဝဒုက္ခ - = စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊
ဒေါမနဿဥပါယာသဓမ္မတော နှလုံးမသာယာခြင်း၊ ပြင်းစွာပူပန်ခြင်း၊
သဘောရှိသည်ဟု ရှုရမည်။
- (၄၀) သမုဒယတော = ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ရှုရမည်။
- (၄၁) အတ္တဂံမတော = ချုပ်ခြင်းအားဖြင့် ရှုရမည်။
- (၄၂) အဿာဒတော = သာယာဖွယ် အဿာဒအားဖြင့် ရှုရမည်။
- မှတ်ချက်။ ရုပ်တရားကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သုခနှင့်သောမနဿဝေဒနာသည် ရုပ်တရား၏ သာယာဖွယ်သဘောတရား ဖြစ်၏။ ဤသို့ သာယာဖွယ်(အဿာဒ)အနေဖြင့် ရုပ်တရားကို ရှုခြင်းသည် အကြောင်းနှင့်အကျိုး၏ဖြစ်ပုံကို ဖော်ပြသဖြင့် သုညတသဘောကို ထင်ရှားစေ၏။ (ယံ ခေါ် ရူပံ ပဋိစ္စ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ရူပဿ အဿာဒေါ။ သံ၊ ၂။ ၂၃။)

လောကကို သုညဆိုက်အောင်ရှု

ဤသို့ ရှုသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော လောကကို သုညဆိုက်အောင်(သုညတာနုပဿနာ)ရှုသည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

သုညတော လောကံ အဝေက္ခဿု၊ မောဃရာဇ သဒါ သတော။

အတ္တာနဒိဋ္ဌိ ဦဟစ္စ၊ ဇဝံ မစ္စုတရော သိယာ။

ဇဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တိ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ။

မောဃရာဇ=မောဃရာဇရသေ့...၊ တွံ=သင်သည်၊ သဒါ=အခါခပ်သိမ်း၊ သတော=အမှတ်ရသည်ဖြစ်၍၊ လောကံ=ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော လောကကို၊ သုညတော=အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့်၊ အဝေက္ခဿု=ရှုကြည့်လေလော့။ ဇဝံ=ဤသို့ရှုသည်၊ သတိ=ရှိသော်၊ အတ္တာနဒိဋ္ဌိ=အတ္တသို့အစဉ်လိုက်သော အမြင်မှားမှုကို၊ ဦဟစ္စ=ပယ်နှုတ်၍၊ မစ္စုတရော=သေခြင်းကိုကျော်လွန်နိုင်သည်၊ သိယာ=ဖြစ်ရာ၏။ ဇဝံ=ဤသို့၊ လောကံ=ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော လောကကို၊ အဝေက္ခန္တိ=သုညဆိုက်အောင် ရှုကြည့်နိုင်သောသူကို၊ မစ္စုရာဇာ=သေမင်းသည်၊ န ပဿတိ=မတွေ့မမြင်နိုင်တော့ပြီ။

(စည်၊ ၄။ ၅၃၃-၅၃၆)

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဤသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ သုညတသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားလျက် လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သိမ်းဆည်းသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြောက်ခြင်း

(ဘယ)နှင့် နှစ်သက်ခြင်း(နန္ဒီ)ကို ပယ်စွန့်ကာ သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုနေနိုင်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာ-ဟူ၍ မစွဲလမ်းတော့ပေ။

ဥပမာအားဖြင့် ယောက်ျားတစ်ယောက်တွင် အလွန်ချင်ခင်မြတ်နိုးအပ်သော ဇနီးမယားတစ်ယောက် ရှိသည်ဆိုပါစို့...။ အဆိုပါ ယောက်ျားသည် မိမိ၏ဇနီးမယား အခြားယောက်ျားတစ်ပါးနှင့် ဖောက်ပြားသည်ကို တွေ့မြင်သောအခါ စိတ်နှလုံးမသာမယဖြစ်ပြီး ဇနီးမယားအဖြစ်မှ အပြီးအပိုင် ကွာရှင်းပြတ်စဲလိုက်၏။ ယင်းနောက်ပိုင်း မည်သည့်ယောက်ျားနှင့်မဆို ဖောက်ပြန်နေသည်ကို တွေ့မြင်သည့်တိုင် အမျက်ထွက်ခြင်း၊ နှလုံးမသာယာခြင်း မဖြစ်တော့ပေ။ ဥပေက္ခာပြု၍ လျစ်လျူရှုနေနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

ဤဥပမာနည်းတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုလှသဖြင့် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာ-ဟု မှတ်ယူစရာ မမြင်သာတော့ဘဲ ကြောက်ခြင်း(ဘယ)နှင့် နှစ်သက်ခြင်း(နန္ဒီ)ကို ပယ်စွန့်လျက် သင်္ခါရမှန်သမျှတို့၌ အလယ်အလတ်သဘော၌ တည်၍ ဥပေက္ခာပြု၍ လျစ်လျူရှုနေနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် ကြာဗက်ပေါ်ရှိ ရေပေါက်ပမာ၊ မီး၌ ထည့်လိုက်သည့် ကြက်တောင်မွေး၊ အကြောတုံးများပမာ အလုံးစုံသော ၃၁-ဘုံ၌ တွန့်၏၊ ရှုံ့၏၊ ပြန်နှစ်၏၊ ပြန်၍မသွားတော့ပေ။ လျစ်လျူရှုခြင်း(ဥပေက္ခာ)၊ စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း(ပါဠိကုလျတာ)အဖြစ်သည် ကောင်းစွာတည်တံ့ဖြစ်ပေါ်နေတော့၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ “သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်” ဖြစ်ပေါ်ပြီဟု သိအပ်၏။

(စည်၊ ၄။ ၅၃၆-၅၃၈)

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်

အရပ်မျက်နှာထောက်လှမ်းရေးကျီးနှင့် တူပုံ

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ငြိမ်းအေးစေသောအားဖြင့် သန္တိပဒနိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အကယ်၍မြင်ငြားအံ့ အလုံးစုံသော သင်္ခါရပဝတ္တကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာ ပြေးဝင်သွား၏။ အကယ်၍ မမြင်သေးလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ အဖန်တလဲလဲ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။

ရေးအခါက ပင်လယ်ရေကြောင်း ခရီးသွားသူတို့သည် အရပ်မျက်နှာထောက်လှမ်းရေးကျီးငှက်(ဒိသာကာက)ကို ဆောင်ယူသွားလေ့ရှိ၏။ အကယ်၍ လေပြင်းမုန်တိုင်းမိပြီး ကမ်းမမြင်၊ လမ်းမမြင် ဖြစ်ခဲ့သော် ကျီးငှက်ကိုလွှတ်၍

ဆိပ်ကမ်း ရှာခိုင်းရ၏။ အဆိုပါ ကျိုးငှက်သည် သင်္ဘောလင်းယဉ်တိုင်ဖျားမှ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ပြီး အရပ်မျက်နှာအနှံ့ လှည့်လည်ပျံသန်းသွား၏။ ကမ်းကို မြင်လျှင် ကမ်းဆီသို့ရှေးရှုလျက် လမ်းပြ၍ ပျံသန်းသွား၏။ ကမ်းမမြင်သေးလျှင် သင်္ဘောဆီသို့သာ ပြန်ပြန်လာပြီး လင်းယဉ်တိုင်ဖျား၌သာ နားနေ၏။

ဤအတူ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ငြိမ်းအေးစေသောအားဖြင့် သန္တိပဒ နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို မြင်လျှင် အလုံးစုံသောသင်္ခါရပဝတ္တကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာ ပြေးဝင်သွား၏။ အကယ်၍ မမြင်သေးလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ အဖန် တလဲလဲ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။

(စည်၊ ၄။ ၅၃၈-၅၃၉)

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဝိမောက္ခမုခနှင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခွဲခြားခြင်း၏အကြောင်း

အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော အနုပဿနာ သုံးပါးတို့၏အစွမ်းဖြင့်တည်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဝိမောက္ခမုခသုံးပါး ၏အဖြစ်သို့ ရောက်၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-မျိုးတို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်ရန် အကြောင်းဖြစ် ပေသည်။

ဝိမောက္ခမုခတို့သည် လောကမှထွက်မြောက်ရန် အလို့ငှာဖြစ်

ဝိမောက္ခမုခတို့သည်-

- (က) သင်္ခါရမှန်သမျှတို့ကို အဖြစ်၊ အပျက်ဟူသော အပိုင်းအခြားနှင့် နယ်ဆုံးအကန့် အသတ်အားဖြင့် ရှုရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း၊ အနိမိတ္တမည်သော နိဗ္ဗာနဓာတ် သို့ စိတ်၏ပြေးဝင်ရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း ဖြစ်ကုန်၏။
  - (ခ) သင်္ခါရမှန်သမျှတို့၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာထက်စေရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း၊ အပ္ပဏီဟိတမည်သော နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ စိတ်၏ပြေးဝင်ရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း ဖြစ်ကုန်၏။
  - (ဂ) သင်္ခါရမှန်သမျှတို့ကို ပြင်ပသူစိမ်းအနေအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ကောင်းစွာ ရှုရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း၊ သုညတမည်သော နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ စိတ်၏ပြေး ဝင်ရန်အလို့ငှာလည်းကောင်း ဖြစ်ကုန်၏။
- ထို့ကြောင့် ဝိမောက္ခမုခတို့သည် လောက(ရုပ်နာမ်သင်္ခါရ)မှ ထွက်မြောက်ရန် အလို့ငှာ ဖြစ်ကုန်၏။

အပိုင်းအခြားနှင့် နယ်ဆုံးအကန့်အသတ်

အပိုင်းအခြားနှင့် နယ်ဆုံးအကန့်အသတ်(ပရိစ္ဆေဒ-ပရိဝဋ္ဌမ)ဟူသည်- သင်္ခါရတရားတို့ကို အဖြစ်(ဥဒယ),အပျက်(ဝယ)၏အစွမ်းဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ လည်းကောင်း၊ နယ်ဆုံးအကန့်အသတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း အနိစ္စဟုရှုခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

မှန်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် “ဥဒယတော ပုဗ္ဗေ သင်္ခါရာ နတ္ထိ= ဖြစ်ခြင်းမှရှေး၌(မဖြစ်မီကာလက) သင်္ခါရတို့သည် မရှိကုန်သေး”ဟု သင်္ခါရတို့၏ ဆက်လက်ဖြစ်ပုံကို ဆင်ခြင်လျက် “ဝယတော ပရံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧတ္ထေဝ အန္တရဓာယန္တိ=ပျက်ခြင်းမှ နောက်သို့ မသွားကုန်၊ ဤပျက်ခြင်း၌သာလျှင် ကွယ် ပျောက်ကုန်၏”ဟု နယ်ဆုံးအကန့်အသတ်အားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်၏။

စိတ်ကို ကောင်းစွာထက်စေခြင်း

စိတ်ကို ကောင်းစွာထက်စေခြင်း(မနောသမုတ္တေဇနတာ)ဟူသည်- ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့၌ စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

သူစိမ်းအနေဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ကောင်းစွာရှုခြင်း

သူစိမ်းအနေဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ကောင်းစွာရှုခြင်း(ပရတော သမနုပဿနာ) ဟူသည်မှာ “နာဟံ=ငါမဟုတ်၊ န မမ=ငါ၏ဥစ္စာ မဟုတ်”ဟု အတ္တမဟုတ်သော (အနတ္တ)အားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ကောင်းစွာရှုမှတ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ထို့ကြောင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌-

- အနိစ္စတော မနသိကရောတော ခယတော သင်္ခါရာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။
အနိစ္စာနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့သည် ကုန်ခြင်း (ခယ)အနေဖြင့် ထင်ပေါ်လာကုန်၏။
- ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ဘယတော သင်္ခါရာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။
ဒုက္ခာနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့သည် ကြောက်မက် ဖွယ်(ဘယ)အနေဖြင့် ထင်ပေါ်လာကုန်၏။
- အနတ္တတော မနသိကရောတော သုညတော သင်္ခါရာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။
အနတ္တာနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့သည် ဆိတ်သုဉ်း သော(သုညတ)အားဖြင့် ထင်ပေါ်လာကုန်၏-ဟု ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိမောက္ခ ၃ပါး အကြောင်း

ဝိမောက္ခတို့မှာ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ၊ သုညတဝိမောက္ခ ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင်-

- အနိစ္စာနုပဿနာသည် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၏ အဝင်ဝ မုခ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမူမ မည်၏။
- ဒုက္ခာနုပဿနာသည် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ၏ အဝင်ဝ မုခ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမူမ မည်၏။
- အနတ္တာနုပဿနာသည် သုညတဝိမောက္ခ၏ အဝင်ဝ မုခ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခမူမ မည်၏။

ထို့ကြောင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌-

- (၁) အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် နှလုံးသွင်းသောသူသည် ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်မှု (အဓိမောက္ခ) အဖြစ်များ၍ အနိမိတ္တဝိမောက္ခကို ရ၏။
- (၂) ဒုက္ခအခြင်းအရာအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသောသူသည် ငြိမ်းအေးမှု(ပဿဒ္ဓိ)အဖြစ် များဖြစ်၍ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခကို ရ၏။
- (၃) အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသောသူသည် ဉာဏ်ပညာ(ဝေဒ)အဖြစ် များ၍ သုညတဝိမောက္ခကို ရ၏-ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အနိမိတ္တဝိမောက္ခ

အရိယာမဂ်သည် အနိမိတ္တမည်သော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ‘အနိမိတ္တ’လည်း မည်၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ‘ဝိမောက္ခ’လည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယာမဂ်သည် “အနိမိတ္တဝိမောက္ခ” မည်၏။

အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ

အရိယာမဂ်သည် ရာဂစသည်တောင့်တခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ‘အပ္ပဏိဟိတ’လည်း မည်၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ‘ဝိမောက္ခ’လည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယာမဂ်သည် “အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ” မည်၏။

သုညတဝိမောက္ခ

အရိယာမဂ်သည် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ‘သုညတ’လည်း မည်၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ‘ဝိမောက္ခ’လည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယာ မဂ်သည် “သုညတဝိမောက္ခ” မည်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိမောက္ခနှစ်ပါးသာ

ဟောတော်မူရခြင်း အကြောင်း

[ယသ္မိံ သမယေ လောကုတ္တရံ ဈာနံ ဘာဝေတိ နိယျာနိကံ အပစယဂါမိံ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယ ပဌမာယ ဘူမိယာ ပဝတ္တိယာ ဝိဝိစ္ဆေဝ ကာမေဟိ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ အပ္ပဏီဟိတံ(ပ)သုညတံ။ (ဘိ၊၁။ ၈၄-၈၅)]

“အကြင်အခါ၌ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူတို့ကိုပယ်ခြင်းငှာ ပထမဘုံ အဆင့်သို့ရောက် ခြင်းငှာ ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်သွားသော ဝဋ်ဆင်းရဲကိုဖျက်ဆီး၍ နိဗ္ဗာန်သို့ သွား သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝတ္ထုကြာမ၊ ကိလေသာကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင် အပ္ပဏီဟိတမည်သော ပထမဈာန်သို့ ဆိုက်ရောက်၍ နေ၏။ (ပ) သုညတမည်သော ပထမဈာန်သို့ဆိုက်ရောက်၍ နေ၏။”

ဤသို့လျှင် အဘိဓမ္မာ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ သုညတနှင့် အပ္ပဏီဟိတ ဝိမောက္ခနှစ်ပါးကိုသာ ဟောတော်မူထား၏။ ဤသို့ ဟောတော်မူခြင်းမှာ အဘိဓမ္မာ သည် ပရမတ္ထဒေသနာတော်ဖြစ်သဖြင့် ဝိပဿနာမဂ်ဟူသော လာခွဲရာလမ်း ကြောင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်စသော သုတ္တန်ဒေသနာတော်၌ကား သုညတ၊ အနိမိတ္တ၊ အပ္ပဏီဟိတဟူ၍ ဝိမောက္ခသုံးမျိုးကို ဟောထားသည်မှန်သော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို မပယ်စွန့်သေးသောကြောင့် မုချအားဖြင့် အနိမိတ္တ မမည်ပေ။ နိစ္စနိမိတ်စသည်ကိုစွန့်လွှတ်သောကြောင့်သာ ပရိယာယ်အားဖြင့် အနိမိတ္တအမည်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၌ သုညတနှင့်အပ္ပဏီဟိတမည်သော ဝိပဿနာ၏ဝိမောက္ခ အမည်ကိုသာ ထုတ်ဆောင်၍ ယင်းဝိမောက္ခနှစ်ပါးကိုသာ မုချအားဖြင့် ဟောတော်မူကြောင်း မှတ်သားရပါမည်။ (စည်၊၄။ ၅၄၃-၅၄၆)

ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဝိမောက္ခ သုံးပါးကို

ဟောတော်မူပုံ

- (၁) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် နိစ္စအားဖြင့်နှလုံးသွင်းခြင်း(နိစ္စအဘိနိဝေသ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခ မည်၏။
ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သုခအားဖြင့်နှလုံးသွင်းခြင်း(သုခအဘိနိဝေသ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခ မည်၏။
အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တအားဖြင့်နှလုံးသွင်းခြင်း(အတ္တအဘိနိဝေသ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခ မည်၏။
- (၂) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် နိစ္စဟုမှတ်ထင်မှု(နိစ္စနိမိတ်)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ မည်၏။
ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သုခဟုမှတ်ထင်မှု(သုခနိမိတ်)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ မည်၏။
အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တဟုမှတ်ထင်မှု(အတ္တနိမိတ်)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ မည်၏။
- (၃) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် နိစ္စအားဖြင့်တောင့်တမှု (နိစ္စပဏိမိ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ မည်၏။
ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သုခအားဖြင့်တောင့်တမှု(သုခပဏိမိ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ မည်၏။
အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တအားဖြင့်တောင့်တမှု(အတ္တပဏိမိ)ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ မည်၏။

(စဉ်၊၄။ ၅၄၄-၅၄၅)

ရှင်းလင်းချက်။ အရိယာမဂ်ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ လုံးဝကင်းဆိတ်သောကြောင့် ‘အနိမိတ္တ’အစစ် ဖြစ်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာစသော အနုပဿနာသုံးပါးတို့သည် သင်္ခါရတရားတို့ကိုသာ အာရုံယူ၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်နေရသောကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှ မလွတ်သေးချေ။ သို့သော် ဤအနုပဿနာသုံးပါးတို့သည် နိစ္စနိမိတ်၊ သုခနိမိတ်၊ အတ္တနိမိတ်များကို စွန့်လွှတ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ‘အနိမိတ္တ’အမည်ရခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္တိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဝိမောက္ခသုံးပါးလုံးကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-မျိုး

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-မျိုးတို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန် ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်၏။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇-မျိုးတို့မှာ -

- (၁) သဒ္ဓါနုသင်္ခါပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၂) သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၃) ကာယသင်္ခါပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၄) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၅) ဓမ္မာနုသင်္ခါပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၆) ဒိဋ္ဌိပုဂ္ဂိုလ်၊
- (၇) ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် တို့ဖြစ်သည်။

- သဒ္ဓါနုသင်္ခါပုဂ္ဂိုလ် - အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား သဒ္ဓါန္တရ လွန်ကဲ၏။ သဒ္ဓါန္တရလွန်ကဲသောကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရ၏။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါနုသင်္ခါ မည်၏။ (အနိစ္စတော မနသိ-ကရောတော သဒ္ဓါန္တရ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓါန္တရယသု အဓိမတ္တတ္တာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိလဘတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါနုသင်္ခါ။)
- ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သောကြောင့် သဒ္ဓါနုသင်္ခါ မည်၏။ (သဒ္ဓံ အနုသရတိတိ သဒ္ဓါနုသင်္ခါ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါတရားဖြင့် သစ္စာကို သိခြင်းအားလျော်စွာ သွားတတ်သောကြောင့် သဒ္ဓါနုသင်္ခါ မည်၏။ (သဒ္ဓါယ အနုသရတိ ဂစ္ဆတိတိ သဒ္ဓါနုသင်္ခါ။)

- သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် - အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသောသူအား သဒ္ဓါန္တရ လွန်ကဲ၏။ သဒ္ဓါန္တရလွန်ကဲသောကြောင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြု၏။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ မည်၏။ (အနိစ္စ-တော မနသိကရောတော သဒ္ဓါန္တရ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓါန္တရယသု အဓိမတ္တတ္တာ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္စိကတံ ဟောတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာ။)
- ယုံကြည်လျက် လွတ်မြောက်သောကြောင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ မည်၏။ (သဒ္ဓဟန္တော ဝိမုတ္တာတိ သဒ္ဓါဝိမုတ္တာ။)

ကာယသင်္ကပ္ပပုဂ္ဂိုလ်

- တွေ့ထိရသော အရူပဈာန်တို့၏အခြားမဲ့၌ မျက်မှောက်ပြုသောကြောင့် ကာယသင်္ကပ္ပ မည်၏။ (ဖဋ္ဌန္တံ သတ္တိကတောတိ ကာယသင်္ကပ္ပ။)
- ဈာန်၏အတွေ့ကို ရှေးဦးစွာ တွေ့ထိပြီး နောက်မှ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောကြောင့် ကာယသင်္ကပ္ပ မည်၏။ (ဈာနဗ္ဗဿံ ပဌမံ ဖုသတိ ပစ္ဆာ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ သတ္တိကရောတိတိ ကာယသင်္ကပ္ပ။)

ဥဘတောဘာဂ-
ဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်

- အရူပဈာန်နှင့် အရိယာမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့ဖြင့် လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ မည်၏။ (အရူပဇ္ဈာနေန စေဝ အရိယမဂ္ဂေန စာတိ ဥဘတောဘာဂေန ဝိမုတ္တောတိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။)

ဓမ္မာနုဿာရီပုဂ္ဂိုလ်

- ပညာဟုဆိုအပ်သောတရားသို့ အစဉ်လိုက်သောကြောင့် ဓမ္မာနုဿာရီ မည်၏။ (ပညာသင်္ခါတံ ဓမ္မံ အနုသရတိတိ ဓမ္မာနုဿာရီ။)
- တစ်နည်းအားဖြင့် ပညာဟူသောတရားဖြင့် လျော်စွာ သွားတတ်သောကြောင့် ဓမ္မာနုဿာရီ မည်၏။ (ဓမ္မေန အနုသရတိ ဂစ္ဆတိတိ ဓမ္မာနုဿာရီ။)

ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ်

- “ဒုက္ခာ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည် ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခတရားများ ဖြစ်၏။ သုခေါ နိရောဓော=သင်္ခါရတို့ချုပ်ခြင်းသည် ချမ်းသာခြင်းသုခ ဖြစ်၏”ဟု ပညာဖြင့် သိအပ်၊မြင်အပ်၊ထင်ရှားအပ်၊မျက်မှောက်ပြုအပ်၊တွေ့ထိအပ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ မည်၏။ (‘ဒုက္ခာ သင်္ခါရာ၊ သုခေါ နိရောဓော’တိ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌိ ဝိဒိတံ သတ္တိကတံ ဖုသိတံ ပညာယာတိ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော။)

ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်

- သိလျက် လွတ်မြောက်သောကြောင့် ပညာဝိမုတ္တ မည်၏။ (ပဇာနန္တော ဝိမုတ္တောတိ ပညာဝိမုတ္တော။)

အနိစ္စာနုပဿနာ	(၁) သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်	သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၊ အဓိမောက္ခအဖြစ်များ၊ သဒ္ဓိန္ဒြေလွန်ကဲ
	(၂) သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်	ကြွင်းသောမဂ်ဖိုလ် ၇-ဌာန၊
ဒုက္ခာနုပဿနာ	(၃) ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်	အလုံးစုံသောမဂ်၊ဖိုလ်ခဏ ပဿဒ္ဓိအဖြစ်များ၊ သမာဓိန္ဒြေလွန်ကဲ
	(၄) ဥဘတောဘာဂ- ဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်	အရူပဈာန်ရပြီး အရဟတ္တဖိုလ်ရ၊
အနတ္တာနုပဿနာ	(၅) ဓမ္မာနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်	သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၊ ဉာဏ်အဖြစ်များ၊ ပညိန္ဒြေလွန်ကဲ၊
	(၆) ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်	အလယ်မဂ်၊ဖိုလ် ၆-ဌာန၊
	(၇) ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်	အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၊

- (၁) သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့်နှလုံးသွင်းသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အဓိမောက္ခအဖြစ်များ၏။ လွန်ကဲသောသဒ္ဓိန္ဒြေကို ရ၏။ အဆိုပါယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါသို့အစဉ်လိုက်သော ‘သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။
- (၂) ကြွင်းသောမဂ်ဖိုလ် ခုနစ်ဌာနတို့၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါဖြင့် လွန်မြောက်သော ‘သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။
- (၃) သင်္ခါရတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့်နှလုံးသွင်းသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ငြိမ်းအေးမှုပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များ၏။ လွန်ကဲသောသမာဓိန္ဒြေကို ရ၏။ အဆိုပါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော မဂ်၊ဖိုလ်ရှစ်ဌာနတို့၌ နာမကာယဖြင့် မျက်မှောက်ပြုသော ‘ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။
- (၄) အရူပဈာန်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကိုရပြီးမှ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါမူ နှစ်ပါးသောအဖို့ဖြင့် လွတ်မြောက်သော ‘ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။
- (၅) သင်္ခါရတို့ကို အနတ္တအားဖြင့်နှလုံးသွင်းသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်အဖြစ်များ၏။ လွန်ကဲသော ပညိန္ဒြေကို ရ၏။ အဆိုပါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ပညာသို့အစဉ်လိုက်သော ‘ဓမ္မာနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။

- (၆) အလယ်ပိုင်း မဂ်၊ ဖိုလ်ခြောက်ဌာနတို့၌ နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ပြီးသည်၏အဆုံး အခြားမဲ့၌ ရောက်သော ‘ဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။
- (၇) အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌ ပညာဖြင့်လွတ်မြောက်သော ‘ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်’ မည်၏။ (စည်းငှ။ ၅၄၆-၅၄၈)

အမည်သုံးမျိုးရသောဉာဏ်

ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်နှစ်ပါးနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာတို့က - “ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် တစ်ပါးတည်းဖြစ်ပါလျက် အမည်သုံးမျိုးကို ရ၏။ အောက်ပိုင်း၌ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် မည်ခဲ့၏။ အလယ်ပိုင်း၌ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် မည်ခဲ့၏။ အဆုံးပိုင်း၌ ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်သော သိခါပတ္တအမည်ရသည့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် မည်ပေ၏” ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ

ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကိုရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ခေါင်ထိပ်(အထွတ်အထိပ်)သို့ ရောက်သည်ဖြစ်၍ ဝုဋ္ဌာနဟုဆိုအပ်သော အရိယာမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောကြောင့် “ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ” မည်ပေ၏။

ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်သော ဝိပဿနာ (သိခါပတ္တဝိပဿနာ)၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဟူသောအမည်သည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါးတို့၏အမည် ဖြစ်သည်။ ဤဉာဏ်သုံးပါးသည် ခေါင်ထိပ်ဟူသော မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သောကြောင့် ‘သိခါပတ္တ’ မည်၏။ ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယာမဂ်သို့ သွားရောက်တတ်သောကြောင့် ‘ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ’လည်း မည်၏။ [ယာ ဟိ သိခံ ဥတ္တမဘာဝံ ပတ္တတ္တာ သိခါပတ္တာ၊ ဝုဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉)]

ဝုဋ္ဌာနမည်ပုံ

ဗဟိဒ္ဓနိမိတ်ခေါ် အပြင်ပအာရုံဖြစ်သည့် နှလုံးသွင်းအပ်၊ ရှုအပ်သော အာရုံဝတ္ထုမှလည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တပဝတ္တခေါ် ကိလေသာအယဉ်၊ ခန္ဓာအယဉ်မှ လည်းကောင်း ထမြောက်သွားသောကြောင့် အရိယာမဂ်ကို ‘ဝုဋ္ဌာန’ ဟုခေါ်သည်။ [ဝုဋ္ဌာနံ ဝုစ္စတိ ဗဟိဒ္ဓနိမိတ္တဘူတတော အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုတော စေဝ အဇ္ဈတ္တ ပဝတ္တတော စ ဝုဋ္ဌဟနတော မဂ္ဂေါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉)]

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီမည်ပုံ

ထိုဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယာမဂ်သို့ သွားရောက်တတ်၊ ဆိုက်ရောက် တတ်သောကြောင့် ‘ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ’ မည်၏။ အရိယာမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ဆက်စပ်မိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ [တံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ၊ မဂ္ဂေန သဒ္ဓိ ဃဋီယတီတိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၉)]

ရှင်းလင်းချက်

ဥပမာ-သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိပုံစံ၌ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇော တို့သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြု၏။ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ဇောတို့သည် အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ ဤတွင် ဝီထိတစ်ခုအတွင်း အရိယာမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူတို့သည်လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂဝီထိနှင့်ဆက်စပ်၍ အလွန်နီးကပ်နေသည့် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပါသည့် ဝိပဿနာ ဇောဝီထိတို့သည်လည်းကောင်း ‘ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ’ မည်၏။

အဘိနိဝေသ-ဝုဋ္ဌာန အမျိုးအစားများ

အဇ္ဈတ္တကိုနှလုံးသွင်း၍ အဇ္ဈတ္တမှထခြင်း

အချို့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခါစ၌ မိမိသန္တာန်၌တည်ရှိသည့် အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးကိုသာ စူးစူးစိုက်စိုက် နှလုံးသွင်း၏။ နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။ သို့သော် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့် အရိယာမဂ်ဟူသော ဝုဋ္ဌာန မဖြစ်သေးပေ။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားများကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ တည်ရှိနေသည့် ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးကိုလည်း ကောင်း၊ အနုပါဒိန္နကအမည်ရသည့် သက်မဲ့သင်္ခါရ(ဥတုဇရပ်)တို့ကိုလည်းကောင်း

အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုမှတ်ရမည်။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားတို့ကို ရှု၍ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားကို ရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွား၏။ ဤသို့ဆက်စပ်မိသည်ကို အဇ္ဈတ္တတရားကို နှလုံးသွင်း၍ အဇ္ဈတ္တတရားမှထခြင်း(အဇ္ဈတ္တအဘိနိဝေသ-အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာန)ဟု ခေါ်၏။

အဇ္ဈတ္တကိုနှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓမှထခြင်း

အကယ်၍ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓလှည့်၍ ရှုမှတ်နေရင်း ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား တို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွားငြား အံ့၊ ဤသို့ ဆက်စပ်မိသည်ကို အဇ္ဈတ္တတရားကိုနှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓတရားမှထခြင်း (အဇ္ဈတ္တအဘိနိဝေသ-ဗဟိဒ္ဓဝုဋ္ဌာန)ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့မှ ထခြင်း(ဗဟိဒ္ဓအဘိနိဝေသ-ဗဟိဒ္ဓဝုဋ္ဌာန)နှင့် ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား တို့ကိုနှလုံးသွင်း၍ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားတို့မှထခြင်း (ဗဟိဒ္ဓါဘိ နိဝေသ-အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာန)တို့ကိုလည်း အထက်ပါနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

ရုပ်တရားကို နှလုံးသွင်း၍ ရုပ်တရားမှထခြင်း

အချို့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခါစ၌ ဘူတရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ စူးစူးစိုက်စိုက် နှလုံးသွင်း၏။ နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။ သို့သော် ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့် အရိယာမဂ်ဟူသော ဝုဋ္ဌာန မဖြစ်သေးပေ။ နာမ်တရားများကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ သညာကို လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏ်ကိုလည်းကောင်း “ဤ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ကား နာမ်တရားတည်း”ဟု ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၍ နာမ် တရားများကိုလည်း လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ရမည်။ ရံခါ ရုပ်တရားတို့ကို ရှုမှတ်၍ ရံခါ နာမ်တရားကို ရှုမှတ်ရမည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ရုပ်တရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌

အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွား၏။ ဤသို့ဆက်စပ်မိသည်ကို ရုပ်တရားကို နှလုံးသွင်း၍ ရုပ်တရားမှထခြင်း(ရူပအဘိနိဝေသ-ရူပဝုဋ္ဌာန)ဟု ခေါ်၏။

ရုပ်တရားကိုနှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှထခြင်း

အကယ်၍ ရုပ်တရားနှင့် နာမ်တရားကို လှည့်၍ ရှုမှတ်နေရင်း နာမ်တရား တို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွားငြား အံ့၊ ဤသို့ ဆက်စပ်မိသည်ကို ရုပ်တရားကိုနှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှထခြင်း (ရူပအဘိနိဝေသ-အရူပဝုဋ္ဌာန)ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ နာမ်တရားတို့ကို နှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားတို့မှထခြင်း (အရူပ အဘိ နိဝေသ-အရူပဝုဋ္ဌာန)နှင့် နာမ်တရားတို့ကိုနှလုံးသွင်း၍ ရုပ်တရား တို့မှထခြင်း(အရူပအဘိနိဝေသ-ရူပဝုဋ္ဌာန)တို့ကိုလည်း အထက်ပါ နည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

ခန္ဓာငါးပါးမှ တစ်ပြိုင်နက်ထခြင်း

အချို့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ=အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြင်တရားသည် ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိ၏။ ထိုတရားအလုံးစုံသည် ချုပ်ခြင်းသဘော ရှိ၏”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ရှေးနည်း အတိုင်း ဝုဋ္ဌာနဟူသော အရိယာမဂ်နှင့်အတူတကွ ဆက်စပ်မိသွားငြားအံ့၊ ဤသို့ ဆက်စပ်မိခြင်းကို ခန္ဓာငါးပါးမှ တစ်ပြိုင်နက်ထခြင်း(ဧကပဟာရ ပဉ္စခန္ဓာဝုဋ္ဌာန) ဟု ခေါ်၏။

အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ အနိစ္စဖြင့်ထခြင်း

အချို့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခါစ၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအခြင်းအရာအားဖြင့် စူးစူးစိုက်စိုက် နှလုံးသွင်းရှုမှတ်၏။ သို့သော် အနိစ္စအခြင်းအရာသက်သက် ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့် အရိယာမဂ်ဟူသော ဝုဋ္ဌာန မဖြစ်သေးပေ။ ဒုက္ခအခြင်းအရာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနတ္တအခြင်းအရာ အားဖြင့်လည်းကောင်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသို့ ရှုမှတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွား၏။ ဤသို့ ဆက်စပ်မိခြင်းကို အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ အနိစ္စဖြင့်ထခြင်း(အနိစ္စတော အဘိနိဝေသ -အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာန)ဟု ခေါ်၏။

အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ ဒုက္ခဖြင့်ထခြင်း

အကယ်၍ သင်္ခါရတရားကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် လှည့်၍ ရှုမှတ်နေရင်း ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွားငြားအံ့၊ ဤသို့ ဆက်စပ်မိသည်ကို အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ ဒုက္ခဖြင့်ထခြင်း (အနိစ္စတော အဘိနိဝေသ-ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌာန) ဟု ခေါ်၏။

အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ အနတ္တဖြင့်ထခြင်း

အကယ်၍ သင်္ခါရတရားကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် လှည့်၍ ရှုမှတ်နေရင်း အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရာ အခိုက်အတန့်၌ အရိယာမဂ်နှင့်တကွ ဆက်စပ်မိသွားငြားအံ့၊ ဤသို့ ဆက်စပ်မိသည်ကို အနိစ္စဖြင့်နှလုံးသွင်း၍ အနတ္တဖြင့်ထခြင်း (အနိစ္စတော အဘိနိဝေသ-အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာန) ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာ နှလုံးသွင်း၍ ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း၊ အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း၊ အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း ဝုဋ္ဌာနသုံးမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာ နှလုံးသွင်း၍ အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း၊ အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့်ထခြင်း ဝုဋ္ဌာနသုံးမျိုးကိုလည်းကောင်း အထက်ပါ နည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

(ဧည့်၊ ၅၅၂-၅၅၅)

- ဒုက္ခတော အဘိနိဝေသ - ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌာန၊
ဒုက္ခတော အဘိနိဝေသ - အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာန၊
ဒုက္ခတော အဘိနိဝေသ - အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာန၊
- အနတ္တတော အဘိနိဝေသ - အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာန၊
အနတ္တတော အဘိနိဝေသ - အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာန၊
အနတ္တတော အဘိနိဝေသ - ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌာန၊

ပုဂ္ဂိုလ်ကွဲပြားပုံ

ပုဋ္ဌာနပုဂ္ဂိုလ်	အဖြစ်များ	လွန်ကဲ	လွတ်မြောက်	ပုဂ္ဂိုလ်
အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်များ	အဓိမောက္ခ	သဒ္ဓိန္ဒြေ	အနိမိတ္တဝိမောက္ခ	သဒ္ဓါနုသာရီ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တ၊
ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်များ	ပဿဒ္ဓိ	သမာဓိန္ဒြေ	အပ္ပဏီဟိတ- ဝိမောက္ခ	ကာယသက္ခိ၊ ဥဘတောဘာဂ၊
အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်များ	ပညာ	ပညိန္ဒြေ	သုညတဝိမောက္ခ	ဓမ္မာနုသာရီ၊ ဒိဋ္ဌိပုတ္တ၊ ပညာဝိမုတ္တ၊

- (၁) သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ် ဤပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့သည် အဓိမောက္ခ အဖြစ်များ၏။ လွန်ကဲသော သဒ္ဓိန္ဒြေကို ရ၏။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။ အထက်မဂ်၊ဖိုလ် ခုနစ်ဌာနတို့၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။
- (၂) သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ် ဤပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့သည် ပဿဒ္ဓိအဖြစ် များကုန်၏။ လွန်ကဲသော သမာဓိန္ဒြေကို ရ၏။ အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ အလုံးစုံသောမဂ်၊ဖိုလ်ခဏတို့၌ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။ အထူးကား-အရူပဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။
- (၃) သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းပြီး အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် ထသောပုဂ္ဂိုလ် ဤပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့သည်

ပညာ အဖြစ်များ၏။ လွန်ကဲသောပညိန္ဒြေကို ရ၏။ သုညတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ဓမ္မာနုသာရီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။ အလယ်မဂ်၊ဖိုလ်ခြောက်ဌာနတို့၌ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တဖိုလ် ခဏ၌ ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကုန်၏။

(စည်၊ ၅၅၅-၅၅၆)

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသော ဥပမာများ

ရှေ့ဉာဏ်(ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်)၊ နောက်ဉာဏ်(ဂေါတြဘူဉာဏ်)တို့နှင့် အတူတကွ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေရန် အောက်ပါဥပမာ ၁၂-မျိုးတို့ကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝဂ္ဂုလီ ကဏ္ဍသပ္ပေါ စ၊	လင်းနို့ မြွေဟောက်၊ မီးတောက်အိမ်ဝယ်၊
ဃရံ ဂေါ ယက္ခိံ ဒါရကော။	နွား၊ဘီလူးမ၊ လမ်းမှသူငယ်၊
ခုဒ္ဒံ ပိပါသံ သီတုဏှံ၊	ဆာလောင်၊ရေငတ်၊ အေးလတ်၊ပူတယ်၊
အန္တကာရံ ဝိသေန စ။	အမှောင်ဖုံး နောက်ဆုံးအဆိပ်နယ်။

လင်းနို့ ဥပမာ

လင်းနို့တစ်ကောင်သည် အပွင့်၊သစ်သီးတစ်ခုခု ရလိမ့်မိုးဖြင့် အကိုင်းငါး ကိုင်းရှိသည့်သစ်ပင်တစ်ပင်၌ ဝင်ရောက်နား၏။ အကိုင်းတစ်ကိုင်းချင်းကို စူးစမ်းရှာ ဖွေသော်လည်း မည်သည့်အပွင့်၊အသီးကိုမျှ မတွေ့သဖြင့် “ဤသစ်ပင်၌ ဘာမျှ မရှိ” ဟုဆင်ခြင်ပြီး သစ်ပင်၌ တွယ်တာခြင်းကို စွန့်လွှတ်၍ မြောင့်မတ်သော ခေါင်ကိုင်း သို့တက်လေ၏။ ထို့နောက် ဦးခေါင်းကိုထုတ်ဖော်၍ အထက်သို့ မျှော်ကြည့်ပြီးလျှင် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်သွားပြီး အခြားသော အပွင့်၊အသီးရှိသည့် သစ်ပင်တစ်ပင်၌ နားနေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- လင်းနို့	- ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်
- အကိုင်းငါးကိုင်းရှိသည့်သစ်ပင်	- ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး
- သစ်ပင်၌ လင်းနို့၏နားခြင်း	- ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၌ ယောဂီ၏နှလုံးသွင်းခြင်း
- လင်းနို့၏ အကိုင်းတစ်ခုကိုစူးစမ်း၍ ထိုအကိုင်း၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှမရှိသဖြင့် အခြားအကိုင်းသို့ ကူးပြောင်းခြင်း	- ယောဂီ၏ ရူပက္ခန္ဓာကိုသုံးသပ်၍ ထိုရူပက္ခန္ဓာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိသဖြင့် အခြားခန္ဓာတို့သို့ ပြောင်း၍သုံးသပ်ခြင်း

- လင်းနို့၏ “ဤသစ်ပင်၌ ဘာမျှမရှိ” ဟုဆင်ခြင်၍ သစ်ပင်၌ တွယ်တာခြင်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊	- ယောဂီ၏ ခန္ဓာငါးပါး၌ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကိုမြင်၍ ငြီးငွေ့သဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်သော မုဉ်တုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါးဖြစ်ခြင်း၊
- လင်းနို့၏ ဖြောင့်မတ်သော ခေါင်ကိုင်းဖြင့် အထက်သို့တက်ခြင်း၊	- ယောဂီ၏ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း၊
- လင်းနို့၏ ဦးခေါင်းကိုထုတ်ဖော်၍ အထက်သို့ မျှော်ကြည့်ခြင်း၊	- ယောဂီ၏ ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- လင်းနို့၏ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ခြင်း	- ယောဂီ၏ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- အခြားအသီးရှိသော သစ်ပင်တစ်ပင်၌ နားခြင်း၊	- ယောဂီ၏ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊ -

မြွေဟောက် ဥပမာ

မြွေဟောက်ဥပမာကို ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၌ ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်ရမည်။ (ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ-၃၃၃၌ ကြည့်ပါ။)

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- မြွေကိုလွှတ်ခြင်း	- ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း၊
- မြွေကိုလွှတ်ပြီး၍ လာခဲ့ရာလမ်းကို ပြန်လည်ကြည့်ရှုလျက် ရပ်တည်ခြင်း၊	- မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း၊
- သွားပြီး၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ တည်ခြင်း	- ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း

အိမ် ဥပမာ

အိမ်ရှင်တစ်ယောက်သည် ညစာစားပြီးနောက် အိပ်ပျော်နေစဉ် အိမ်ကို မီးလောင်လေ၏။ အိမ်ရှင်နိုးသောအခါ မီးလောင်နေသည်ကိုတွေ့မြင်ပြီး ကြောက်လန့်လျက် မီးလွှတ်ရာအရပ်သို့ ထွက်ပြေးလိုသဖြင့် ကြည့်ရှုရာဖွေသော် ထွက်ပေါက်ကို တွေ့မြင်လေ၏။ အဆိုပါ ထွက်ပေါက်မှ ထွက်ပြီး လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးသွား၍ မီးဘေးလွတ်ရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေလေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- အိမ်ရှင်၏ ညစာစားပြီး အိပ်ပျော်နေခြင်း	- ဗာလပုထုဇဉ်၏ ခန္ဓာငါးပါးကို 'ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာ'ဟု မှတ်ထင်နေခြင်း။
- အိပ်ရာမှနိုးပြီး မီးလောင်နေသည်ကို တွေ့မြင်သဖြင့် ကြောက်လန့်ခြင်း	- မှန်ကန်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံး၍ လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို တွေ့မြင်သဖြင့် ဘယဉာဏ်ထင်ခြင်း။
- ထွက်ပေါက်ကို ကြည့်ရှုရှာဖွေခြင်း	- မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။
- ထွက်ပေါက်ကို မြင်ခြင်း	- အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။
- ထွက်ပေါက်မှ ထွက်ခြင်း	- ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။
- လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးသွားခြင်း	- မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။
- မီးဘေးလွတ်ရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်း	- ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း။

နွား ဥပမာ

လယ်သမားတစ်ယောက်သည် အိပ်ပျော်နေစဉ် ၎င်း၏နွားများသည် ခြံဖောက်၍ ထွက်ပြေးကြကုန်၏။ မိုးသောက်ခါစ အိပ်ရာမှနိုးလတ်၍ နွားခြံကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသော် နွားများမရှိတော့သည်ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် နွားများကို လိုက်လံရှာဖွေရာ မင်းပိုင်နွားများကို မိမိ၏နွားများအထင်ဖြင့် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာခဲ့၏။ နံနက်လင်းအားကြီး၍ နွားများကိုကြည့်လိုက်သည့်အခါ မိမိပိုင်နွားများ မဟုတ်မှန်း သိရှိသွား၏။ ထို့နောက် မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏ ဘေးရန်ကို ကြောက်လန့်လျက် နွားများကို စွန့်ပစ်၍ လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးသွားပြီး ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေလေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- လယ်သမား၏ မင်းပိုင်နွားများကို မိမိနွားများဟု မှတ်ထင်ခြင်း။	- ဗာလပုထုဇဉ်၏ ခန္ဓာတို့ကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု မှတ်ထင်ခြင်း။
- မိုးလင်းသောအခါ မင်းပိုင်နွားများဟု သိခြင်း။	- လက္ခဏာရေးသုံးပါး၏ အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓာတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သိခြင်း။
- မင်းချင်းယောက်ျားတို့ကို ကြောက်လန့်ခြင်း။	- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- နွားများကို စွန့်လွှတ်၍သွားလိုခြင်း။	- မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- နွားများကို စွန့်လွှတ်ခြင်း	- ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးခြင်း	- မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်း	- ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။

ဘီလူးမ ဥပမာ

ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် လူယောင်ဆောင်ထားသည့် ဘီလူးမနှင့် အတူတကွ ပေါင်းသင်းနေထိုင်၏။ ညအခါ၌ ဘီလူးမသည် ယောက်ျားအိပ်ပျော်နေပြီအထင်ဖြင့် သုသာန်သို့ သွား၍ လူသားစားလေ၏။ ထိုယောက်ျားသည် အိပ်ရာမှ ထ၍ ဘီလူးမနောက်သို့ လိုက်လံစုံစမ်းရာ သုသာန်၌ လူသားစားနေသည်ကို တွေ့မြင်ပြီး လူမဟုတ်မှန်း သိရှိသွား၏။ ယင်းနောက် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်လျက် သုသာန်အရပ်မှ လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေး၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေလေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- ယောက်ျား၏ ဘီလူးမနှင့်အတူတကွ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်း၊	- ဗာလပုထုဇော်၏ ခန္ဓာငါးပါးကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု မှတ်ထင်ခြင်း၊
- သုသာန်၌ လူသားစားနေသည်ကိုမြင်၍ ဘီလူးမကို လူမဟုတ်မှန်း သိရခြင်း၊	- ခန္ဓာတို့၏ လက္ခဏာသုံးပါးကိုမြင်၍ အနိစ္စစသည်၏အဖြစ်ကို သိမြင်ခြင်း၊
- ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊	- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊
- ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လိုခြင်း၊	- မုဉ္ဇိတကမ္မတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊
- သုသာန်အရပ်ကို စွန့်ခြင်း၊	- ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊
- လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးခြင်း၊	- မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊
- ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်း၊	- ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊

သူငယ် ဥပမာ

သားသမီးအပေါ် အချစ်ကြီးလှသည့် မိန်းမတစ်ယောက်သည် အိမ်ပေါ်၌ ထိုင်နေစဉ် လမ်းမပေါ်မှ ကလေးငိုသံကြားရသဖြင့် မိမိကလေးငိုသံအထင်ဖြင့် လျင်မြန်စွာ ပြေးဆင်းသွားပြီး ကလေးကို ကောက်ယူပေးချီလေ၏။ ယင်းနောက် ကလေးကို ငုံ့ကြည့်လိုက်သည့်အခါ မိမိကလေးမဟုတ်ဘဲ သူတစ်ပါးကလေးမှန်း သိရှိသွား၏။ ကလေးသူရိုးဟု အစွပ်အစွဲခံရမည်ကို စိုးရိမ်ပြီး ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်လျက် ထိုထိုဤဤ ကြည့်ရှုပြီး ထိုလမ်းမအရပ်၌ပင် ကလေးကို အသာအယာ ချထားခဲ့ကာ လျင်မြန်စွာ အိမ်ပေါ်သို့ပြန်တက်လာပြီး ထိုင်နေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- မိမိကလေးအထင်ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ကလေးကို ကောက်ယူပွေ့ချိုခြင်း၊	- ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု ခန္ဓာတို့ကို မှတ်ယူခြင်း။
- သူတစ်ပါးကလေးမှန်း သိရှိသွားခြင်း၊	- လက္ခဏာရေးသုံးပါး၏အစွမ်းဖြင့် ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်ဟု သိရှိခြင်း။
- ထိတ်လန့်ခြင်း၊	- ဘယတုပ္ပာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- ထိုထိုဤဤ ကြည့်ရှုခြင်း	- မုဉ္ဇိတကမျတာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- ထိုနေရာ၌ပင် ကလေးကိုချထားခြင်း၊	- အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- ချထားပြီး၍ ထိုလမ်းမအရပ်၌ပင် တည်နေသော အချိန်၊	- ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- အိမ်ပေါ်သို့ ပြန်တက်ခြင်း၊	- မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
- အိမ်ပေါ်၌ ပြန်ထိုင်နေခြင်း၊	- ဖိုလ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။

ဆာလောင်၊ ရေငတ်၊ အေးလတ်၊ ပူတယ် အမှောင်ဖုံး နောက်ဆုံးအဆိပ်နှယ်

“ဆာလောင်၊ ရေငတ်၊ အေးလတ်၊ ပူတယ်၊ အမှောင်ဖုံး နောက်ဆုံးအဆိပ်နှယ်” ဟူသော ဥပမာခြောက်ခုတို့မှာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၌တည်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ လောကုတ္တရာတရားသို့ ရှေးရှုညွတ်ကိုင်းပုံကို ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆာလောင် - အလွန်ဆာလောင်နေသောသူသည် အရသာရှိသည့် ဘောဇဉ်အစား အစာကို လိုလားတောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ တည်းဟူသော ဆာလောင်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်ခံနေရသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သေခြင်းကင်းရာ အမြိုက်အရသာရှိသည့် ကာယဂတာသတိဟူသော ဘောဇဉ်ကို လိုလားတောင့်တ၏။

ရေငတ် - ရေငတ်သောသူသည် လည်ချောင်းခြောက်ကပ်လွန်းသဖြင့် ရေ၊ သစ်သီးစသည်တို့ဖြင့် ဖျော်စပ်ထားသည့် ဖျော်ရည်ကို လိုလား တောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲတည်းဟူသော ရေငတ်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်ခံနေရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော အရိယမဂ်ဖျော်ရည်ကို လိုလားတောင့်တ၏။

အေးလတ် - အအေးဖြင့် ထိပါးနှိပ်စက်ခံနေရသောသူသည် အပူကို လိုလားတောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ တဏှာအစေးတည်းဟူသော အအေးဖြင့် ထိပါးနှိပ်စက်ခြင်းခံနေရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်စေတတ်သည့် အရိယာမဂ်တည်းဟူသော မီးကို လိုလားတောင့်တ၏။

ပူတယ် - အပူဖြင့် ထိပါးနှိပ်စက်ခံနေရသောသူသည် အအေးကို လိုလားတောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ မီးသ-ပါးတို့ဖြင့် ပူလောင်နေသည့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း မီးဆယ့်တစ်တန် ငြိမ်းရာမှန်သည့် သန္တိသုခ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို လိုလားတောင့်တ၏။

အမှောင်ဖုံး - အမှိုက်မှောင်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းနှိပ်စက်ခြင်းခံနေရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အလင်းရောင်ကို လိုလားတောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာအမှိုက်အမှောင်ဖြင့် မြှေးယှက်ဖုံးလွှမ်းခြင်းခံနေရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဝိဇ္ဇာဉာဏ်အရောင်အလင်းရှိသော အရိယာမဂ်ဘာဝနာကို လိုလားတောင့်တ၏။

နောက်ဆုံး - အဆိပ်မိသောသူသည် အဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သည့် အဆိပ်အဆိပ်နှယ် ဖြေဆေးကို လိုလားတောင့်တသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကိလေသာအဆိပ်မိခံထားရသည့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ယင်းအဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အဆိပ်ဖြေဆေးတော်ကြီးကို လိုလားတောင့်တ၏။

(ဧည့်၊ ၄။ ၅၅၆-၅၆၃)

ပတိလိနစရပုဂ္ဂိုလ်

ဤမျှသော ဘာဝနာအစီအရင်ဖြင့် အားထုတ်လာခဲ့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို “ပတိလိနစရပုဂ္ဂိုလ်” (ဘဝစသည်တို့၌ စိတ်ကိုတွန့်ဆုတ်အောင်ပြုကျင့်သူ) ဟုခေါ်ပေ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

“အကြင်ရဟန်းသည် မိမိကိုယ်ဟူသော အတ္တဘောကို ဘဝသုံးပါး၌ တစ်ဖန် ဖြစ်သောအားဖြင့် မပြရာ။ ဆိတ်ငြိမ်ရာ ဝိဝေကအရပ်သို့ မှီဝဲချဉ်းကပ်လျက် ထိုထိုအာရုံမှ စိတ်ကို တွန့်ဆုတ်အောင်ပြုလျက်ကျင့်သော ထိုရဟန်း၏ ဘဝသုံးပါး၌ မိမိအတ္တဘောကို မမြင်ရခြင်းသည် လွန်စွာသင့်လှ၏-ဟူ၍ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ မိန့်ဆိုကြ၏” ဟု ဟောတော်မူလေသည်။

(ဧည့်၊ ၄။ ၅၆၃)

ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင် ထူးခြားချက်

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ယောဂီ၏ ပတိလိနစရပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်ကို အမြဲ သတ်မှတ်ပြီးလျှင် အရိယာမဂ်၏ ဈာန်အထူး၊ မဂ္ဂင်အထူး၊ ဗောဇ္ဈင်အထူး၊ ပဋိပဒါအထူး၊ ဝိမောက္ခအထူးကိုလည်း အမြဲသတ်မှတ်ပြ၏။ ဤတွင် ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်အထူးကို သတ်မှတ်ရာ၌ ကေစိဝါဒသုံးမျိုးဖြင့် ဖော်ပြထား၏။

ပထမကေစိဝါဒ - အချို့သော ကေစိဆရာတို့က ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားကွဲပြားမှုကို အရိယမဂ်၏အနီး၌ ဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သည့် ပါဒကဈာန်က အမြဲသတ်မှတ်၏-ဟု ဆိုကြသည်။
(ကေစိဆရာဆိုသည်မှာ-တိပိဋက စူဠာနဂမထေရ်စသည်တို့ကို ဆိုလို၏။ ဤမထေရ်တို့၏ဝါဒကို 'ပါဒကဈာန်ဝါဒ' ဟုလည်း ခေါ်သည်။)

ဒုတိယကေစိဝါဒ - အချို့သော ကေစိဆရာတို့ကမူ ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားကွဲပြားမှုကို အရိယမဂ်၏အနီး၌ ဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သည့် ခန္ဓာတို့က အမြဲသတ်မှတ်၏-ဟု ဆိုကြသည်။
(ကေစိဆရာဆိုသည်မှာ- မောရဝါပီအရပ်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်လေ့ရှိသော မဟာဒတ္တမထေရ်စသည်တို့ကို ဆိုလို၏။ ဤမထေရ်တို့၏ဝါဒကို 'သမ္မသီတဈာန်ဝါဒ' ဟုလည်း ခေါ်သည်။)

တတိယကေစိဝါဒ - အချို့သော ကေစိဆရာတို့ကမူ ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားကွဲပြားမှုကို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုဟူသော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယက အမြဲသတ်မှတ်၏-ဟု ဆိုကြသည်။
(ကေစိဆရာဆိုသည်မှာ-တိပိဋက စူဠာဘယမထေရ်စသည်တို့ကို ဆိုလို၏။ ဤမထေရ်တို့၏ဝါဒကို 'ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝါဒ' ဟုလည်း ခေါ်သည်။)

ပထမကေစိဝါဒ ရှင်းလင်းချက်

၁။ (က) သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်လည်း ကောင်း၊

(ခ) ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြုဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်လည်းကောင်း၊

(ဂ) ပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ယင်းပထမဈာန်မှ တစ်ပါးသော ပြုံးဖြမ်းသည့်သင်္ခါရ(ပကိတ္တကသင်္ခါရ)တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ရှုမှတ်သုံးသပ်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်လည်းကောင်း၊

ဤသုံးမျိုးသော အရိယမဂ်တို့သည် ဝိပဿနာနိယမ-အရ ပထမဈာန်နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအရိယမဂ်သုံးမျိုးလုံး၌ ဈာန် ၅-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

မှတ်ချက်။ ဤအရိယမဂ်တို့၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဖြစ်စေ၊ ဥပေက္ခာဖြစ်စေ ဝေဒနာတစ်မျိုးမျိုး ယှဉ်နိုင်ရာ၏။ သို့သော် အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ရာ ဝုဋ္ဌာနဝိပဿနာ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိပါမူ သောမနဿဝေဒနာနှင့်သာ ယှဉ်၏။

၂။ ပဉ္စကနည်းအရ ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် ၄-ပါး၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကြည့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

၃။ တတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် ၃-ပါး၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကြည့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

၄။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် ၂-ပါး၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကြည့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကြည့်သော ဗောဇ္ဈင် ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

မှတ်ချက်။ ဤ ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်အရေအတွက် ထူးခြားမှုသည်လည်း ပါဒကဈာနနိယမ၊ ဝိပဿနာနိယမ နှစ်မျိုးလုံးကြောင့် ဖြစ်၏။ ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဖြစ်စေ၊ ဥပေက္ခာဖြစ်စေ ဝေဒနာတစ်မျိုးမျိုး ယှဉ်နိုင်ရာ၏။ သို့ရာတွင် ဝုဋ္ဌာနဝိပဿနာ ဖြစ်ရာ၌မူ သောမနဿဝေဒနာသာ ယှဉ်၏။

၅။ ပဉ္စမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်
၌ ဥပေက္ခာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် ၂-ပါး၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ်ကြည့်သော
မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ဝီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကြည့်သော ဗောဇ္ဈင် ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

မှတ်ချက်။ ဤ ဈာန်၊ မဂ္ဂင်၊ ဗောဇ္ဈင်အရေအတွက် ထူးခြားမှုသည်လည်း
ပါဒကဈာန်နိယမ၊ ဝိပဿနာနိယမ နှစ်မျိုးလုံးကြောင့် ဖြစ်၏။
ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဖြစ်စေ၊ ဥပေက္ခာဖြစ်စေ
ဝေဒနာတစ်မျိုးမျိုး ယှဉ်နိုင်ရာ၏။ သို့ရာတွင် ဝုဋ္ဌာနဝိပဿနာ
ဖြစ်ရာ၌မူ ဥပေက္ခာဝေဒနာသာ ယှဉ်၏။

၆။ အရူပဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်
၌ ဥပေက္ခာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် ၂-ပါး၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ်ကြည့်သော
မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ဝီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကြည့်သော ဗောဇ္ဈင် ၆-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒဈာန်မှထ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို
ဝိပဿနာရှုမှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အရိယမဂ်၏ အနီးအရပ်၌
ထအပ်သော သမာပတ်သည် အရိယမဂ်ကို မိမိနှင့်တူညီမှုရှိအောင် ပြုလုပ်
တတ်ပေ၏။ ဥပမာ-မြေကြီး၏အရောင်သည် ဖွတ်၏အရောင်အဆင်းကို
မိမိဟူသောမြေကြီးနှင့် အရောင်အဆင်းချင်းတူအောင် ပြုလုပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်
ချေ၏။

ဒုတိယကေစီဝါဒ ရှင်းလင်းချက်

ဒုတိယကေစီဝါဒ၌ မည်သည့်သမာပတ်ကို ဝင်စားသည်ဖြစ်စေ ထိုဝင်စား
အပ်သော သမာပတ်မှထ၍ ယင်းသမာပတ်အတွင်း၌တည်ရှိနေသော ဈာန်နှင့်ဈာန်
သမ္ပယုတ်တရားအစုဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍
ဝိပဿနာရှုမှတ်သုံးသပ်သဖြင့် အရိယမဂ်ကိုဖြစ်စေငြားအံ့၊ ထိုမဂ်သည် ရှုမှတ်
သုံးသပ်အပ်သည့် သမ္ပသိတဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ဤဝါဒ၌လည်း ဝိပဿနာနိယမကို ပထမဝါဒ၌ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း
မှတ်ရမည်။

တတိယကေစီဝါဒ ရှင်းလင်းချက်

တတိယကေစီဝါဒ၌ မိမိ၏ အလိုအဇ္ဈာသယအားလျော်စွာ မည်သည့်ဈာန်
ကိုမဆို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကပြု၍လည်းကောင်း၊ မည်သည့်ဈာန်တရားစု
ကိုမဆို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာရှုမှတ်သုံးသပ်၍လည်းကောင်း ဖြစ်စေ

အပ်သော အရိယမဂ်သည် ထိုထိုပါဒကဏ္ဍာန်၊ သမ္မသိတဏ္ဍာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ပါဒကဏ္ဍာန်ကိုဖြစ်စေ၊ သမ္မသိတဏ္ဍာန်ကိုဖြစ်စေ ကြည့်ဖယ်၍ အလိုအရွာ သယဓာတ်သက်သက်မျှဖြင့် အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမည်သည် မရှိပေ။

မှတ်ချက်။ အလိုအရွာသယသက်သက်ဖြင့် အရိယမဂ်မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပုံကို နန္ဒကော-
ဝါဒသုတ္တန်ဖြင့် သာကေပြထား၏။ (စည်၊ ၄။ ၅၆၅-၅၆၇)

ပဋိပဒါ ၄-ပါး ထူးခြားချက်

(၁) သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အစပိုင်း၌ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာသည်ရှိသော် ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ စိတ်၏လုံ့လပယောဂဟုဆိုအပ်သော ဘာဝနာအားထုတ်မှု နှင့်တကွ၊ တိုက်တွန်းခြင်းနှင့်တကွ ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ မတတ်စွမ်းနိုင်ငြား အံ့၊ ယင်းကို ဒုက္ခပဋိပဒါ(ခဲယဉ်းသောအကျင့်)ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် အခိုက်အတန့်၌ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ရှုမှတ်ခဲ့ရလျှင် ထိုသို့သော သင်္ခါရပေက္ခာကိုလည်း ဒုက္ခပဋိပဒါဟု မှတ်ယူသင့်ကြောင်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဠိကာ၌ ဖွင့် ပြထား၏။

[ဗုဒ္ဓဘာဂေ မုဉ္ဇိတုကမျတာဒိဘာဂေန ပဝတ္တမာနာ သင်္ခါရပေက္ခာ အတ္တနော ပဋိပက္ခေ ကိစ္ဆေန ကသိရေန ဝိက္ခမ္ဘေန္တိတိ ဒုက္ခာ- ပဋိပဒါပက္ခေယေဝ တိဋ္ဌတီတိ။ (မဟာ၊ ၂။ ၄၇၅-၄၇၆)]

(၂) သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အစပိုင်း၌ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာသည်ရှိသော် ဆင်းရဲငြိုငြင်မှုမရှိဘဲ စိတ်၏လုံ့လပယောဂဟုဆိုအပ်သော ဘာဝနာအားထုတ်မှု နှင့်တကွ၊ တိုက်တွန်းခြင်းနှင့်တကွ ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ တတ်စွမ်းနိုင်ငြား အံ့၊ ယင်းကို သုခပဋိပဒါ(လွယ်ကူသောအကျင့်)ဟု ခေါ်၏။

(၃) ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာပြီးလျှင် ဝိပဿနာပရိဝါသ်ရှိသော အရိယမဂ်ဖြစ် ပေါ်လာခြင်းကို သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဖြည်းဖြည်းပြသည်ရှိသော် ယင်းကို ဒန္တာဘိညာ(နှေးသောအသိထူး)ဟု ခေါ်၏။

(၄) ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာပြီးလျှင် ဝိပဿနာပရိဝါသ်ရှိသော အရိယမဂ်ဖြစ် ပေါ်လာခြင်းကို သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် လျင်လျင်မြန်မြန်ပြုသည်ရှိသော် ယင်းကို ခိပ္ပာဘိညာ(လျင်မြန်သောအသိထူး)ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်နေပါလျက် မဂ်ဉာဏ်သို့ မဆိုက် ရောက်သေးဘဲ ယင်းဉာဏ်သာ အချိန်ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေ ခြင်းကို 'ဝိပဿနာပရိဝါသ်နေသည်'ဟု ခေါ်၏။

ပဋိပဒါ ကွဲပြားပုံ

- ပဋိပဒါခေါ် ရောက်ကြောင်းအကျင့်သည် အချို့ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မဂ်လေးပါးလုံး၌ အသီးအသီး ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိ၏။
- အချို့ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မဂ်လေးပါးလုံး၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။
- မြတ်စွာဘုရားရှင်အား မဂ်လေးပါးလုံး၌ပင် သုခပဋိပဒါ-ခိပ္ပာဘိညာချည်းသာ ဖြစ်၏။
- ထို့အတူပင် အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်အားလည်း မဂ်လေးပါးလုံး၌ သုခပဋိပဒါ-ခိပ္ပာဘိညာချည်းသာ ဖြစ်၏။
- အရှင်မောဂ္ဂလာန်ထေရ်အားမူ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သုခပဋိပဒါ-ခိပ္ပာဘိညာ ဖြစ်ပြီး အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ဒုက္ခပဋိပဒါ-ခိပ္ပာဘိညာတို့ ဖြစ်၏။

အဓိပတိ ကွဲပြားပုံ

ပဋိပဒါလေးပါး ထူးခြားကွဲပြားမှုရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဓိပတိလေးပါးလည်း ထူးခြားကွဲပြားမှု ရှိ၏။

- အချို့ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မဂ်လေးပါးလုံး၌ အသီးအသီး ထူးခြားကွဲပြားမှု ရှိ၏။ ဥပမာ-ပထမမဂ်သည် ဆန္ဒာဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ ဒုတိယမဂ်သည် ဝီရိယာဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ တတိယမဂ်သည် စိတ္တာဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ စတုတ္ထမဂ်သည် ဝီမံသာဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် မဂ်လေးပါးလုံး၌ အဓိပတိ အသီးအသီး ထူးခြားကွဲပြားမှုရှိ၏။
- အချို့ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မဂ်လေးပါးလုံး၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။ ကွဲပြားမှု မရှိပေ။

(စည်၊ ၄။ ၅၆၈-၅၇၀)

အရိယမဂ်၏ အကြောင်း ၅-မျိုးကြောင့်

အမည်ရပုံများ

တစ်နည်းအားဖြင့် အရိယမဂ်သည် ဖော်ပြပါ အကြောင်း ၅-မျိုးတို့ကြောင့် အမည်နာမများကို ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းအကြောင်းတို့မှာ -

- (၁) သရသ = မိမိသဘောဟူသောအကြောင်း၊
- (၂) ပစ္စနိက = ဆန့်ကျင်ဘက်ဟူသောအကြောင်း၊
- (၃) သဂုဏ = မိမိဂုဏ်ဟူသောအကြောင်း၊
- (၄) အာရမ္မဏ = အာရုံပြုခြင်းဟူသောအကြောင်း၊
- (၅) အာဂမန = လာခဲ့ရာလမ်းကြောင်းဟူသောအကြောင်း တို့ဖြစ်သည်။

သရဿ-အကြောင်းကြောင့် အမည်ရပုံ

- သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အနိစ္စအခြင်းအရာဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်၍ နိမိတ်မှ ထင်ရှားအံ့၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်မြောက်၏။
- ဒုက္ခအခြင်းအရာဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်၍ နိမိတ်မှ ထင်ရှားအံ့၊ အပ္ပဏီဟိတ ဝိမောက္ခဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်မြောက်၏။
- အနတ္တအခြင်းအရာဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်၍ နိမိတ်မှ ထင်ရှားအံ့၊ သုညတ ဝိမောက္ခဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်မြောက်၏။ ဤ အနိမိတ္တ၊ အပ္ပဏီဟိတ၊ သုညတဟူသောအမည်တို့သည် အရိယမဂ်၏ မိမိ၏သဘော(သရဿ)အားဖြင့် ပြီးသောအမည်များ ဖြစ်သည်။

ပစ္စနိက-အကြောင်းကြောင့် အမည်ရပုံ

- အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ယနပညတ် အစိုင်အခဲကို ဖောက်ခွဲ ဖျက်ဆီးလျက် နိစ္စနိမိတ်၊ ဓုဝနိမိတ်၊ သဿတနိမိတ်တို့ကို ပယ်စွန့်၍လာခဲ့သောကြောင့် အရိယမဂ်သည် 'အနိမိတ္တ'ဟူသောအမည်ကို ရ၏။
- ဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သုခသညာကို ပယ်စွန့်၍ စိတ်ညွတ်ခြင်း၊ တောင့်တခြင်းကို ခြောက်သွေ့စေ၍ လာခဲ့သောကြောင့် အရိယမဂ်သည် 'အပ္ပဏီဟိတ'ဟူသော အမည်ကို ရ၏။
- အနတ္တာနုပဿနာဖြင့် အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် တွေ့မြင်သောကြောင့် အရိယမဂ်သည် 'သုညတ'ဟူသောအမည်ကို ရ၏။ ဤအမည်တို့သည် အရိယမဂ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်(ပစ္စနိက)အားဖြင့် ပြီးသောအမည်များ ဖြစ်သည်။

သဂုဏ-အကြောင်းကြောင့် အမည်ရပုံ

- အရိယမဂ်သည် ရာဂစသည်တို့မှ ဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့် 'သုညတ' ဟူသော အမည်ကို ရ၏။
- အရိယမဂ်သည် ရူပနိမိတ်စသည်တို့၏လည်းကောင်း၊ ရာဂနိမိတ်စသည်တို့၏ လည်းကောင်း မရှိခြင်းကြောင့် 'အနိမိတ္တ'ဟူသောအမည်ကို ရ၏။
- အရိယမဂ်သည် ရာဂပဏိမိစသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် 'အပ္ပဏီဟိတ' ဟူသောအမည်ကို ရ၏။ ဤအမည်တို့သည် အရိယမဂ်၏ မိမိဂုဏ်(သဂုဏ) အားဖြင့်ပြီးသောအမည်များ ဖြစ်သည်။

အာရမ္မဏ-အကြောင်းကြောင့် အမည်ရပုံ

- နိဗ္ဗာန်သည် သင်္ခါရတို့မှလည်းကောင်း၊ အတ္တမှလည်းကောင်း ဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့် 'သုညတ' ဟူသောအမည်ကို ရ၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း ထိုသုညတ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုရသောကြောင့် 'သုညတ' အမည်ရ၏။
- နိဗ္ဗာန်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မရှိသောကြောင့် 'အနိမိတ္တ' ဟူသောအမည်ကို ရ၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း ထိုအနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုရသောကြောင့် 'အနိမိတ္တ' အမည်ရ၏။
- နိဗ္ဗာန်သည် တဏှာပဏိဓိစသည်မရှိသောကြောင့် 'အပ္ပဏိဟိတ' ဟူသောအမည်ကို ရ၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း ထိုအပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုရသောကြောင့် 'အပ္ပဏိဟိတ' အမည်ရ၏။ ဤအမည်တို့သည် အရိယမဂ်၏ အာရုံ (အာရမ္မဏ) အကြောင်းအားဖြင့် ပြီးသောအမည်များ ဖြစ်သည်။

အာဂမန-အကြောင်းကြောင့် အမည်ရပုံ

လာခဲ့ရာလမ်းကြောင်းဟူသော အာဂမနသည် ဝိပဿနာဂမန=ဝိပဿနာ ဟူသောလာခဲ့ရာလမ်းကြောင်း၊ မဂ္ဂါဂမန=မဂ်ဟူသောလာခဲ့ရာလမ်းကြောင်း ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အရိယမဂ်၌ ဝိပဿနာဂမနကို ရ၏။ အရိယဖိုလ်၌ မဂ္ဂါဂမနကို ရ၏။

ဆိုလိုချက်။ အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် အားထုတ်ခဲ့သည့် ဝိပဿနာကို ဝိပဿနာဂမန-ဟုခေါ်၏။ အရိယဖိုလ်ဖြစ်ရန်အတွက် အကြောင်း ဖြစ်သည့် အရိယမဂ်ကို မဂ္ဂါဂမန-ဟုခေါ်၏။

- အနတ္တာနုပဿနာသည် သုညတဝိပဿနာ မည်၏။ သုညတဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် သုညတမဂ် မည်၏။ သုညတမဂ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည် သုညတဖိုလ် မည်၏။
- အနိစ္စာနုပဿနာသည် အနိမိတ္တဝိပဿနာ မည်၏။ အနိမိတ္တဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တမဂ် မည်၏။ အနိမိတ္တမဂ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည် အနိမိတ္တဖိုလ် မည်၏။

မှတ်ချက်။ ဤအနိစ္စဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အရိယမဂ်၏ အနိမိတ္တအမည်ရပုံကို အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် မရနိုင်ပေ။ သုတ္တန် နည်းဖြင့်သာ ရနိုင်၏။ သုတ္တန်နည်း၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်

သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသည့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသဖြင့် အနိမိတ္တအမည် ရ၏။ သို့ဖြစ်၍ မိမိသည် အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း(ဝိပဿနာ ဂမန ပဋိပဒါ)အရာ၌ တည်လျက် အရိယမဂ်အား ‘အနိမိတ္တ’ ဟူသောအမည်ကို ပေး၏-ဟူ၍ ရှေးဆရာမြတ်တို့ ဆိုကြသည်။

[ဣဒံ ပန နာမံ န အဘိဓမ္မပရိယာယေန လဗ္ဘတိ၊ သုတ္တန္တ ပရိယာယေန လဗ္ဘတိ။ တတြ ဟိ ဂေါတြဘုဉာဏံ အနိမိတ္တံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္ဘဏံ ကတ္တာ အနိမိတ္တနာမကံ ဟုတ္တာ သယံ အာဂမ- နိယဋ္ဌာနေ ဌတ္တာ မဂ္ဂဿ နာမံ ဒေတီတိ ဝဒန္တိ။(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၈)]

- ဒုက္ခာနုပဿနာသည် အပ္ပဏီဟိတဝိပဿနာ မည်၏။ အပ္ပဏီဟိတဝိပဿနာ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏီဟိတမဂ် မည်၏။ အပ္ပဏီဟိတမဂ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည် အပ္ပဏီဟိတ ဖိုလ် မည်၏။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာသည် မိမိ၏အမည်ကို အရိယမဂ်အား ပေး၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း မိမိ၏အမည်ကို အရိယဖိုလ်အားပေး၏။ ဤကား လာခဲ့ရာ လမ်းကြောင်း(အာဂမန)အားဖြင့် ရအပ်သောအမည်များ ဖြစ်သည်။

၉။ အနုလောမဉာဏ် အကြောင်း

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို အကြိမ်များစွာ မှီဝဲပွားများအားထုတ်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်မှု အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ၊ ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့မှု ဝီရိယ၊ ရှုမှတ်နေသည့်သင်္ခါရအာရုံ၌ ကောင်းစွာ ရှေးရှုထင် ပေါ်မှု သတိ၊ သင်္ခါရအာရုံ၌ ကောင်းစွာအညီအညွတ်ထားသည့် တည်ကြည်မှု သမာဓိတရားများ ထက်မြက်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အထူးသဖြင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် သည် ပို၍ ထက်ထက်မြက်မြက် ဖြစ်လာ၏။

ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား “ယခုပင် အရိယမဂ်တရား ဖြစ်ပေတော့မည်” ဟု ဆိုသင့်ရာခဏ၌ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း ဆင်ခြင်သုံးသပ် ပြီးလျှင်-

- သင်္ခါရပေက္ခာဝိပဿနာဇော ၇-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်သို့သက်၏။
- ဘဝင်၏အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အာရုံပြုသည့်အတိုင်း သင်္ခါရတရား တို့ကို အနိစ္စဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တဟူ၍လည်း ကောင်း အာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ အပြတ်အကြားမရှိ စိတ်အစဉ်ကို ဆက် စပ်လျက် သင်္ခါရတို့ကိုအာရုံပြုသည့် ပထမဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်ပေးတတ်သောကြောင့် ‘ပရိကံ’ ဟုခေါ်၏။
- ထို့နောက် သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အာရုံပြုသည့် ဒုတိယဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ယင်းဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်၏အနီး၌ ကျင်လည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ‘ဥပစာ’ ဟုခေါ်၏။
- ထို့နောက် သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အာရုံပြုသည့် တတိယဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ယင်းဇောစိတ်ကို ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မတို့အားလျော်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့် ‘အနုလုံ’ ဟုခေါ်၏။

ဇောသုံးမျိုးတို့၏ သာမညအမည်များ

ဤ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ-ဟူသောအမည်တို့သည် ဇောသုံးမျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်အမည်များ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဇောသုံးမျိုးလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် သာမညအမည်များကိုလည်း မှတ်သားထားနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ- အာသေဝနဇော၊ ပရိကံဇော၊ ဥပစာဇော၊ အနုလုံဇောတို့ ဖြစ်သည်။

အနုလောမဉာဏ်၏ လျော်ပုံ

ဓမ္မတို့အား လျော်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် 'အနုလောမ' မည်၏။ အဘယ်ဓမ္မတို့အား လျော်သနည်းဟူမူ? ရှေ့အဖို့၊ နောက်အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သောဓမ္မတို့အား လျော်ပေ၏။

မှန်၏။ တတိယအနုလုံဇောဟူသော အနုလောမဉာဏ်သည် ရှေး၌ဖြစ်သည့် ဥဒယဗ္ဗယစသော ဝိပဿနာဉာဏ်ရှစ်ပါးတို့အား သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးဖြင့် ဝိပဿနာရှုမှတ် သုံးသပ်သောလုပ်ငန်းကိစ္စ၌ မှန်ကန်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့် လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဗောဓိ-ပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့အားလည်း မှန်ကန်သောကိစ္စအဖြစ်အားဖြင့် လျော်၏။

လျော်ပုံမှာ-

အဆိုပါ အနုလောမဉာဏ်သည် အနိစ္စလက္ခဏာစသည်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သောကြောင့် -

- (၁) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းရှိသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏သာလျှင် အဖြစ်၊ အပျက်ကို ရှုမြင်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၂) ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ပျက်ခြင်းရှိသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏သာလျှင် အပျက်ကို ရှုမြင်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၃) ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်မက်ဖွယ် သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုသာလျှင် ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ရှုမြင်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၄) အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်သည် အပြစ်ရှိသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌သာလျှင် အပြစ်ကို မြင်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၅) နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည် ငြီးငွေ့ထိုက်သည့် သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌သာလျှင် ငြီးငွေ့ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၆) မုဗ္ဗိတုကမျတာဉာဏ်သည် စွန့်လွှတ်သင့်သော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုသာလျှင် စွန့်လွှတ်လိုသည် ဖြစ်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊

(၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်သည် တစ်ဖန်ရှုမှတ်သင့်သော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုသာလျှင် တစ်ဖန်ရှုမှတ်ခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊

(၈) သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် လျစ်လျူရှုသင့်သော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုသာလျှင် လျစ်လျူရှုခဲ့ပေစွတကား-ဟူ၍လည်းကောင်း၊

ဤဉာဏ်ရှစ်ပါးတို့အား အတ္ထာပတ္တိနည်းအရ မဆိုသော်လည်း ဆိုဘိသကဲ့သို့ မှန်ကန်သော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်အားဖြင့် လျော်၏။

ထို့ပြင် အထက်အရိယမဂ်၌ပါဝင်သော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့အားလည်း မှန်ကန်သော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်အားဖြင့် လျော်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- ထိုအနုလောမဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ပါဝင်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရောက်အပ်၊ရနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လျော်ပုံကို လောကဥပမာဖြင့်

ဖော်ပြခြင်း

ဥပမာဖြင့်ဖော်ပြရသော်- တရားစောင့်သော ဘုရင်မင်းမြတ်သည် တရားဆုံးဖြတ်ရာဌာန၌ ထိုင်နေစဉ် တရားဆုံးဖြတ်ကြသည့် အမတ်တရားသူကြီး ရှစ်ယောက်တို့၏ အဆုံးအဖြတ်ကို ကြားနာပြီးနောက် အဂတိလိုက်စားမှုမရှိဘဲ “ဤအတိုင်းပင် ဖြစ်စေ” ဟု ဝမ်းမြောက်ကြည်ဖြူ သဘောတူလိုက်၏။ ဤသို့ သဘောတူခြင်းသည်ပင်လျှင် ထိုမင်းသည် အမတ်တရားသူကြီးတို့အားလည်းကောင်း၊ ရှေးဟောင်းမင်းကျင့်တရားအားလည်းကောင်း လျော်သည် မည်၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- တရားစောင့်သောဘုရင်မင်းမြတ်	- အနုလောမဉာဏ်၊
- အမတ်တရားသူကြီး ရှစ်ယောက်	- ဥဒယဗ္ဗယစသော ဉာဏ်ရှစ်ပါး၊
- ရှေးဟောင်းမင်းကျင့်တရား	- ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး၊
- “ဤအတိုင်းပင် ဖြစ်စေ” ဟုဆိုသော မင်းမြတ်သည် အမတ်တရားသူကြီး ရှစ်ယောက်တို့အား လျော်၏။	- အနိစ္စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို အာရုံပြုလျက်ဖြစ်ပေါ်လာသော အနုလောမဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည့်ဉာဏ်ရှစ်ပါးတို့အား မှန်ကန်သော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်အားဖြင့် လျော်၏။

- ရှေးဟောင်းမင်းကျင့်တရားအားလည်း လျော်၏။	- အထက်အရိယမဂ်၌ ပါဝင်သော ဗောဓိ ပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့အားလည်း မှန်ကန်သောကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အား ဖြင့် လျော်၏။

သစ္စာနဲ့လောမိကဉာဏ်

ဤသို့လျှင် အောက်ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဉာဏ်ရှစ်ပါးတို့အား လျော်ခြင်း
ကို အစပြု၍ အထက်အနိယမဂ်ဇာတိဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး
တို့အားလည်း လျော်ခြင်းကြောင့် အနုလောမဉာဏ်ကို “သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်”
(မဂ္ဂသစ္စာအားလျော်သောဉာဏ်) ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (စဉ်း၊ ၄၅၃-၅၅၆)

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပြဆိုချက်

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံး

သင်္ခတတရားတို့ကို အာရုံပြုသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံးမှာ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်သည်။ အသင်္ခတဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံးမှာ ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်သည်။

အမည်အမျိုးမျိုး ဟောတော်မူရခြင်း၏
ရည်ရွယ်ချက်

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ပရိယာယ်အမည် အမျိုးမျိုး တို့ဖြင့် ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ဤသို့ ဟောတော်မူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၌ မတွေ့မဝေ သိနားလည်စေခြင်းအကျိုးငှာ ဖြစ်သည်။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ ပရိယာယ်
အမည်များ

သဋ္ဌာယတနဝိဘင်္ဂသုတ်၌ -

“ရဟန်းတို့...အတမ္မယတာမည်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို အမှီပြု၍ အတမ္မယတာမည်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ ရောက်၍ အရူပဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာနှင့် အရူပဈာန်ကိုရှုသော ဝိပဿနာဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဥပေက္ခာသည် တစ်မျိုးတည်းသဘောရှိ၏။ တစ်မျိုးတည်းသဘောရှိသော အာရုံကို မှီ၏။ ထို ဥပေက္ခာကို ပယ်လော့၊ ထိုဥပေက္ခာကို ကျော်လွန်လော့” ဟူ၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘အတမ္မယတာ’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

မှတ်ချက်။ ထိုသင်္ခါရတို့ဖြင့် ပြီးသောတဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် ‘အတမ္မယတာ’ မည်၏။

[တပဋိပက္ခာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ အတမ္မယတာ။ (မဟာဋီပူ။ ၄၈၁)]

အလဂဒ္ဒသုတ္တန်၌ -

“ငြီးငွေ့သည်ရှိသော် တပ်မက်မှုကင်း၏။ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းကြောင့် လွတ်မြောက်၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘နိဗ္ဗိဒါ’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

သုသီမသုတ္တန်၌ -

“သုသီမရဟန်း...၊ တရားတို့၏တည်ကြောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌သိသော ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်သည် ရှေး၌ ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်၌ ဉာဏ်သည် နောက်မှ ဖြစ်၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်’ ဟူသောအမည်ဖြင့် -ဟောတော်မူ၏။

ပေါဠပါဒသုတ္တန်၌ -

“ပေါဠပါဒပရဗိုဇ်...၊ သညာသည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်၏။ ဉာဏ်သည် နောက်မှ ဖြစ်၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘သညဂ္ဂ’ (အမြတ်ဆုံးသညာ) ဟူသော အမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ဒသုတ္တရသုတ္တန်၌ -

“ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသည် ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနယဂ် ဖြစ်၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနယဂ်’ (ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်ခြင်း၏ ပဓာနအကြောင်းအင်္ဂါ) ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ -

“မုဇ္ဈိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ဟူသော ဤဉာဏ်တရားတို့သည် အနက်တရားကိုယ် အရတူကုန်၏။ အမည် သဒ္ဓါမျှသာလျှင် ထူးကုန်၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘မုဇ္ဈိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ -

“အနုလောမံ ဂေါတြဘူဿ၊ အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ = အနုလုံသည် ဂေါတြဘူအား၊ အနုလုံသည် ဝေါဒါန်အား ကျေးဇူးပြု၏” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ‘အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူ၊ ဝေါဒါန်’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ရထဝိနီတသုတ္တန်၌ -

“ငါ့ရှင်...၊ အသို့နည်း ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိအကျိုးငှာ ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားထံ၌ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးလေလော့” ဟူ၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ‘ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ပြီး၏။

ဥက္ကဋ္ဌသံဃိယ

စာအုပ်

ကဏ္ဍသောနိဿိဒ်

[illegible]

နိဒ္ဒေသ

ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံ

သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်-ဟူသော

ကျမဂ်လေးပါးတို့၌ဖြစ်သော ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်မှုကို “ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ”

ဟုခေါ်၏။ [သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေါ အနာဂါမိမဂ္ဂေါ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ]

တိ ကမေသ ပန စတုသု မဂ္ဂေသု ဉာဏံ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ နာမ။(ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။ ၃၁)

(continued)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါလောကံသော ဉာဏံ

၎င်းနဂါးမိနီဝိပဿနာ၌ အကျုံးဝင်သော အနုလောမဉာဏ်၏နောက်

ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏အာဝဇ္ဇာ

အရာ၌တည်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်၊ ဉာဏ်

ဒသနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်ပေ။ ဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့၏အကြား၌ဖြစ်သဖြင့်

ဝိသုဒ္ဓိမစောလောက်သော ဉာဏ်သာလျှင် ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ -ဂေါ်တြာဉာဏ်သည် အနိစ္စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတို့

မရှုမှတ်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ မသက်ဝင်ခြင်း

ဖြစ်သည်။

-နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသော်လည်း ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေတတ်သေး

ကြောင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ မသက်ဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

နေဝ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ ဘဇတိ အနိစ္စာဒိဝေ

သင်္ခါရာနဲ့ အဂ္ဂဟဏတော။ န ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဘဇေတိ သ

နိဗ္ဗာနာရမ္ဘဏတ္တေ ကိလေသာနံ အဝေပနတော။ (မဟာနိဗ္ဗာန ၄၈၃)

08/09/2016 17:00

ဤကဏ္ဍသောနိဝိသုဒ္ဓိ

2000

ဤဇာတ်သရုပ်သို့ မည်ပုံ

သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်-ဟူသော ဤမဂ်လေးပါးတို့၌ဖြစ်သော ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်မှုကို “ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” ဟုခေါ်၏။ [သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေါ အနာဂါမိမဂ္ဂေါ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ တိ ဣမေသု ပန စတုသု မဂ္ဂေသု ဉာဏံ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ နာမ။(ဝိသုဒ္ဓိံ၊ ၃၁၂)]

ဝိသုဒ္ဓိမခေါ်လောက်သော ဉာဏ်

ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၌ အကျုံးဝင်သော အနုလောမဉာဏ်၏နောက်၌ ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏အဝဇ္ဇန်း အရာ၌တည်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်ပေ။ ဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့၏အကြား၌ဖြစ်သဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမခေါ်လောက်သော ဉာဏ်သာလျှင် ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ -ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနိစ္စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို မရှုမှတ်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ မသက်ဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

-နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသော်လည်း ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေတတ်သောကြောင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ မသက်ဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

[နေဝ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ ဘဇေတိ အနိစ္စာဒိဝသေန သင်္ခါရာနံ အဂ္ဂဟဏတော။ န ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ ဘဇေတိ သတိပဋိဗ္ဗာနာရမ္ပဏတ္တေ ကိလေသာနံ အဝေပနတော။ (မဟာနိပါတ်၊ ၄၈၃)]

ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

အနုလောမဉာဏ်အဆုံးရှိသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုဖြစ်စေခြင်း-ဟူသော ပြုသင့်ပြုထိုက်သည့် လုပ်ငန်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သုံးကြိမ်(နှစ်ကြိမ်)သော အနုလောမဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

ယင်းဉာဏ်တို့သည် မိမိတို့၏အစွမ်းအားလျော်စွာ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည့် ရုန့်ရင်းရုန့်ရင်းကုန်သော ကိလေသာအမှောင်တို့ကို အသီးအသီး ပယ်ဖျောက်ပေးသွား၏။ ဤသို့ပယ်ဖျောက်ပေးသဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် သင်္ခါရမှန်သမျှတို့၌ ပြေးဝင်တည်တံ့ခြင်း မရှိတော့ပေ။ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ကပ်ငြိခြင်းလည်း မရှိတော့ပေ။ ကြာဖက်ပေါ်မှ ရေပေါက်ပမာ တွန့်ရှုံ့ပြန်နစ်သွား၏။ သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံမှန်သမျှနှင့် မပြတ်ဖြစ်သည့် ခန္ဓာအယဉ်တို့သည်လည်း အနှောင့်အယှက် ပလိဗောဓအနေဖြင့် ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

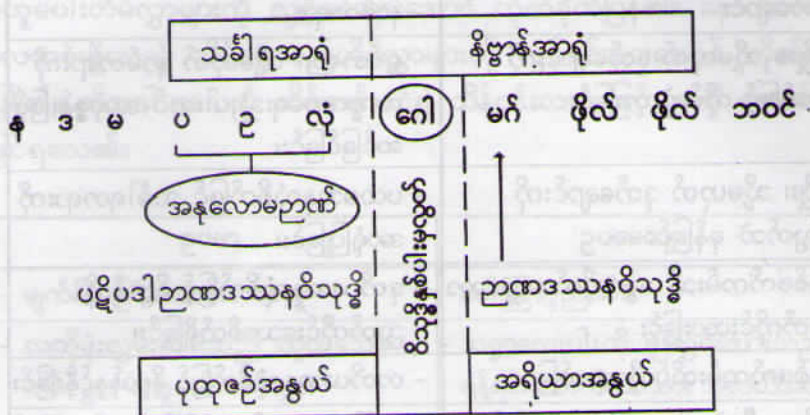
ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ တတိယအနုလောမဉာဏ်(သို့မဟုတ်) ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏အဆုံး၌ အာသေဝနသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည့် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာလေ၏။

ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ ဂုဏ်ရည်များ

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် -

- အနုလောမဉာဏ်၏အဆုံး၌ ဖြစ်၏။
- သင်္ခါရနိမိတ်မရှိသော အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်၊ မပြတ်ဖြစ်နေသည့် ခန္ဓာအယဉ်မရှိသော အပဝတ္တနိဗ္ဗာန်၊ သင်္ခါရကင်းသော ဝိသင်္ခါရနိဗ္ဗာန်၊ သင်္ခါရတို့ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိရောဓနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။
- ပုထုဇဉ်အနွယ်၊ ပုထုဇဉ်အမည်၊ ပုထုဇဉ်အဆင့်အတန်းကို ကျော်လွန်၍ အရိယာအနွယ်၊ အရိယာအမည်၊ အရိယာအဆင့်အတန်းသို့ သက်ဝင်၏။
- နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာလည်ခြင်း(ပဌမာဝဋ္ဋန)သဘော ရှိ၏။
- နိဗ္ဗာန်အာရုံကို ရှေးဦးစွာနှလုံးသွင်းခြင်း(ပဌမာဘောဂ)သဘော ရှိ၏။
- နိဗ္ဗာန်အာရုံကို ရှေးဦးစွာဆင်ခြင်ခြင်း(ပဌမသမန္နဟာရ)သဘော ရှိ၏။
- အရိယမဂ်အား အနန္တရသတ္တိ၊ သမနန္တရသတ္တိ၊ အာသေဝနသတ္တိ၊ ဥပနိဿယသတ္တိ၊ နတ္ထိသတ္တိ၊ ဝိဂတသတ္တိဟူသော ပစ္စယသတ္တိ၆-ပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
- သိခါပတ္တဝိပဿနာ၏ ဦးထိပ်သဖွယ်(မုဒ္ဒဘူတ) ဖြစ်၏။
- တစ်ဖန်ပြန်လည်ခြင်းမရှိသော(အပုနရာဝဋ္ဋက)ဉာဏ် ဖြစ်၏။

ဝီထိစဉ်တစ်ခုအတွင်း၌
အနုလောမဉာဏ် နှင့် ဂေါတြာဉာဏ် အာရုံကွဲပြားပုံ
ဥပမာ

ဥပမာအားဖြင့်-တစ်ဖက်ကမ်းသို့ရောက်လိုသဖြင့် ရေမြောင်းကျယ်ကြီးကို ခုန်ကူးသော ယောက်ျားတစ်ယောက်ရှိသည် ဆိုပါစို့...။ အဆိုပါ ယောက်ျားသည် လျင်မြန်သောအဟုန်ဖြင့် ပြေးသွားပြီးလျှင် သစ်ကိုင်း၌ချည်နှောင်ထားသော ကြိုးစကို ဆွဲကိုင်၍ဖြစ်စေ၊ ဒုတ်ချောင်းကို ထောက်၍ဖြစ်စေ အရှိန်ဖြင့် ခုန်လေရာ၏။ ထိုသို့ ရေမြောင်းကို ခုန်နေစဉ် တစ်ဖက်ကမ်းဆီသို့လည်း ခန္ဓာကိုယ်ကို အနည်းငယ် ကိုင်းညွတ်ထားရမည်။ တစ်ဖက်ကမ်းထိပ်သို့ရောက်လျှင် လက်ဖြင့်ကိုင်ထားသည့် ကြိုးကိုဖြစ်စေ၊ ဒုတ်ချောင်းကိုဖြစ်စေ လွှတ်လိုက်ရမည်။ ထိုအခါ ခန္ဓာကိုယ်သည် အနည်းငယ်တုန်လှုပ်ပြီး ကမ်းဆီသို့ ကျသွားပြီးနောက် ဖြည်းဖြည်းချင်း ငြိမ်သက်၍ တည်တံ့သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- ဤမှာဘက်ကမ်း	- ၃၁ ဘုံအတွင်း
- တစ်ဖက်ကမ်း	- နိဗ္ဗာန်
- လျင်မြန်သောအဟုန်ဖြင့်ပြေးသွားခြင်း	- ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်ဖြစ်ခြင်း
- သစ်ကိုင်း	- ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော
- ဖွဲ့ချည်ထားသောကြိုး	- ရုပ်တရား

- ဒုတ်ချောင်း	- နာမ်တရား
- ကြိုးစ၊ သို့မဟုတ် ဒုတ်ချောင်းကို လက်ဖြင့် ကိုင်ဆွဲထားခြင်း	- ရုပ်တရား၊ သို့မဟုတ် နာမ်တရားကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၊ အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- ကြိုး၊ သို့မဟုတ် ဒုတ်ချောင်းကို မလွှတ်ဘဲ ခုန်ခြင်း	- ပထမအနုလုံစိတ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုခြင်း၊
- တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော ညွှတ်ကိုင်ထားခြင်း	- ဒုတိယအနုလုံစိတ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွှတ်ကိုင်သောစိတ်ရှိခြင်း၊
- တစ်ဖက်ကမ်းထိပ်သို့ရောက်ခြင်း	- တတိယအနုလုံစိတ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်နှင့်နီးခြင်း
- ကြိုး၊ သို့မဟုတ် ဒုတ်ကို လွှတ်၍ တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ကျခြင်း	- သင်္ခါရအာရုံကို လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကမ်းဆီသို့ ဂေါတြဘူစိတ်ဖြင့် ကျခြင်း၊
- ကျစဉ်ခဏ၌ ခန္ဓာကိုယ် တုန်လှုပ်နေသေးခြင်း	- အာသေဝနပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို မရသေးခြင်း၊
- တဖြည်းဖြည်းချင်း ငြိမ်သက်၍ တည်တံ့သွားခြင်း	- မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊

အနုလောမဉာဏ် နှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ် ထူးခြားချက်

- အနုလောမဉာဏ် - အနုလောမဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာအမှိုက်အမှောင်ကိုသာ ပယ်ဖျောက်နိုင်စွမ်း ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။
- ဂေါတြဘူဉာဏ် - ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာအမှိုက်အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။

ဥပမာအားဖြင့် -

မျက်စိအမြင်ကောင်းသော လူတစ်ယောက်သည် နက္ခတ်နှင့်စန်းယှဉ်ပုံကို သိလိုလှသဖြင့် ညအခါ၌ အပြင်ထွက်၍ ကောင်းကင်သို့ မော့၍ကြည့်လေ၏။ သို့သော် တိမ်ဖုံး၍ လ၊ မသဘာဘဲ ရှိလေ၏။ ထိုအခိုက် လေတစ်မျိုးသည် ထူထဲသည် တိမ်လွှာများကို လွင့်စင်သွားအောင် တိုက်ခိုက်လိုက်၏။ တစ်ဖန် လေတစ်မျိုးသည်

မထူမပါးတိမ်လွှာများကို လွင့်စင်သွားအောင် တိုက်ခိုက်ပြန်၏။ နောက်တစ်ဖန် လေတစ်မျိုးသည် သိမ်မွေ့သည့်တိမ်လွှာများကို လွင့်စင်သွားအောင် တိုက်ခိုက် ပြန်၏။ ထိုအခါ လသည် တိမ်ကင်းစင်၍ ထိန်ဝင်းလာသဖြင့် လကို ကောင်းစွာ မြင်ရလေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- မျက်စိအမြင်ကောင်းသောသူ	- ဂေါတြဘူဉာဏ်၊
- လကိုဖုံးလွှမ်းထားသည့် ထူထဲသော တိမ်လွှာ၊ မထူမပါးတိမ်လွှာ၊ သိမ်မွေ့သောတိမ်လွှာ-ဟူသော တိမ်လွှာသုံးမျိုး၊	- သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းထားသည့် ရန်ရင်းသောကိလေသာ၊ အလယ်အလတ် ကိလေသာ၊ သိမ်မွေ့သည့်ကိလေသာ ဟူသော ကိလေသာအမှောင်သုံးပါး၊
- လေသုံးမျိုး	- အနုလုံစိတ် သုံးမျိုး၊
- လေသုံးမျိုးတို့၏လကိုဖုံးလွှမ်းထားသည့် တိမ်လွှာသုံးမျိုးကို တိုက်ခိုက် လွင့်စင်စေခြင်း	- အနုလုံစိတ်သုံးမျိုးတို့၏ သစ္စာ ၄-ပါးကို ဖုံးလွှမ်းထားသည့် ကိလေသာအမှိုက် အမှောင်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊
- မျက်စိအမြင်ကောင်းသောသူသည် တိမ်ကင်းစင်သည့်အခါ လကို ကောင်းစွာမြင်ရခြင်း	- ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ကိလေသာအမှောင်ကင်းစင်သောအခါ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်ခြင်း၊

(က) လေသုံးမျိုးတို့သည် လကို ဖုံးလွှမ်းထားသည့် တိမ်လွှာတို့ကိုသာ လွင့်စင်နိုင် စွမ်းရှိ၏။ သို့သော် လကို မြင်နိုင်စွမ်း မရှိပေ။

ထို့အတူ အနုလောမဉာဏ်သည်လည်း သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းထားသည့် ကိလေသာအမှောင်တို့ကိုသာ ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်း ရှိ၏။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်စွမ်း မရှိပေ။

(ခ) မျက်စိအမြင်ကောင်းသောသူသည် လကို မြင်နိုင်စွမ်းသာ ရှိ၏။ သို့သော် တိမ်လွှာများကို လွင့်စင်သွားအောင် တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်း မရှိပေ။

ထို့အတူ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုနိုင်စွမ်း ရှိ၏။ သို့သော် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည့် ကိလေသာအမှောင်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း ၄ာ မစွမ်းနိုင်ပေ။

(စည်၊ ၄။ ၅၈၄-၅၉၀)

၁။ ပထမမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အာဝဇ္ဇန်းမဟုတ်သော်လည်း အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌တည်၍ “ဤအတိုင်းပင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလေလော့” ဟု အရိယမဂ်ဉာဏ်အား အမှတ်သညာကို ပေးသကဲ့သို့ဖြစ်ပြီးမှ ချုပ်သွား၏။

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်လည်း ဂေါတြဘူဉာဏ်က ပေးအပ်သောအမှတ်သညာကို မလွတ်မရှုသာလျှင် အကြားအပြတ်မရှိသော နာမ်သန္တတိ၏အစွမ်းဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် အနုမတဂ္ဂသံသရာ၌ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မဖောက်ထွင်းဘူးသေး၊ မခွဲဖျက်ဘူးသေးသော လောဘတုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မောဟတုံး စသည်တို့ကို ဖောက်ထွင်းဖျက်ဆီးလျက် ဖြစ်ပေါ်လာလေ၏။

ဥပမာအားဖြင့်- လေးသမားတစ်ယောက်သည် ရှစ်ဥသဘမျှဝေးသော အရပ်၌ ပစ်မှတ်ပျဉ်ချပ်ကို ထောင်ထားစေပြီးလျှင် မျက်နှာကို အဝတ်ဖြင့် ရစ်ပတ်၍ မြားကိုတပ်လျက် ဆုံလည်ခုံဝိုင်းပေါ်၌ ရပ်တည်နေလေ၏။ အခြားသောတစ်ဦးက ဆုံလည်ခုံဝိုင်းကို လှည့်၍ပေး၏။ ဆုံလည်ခုံဝိုင်းသည် လည်နေစဉ် ပစ်မှတ်ပျဉ်ချပ်နှင့် လေးသမားတို့ ရှေးရှုမျက်နှာချင်းဆိုင် တည့်တည့်ဖြစ်လောက်သောအချိန်၌ ပစ်မှတ်ပျဉ်ချပ်ကို ဒုတ်ဖြင့်ခေါက်၍ အချက်ပြသံ ပြုလိုက်၏။ လေးသမားသည် ဒုတ်ဖြင့်ခေါက်လိုက်သည့် အချက်ပြသံကို မလွတ်ဘဲ မြားကိုပစ်လွှတ်လိုက်ရာ မြားသည် ပစ်မှတ်ပျဉ်ချပ်ကို ထိမှန်ဖောက်ထွင်းသွားသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ဥပမာ	ဥပမေယျ
- အချက်ပြသံ (အမှတ်သညာ)	- ဂေါတြဘူဉာဏ်
- လေးသမား	- မဂ်ဉာဏ်
- အချက်ပြသံကို မလွတ်ဘဲ ပစ်မှတ်ပျဉ်ချပ်ကို လေးသမားပစ်လိုက်သော မြားသည် ထိမှန်ဖောက်ထွင်းခြင်း	- ဂေါတြဘူဉာဏ်ကပေးသည့် အမှတ်သညာကို မလွတ်ဘဲ မဂ်ဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် လောဘတုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မောဟတုံးစသည်တို့ကို ဖောက်ထွင်းဖျက်ဆီးခြင်း၊

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းအကျိုး

ပထမအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် လောဘတုံး၊ဒေါသတုံး၊မောဟတုံးစသည် တို့ကို ဖောက်ထွင်းခြင်းသက်သက်ကိုသာ ဆောင်ရွက်သည်မဟုတ်သေး -

- (၁) အနုမတဂ္ဂသံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲတည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာရေတို့ကိုလည်း ခန်းခြောက်စေ၏။
- (၂) အလုံးစုံသော အပါယ်တံခါးတို့ကိုလည်း ပိတ်၏။
- (၃) သဒ္ဓါ၊သီလ၊ဟိရိ၊ဩတ္တပ္ပ၊သုတ၊စာဂ၊ပညာဟူသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ ခုနစ်ပါးတို့၌လည်း မျက်မှောက်ပြုသေး၏။ (သူတော်ကောင်းဥစ္စာ ခုနစ်ပါးကိုလည်း ရ၏။)
- (၄) မိစ္ဆာမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော လမ်းမှားကိုလည်း ပယ်စွန့်၏။
- (၅) ဘေးရန်အလုံးစုံတို့မှလည်း ငြိမ်းအေးစေ၏။
- (၆) မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ရွှေရင်တော်နှစ် သားတော်အစစ်သို့လည်း ရောက်စေ၏။ (မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ တပည့်သားအစစ် ဖြစ်သွားပြီ။)
- (၇) ထို့ပြင် ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းစသော များစွာသောအကျိုးတို့ကိုလည်း ရရှိနိုင်ပေသည်။

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် မည်ပုံ

ဤသို့ များပြားလှစွာသော အကျိုးအာနိသင်တို့ကိုပေးတတ်သော ပထမအရိယမဂ်ဟူသော သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်ကို “သောတာပတ္တိ-မဂ်ဉာဏ်” ဟု ခေါ်သည်။

သောတာပတ္တိဖိုလ်စော

သောတာပတ္တိမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းသောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အကျိုးဖြစ်ကုန်သော နှစ်ကြိမ်၊သုံးကြိမ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ မှန်၏။ လောကုတ္တရာကုသိုလ်တို့သည် မိမိ၏အခြားမဲ့၌ ချက်ချင်းလက်ငင်း ကာလမခြားဘဲ အကျိုးပေးတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် -

“သမာဓိမာနန္တရိကညမာဟု= မဂ်နှင့်ယှဉ်သောသမာဓိကို အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးတတ်၏-ဟူ၍ မိန့်ဆိုကြကုန်၏”ဟူ၍လည်းကောင်း၊

“ဒန္တ အာနန္တရိကံ ပါပုဏာတိ အာသဝါနံ ခယာယ= အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းငှာ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးတတ်သော အရိယမဂ်သို့ နှေးနှေး ဆိုက်ရောက်၏”ဟူ၍လည်းကောင်း ဤသို့စသောစကားတော်ကို မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ကေစီဝါဒ မသင့်ပုံ

အချို့သော ကေစီဆရာတို့က ဖိုလ်စိတ်တို့သည် တစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ကြိမ် ဖြစ်စေ၊ သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ လေးကြိမ်ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏-ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုအဆို ကို မယူသင့်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -

အာသေဝနပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကိုရရှိသော အနုလုံစိတ်အဆုံး၌သာ ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် အောက်ထစ်ဆုံး အနုလုံစိတ်သည် နှစ်ကြိမ် ဖြစ်သင့်၏။ တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သော အနုလုံစိတ်သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အာသေဝနပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို မရနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် တစ်ခုသောအာဝဇ္ဇန်းရှိသော ဝီထိသည် ဇောခုနစ်ကြိမ် ရှိရပေမည်။ ထို့ကြောင့် အနုလုံစိတ် နှစ်ကြိမ်ဖြစ်လျှင် သုံးကြိမ်မြောက်သည် ဂေါတြဘူစိတ် ဖြစ်၏။ လေးကြိမ်မြောက်သည် မဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဖိုလ်စိတ် သုံးကြိမ် ဖြစ်ပေါ်လေ၏။

အကယ်၍ အနုလုံစိတ်သည် သုံးကြိမ်ဖြစ်လျှင် လေးကြိမ်မြောက်သည် ဂေါတြဘူစိတ် ဖြစ်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်သည် မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဖိုလ်စိတ် နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်လေ၏။ သို့ဖြစ်၍ “နှစ်ကြိမ်၊ သုံးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏”ဟုဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကေစီဆရာတို့ကား “အနုလုံစိတ် လေးကြိမ်ဖြစ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ငါးကြိမ်မြောက်၌ ဂေါတြဘူစိတ် ဖြစ်၏။ ခြောက်ကြိမ်မြောက်၌ မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် တစ်ကြိမ်သောဖိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏”ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုအဆိုကား အနှစ်သာရအားဖြင့် မယုံကြည်အပ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် “လေးကြိမ် မြောက်ဖြစ်စေ၊ ငါးကြိမ်မြောက်ဖြစ်စေ အပ္ပနာဇော ဖြစ်၏။ ထိုငါးကြိမ်မှနောက်၌ ဘဝင်ကျချိန်နီးကပ်နေသောကြောင့် အပ္ပနာဇော မဖြစ်တော့”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ပယ်မြစ်ထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၅၉၁-၅၉၅)

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်

ဤသို့ သောတာပတ္တိဖိုလ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ‘သောတာပန်’ အမည်ရသည့် ဒုတိယအရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သွားပေပြီ။ ဤအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် အလွန်မေ့လျော့နေသည့်တိုင် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည် ခုနစ်ကြိမ်ပြေးသွားကျင်လည် ရပြီးလျှင် ဒုက္ခအားလုံးချုပ်ငြိမ်းရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ (သောတာပန်=မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော တရားရေယဉ်သို့ ရောက်သောသူ)

မန္တပုဂ္ဂိုလ်   န   ၁   မ   ပ   ၂   လုံ   ဂေါ   မဂ်   ဖိုလ်   ဖိုလ်   ဘဝင်...။
တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်   န   ၁   မ   -   ၂   လုံ   ဂေါ   မဂ်   ဖိုလ်   ဖိုလ်   ဖိုလ်   ဘဝင်...။

ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅-ဝိထိဖြစ်ပုံ

- (၁) မဂ္ဂဝိထိဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် မိမိရသည့်မဂ်ကို ဆင်ခြင်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်ချုပ်ပြီးနောက် အစဉ်အတိုင်း မဂ်ကိုဆင်ခြင်သည့် ဇောဓုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းကို မဂ္ဂ-ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ဟုခေါ်သည်။
- (၂) တစ်ဖန် မဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ၏ နောက်၌ ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ယင်းနောက် အစဉ်အတိုင်း ဇောဓုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းကို ဖလပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ဟုခေါ်သည်။
- (၃) တစ်ဖန် ဖလပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ၏ နောက်၌ ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်ပြီးသောကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ယင်းနောက် ဇောဓုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းကို ပဟိနကိလေသပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ဟုခေါ်သည်။
- (၄) တစ်ဖန် ပဟိနကိလေသပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ၏ နောက်၌ ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသည့် ကိလေသာအကြွင်းအကျန်တို့ကို ဆင်ခြင်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ယင်းနောက် ဇောဓုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းကို အဝသိဋ္ဌကိလေသပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ဟုခေါ်သည်။
- (၅) တစ်ဖန် အဝသိဋ္ဌကိလေသပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ၏ နောက်၌ ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ကိုဖြတ်ပြီးလျှင် နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ယင်းနောက် ဇောဓုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းကို နိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ဟုခေါ်သည်။

ဆောင်။ မဂ်၊ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန်၊ ပယ်ကြွင်းကျန်၊ နှစ်တန်ကိလေသာ။
အစဉ်သမ္မ၊ အမြင်ရှု၊ ငါးခုဝေက္ခဏာ။

ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉-ဝိထိ

ဤသို့ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅-ဝိထိဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ၅-ဝိထိ၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ၅-ဝိထိ ဖြစ်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အားမူ မပယ်ရသေးသည့် ကိလေသာအကြွင်းအကျန်ကို ဆင်ခြင်ရန်မလိုတော့သဖြင့် ၄-ဝိထိသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိပေါင်း ၁၉-ဝိထိ ဖြစ်သည်။

ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ်

ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉-ပါးဖြစ်ခြင်းမှာ အလွန်ဆုံးအပိုင်းအခြားအားဖြင့် (ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ)ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပယ်ပြီး ကိလေသာတို့ကိုဆင်ခြင်ခြင်း၊ မပယ်ရသေးသည့် ကိလေသာအကြွင်းအကျန်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းတို့၌ အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၌သာ ဖြစ်၏။ အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ၌ မဖြစ်ပေ။ ထို့ကြောင့် သကဒါဂါမ်ဖြစ်သော မဟာနာမ်မင်းသည် မြတ်စွာဘုရား အား ဤသို့ မေးလျှောက်ခဲ့ဖူး၏။

“အရှင်ဘုရား...၊ အကျွန်ုပ်၏ ကိုယ်တွင်းသန္တာန်၌ မပယ်ရသေးသော တရားကား အဘယ်မည်သောတရားပါနည်း? ယင်းမပယ်ရသေးသောတရားကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံ၌ အကျွန်ုပ်စိတ်ကို လောဘတရားတို့သည်လည်း လွှမ်းမိုးလျက် အကြွင်းမဲ့ယူဆောင်၍ တည်ပါကုန်၏ဘုရား။”

၂။ ဒုတိယမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီးသော သောတာပန် အရိယာသာဝက သည် ထိုနေရာ၌ပင် တစ်ထိုင်တည်းဖြစ်စေ၊ နောက်တစ်ချိန်ချိန်၌ဖြစ်စေ (၁)ကာမ ရာဂနှင့်ဗျာပါဒတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ (၂)သကဒါဂါမိ ဖိုလ်ဟူသော ဒုတိယဘုံအဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ဝိပဿနာ ဘာဝနာ၌အားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြု၏။

ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်သုံးသပ် ၏။ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာလမ်းစဉ်သို့ သက် ဝင်၏။ ဤသို့ကျင့်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်အဆုံး၌ တစ်ခုသောအာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ် (ဂေါဒါန်)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ် မည်၏။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ် စိတ်ဖြစ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် သကဒါဂါမိအမည်ရသည့် စတုတ္ထအရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေပြီ။ ထို့နောက် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၅-မျိုး ဖြစ်၏။

စတုတ္ထအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤကာမလောကသို့ တစ်ကြိမ်သာလာပြီးလျှင် ဒုက္ခအားလုံးချုပ်ငြိမ်းရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်စွမ်းရှိ၏။

မှတ်ချက်။ သက္က= တစ်ကြိမ်၊ အာဂါမိ= ပြန်လာသည်။

သကဒါဂါမိ= ကာမဘုံသို့ တစ်ကြိမ်ပြန်လာသောပုဂ္ဂိုလ်။

၃။ တတိယမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီးသော သကဒါဂါမ် အရိယာသာဝက သည် ထိုနေရာ၌ပင် တစ်ထိုင်တည်းဖြစ်စေ၊ နောက်တစ်ချိန်ချိန်၌ဖြစ်စေ (၁)ကာမ ရာဂနှင့်ဗျာပါဒတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ (၂)အနာဂါမိဖိုလ် ဟူသော တတိယဘုံအဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ဝိပဿနာ ဘာဝနာ၌ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြု၏။

ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်သုံးသပ် ၏။ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာလမ်းစဉ်သို့ သက် ဝင်၏။ ဤသို့ကျင့်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်အဆုံး၌ တစ်ခုသောအာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ် (ဝေါဒါန်)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ အနာဂါမိမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအနာဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ် မည်၏။

အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ် သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အနာဂါမိအမည်ရသည့် ဆဋ္ဌအရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေပြီ။ ထို့နောက် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၅-မျိုး ဖြစ်၏။

ဤ ဆဋ္ဌအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေရှိသော ထိုဗြဟ္မာဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဤကာမလောကသို့ တစ်ဖန် ပြန်လည်လာခြင်းမျိုး မရှိတော့ပေ။

မှတ်ချက်။

အနု = မ၊ အာဂါမိ = ပြန်လာသည်။

အနာဂါမိ = ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်မလာသောပုဂ္ဂိုလ်။

၄။ စတုတ္ထမဂ်ဉာဏ်အကြောင်း

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီးသော အနာဂါမ် အရိယာသာဝကသည် ထိုနေရာ၌ပင် တစ်ထိုင်တည်းဖြစ်စေ၊ နောက်တစ်ချိန်ချိန်၌ဖြစ်စေ (၁)ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊မာန၊ဥဒ္ဒစ္စ၊အဝိဇ္ဇာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ (၂)အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော စတုတ္ထဘုံအဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ဝိပဿနာဘာဝနာ၌အားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြု၏။

ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ဗိုလ်၊ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ဝေဒနာ၊သညာ၊သင်္ခါရ၊ဝိညာဏ်ဟူသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်သုံးသပ်၏။ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာလမ်းစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ ဤသို့ကျင့်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အဆုံး၌ တစ်ခုသောအာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ် (ဝေါဒါန်)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်မည်၏။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ရဟန္တာအမည်ရသည့် အဋ္ဌမအရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေပြီ။ ထို့နောက် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၄-မျိုး ဖြစ်၏။ ဤရှစ်ယောက်မြောက် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို -

မဟာခီဏာသဝ	= အာသဝေါကုန်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊
အန္တိမဒေဟဓာရီ	= အဆုံးစွန်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊
ဩဟိတာဘာရ	= ရုပ်နာမ်ဟူသော ခန္ဓာဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ချထားပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊
အနုပ္ပတ္တသဒတ္တ	= မိမိအကျိုးကို ရောက်ပြီးရပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊

ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇန = ဘဝသံယောဇန ကုန်ခန်းပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်း
ကောင်း၊

သမ္မာဒညာဝိမုတ္တ = မှန်ကန်စွာသိပြီးမှ လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍
လည်းကောင်း၊

အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ = နတ်နှင့်တကွသော လူအပေါင်း၏ မြတ်သောအလှူ
ဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဟူ၍
လည်းကောင်း-ခေါ်သည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၆၀၁)

		ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး	
		သီလစင်ကြယ်ခြင်း	၁။ သီလဝိသုဒ္ဓိ
		ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ	၂။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ
သင်္ခါရတရားများကို အာရုံပြုသည်။	၁။	နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်	၃။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ
	၂။	ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်	၄။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ
	၃။	သမ္မသနဉာဏ်	၅။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
	၄။	ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နှင့်	၆။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
	၅။	ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်	
	၆။	ဘယတုပ္ပဋ္ဌာနဉာဏ်	
	၇။	အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်	
	၈။	နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်	
	၉။	မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်	
	၁၀။	ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်	
	၁၁။	သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်	
	၁၂။	အနုလောမဉာဏ်	
နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်။	၁၃။	ဂေါတြဘူဉာဏ်	ဝိသုဒ္ဓိမှလွတ်
	၁၄။	မဂ်ဉာဏ်	၇။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
	၁၅။	ဖိုလ်ဉာဏ်	
	၁၆။	ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်	
	ဉာဏ်စဉ် ၁၆-ပါး		

၅။ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး

သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅-ပါး၊ ဗိုလ် ၅-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ အရိယမဂ္ဂင် ၈-ပါးအားဖြင့် ၃၇-ပါးသော ဤတရားတို့သည် သစ္စာလေးပါးကိုသိတတ်သည့် အနက်သဘောကြောင့် ‘ဗောဓိ’ အမည်ရသည့် အရိယမဂ်၏ အဖို့အစဉ်ဖြစ်သောကြောင့် “ဗောဓိပက္ခိယ” မည်၏။

သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး

ထိုထိုအာရုံတို့၌ သက်ဝင်၍ ပြေးဝင်လျက်ထင်သောကြောင့် ‘ပဋ္ဌာန်’ မည်၏။ သတိသည်ပင်လျှင် ပြေးဝင်၍ထင်သောကြောင့် “သတိပဋ္ဌာန်” မည်ပါသည်။ ထိုသတိပဋ္ဌာန်သည် -

- (၁) ရူပကာယအာရုံ၌ အသုဘအခြင်းအရာကို ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် သုဘသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၂) ဝေဒနာအာရုံ၌ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် သုခသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၃) စိတ်အာရုံတို့၌ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်-ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- (၄) ဓမ္မသဘောအာရုံတို့၌ အနတ္တအခြင်းအရာကို ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်-ဟူ၍လည်းကောင်း ၄-ပါးအပြား ရှိ၏။

သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး

အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ‘ပဓာန’ မည်၏။ တင့်တယ်သော အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “သမ္မပ္ပဓာန်” မည်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ကောင်းစွာအားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “သမ္မပ္ပဓာန်” မည်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ကိလေသာအရုပ်ဆိုးမှုမှ ကင်းဝေးသောကြောင့် တင့်တယ်သည်ဖြစ်၍ ‘သမ္မာ’မည်၏။ ထိုတင့်တယ်သောလုံ့လသည်လည်း စီးပွားချမ်းသာကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပြဋ္ဌာန်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ‘ပဓာန’လည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် “သမ္မပ္ပဓာန”မည်ပါသည်။ စင်စစ်၊ သမ္မပ္ပဓာန်ဆိုသည်မှာ ဝီရိယစေတသိက်၏အမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည်-

- (၁) ဖြစ်ပြီးသောအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၊
- (၂) မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ၊
- (၃) မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ၊
- (၄) ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို တည်ခြင်းကိစ္စ၏အစွမ်းဖြင့် ၄-ပါး ရှိ၏။

ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး

ပြီးစီးပြည့်စုံခြင်း-ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ‘ဣဒ္ဓိ’မည်၏။ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ထိုပြီးစီးပြည့်စုံခြင်း၏ အဓိပတိပစ္စည်းဟူသော ပဓာနအနက်သဘောကြောင့် ပါဒ(အခြေခံ) မည်၏။ ထို့ကြောင့် “ဣဒ္ဓိပါဒ်”မည်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ပြီးစီးပြည့်စုံခြင်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ‘ဣဒ္ဓိ’မည်၏။ အကျိုးဖြစ်သော ထိုပြီးစီးပြည့်စုံခြင်း၏ ရှေးအဖို့အကြောင်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ‘ပါဒ’မည်၏။ ထို့ကြောင့် “ဣဒ္ဓိပါဒ်”မည်ပါသည်။ ဣဒ္ဓိပါဒ်၄-ပါးတို့မှာ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်၊ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် တို့ဖြစ်သည်။

“ရဟန်းတို့... ဆန္ဒကိုအကြီးအမှူးပြု၍ အကယ်၍ သမာဓိ ဖြစ်ငြားအံ့၊ စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်းကို အကယ်၍ ရငြားအံ့၊ ဤသမာဓိကို ဆန္ဒ သမာဓိဟူ၍ ဆိုအပ်၏”ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောကြောင့် ဆန္ဒ အစရှိသော အဓိပတိ၏အစွမ်းဖြင့်ရအပ်သော လောကီတရားတို့သည်လည်း “ဣဒ္ဓိပါဒ်”မည်ပါသည်။

ဣန္ဒြေ ၅-ပါး

မယုံကြည်ခြင်း(အဿဒ္ဓိယ)၊ ပျင်းရိခြင်း(ကောသဇ္ဇ)၊ မေ့လျော့ခြင်း(ပမာဒ)၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း(ဝိက္ခေပ)၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း(သမ္မောဟ)တို့ကို လွှမ်းမိုးနှိမ်နင်းတတ်သောကြောင့် လွှမ်းမိုးနှိမ်နင်းမှုဟူသော အစိုးရခြင်း(အဓိပတိ)အနက်သဘောအားဖြင့် “ဣန္ဒြေ”မည်ပါသည်။ ဣန္ဒြေ၅-ပါးတို့မှာ သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ ဝီရိယိန္ဒြေ၊ သတိန္ဒြေ၊ သမာဓိန္ဒြေ၊ ပညိန္ဒြေ တို့ဖြစ်သည်။

ဗိုလ် ၅-ပါး

မယုံကြည်ခြင်း(အဿဒ္ဓိယ)၊ ပျင်းရိခြင်း(ကောသဇ္ဈ)၊ မေ့လျော့ခြင်း(ပမာဒ)၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း(ဝိက္ခေပ)၊ ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း(သမ္မောဟ)တို့က မလွှမ်းမိုးအပ်၊ မလွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့် မတုန်လှုပ်ခြင်း(အကမ္ပိယ)အနက် သဘောအားဖြင့် 'ဗိုလ်' မည်ပါသည်။ ဗိုလ်၅-ပါးတို့မှာ သဒ္ဓါဗိုလ်၊ ဝီရိယဗိုလ်၊ သတိဗိုလ်၊ သမာဓိဗိုလ်၊ ပညာဗိုလ် တို့ဖြစ်သည်။

ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး

သိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါဖြစ်သောကြောင့် သတိစသော တရားခုနစ်ပါးတို့သည် "ဗောဇ္ဈင်" မည်ပါသည်။ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးမှာ သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် တို့ဖြစ်သည်။

မဂ္ဂင် ၈-ပါး

ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသောတရားတို့သည် "မဂ္ဂင်" မည်ပါသည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့မှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ တို့ဖြစ်သည်။

အထူးထူးသောစိတ်တို့၌

ဗောဓိပက္ခိယတရားများကို ရနိုင်ပုံ

ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို အရိယမဂ်၏ရှေးအဖို့၌ လောကီဝိပဿနာ ဖြစ်စဉ်ခဏ၌ အထူးထူးသောစိတ်တို့၌ ရနိုင်၏။

- အာနာပါနအပိုင်း၊ ဣရိယာပထအပိုင်း၊ သမ္မဇေသအပိုင်း၊ ပဋိကူလမနသိကာရအပိုင်း၊ ဓာတုမနသိကာရအပိုင်း၊ သိဝထိကကိုးပိုင်းဟူသော ၁၄-ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရူပကာယကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။
- သုခဝေဒနာအားဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်းစသော ၉-ပါးသောအခြင်းအရာတို့ဖြင့် ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။

- သရာဂစိတ်ကို ရှုမှတ်ခြင်းစသော ၁၆-ပါးသောအခြင်းအရာတို့ဖြင့် စိတ်ကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။
- နီဝရဏအပိုင်း၊ ခန္ဓာအပိုင်း၊ အာယတနအပိုင်း၊ ဗောဇ္ဈင်အပိုင်း၊ သစ္စာအပိုင်း ဟူသော ၅-ပါးသောအခြင်းအရာတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် အား ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။
- မိမိ၏ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအတ္တဘော၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော အကုသိုလ်ကို သူတစ်ပါး သန္တာန်၌ဖြစ်သည်ကို တွေ့မြင်၍ “ဤအကုသိုလ်မျိုးမဖြစ်အောင် ကျင့်သုံးအံ့၊ ဤသို့ကျင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား ဤအကုသိုလ် မဖြစ်လတ္တံ့” ဟု အကုသိုလ် မဖြစ်အောင် အားထုတ်သောကာလ၌ ပထမသမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။
- မိမိသန္တာန်၌ အကြိမ်များစွာဖြစ်နေသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တွေ့မြင်ပြီး လျှင် ယင်းအကုသိုလ်တရားများ မဖြစ်အောင် အားထုတ်သောကာလ၌ ဒုတိယ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။
- ဤပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော ဈာန်ကိုဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်သောကာလ၌ တတိယသမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။
- ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဈာန်၊ ဝိပဿနာတရားများ မဆုတ်ယုတ်အောင် အဖန်ဖန် ဖြစ်စေသောကာလ၌ စတုတ္ထသမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။
- ဆန္ဒကို အကြီးအမှူးပြု၍ သမထ၊ ဝိပဿနာစသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရာကာလ၌ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။
- မိစ္ဆာဝါစာခေါ် မသင့်မလျော်သော ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရာကာလ၌ သမ္မာ ဝါစာကို ရအပ်၏။

ဤသို့လျှင် အထူးထူးသောစိတ်တို့၌ ဗောဓိပက္ခိယတရားများကို လောကီ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်စဉ် အခိုက်အတန့်၌ ရအပ်ပါသည်။

- (က) အရိယမဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး ဖြစ်ရာကာလ၌ ၃၇-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရား တို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။
- (ခ) အရိယဖိုလ် ၄-ပါး ဖြစ်ရာကာလ၌ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါးကိုကြည့်၍ ၃၃-ပါး သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

အရိယမဂ်ခဏ၌ သတိတစ်ပါးတည်းက

၄-ပါးဖြစ်ပုံ

အရိယမဂ်၏ စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်အတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကိုပင်အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတိတစ်ပါးတည်းကပင် ၄-ပါး ဖြစ်လာ၏။ ဖြစ်လာပုံမှာ- ရူပကာယ၌ သုဘသညာကိုပယ်ခြင်း၊ ဝေဒနာ၌ သုခသညာကိုပယ်ခြင်း၊ စိတ်၌ နိစ္စသညာကိုပယ်ခြင်း၊ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ အတ္တသညာကိုပယ်ခြင်း ကိစ္စတို့ကိုဆောင်ရွက်ရာ၌ သတိနှင့်တကွသော အရိယမဂ်တရားက ဆောင်ရွက်သဖြင့် ၄-ပါးဟူ၍ ဖြစ်လာ၏။

အရိယမဂ်ခဏ၌ ဝီရိယတစ်ပါးတည်းက

၄-ပါးဖြစ်ပုံ

ထို့အတူ အရိယမဂ်၏ စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်အတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကိုပင်အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝီရိယတစ်ပါးတည်းကပင် ၄-ပါး ဖြစ်လာ၏။ ဖြစ်လာပုံမှာ- အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်ပေါ်အောင် အားထုတ်ခြင်းစသော လေးပါးသောကိစ္စတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ၄-ပါးဟူ၍ ဖြစ်လာ၏။

မှတ်ချက်။ ဣဒ္ဓိပါဒ်၊ ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်တို့၌ တရားကိုယ်အရေအတွက် အတိုးအလျော့ မရှိပေ။ (စည်း၄။ ၆၀၀)

တရားကိုယ်ကောက်ပုံ

ကိုးခုတရား၊ တစ်ပါးစီသာ၊
တစ်ခုသည်ကား၊ နှစ်ပါးတစ်ဖြာ။
လေးပါး၊ ငါးပါး၊ ရှစ်ပါး၊ ကိုးဖြာ၊
၄င်းတို့ ခြောက်ဖို့ ကွဲကြပါ။

ကိုးခုတရား၊ တစ်ပါးစီသာ

ဆန္ဒ၊ စိတ်၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ ဥပေက္ခာ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဤ ၉-ပါးသောတရားတို့သည် ဆန္ဒဒ္ဓိပါဒ်စသည်အားဖြင့် ဗောဇ္ဈင်တစ်ပါးချင်းစီသာ သက်ဆိုင်၏။ အခြားဗောဇ္ဈင်တို့နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။ (နဝ ဇကဝိဝ)

တစ်ခုသည်ကား၊ နှစ်ပါးတစ်ဖြာ

သဒ္ဓါတစ်ပါးသည် သဒ္ဓါန္တေ၊ သဒ္ဓါဗိုလ်-ဟူသော ဗောဇ္ဈင်နှစ်ပါးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ (ဧကော ဒ္ဓိဓာ)

တစ်ခုသည်ကား၊ လေးပါးတစ်ဖြာ

သမာဓိတစ်ပါးသည် သမာဓိန္တေ၊ သမာဓိဗိုလ်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်-ဟူသော ဗောဇ္ဈင်လေးပါးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ (ဧကော စတုဓာ)

တစ်ခုသည်ကား၊ ငါးပါးတစ်ဖြာ

ပညာတစ်ပါးသည် ပညိန္တေ၊ ပညာဗိုလ်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်၊ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်-ဟူသော ဗောဇ္ဈင်ငါးပါးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ (ဧကော ပဉ္စဓာ)

တစ်ခုသည်ကား၊ ရှစ်ပါးတစ်ဖြာ

သတိတစ်ပါးသည် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးနှင့် သတိန္တေ၊ သတိဗိုလ်၊ သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာသတိမဂ္ဂင်-ဟူသော ဗောဇ္ဈင်ရှစ်ပါးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ (ဧကော အဋ္ဌဓာ)

တစ်ခုသည်ကား၊ ကိုးပါးတစ်ဖြာ

ဝီရိယတစ်ပါးသည် သမ္မပ္ပဓာန်လေးပါးနှင့် ဝီရိယိန္တေ၊ ဝီရိယဗိုလ်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်-ဟူသော ဗောဇ္ဈင်ကိုးပါးတို့နှင့် သက်ဆိုင်၏။ (ဧကော နဝဓာ)

ဤသို့လျှင် ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် -

- အသမ္ဘိန္နတရားကိုယ်အားဖြင့် ၁၄-ပါး၊
- ကောဋ္ဌာသအဖို့အစုအားဖြင့် ၇-ပါး၊
- ပဘောဒအားဖြင့် ၃၇-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

၆။ နိမိတ္တ-ပဝတ္တမှ ထခြင်း

လောကီဝိပဿနာ

လောကီဝိပဿနာသည် သင်္ခါရနိမိတ်လျှင်အာရုံရှိသောကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှ မထနိုင်။ မပြတ်ဖြစ်သောခန္ဓာအယဉ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော သမုဒယတဏှာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ခန္ဓာအယဉ်(ပဝတ္တ)မှလည်း မထနိုင်ပေ။

ဂေါတြဘူဉာဏ်

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် မပြတ်ဖြစ်သောခန္ဓာအယဉ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော သမုဒယတဏှာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်နိုင်သောကြောင့် ခန္ဓာအယဉ်(ပဝတ္တ)မှ မထနိုင်ပေ။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)မှ ထနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်ထခြင်း(ဧကတော ဝုဋ္ဌာန)မည်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားရှင်က -

“ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနဝိဝဋ္ဌနေ ပညာ ဂေါတြဘူဉာဏ် = ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရမှ ထခြင်း၊

ပြန်လည်ခြင်း ပြီးစီးလတ်သော် ပညာသည် ဂေါတြဘူဉာဏ် မည်၏” ဟူ၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အရိယမဂ်ဉာဏ်

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်ကား သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသောကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)မှလည်း ထ၏။ မပြတ်ဖြစ်သောခန္ဓာအယဉ်၏ အကြောင်းဖြစ်သည့် သမုဒယတဏှာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းကြောင့် ခန္ဓာအယဉ်(ပဝတ္တ)မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့် နှစ်ဖက်ထခြင်း(ဥဘတော ဝုဋ္ဌာန) မည်၏။

ဉာဏ်	နိမိတ္တ	ပဝတ္တ	ဝုဋ္ဌာနအမည်
လောကီဝိပဿနာဉာဏ်	✗	✗	ဥဘတော အဝုဋ္ဌာန
ဂေါတြဘူဉာဏ်	✓	✗	ဧကတော ဝုဋ္ဌာန
အရိယမဂ်ဉာဏ်	✓	✓	ဥဘတော ဝုဋ္ဌာန

၇။ အရိယမဂ်တရားက အကုသိုလ်တရားများကို ပယ်သတ်ပုံ

သံယောဇဉ်၁၀-ပါး

ဘဝသစ်ခန္ဓာတို့နှင့် ဘဝဟောင်းခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကျိုးနှင့်ကံ
ကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း ယှဉ်စေတတ်သော
ကြောင့် ရူပရာဂစသည်တို့ကို “သံယောဇဉ်” ဟုခေါ်သည်။

ဥဒ္ဓန္တဘာဂိယသံယောဇဉ်၅-ပါး ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာ
ဤ၅-ပါးသော သံယောဇဉ်တို့ကို အထက်
ဗြဟ္မာလောက၌ ဖြစ်လတ္တံ့သောခန္ဓာတို့နှင့်
ဖြစ်ခဲ့ပြီးသောခန္ဓာတို့ကို ယှဉ်စေတတ်သော
ကြောင့် ‘ဥဒ္ဓန္တဘာဂိယသံယောဇဉ်’ ဟုခေါ်
သည်။

အစောဘာဂိယသံယောဇဉ် ၅-ပါး သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊
ကာမရာဂ၊ ပဋိဃဟူသော ဤ၅-ပါးသော
သံယောဇဉ်တို့ကို အောက်ကာမလောက၌ ဖြစ်
လတ္တံ့သောခန္ဓာတို့နှင့် ဖြစ်ခဲ့ပြီးသောခန္ဓာတို့ကို
ယှဉ်စေတတ်သောကြောင့် ‘အစောဘာဂိယ
သံယောဇဉ်’ ဟုခေါ်သည်။

ပထမမဂ်	(က) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ (ခ) အပါယ်သို့ရောက်စေတတ်သော ကာမရာဂ၊ ပဋိဃ၊
ဒုတိယမဂ်	ကြွင်းသော ရုန့်ရင်းသည့် ကာမရာဂ၊ ပဋိဃ၊
တတိယမဂ်	သိမ်မွေ့သည့် ကာမရာဂ၊ ပဋိဃ၊
စတုတ္ထမဂ်	ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာ၊

ကိလေသာ ၁၀-ပါး

မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ညစ်နွမ်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မိမိနှင့်ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ကိလေသာ” မည်ပါသည်။ ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ
တတိယမဂ်	ဒေါသ
စတုတ္ထမဂ်	လောဘ၊ မောဟ၊ မာန၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ

မိစ္ဆတ္တ ၈-ပါး၊ (သို့) ၁၀-ပါး

မှားယွင်းစွာ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် “မိစ္ဆတ္တ” မည်ပါသည်။ ထိုမိစ္ဆတ္တ တို့သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါစာ၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တ၊ မိစ္ဆာအာဇီဝ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသတိ၊ မိစ္ဆာသမာဓိ-ဟူ၍ ၈-ပါးရှိ၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် မိစ္ဆာဝိမုတ္တိနှင့် မိစ္ဆာဉာဏ်ကိုထည့်၍ မိစ္ဆတ္တတရား ၁၀-ပါးရှိ၏-ဟူ၍လည်း ဆိုကြသေးသည်။

ပထမမဂ်	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဝါစာလာ မုသာဝါဒ၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တ၊ မိစ္ဆာအာဇီဝ၊
တတိယမဂ်	မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါစာလာ ဖရသဝါစာ၊ ပိသုဏဝါစာ၊
စတုတ္ထမဂ်	မိစ္ဆာဝါစာလာ သမ္ပပ္ပလာပ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသတိ၊ မိစ္ဆာသမာဓိ၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ၊ မိစ္ဆာဉာဏ်၊

လောကဓံတရား ၈-ပါး

သတ္တလောကဖြစ်ခြင်းရှိလျှင် မကင်းနိုင်သောတရားများဖြစ်သောကြောင့် လာဘ်ရခြင်းစသည်တို့ကို “လောကဓံတရား” ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လောကဓံ တရားရှစ်ပါးမှာ-

လာဘ်ရခြင်း၊ လာဘ်မရခြင်း၊
 အခြွေအရံများခြင်း၊ အခြွေအရံကင်းမဲ့ခြင်း၊
 ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊
 ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ လာဘ်ရခြင်းစသည်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော လောဘနှင့်
 လာဘ်မရခြင်းစသည်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဒေါသကို
 ကာရဏုပစာရအားဖြင့်လည်း “လောကဓံ”တရားဟု ခေါ်ပါသည်။
 အရိယမဂ်ဖြင့်ပယ်ရာ၌ ဤလောဘ၊ ဒေါသတို့ကိုသာ ပဟာတဗ္ဗ
 တရားအနေဖြင့် ကောက်ရမည်။

တတိယမဂ်	ပဋိဿခေါ် ဒေါသ
စတုတ္ထမဂ်	အနုနယခေါ် လောဘ (အခြွေအရံများခြင်း၌လည်းကောင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်း၌ လည်းကောင်း လောဘကို စတုတ္ထမဂ်ဉာဏ်က ပယ် သည်ဟူ၍လည်း ကေစိဆရာတို့ ဆိုကြသည်။)

မစ္ဆရိယ ၅-ပါး

နေရာကျောင်းစသည်တို့၌ သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ကို
 သည်းမခံနိုင်(သဘောမတူနိုင်)သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သောဝန်တို့ခြင်း
 ကို “မစ္ဆရိယ”ဟုခေါ်သည်။ မစ္ဆရိယ ၅-ပါးတို့မှာ- အာဝါသမစ္ဆရိယ၊ ကုလ-
 မစ္ဆရိယ၊ လာဘမစ္ဆရိယ၊ ဓမ္မမစ္ဆရိယ၊ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ တို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ မစ္ဆရိယ ၅-ပါးတို့ကို ပထမမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်သည်။

ဝိပုလ္လာသ ၁၂-ပါး

(၁)	အနိစ္စ၌ နိစ္စဟု အမှတ်မှားခြင်း သညာဝိပုလ္လာသ၊	
(၂)	။ အသိမှားခြင်း စိတ္တဝိပုလ္လာသ၊	
(၃)	။ အယူမှားခြင်း ဒိဋ္ဌိဝိပုလ္လာသ၊	ဂိမေထပ
(၄)	ဒုက္ခ၌ သုခဟု အမှတ်မှားခြင်း သညာဝိပုလ္လာသ၊	ဂိမေသင်္ဂဏ
(၅)	။ အသိမှားခြင်း စိတ္တဝိပုလ္လာသ၊	
(၆)	။ အယူမှားခြင်း ဒိဋ္ဌိဝိပုလ္လာသ၊	ဂိမတ္ထိရာဇ

- (၇) အနတ္တ၌ အတ္တဟု အမှတ်မှားခြင်း သညာဝိပ္ပလ္လာသ၊
 (၈)   "   အသိမှားခြင်း စိတ္တဝိပ္ပလ္လာသ၊
 (၉)   "   အယူမှားခြင်း ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ၊
 (၁၀) အသုဘ၌ သုဘဟု အမှတ်မှားခြင်း သညာဝိပ္ပလ္လာသ၊
 (၁၁)   "   အသိမှားခြင်း စိတ္တဝိပ္ပလ္လာသ၊
 (၁၂)   "   အယူမှားခြင်း ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ၊

ပထမမဂ်	(က) အနိစ္စ၌ နိစ္စဟုအမှတ်မှား၊အသိမှား၊အယူမှားသော သညာစိတ္တဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ ၃-ပါး၊ (ခ) အနတ္တ၌ အတ္တဟုအမှတ်မှား၊အသိမှား၊အယူမှားသော သညာစိတ္တဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ ၃-ပါး၊ (ဂ) ဒုက္ခ၌ သုခဟု အယူမှားသော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ ၁-ပါး၊ (ဃ) အသုဘ၌ သုဘဟု အယူမှားသော ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ ၁-ပါး၊
တတိယမဂ်	အသုဘ၌ သုဘဟု အမှတ်မှား၊အသိမှားသော သညာစိတ္တဝိပ္ပလ္လာသ ၂-ပါး၊
စတုတ္ထမဂ်	ဒုက္ခ၌ သုခဟု အမှတ်မှား၊အသိမှားသော သညာစိတ္တဝိပ္ပလ္လာသ ၂-ပါး၊

ဂန္ထ ၄-ပါး

နာမ်အပေါင်းဟူသော နာမကာယကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်အပေါင်းဟူသော ရူပကာယကိုလည်းကောင်း ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သောကြောင့် 'ဂန္ထ' မည်ပါသည်။
 ဂန္ထ ၄-ပါးတို့မှာ- အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ၊ ဗျာပါဒကာယဂန္ထ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ၊ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ၊ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ
တတိယမဂ်	ဗျာပါဒကာယဂန္ထ
စတုတ္ထမဂ်	အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ

အဂတိ ၄-ပါး

ချစ်ခြင်း(ဆန္ဒာဂတိ), မုန်းခြင်း(ဒေါသဂတိ), မသိနားမလည်ခြင်း (မောဟဂတိ), ကြောက်ခြင်း(ဘယဂတိ)တို့ကြောင့် မပြုသင့်သောအမှုကို ပြုခြင်း နှင့် ပြုသင့်သောအမှုကို မပြုခြင်းတို့ကို ခေါ်သည်။ - မှန်၏။ ထိုမပြုသင့်သောအမှု ကို ပြုခြင်းနှင့် ပြုသင့်သောအမှုကို မပြုခြင်းကို အရိယာတို့သည် မရောက်အပ်၊ မရောက်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် “အဂတိ” ဟုခေါ်သည်။
မှတ်ချက်။ အဂတိတရားလေးပါးလုံးကို ပထမမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်၏။

အာသဝေါတရား ၄-ပါး

ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘူတိုင်အောင်၊ ဘဝအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံ ပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ‘အာသဝ’ မည်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် ရေအိုး၏အပေါက်တို့မှ ရေကဲ့သို့ မပိတ်မဆိုအပ်သော ဒွါရတို့မှ ယိုစီးတတ်သောကြောင့် အမြဲတမ်း ယိုထွက်ခြင်းအနက်သဘောအားဖြင့် ‘အာသဝ’ မည်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သောကြောင့် ‘အာသဝ’ မည်၏။ အာသဝ ၄-ပါးတို့မှာ ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝ၊ ဒိဋ္ဌာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝ တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဒိဋ္ဌာသဝ၊
တတိယမဂ်	ကာမာသဝ၊
စတုတ္ထမဂ်	ဘဝါသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝ

ဩဇာ ၄-ပါး၊ ယောဂ ၄-ပါး

ဘဝတည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာ၌ ဆွဲငင်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ကူးမြောက်နိုင်ခဲ့သော အနက်သဘောကြောင့်လည်းကောင်း ‘ယောဂ’ မည်၏။

အာရုံနှင့်ကင်းကွာခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ကင်းကွာခြင်းကို လည်းကောင်း မပေးတတ်သောကြောင့် ‘ယောဂ’ မည်၏။

မှတ်ချက်။ သရုပ်မှာ အာသဝအတိုင်း ဖြစ်သည်။ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ်ပုံ မှာလည်း အတူတူပင် ဖြစ်၏။

နိဝရဏ ၅-ပါး

စိတ်ကိုတားမြစ်တတ်, ပိတ်ဆို့တတ်, ဖုံးကွယ်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် 'နိဝရဏ' မည်၏။ နိဝရဏ ၅-ပါးတို့မှာ ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၊ ဗျာပါဒနိဝရဏ၊ ထိန-မိဒ္ဓနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ၊
တတိယမဂ်	ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၊ ဗျာပါဒနိဝရဏ၊ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ၊
စတုတ္ထမဂ်	ထိန-မိဒ္ဓနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏ၊

ပရာမာသ

ထိုထိုတရားတို့၏ မတင့်တယ်ခြင်းစသော မှန်သောသဘောကို ကျော်လွန်၍ အမှန်မှတစ်ပါးသော မဟုတ်မမှန်သော တင့်တယ်ခြင်းစသော သဘောကို သုံးသပ်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို 'ပရာမာသ' ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ ပရာမာသကို ပထမမဂ်ဉာဏ်ကသာလျှင် ပယ်သတ်၏။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး

ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့မှာ ကာမုပါဒါန်၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန် တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန်၊
စတုတ္ထမဂ်	ကာမုပါဒါန် (ရူပရာဂနှင့် အရူပရာဂအပါအဝင်)

အနုသယ ၇-ပါး

ကာမရာဂစသည်တို့သည် အားအစွမ်းသို့ ရောက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ အဖန်တလဲလဲဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ကိန်းအောင်းကုန်သောကြောင့် 'အနုသယ' မည်၏။ အနုသယ ၇-ပါးတို့မှာ ကာမရာဂါနုသယ၊ ပဋိဗ္ဗာနုသယ၊ မာနာနုသယ၊ ဒိဋ္ဌာနုသယ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ၊ ဘဝရာဂါနုသယ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယ တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဒိဋ္ဌာနဿယ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနဿယ၊
တတိယမဂ်	ကာမရာဂါနဿယ၊ ပဋိဃာနဿယ၊
စတုတ္ထမဂ်	မာနာနဿယ၊ ဘဝရာဂါနဿယ၊ အဝိဇ္ဇာနဿယ၊

မလခေါ် အညစ်အကြေး ၃-ပါး

ဆီစွန်းသောညွန့်ကဲ့သို့ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ကလည်း မစင်ကြယ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ တစ်ပါးသောတရားတို့အားလည်း မစင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ‘မလ’ မည်၏။ မလခေါ် အညစ်အကြေးတို့မှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟူသော တရားသုံးပါးတို့ဖြစ်သည်။

တတိယမဂ်	ဒေါသအညစ်အကြေး၊
စတုတ္ထမဂ်	လောဘအညစ်အကြေး၊ မောဟအညစ်အကြေး၊

အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး

အကုသိုလ်ကံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ‘အကုသလကမ္မပထ’ မည်၏။ ယင်းတရားတို့မှာ -

- (၁) ပါဏာတိပါတ = သတ္တဝါ၏အသတ်ကို သတ်ခြင်း၊
- (၂) အဒိန္နာဒါန = သူတစ်ပါး၏ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း၊
- (၃) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ = မပိုင်၊မဆိုင်သော မေထုန်ကာမတို့၌ မှားယွင်းစွာ ကျူးလွန်ခြင်း၊
- (၄) မုသာဝါဒ = မမှန်စကား လိမ်လည်ပြောကြားခြင်း၊
- (၅) ပိသုဏဝါစာ = ဂုံးတိုက်စကား ပြောကြားခြင်း၊
- (၆) ဖရသဝါစာ = ရန်ရင်းကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောကြားခြင်း၊
- (၇) သမ္ပပ္ပလာပ = အဖျင်းအသွမ်းစကားကို ပြောကြားခြင်း၊
- (၈) အဘိဇ္ဈာ = သူတစ်ပါးဥစ္စာကို ရလိုသမှု ရှေးရှုကြံစည်ခြင်း၊
- (၉) ဗျာပါဒ = သူတစ်ပါးအား သေကြေပျက်စီးရန် ကြံစည်ခြင်း၊
- ၁၀) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ = ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးမရှိဟု မှားယွင်းသောအယူရှိခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၊ မုသာဝါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊
တတိယမဂ်	ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ၊ ဗျာပါဒ၊
စတုတ္ထမဂ်	သမ္ပပ္ပလာပ၊ အဘိဇ္ဈာ၊

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့မှာ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၊ ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၊ မောဟမူစိတ် ၂-ပါး တို့ဖြစ်သည်။

ပထမမဂ်	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် ၁-ပါး
တတိယမဂ်	ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၊
စတုတ္ထမဂ်	ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ် ၁-ပါး၊

(စဉ်၊ ၄။ ၆၁၅-၆၃၀)

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

မဂ်ဉာဏ်သည် ပဟာတဗ္ဗကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ရာ၌ အတိတ်၊ အနာဂတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သလော? သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သလော?

ဖြေရှင်းချက်

အကယ်၍ အတိတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သည်ဟုဆိုလျှင် အရိယမဂ်သည် ကုန်ပြီးသောကိလေသာတို့ကို ကုန်စေသည်မည်၏။ ချုပ်ပြီးသောကိလေသာတို့ကို ချုပ်စေသည်မည်၏။ ကင်းပြီးသောကိလေသာတို့ကို ကင်းစေသည်မည်၏။ အတိတ်ကိလေသာတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ခဏတ္တယသက်တမ်းစေ့ပါက သဘာဝအလျောက်ပင် ချုပ်ပြီးသွားပြီးဖြစ်သောကြောင့် အရိယမဂ်ခဏ၌ အတိတ်ကိလေသာတို့ မရှိတော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အတိတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သည်မဟုတ်ပေ။

အကယ်၍ အနာဂတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သည်ဟုဆိုလျှင် မဖြစ်သေးသည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရာရောက်၏။ မပေါ်သေးသည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရာရောက်၏။ မထင်ရှားသေးသည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရာရောက်၏။ မရောက်လာသေးသည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရာရောက်၏။ အနာဂတ်ကိလေသာတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ခဏတ္တယအနေဖြင့် ထင်ရှားမရှိကြသေးရကား ထိုအရိယမဂ်ခဏ၌ ထင်ရှားမရှိသေးသည့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အနာဂတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သည် မဟုတ်ပေ။

အကယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သည်ဟုဆိုလျှင် ရာဂဖြင့် တပ်မက်လျက် ရာဂကိုပယ်သည် မည်၏။ ဒေါသဖြင့်အမျက်ထွက်လျက် ဒေါသကို ပယ်သည်မည်၏။ မောဟဖြင့်တွေဝေလျက် မောဟကို ပယ်သည်မည်၏။ မာနဖြင့် ခက်ထန်လျက် မာနကိုပယ်သည် မည်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် မှားသောအားဖြင့်နှလုံးသွင်းလျက် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုပယ်သည် မည်၏။ ဥဒ္ဓစ္စဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်လျက် ဥဒ္ဓစ္စကိုပယ်သည် မည်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာဖြင့် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသို့ရောက်လျက် ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်သည် မည်၏။ ဖြစ်နိုင်စွမ်းသောအားအစွမ်း (ထားမကိလေသာ)သို့ရောက်လျက် ဖြစ်နိုင်စွမ်းသော အနုသယကိုပယ်သည် မည်၏။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ မည်းညစ်သည့်အကုသိုလ်တရားနှင့် ဖြူစင်သည့်ကုသိုလ်တရားတို့ ထမ်းပိုး၌ ညီတူအစုံဖွဲ့ထားသည့်ပမာ ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ မဂ်ကိုပွားစေခြင်းသည် ညစ်ညူးကြောင်းကိလေသာတို့နှင့် ရောနှောယှဉ်တွဲသည် ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သည် မဟုတ်ပေ။

စောဒနာ

မဂ်ဉာဏ်သည် ပဟာတဗ္ဗကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ရာ၌ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်သည်မဟုတ်-ဟု ဆိုလျှင် -

- အရိယမဂ်ကိုပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိတော့ပြီလော?
- အရိယဖိုလ်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဖလသစ္စာကိရိယသည် မရှိတော့ပြီလော?
- ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းလုပ်ငန်း ကိလေသပ္ပဟာနသည် မရှိတော့ပြီလော?
- သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဓမ္မာဘိသမယသည် မရှိတော့ပြီလော?

ဖြေရှင်းချက် - အရိယမဂ်ကိုပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။

- အရိယဖိုလ်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဖလသစ္စာကိရိယသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။

- ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းလုပ်ငန်း ကိလေသပ္ပဟာနသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။

- သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဓမ္မာဘိသမယသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။

ဥပမာဖြင့်ရှင်းပြရသော် -

အသီးမသီးသေးသည့် နနယ်သောသစ်ပင်တစ်ပင် ရှိသည်ဆိုပါစို့...။ ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် ထိုသစ်ပင်၏အမြစ်ကို ဖြတ်တောက်လေရာ၏။ ထိုသစ်ပင်၌ မသီးသေးသော အသီးတို့သည် ရှိကုန်ရာ၏။ ထိုမသီးသေးသော အသီးတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ကုန်မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ

(က) ရှေးအတိတ်ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဤဘဝ၌ ရှေးဦးစွာဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဥပါဒိန္နကခန္ဓာဟူသော ‘ဥပါဒ’သည် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ စွဲမှီရာအကြောင်း(ဟေတု) ဖြစ်၏။ အထောက်အပံ့အကြောင်း(ပစ္စယ) ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဥပါဒိန္နကခန္ဓာတို့၏အပြစ်ကို မြင်ပြီးလျှင် ဥပါဒိန္နကခန္ဓာတို့ကင်းရာ အနုပ္ပါဒနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။

ထိုသို့ အနုပ္ပါဒနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်၏ပြေးဝင်ခြင်းကြောင့် ဥပါဒိန္နကခန္ဓာဟူသော စွဲမှီရာအကြောင်း၊ အထောက်အပံ့အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ကုန်မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ကြကုန်။ ဤသည်မှာ အကြောင်းကိလေသာချုပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဆင်းရဲချုပ်ခြင်း(ဟေတုနိရောဓ-ဒုက္ခနိရောဓ) ဖြစ်၏။

(ခ) ဥပါဒိန္နကခန္ဓာတို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပွားခြင်းဟူသော ‘ပဝတ္တ’သည် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ စွဲမှီရာအကြောင်း(ဟေတု) ဖြစ်၏။ အထောက်အပံ့အကြောင်း(ပစ္စယ) ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဥပါဒိန္နကခန္ဓာတို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပွားခြင်း၏အပြစ်ကို မြင်ပြီးလျှင် ဥပါဒိန္နကခန္ဓာ အဆက်မပြတ်မဖြစ်ပွားတော့သည့် အပ္ပဝတ္တနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ ... (ပ) ... မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်။

(ဂ) ရုပ်နာမ်သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော ‘နိမိတ္တ’သည် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏

စွဲမှီရာအကြောင်း ဖြစ်၏။ အထောက်အပံ့အကြောင်း ဖြစ်၏။ ဤသို့ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရနိမိတ်တို့၏အပြစ်ကို မြင်ပြီးလျှင် သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းရာ အနိမိတ္တနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ ....(ပ)... မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်။

- (ဂ) နောင်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ကြောင်းကံကို အားထုတ်ခြင်းဟူသော ‘အာယူဟန’ သည် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ စွဲမှီရာအကြောင်း ဖြစ်၏။ အထောက်အပံ့အကြောင်း ဖြစ်၏။ ဤသို့ နောင်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ကြောင်းကံကို အားထုတ်ခြင်းဟူသော အာယူဟန၏အပြစ်ကို မြင်ပြီးလျှင် ယင်းကံကို အားမထုတ်ခြင်း အနာယူဟနဟူသော အာယူဟနကင်းရာ နိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။

ထိုသို့ အနာယူဟနနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ စိတ်၏မပြေးဝင်ခြင်းကြောင့် အာယူဟန ဟူသော စွဲမှီရာအကြောင်း၊ အထောက်အပံ့အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ကုန်မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ် ကြကုန်။ ဤသည်မှာ အကြောင်းကိလေသာချုပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဆင်းရဲချုပ်ခြင်း(ဟေတုနိရောဓ-ဒုက္ခနိရောဓ) ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ကိုပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။ အရိယဖိုလ်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဖလသစ္ဆိကိရိယသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။ ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းလုပ်ငန်း ကိလေသပ္ပဟာနသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။ သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက်ပြုခြင်း ဓမ္မာဘိသမယသည် မရှိမဟုတ်၊ ရှိ၏။

မှတ်ချက်။ ဤအကြောင်းချုပ်လျှင် အကျိုးချုပ်ခြင်း(ဟေတုနိရောဓ-ဒုက္ခနိရောဓ) ကို ပြဆိုထားသောစကားရပ်မှာ ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်စကားရပ် များ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစကားရပ်တို့ဖြင့် “ဘူမိလဒ္ဓ” အမည်ရသည့် အနုသယကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ပုံကို ဖော်ပြ၏။

အဆိုပါ ဘူမိလဒ္ဓကိလေသာတို့သည် အတိတ်လော၊ အနာဂတ်လော၊ ပစ္စုပ္ပန်လော-ဟု မေးလာလျှင်မူ အတိတ်လည်းမဟုတ်၊ အနာဂတ် လည်းမဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်လည်း မဟုတ်။ “ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပ္ပန္န” မည်၏- ဟူ၍ ဖြေဆိုရန်သာ ရှိသည်။ (စည်း၊ ၄။ ၆၃၅-၆၃၆)

[ဧတေန ကိံ ဒီပိတံ ဟောတိ? ဘူမိလဒ္ဓါနံ ကိလေသာနံ ပဟာနံ ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဘူမိလဒ္ဓေါ ပန ကိံ အတိတာနာဂတ ဥဒါဟု ပစ္စုပ္ပန္နာတိ။ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နာ ဧဝ နာမ တော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၈)]

ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဥပဋ္ဌ ၄-မျိုး

ဖြစ်ပေါ်ခြင်း=ဥပဋ္ဌသည် (၁) ဝတ္ထုဗျာဓိ-ဥပဋ္ဌ၊ (၂) ဘူတာပဂတ-ဥပဋ္ဌ၊ (၃) ဩကာသကတ-ဥပဋ္ဌ၊ (၄) ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပဋ္ဌဟူ၍ ၄-မျိုးရှိ၏။

ဝတ္ထုဗျာဓိ-ဥပဋ္ဌ

ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ခဏတ္တယသို့ရောက်ဆဲဖြစ်သော တရားအားလုံးသည် 'ဝတ္ထုဗျာဓိ-ဥပဋ္ဌ' (ဖြစ်ဆဲဥပဋ္ဌ) မည်၏။

ဘူတာပဂတ-ဥပဋ္ဌ

အာရုံ၏အရသာကို ခံစားပြီး၍ ချုပ်လေသောကြောင့် အနုဘူတာပဂတ=ခံစားပြီး၍ကင်းကွာခြင်း-ဟုဆိုအပ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ခဏတ္တယသို့ရောက်ပြီး၍ ချုပ်လေသောကြောင့် ဘူတာပဂတ=ဖြစ်ပြီး၍ကင်းကွာခြင်း-ဟုဆိုအပ်သော ကြွင်းကျန်သည့်သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည်လည်းကောင်း 'ဘူတာပဂတ-ဥပဋ္ဌ' (ခံစားပြီး၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီး၍ကင်းကွာသောဥပဋ္ဌ) မည်၏။

ဩကာသကတ-ဥပဋ္ဌ

ကံသည် လွန်လေပြီးသော အတိတ်တရားဖြစ်ငြားသော်လည်း အခြားကံတစ်မျိုးမျိုး၏ အကျိုးဝိပါက်ကို တားမြစ်ပြီးလျှင် မိမိ၏အကျိုးဝိပါက်အား အခွင့်ပြုလျက်တည်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုသို့ ခွင့်ပြုပြီးသော ဝိပါက်သည် ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်ငြားသော်လည်း ဤသို့ခွင့်ပြုသည်ရှိသော် အမှန်တကယ်ပင် ဖြစ်တော့မည်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း 'ဩကာသကတ-ဥပဋ္ဌ' (ပြုပြီးသော ဖြစ်ခွင့်ရှိသောဥပဋ္ဌ) မည်၏။

ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပဋ္ဌ

လူ၊ နတ်စသည်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောဟူသော ဖြစ်ရာဘုံ(ဘူမိ)တို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်နုတ်ရသေးသော အကုသိုလ်သည် 'ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပဋ္ဌ' (ဖြစ်ရာဘုံကိုရသော ဥပဋ္ဌ) မည်၏။

ဘူမိနှင့်ဘူမိလဒ္ဓ ထူးခြားချက်

ဘူမိ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံများဖြစ်ကြသည့် ပရိညာသုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားမသိရသေးသော တေဘူမကခန္ဓာငါးပါးကို 'ဘူမိ'ဟု ခေါ်သည်။

ဘူမိလဒ္ဓ ထိုတောဘူမကခန္ဓာငါးပါး၌ ဖြစ်ထိုက်သည့် ကိလေသာတရားအပေါင်းကို ‘ဘူမိလဒ္ဓ’ ဟုခေါ်သည်။
မှန်၏။ ပရိညာသုံးပါးဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိရသေးသည့် တောဘူမကခန္ဓာငါးပါးဟုဆိုအပ်သော ဘုံ(ဘူမိ)၌ ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည် ရအပ်သောကြောင့် ကိလေသာတရားအပေါင်းကို ‘ဘူမိလဒ္ဓ’ ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အာရုံပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သည် မဟုတ်ပုံ

ဘူမိဟုခေါ်သော တောဘူမကခန္ဓာငါးပါးကို ကိလေသာတရားအပေါင်းသည် အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သည် မဟုတ်ပေ။

အကယ်၍ အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်၏-ဟုယူခဲ့သော် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့ကို မဆိုထားဘိ အတိတ်, အနာဂတ်ခန္ဓာတို့ကိုပင် အာရုံပြု၍ ကိလေသာဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ပြင် ပရိညာသုံးပါးဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိကုန်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတို့ကိုသော်လည်း အာရုံပြု၍ ကိလေသာဖြစ်နိုင်၏။ ဥပမာ- အရှင်မဟာကစ္ဆည်းထေရ်ကို တွေ့မြင်ပြီး သောရေယျသူဌေးသား၏သန္တာန်၌ ကိလေသာဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမကို တွေ့မြင်ပြီး နန္ဒလုလင်၏သန္တာန်၌ ကိလေသာဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း မှတ်ရပါမည်။

အကယ်၍ အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် သောရေယျသူဌေးသား, နန္ဒလုလင်စသည်တို့ကဲ့သို့ သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေသာကို ဘူမိလဒ္ဓ-မည်၏ဟုယူခဲ့သော် အရှင်မဟာကစ္ဆည်းထေရ်, ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမစသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ အရိယမဂ်သည် သောရေယျသူဌေးသား, နန္ဒလုလင်စသော သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို မပယ်သတ်နိုင်ရကား မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ ဘဝဝဋ်မြစ် ကိလေသာတို့ကို မပယ်သတ်နိုင်ဖြစ်လေရာ၏။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို ကိလေသာတရားအပေါင်းသည် အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သည် မဟုတ်ပေ။

တည်ရာဝတ္ထုအစွမ်းဖြင့် ရအပ်သည်ကိုသာ မှတ်သင့်ပုံ

အမှန်စင်စစ်၊ တောဘူမကခန္ဓာငါးပါး၌ ကိလေသာတရားအပေါင်းသည် ဖြစ်ရာ, တည်ရာဝတ္ထု၏အစွမ်းဖြင့်သာ ရအပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မှန်၏။ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားရသေးသည့် အပရိညာတခန္ဓာများ ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏။ ထိုရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် ရှေးဦးအစ ဖြစ် ပေါ်ခဲ့သည်မှစ၍ အဆိုပါ အပရိညာတခန္ဓာတို့၌ ဘဝဝဋ်ဖြစ်ကိလေသာတို့သည် အနုသယအနေဖြင့် ကိန်းအောင်းနေကြ၏။ ထိုအနုသယကိလေသာတို့ကို အရိယမဂ် ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်ရသေးသောကြောင့်သာ ‘ဘူမိလဒ္ဓ’မည်၏-ဟူ၍ မှတ်သားသင့်ပါသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ - ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်နုတ်ပြီးသောခန္ဓာကို ပရိညာတ ခန္ဓာ-ဟုခေါ်၏။ ဤခန္ဓာသည် ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာဌာန မဟုတ်ပေ။ ပရိညာတခန္ဓာအရ အသေကွေ့ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ခန္ဓာကို ယူရမည်။

- ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်နုတ်ရသေးသောခန္ဓာကို အပရိညာတခန္ဓာ-ဟုခေါ်၏။ ဤခန္ဓာသည် ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာဌာန ဖြစ်၏။ အပရိညာတခန္ဓာအရ သေကွေ့ ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်နှင့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ခန္ဓာကို ယူရမည်။

- ဤအပရိညာတခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့၏ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ ဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဘူမိ-မည်၏။ ကိလေသာတို့သည် ထို ဘူမိအမည်ရသည့်ခန္ဓာ၌ အနုသယအနေဖြင့် အစဉ်ကိန်းအောင်း နေသောကြောင့် အနုသယကိလေသာကို ‘ဘူမိလဒ္ဓ’ဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု

ဖြစ်ပုံ

ကိလေသာဖြစ်ရာ ဥပ္ပတ္တိဌာနဖြစ်သော ခန္ဓာတို့တွင် -

- အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်ရသေးသည့် ကိလေသာရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတို့ သည်သာ အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်၏။ အခြားသောပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ခန္ဓာတို့သည် အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု မဟုတ်ပေ။

- အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်ရသေးသည့် ကိလေသာရှိသော အတိတ်ခန္ဓာတို့ သည်သာ အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်၏။ အခြားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ၊ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည် အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု မဟုတ်ပေ။ (ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာစသည်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။)

- အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်ရသေးသည့် ကိလေသာရှိသော ကာမာဝစရခန္ဓာတို့သည်သာ အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်၏။ အခြားသော ရူပါဝစရခန္ဓာ၊ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် အနုသယကိလေသာ၏ တည်ရာဝတ္ထု မဟုတ်ပေ။ (ရူပါဝစရခန္ဓာစသည်တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။)

ဘူမိအမည်မရသော ခန္ဓာများ

သောတာပန်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတို့၌ ဘဝဝဋ်မြစ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ဆိုင်ရာအရိယမဂ်အသီးအသီးဖြင့် ပယ်နုတ်ပြီး ဖြစ်လေ၏။ ထို့ကြောင့် သောတာပန်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာအသီးသီးတို့သည် ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသော ဘဝဝဋ်မြစ်ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာဝတ္ထု မဟုတ်တော့ပေ။ သို့ဖြစ်၍ သောတာပန်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာဘုံဟူသော 'ဘူမိ' အမည်မရသည့်ခန္ဓာများ ဖြစ်ပါသည်။

[သောတာပန္နဒီသု ပန ယဿ ယဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ ခန္ဓေသု တံ တံ ဝဋ္ဋမူလံ ကိလေသဇာတံ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနံ။ တဿ တဿ တေ တေ ခန္ဓာ ပဟီနာနံ တေသံ တေသံ ဝဋ္ဋမူလကိလေသာနံ အဝတ္ထုတော ဘူမိတိ သဒ္ဓိနံ လဘန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊

ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ကိလေသာ

ကိန်းအောင်းပုံ

ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား မည်သည့် ဝဋ်မြစ်ကိလေသာ အနုသယဇာတ်ကိုမျှ မပယ်နုတ်ရသေးသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုသော အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်မိသည်ရှိသော် ကုသိုလ်ကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်ကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ကံ၊ ကိလေသာဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝိပါကဝဋ်တရားသည် တစ်ဖန်လည်၍ ဖြစ်ပေါ်ပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဘဝဝဋ်မြစ်ကိလေသာတရားအပေါင်းသည် ရူပက္ခန္ဓာ၌သာ ကိန်းအောင်း၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၌ မကိန်းအောင်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ... (ပ) ... ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌သာ ကိန်းအောင်း၏။ ရူပက္ခန္ဓာစသည်တို့၌ မကိန်းအောင်းဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုသင့်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သာမညအားဖြင့် အနုသယကိလေသာတို့သည် ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ပင် ကိန်းအောင်းနေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့်-သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်သည် ရေမြေအဆီဩဇာတို့ကို သောက်သုံး၍ အမြစ်၊ ပင်စည်၊ ကိုင်းကြီး၊ ကိုင်းငယ်၊ ရွက်နု၊ ရွက်ကြမ်း၊ အပွင့်၊ အသီးတို့ဖြင့်

ဝေဆာကြီးပွားလျက် အပင်မျိုးဆက် အစဉ်အဆက်ဖြင့် ကမ္ဘာဆုံးသည့်တိုင်အောင် တည်ရှိနေသည် ဆိုပါစို့...။

ထိုရေမြေအဆီဩဇာသည် သစ်ပင်၏ အမြစ်၌သာရှိ၏။ ပင်စည်စသည် တို့၌ မရှိဟူ၍လည်းကောင်း၊ ... (ပ) ... အပွင့်, အသီး၌သာ ရှိ၏။ အမြစ်စသည် တို့၌ မရှိဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုရေမြေအဆီ ဩဇာသည် သာမညအားဖြင့် သစ်ပင်၏အလုံးစုံသော အမြစ်စသည်တို့၌ အစဉ် လျှောက်၍ ပျံ့နှံ့လျက်တည်ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (စဉ်၊ ၄။ ၆၄၀-၆၄၁)

ခန္ဓာအစဉ် ငြိမ်းပုံ

စည်ပင်ကြီးပွားနေသော ထိုသစ်ပင်ကို မလိုလားမနှစ်သက်သူတစ်ဦးသည် သစ်ပင်၏ အရပ်လေးမျက်နှာ နေရာအနှံ့တို့၌ အဆိပ်ရှိသည့်ဆူးများကို ရိုက်သွင်း ထားရာ၏။ ထိုအခါ သစ်ပင်သည် အဆိပ်များပျံ့နှံ့ထိတွေ့ပြီး ရေမြေအဆီဩဇာတို့ ခန်းခြောက်လျက် စည်ပင်ကြီးပွားခြင်း မရှိတော့ပေ။ ထို့ပြင် အပင်မျိုးဆက် အစဉ်အဆက်ကိုလည်း မဖြစ်ထွန်းစေနိုင်တော့ပေ။

ဤဥပမာနှင့်အလားတူစွာပင် ခန္ဓာတို့၏ ဆက်ကာဆက်ကာ မပြတ်ဖြစ်ပေါ် နေမှုကို ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်နေသော အမျိုးကောင်းသားသည် မိမိသန္တာန်၌ လေးပါး သောမဂ္ဂဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်၏။ ထိုအခါ အမျိုးကောင်းသား၏ ခန္ဓာ အစဉ်သန္တာန်သည် မဂ်တည်းဟူသော အဆိပ်အတွေ့ကြောင့် ဘဝဝဋ်မြစ်ကိလေသာ တို့သည် ကုန်ခန်းခြောက်သွေ့ကုန်၏။ ထိုသို့ ကုန်ခန်းခြောက်သွေ့ကုန်သောကြောင့် ထိုအမျိုးကောင်းသား ပြုလုပ်သမျှသော ကာယကံမှု, ဝစီကံမှု, မနောကံမှု မှန်သမျှ တို့သည် ပြုကာမတ္တ ကြိယာသဘောအဖြစ်၌သာ တည်နေတော့၏။ နောင်အခါ တစ်ဖန်ဘဝသစ်ဖြစ်ခြင်းမည်သည် မရှိတော့ပေ။ ဘဝတစ်ပါးဟူသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အစဉ်သန္တာန်ကို နောင်တစ်ဖန်ဖြစ်စေခြင်းငှာလည်း မစွမ်းနိုင်တော့ပေ။ နောက်ဆုံး၌ စရိမဝိညာဏ်(စုတိစိတ်)ချုပ်ခြင်းဖြင့် လောင်စာ မရှိတော့သည့်မီးပမာ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်တရားများကင်းလျက် အအေးငြိမ်းကြီး အေးငြိမ်းကာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရလေ တော့၏။ (စဉ်၊ ၄။ ၆၄၁-၆၄၂)

တစ်နည်း ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဥပဒေ ၄-မျိုး

တစ်နည်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း=ဥပဒေသည်-

(၁) သမုဒါစာရ-ဥပဒေ၊

(၂) အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပဒေ၊

(၃) အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပဒေ၊

(၄) အသမူဟတ-ဥပဒေဟူ၍ ၄-မျိုးရှိ၏။

သမုဒါစာရ-ဥပဒေ

ဝတ္တမာန-ဥပဒေသည်ပင် “သမုဒါစာရ-ဥပဒေ” မည်၏။

အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပဒေ

စက္ခုဒြါရစသည်တို့အား အာရုံထင်ပေါ်လာသောအခါ မြင်ဆဲကာလစသည်တို့၌ ကိလေသာအပေါင်း မဖြစ်သေးသော်လည်း အာရုံကိုထင်ရှားစွာ ယူခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် နောင်အခါ၌ ယင်းအာရုံကို ပြန်လည်ဆင်ခြင်သည့်အခါ ဧကန်မူချပင် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ဤသို့ဖြစ်ပေါ်သော ကိလေသာအပေါင်းကို “အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပဒေ” ဟုခေါ်၏။

ကလျာဏီရွာ၌ ဆွမ်းခံလှည့်လည်သော မဟာတိဿမထေရ်အား ဝိသဘာက မာတုဂါမအာရုံကို မြင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသောကိလေသာမျိုး ဖြစ်သည်။

အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပဒေ

သမထ၊ဝိပဿနာ တစ်မျိုးမျိုး၏အစွမ်းဖြင့် မပယ်ခွါရသေးသော ကိလေသာအပေါင်းသည် စိတ်သန္တာန်သို့ မတက်ရောက်သေးသော်လည်း ယင်းကိလေသာတို့ကို မဖြစ်ပေါ်လာအောင် တားမြစ်တတ်သောအကြောင်း မရှိသေးသောကြောင့် ထိုကိလေသာအပေါင်းကို “အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပဒေ” ဟုခေါ်၏။

အသမူဟတ-ဥပဒေ

သမထ၊ဝိပဿနာ တစ်မျိုးမျိုး၏အစွမ်းဖြင့် ပယ်ခွါထားပြီးဖြစ်သော်လည်း အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်နုတ်ရသေးသောကြောင့် ကိလေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်းသဘောကို မကျော်လွန်နိုင်သည့်အဖြစ်ကြောင့် ထိုသို့သဘောရှိသော ကိလေသာအပေါင်းကို “အသမူဟတ-ဥပဒေ” ဟုခေါ်၏။

အခါတစ်ပါး၌ သမာပတ်ရှစ်ပါးရရှိထားသည့် မထေရ်တစ်ပါးသည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် အရပ်တစ်ပါးသို့ ကြွသွားစဉ် ပန်းမာလ်တို့ဖြင့် ဖူးပွင့်ဝေဆာနေသော ဥယျာဉ်တစ်ခုအတွင်း၌ ပန်းခူးရင်း သီချင်းဆိုနေသော အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏

ချိုသာသည့်အသံကို ကြားရပြီး ကိလေသာဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် “အသမူဟတ-ဥပ္ပန္န” မည်၏။

မှတ်ချက်။ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပ္ပန္န၊ အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပ္ပန္န၊ အသမူဟတ-ဥပ္ပန္နဟူသော ဤကိလေသာသုံးမျိုးကို ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပ္ပန္န ကိလေသာဖြင့်ပင် ရေတွက်၏။

အပ္ပဟာတဗ္ဗ ဥပ္ပန္န ၄-မျိုး

ဝတ္တမာန-ဥပ္ပန္န၊ ဘူတာပဂတ-ဥပ္ပန္န၊ ဩကာသကတ-ဥပ္ပန္န၊ သမုဒါစာရ-ဥပ္ပန္နဟူသော ဤဥပ္ပန္နတရား၄-မျိုးတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသောဉာဏ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည့်တရားများ မဟုတ်သောကြောင့် ယင်းတို့ကို ‘အပ္ပဟာတဗ္ဗ-ဥပ္ပန္န’ တရားများဟု ခေါ်သည်။

ပဟာတဗ္ဗ ဥပ္ပန္န ၄-မျိုး

ဘူမိလဒ္ဓ-ဥပ္ပန္န၊ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ-ဥပ္ပန္န၊ အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဥပ္ပန္န၊ အသမူဟတ-ဥပ္ပန္နဟူသော ဤဥပ္ပန္နတရား၄-မျိုးတို့သည် ယင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် ထိုထိုလောကီဉာဏ်၊ လောကုတ္တရာဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် မဂ်ဖြင့်ပယ်အပ်သောတရားများ ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ‘ပဟာတဗ္ဗ-ဥပ္ပန္န’ တရားများဟု ခေါ်သည်။

အမည်	လိပ်စာ
(၁) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၂) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၃) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၄) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၅) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၆) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၇) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၈) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၉) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန
(၁၀) သစ်တောစိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန	- ဦးစီးဌာန

၈။ ပရိညာစသောကိစ္စကို ပြဆိုခြင်း

သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက်သိပုံ

ဆီမီးသည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်ခဏ၌ ကိစ္စ ၄-ပါးကို ဆောင်ရွက်သွား၏။

(၁) မီးစာကို လောင်ကျွမ်းစေ၏။	လိပ်စာ
(၂) အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၏။	ဦးစီးဌာန
(၃) အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏။	ဦးစီးဌာန
(၄) ဆီကို ကုန်ခန်းစေ၏။	ဦးစီးဌာန

ဤပမာနှင့်အလားတူစွာပင် အရိယမဂ်သည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်ခဏ၌ ကိစ္စ ၄-ပါးကို ဆောင်ရွက်သွား၏။

(၁) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ ထိုးထွင်းသိမှု-ဟူသော ပရိညာဘိသမယဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို မသိအောင်ဖုံးလွှမ်းထားသည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိ၏။	ဦးစီးဌာန
(၂) သမုဒယသစ္စာကို ပယ်သတ်၍ ထိုးထွင်းသိမှု-ဟူသော ပဟာနဘိသမယဖြင့် ထိုသမုဒယသစ္စာကို မသိအောင်ဖုံးလွှမ်းထားသည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိ၏။	လိပ်စာ
(၃) မဂ္ဂသစ္စာကို ဖြစ်ပွားစေ၍ ထိုးထွင်းသိမှု-ဟူသော ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုမဂ္ဂသစ္စာကို မသိအောင်ဖုံးလွှမ်းထားသည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိ၏။	ဦးစီးဌာန
(၄) နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြု၍ ထိုးထွင်းသိမှု-ဟူသော သစ္စိကိရိယာဘိသမယဖြင့် ထိုနိရောဓသစ္စာကို မသိအောင်ဖုံးလွှမ်းထားသည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိ၏။	ဦးစီးဌာန

ဆီမီး

ဥပမာ	ဥပမေယျ
ဆီမီးသည် - - မီးစာကို လောင်ကျွမ်းစေခြင်း၊	မဂ်ဉာဏ်သည် - - ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊
- အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၊	- သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊
- အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၊	- သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ်ကို ပွားစေခြင်း၊
- ဆီကို ကုန်ခန်းစေခြင်း၊	- ကိလေသာကုန်ရာဖြစ်သော နိရောဓ- သစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊

နေထွက်ခြင်း

ဥပမာ	ဥပမေယျ
နေထွက်ခြင်းသည် - - အဆင်းဝတ္ထုကို ထင်ရှားစေခြင်း၊	မဂ်ဉာဏ်သည် - - ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊
- အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၊	- သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊
- အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၊	- သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ်ကို ပွားစေခြင်း၊
- အအေးကို ငြိမ်းစေခြင်း၊	- ကိလေသာကုန်ရာဖြစ်သော နိရောဓ- သစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊

လှေဖြင့်ကူးခြင်း

ဥပမာ	ဥပမေယျ
လှေသည် - - ဤမှာဘက်ကမ်းကို စွန့်ခွာခြင်း၊	မဂ်ဉာဏ်သည် - - ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊
- ရေအယဉ်ကို ဖြတ်ခြင်း	- သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊
- ပစ္စည်းဘဏ္ဍာကို သယ်ခြင်း	- သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ်ကို ပွားစေခြင်း၊
- ထိုမှဘက်ကမ်းသို့ ရောက်ခြင်း၊	- ကိလေသာကုန်ရာဖြစ်သော နိရောဓ- သစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊

သစ္စာအနက် ၁၆-ချက်

ဒုက္ခသစ္စာအနက် ၄-ချက်

- (၁) ပိဋကအနက် = နှိပ်စက်ခြင်းသဘော၊
- (၂) သင်္ခတအနက် = ပေါင်းစုပြုခြင်းသဘော၊
- (၃) သန္တာပအနက် = ပူလောင်စေခြင်းသဘော၊
- (၄) ဝိပရိဏာမအနက် = ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော၊

သမုဒယသစ္စာအနက် ၄-ချက်

- (၁) အာယုဟနအနက် = အားထုတ်ခြင်းသဘော၊
- (၂) နိဒါနအနက် = ဆင်းရဲ၏အကြောင်းသဘော၊
- (၃) သံယောဂအနက် = ဆင်းရဲနှင့်ယှဉ်စေခြင်းသဘော၊
- (၄) ပလိဗောဓအနက် = နှောက်ယှက်တားမြစ်ခြင်းသဘော၊

နိရောဓသစ္စာအနက် ၄-ချက်

- (၁) နိဿရဏအနက် = ထွက်မြောက်ခြင်းသဘော၊
- (၂) ဝိဝေကအနက် = သင်္ခါရတို့မှကင်းဆိတ်ခြင်းသဘော၊
- (၃) အသင်္ခတအနက် = မပြုမပြင်အပ်သောသဘော၊
- (၄) အမတအနက် = မသေခြင်းသဘော၊

မဂ္ဂသစ္စာအနက် ၄-ချက်

- (၁) နိယျာနအနက် = ထွက်မြောက်ကြောင်းသဘော၊
- (၂) ဟေတုအနက် = နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းသဘော၊
- (၃) ဒဿနအနက် = နိဗ္ဗာန်ကိုမျှော်မှောက်မြင်ခြင်းသဘော၊
- (၄) အာဓိပတေယျအနက် = အကြီးအမှူးဖြစ်ခြင်းသဘော၊

စောဒနာ နှင့် ဖြေရှင်းချက်

စောဒနာ

ဒုက္ခသစ္စာသည်တို့၏ နှိပ်စက်ခြင်း ပိဋကအနက်သည်မှတစ်ပါး အခြားသော ရောဂါ၊ အိုင်းအမာစသော အနက်များလည်း ရှိပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ၄-ပါးသောအနက်တို့ကို ဟောတော်မူပါသနည်း?

ဖြေရှင်းချက် မိမိသဘောလက္ခဏာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြားသစ္စာ တစ်ပါးကို မြင်သည်၏အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ထင်ရှားသော ကြောင့် ၄-ပါးသောအနက်သဘောကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

သစ္စဉာဏ် နှစ်မျိုး ဟောတော်မူပုံ

- (၁) “တတ္ထ ကတမံ ဒုက္ခေ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခံ အာရဗ္ဗ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ ပဇာနနာ= ထိုတွင် ဒုက္ခသစ္စာ၌ဖြစ်သောဉာဏ်ဟူသည် အဘယ်နည်း? ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညာသည်လည်းကောင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသည်လည်းကောင်း ရှိ၏” ဤသို့စသောနည်းဖြင့် တစ်ပါးပါးသော သစ္စာကို အာရုံပြုသည်၏အစွမ်းဖြင့် သစ္စဉာဏ်ကို ဟောတော်မူထား၏။
- (၂) “ယော ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ သမုဒယဗ္ဗိ သော ပဿတိ= ရဟန်းတို့၊ အကြင်ရဟန်းသည် ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်၏။ ထိုရဟန်းသည် သမုဒယသစ္စာကို လည်း မြင်ပေ၏” ဤသို့စသောနည်းဖြင့် သစ္စာတစ်ပါးကို အာရုံပြု၍ ကြွင်း ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့၏ သိမှုကိစ္စပြီးစီးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်လည်း သစ္စဉာဏ် ကို ဟောတော်မူထား၏။

ဒုက္ခသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ

- (၁) ဒုက္ခသစ္စာ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်သော နှိပ်စက်ခြင်း ပီဠနအနက် သည် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်၏။
- (၂) သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ပေါင်းစုပြုခြင်း(သင်္ခတ)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
ထင်ရှားပုံမှာ-ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း အာယူဟန လက္ခဏာရှိသည့် သမုဒယသစ္စာက အားထုတ်ပေး၏၊ ပြုပြင်ပေး၏၊ အပေါင်း လိုက်၊ အစုလိုက် ဖြစ်စေ၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ပေါင်းစုပြုခြင်း(သင်္ခတ) အနက်သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
- (၃) မဂ်သည် ကိလေသာအပူကို ပယ်ဖျောက်တတ်၏။ အလွန်အေးမြ၏။ ထို့ ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာကိုမြင်သဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ပူလောင်စေခြင်း(သန္တာပ)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
ဥပမာ-ညီတော်နန္ဒသည် အလွန်လှပသည့် နတ်သမီးများကို တွေ့မြင်သဖြင့်

သုန္ဒရီနန္ဒာ(ဇနပဒကလျာဏီ)၏ အဆင်းမလှ အကျည်းတန်သည်၏အဖြစ် သည် ထင်ရှားပေါ်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

- (၄) မဖောက်ပြန်ခြင်း အဝိပရိဏာမသဘောရှိသည့် နိရောဓသစ္စာကို မြင်သဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း(ဝိပရိဏာမ)အနက်သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။

သစ္စာတစ်ပါးပါးကို သိမြင်ရာအခါ၌	အနက် ၄-ချက်ထင်ရှားပုံ
- ဒုက္ခသစ္စာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ	- နှိပ်စက်ခြင်း ပီဋဇနအနက် ထင်ရှားပြီး၊
- သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ပေါင်းစုပြုခြင်း သင်္ခတအနက် ထင်ရှား၊
- မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ပူလောင်စေခြင်း သန္တာပအနက် ထင်ရှား၊
- နိရောဓသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိဏာမအနက် ထင်ရှား၊

သမုဒယသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ

- (၁) သမုဒယသစ္စာ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်သော အားထုတ်ခြင်း အာယူဟန အနက်သည် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်၏။
- (၂) ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း(နိဒါန) အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
ဥပမာ-မသင့်လျော်သော အစားအစာကို သုံးဆောင်စားသောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော အနာရောဂါကို တွေ့မြင်သဖြင့် မသင့်လျော်သော အနာရောဂါ ဖြစ်ကြောင်းသည် ထင်ရှားပေါ်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။
- (၃) ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့် ယှဉ်ခြင်းကင်းသော(ဝိသယောဂ)သဘောရှိသည့် နိရောဓသစ္စာ ကို မြင်သဖြင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့်ယှဉ်စေခြင်း(သယောဂ)အနက် သည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
- (၄) ထွက်မြောက်ကြောင်း(နိယျာန)သဘောရှိသည့် မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့် သမုဒယသစ္စာ၏ နှောက်ယှက်တားမြစ်ခြင်း(ပလိဗောဓ)အနက်သည် ထင်ရှား ပေါ်လာ၏။

သစ္စာတစ်ပါးပါးကို သိမြင်ရာအခါ၌	အနက် ၄-ချက်ထင်ရှားပုံ
- သမုဒယသစ္စာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ	- အာယူဟနအနက် ထင်ရှားပြီး၊
- ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- နိဒါနအနက် ထင်ရှား၊
- နိရောဓသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- သံယောဂအနက် ထင်ရှား၊
- မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ပလိဗောဓအနက် ထင်ရှား၊

နိရောဓသစ္စာအနက် ၄-ချက် ထင်ရှားပုံ

- (၁) နိရောဓသစ္စာ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်သော ထွက်မြောက်ခြင်း နိဿရဏအနက်သည် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်၏။
- (၂) သင်္ခါရတို့မှ မကင်းဆိတ်ခြင်း(အဝိဝေဂ)သဘောရှိသည့် သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့် နိရောဓသစ္စာ၏ သင်္ခါရတို့မှကင်းဆိတ်ခြင်း(ဝိဝေဂ)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
- (၃) မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့် နိရောဓသစ္စာ၏ မပြုပြင်အပ်သော(အသင်္ခတ)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
မှန်၏။ ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အနုမတဂ္ဂသံသရာတစ်ခွင်၌ အရိယမဂ်ကို မမြင်ခဲ့ဘူးချေ။ ထိုအရိယမဂ်သည်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်အဆင့်ဆင့်တို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယအကြောင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှဖြစ်ပေါ်လာရသဖြင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာသည် သင်္ခတတရားသာ ဖြစ်ချေ၏။ ထိုအခါ နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတသဘောသည် အလွန်ပင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာတော့၏။
- (၄) ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့် နိရောဓသစ္စာ၏ မသေမပျက်ခြင်း(အမတ)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
မှန်၏။ ဒုက္ခသစ္စာသည် လတ်တလော သေစေတတ်သည့် အဆိပ်နှင့်တူ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် မသေဆေး(အမြိုက်ဆေး)နှင့်တူ၏။

သစ္စာတစ်ပါးပါးကို သိမြင်ရာအခါ၌	အနက် ၄-ချက်ထင်ရှားပုံ
- နိရောဓသစ္စာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ	- နိဿရဏအနက် ထင်ရှားပြီး၊
- သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ဝိဝေဂအနက် ထင်ရှား၊
- မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- အသင်္ခတအနက် ထင်ရှား၊
- ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- အမတအနက် ထင်ရှား၊

မဂ္ဂသစ္စာအနက် ၄-ချက်

ထင်ရှားပုံ

- (၁) မဂ္ဂသစ္စာ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်သော ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနအနက်သည် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်၏။
- (၂) သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့် “ဤတဏှာလောဘသည် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ခြင်းငှာ အကြောင်းမဟုတ်၊ ဤမဂ်သည်ကား နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ခြင်းငှာ အကြောင်းပေတည်း” ဟု မဂ္ဂသစ္စာ၏ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း(ဟောတု)အနက်သည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
- (၃) နိရောဓသစ္စာကို မြင်သဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ခြင်း(ဒဿန)အနက် သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
ဥပမာ- အလွန်သိမ်မွေ့သည့် အဆင်းကို မြင်သောသူအား “ငါ၏မျက်စိသည် အထူးကြည်လင်ပေစွတကား” ဟု မျက်စိ၏ အထူးကြည်လင်မှု ထင်ရှားလာသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။
- (၄) ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အကြီးအမှူးဖြစ်ခြင်း(အာဓိပတေယျ)အနက်သဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာ၏။
ဥပမာ- များစွာသော အနာရောဂါတို့ဖြင့် နာကျင်ခံခက်နေသော အထီးကျန်သူဆင်းရဲပုဂ္ဂိုလ်ကို တွေ့မြင်သဖြင့် အစိုးရသူ ဣဿရရှင်၏ အကြီးအမှူးမြင့်မြတ်ခြင်းသဘောသည် ထင်ရှားပေါ်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

သစ္စာတစ်ပါးပါးကို သိမြင်ရာအခါ၌	အနက် ၄-ချက်ထင်ရှားပုံ
- မဂ္ဂသစ္စာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ	- နိယျာနအနက် ထင်ရှားပြီး၊
- သမုဒယသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ဟောတုအနက် ထင်ရှား၊
- နိရောဓသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- ဒဿနအနက် ထင်ရှား၊
- ဒုက္ခသစ္စာကို မြင်သဖြင့်	- အာဓိပတေယျအနက် ထင်ရှား၊

ဤသို့လျှင် သစ္စာလေးပါးတို့၏ မိမိတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ၏အစွမ်းဖြင့် ပိဋကအနက်၊ အာယူဟနအနက်၊ နိဿရဏအနက်၊ နိယျာနအနက်-ဟူသော တစ်ပါးတစ်ပါးသောအနက်သည် ထင်ရှားပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြားတစ်ပါးသောသစ္စာကို မြင်လျှင် သုံးပါး၊ သုံးပါးစီသောအနက်တို့ ထင်ရှားလာခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း သစ္စာတစ်ပါးချင်းစီ၌ အနက် ၄-ပါးစီကို ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အရိယမဂ်ခဏ၌ကား အလုံးစုံသော သစ္စာအနက် ၁၆-ချက်တို့သည် သစ္စာ ၄-ပါးတို့၌ ၄-ကိစ္စထင်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်တစ်ပါးတည်းဖြင့်သာ ထိုးထွင်း သိ၏-ဟု မှတ်ပါ။

(စည်၊ ၄။ ၆၄၆-၆၅၅)

၉။ ပရိညာစသောအပြားကို ပြဆိုခြင်း

ပရိညာ ၃-ပါး

ဝိုင်းခြား၍သိခြင်း=ပရိညာတို့သည် -

- (၁) ဉာတပရိညာ၊
- (၂) တိရဏပရိညာ၊
- (၃) ပဟာနပရိညာ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။

ဉာတပရိညာ

- [အဘိညာပညာ ဉာတဋ္ဌေန ဉာဏံ။] “ရှေးရှုပြု၍သိသော ပညာသည် သိအပ်သည်ကို သိတတ်သောအနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏”ဟူ၍ ဥဒ္ဓေသပြတော်မူပြီးလျှင် -
- [ယေ ယေ ဓမ္မာ အဘိညာတာ ဟောန္တိ၊ တေ တေ ဓမ္မာ ဉာတာ ဟောန္တိ။] “အကြင်အကြင်တရားတို့ကို ရှေးရှုပြု၍ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် သိအပ်သောကြောင့် ဉာတမည်ကုန်၏”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- [သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဘိညေယျံ။ ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ အဘိညေယျံ။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ အဘိညေယျံ။] “ရဟန်းတို့...၊ အလုံးစုံကို ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်၏။ ရဟန်းတို့၊ အဘယ်အလုံးစုံကို ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်သနည်း? ရဟန်းတို့ မျက်စိကို ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်၏”ဤသို့စသောနည်းဖြင့် အကျယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း ဟောတော်မူထားသောကြောင့် အဘိညာပညာသည် “ဉာတပရိညာ”မည်၏။
- ဉာတပရိညာ၏ ဖြစ်ရာဘုံ(ဘူမိ)မှာ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် နာမရူပစွယ်-ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် တို့ဖြစ်သည်။

တိရဏပရိညာ

- [ပရိညာပညာ တိရဏဋ္ဌေန ဉာဏံ။] “ပိုင်းခြား၍သိသော ပညာသည် စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သောအနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏”ဟူ၍ ဥဒ္ဒေသပြတော်မူပြီးလျှင် -
- [ယေ ယေ ဓမ္မာ ပရိညာတာ ဟောန္တိ၊ တေ တေ ဓမ္မာ တိရိတာ ဟောန္တိ။] “အကြင်အကြင်တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်သောတရားတို့ မည်ကုန်၏”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- [သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ ပရိညေယျံ။ ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ ပရိညေယျံ။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ ပရိညေယျံ။] “ရဟန်းတို့...၊ အလုံးစုံကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်၏။ ရဟန်းတို့ အဘယ်အလုံးစုံကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သနည်း? ရဟန်းတို့ မျက်စိကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်၏”ဤသို့စသောနည်းဖြင့် အကျယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း ဟောတော်မူထားသောကြောင့် ပရိညာပညာသည် “တိရဏပရိညာ”မည်၏။
- တိရဏပရိညာ၏ ဖြစ်ရာဘုံ(ဘူမိ) ကလာပသမ္မသနဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ဖြစ်သည်။

ပဟာနပရိညာ

- [ပဟာနပညာ ပရိစ္စာဂဋ္ဌေန ဉာဏံ။] “ပယ်တတ်သောပညာသည် စွန့်ပယ်တတ်သောအနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်-မည်၏”ဟူ၍ ဥဒ္ဒေသပြတော်မူပြီးလျှင် -
- [ယေ ယေ ဓမ္မာ ပဟီနာ ဟောန္တိ၊ တေ တေ ဓမ္မာ ပရိစ္စတ္တာ ဟောန္တိ။] “အကြင်အကြင်တရားတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် စွန့်ပယ်အပ်သောတရားတို့ မည်ကုန်၏”ဟူ၍ အကျယ်ဟောတော်မူထားသော “အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်၏”ဤသို့စသောနည်းဖြင့်ဖြစ်သော ပညာသည် “ပဟာနပရိညာ”မည်၏။
- ပဟာနပရိညာ၏ ဖြစ်ရာဘုံ(ဘူမိ)မှာ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်မှစ၍ မဂ်ဉာဏ်တိုင်အောင် ဖြစ်သည်။

အလိုရှိအပ်သော ပရိညာ

ဒုက္ခသစ္စာကို ပရိညာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိရာ ဤနေရာ၌ ပဟာနပရိညာကိုသာ အလိုရှိအပ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဉာတပရိညာနှင့် တိရဏပရိညာတို့သည် ပဟာနပရိညာ အတွက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ပြင် ပယ်အပ်ပြီးသောတရားတို့သည် သိအပ် ကုန်ပြီးသည့် 'ဉာတ'တရားလည်း ကျိန်းသေဖြစ်၏။ စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်ပြီးသည့် 'တိရဏ'တရားလည်း ကျိန်းသေဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းပရိယာယ်အားဖြင့် ပရိညာသုံးပါးလုံးကိုလည်း မဂ်ဉာဏ်ကိစ္စဟူ၍ မှတ်ရပါမည်။ (စဉ်း၊ ၄၊ ၆၅၆-၆၅၇)

ပဟာန် ၃-ပါး

ပယ်ခြင်း=ပဟာန်တို့သည် -

- (၁) ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၊
- (၂) တဒင်္ဂပဟာန်၊
- (၃) သမုဇ္ဈေဒပဟာန်-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။

ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်

အိုးတစ်လုံးကို မှော်ရှိသောရေ၌ ပစ်ချလိုက်သည်ရှိသော် မှော်တို့သည် ဘေးသို့ ရှဲသွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုထိုလောကီဈာန်သမာဓိဖြင့် နီဝရဏအစရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ပယ်ခွာခြင်းသဘောကို "ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်" ဟုခေါ်၏။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ "ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနဉ္စ နီဝရဏာနံ ပဌမံ ဈာနံ ဘာဝယတော= ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်သည်ကား ပထမဈာန်ကို ပွားများသောသူ၏ နီဝရဏတို့ကို ပယ်ခွာထားခြင်းပေတည်း" ဟု နီဝရဏပယ်ခွာထားပုံကိုသာ ဟောတော်မူထား၏။

ဤသို့ ဟောတော်မူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ- နီဝရဏတို့သည် ဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌လည်းကောင်း ရုတ်တရက် လျင်မြန်စွာ စိတ်ကို မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်။ ဝိတက်စသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ သည်ကား ဈာန်ဝင်စားဆဲကာလ၌သာ မဖြစ်ဘဲ ကင်းကွာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် နီဝရဏတို့ကို ပယ်ခွာခြင်းသဘောသည် ထင်ရှားသဖြင့် နီဝရဏပယ်ခွာပုံကိုသာ ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်သည်။

တဒင်္ဂပဟာန်

ညအခါ၌ ထွန်းညှိအပ်သောဆီမီးဖြင့် အမိုက်အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက် သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော ထိုထိုဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းတစ်စိတ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခ၏အစွမ်းဖြင့်သာ ပယ်သင့်ပယ် ထိုက်သောတရားကိုပယ်ခြင်းကို "တဒင်္ဂပဟာန်" ဟုခေါ်၏။

ဥပဒေရေးရာအလိုက် တဒဂ်ပဟာန် ပယ်ပုံတို့မှာ -

- နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို ပယ်၏။
- နာမရူပပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်းမရှိဟူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ ဖန်ဆင်းသူစသော မှားသောအကြောင်းကို ယုံကြည်ယူဆသည့် ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ ယုံမှားမှုအညစ်အကြေးဟူသော ကင်္ခါမလကိုလည်းကောင်း ပယ်၏။
- ကလာပသမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု အပေါင်းလိုက်အားဖြင့်ယူခြင်းကို ပယ်၏။
- မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာနဉာဏ်ဖြင့် လမ်းမှန်မဟုတ်သည်ကို လမ်းမှန်ဟုထင်သော အမှတ်သညာကို ပယ်၏။
- ဥဒယဉာဏ်အမြင်ဖြင့် ပြတ်စဲအယူဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ပယ်၏။
- ဝယဉာဏ်အမြင်ဖြင့် တည်မြဲအယူဟူသော သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်၏။
- ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ဖြင့် ဘေးရှိသော ရုပ်နာမ်တရားအပေါင်း၌ ဘေးမရှိဟု ထင်သော အမှတ်သညာကို ပယ်၏။
- အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သာယာဖွယ်ဟုထင်သော အမှတ်သညာကို ပယ်၏။
- နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပျော်မွေ့ဖွယ်ဟုထင်သော အမှတ်သညာကို ပယ်၏။
- မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပယ်၏။
- ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တစ်ဖန် မရှုမသိခြင်းကို ပယ်၏။
- သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် အညီအမျှ လျစ်လျူမရှုခြင်းကို ပယ်၏။
- အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နိစ္စအခြင်းအရာ စသည်ကိုယူခြင်းကို ပယ်၏။

မဟာဝိပဿနာဉာဏ် ၁၈-ပါးဖြင့် တဒဂ်ပဟာန် ပယ်ပုံတို့မှာ -

- (၁) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်၏။
- (၂) ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုခသညာကို ပယ်၏။
- (၃) အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်၏။
- (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် နှစ်သက်ပျော်မွေ့ခြင်း နန္ဒီကို ပယ်၏။
- (၅) ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တပ်မက်မှု ရာဂကို ပယ်၏။
- (၆) နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို ပယ်၏။
- (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပြင်းစွာယူခြင်း အာဒါနကို ပယ်၏။
- (၈) ခယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တစ်ခဲနက်ဟူသော ဃနပညတ်ကို ပယ်၏။

- (၉) ဝယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အားထုတ်ခြင်း အာယူဟနကို ပယ်၏။
- (၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခိုင်ခံ့သည်ဟုထင်ခြင်း ဓုဝသညာကို ပယ်၏။
- (၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြဲသည့်ပုံဟန် သန္တာန်နိမိတ်ကို ပယ်၏။
- (၁၂) အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုခကိုတောင့်တခြင်း သုခပဏိဓိကို ပယ်၏။
- (၁၃) သုညတာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အတ္တကောင်, ငါကောင်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်း အတ္တဘိနိဝေသကို ပယ်၏။
- (၁၄) အဓိပ္ပညာဓမ္မဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အနှစ်ရှိသည်ဟုယူသော နှလုံးသွင်းခြင်း သာရာဒါနာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။
- (၁၅) ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်ဖြင့် ပြင်းစွာတွေဝေလျက် နှလုံးသွင်းခြင်း သမ္မောဟာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။
- (၁၆) အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွယ်တာလျက်နှလုံးသွင်းခြင်း အာလယာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။
- (၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တစ်ဖန်မရှုမသိသော မောဟကို ပယ်၏။
- (၁၈) ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယှဉ်တွဲလျက်နှလုံးသွင်းခြင်း သံယောဂါဘိနိဝေသကို ပယ်၏။

သမုစ္ဆေဒပဟာန်

မိုးကြိုးစက်ဝန်းဖြင့် ထိမှန်ခံရသော သစ်ပင်သည် နောင်တစ်ဖန် ပြန်လည်ရှည်သန်ခြင်း မရှိတော့သကဲ့သို့ ထိုအတူ သံယောဇဉ်အစရှိသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို နောင်တစ်ဖန် ပြန်လည်မဖြစ်ပွားအောင် အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွာခြင်းကို “သမုစ္ဆေဒပဟာန်” ဟုခေါ်၏။

အလိုရှိအပ်သော ပဟာန်

သမုဒယသစ္စာကို ပဟာနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိရာ ဤနေရာ၌ သမုစ္ဆေဒပဟာန်ကိုသာ မုချအားဖြင့် အလိုရှိအပ်၏။

သို့သော် ဝိက္ခမ္ဘနုပဟာန်၊ တဒင်္ဂပဟာန်တို့သည်လည်း သမုစ္ဆေဒပဟာန်အတွက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပဟာန်သုံးပါးလုံးကိုလည်း ပရိယာယ်အားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်၏ကိစ္စ-ဟူ၍ မှတ်ရပါမည်။

မှန်၏။ ရန်သူမင်းကို သုတ်သင်၍ မင်းအဖြစ်ကို ရရှိထားသော ရှင်ဘုရင်သည် မင်းမဖြစ်မီကာလက ပြုခဲ့သောအမှုကိစ္စအားလုံးကိုလည်း “ဤအမှု ဤအမှုတို့ကိုလည်း ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ပြုလုပ်၏”ဟူ၍ ပြောဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

သစ္စာရှိယာ ၃-ပါး

မျက်မှောက်ပြုခြင်း=သစ္စာရှိယာတို့သည် -

- (၁) လောကီယသစ္စာရှိယာ၊
- (၂) လောကုတ္တရာ ဒဿနသစ္စာရှိယာ၊
- (၃) လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသစ္စာရှိယာ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။

လောကီယ သစ္စာရှိယာ

“ငါသည် ပထမဈာန်ကို ရပြီ၊ ပထမဈာန်ကို နိုင်နင်း၏၊ ပထမဈာန်ကို ငါ မျက်မှောက်ပြုပြီးပြီ” ဤသို့စသည်ဖြင့် ပထမဈာန်စသည်ကို တွေ့ထိခြင်း (ဖဿနာ)သည် ‘လောကီယသစ္စာရှိယာ’(လောကီဖြစ်သောမျက်မှောက်ပြုခြင်း) မည်၏။

မှတ်ချက်။ တွေ့ထိခြင်း(ဖဿနာ)ဟူသည်မှာ- ပထမဈာန်စသည်ကို ရရှိပြီး၍ “ဤတရားကို ငါ ရအပ်၊သိအပ်ပေပြီ”ဟု မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

လောကုတ္တရာ ဒဿနသစ္စာရှိယာ

သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ခြင်းသည် ‘လောကုတ္တရာ ဒဿန-သစ္စာရှိယာ’(လောကုတ္တရာဖြစ်သော ဒဿနအမည်ရသည့် သောတာပတ္တိမဂ် စိတ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း) မည်၏။

လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသစ္စာရှိယာ

သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်ခဏတို့၌ နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ခြင်း သည် ‘လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသစ္စာရှိယာ’(လောကုတ္တရာဘာဝနာ အမည်ရ သည့် အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း) မည်၏။

အလိုရှိအပ်သော သစ္စာရှိယာ

နိရောဓသစ္စာကို သစ္စာရှိယာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိရာ ဤနေရာ၌ လောကုတ္တရာ ဒဿနသစ္စာရှိယာနှင့် လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသစ္စာရှိယာ နှစ်မျိုး ကို အလိုရှိအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒဿန=မြင်ခြင်း၊ ဘာဝနာ=ပွားစေခြင်းတို့၏အစွမ်း ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဤမဂ်ဉာဏ်၏ကိစ္စ ဖြစ်သည်-ဟူ၍ မှတ်ရ ပါမည်။

(စည်၊ ၄- ၆၆၅-၆၆၆)

ဘာဝနာ ၂-ပါး

ပွားစေခြင်း=ဘာဝနာတို့သည် -

(၁) လောကီယ ဘာဝနာ၊

(၂) လောကုတ္တရာ ဘာဝနာ-ဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။

လောကီယ ဘာဝနာ

လောကီ သီလ၊သမာဓိ၊ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
ထိုသီလ၊သမာဓိ၊ပညာတို့ဖြင့် မိမိ၏စိတ်အစဉ်သန္တာန်ကို ထုံစေခြင်းသည်လည်း
ကောင်း ‘လောကီယ ဘာဝနာ’ မည်၏။

လောကုတ္တရာ ဘာဝနာ

လောကုတ္တရာ သီလ၊သမာဓိ၊ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
ထိုသီလ၊သမာဓိ၊ပညာတို့ဖြင့် စိတ်အစဉ်သန္တာန်ကို ထုံစေခြင်းသည်လည်းကောင်း
‘လောကုတ္တရာ ဘာဝနာ’ မည်၏။

အလိုရှိအပ်သော ဘာဝနာ

မဂ္ဂသစ္စာကို ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိရာ ဤနေရာ၌ လောကုတ္တရာ
ဘာဝနာကိုသာ အလိုရှိအပ်၏။

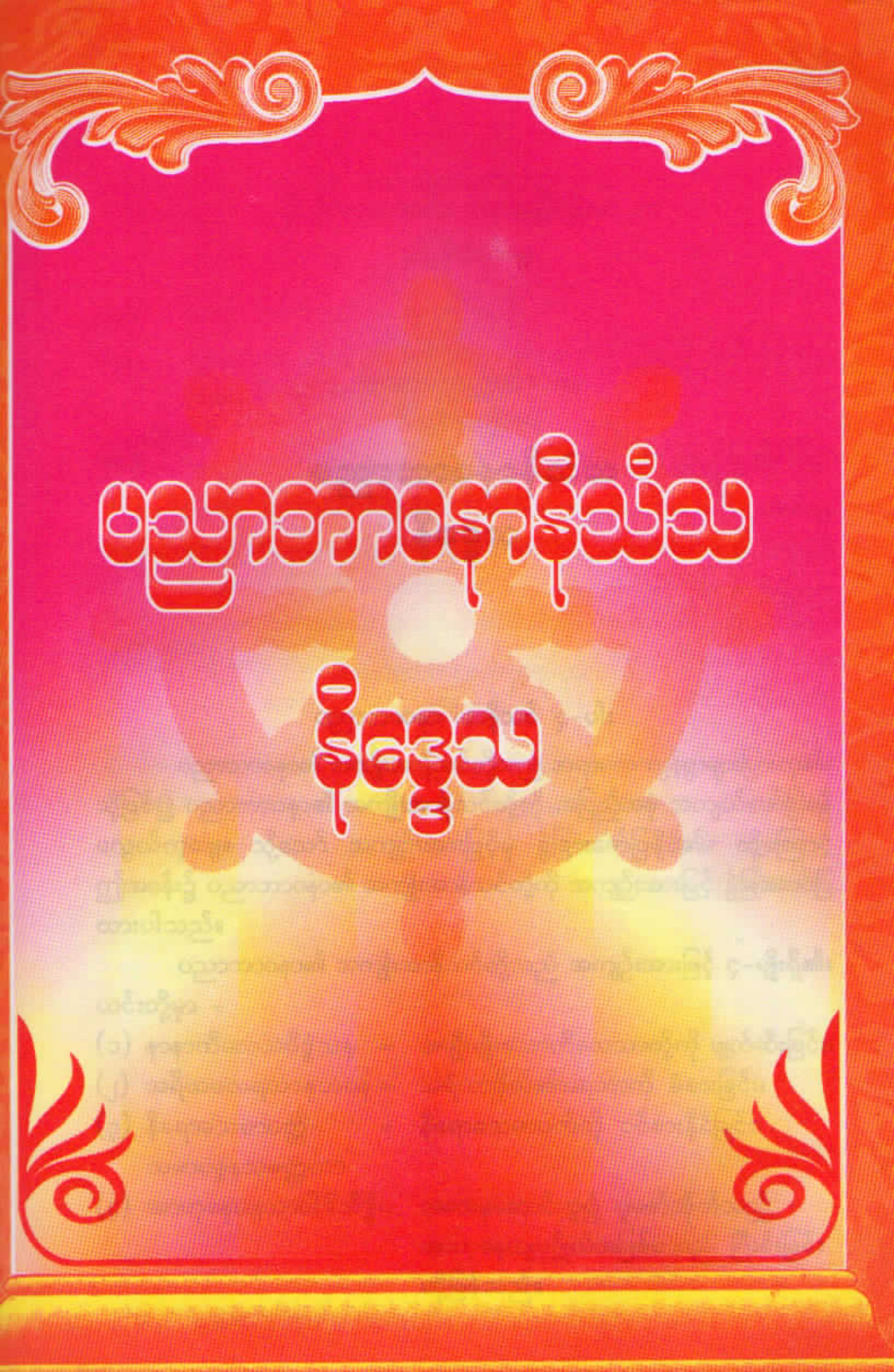
မှန်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးလုံးသည် လောကုတ္တရာ သီလမဂ္ဂင်၊
သမာဓိမဂ္ဂင်၊ပညာမဂ္ဂင်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထို
လောကုတ္တရာ သီလမဂ္ဂင်စသည်တို့သည် သဟဇာတပစ္စည်းစသည်ဖြစ်သောကြောင့်
ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် လောကုတ္တရာသီလမဂ္ဂင်စသည်တို့ဖြင့် စိတ်အစဉ်သန္တာန်ကိုလည်း
ထုံစေ၏။ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာ ဘာဝနာကိုသာလျှင် အလိုရှိအပ်ပါသည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ပြီး၏။

ပညာတရားနိဿိသ

နိဒ္ဒေသ

ဤကျမ်းကို ပညာတရားနိဿိသ ဟု ခေါ်ဆိုသောကြောင့် ဤအတိုင်း ခေါ်ဆိုပါသည်။

ပညာတရားနိဿိသ ဟု ခေါ်ဆိုသောကြောင့် ဤအတိုင်း ခေါ်ဆိုပါသည်။

ယင်းတို့မှာ -

(၁) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၄) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၅) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၆) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၇) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၈) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၉) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၀) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၁) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၂) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၁၃) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၄) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၅) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၆) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၁၇) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၈) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၁၉) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၀) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၂၁) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၂) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၃) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၄) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၂၅) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၆) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၇) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၂၈) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၂၉) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၀) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၁) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၂) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

(၃၃) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၄) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၅) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊ (၃၆) နာမရူပါဒိဋ္ဌိ၊

ပညာဘာဝနာပတ်အကျဉ်းချုပ်
ဗိုလ်တင်လတ်လတ် လင်းလင်းမြဲမြဲ။ ၁၀
ဒီဒီဒီဒီဒီ

ပညာဘာဝနာနိဗ္ဗာန်သံသ
နိဗ္ဗာန်သံသ

ပညာဘာဝနာ အနိဗ္ဗာန် ၄-ပါး

ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိဗ္ဗာန်တို့သည် အရာမက လွန်စွာများပြားလှ၏။ သို့ဖြစ်၍ ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိဗ္ဗာန်တို့ကို အပြည့်အစုံ အကျယ်ဖော်ပြရန် မလွယ်ကူချေ။ သို့သော် အကျဉ်းအားဖြင့်မူ ခွဲခြားဖော်ပြနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအခန်း၌ ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိဗ္ဗာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြ ထားပါသည်။

ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိဗ္ဗာန်တို့သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ၄-မျိုးရှိ၏။
ယင်းတို့မှာ -

- (၁) နာနာကိလေသဝိဒ္ဓံသန = အမျိုးမျိုးသောကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊
- (၂) အရိယဖလရသာနဘဝန = အရိယာဖိုလ်၏အရသာကို ခံစားခြင်း၊
- (၃) နိရောဓသမာပတ္တိ - = နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ခြင်း၊
သမာပဇ္ဇနသမတ္တတာ
- (၄) အာဟုနေယျဘာဝါဒိသိဒ္ဓိ = အဝေးမှဆောင်ယူ၍ ပူဇော်ထိုက်သည်
အာဟုနေယျပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်စသည် ပြီးစီးခြင်း
တို့ဖြစ်သည်။

၁။ အမျိုးမျိုးသော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း

လောကီပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိသင်

သက္ကာယဒိဋ္ဌိစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် အမျိုးမျိုးသော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးပုံကို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှစ၍ ပြဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဤသက္ကာယဒိဋ္ဌိ စသော ကိလေသာအမျိုးမျိုးကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်းသည် လောကီပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိသင် ဖြစ်ပါသည်။

လောကုတ္တရာပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးအနိသင်

သံယောဇဉ်စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် အမျိုးမျိုးသောကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးပုံကို အရိယမဂ်ခဏ၌ ပြဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဤသံယောဇဉ်စသော ကိလေသာအမျိုးမျိုးကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်းသည် လောကုတ္တရာပညာဘာဝနာ၏ အကျိုး အနိသင် ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးအနိသင် - ၃ ခုမျိုးထား၍ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

အကျိုးအနိသင် - ၃ ခုမျိုးထား၍ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	
၁။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၁။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၁)
၂။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၂။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၂)
၃။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၃။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၃)
၄။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၄။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၄)
၅။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၅။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၅)
၆။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၆။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၆)
၇။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၇။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၇)
၈။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၈။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၈)
၉။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၉။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၉)
၁၀။ ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။	၁၀။ နှစ်သက်သောကိလေသာ (၁၀)

၂။ ဖလသမာပတ်အကြောင်း

မေး။ ဖလသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း ?

ဖြေ။ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ အရိယာဖိုလ်၏ရောက်ခြင်းသည် ဖလသမာပတ် ဝင်စား(ဖိုလ်ဝင်စား)သည် မည်၏။

မေး။ ဖလသမာပတ်ကို အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဝင်စားနိုင်ပြီး၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များ မဝင်စားနိုင်သနည်း ?

ဖြေ။ ပုထုဇဉ်အားလုံးတို့သည် အရိယမဂ်၊ ဖိုလ်ကို မရသေးသောကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့သည် မိမိ၊ မိမိနှင့်ဆိုင်ရာမဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ သို့သော် အထက်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်ဖိုလ်ကို မဝင်စားကြကုန်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- သကဒါဂါမ်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါးအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းဖြင့် အောက်ဖိုလ်တို့သည် ငြိမ်းအေးပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

အောက်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း အထက်ဖိုလ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အထက်ဖိုလ်ကို မရရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အမှန်စင်စစ်၊ မိမိရရှိထားသည့် ဖိုလ်ကိုသာလျှင် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဝင်စားနိုင်ကြ၏။

ကေစီဝါဒ မသင့်ပုံ

အချို့သော ကေစီဆရာတို့ကမူ “သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဖလသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်- အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ သမာဓိနှင့်ပြည့်စုံစွာ ပြုကျင့်လေ့ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဟု အကြောင်းပြချက်နှင့်တကွ ဆိုကြသည်။

အမှန်စင်စစ်၊ ပုထုဇဉ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း မိမိရရှိထားသည့် လောကီသမာဓိကို ဝင်စားနိုင်သောကြောင့် အဆိုပါအကြောင်းပြချက်သည် သင့်လျော်သော အကြောင်းပြချက်မဟုတ်သဖြင့် မသင့်ပေ။

မေး။ အဘယ်ကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားကြသနည်း?

ဖြေ။ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေရခြင်း(ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ)အကျိုးငှာ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ- မင်းသည် မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ နတ်သည် နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားသကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ “အရိယာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော လောကုတ္တရာချမ်းသာကို ခံစားအံ့” ဟု နှလုံးသွင်း၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အချိန် ကာလပိုင်းခြားလျက် အလိုရှိတိုင်း ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူလေ့ရှိ၏။

မေး။ ဖလသမာပတ်ကို အဘယ်သို့ ဝင်စားကြသနည်း?

ဖြေ။ နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး အခြားသောအာရုံကို နှလုံးမသွင်းလိုခြင်းကြောင့်လည်း ကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ နှလုံးသွင်းလိုခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဤ အကြောင်း နှစ်မျိုးကြောင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူ ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် -

“ငါ့ရှင်...၊ အနိမိတ္တ စေတောဝိမုတ္တိမည်သော ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား ခြင်း၏အကြောင်းတို့သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း လည်းကောင်း၊ နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း ဤသို့အားဖြင့် နှစ်ပါးတို့ပေတည်း” ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံအစီအစဉ်မှာ -

- ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ချဉ်းကပ်လျက် အခြားအာရုံတို့မှ ဖွဲ့ငြားပြီး တစ်ပါးတည်း ကိန်းအောင်းနေထိုင်ရမည်။
- ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာရှုရမည်။
- ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂ ဉာဏ်စသော အစဉ်အတိုင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်ပြီး သင်္ခါရလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်၏။
(ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြု။ သင်္ခါရ တရားများကိုသာ အာရုံပြု၏။)
- ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖလသမာပတ်၏အစွမ်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန် ၌ စိတ်သည် အပ္ပနာဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်နေ၏။ (ဖိုလ်၊ ဖိုလ်...စသည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။)

မေး။ ဖလသမာပတ်သည် အဘယ်သို့လျှင် တည်တံ့ပါသနည်း?

ဖြေ။ ဖလသမာပတ်သည် အကြောင်းသုံးပါးတို့ဖြင့် တည်တံ့၏။ ယင်းတို့မှာ-

- အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း၊
- နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊
- ရှေးအဖို့၌ ပြုပြင်ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ရှေးအဖို့၌ ပြုပြင်ခြင်းဟူသည်မှာ “ဤမည်သည် ကာလ၌ သမာပတ်မှ ထအံ့” ဟု ဖလသမာပတ် မဝင်စားမီ ကြိုတင်၍ ပြင်ဆင်ထားခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

မေး။ ဖလသမာပတ်မှ အဘယ်သို့ ထပါသနည်း?

ဖြေ။ ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းအကြောင်းနှစ်ပါး ရှိ၏။ ယင်းတို့မှာ-

- အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊
- နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ဘဝင်စိတ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြုသဖြင့် သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးသွင်းလျှင် ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်ကာ ဖလသမာပတ်မှထသည် မည်၏။

[ယံ ဘဝင်ံသ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ တံ မနသိကရောတော ဖလသမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၄)]

မေး။ ဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌ အဘယ်တရား ဖြစ်ပါသနည်း?

ဖြေ။ ဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌ -

- ဖိုလ်စိတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- ဘဝင်စိတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။

မေး။ ဖိုလ်သည် အဘယ်တရား၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ပါသနည်း?

ဖြေ။ ဖိုလ်သည် -

- အရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- ဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- ဂေါတြဘူ၏အခြားမဲ့၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်၊ ကြိယာဈာန်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။

ထိုတွင် -

- မဂ္ဂဝီထိ၌ ပထမဖိုလ်သည် မဂ်၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။
- မဂ္ဂဝီထိဖြစ်စေ၊ ဖလသမာပတ္တိဝီထိဖြစ်စေ နောက်နောက်ဖိုလ်သည် ရှေးရှေးဖိုလ်၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။
- ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ဖိုလ်သည် ဂေါတြဘူ၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ အနုလုံကို ဂေါတြဘူဟု မှတ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ “အရဟတော အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော= ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ အနုလုံသည် ဖလသမာပတ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏”ဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

- နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောကာလ၌ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အနာဂါမ်ဖိုလ်သည် နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ အရဟတ္တဖိုလ်သည် နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။

ထိုဖိုလ်တို့တွင် မဂ္ဂဝီထိ၌ဖြစ်သောဖိုလ်မှတစ်ပါး ကြွင်းသောဖိုလ်အားလုံးတို့သည် ဖလသမာပတ်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဖိုလ်များ ဖြစ်ပါသည်။

၃။ နိရောဓသမာပတ်အကြောင်း

မေး။ နိရောဓသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း ?

ဖြေ။ အစဉ်အတိုင်း ချုပ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့၏ မဖြစ်ခြင်းသည် “နိရောဓသမာပတ်” မည်၏။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဝင်စားနိုင်ပြီး၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များ မဝင်စားနိုင်သနည်း ?

ဖြေ။ အလုံးစုံသော ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သုက္ခဝိပဿကဖြစ်သော အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း နိရောဓသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်။ သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရရှိထားသည့် အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ သုက္ခဝိပဿက-ဆိုသည်မှာ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော သမထအဆီအစေး မပါသဖြင့် ခြောက်သွေ့စွာ ဝိပဿနာရှုသူ၊ သမထသမာဓိကို အခြေမခံဘဲ ဝိပဿနာသက်သက်ရှု၍ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာဖြစ်လာသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆိုလိုသည်။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌

ဟောတော်မူပုံ

[ဒွိဟိ ဗလေဟိ သမန္နကတတ္တာ၊ တယော စ သင်္ခါရာန ပဋိပ္ပဿဒွိယာ၊ သောဠသေဟိ ဉာဏစရိယာဟိ၊ နဝဟိ သမာဓိစရိယာဟိ ဝသီဘာဝတာ ပညာ နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဉာဏံ။ ”]

(၁) အား ၂-ပါးနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊

(၂) သင်္ခါရ ၃-ပါးချုပ်ခြင်း၊

(၃) ဉာဏ ၁၆-ပါးဖြစ်ခြင်း၊

(၄) သမာဓိ ၉-ပါးဖြစ်ခြင်း၊

(၅) ဝသီဘောနိုင်နင်းခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သောပညာကို

“နိရောဓသမာပတ်ဉာဏ်” ဟုခေါ်၏။

(၁) အား ၂-ပါး

ဗလုခေါ် အား ၂-ပါးဟူသည်မှာ-သမထအားနှင့် ဝိပဿနာအားကို ဆိုလိုသည်။

သမထအားဟူသည် အဘယ်နည်း?

- ကာမအလိုဆန္ဒမှထွက်မြောက်ခြင်း၊ နေက္ခမ္မ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။
- စိတ်မပျက်ခြင်း၊ စိတ်မဆိုးခြင်း အဗျာပါဒ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။
- အရောင်အလင်း၌ မှတ်သားခြင်း အာလောကသညာ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။
- မပျံ့လွင့်ခြင်း အဝိက္ခေပ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။
- ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝင်သက်(အဿာသ)၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။
- ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ထွက်သက်(ပဿာသ)၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းသည် သမထအား မည်၏။

အဘယ်အနက်သဘောကြောင့် သမထအား မည်ပါသနည်း?

- နီဝရဏကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိအောင် အားပေးတတ်သည့် အနက်သဘောကြောင့် ပထမဈာန်သည် သမထအား မည်၏။
- ဝိတက်၊ စိစာရကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိအောင် အားပေးတတ်သည့် အနက်သဘောကြောင့် ဒုတိယဈာန်သည် သမထအား မည်၏။ ... (ပ) ...
- အာကိဉ္ဇညာယတနသမာပတ်ကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိအောင် အားပေးတတ်သည့် အနက်သဘောကြောင့် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်သည် သမထအား မည်၏။

မှတ်ချက်။ ဥဒ္ဓစ္စကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ကိလေသာကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကြောင့်လည်းကောင်း တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိအောင် အားပေးတတ်သဘောတရားများသည်လည်း သမထအား မည်ပါသည်။

ဝိပဿနာအားဟူသည် အဘယ်နည်း?

- အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- ဒုက္ခာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- အနတ္တာဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- ဝိရာဂါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- နိရောဓာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- ရုပ်၌ အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။ ... (ပ) ...
- ဝေဒနာ၌၊ သညာ၌၊ သင်္ခါရ၌၊ ဝိညာဏ်၌ အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။ ... (ပ) ...
- ဇရာ၊ မရဏ၌ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။

အဘယ်အနက်သဘောကြောင့် ဝိပဿနာအား မည်ပါသနည်း?

- အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် နိစ္စသညာကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
(မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်လျှင် တုန်လှုပ်သည် မည်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် မမြဲဟုသိမြင်သောသူမှာ နိစ္စသညာကြောင့် တုန်လှုပ်မှု မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။)
  - ဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သုခသညာကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
  - အနတ္တာနုပဿနာဖြင့် အတ္တသညာကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
  - နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း နန္ဒီကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
  - ဝိရာဂါနုပဿနာဖြင့် တပ်မက်မှုရာဂကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် ဝိရာဂါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
  - နိရောဓာနုပဿနာဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသမုဒယကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် နိရောဓာနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
  - ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဖြင့် စွဲယူခြင်း အာဒါနကြောင့် မတုန်လှုပ်၊ ထို့ကြောင့် ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာသည် ဝိပဿနာအား မည်၏။
- မှတ်ချက်။ အဝိဇ္ဇာကြောင့်လည်းကောင်း၊ ..... ဝိပဿနာအား မည်၏။

(၂) သင်္ခါရ ၃-ပါးချုပ်ခြင်း

- (၁) ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိတက်,ဝိစာရဟူသော ဝစီသင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။
(စကားပြောဆိုလျှင် ကြံစည်စဉ်းစား၍ ပြောဆိုရသောကြောင့် ဝိတက်,ဝိစာရတို့ကို ဝစီသင်္ခါရ-ဟုခေါ်သည်။)
- (၂) စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်အား ထွက်သက်,ဝင်သက်ဟူသော ကာယ-သင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။
- (၃) သညာ,ဝေဒနာတို့၏ချုပ်ရာ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်အား သညာ,ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။

(၃) ဉာဏ် ၁၆-ပါးဖြစ်ခြင်း

- (၁) အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၂) ဒုက္ခာနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၃) အနတ္တာနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၅) ဝိရာဂါနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၆) နိရောဓာနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၈) ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာသည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၉) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၀) သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၁) သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၂) သကဒါဂါမိဖလသမာပတ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၃) အနာဂါမိမဂ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၄) အနာဂါမိဖလသမာပတ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၅) အရဟတ္တမဂ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၆) အရဟတ္တဖလသမာပတ်သည် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။

ရှင်းလင်းချက်

ဉာဏ် ၁၆-ပါးဖြစ်ခြင်းသည် အလွန်ဆုံးဖြစ်ပုံကို ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်၏။
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တို့အားမူ ဉာဏ်၁၄-ပါးဖြစ်ခြင်းဖြင့် နိရောဓသမာပတ် ဝင်စား

နိုင်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဉာဏ် ၁၂-ပါး၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဉာဏ် ၁၀-ပါး ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ရပါသနည်း-ဟု မေးစရာရှိလာ၏။ အဖြေမှာ-သမာဓိ၏သွေးရန်ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ဖြစ်သော တပ်မက်မှုရာဂကို မပယ်ရသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မှန်၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၊ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကာမရာဂကို မပယ်ရသေးသောကြောင့် သမထအားနှင့် မပြည့်စုံပေ။ သမထအားမပြည့်စုံလျှင် အားနှစ်မျိုးရှိမှ ဝင်စားနိုင်သည့် နိရောဓသမာပတ်သည် အင်အားချို့တဲ့နေ၏။ ထို့ကြောင့် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နိရောဓသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာမူ ကာမရာဂကို ပယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အားနှစ်မျိုး ပြည့်စုံနေ၏။ ထို့ကြောင့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(၄) သမာဓိ ၉-ပါးဖြစ်ခြင်း

- (၁) ပထမဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၂) ဒုတိယဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၃) တတိယဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၄) စတုတ္ထဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၅) ပဉ္စမဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၆) အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၇) ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၈) အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊
- (၉) နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊

မှတ်ချက်။ ပထမဈာန်ကို ရခြင်းအကျိုးငှာ ဝိတက်၊ဝိစာရ၊ပီတိ၊သုခ၊ဧကဂ္ဂတာသည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊... (ပ)...နေဝသညာနာသညာသမာပတ်ကို ရခြင်းအကျိုးငှာ ဝိတက်၊ဝိစာရ၊ပီတိ၊သုခ၊ဧကဂ္ဂတာသည် သမာဓိဖြစ်ခြင်း။

ဝသီဘော ၅-ပါး

(၁) အာဝဇ္ဇနဝသီဘော၊

ပထမဈာန်ကို အလိုရှိရာအရပ်၌ အလိုရှိသောအခါ အလိုရှိသလောက် ကာလ ပတ်လုံး နှလုံးသွင်း၏။ နှလုံးသွင်းရာ၌ နှေးသည်ဟူ၍မရှိ။ ဤသို့ဖြစ်သည်ကို အာဝဇ္ဇနဝသီဘော နိုင်နင်းသည်ဟုခေါ်၏။

(၂) သမာပဇ္ဇနဝသီဘော၊

ပထမဈာန်ကို အလိုရှိရာအရပ်၌ အလိုရှိသောအခါ အလိုရှိသလောက် ကာလ ပတ်လုံး ဝင်စား၏။ ဝင်စားရာ၌ နှေးသည်ဟူ၍မရှိ။ ဤသို့ဖြစ်သည်ကို သမာပဇ္ဇနဝသီဘော နိုင်နင်းသည်ဟုခေါ်၏။

(၃) အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော၊

ပထမဈာန်ကို အလိုရှိရာအရပ်၌ အလိုရှိသောအခါ အလိုရှိသလောက် ကာလ ပတ်လုံး တည်တံ့စေရန် အဓိဋ္ဌာန်ဆောက်တည်၏။ အဓိဋ္ဌာန်ဆောက်တည်ရာ၌ နှေးသည်ဟူ၍မရှိ။ ဤသို့ဖြစ်သည်ကို အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော နိုင်နင်းသည် ဟုခေါ်၏။

(၄) ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော၊

ပထမဈာန်ကို အလိုရှိရာအရပ်၌ အလိုရှိသောအခါ အလိုရှိသလောက် ကာလ ပတ်လုံး ဝင်စား၍ဈာန်မှ ထ၏။ ဝင်စား၍ဈာန်မှထရာ၌ နှေးသည်ဟူ၍မရှိ။ ဤသို့ဖြစ်သည်ကို ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော နိုင်နင်းသည်ဟုခေါ်၏။

(၅) ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီဘော၊

ပထမဈာန်ကို အလိုရှိရာအရပ်၌ အလိုရှိသောအခါ အလိုရှိသလောက် ကာလ ပတ်လုံး ဆင်ခြင်၏။ ဆင်ခြင်ရာ၌ နှေးသည်ဟူ၍မရှိ။ ဤသို့ဖြစ်သည်ကို ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီဘော နိုင်နင်းသည်ဟုခေါ်၏။
မှတ်ချက်။ ဒုတိယဈာန်စသည်ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်းမှတ်ပါ။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ်ဘုံ၌ ဝင်စားနိုင်သနည်း ?

ဖြေ။ နိရောဓသမာပတ်ကို ခန္ဓာငါးပါးရှိသော ပဉ္စဝေါကာရာဘုံ(ကာမဘဝ) ၌ ဝင်စားနိုင်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အစဉ်အတိုင်း ဈာန်ဝင်စား နိုင်ခြင်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ခန္ဓာလေးပါးသာရှိသော စတုဝေါကာရာဘုံ (အရူပဘဝ)၌ ပထမဈာန်စသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းမရှိသောကြောင့် နိရောဓသမာပတ် ကို မဝင်စားနိုင်ပါ။ ကေစီဆရာတို့ကမူ ဝတ္ထုရုပ်မရှိသောကြောင့်ဟု ဆို၏။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ်သို့သော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဝင်စားတော်မူကြသနည်း ?

ဖြေ။ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၌ ငြီးငွေ့၍ မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် စိတ်မရှိသည်ဖြစ်၍ “ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ရောက်၍ ချမ်းသာစွာနေအံ့” ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြခြင်းဖြစ်သည်။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ်သို့ ဝင်စားသနည်း ?

ဖြေ။ သမထ၊ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ပြီးလျှင် ပုဗ္ဗကိစ္စတို့ကို ကြိုတင်ပြုလုပ်ပြီး၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းသည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသည်မည်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

- သမထအစွမ်းဖြင့် အဆင့်ဆင့်အားထုတ်သွားလျှင် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်သို့ ရောက်လျက်တည်၏။
- ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် အဆင့်ဆင့်အားထုတ်သွားလျှင် ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်လျက်တည်၏။
- ဤသို့ သမထ၊ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် အဆင့်ဆင့်အားထုတ်လျက် ပုဗ္ဗကိစ္စများကို ပြု၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ချုပ်စေလျှင် နိရောဓသမာပတ်သို့ ရောက်သည် မည်၏။

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားပုံအဆင့်ဆင့်မှာ -

- (က) ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီး ခင်းထ အပ်သည့်နေရာ၌ တင်ပလွင်ခွေကာ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖြောင့်ဖြောင့်ထားလျက် သတိဖြင့် ထိုင်ရမည်။
- (ခ) ထို့နောက် ပထမဈာန်ကို ဝင်စားပြီး ဈာန်မှထကာ ထိုပထမဈာန်၌ပါဝင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ ဝိပဿနာရှုရမည်။

ဝိပဿနာသုံးပါး (၁)သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသော ဝိပဿနာ၊
ဤဝိပဿနာသည် နှံ့သည်ဖြစ်စေ၊ ထက်သည်ဖြစ်စေ မဂ်၏ နီးသောအကြောင်းသာ ဖြစ်၏။

(၂) ဖလသမာပတ်၏ ဝိပဿနာ၊
ဤဝိပဿနာသည် ထက်မြက်မှသာ သင့်လျော်၏။
မဂ္ဂ-ဘာဝနာဝိပဿနာနှင့် တူ၏။

(၃) နိရောဓသမာပတ်၏ ဝိပဿနာ၊

ဤဝိပဿနာသည် မန့်လွန်း၊ မထက်လွန်းမှသာ သင့်လျော်၏။ ထို့ကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မန့်လွန်း၊ မထက်လွန်းသောအားဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို ဝိပဿနာရှု၏။

- (ဂ) ထို့နောက် ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန် ....(ပ).... အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားပြီး ထိုဈာန်မှထကာ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရမည်။
- (ဃ) ထို့နောက် ပုဗ္ဗကိစ္စလေးပါးကို ကြိုတင်ပြုရမည်။
- (င) ပုဗ္ဗကိစ္စလေးပါးကို ပြုပြီးလျှင် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားရ၏။
- (စ) တစ်ကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်သော နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်တို့ ဖြစ်ပြီးနောက် စိတ်၊ စေတသိက်များချုပ်၍ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားခြင်းသို့ ရောက်၏။

ပုဗ္ဗကိစ္စ ၄-ပါး

(၁) နာနာဗဒ္ဓအဝိကောပန

ခန္ဓာကိုယ်နှင့်မဆက်စပ်ဘဲ အသီးအခြားဖြစ်နေသည့် ပရိက္ခရာအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့ မပျက်စီးအောင် ကြိုတင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းကို “နာနာဗဒ္ဓ-အဝိကောပန” ဟု ခေါ်၏။

သပိတ်၊ သင်္ကန်း၊ ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်၊ နေရာကျောင်းဆောင်၊ အခြားအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းတို့သည် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တစ်စပ်တည်းမရှိပေ။ မဆက်စပ်ဘဲ အသီးအခြားဖြစ်နေ၏။ သမာပတ်ဝင်စားနေစဉ် ယင်းပစ္စည်းများကို မီး၊ ရေ၊ လေ၊ ခိုးသူ၊ ကြွက်စသည်တို့ကြောင့် မပျက်စီးရအောင် ကြိုတင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ထားရ၏။ အဓိဋ္ဌာန်ပြုပုံမှာ “ဤမည် ဤမည်သော ပရိက္ခရာတို့သည် ခုနစ်ရက်အတွင်း၌ မီးဖြင့် မလောင်စေသတည်း၊ ရေဖြင့် မမျောစေသတည်း၊ လေဖြင့် မပျက်စီးစေသတည်း၊ ခိုးသူတို့ မခိုးနိုင်စေသတည်း၊ ကြွက်စသည်တို့ မကိုက်ခဲနိုင်စေသတည်း” ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုရမည်။

မဟာနာဂမထေရ်ဝတ္ထု

မဟာနာဂမထေရ်ကြီးသည် မယ်တော်၏ရွာသို့ ဆွမ်းခံပြီးနောက် မယ်တော်လောင်းလှူလိုက်သည့် ယာဂကို အလှူခံပြီး ဆွမ်းစားဇရပ်၌ ထိုင်နေစဉ် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနေ၏။ ထိုစဉ် ဆွမ်းစားဇရပ်ကို မီးလောင်ကျွမ်းသဖြင့် အခြားရဟန်းများသည် မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်ရာ ပရိက္ခရာများကို ယူဆောင်လျက် မီးလွှတ်ရာသို့ အသီး

အသီး ရှောင်တိမ်းကြကုန်၏။ ရွာသူရွာသားများ ရောက်ရှိလာပြီးနောက် မထေရ်ကို “ရဟန်းပျင်း” ဟုပြောဆိုလျက် မီးငြိမ်းသတ်ကြကုန်၏။ မီးသည် လောင်ကျွမ်းစရာ မှန်သမျှကို လောင်ကျွမ်းကုန်သော်လည်း မဟာနာဂမထေရ်နှင့် ပရိက္ခရာတို့ကိုမူ မီးမလောင်ကျွမ်းဘဲ ဝန်းရံလျက်သာ ရှိနေ၏။ ထိုအခြင်းအရာကို လူတို့မြင်သောအခါ ပန်းစသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်လျက် ရှိခိုးကြကုန်၏။ မထေရ်မြတ်လည်း ပိုင်းခြားထားသည့် အချိန်ကာလစေ့သောအခါ သမာပတ်မှထပြီး လူတို့ကို တွေ့မြင်သဖြင့် ငါ၏သမာပတ်ဂုဏ် ထင်ရှားလေပြီတကား-ဟု နှလုံးသွင်း၍ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ပြီး ပိယဂုံကျွန်းဆီသို့ ကြွသွားလေ၏။

ဤသည်မှာ မဆက်စပ်သည့် ပရိက္ခရာတို့ကို မီးမလောင်ကျွမ်းခြင်းသာဓက ဖြစ်ပါသည်။ ခါးဝတ်သင်းပိုင်၊ ကိုယ်ရံသင်္ကန်းစသည်တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ပစ္စည်းများဖြစ်သဖြင့် သီးသန့်ပိုင်းခြား၍ အဓိဋ္ဌာန်စရာမလို တော့ပြီ။

(၂) သံဃပဋိမာနန
သံဃာတော်၏ ငုံ့လင့်ခြင်း၊ မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းကို “သံဃပဋိမာနန” ဟုခေါ်၏။ ဤသံဃာ၏ငုံ့လင့်ခြင်းသည် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ပုဗ္ဗကိစ္စ မဟုတ်ပေ။ သံဃာတော်၏ မျှော်လင့်တောင့်တမှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းသည်သာ ပုဗ္ဗကိစ္စ ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် “ငါသည် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနေစဉ် သံဃာသည် ကံဆောင်လို၍ ငါ့ကို အလိုရှိငြားအံ့၊ မည်သူတစ်ဦး တစ်ယောက်မျှ မခေါ်မိပင် သမာပတ်မှ အလိုအလျောက်ထသည် ဖြစ်စေသတည်း” ဟု ကြိုတင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ထားရ၏။ ထိုသို့ ကြိုတင်၍အဓိဋ္ဌာန်ထားလျှင် လာခေါ် မည့်သူ မခေါ်မိ အချိန်လေးအတွင်းမှာပင် သမာပတ်မှ အလိုအလျောက်ထနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။

(၃) သတ္တုပက္ခောသန
မြတ်စွာဘုရားခေါ်တော်မူခြင်းကို “သတ္တုပက္ခောသန” ဟုခေါ်သည်။ ဤ မြတ်စွာဘုရားခေါ်တော်မူခြင်းသည်လည်း နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ပုဗ္ဗကိစ္စ မဟုတ်ပေ။ မြတ်စွာဘုရားခေါ်တော်မူခြင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်းသည်သာ ပုဗ္ဗကိစ္စ ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် “ငါသည် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနေစဉ် မြတ်စွာဘုရားသည် သိက္ခာပုဒ်ပညတ်တော်မူလို၍ဖြစ်စေ၊ တရားဟောတော်မူလို ၍ဖြစ်စေ ရဟန်းတစ်ပါးပါးကို လွှတ်၍ ငါ့ကို ခေါ်ငြားအံ့၊ မခေါ်မိပင် သမာပတ်မှ အလိုအလျောက်ထသည် ဖြစ်စေသတည်း” ဟု ကြိုတင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ထားရ၏။

ထိုသို့ ကြိုတင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ထားလျှင် လာခေါ်မည့်သူ မခေါ်မီ အချိန်လေးအတွင်းမှာပင် သမာပတ်မှ အလိုအလျောက်ထနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။

(၄) အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒ

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားမည့်သူ၏ အသက်ရှည်မည့် ကာလအပိုင်းအခြားကို ကြိုတင်၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်းကို “အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒ” ဟုခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “ငါ၏ အသက်အပိုင်းအခြားသည် ခုနစ်ရက်ရှိသေးသလော၊ မရှိသေးသလော” ဟု ကြိုတင်၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ရမည်။ ဤသို့ ကြိုတင်နှလုံးသွင်းမှု မရှိဘဲ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားအံ့ နိရောဓသမာပတ်သည် သေခြင်းကိုကား တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားရင်း သေခြင်းမည်သည်လည်း မရှိပေ။ သို့သော် နိရောဓသမာပတ်မှ ထချိန်မတန်မီ ကြားကာလ၌ ထရတတ်၏။ ထို့ကြောင့် အသက်အပိုင်းအခြားကို ကြိုတင်၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားပုဗ္ဗကိစ္စသုံးပါးကို ကြိုတင်နှလုံးမသွင်းထားလျှင် ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ဤအသက်အပိုင်းအခြားကို ကြိုတင်၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်းကို မဖြစ်မနေပြုရမည်သာ ဖြစ်၏-ဟု အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုထားသည်။ (စည်၊ ၄။ ၆၉၇-၇၀၃)

နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်စိတ် နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ မဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာ၌ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်စိတ်တို့သည် တစ်ကြိမ်၊ သို့မဟုတ် နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၏။ နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ မဖြစ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိရောဓသမာပတ်သည် စိတ်ချုပ်ရန် အားထုတ်မှု ပယောဂဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

မှန်၏။ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားမည့် သမာပဇ္ဇနယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမထနှင့် ဝိပဿနာတို့သည် ထမ်းပိုး၌ နှစ်ပါးစုံတူညီဖွဲ့ယှက်(ယုဂနဒ္ဓ)၍ သမာပတ်ရှစ်ပါးကို အစဉ်အတိုင်းတက်သွားပြီးမှ ဈာန်စိတ်ချုပ်ခြင်းအကျိုးငှာ အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်ပေ၏။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားရန်အလိုငှာ အားထုတ်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဤသို့ စိတ်ချုပ်ရန်အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်စိတ် နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ မဖြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (စည်၊ ၄။ ၇၀၃)

ပုဗ္ဗကိစ္စမပြုဘဲ မဝင်စားနိုင်ပုံ

အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်မှ ထ၍ ပုဗ္ဗကိစ္စကို မပြုဘဲ နေဝသညာနာသညာ ယတနဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် နောက်၌ စိတ်မရှိဘဲ ဖြစ်ရန်မစွမ်းနိုင် သဖြင့် အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်သို့သာ ပြန်ပြန်လှည့်၍ တည်နေတတ်၏။

ဥပမာ- မသွားဘူးသော လမ်းခရီးကိုသွားသော ခရီးသွားယောက်ျား တစ်ယောက်သည် လမ်းခရီးအကြား၌ ရေရှိသည့်ချောက်ကိုဖြစ်စေ၊ ရွံညှန်ရေနက် ကိုဖြစ်စေ ကျော်လွန်၍ တစ်ဖက်ကမ်း နေပူထဲရှိ ကျောက်ဖျာကြမ်းပေါ်သို့ တက်ရမည် ဖြစ်၏။ ကျောက်ဖျာကြမ်းပေါ်သို့ ရောက်လတ်သော်-

- အဝတ်အစားကို မပြုပြင်ဘဲ အဝတ်အစားများ စိုစွတ်မည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ဤမှာဖက်ကမ်းသို့သာ ပြန်လှည့်လာပြီး ရပ်တည်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။
- ကျောက်ဖျာကို နင်းပြီးလျှင်လည်း အလွန်ပူလောင်သောကြောင့် ဤမှာဖက်ကမ်းသို့သာ ပြန်လှည့်လာပြီး ရပ်တည်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေ၏။

ဤဥပမာနည်းတူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပုဗ္ဗကိစ္စကိုမပြုသောကြောင့် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားကာမျှသာလျှင် ဖြစ်ပြီး ပြန်ပြန်လှည့်ကာ အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်၌သာ တည်နေ၏။

မှတ်ချက်။ သင့်လျော်ပုံကို အပြန်အစားဖြင့် မှတ်ပါ။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်သည် အဘယ်သို့ တည်တံ့သနည်း ?

ဖြေ။ နိရောဓသမာပတ်သည် ကာလအပိုင်းအခြား၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း
ကောင်း၊ ကြားကာလ၌ သက်တမ်းကုန်ခြင်း၊ သံဃာတော်၏မျှော်လင့်
တောင့်တခြင်း၊ မြတ်စွာဘုရားခေါ်တော်မူခြင်းတို့၏ မရှိသောအားဖြင့်
လည်းကောင်း ရည်ရွယ်သည့်အတိုင်း တည်တံ့ပါသည်။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်မှ အဘယ်သို့ ထင်နည်း ?

ဖြေ။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမ်ဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဤနှစ်ပါးဖြင့် နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အဘယ်တရားသို့
ညွတ်သနည်း ?

ဖြေ။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်သော စိတ်ရှိ၏။

မှန်၏။ “ဒကာ ဝိသာခသူဌေးကြီး...။ သညာ,ဝေဒနာတို့ ချုပ်ရာဖြစ်သော သမာပတ်မှ ထပြီးသောရဟန်း၏စိတ်သည် သင်္ခါရကင်းဆိတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်၏။ သင်္ခါရကင်းဆိတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ကိုင်း၏။ သင်္ခါရကင်းဆိတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရှိုင်း၏”ဟု ဓမ္မဒိန္နထေရီမသည် ဟောကြားခဲ့၏။

မေး။ သေသူနှင့် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ ထူးခြားမှုရှိ/ မရှိ ?

ဖြေ။ သေသူနှင့် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူတို့သည် တူညီမှုလည်း ရှိ၏။ မတူညီမှုလည်း ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားမှတ်သားပါ။
သေသူ၌ -

(၁) ထွက်သက်,ဝင်သက်ဟူသော ကာယသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

(၂) ဝိတက်,ဝိစာရဟူသော ဝစီသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

(၃) သညာ,ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

(၄) ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ် အသက်သည် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။

(၅) ဥသွာခေါ် ကိုယ်ငွေ့အပူရှိန်သည် ငြိမ်းအေးသွား၏။

(၆) စက္ခုစသော ဣန္ဒြေများ လုံးဝပျက်စီးသွား၏။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ၌လည်း -

(၁) ထွက်သက်,ဝင်သက်ဟူသော ကာယသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

(၂) ဝိတက်,ဝိစာရဟူသော ဝစီသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

(၃) သညာ,ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်း၏။

သို့သော် နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသူ၌ -

(၄) ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ် အသက်သည် ချုပ်ငြိမ်းမှု မရှိ။

(၅) ဥသွာခေါ် ကိုယ်ငွေ့အပူရှိန်သည် မငြိမ်းပေ။

(၆) စက္ခုစသောဣန္ဒြေများ မပျက်စီးပေ။

မေး။ နိရောဓသမာပတ်သည် သင်္ခါတတရားလော ?

ဖြေ။ နိရောဓသမာပတ်ကို သင်္ခါတတရားဟူ၍လည်းကောင်း၊ အသင်္ခါတတရားဟူ၍လည်းကောင်း၊ လောကီတရားဟူ၍လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာတရားဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ သို့သော် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းဖြင့် သမာပန္နတရား မည်၏။ ထို့ကြောင့် ပြီးစီးသောနိပ္ပန္နတရား-ဟူ၍ ဆိုသင့်၏။ မပြီးစီးသော အနိပ္ပန္နတရားဟူ၍ မဆိုသင့်ပေ။

၄။ အာဟုနေယျပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သည် ပြီးစီးခြင်းကို ပြဆိုခြင်း

သာမညအကျိုးများ

အာဟုနေယျပုဂ္ဂိုလ်သည်တို့၏ ပြီးစီးခြင်းသည်လည်း လောကုတ္တရာပညာ
ဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်များ ဖြစ်သည်။

သာမညအားဖြင့်မူ- လောကုတ္တရာမဂ်ပညာလေးပါးကို ပွားပြီးဖြစ်သော
ကြောင့် 'ဘာဝိတပည' (ပွားစေအပ်ပြီးသောပညာရှိသူ)အမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်

(၁) နတ်နှင့်တကွ လူအပေါင်းတို့သည် အဝေးမှဆောင်ယူခဲ့၍ ပူဇော်မှုကို ခံယူ
ထိုက်၏။ (အာဟုနေယျ)

(၂) ဧည့်သည်တို့အတွက် စီမံထားသည့် သုံးဆောင်ဖွယ်ကိုသော်လည်း ခံယူထိုက်
ပေ၏။ (ပါဟုနေယျ)

(၃) တမလွန်လောကကို ယုံကြည်၍ ပေးလှူအပ်သော မြတ်သောအလှူဝတ္ထုကို
လည်း ခံယူထိုက်ပေ၏။ (ဒက္ခိဏေယျ)

(၄) လက်အုပ်ချီမိုး၍ ရှိခိုးခြင်းကို ခံယူထိုက်ပေ၏။ (အဉ္စလီကရဏီယ)

(၅) လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအပေါင်း၏ ကောင်းမှုကို စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းရာ လယ်ယာ
မြေကောင်းသဖွယ် အကောင်းမြတ်ဆုံး ဖြစ်ပေ၏။

ဝိသေသအကျိုးများ

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်

(၁) ပထမမဂ်ပညာကို နှံ့သောဝိပဿနာဖြင့် ပွားများလာခဲ့သော ဣန္ဒြေနှင့်
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် "သတ္တက္ခတ္တုပရမသောတာပန်" မည်၏။

(ကာမသုဂတိဘဝတို့၌ ခုနစ်ဘဝတိုင်တိုင် သောတာပန်အဖြစ်နှင့် ကျင်လည်
ကာ နောက်ဆုံး ခုနစ်ခုမြောက်ဘဝ၌သာ အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း
ရ၍ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံ၏။)

(၂) ပထမမဂ်ပညာကို အလတ်စားဝိပဿနာဖြင့် ပွားများလာခဲ့သော ဣန္ဒြေအလတ်
စားရှိသည့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် "ကောလံကောလသောတာပန်"
မည်၏။

(ကာမသုဂတိဘဝတို့၌ အနည်းဆုံး နှစ်ဘဝ၊ အများဆုံးခြောက်ဘဝတိုင်အောင် ကျင့်လည်ကာ နောက်ဆုံးဘဝ၌ အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်းရ၍ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန်စံ၏။)

(၃) ပထမမဂ်ပညာကို အထက်ဝိပဿနာဖြင့် ပွားများလာခဲ့သော ဣန္ဒြေထက်သည့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဧကဗီဇီသောတာပန်” မည်၏။

(ဘဝတစ်ခုအတွင်း၌ပင် အထက်မဂ်များကို အစဉ်အတိုင်းရ၍ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန်စံ၏။)

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်

ဒုတိယမဂ်ပညာကို ပွားများ၍လာခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “သကဒါဂါမ်” မည်၏။ ဤအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် လူ့ပြည်လောကသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တစ်ကြိမ်သာပြန်လာပြီး အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့ကိုရရှိပြီး ရဟန္တာဖြစ်ကာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံ၏။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်

တတိယမဂ်ပညာကို ပွားများ၍လာခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “အနာဂါမ်” မည်၏။ ထိုအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၅-မျိုးရှိ၏။

(၁) အကြား၌ ကိလေသာငြိမ်းသော အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်၊
ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံတို့၌ ဘုံတစ်ခုခုတွင် ဖြစ်ပြီးလျှင် သက်တမ်း အလယ်သို့မရောက်မီ ကိလေသာငြိမ်းလျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့သောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။

(၂) စုတိကာလသို့ကပ်ရောက်၍ ကိလေသာငြိမ်းသော ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်၊
ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံတို့၌ ဘုံတစ်ခုခုတွင်ဖြစ်ပြီးလျှင် သက်တမ်း အလယ်ကိုကျော်လွန်ပြီး ကိလေသာငြိမ်းလျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့သောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။

(၃) အားထုတ်ခြင်းမရှိမူ၍ ကိလေသာငြိမ်းသော အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်၊
ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် လွန်ကဲသော အားထုတ်မှုမရှိသည့် ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့် အထက် အရဟတ္တမဂ်ကိုဖြစ်စေသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။

(၄) အားထုတ်မှုနှင့်တကွ ကိလေသာငြိမ်းသော သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်၊
ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် လွန်ကဲသော အားထုတ်မှုရှိသည့် ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့် အထက် အရဟတ္တမဂ်ကိုဖြစ်စေသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။

(၅) အထက်သို့ ဆန်တက်၍ အကနိဋ္ဌဘုံသို့သွားသော ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်၊

ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ အထက် အကနိဋ္ဌဘုံတိုင်အောင် တက်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

စတုတ္ထမဂ်ပညာကို ပွားများ၍လာခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ရဟန္တာ” မည်၏။
ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- (၁) သဒ္ဓါဖြင့်လွတ်မြောက် သဒ္ဓါဝိမုတ္တရဟန္တာလည်း ရှိ၏။
- (၂) ပညာဖြင့်လွတ်မြောက်သော ပညာဝိမုတ္တရဟန္တာလည်း ရှိ၏။
- (၃) ရုပ်အဖို့၊ နာမ်အဖို့ နှစ်ပါးစုံမှ လွတ်မြောက်သော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာလည်း ရှိ၏။
- (၄) ဝိဇ္ဇာသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော တေဝိဇ္ဇရဟန္တာလည်း ရှိ၏။
- (၅) အဘိညာဉ်မြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဆဋ္ဌာဘိညရဟန္တာလည်း ရှိ၏။
- (၆) ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာလည်း ရှိ၏။

ဤသို့သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ -

[မဂ္ဂက္ခန္ဓာ ပနေသ တံ ဇဋ္ဌံ ဝိဇ္ဇေတိ နာမ။ ဖလက္ခန္ဓာ ဝိဇ္ဇေတိဇ္ဇော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။]

“ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ခဏ၌ ထိုတဏှာအရုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းဆဲ မည်၏။ ဖိုလ်ခဏ၌ တဏှာအရုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းပြီးဖြစ်၍ နတ်နှင့်တကွ သော တစ်လောကလုံး၏ မြတ်သောအလှူကို ခံယူတော်မူထိုက်သည့် အမြတ် ဆုံး အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်(အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ) ဖြစ်သွားပေပြီ” ဟု မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ပညာဘာဝနာနိသံသ နိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မြန်မာပြန် ပို့ချချက်
ပြီးပြီ။

၁။ ပညာဘူမိ နိဇ္ဈေသ

၂။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နိဇ္ဈေသ

၃။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နိဇ္ဈေသ

၄။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဇ္ဈေသ

၅။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဇ္ဈေသ

၆။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဇ္ဈေသ

၇။ ပညာဘာဝနာနိသံသ နိဇ္ဈေသ